

MESTO NITRA

Materiál na rokovanie Mestského zastupiteľstva v Nitre

Predkladateľ:	Marek Hattas primátor mesta Nitra
Číslo materiálu:	1351 /2022
Názov materiálu:	Informatívna správa - Manuál verejných priestranstiev
Spracovateľ:	Ing. arch. Viktor Šabík , AA hlavný architekt mesta Nitra
Napísal:	Ing. arch. Lenka Lazorová, referent ÚHA
Prizvať:	
Dátum rokovania MZ:	06. 10. 2022
Dátum vyhotovenia:	22. 09. 2022

Návrh na uznesenie:	na osobitnej strane
--------------------------------	----------------------------

Podpis predkladateľa:	
------------------------------	--

Návrh na uznesenie

Mestské zastupiteľstvo v Nitre

p r e r o k o v a l o

Informatívnu správu - Manuál verejných priestranstiev

b e r i e n a v e d o m i e

predloženú informatívnu správu - Manuál verejných priestranstiev

Informatívna správa o postupe obstarania - Manuál verejných priestranstiev

Dokument nastavuje prístup k priestranstvám mesta Nitra. Je návodom pre koncepciu celku i možným zadaním pre jednotlivé priestranstvá lokalít. Manuál je návodom pre Nitru, cestou prístupu a odporúčaním. Jeho cieľom je viesť a pomáhať v rozhodovaní a pri tvorbe priestorov či usmernení zainteresovaným odborom MSU v Nitre, a pre vlastníkov nehnuteľností a obyvateľov mesta Nitra. .

Spracovateľom manuálu je: gogolák + grasse / GOGOLÁK Ivan, GRASSE Lukáš

Manuál v obsahuje časti:

- 1.) **Anlytická**
- 2.) **Návrhová** – Cieľom návodu je vytvoriť hodnotné prostredie priestranstiev, komplexne a s ohľadom na svojich užívateľov, hodnotnú minulosť i udržateľnú budúcnosť. Dokument je tak návrhovou časťou Manuálu tvorby verejných priestranstiev pre mesto Nitra.

štruktúra dokumentu je bližšie špecifikovaná v nasledovnej obrazovej prílohe (str.4)

Kompletná návrhová časť manuálu verejných priestranstiev tvorí prílohu informatívnej správy

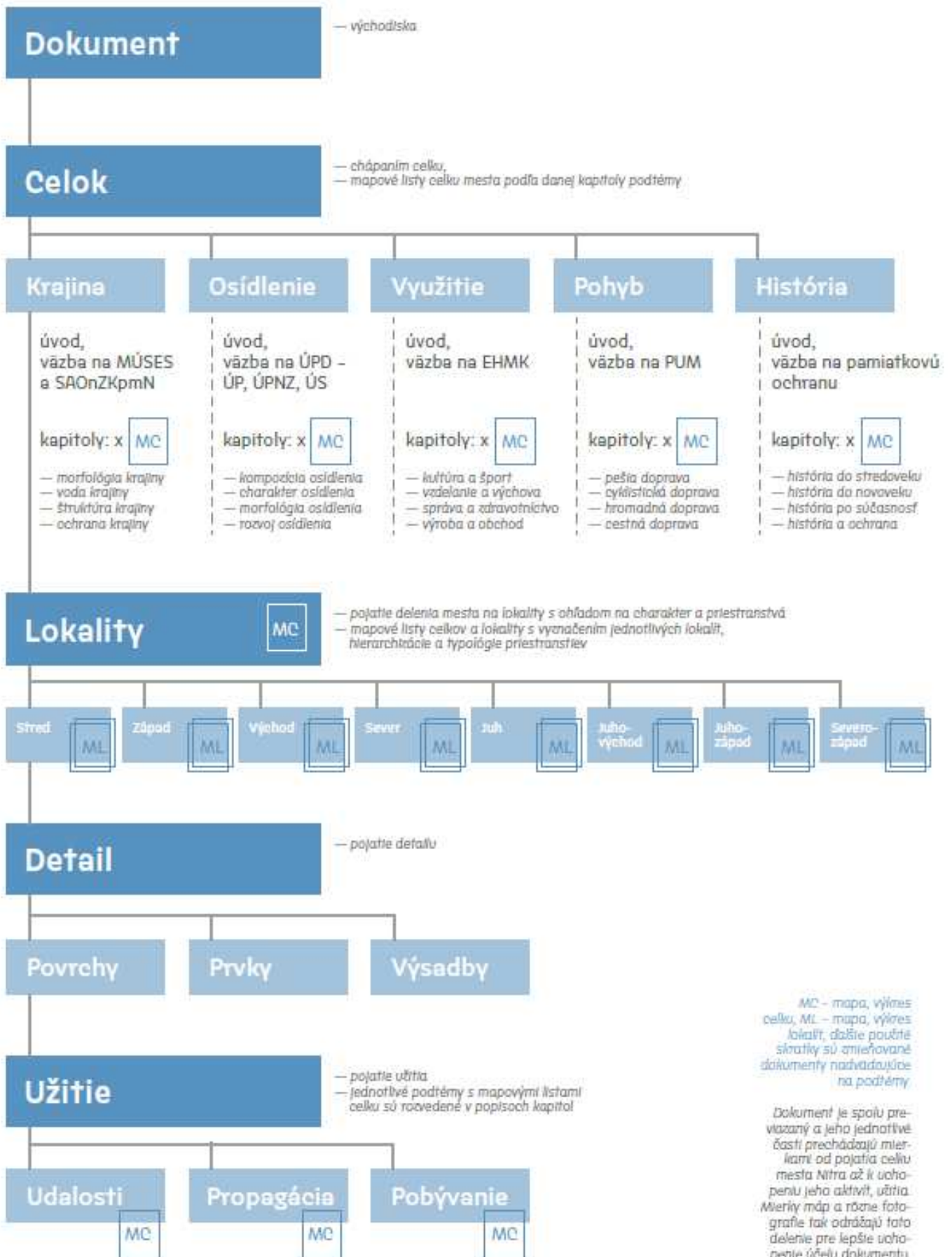
Návrhová časť dokumentu bola predstavená na MSU dňa 19.9.2022, dokument bol pripomienkovaný komisiou architektov, UHA, odbormi – dopravy a životného prostredia.

Predstavenie materiálu zo strany spracovateľa zahŕňalo témy:

- Ako s dokumentom pracovať
- Ako vyhľadávať lokality
- Ako správne vyhodnotiť najvhodnejšie riešenie vzhľadom na lokalitu

Spracovateľovi bude stanovený termín na dopracovanie pripomienok, vznesených na stretnutí, a po ich zapracovaní bude prebiehať následná gramatická korekcia dokumentu.

Spracovateľovi bola zadaná požiadavka na spracovanie Smernice – ktorá bude aplikovateľná na organizačnú štruktúru Mesta Nitra.

Dôvodová správa

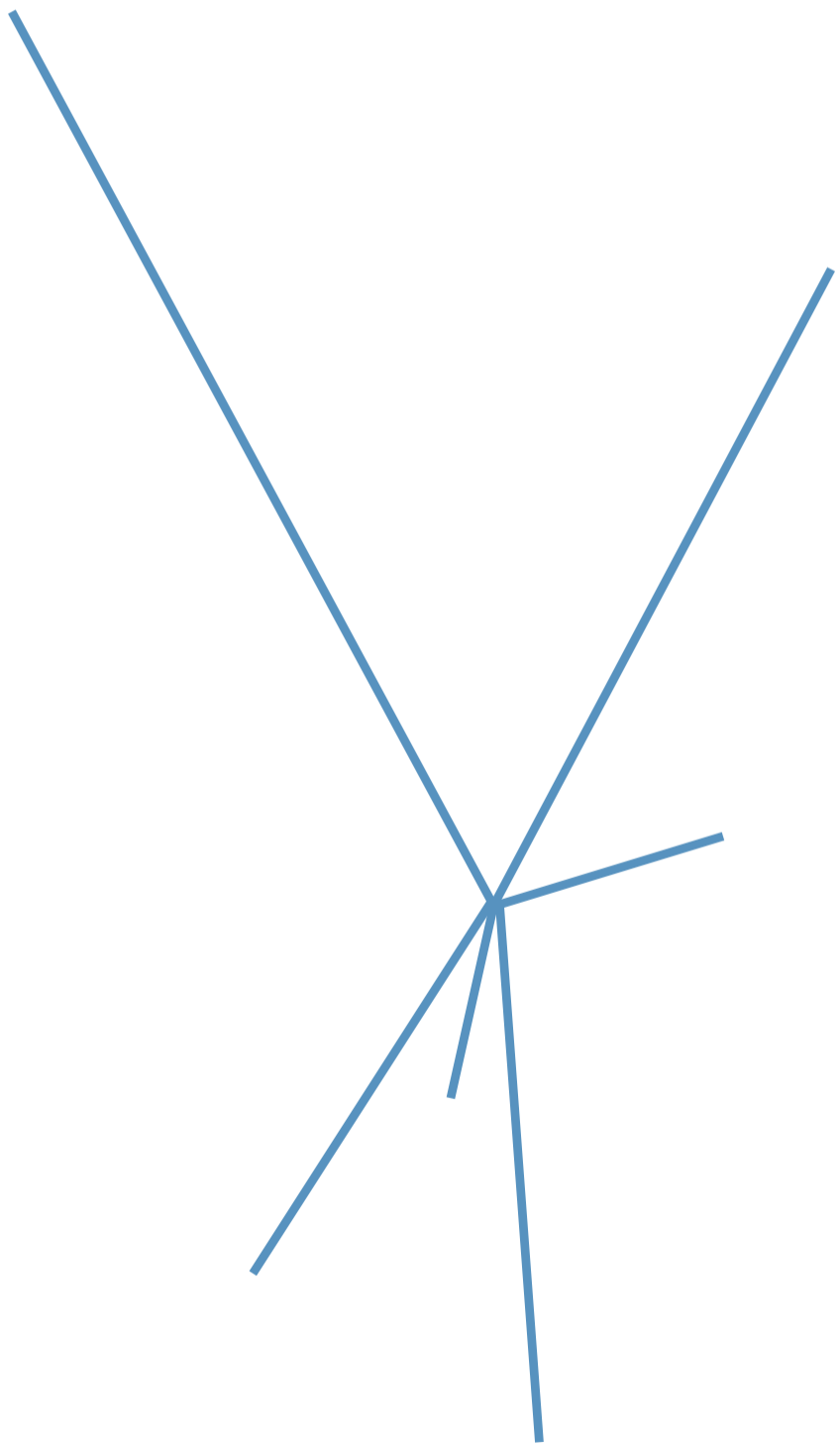
Zámerom je predstavenie návrhovej časti - manuálu verejných priestranstiev poslancom mestského zastupiteľstva, v štádiu finalizácie dokumentu a jeho prípadného pripomienkovania. Analytická časť dokumentu manuálu verejných priestranstiev bola samostatne prezentovaná MZ.

Manuál tvorby
verejných priestranstiev
pre mesto Nitra

NITRA ŽIVÚCA

Návrhová časť

gogolák + grasse
GOGOLÁK Ivan, GRASSE Lukáš
Praha, 2021

ISBN 978-80-270-9796-8

Manuál tvorby
verejných priestranstiev
pre mesto Nitra

NITRA ŽIVÚCA

Návrhová časť

gogolák
+ grasse

MESTO
NITRA

DOKUMENT *nastavuje prístup k priestranstvám Nitry, živúcej Nitry. Je návodom pre koncepciu celku i možným zadaním pre jednotlivé priestranstvá lokalít. Jeho detail pomáha rozvinutiu charakteru a užitie životu priestranstiev Nitry. Cieľom návodu je vytvoriť hodnotné prostredie priestranstiev, komplexne a s ohľadom na svojich užívateľov, hodnotnú minulosť i udržateľnú budúcnosť. Dokument je tak návrhovou časťou Manuálu tvorby verejných priestranstiev pre mesto Nitra. Nitrou živúcou.*

Priestranstvá sú miesta, kde sa spoločne pohybujeme a v ktorých pobývame. Prepojujú naše cesty a ciele, sú prepojením systémových a významových vrstiev mesta – od systémov dopravy až po ekologickú stabilitu spolu s rovinami významov histórie či individuálnych charakterov jednotlivých častí mesta Nitra.

Priestranstvá Nítry sú predmetom návrhu tohto koncepčného dokumentu. Chápeme ich ako zástupcu vnemu prostredia Nítry. Dokument ako celok je pojatý v duchu územného generelu, územnoplánovacieho podkladu pre nakladanie s priestranstvami tak, ako ich tento dokument chápe v rámci systematického spresnenia tejto zložky osídlenia a jeho prostredia. Tato návrhová časť stavia na základe analytickej časti tohto dokumentu – Nite viditeľnej.

Čo je priestranstvo?

Priestranstvá definujeme ako spojenie troch skupín bežne užívaných pojmov. Sú nimi verejné priestranstvá, priestranstvá so špecifickým režimom užívania a krajinné priestranstvá. Zjednodušene sa jedná o parky, námestia, ulice, parkové vnútrobloky a ďalšie charakterom obdobné priestranstvá.

Čo nie je priestranstvo?

Priestranstvami pre potreby tohto dokumentu nie sú výhradne dopravné stavby, čisto poľnohospodárske plochy a časti prostredia mimo definované základné skupiny. Teda prostredia, ktoré z rôznych dôvodov vylučujú pobývanie v nich.

Kvality priestranstva

Cieľovými kvalitami rozumieme súbor takých kvalít, ktorých je v rámci navrhovania nových a úprave existujúcich priestranstiev nutné dosiahnuť.

Sú nimi predovšetkým

- kvalita ekosystémových služieb priestranstiev
- kvalita kompozície priestranstiev, kvalita väzieb využitia a priestranstiev
- kvalita pohybu v priestranstvách
- kvalita historického kontextu priestranstiev
- kvalita charakterového rozlíšenia priestranstiev
- kvalita detailu priestranstiev
- kvalita užívania priestranstiev

Systémová vrstva priestranstiev

Základom pre uchopenie priestranstiev je ich kontinuita, teda určitá hierarchická kostra vymedzujúca dostrednosť samostatne chápaných či rozoznatelných častí mesta – priestranstiev, zástavby a ich krajiny. Hierarchiu usporiadania dopĺňa typologická vrstva častí z ktorých sa toto usporiadanie skladá spolu so svojim charakterom – špecifickou

kombináciou detailu a užívania priestranstva. Tento charakter je neoddeliteľne spolutvorený okolitou zástavbou či krajinou a ich funkčnou náplňou.

Kvôli kontinuálnemu charakteru tohto systému slúži primárne zároveň pre pohyb a pobyt svojich užívateľov. Pre široké spektrum tohto pohybu a pobytu nie je možné túto systémovú vrstvu redukovať čisto na funkčné alebo priestorové usporiadanie a vždy bude podliehať interpretácií a výberu priorít v daných častiach podliehajúcim pohľadu jednotlivých užívateľov – od dopravy po hracie plochy pre deti či len pocit z krajiny.

Aby to nebolo jednoduché je táto vrstva taktiež významovou nielen v duchu organizácie, ale v zmysle objektívnych i subjektívnych významov. Od umelecky výtvarných či historických hodnôt po emociálne. Tieto neorganizačné hodnoty podobne ako usporiadanie a funkcia priestranstiev rozdeľujú užívateľov podľa ich subjektívneho pohľadu. Je preto nutné otázky priestranstiev dobre komunikovať a vysvetľovať a prijímať celistvo spätnú väzbu.

Manuál je návodom pre Nitru, cestou prístupu a odporúčaním. Jeho cieľom je viesť a pomáhať v rozhodovaní, nie rozhodovať. Náplň a rozloženie priestranstiev sa z podstaty vecí nemôže rozhodovať obecne pretože vždy závisí na konkrétnych podmienkach a požiadavkách, ktoré sa dajú vyhodnotiť cestou kritického myslenia.

Čo je manuál tvorby priestranstiev?

Manuál je spracovaním koncepčných pomôcok pre uchopenie typológie priestranstiev celku, charakteru jeho jednotlivých častí, názorom na ich usporiadanie a riešenie z pohľadu detailu a využitia v duchu celku systému priestranstiev mesta Nitra.

Manuál je platformou pre obecnú zhodu nad smerovaním systémovej vrstvy kvality priestranstiev mesta. Platforma, ktorú je prípadne možné aktualizovať a ďalej spresňovať podľa vývoja a požiadavkou mesta pri zachovaní hlavných koncepčných bodov a zhode na kvalitách priestranstiev.

Manuál je uceleným autorským architektonickým názorom na mesto Nitra v rovine celkovej koncepcie priestranstiev mesta a ich tvorby. To znamená, že nevylučuje iné subjektívne názory a pohľady.

Čo nie je manuál tvorby priestranstiev?

Manuál nie je náhradou koncepčných dokumentov a generelov územného plánovania, dopravy, kultúry, systému ekologickej stability,

financovania, jednotlivých projektových zámerov a ďalších podobných systémových vrstiev mesta. Pokiaľ by náhodou tento dojem navodzoval, nie je tomu tak. Manuál taktiež nie je súborom technických listov, vzorových profilov, náhradou noriem a zákonov, špecifických technických riešení, výrobných listov, katalógom výberu výrobkov jednotlivých výrobcov a obecné instančných riešení. Materiálové riešenia, na ktoré odkazuje, sú tak určené hlavne kvalitou materiálu. Riešenia usporiadania potom hovoria o obecných vhodných pomeroch priestorového rozloženia, ktorým by sa mali priestranstvá približovať.

K čomu teda slúži manuál tvorby priestranstiev?

Manuál pomáha naplniť koncepciu pojatia celku Nitry, konkrétne jeho systémovej vrstvy priestranstiev. Presnejšie ako pomôcka pre tvorbu zadání priestranstiev a ako systémová reflexia budúcich zásahov do nich celku. Reflexia prebieha vyhodnotením možnej podoby vstupov úrovne detailu do priestranstiev voči celkovej koncepcii. Takto prevedená reflexia teda slúži ako zrkadlo predkladaným zámerom aby vznikali

celistvý a koncepčný prístup ku kontinuu a kvalite priestranstiev ako celku.

Rozsah manuálu

Riešeným územím je obec Nitra v celom svojom rozsahu. Návrh jednotlivých častí celku sa týmto územím zapodieva s ohľadom na naplnenie definovaných kvalít priestranstiev. Nerobí si nárok byť komplexným popisom všetkých systémových vrstiev mesta a orientuje svoju pozornosť na popis systémovej vrstvy priestranstiev. Zároveň to ale neznamená, že sa tento popis vyhýba komentovaniu ich dopadov na riešenie priestranstiev ako celkového nimi ovplyvneného systému.

Cieľ manuálu

Cieľom je naplnenie predostretých kvalít priestranstiev. Vytvorenie koncepčného dokumentu k prístupu k systémovej vrstvy priestranstiev mesta je založením platformy pre smerovanie týchto kvalít. Tento dokument, manuál, smeruje k prepojeniu reflexie ostatných systémových vrstiev vo vzťahu k predostretým charakterovým kvalitám priestranstiev, dáva pomôcky k vyhodnoteniu vstupov do nich či ich zadaniu.

Prípado: Aký by mal byť charakter priestranstva?

Lokalizujem priestranstvo

Viem kde sa nachádza riešené priestranstvo a dohľadám si ho na mape. Ako?

V časti **Lokality** sa v úvode (str. xy) nachádza prehľadná mapa súborov lokalít podľa základného smerovania od stredu mesta. Podľa nej zistím v ktorom súbore lokalít pokračovať ďalej.

Nalistujem si tento súborov lokalít –

Stred (str. xy), **Západ** (str. xy), **Východ** (str. xy), **Sever** (str. xy), **Juh** (str. xy), **Juhovýchod** (str. xy), **Juhozápad** (str. xy), **Severozápad** (str. xy).

Ako chápať charakter priestranstva?

Charakter priestranstva je základným vyjadrením smerovania cieľového rozvrhu a kvalitatívneho riešenia detailu jednotlivých častí systému priestranstiev. Je výsledkom kombinácie prevažujúcej typológie daného priestranstva a charakteru časti lokality prípadne jeho upresnenia pre to ktoré priestranstvo.

Prevažujúcu typológiu je v tomto prípade myslené na prípad kedy priestranstvo môže vykazovať viacero znakov rôznej typológie, čo je bežný jav kvôli variabilite a rôznosti prostredia Nitry. Následne je s ohľadom pre potreby tohto manuálu autorsky rozhodnutý príklon k jednému z druhov typologickej rady, tá je zobrazená v typologickom mapovom podklade súboru jednotlivých lokalít. Upresnenie potom slúži pre dokreslenie špecifických javov usporiadania alebo charakterových hodnôt priestranstva na, ktoré je nutné myslieť prípadne s nimi pracovať.

Vďaka vyššie spomenutej kombinácii sú tak reflektované časti celok, ktorá rieši celkovú koncepciu systému priestranstiev, jeho hierarchiu spolu so základným popisom typologických druhov priestranstiev (tie

Určím typológiu

Podľa legendy **Typologickej mapy** vybraného súboru lokality určím typ priestranstva.

Dohľadám si jeho obecnú typologickú charakteristiku a princípy riešenia v časti **Celok** (str. xy). Typológia je delená na **Línie** (str. xy), **Plochy** (str. xy), a **Areály** (str. xy). Jednotlivé typológie ďalej rozvádzajú rady časti **Detail** a špecifické prípady typologického delenia.

Pozor:

Čisto dopravné stavby (železnica, rýchlostná cesta apod.) a poľnohospodárske plochy nie sú priestranstvami manuálu!

určujú i niektoré prístupy usporiadania alebo smerovanie detailu pokiaľ je to žiadúce) a časť lokality, ktorá skrz svoje spresnenie od súboru lokalít (väzba na celok) a lokality (väzba na súbor lokality a okolité lokality) preberá obecný popis širších vzťahov riešenia, smerovania svojho usporiadania a charakteru, druhu detailu, ktorý by sa mal alebo nemal preferovať v priestranstve nachádzať.

Týmto spôsobom charakter priestranstva určuje i samotný detail, ktorý je vlastne vyjadrením možností fyzického prostredia podľa tohto určenia prípadne jeho upresnenia. Skrz charakter priestranstva sa teda dá overiť aký rozsah druhu detailu je možné v lokalite využiť. Obdobne je tomu i u prípadného určenia využitia.

K čomu je charakter priestranstva?

Charakter priestranstva je jednou zo zložiek zadania riešenia priestranstva, prípadne schémou samotného riešenia čisto z pohľadu systémovej vrstvy priestranstiev.

Charakter priestranstva je unikátnou kombináciou priestorového a kvalitatívneho riešenia, ktoré je dané do celkového kontextu priestranstiev v rámci mesta Nitry. Vzniká tak kontinuálny avšak rozoznatelný systém

Určím charakter

Podľa legendy **Lokalitnej mapy** vybraného súboru lokality určím Lokalitu a Časť lokality v ktorej sa priestranstvo nachádza.

V spresnení **Lokalita** a **Časť lokality** dohľadám charakteristické a kompozičné detaily týchto častí, ktoré odkazujú na časť **Detail** a **Užitie**.

Spresnenie je tabuľkovou súčasťou súborov lokalít.

Širšie vzťahy tohto spresnenia sú potom popisy súboru lokalít prípadne priliehajúcich častí lokalít, lokalít a iných súborov lokalít.

priestranstiev. Neznamená to avšak žeby boli tieto charaktery násilne delené. Všetky vychádzajú z miestnej podstaty a často sú iba možnou špecifickou kombináciou danou morfológiou, významom alebo len umiestnením v rámci štruktúry priestranstiev.

S čím charakter priestranstva spolupôsobí?

Výraznou zložkou charakteru je jeho kompozičná zložka daného priestranstva. Nie je preto možné túto zložku nahradit čisto v rámci priestranstva a je daná unikátnou morfológiou, tak typickou pre Nitru, alebo špecifickým charakterom zástavby, ktorý pomáha priestranstvá utvárať a kedy by pri odstránení tejto zástavby prípadne jej nahradení neadekvátnou formou svoj charakter razantne zmenilo. Preto je nutné pri náhrade stavieb v rámci priestranstiev reflektovať okolitú a predchádzajúcu zástavbu ako i celkovo spoločne komponovať túto zástavbu u novovzniknutých priestranstiev. Obdobne platí i u krajiny, kde hmotu tvorí morfológia a výsadby.

Zadanie priestranstva

Obecné zadanie priestranstva prípadne kontrola postupu

Skontrolujem upresnenia

Podľa označenia **Lokality mapy** vybraného súboru lokality skontrolujem či nie je priestranstvo označené.

Pokiaľ áno, vzťahuje sa nemu dodatočný popis, ktorý pod týmto označením dohľadám v tabuľkovej časti spravenia.

Z Lokality mapy je taktiež zrejme hierarchizácia typológie celku, ktorá koncepčne popisuje pozíciu tried, okruhov a obecne dôležitosť priestranstva v rámci štruktúry priestranstiev.

Zostavím charakter priestranstva!

Cielený charakter je teda:

Typológia priestranstva s odporučeniami detailu,

Charakter lokality z pohľadu jej celku a časti, prípadne

Upresnenie priestranstva pokiaľ je to žiadúce.

predloženého zamýšľaného zadania teda vychádza zo zmieňovaných bodov typológie priestranstva, charakteru lokality a prípadného upresnenia priestranstva – teda charakteru priestranstva. Prirodzenou súčasťou zadania cieľového priestranstva sú i jeho ďalšie vrstvy. Týmto vrstvami sú napríklad dopravné, infraštruktúrne či ďalšie požiadavky, ktoré nie sú zreteľné na prvý pohľad a cieľový stav ich musí zohľadniť.

Priestorové usporiadanie hlavne s ohľadom na pohyb (rôzne zložky dopravy v priestranstve) je pre charakter priestranstva zásadný a je preto nutné hľadať synergie usporiadaní a minimalizovať časť priestranstva, ktorá nie je určená pre pohyb a pobyt chodcov. Obdobné platí i pre infraštruktúrne riešenia, ktoré by obmedzovali ako usporiadanie obmedzujúce chodcov tak i prípadné výsadby. Je preto nutné ich systematicky minimalizovať s ohľadom na zákon.

Ďalej obecné platí, že charakter priestranstva nastavuje minimálnu požadovanú cieľovú kvalitu pre priestranstvo. Je teda možné túto kvalitu navýšiť s ohľadom na širšie vzťahy daného priestranstva. Príkladom môže byť zvýšenie kvality povrchov a

ich usporiadaní napríklad s ohľadom na význam centrálného hlavného priestranstva v podobe námestia. Obdobné zmeny teda nie sú vylúčené a ide primárne o celkovú charakterovú zhodu v rámci širšieho okolia, kedy sú obdobné výnimky citlivo, prípadne koncepčne, komponované v rámci celku. Problematikou tohto vymedzenia môžu byť iné charakterové poňatie lokality, konkrétne jej časti. Rozhodnutie týchto bodov potom náleží príslušnému odboru riešiacemu tieto záležitosti dlhodobo a ucelene (napríklad útvar hlavného architekta prípadne obdobné). Pokiaľ sa nedá dôjsť ku zhode platí obecné menej je viac.

Podobné platí i u zmenšovania, prípadne zväčšenia rozsahu priestranstiev nad rámec vymedzení daných požiadavkami územne plánovacích dokumentácií. Pokiaľ sa jedná o hodnotné rozšírenie, prípadne koncepčné zmenšenie priestranstva s ohľadom na okolitú koncepciu nemusí s tým byť problém. Vhodné je si dať ale pozor napríklad pri rozširovaní priestranstva na zlú, prípadne osamotenú orientáciu parteru mimo priestranstva, prípadne jeho neadekvátne rozšírenie (stáva sa u obchodných domoch a ich parkovísk, ktoré

zväčšujú neúmerne priestranstvá a nesytematicky s nimi pracujú a vytvárajú ak neúmerné „prázdno“ v rámci štruktúry priestranstiev). Opačkom je potom vstup do priestranstva kedy drobná arkáda alebo laubňa môže dobre artikulovať priestranstvo, prípadne ho negatívne deliť a zabráť (stáva sa napríklad u rozširovaní zastavaných plôch pomocou arkierov, ktoré sú následne doplnené hmotou v priestranstve, prípadne príslubu priechodu štruktúrou, ktorý je následne uzavretý). Tieto prípady musia byť posudzované individuálne vo vzťahu celkovej štruktúre priestranstiev daného súboru lokalít prípadne jeho väzieb.

Obecné teda platí držať smer zadania, vnímavo a kriticky vnímať možné výnimky, snažiť sa týmto výnimkám predchádzať synergickým usporiadaním priestranstiev a ich charakteru, teda pokiaľ nie sú koncepčne zamýšľané ako drobné nerušiace akcenty v danom priestranstve.

Prípado: Aký by mal byť charakter priestranstva?

Poznám detail?

Pokiaľ **áno**, zistím si jeho začlenenie podľa **Detailu** aby som vedel o aký druh detailu sa jedná z detailov **Povrchov** (str. xy), **Prvkov** (str. xy) alebo **Výsadiieb** (str. xy).

Napríklad lavička z kmeňa blízkeho výrubu bude patriť do prvkov (lebo nie je povrchom ani výsadbou), pobytových (lebo slúži na pobývanie v priestranstvách), pobytových prírodných (lebo je prírodného hrubo upraveného charakteru).

Pokiaľ **nie**, pokračujem k ďalším bodom aby som určil vhodnosť alebo nevhodnosť rôznych druhov **Detailu**.

Ako chápať detail?

Detail je vyjadrením súboru základných zložiek fyzického prostredia priestranstva. Pokiaľ je stanovená jeho preferencia pozitívne alebo negatívne ovplyvňuje to rozsah a vhodnosť výberu povrchov, prvkov a výsadiieb v danom priestranstve.

Detail priestranstva obsahuje často v svojom popise i spôsob svojho vymedzenia, umiestnenia a usporiadania s ohľadom na rôzne pozície v rámci priestranstva. Tie pri potvrdení jeho vhodnosti v danom priestranstve treba vyhodnotiť vo vzťahu k danému popisu. Znamená to napríklad, že keď sa bavíme o rôznych druhoch povrchoch tak hovoríme zároveň o ich delení detailoch i vzťahu k pohybu, vymedzeniu miest alebo väzbe a okolie – smeroch a priechodoch, prípadne blízkej zástavbe. Obdobné potom platí i u iných druhov detailu.

Vhodnosť detailu

Obdobne ako u priestranstiev je tvrdosť vymedzenia detailu určená kvalitatívnym spracovaním. Je možné zvyšovať úroveň kvalitatívneho riešenia jednotlivých druhov detailu avšak systematicky.

Lokalizujem priestranstvo

Postup je obdobný ako u určenia charakteru priestranstva (Prípado str. xy).

*Postup Lokalizácie (Lokalizujem priestranstvo!) je identický a Typológia (Určím typológiu!) v tomto prípade spresňuje niektoré body umiestňovania a vymedzovania **Detailu**, prípadne priamo odkazuje k časti **Detail** v týchto častiach.*

Znamená to napríklad, že pokiaľ chcem povýšiť kvalitatívne osamotené priestranstvo napríklad vedľajšieho námestia nemusí byť zlepšenie kvality na škodu. Nie je to však vhodné napríklad v rámci priebehu ulice, pokiaľ nezmení charakter (napríklad výraznejšia zmena šírky profilu, zásadne rozdielny druh zástavby v okolí apod.), použiť násobne niekoľko štýlov detailu a ich kvality i keď sú hierarchicky kvalitatívnejšie než pôvodne určený druh detailu. Obdobné platí i u krajinných priestranstiev, prípadne prevažne nespevnených priestranstiev, kedy je nižšia kvalita žiaduca zo špecifického dôvodu (prírodné prvky lepšie zapadajú ku charakteru prírodného prostredia apod.).

Obdobné zmeny teda nie sú vylúčené a ide primárne o celkovú charakterovú zhodu v rámci širšieho okolia, kedy sú obdobné výnimky citlivo, prípadne koncepcne, komponované v rámci celku. Problematikou tohto vymedzenia môžu byť odlišnosti v estetickom cítení. Rozhodnutie týchto bodov potom náleží príslušnému odboru riešiacemu tieto záležitosti dlhodobo a ucelene (napríklad útvar hlavného architekta

Určím vhodnosť

Pokiaľ sa detail vo vymenovaní spresnenia **Lokalita**, **Časť lokality** alebo pod formou označenia nachádza ako **doporučený** je výsostne vhodné ho použiť.

Pokiaľ je **nedoporučený** je nevhodné ho použiť.

*Týmto spôsobom určíme vhodnosť **poznaného** detailu, prípadne na **nepoznaný** detail dostaneme odporúčenie.*

Spresnenie je tabuľkovou súčasťou súborov lokalít.

prípadne obdobné). Pokiaľ sa nedá dôjsť ku zhode platí obecné menej je viac. Prípadne riešenie môže vychádzať z obdobných riešení v blízkom okolí a teda naň systematicky nadväzovať (pokiaľ tieto riešenia taktiež netvoria výnimku v okolí).

Vhodnosť detailu taktiež môžu ovplyvniť ďalšie časti zadania priestranstva. Príkladom môže byť napríklad možné zaplavovanie niektorých častí podľa nastavenia odvodnenia, prípadne riešení špecifických riešení spojených s dopravou kedy nie sú niektoré plochy vhodné pre pojazď vo vzťahu k nemožnosti ich vylúčeniu z daného priestranstva, prípadne iný technický dôvod, ktorý sa dá ťažko predpokladať z obecnej roviny smerovania charakteru detailu priestranstva ku ktorému práve tento dokument slúži.

Obecne teda platí držať smer zadania, vnímavo a kriticky vnímať možné výnimky, snažiť sa týmto výnimkám predchádzať synergickým usporiadaním priestranstiev pokiaľ nie sú koncepcne zamýšľané ako akcenty v danom priestranstve.

Prípado: Aké by malo byť užitie priestranstva?

Poznám užitie?

Pokiaľ **áno**, zistím si jeho začlenenie podľa Užitia aby som vedel o aký druh užitia sa jedná z **Udalostí** (str. xy), **Propagácie** (str. xy) alebo **Pobývania** (str. xy).

Napríklad trh je udalosťou, konkrétne trhovou udalosťou, ktorá má rôzne vlastnosti.

Pokiaľ **nie**, pokračujem k ďalším bodom aby som určil vhodnosť a smerovanie **Užitia**.

Užitie je primárne časťou obecných odporúčaní.

Ako chápať užitie?

Užitie je vyjadrením súboru požiadaviek na usporiadanie priestranstvá, prípadne bodov nad ktorými je nutné sa zamyslieť aby bola dosiahnuté vytvorenie dobre užívaného priestranstva podľa jeho cieľovej kvality pre maximálny počet užívateľov vo vzťahu k naplneniu jeho širokej funkčnosti.

Užitie a odkazy naň sú často obecným správnym chovaním v rámci otvorených prívetivých a dostupných priestranstiev pre veľkú škálu užívateľov. Veľká časť doporučení potom patrí špecifickým udalostiam ich usporiadaniu i možnostiam priestranstiev v ktorých sa môžu uskutočňovať. Časť užitia má taktiež špecifickú podobu presahu do podoby regulácie alebo doporučení ovplyvňujúce vizuálnu náplň priestranstiev v podobe grafiky reklám, značenia a ďalších podobných druhov užitia priestranstiev. Jedná sa teda o určité nadoborové odporúčenia s ohľadom na priestranstvá presahujúce rámec architektúry a zasahujúce do užitého umenia ako i do organizácie priestorov a ich vzťahových väzieb.

Lokalizujem priestranstvo

Postup je obdobný ako u určenia charakteru priestranstva (Prípado str. xy).

*Postup Lokalizácie (Lokalizujem priestranstvo!) je identický a Typológia (Určím typológiu!) v tomto prípade spresňuje niektoré body umiestňovania a vymedzovania **Užitia**, prípadne priamo odkazuje k časti **Užitie** v týchto častiach.*

Vhodnosť užitia

Obdobne ako u priestranstiev je tvrdoť vymedzenia užitia určená kvalitatívnym vymedzením, v tomto prípade možným rozsahom možností užitia priestranstiev. Je možné zvyšovať úroveň užitia posudzovaných priestranstiev avšak systematicky.

Znamená to napríklad, že pokiaľ chcem rozšíriť možnosti užitia priestranstva s dostatočným rozsahom povedzme v okrajovej pozícii parku o nové body pre hru a oddych, prípadne systematicky v rámci väčšieho parku bodovo nemusí to byť na škodu. Nie je však vždy vhodné napríklad v rámci miesta púte alebo komeorácie umiestniť napríklad ihrisko pre hru detí. Prípadne v stiesnených priestranstvách umiestňovať viacero obdobných funkčných využití. Toto je vhodné u určitých funkčných a špecializovaných kumulácií (ako môže byť napríklad skatepark apod.).

Obdobné zmeny teda nie sú vylúčené a ide primárne o koncepciu užitia vo vzťahu ku riešeným priestranstvám, celkovej koncepcii rozmiestnenia jednotlivých udalostí alebo iného druhu užitia v rámci priestranstiev mesta. Vo vzťahu, že sa z pohľadu udalostí jedná o, z veľkej časti, kultúrnu stratégiu z pohľadu

Určím vhodnosť

Vhodnosť **pozitívne vnímaných zásahov** z kategórie **Užitia** je plošná pre celé územie Nitry.

*Špecificky sú v mapových listoch celku Nitry **Udalostí** (str. xy), **Propagácie** (str. xy) alebo **Pobývania** (str. xy) popísané niektoré javy ku ktorým je vhodné zaujať postoj pri posudzovaní **Užitia**.*

Príkladom môže byť umiestňovanie rôznych udalostí na zákalde vyhodnotenia ich nedostatku, prípadne rozvoja kultúrneho života v periférnejších častiach apod.

propagácie, z veľkej časti, o grafickú identitu a značku mesta a pobývania, z veľkej časti, o nevymáhateľné sociálne opatrenia treba brať v ohľad, že sa jedná o nadoborové odporúčenia pre všetky tieto časti s cieľom zlepšiť synergiu medzi cieľným kvalitatívnym usporiadaním priestranstiev a ich užitím.

Vhodnosť užitia taktiež môžu ovplyvniť ďalšie časti zadania priestranstva. Príkladom môže byť napríklad možné obmedzenia priestranstiev z pohľadu pohybu v danom priestranstve a teda neumožnením niektorých druhov programov, prípadne nutnosť zmien značení, ktoré môžu mať naň dopad (napríklad v podobe jednorazových či periodických zmien spojených s vizuálnou kultúrou daných udalostí), prípadne iný organizačný dôvod, ktorý sa dá ťažko predpokladať z obecnej roviny smerovania charakteru detailu priestranstva ku ktorému práve tento dokument slúži.

Obecne teda platí držať smer zadania, vnímavo a kriticky vnímať možné výnimky, snažiť sa týmto výnimkám predchádzať synergickým usporiadaním priestranstiev s ohľadom na ich predpokladané i náhodné užitie.

Členenie

Členenie dokumentu je hierarchicky radené od pohľadu na celok až k jeho detailu a následne popis ťažšie uchopiteľných aktívnych zložiek priestranstiev v rámci celku mesta. Hlavnými časťami sú Dokument, Celok, Lokality, Detail a Užitie. Tieto jednotlivé časti obsahujú svoje špecifické kapitoly, ktoré ich postupne približujú, spodobňujú a rozvádzajú.

Väzba na analytickú časť

Členenie návrhovej časti priamo zrkadlí analytickú časť Nitra viditeľná so svojim delením. Analytická časť je tak základom a východiskom pre návrhovú časť. Rozdielnosť časti Celok, pôvodne deleneho podľa systémových vrstiev chápania mesta, je len zdanlivý pretože návrhová časť typologického pojatia je syntézou týchto systémových vrstiev mesta v rovine priestranstiev.

Typickými predstaviteľmi tejto syntézy sú napríklad pôvodné komplexné analytické vrstvy celku Krajina, alebo Využitie. Krajina sa dôsledne premietla do všetkých častí typológie od línií cez plochy až po areály. Usporiadanie a implementácia systému sídelnej zelene je potom priamou

súčasťou usporiadania priestranstiev a ich rozdielných kvalít v lokalitách. Priemet v detaile je potom jasne čitateľný vo výsadbách či nespevnených povrchoch. Časť užitie rieš obecné nakladanie s krajinou, ktorej prvky môžu byť základom pre komunitné pobývanie alebo ako odzrkadlenie miest aktivít pre všetkých so svojimi pravidlami.

Využitie pre zmenu hlavne, mimo iné, ovplyvnilo typologickú vrstvu areály, ktorá rieši charakter a priestupnosť týchto priestranstiev s režimom. V rámci lokálneho členenia potom hlavne upresnenia lokalít s ohľadom na časté spojenie vybavenosti s priestranstvami ako ich pred priestorom. V detaile sa potom prejavila väzba na rôzne aktivity a užitia boli vo veľkom reflektované rôzne externality ako je reklama či obecné podmienky pre umiestňovanie trhových udalostí.

Týmto spôsobom sa premietajú všetky ostatné vrstvy celku mesta do jednotlivých častí, vrátane iných strategických dokumentov, na ktoré reagovali. Špecifickú pozíciu v tomto priemete má pohyb ako reprezentant vrstvy dopravy. S ohľadom

na kvality pohybu a pobytu je celý manuál obecné smerovaný na maximálnu podporu chodcov, cyklistov a hromadnej dopravy. Dôvodom sú menšie nároky na priestranstvá a obecné pozitívne externality využívania týchto druhov pohybu. Zároveň manuál komentuje tieto body obecné aby vytvoril vôľu pre postupné riešenia v rámci priestranstiev.

Dokument Nitra viditeľná, ktorá je analytickou časťou tohto dokumentu, je možné chápať ako celok odôvodňujúci túto návrhovú časť, prípadne rozvíjajúci a popisujúcou detailnejšie niektoré z východísk riešených touto návrhovou časťou.

Viac abstraktné pojetie niektorých častí návrhovej časti je zámerom s ohľadom na jej dlhodobé použitie ako interpretačnej rozhodovacej pomôcky, manuálu tvorby priestranstiev, pre dosiahnutie predostretých kvalít priestranstiev. Jedná sa tak o rozdielny návrhový prístup k dlhodobému smerovaniu priestranstiev na rozdiel od priameho popisu stavu vecí analytickej časti Nitra viditeľná.

Dokument

— východiska, vzäba na analytickú časť a príklady aplikácie manuálu a jeho časti

Celok

MC

— poätie celku mesta a jeho koncepcie z pohľadu priestranstiev, zjednodušené poätie systému priestranstiev a systému sídelnej zelene, obecná typológia prístupu k priestranstvám

Línie

MC

líniové priestranstvá
prípady krížení

- ulice
- nábrežia
- krajinné línie apod.

Plochy

MC

plošné priestranstvá
prípady miest v miestach

- námestia
- parky
- krajinné plochy
- vnútrobloky apod.

Areály

MC

priestranstvá s režimom
prípady väzieb

- školy
- cintoríny
- priemyselné areály
- zahrádkárske kolónie apod.

Lokality

MC

— poätie delenia mesta na lokality s ohľadom na charakter a priestranstvá
— mapové listy celku a lokality s vyznačením jednotlivých lokalít, hierarchizácie a typologie priestranstiev
— jednotlivé zadania významnejších priestranstiev

Stred

ML

Západ

ML

Východ

ML

Sever

ML

Juh

ML

Juho-východ

ML

Juho-západ

ML

Severozápad

ML

Detail

— poätie detailu priestranstiev
— jednotlivé podtémy sú rozvedené v popisoch kapitol

Povrchy

Prvky

Výsadby

Užitie

— poätie užitia priestranstiev
— jednotlivé podtémy sú rozvedené v popisoch kapitol

Udalosti

MC

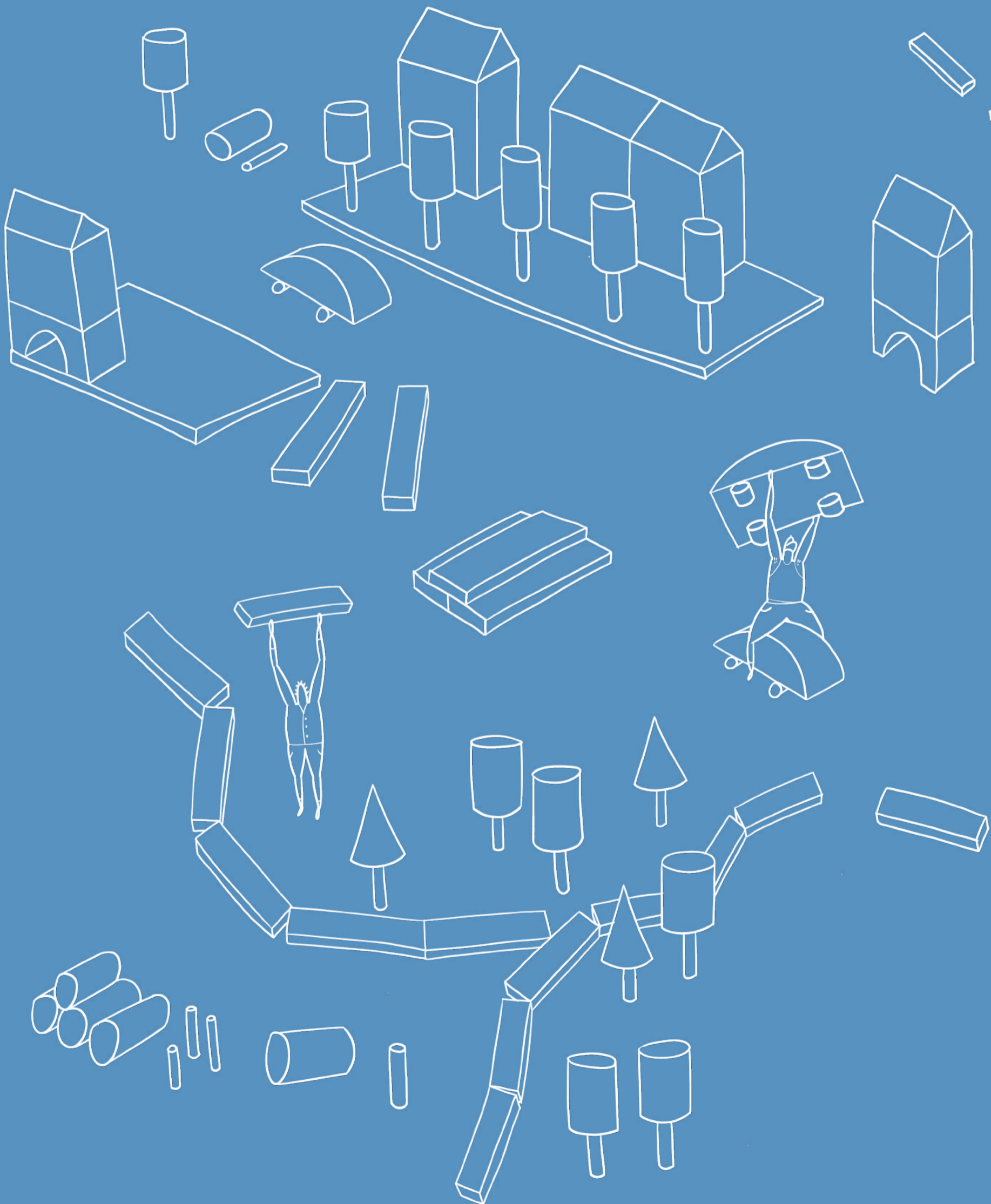
Propagácia

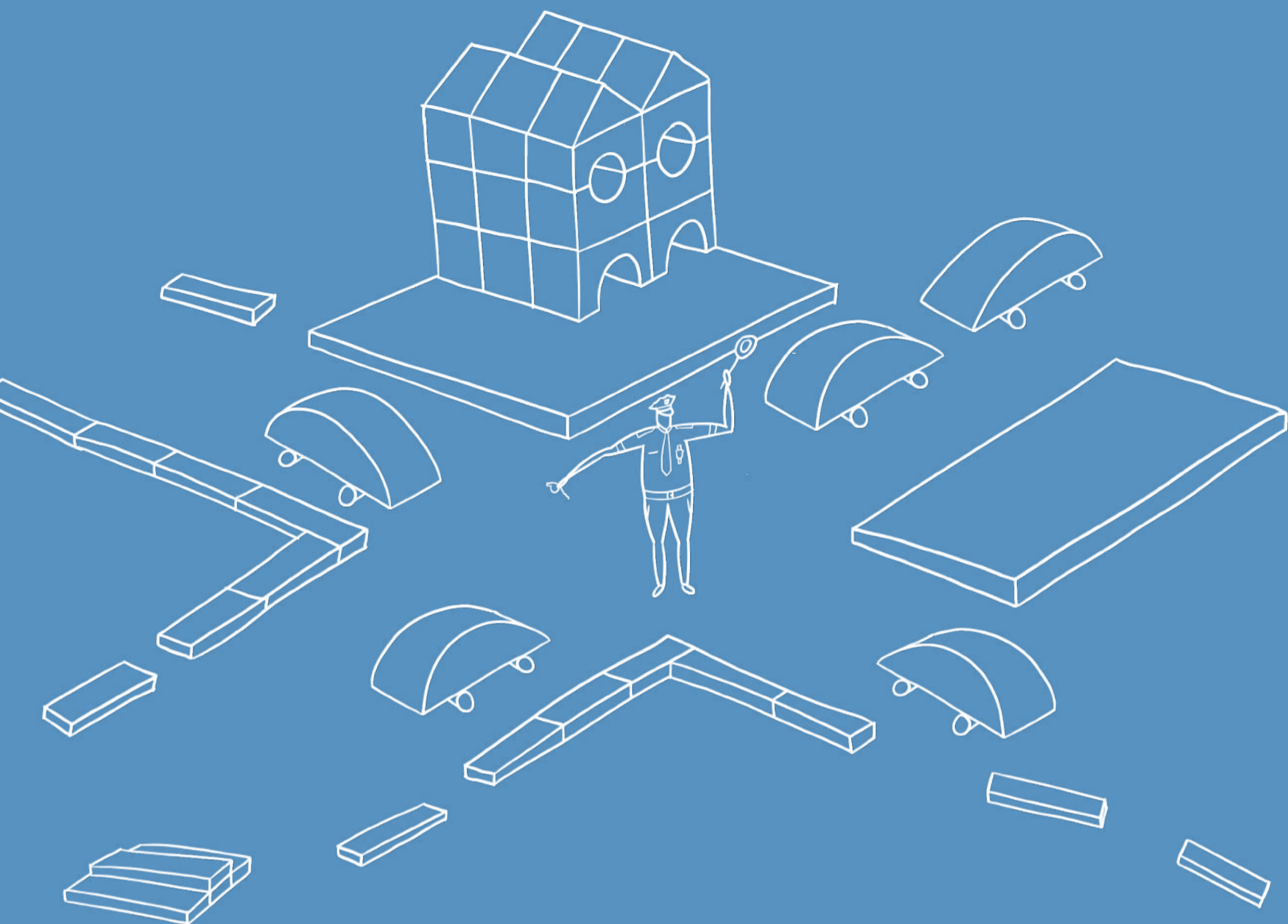
MC

Pobývanie

MC

Cieľ dokumentu Nitra živúca, ako návrhovej časti manuálu, je vytvoriť pomôcku pre zhodnotenie priestranstiev na základe analytickej časti. Dokument tak odkazuje na body vyhodnotenia priestranstiev alebo ich častí, ktorým je nutné venovať zvýšenú pozornosť. Tieto body sú označené symbolom *

CELOK popisuje predstavu systému priestranstiev Nitry. Nitry s priestranstvami, ktoré reflektujú väzby s krajinou, okolitú zástavbu a jej využitie, zložky pohybu i históriu s ohľadom na ich komponovanie a celkový charakter. Morfologicky sa jedná o prevažne líniové alebo plošné priestranstvá a ich špecifiká od priestorového usporiadania po vzťahy a väzby v priestranstvách. Celok ukazuje smerovanie k súčasnej cieľovej kvalite rôznych referenčných druhov priestranstiev, typológiu Nitry .

Celok pracuje s celým správnym územím Nitry. Hlavným organizačným princípom je kompozičné pojetie mesta na základe práce s typológiou priestranstiev a jej delením. Táto typológia je syntetickou vrstvou odrážajúcou funkčné a významové vrstvy mesta v podobe jeho priestranstiev. Celok pracuje i so zastavaným územím (teda vrátane území určených na zastavanie).

Ako chápeme celok?

Celok je hierarchickým kontinuom priestranstiev. Kontinuom, ktoré v svojej sieti vytvára uzly a ich dostrednosti vo vzťahu k zástavbe a napomáha nám chápať a interpretovať systém priestranstiev. Celok prostredia však nie sú len priestranstvá. Priestranstvá sú len jednou z systémových rovín cez ktoré je možné chápať prostredie Nitry.

Pre toto chápanie mobilizujeme v rovine celku typologický a významový prístup, ktorý je následne rozvinutý charakterom lokalít. Všetko so špecifikami priestorového usporiadania, detailu a užívania. Vzniká tak obraz Nitry z pohľadu priestranstiev. Obraz, ktorý je jedinečný pre jeho identitu prostredia.

Vzťahy

Celok Nitry nie je osamotenou priestorovou entitou a prirodzene nadväzuje na svoje okolie. Širšie vzťahy celku územia Nitry z pohľadu celku priestranstiev sú dané jeho blízkymi vzťahmi krajinných priestranstiev a priamych väzieb priestranstiev zastavaných území.

V rámci zastavaného územia sa tieto väzby najsilnejšie prejavujú vo vzťahu k obciam Lužianky (prenesené ďalej so Zbehmi), Nitrianske Hrnčiarovce a Ivanka pri Nitre. Tieto obce svojim zastavaným územím priamo nadväzujú na zastavané územie Nitry a tvoria s ním tak jeden hmotný celok predovšetkým vo vzťahu k obsluhu územia, prípadne budúcim stavbám tejto obsluhy. Vo vzťahu k týmto obciam je nutné dlhodobou koordinovať rozvoj priestranstiev a ich nadväzností aby táto koordinácia napomáhala kontinu priestranstiev.

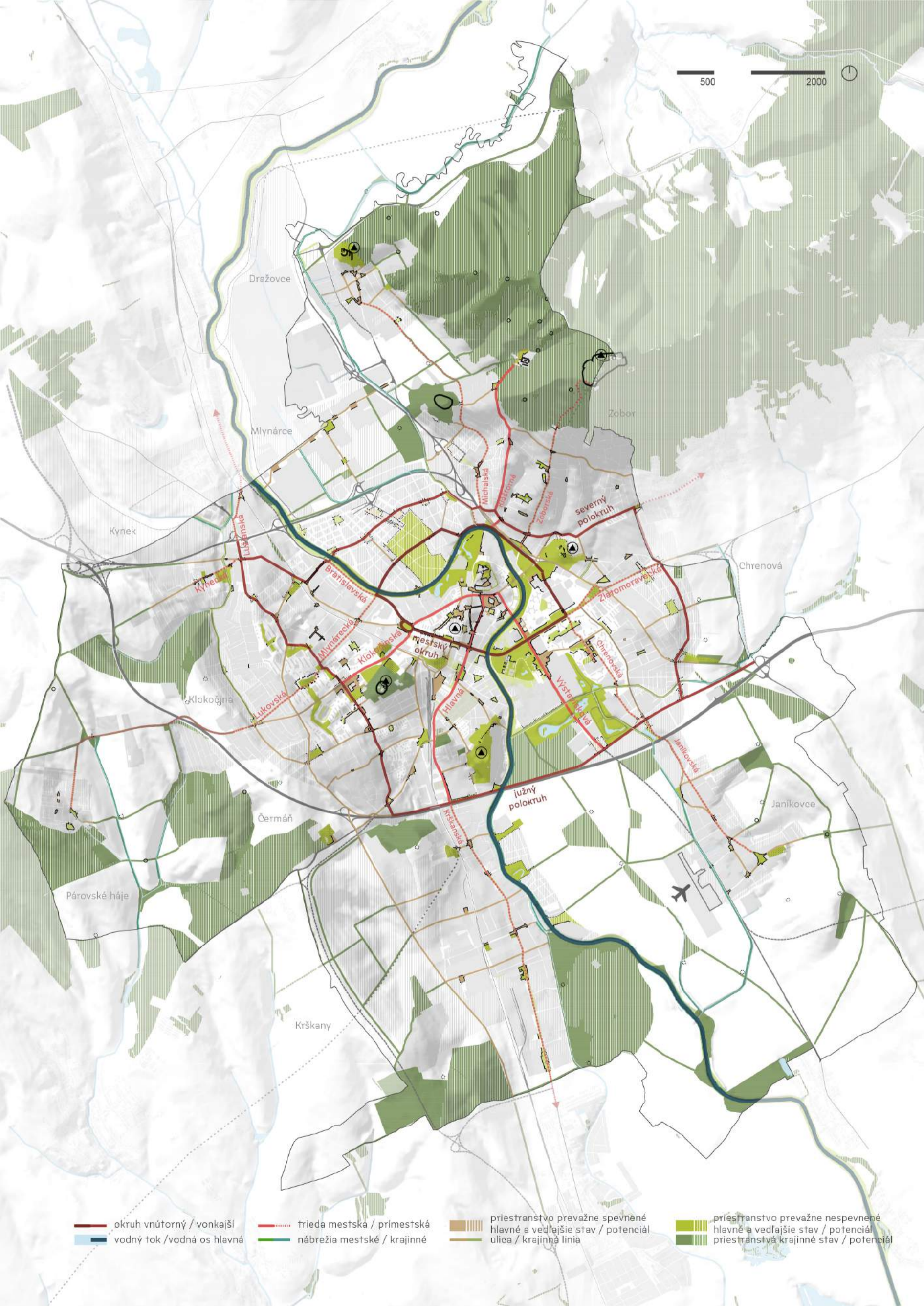
Za silné krajinné väzby je možné považovať i previazanosť pomocou nábreží Nitry a jej prítokov či reprezentanta Nitry ako nástupného bodu na Tríbeč a ďalej, ktorý prepojuje územia týmto prírodným celkom chráneného územia Ponitria a nadväzujúcich území.

Tieto prepojenia vytvárajú silné krajinné okruhy v blízkosti Nitry spolu s priliehajúcimi plochami lesov. Výrazným vstupom do organizácie systému priestranstiev je potom dopad bariér dopravných stavieb v krajine, stávajúcich i budúcich.

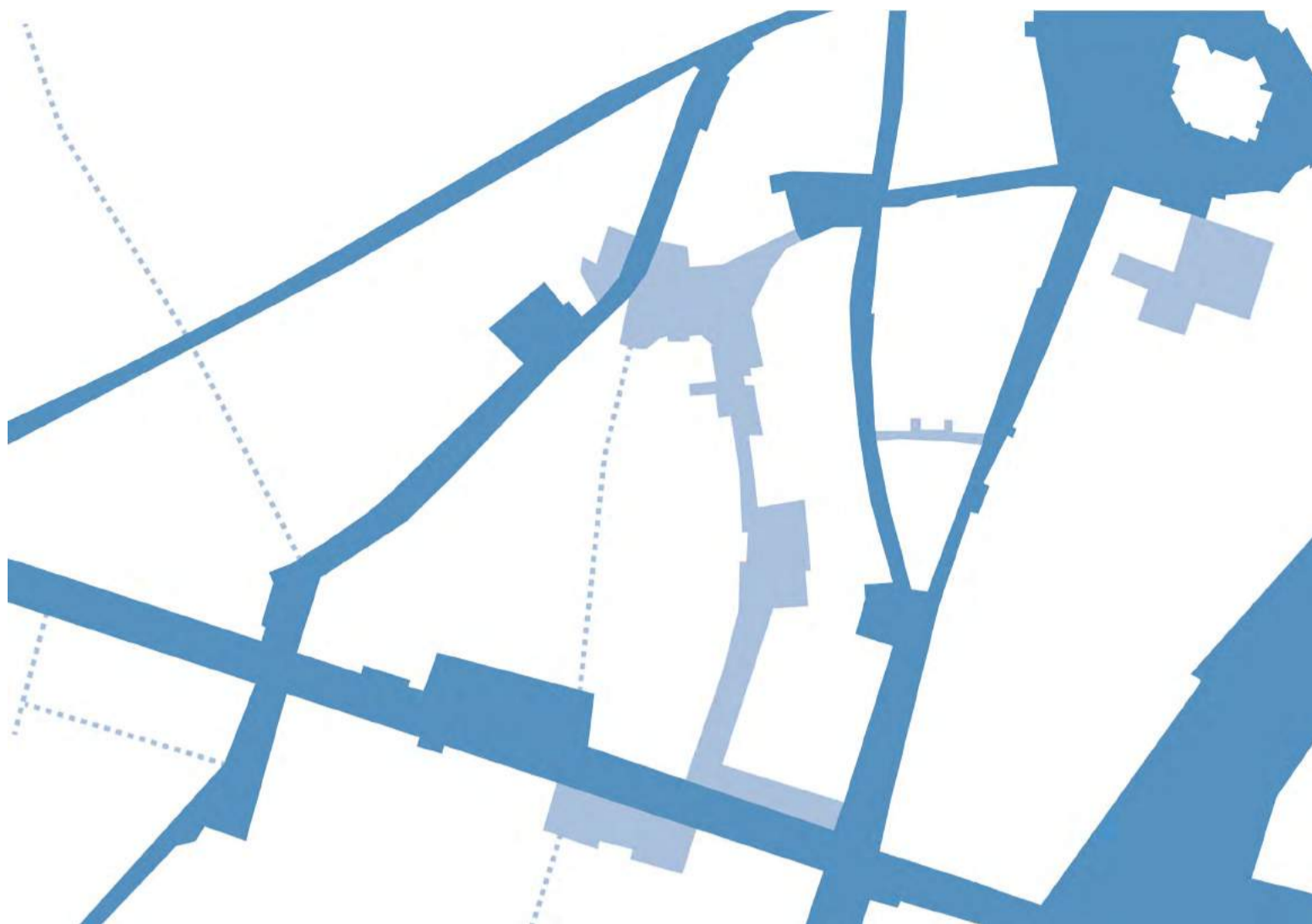
Typologický prístup

Typológia s hierarchizáciou tak vytvára základ typologického prístupu, obecného popisu „kostry“ priestranstiev.

Typológia priestranstiev je pomocnou odrazovou kategorizáciou pre priblíženie sa popisu finálnych kvalít priestranstiev podľa ich druhu, typu. Vzniká tak mierne zjednodušenie, ktoré dokáže popísať ich obecné opakovateľné princípy. Spolu s určením druhu sú určené i základné vzťahy medzi nimi v podobe hierarchie. Súčasťou typologického prístupu je i systémová rovina systému sídelnej zelene, ktorá prirodzene prechádza medzi širšou krajinou a zastavaným územím. Pretože je Nitra chápaná ako jedno z najzelenších miest Slovenska je táto zložka zásadnou pre systém priestranstiev spolu s jej dôležitou ekosystémovou funkciou.

- okruh vnútorný / vonkajší
- vodný tok / vodná os hlavná
- - - trieda mestská / prímestská
- nábrežia mestské / krajinné
- ▨ priestranstvo prevažne spevnené hlavné a vedľajšie stav / potenciál ulica / krajinná línia
- ▨ priestranstvo prevažne nespevnené hlavné a vedľajšie stav / potenciál
- ▨ priestranstvo krajinné stav / potenciál

Typológia priestranstiev

Základnými skupinami typov pre návrh sú línie, plochy a areály. Názvy odkazujú na prevažné tvarovanie priestranstiev. Typológia rozvíja obecné známe typy priestranstiev. Tie sa však často v takejto „čistej“ podobe nevyskytujú a teda priradenie k jednej či druhej typológii je nutné brať ako axióm, nie dogmu.

V rámci typológie je častým znakom jej významová zmena vo vzťahu k určeniu jej hierarchickej významovosti alebo charakterového významu. S ním pracuje významový prístup, konkrétne hlavný kompozičný rozvrh. Príkladom môže byť typológia ulice, ktorá je najbežnejším druhom priestranstva v rámci zastavaného územia. Jej význam i charakter sa často mení s ohľadom na okolitú zástavbu i väzby na iné priestranstvá. Je tak popísaných niekoľko základných derivátov tejto typológie v krátkom rozvedení.

Typologické druhy odkazujú k rovine detailu a užitia. Ide hlavne o pravidlá a rady týchto úrovni, ktoré sú využiteľné pre ich rozvrhnutie, prístup k detailu alebo samotnej náplni užitia. Typy sú taktiež

doplnené obecnou ilustráciou poukazujúcou na niektoré znaky opakujúce sa práve u cielených axiómou typov, prípadne ich charakterových významov. Jednotlivé listy sú ďalej doplnené o zoznam bodov na ktoré je vhodné pri ich návrhu nezabudnúť.

Hierarchia priestranstiev

Usporiadáním, hierarchiou, je myslená dôležitosť základného rozdelenia v rámci systému priestranstiev.

Typom hlavné priestranstvá sú pre celý systém zásadné a tvoria základ „kostrov“ priestranstiev. Ich tvorba, udržiavanie by mali byť hlavnou prioritou. Tieto priestranstvá by mali podliehať čo najväčšej starostlivosti z pohľadu návrhu i údržby. Často sú tieto priestranstvá upresnené rámci častí lokalít. Konkrétne to napríklad znamená, že väčšina týchto priestranstiev sú potenciálnymi kandidátmi na vyhľadanie svojho spracovateľa cez architektonickú súťaž, či obdobnú formu výberu zhotoviteľa dokumentácie. Je vhodné spolu pôsobiace a charakterové jednotné celky zadávať spoločne vo vzťahu k ucelenému dojmu z týchto priestranstiev pokiaľ je to žiadúce.

Typom vedľajšie priestranstvá sú podpornou zložkou hlavných priestranstiev. V rámci usporiadania je hierarchicky týmto častiam určená nižšia úroveň primárne kvôli ich miestnemu alebo podpornému pôsobeniu v rámci štruktúry priestranstiev. Detailný prístup k nim závisí na základe ich umiestnenia a spolupôsobenia s hlavným alebo ostatným typom priestranstva. Môže sa tak napríklad jednať o predpriestor vybavenosti riešený vo vzťahu k nej alebo ako rozšírenie hlavných priestranstiev, v oboch týchto prípadoch je vhodné keď sa im venuje individuálna pozornosť prípadne sú riešené vo vzťahu k daným objektom alebo nadradeným priestranstvám.

Typom ostatné priestranstvá sú bežnými priestranstvami v rámci danej lokality a jej časti. Charakterovo odpovedajú čo najviac obecnému popisu usporiadania a detailu lokality a jej časti. V rámci spracovania podrobnejšej dokumentácie je možné u nich pristupovať k obecným až typovým riešeniam vhodným pre potreby danej lokality (s ohľadom na bežnú šírku profilu priestranstva apod.).

Hlavné a vedľajšie priestranstvá spolu tvoria prirodzene sieť, tá je doplnená o špecifické a ostatné priestranstvá. Sieť hlavných priestranstiev by mala byť primárne spojená pokiaľ sa jedná o spojený celok obce alebo jej časti (napríklad príslušná samostatná dedina nemusí byť napojená na centrum apod.).

V rámci usporiadania je možné zmeniť hierarchickú úroveň priestranstva pokiaľ bude zachovaná celistvosť kostry priestranstiev. To znamená, že nebude napríklad prerušené kontinuum hlavných priestranstiev, prípadne pri vzniku a rozšírení niektorých priestranstiev bude umožnené tieto priestranstvá vteliť do hierarchicky totožne vnímaných úrovní pokiaľ to pre systém priestranstiev bude žiaduce.

Systém sídelnej zelene

Krajinné tkanivo preväzuje interiér zastavaného územia s otvorenou krajinou. Mimo prepojenie týchto dvoch častí systém zabezpečuje napĺňanie rôznych ekosystémových služieb. Jedná sa tak o samostatnú systémovú vrstvu, ktorá je však nedielnou časťou priestranstiev. Jej stanovenie je dôležitým stanovením minima charakterom krajinných prepojení v rámci priestranstiev.

Priestranstvá tohto systému sú miernym atypom v tom, že nie od všetkých je požadované aby boli priestranstvom v duchu prepojenia. Umožňujú ho však vo vzťahu k plneniu svojej funkcie, ktorá je práve napĺňanie podstaty systému sídelnej zelene

(napríklad v podobe priehlbne, vetrolamu a iných opatrení). Obdobné platí i pre plochy tohto systému (napríklad v podobe charakterom rozličných krajinných plôch). Tato skutočnosť je vzťahovaná hlavne ku krajinným priestranstvám ako sú významné krajinné nábrežia či krajinné línie a im príbuzné typy. Obrátene potom existuje v rámci typológie určenie ulice, ktoré nemusí plniť hierarchickú úlohu, ale obsahuje prepojenie systému sídelnej zelene napríklad v podobe stromoradia.

Tento systém stanovuje minimum týchto prepojení a nie je teda vylúčené implementovať stromoradia a ďalšie súčasti systému sídelnej zelene i do iných než vybraných priestranstiev. Je však vhodné tieto zmeny zvažovať hlavne vo vzťahu k celkovému charakteru priestranstiev, uchovaniu prehľadnosti a prehľadov v daných priestranstvách. Platí taktiež, že z tohto minima nie je vhodné uberať a prípadne rušené spojnice je vhodné v rámci systému sídelnej zelene nahradiť obdobnou blízkou susednou trasou. Vyslovene nevhodné prerušenie je potom nadmerné narušenie kontinuity tohto systému v priestranstvách v blízkosti vodných plôch a tokov, prípadne nadmernou zmenou

funkcie parkov v parkových priestranstiev v rámci interiéru mesta.

Za súčasť tohto systému sa môžu z časti brať i spolupôsobiace areály záhrad. Napríklad viníc, sadov, záhradkárskych osád či ako výrazné prepojenia a plochy parkového charakteru rôznych areálov a komplexov. Ďalej v rámci tohto systému spolupôsobia plochy lesov, ktoré sú z časti brané ako súčasť krajinných priestranstiev podľa svojho rekreačného a významového potenciálu.

Mimo typológiu

Do typológie nie sú zahrnuté stavby čisto dopravného charakteru, poľnohospodárske a iné plochy bez adekvátnej priestupnosti požadovanej pre tento charakter krajinného či iného priestranstva.

Dôvodom je to, že nie sú v rámci tohto dokumentu brané ako priestranstvá, kvôli absencii možnosti pobývať v nich. Prípadne má pobývanie nežiadúci efektom pre ich účel na rozdiel od priestranstiev areálov, kde to je čiastočne režimovo umožnené. Sú tak vymedzené prírodné priestranstvá a ich prepojenia, ktoré toto pobývanie umožňujú.

Okruhy a triedy výrazne pracujú s morfológiou mesta ako i vedutou Nitrianskeho hradu. Vidíme tak takmer osovú smerovanie postupne u ulice Akademická, Hviezdoslavovej triedy, ulice Kláštorňá či budúceho parku Párovských lúk.

Významový prístup,
kompozícia Nitry

Význam v rámci priestranstva určuje jeho interpretácia, chápanie ako určitý druh prekrytia základnej typológie. Hlavnou významovou kompozíciou Nitry tak chápeme jej morfológiu „siedmych“ pahorkov spojenú s riekou Nitrou a naviazanými krajinnými celkami s orientáciou zástavby na centrálnu polohu Nitrianskeho hradu v podobe vytýčenia chápania niektorých priestranstiev ako okruhov a dostredných tried rôznych kvalít. Tieto významové prepojenia reprezentujú prednostne možnosti pohybu a vnímania pre chodcov, cyklistov a hromadnú dopravu. Prirodzene tak dopĺňajú a rozvíjajú zavedený systém os a ich centier.

Tieto enigmatické až dramatické priehľady v meste a jeho starobylá história mu dávajú jeho jedinečnú identitu, ktorú dopĺňa výrazná zložka výsadiel spolu s ikonickými modernistickými objektami.

Okruhy obkolesujú centrálnu pozíciu hradu. V rámci Nitry chápeme dva základne významové okruhy – vnútorný a vonkajší.

Vnútorný okruh je vnímaný ako prepojenie centru blízkyh hlavných priestranstiev obkolesujúcich pôvodnú stredoveku stopu mesta. Nachádza sa teda vo vnútornom meste. U hlavných priestranstiev na okruhu sa výrazne prejavujú priehľady na dominantu hradu s tým, že parkové priestranstvá a prieniky tried sú naň smerované. Vonkajší okruh je vnímaný ako prepojenie potenciónálnych jadier zástavby s priamym prepojením na dopravnú obsluhu. Nachádza sa vo vonkajšom okruhu mesta. U hlavných priestranstiev na okruhu sa prejavuje dominantu hradu striedavo s pocitovo viac miestnymi jadrami zástavby, ktorými prechádzajú triedy oboch druhov.

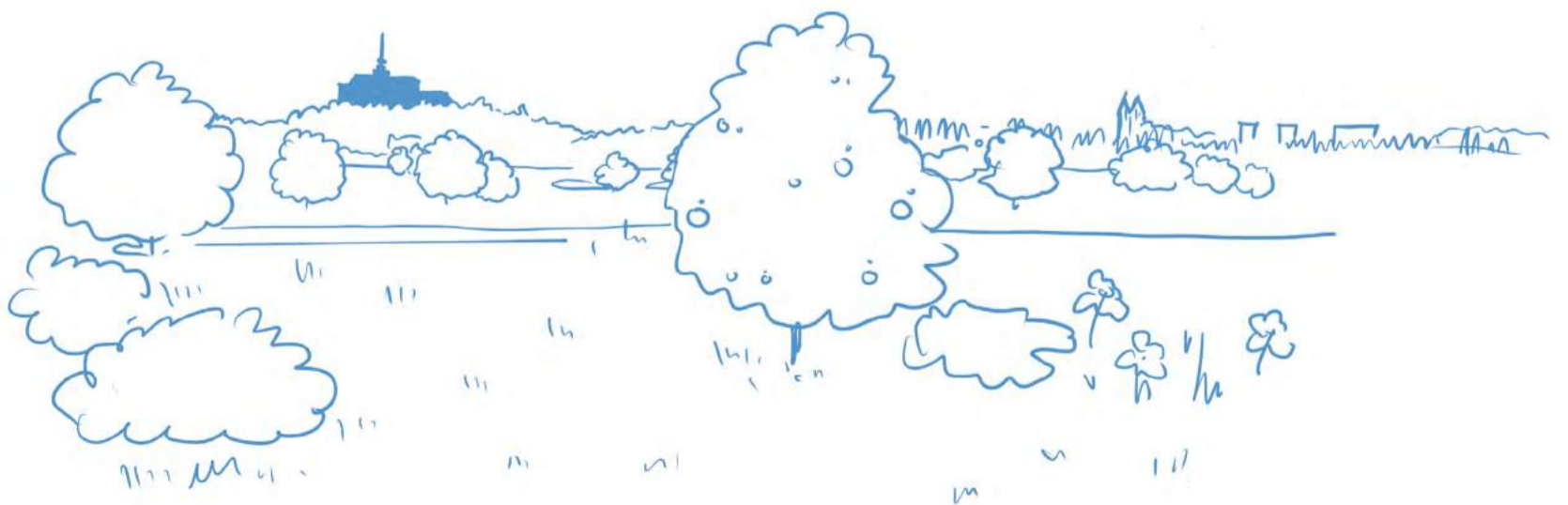
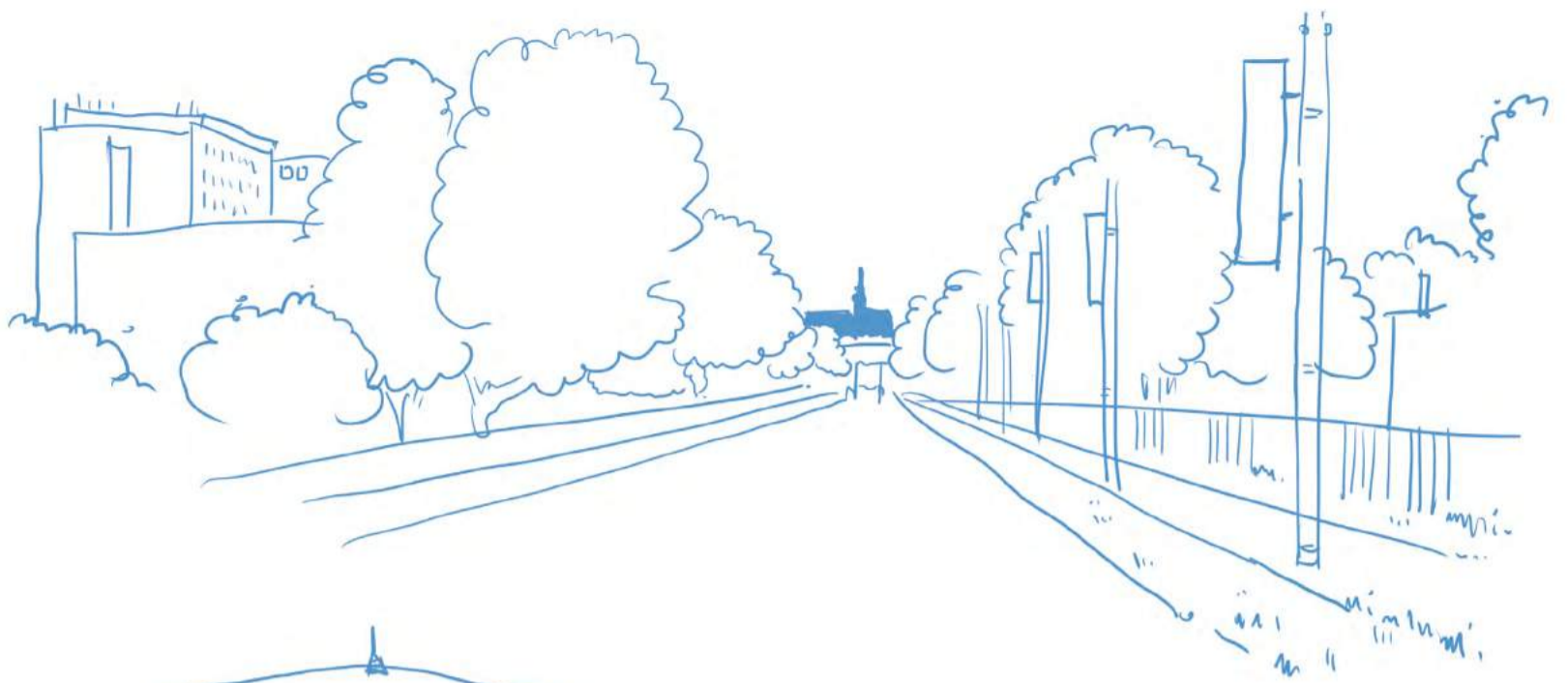
Triedy smerujú centricky smerom k Nitrianskemu hradu takmer radiálnym usporiadaním. Podľa druhu prepojení ich delíme na mestské a miestne.

Mestské triedy napojujú osovo západný klaster obytných súborov, východný klaster obytných súborov s výstaviskom a časť Zobora s pôvodným kláštorom. Sú akoby základnými osami pre funkciu bývania v meste (mimo os hlavných parkov). Miestne

triedy prepojujú ďalšie medziľahlé časti vnútorné preväzby, prípadne vzdialenejšie celky prímestských dedinských celkov. Vytvárajú tak drobnejšie, ale dôležité prepojenia spolu s rozvinutím okruhov a ich napojení na vzdialenejšie celky. Tie nie sú vždy vizuálne spojené s centrom mesta avšak sa jedná o silné prímestské celky so svojbytnou identitou, ktoré sú naviazané na tieto triedy.

Tento systém dopĺňajú taktiež hlavné parkové a krajinné priestranstvá jednotlivých pahorkov (Šibeničný vrch, Kalvária, Zobor, Drážovský vrch) a radiálne orientovaných parkov smerom na výhľady na Nitriansky hrad (Martinský vrch, Párovské lúky).

V rámci obrazu celku mesta sú tieto veľké významové kompozičné väzby podporené typologickou a hierarchicky usporiadanou sieťou s celkami významných areálov (výstavisko, vysoká škola, hrad...)ako i systémom krajinných priestranstiev vrátane ich prepojení s jadrom mesta Nitra. Mesta morfológie, histórie i silných vedút krajiny a hradu s cieľom vytvorenia identifikovateľného obrazu systému verejných priestranstiev.

*Prepojenia našich priestranstiev,
pre každodennosť pohybu i
prosté spojenie. Niekedy je však
i línia prepojenia možnosťou
k zastaveniu či pobaveniu
so susedmi, plnohodnotným
priestranstvom v svojom
chvíľkovom významovom
rozšírení, bode alebo krížení.
Všetky tieto línie však majú
jedno spoločné, príjemnosť i
rýchlosť pohybu či len funkčnosť.*

LÍNIE

chápeme ako prevažne líniové priestranstvá, ktoré slúžia hlavne prepojeniam a s nimi spojeným pohybom či prevažne funkčnou náplňou. Zväčša fungujú ako spojnice plôch a sú v základnej typológii najchudšou skupinou, významovo charakterovo však najbohatšou práve kvôli rôznorodosti profilov a zmenám významu i funkcie v ich priebehu.

Typickým príkladom môže byť nábrežie, ktoré je spojené s tokom vody a je teda kontinuálnou líniou, niekedy čiastočne súčasťou priliehajúcich nadradených plôch parkov. V priebehu mení svoj charakter od parkového, cez mestské až ku krajinnému. Obdobne je to u ulíc, ktoré spolu s celomestskou významovosťou tvoria pestrú škálu charakterov spojnic.

Línie v krajinných priestranstvách sú tak často, ak nie vždy, nositeľmi niektorej z úrovní systému sídelnej zelene rôzneho charakteru avšak spojitaj siete, ktorá napomáha priechodnosti krajinných priestranstiev spolu s plnením ekosystémových služieb spojených hlavne s biodiverzitou. Toto delenie krajinných

priestranstiev taktiež napomáha deleniu veľkých pôdnych blokov, protieróznym činnostiam veterným až po vodné, vyznačuje historické stopy ciest i korýt v krajine či pomáha orientácií v krajine.

Línie v zastavanom území sú taktiež, ak nie vždy, na vyšších úrovniach nositeľom niektorej z úrovní systému sídelnej zelene. Zároveň je tu výrazne vyššia úloha v zmysle zabezpečenia pohybu. V rámci zastavaného územia existujú i línie úplne bežné, ktoré prebiehajú ako ulice najnižšej úrovne, tie sú svojim charakterom poplatné jednotlivým lokalitám v ktorých sa nachádzajú.

Vďaka líniam tak vzniká „prekrvená“ sieť priestranstiev prepájajúca kontinuálne krajinné a verejné priestranstvá s areálmi. Línie samozrejme prechádzajú i cez plochy a areálmi avšak pre zrozumiteľnosť ich potom berieme ako súčasť týchto priestranstiev. Línie sú tak nosným prvkom hlavného aspektu priestranstiev a to je konkrétne ich kontinuita – priestupnosť, priechodnosť. Samozrejme v prípade Nity je táto priechodnosť obmedzená priestupmi cez priechody a mosty ponad prirodzené prírodné

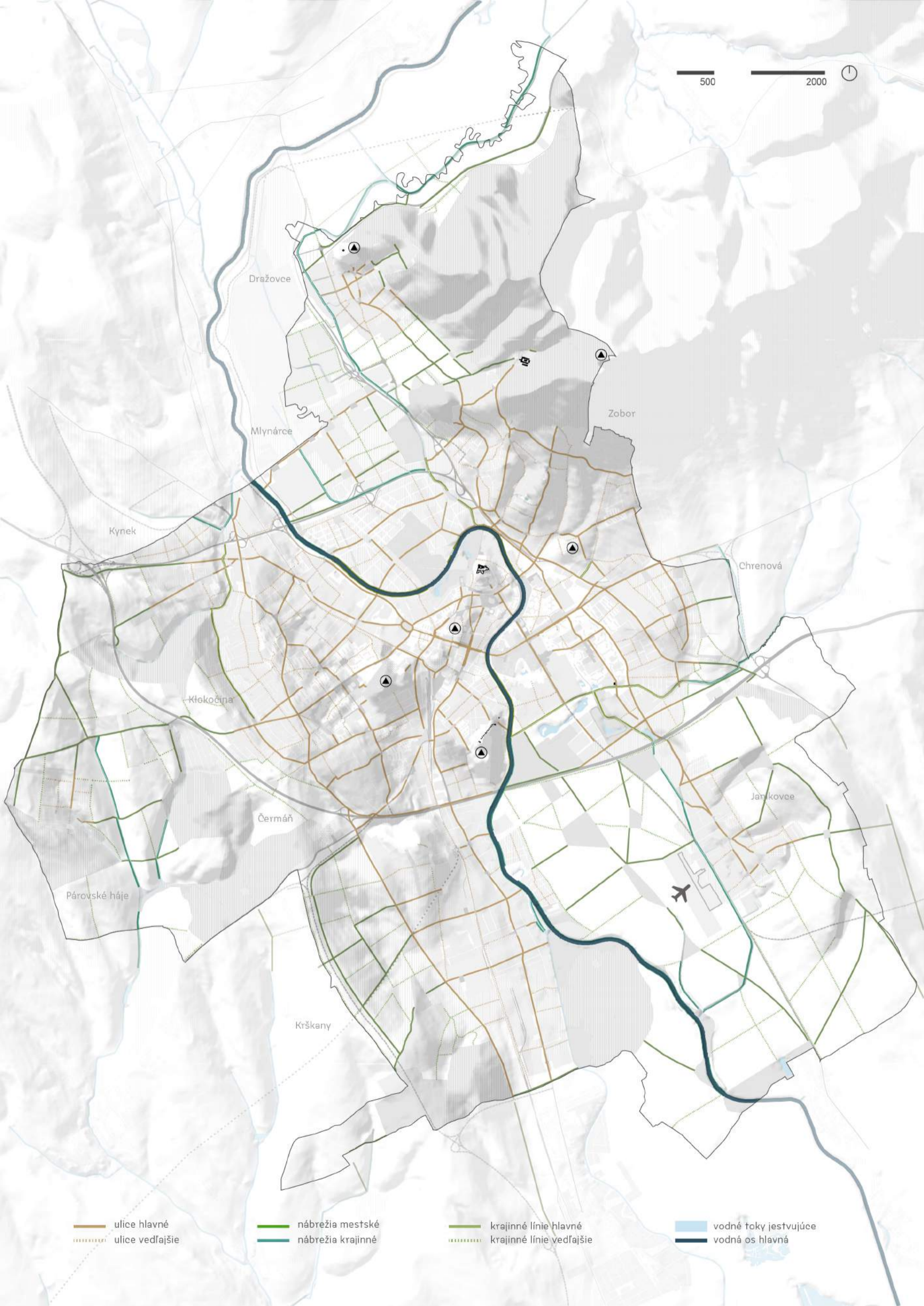
bariéry tokov a cez líniové dopravné stavby, ktoré nemajú charakter priestranstiev.

Hierarchicky sa dá hovoriť o prirodzenom rozprestretí týchto líniových prepojení, kedy je hlavná líniová sieť adekvátne doplnená vedľajšou líniovou sieťou priestranstiev. Hlavnú sieť v rámci krajiny tvorí okolie tokov a hlavných prepojení krajinných plôch, prípadne okolia pohybových os a v rámci zastavaného územia sa potom jedná o hlavný rozvrh zmieňovaných tried a okruhov smerujúcich na Nitriansky hrad, prípadne ho obkolesujú, ďalej rozvinutých o prekrývajúcu vrstvu hlavných ulíc, či ulíc so stromoradiami. Pre potrebu hierarchie sú vnímané niektoré hlavné pešie prepojenia ako skrz iné plochy práve ako významnejšia súčasť týchto línii.

Špecifickou formou línii je potom ich kríženie kedy vzniká uzol v rámci štruktúry priestranstiev. Ten je často súčasťou typologickej plochy avšak vo veľkej rade drobných prípadov je tento uzol súčasťou siete líniových priestranstiev. Do línii zahŕňame i rozšírenia priestranstiev, ktoré nedosiahli rozmer vnímané ako plocha v rámci priestranstiev.

500

2000

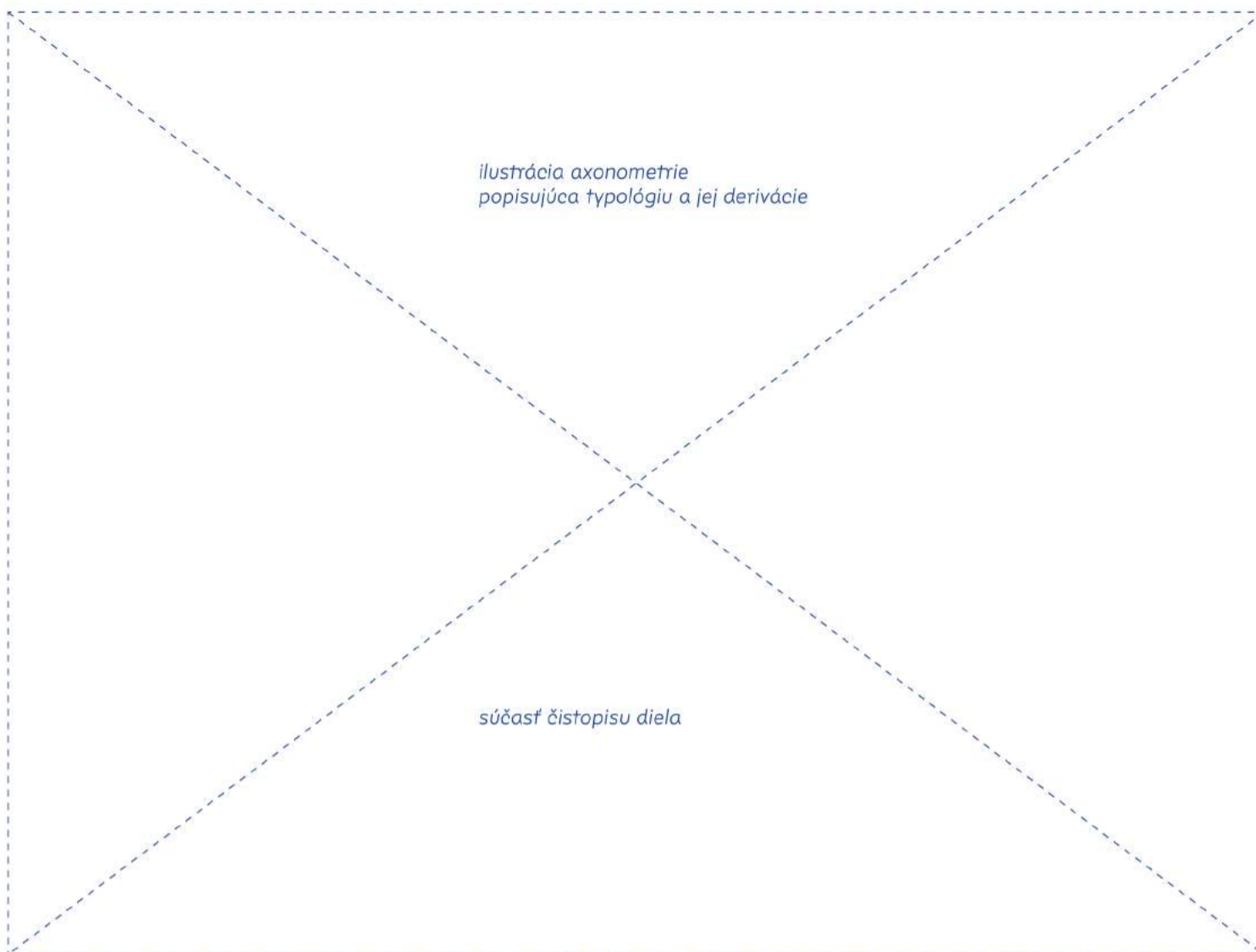

ulice hlavné
ulice vedľajšie

nábregia mestské
nábregia krajinné

krajinné línie hlavné
krajinné línie vedľajšie

vodné toky jestvujúce
vodná os hlavná

ULICE

predstavujú základný prvok štruktúry mesta, základné a najčastejšie zastúpené priestranstvo. Základnou prevádzkovou nutnosťou ulice je, že je prístupná minimálne chodcom a pešiemu pohybu v celej svojej dĺžke aspoň na jednej hrane ulice, pričom sa bude jednať o záťaž primeraný priestor k pešiemu pohybu. Ďalšie módy pohybu sú nadstavbou pešieho pohybu. Priestranstvo zdanlivo vyzerajúce ako ulica, no neprístupné chodcom nie je ulicou. Ulica má lineárny charakter, smerovanie, začiatok a koniec. Pri styku s ďalšími ulicami vznikajú uzlové body. Významné uzlové body môžu mať podobu plošných priestranstiev. Charakter ulice je definovaný skrz profil, teda priestorové, funkčné a významové parametre ulice. Priestorové parametre si je možné predstaviť ako šírku ulice, ktorá má priamy vplyv na to, čo sa do ulice fyzicky zmestí, teda počet a kvalita pruhov pre rôzne módy pohybu, vybavenie a výsadby. Danosťou jestvujúcich ulíc je ich nezmeniteľná šírka. Šírka ulice v kombinácii s výškou stavieb definujúcich hranu ulice, ak sú prítomné, podobou rozhrania medzi stavbou a ulicou, spolu tvorí dojem z priestoru ulice.

Dôležité je priestor ulice vnímať vo vzťahu k mierke človeka chodca, ako prvotného užívateľa ulice. Funkčné parametre profilu predstavujú náplň priestoru tvoriaceho hranu ulice. Môže to byť aktívny parter, záhrady, stavby bez parteru či ďalšie priestranstvo. Funkcia definuje mieru interakcie hrany ulice s priestorom ulice. Významové parametre potom určujú význam a pozíciu ulice v sieti priestranstiev.

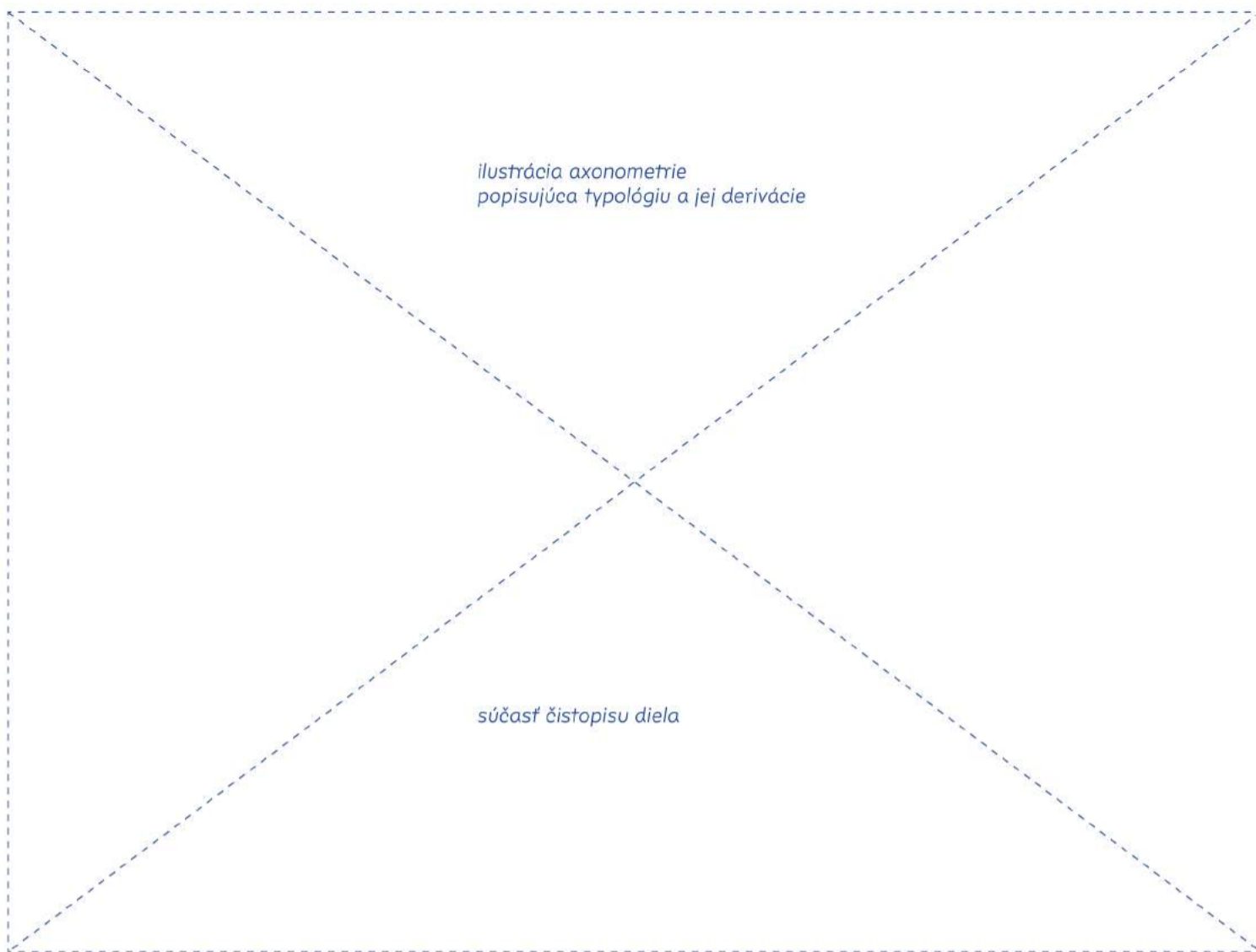
Hlavné ulice predstavujú vyššiu hierarchickú úroveň systému ulíc. Obvykle slúžia k prepojeniu viacerých lokalít, nadradeným prepojeniam nadmestského významu, či ako hlavné lineárne priestranstvo lokality. V hlavnej ulici sa predpokladá vyššia intenzita pohybu. Tomu by mala odpovedať veľkorysosť profilu ulice, vrátane podoby hranice ulice. Hlavné ulice budú v meste tými živými ulicami, kde sa koncentruje pestrá funkčná náplň, ťažiac z vyšších intenzít pohybu.

Ostatné ulice a uličky, ako ulice s najskromnejším profilom predstavujú lokálne rozvinutie skeletu hlavných ulíc, výplň priestoru vzniknutého aspoň trojicou hlavných ulíc. Ostatné ulice budú slúžiť ako nositeľ štruktúry lokálneho významu, k prepojeniam v rámci lokalít či na naj-

nižšej úrovni k obsluhu jednotlivých objektov. Ostatné ulice môžu byť i slepé, no takémuto riešeniu je nutné sa pokiaľ možno vyvarovať.

Krajinná línia v zástavbe je využitím ulice k plneniu funkcie lineárneho prvku systému sídelnej zelene, teda k ekologickým a ekosystémovým funkciám. Krajinná línia v zástavbe prepája plošné prvky systému, či už krajinné plochy alebo parky. To, že je ulica zároveň krajinnou líniou sa prejaví prítomnosťou krajinných a technických riešení modrozelenej infraštruktúry v ulice v miere závislej od možností profilu ulice. V bohatšie dimenzovaných uliciach môžu byť prítomné aleje osadené do širokého vegetačného pásu, v uliciach skromnejších dimenzii to budú bodové výsadby stromov v širších miestach profilu v kombinácii s technickými opatreniami modrozelenej infraštruktúry. Mimo plnenia ekologických funkcií budú krajinné línie v zástavbe predstavovať i pre človeka príjemné prostredie k pobytu a pohybu. Ideálnym stavom by malo byť, s ohľadom na priestorové možnosti ulíc, aby podoba a vybavenie ulíc ako prvku systému sídelnej zelene mala väčšina ulíc.

Triedy a okruhy sú významovým prekrytím hlavných ulíc, o ktoré sa typologicky jedná. Často sa taktiež prekrývajú s hlavnými ťahmi pohybu. Dopady tohto

pohybu je vhodné v kategórií individuálnej dopravy minimalizovať na čo najmenej nutné zabratie priestranstva. Ich dôležitým aspektom je pocit spoločného prepojenia u oboch okruhov pomocou výsadiieb, kapacitných cyklistických a peších prepojení a navyše vizuálneho prepojenia s Nitrianskym hradom u mestských tried. Miestne triedy tematicky napojujú centrické smery a napojenia na okruhy.

Vyznením sa jedná o charakterovo najdôležitejšie ulice v celom systéme priestranstiev. Je nutné im venovať dôslednú architektonickú prípravu pretože prepájajú dôležité priestorové uzly rôznych štruktúr zástavby, ale i modernujú rôzne nadviazané drobnejšie hierarchicky menej významné priestranstvá. Dôležité je i ich tematizovanie vo vzťahu k jednotlivým súborom lokalít, v ktorých zväčša plnia zásadnú organizačnú úlohu ostatných priestranstiev. Tieto témy sú v rámci súborov lokalít ďalej rozvedené.

Pri návrhu ulice je nutné vychádzať zo znalosti intenzít pohybu, ich distribúcie na jednotlivé módy, prítomnosti funkcií v ulici, významom ulice a taktiež znalosti toho, čo je pod ulicou, teda sietí technickej infraštruktúry, ktoré sú limitom pre výsadby stromov v uliciach. Dispozícia profilu ulice by odporúčene mala odrážať distribúciu módov v kom-

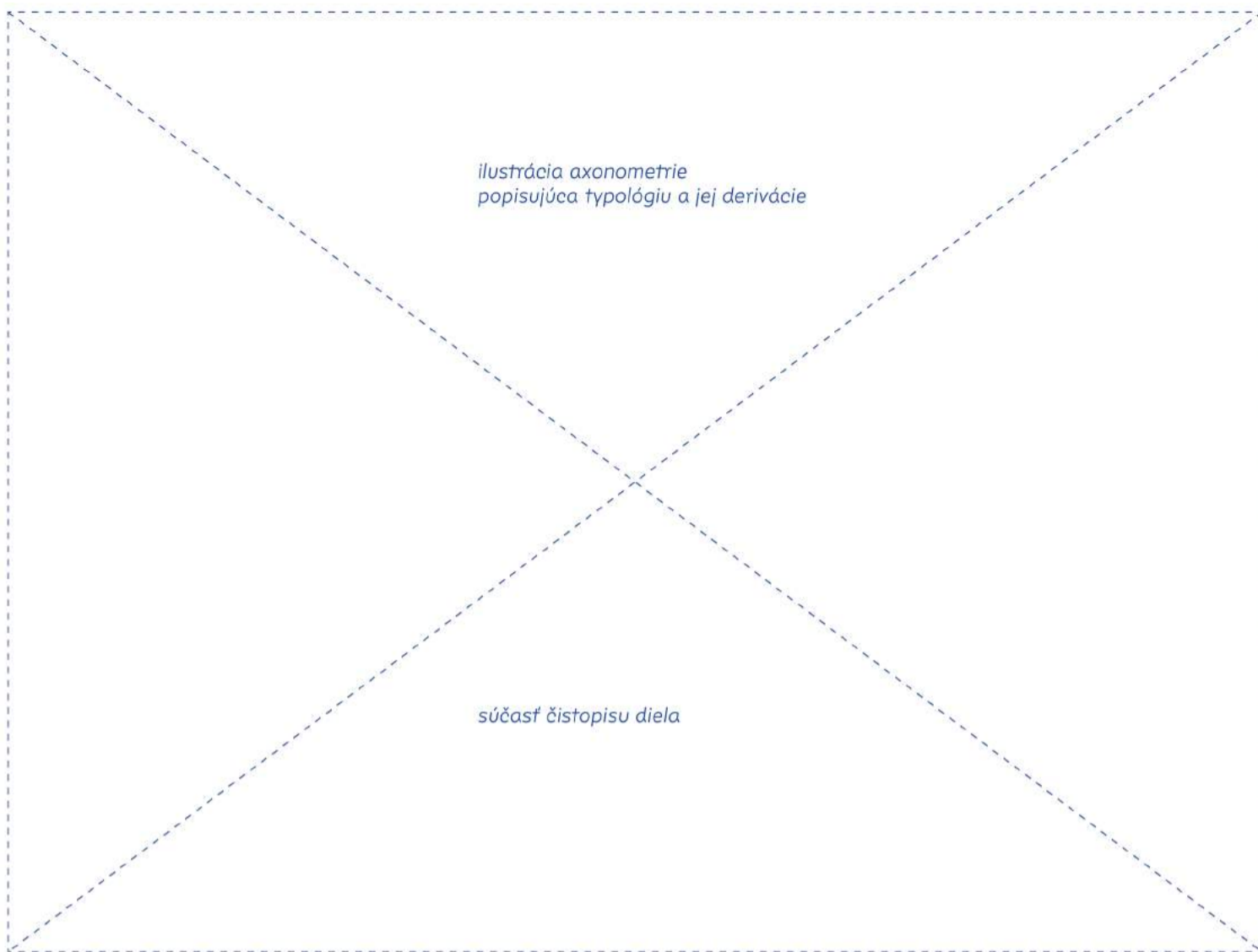
binácii s potenciálom interakcii hranice ulice s ulicou. V živých mestských uliciach s aktívnym parterom stavieb je žiaduce venovať priestor pešiemu pohybu, prvkom dočasného pobývania ako sú predzáhradky a výsadbám vytvárajúcim príjemnú mikroklimu ulice, kľudne i na úkor dopravného priestoru pre motorovú dopravu, pokiaľ je to možné. Súčasťou ulice by nemali byť prvky preferencie individuálnej automobilovej dopravy a segregácie, ako napríklad zábradlia či mimoúrovňové kríženia. Pre zvyšovanie bytových kvalít je vhodné do ulíc umiestňovať bytové prvky. Pri návrhu ulíc vo vidieckom prostredí nie je nutné navrhovať oddelené plochy ulice pre rôzne módy pohybu, s ohľadom na podporu mäkkého charakteru vidieckych priestranstiev. Ulice ako priestranstva s prevažujúcim spevneným povrchom vyžadujú koncepčné riešenie odvodnenia, ideálne s využitím zrážkovej vody priamo v ulici, po filtrácii k závlahe stromov či zasakovaniu do prvkov modrozelenej infraštruktúry, napríklad dažďových záhonov.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1 pre povrchy ulíc vo všeobecnosti
- 3.2.1 pre návrh možností zastavenia a zotrvania v ulici
- 3.2.3 a 3.2.4 pre citlivé technické a dopravné riešenie ulice
- 3.3.1 pre výsadbu stromov v uliciach
- 3.3.2 pre drobný detail ulice, i vo väzbe na výsadby stromov
- 3.3.4 pre vytvorenie zeleného detailu ulice všade tam, kde sa nedá sadiť do terénu
- 4.2.1 pre orientáciu v systéme ulíc
- 4.2.3 pre návrh podoby reklamy hlavne na stavbách na hrane ulice
- 4.3.1 a 4.3.2 pre príjemné a bezpečné ulice
- 4.3.3 pre dočasné zásahy v uliciach a overovanie možných zmien

Kontrolný zoznam:

- skontroluj či má chodec a cyklista v ulici dostatok priestoru k pohybu
- myslí na možnosť pobytu v ulici, prípadne na možnosť umiestnenia prvkov dočasného pobývania
- pokús sa do ulice dostať výsadby
- podpor význam ulice dôrazom na riešenie fyzickej podoby a usporiadania ulice
- podporuj mestotvorné funkcie v parteri ulice
- zbytočne nefragmentuj ulicu

NÁBREŽIA

predstavujú rôzne charaktery brehov vodných tokov, hlavne rieky Nitry, ktoré sú využívané primárne ako priestranstvá, teda človekom a aktivitami pre ľudí. Nábreviami sa rozumejú i brehy vodných plôch. Škála charakterov nábreví sa môže pohybovať od mestského nábrevia, cez parkové nábrevie až po nábrevie v častiach toku vedených krajinou, ktoré má prevažne prírodný charakter. Nábrevie sa vyskytuje pri významných vodných tokoch – pri rieke Nitre, ale aj u menších vodných tokov.

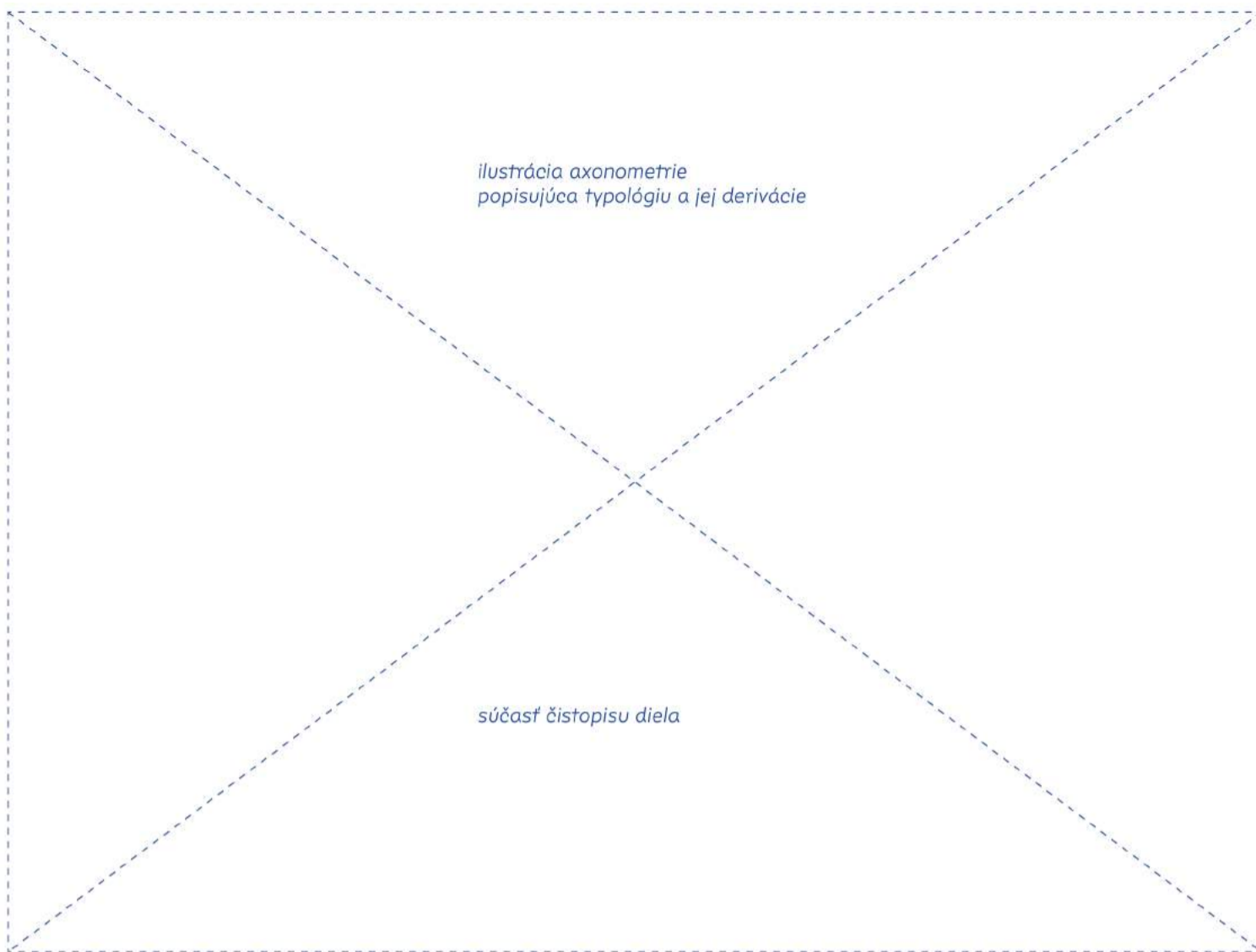
Znakom nábrevia je využiteľnosť človekom k pohybu, pobytu, rekreácii, či kultúre. V tomto znaku tkvie rozdiel voči krajinným prírodným líniam vodným, u ktorých je prevládajúcou náplňou plnenie ekologických funkcií a aktivity človeka môžu byť potlačené či nemusia byť prítomné. U nábreví zvlášť mestských, môže byť mierne potlačená schopnosť plniť ekologické funkcie, no vždy by mala byť prítomná, obdobne, ako je to i u iných mestských súčasti systému sídelnej zelene. Nábrevie je vždy naviazané na vodný tok, no vzťahy nábrevia k vodnému toku môžu byť rôzne pre rôzne typy nábreví. Možné sú situácie na škále nábrevia vymedzujúceho sa voči vodnému toku s pozíciou nad vodným tokom u zregulovaného koryta rieky Nitry

až po situácie, kedy sú pobytové plochy v tesnej blízkosti vody, na úrovni hladiny toku. Nábrevie môže slúžiť i ako protipovodňová ochrana. Nábrevia vo všetkých podobách sú súčasťou systému sídelnej zelene.

Nábrevie rieky Nitry predstavujú špecifickú podmnožinu nábreví, ktorým je nutné vzhľadom na jedinečnú pozíciu rieky Nitry, ako jediného väčšieho toku, tečúceho širším centrom mesta a univerzitnými kampusmi, venovať zvýšenú pozornosť. Všeobecným problémom podoby nábreví rieky Nitry je regulácia koryta a s tým súvisiace vysoké brehy a protipovodňová ochrana, ktorá je nutnosťou. Táto nutnosť prakticky definuje podobu koryta vodného toku, pokiaľ nie sú na stole drahé riešenia zmeny vedenia toku či nových ramien. Zároveň protipovodňová ochrana a tvar koryta limituje možnosti sprístupnenia vodnej hladiny. Problematické budú tiež výsadby stromov v priestore hrádze protipovodňovej ochrany. Požiadavky na protipovodňovú ochranu budú i do budúcnosti určovať podobu nábreví rieky Nitry, preto je dôležité pri budúcich úpravách tohto systému spracovávať protipovodňovú ochranu nie ako technické dielo, ale ako priestranstvo s funkciou technického diela.

Mestské nábrevie sa vyznačuje výrazne architektonizovanou podobou, v ktorej sú zdôraznené funkcie pobytové, reprezentatívne, či kultúrne, na úkor ekosystémových funkcií. To neznamena, že mestské nábrevie je prosté zelene. I tá má mať na mestskom nábreví svoje miesto s ohľadom na pobytové kvality nábrevia. Mestské nábrevie predstavuje miesto trávenia voľného času, i väčšieho počtu ľudí, promenádovania sa, miesto so širokou ponukou aktivít i služieb. Pri tvorbe mestských nábreví je možné používať hodnotné povrchy, pestrú škálu pobytových sedacích prvkov ale i technických prvkov – osvetlenia, ktoré je u mestských nábreví dôležité, pretože sprostredkováva atmosféru kontaktu s vodou. V pobytových prvkoch je priestor pre návrh atypických riešení priamo sprístupňujúci hladinu vody a zároveň umožňujúci pobyt v jej blízkosti. Časť sprístupnenia hladiny toku môže slúžiť i pre vodné športy. Komunikácie mestských nábreví by mali byť dostatočne široké – pokiaľ má byť nábrevím vedená cyklocesta, minimálne 4 metre v prípade nábreví rieky Nitry, respektíve aspoň 2,5 metra bez vedenia cyklocesty.

Špecifickým prípadom mestských nábreví budú nábrevia drobných vodných tokov, nezriedka tečúce kompaktnými priestranstvami sídla, ktoré tvoria naj-

drobnejšie zrno priestranstiev. Takéto nábregia budú obvykle stavebným dielom, kedy hrádze toku, prístup k vode i nadväzujúce okolie bude jedným architektonickým celkom. Môže sa jednať i o dnes zakryté vodné toky, ktoré je možné v priestranstve opätovne odkryť a tým zlepšiť mikroklimu priestranstva či vytvoriť miesta s pobytovými kvalitami.

Parkové nábregie je podtypom mestského nábregia, s charakterom parku. Je komponované z prvkov výsadiieb, osadených väčšinou do výsadiieb povrchov či nespevnených povrchov. Spojujúcou niťou kompozície sú komunikácie parku. Parkové nábregie má nad rámec parkových plôch potenciál v možnosti prístupu k vode. S nutnosťou prístupu k vode je nutné pracovať už v počiatočných úvahách o podobe parkového nábregia. Témou bude, ako využiť brehy vodného toku, ako ich sprístupniť, ako doceliť pestré podoby kontaktu užívateľa s vodou. Brehy vodného toku v parkovom nábregí budú mať prevažne nespevnený prírodný charakter – pobytový i extenzívny prírodný. Časť plôch brehov bude mať podobu danú pobytovými prvkami sprístupňujúcimi brehy.

Krajinné nábregie je možné si predstaviť ako menej intenzívne využívanú podobu parkového nábregia. Menej intenzívne v zmysle režimu starostlivosti

i návrhu. Krajinné nábregie bude založené na prírodných či prírode blízkych plochách a výsadbách s extenzívnou údržbou, respektíve navrhnuté ako bezúdržbové, ponechané prírodným procesom, no stále v ňom bude prítomný element pohybu popri vodnom toku a bodové sprístupnenia hladiny.

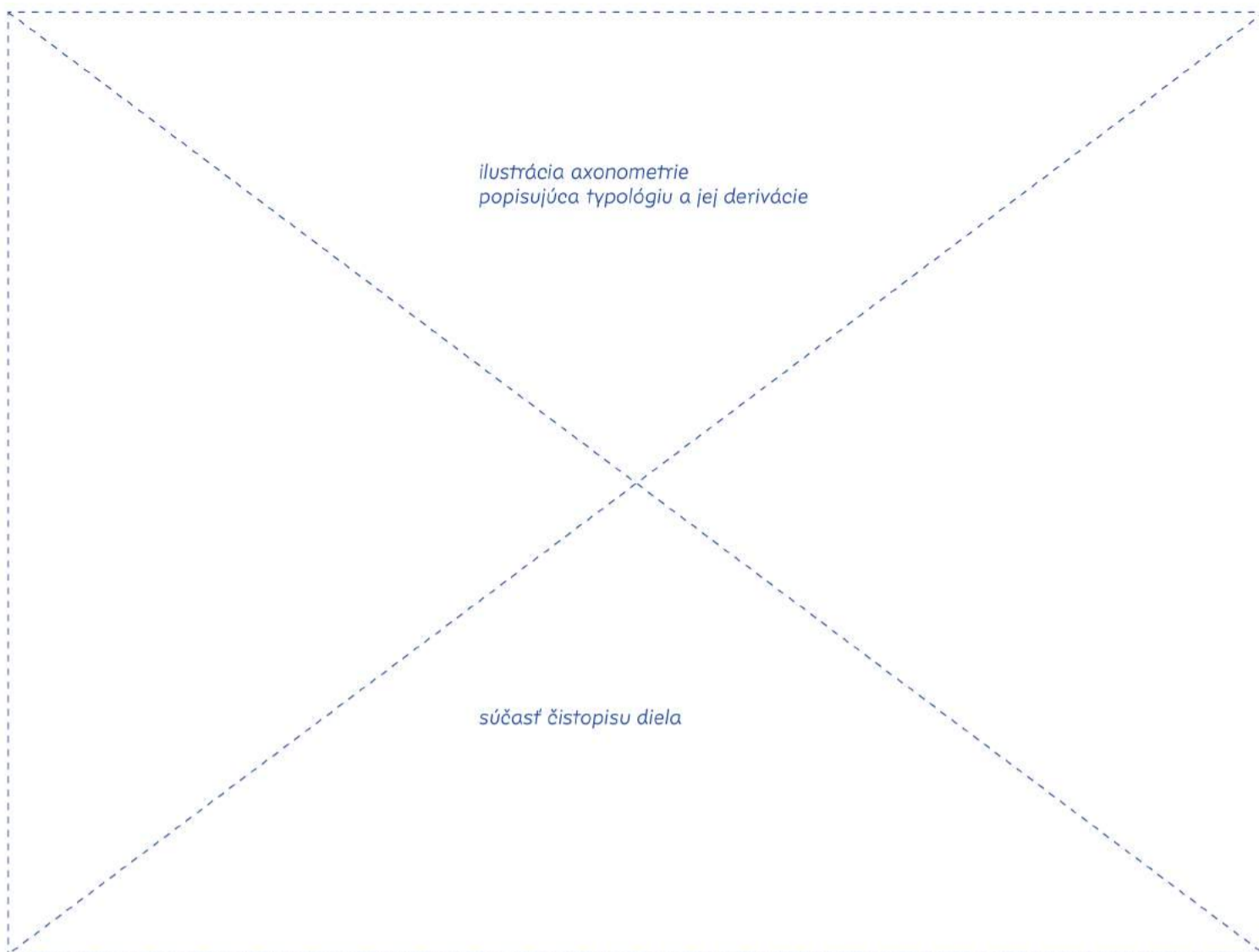
Prvkom spájajúcim všetky tri typy nábregí sú hlavné pešie a cyklistické komunikácie vedené popri vodných tokoch, ktoré spájajú rôzne miesta nábregí v rámci mesta, respektíve i ako prvky systému turistickej či cykloturistickej infraštruktúry, s presahom za územie Nitrý. Tieto nadradené komunikácie budú mať v rámci jednotlivých typov nábregí rovnakú podobu, teda rovnaké povrchy, s ohľadom na spojitosť komunikácie vyššieho systému.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.2 pre návrh povrchy mestských a parkových nábregí
- 3.1.3 pre všeobecnú podobu povrchov komunikácii nábregí
- 3.2.1 pre vybavenie nábregí
- 3.2.3 pre podporu mobility na nábregiach ako hlavných osiach nemotorového pohybu
- 3.3.1 pre výsadby na nábregiach, pokiaľ to ich charakter dovolí
- 3.3.2 pre väčšiu pestrosť výsadiieb
- 3.3.3 pre podobu povrchov s menšou záťažou
- 4.1.2 pre možnosti využitia nábregí pre spoločenský život
- 4.2.1 a 4.2.2 pre orientáciu a pohyb

Kontrolný zoznam:

- hľadaj priestor pre odkrytie drobných vodných tokov a ich integráciu do priestranstiev
- počítaj s možnosťou prístupu k vodnej hladine
- mysl na spojitosť trás a komunikácii pozdĺž nábregí
- hľadaj symbiózu technickej podstaty protipovodňovej ochrany a krajinnársko-architektonického riešenia prevedenia

KRAJINNÉ LÍNIE

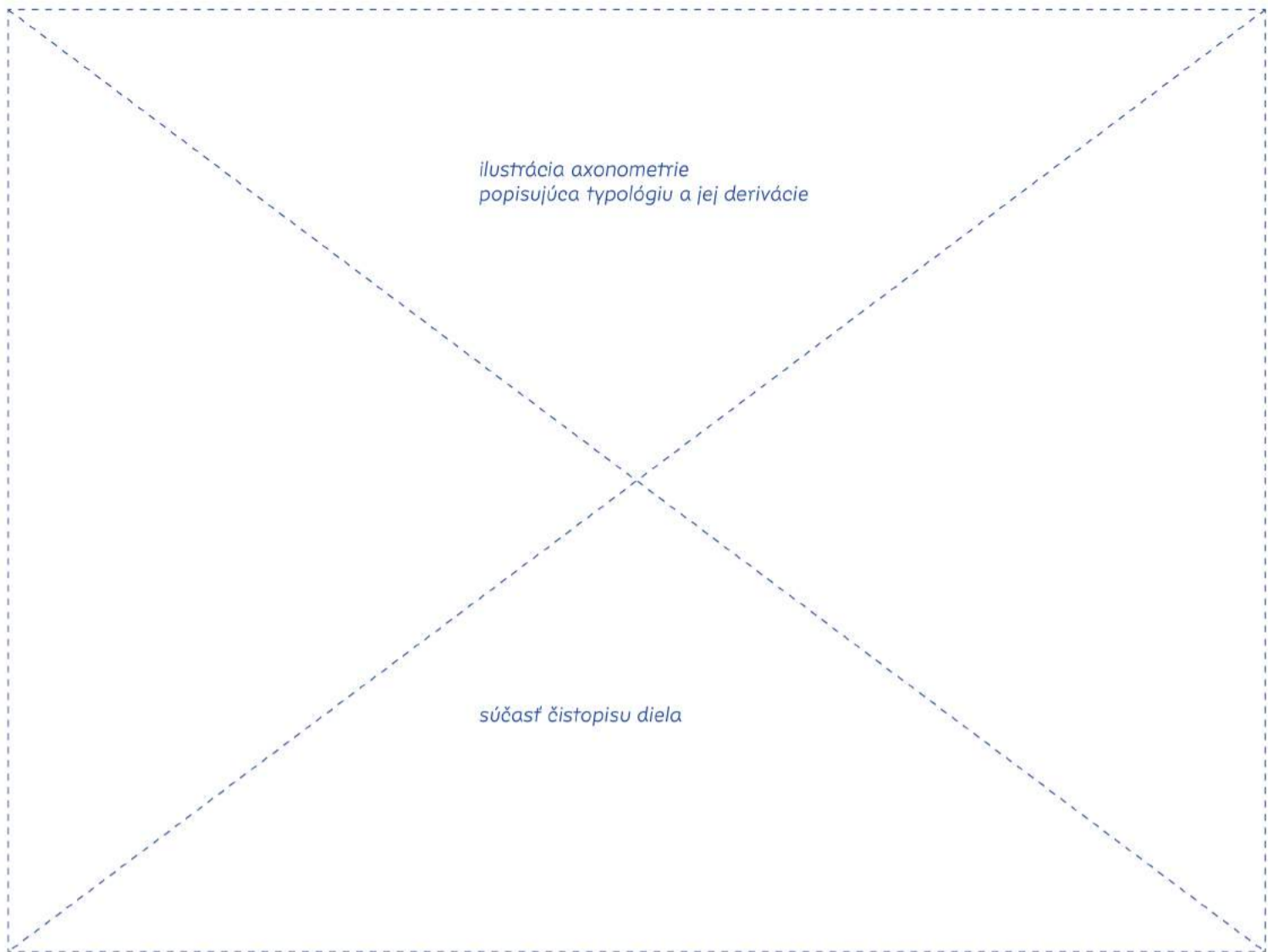
predstavujú lineárne prvky prírody mesta - línie krajinej podoby a ich podmnožinu, línie krajinné vodné drobných tokov a ich brehov. Krajinné línie sú vnímané ako prvky s prevažujúcim jedným rozmerom. V mierke nazerala na celok mesta sa javia ako čiara, hoc v realite pohľadu na prvok z okom užívateľa, sú plošným prvkom, no s malou šírkou. Zjednodušene je možné si predstaviť hierarchizovanú sieť, kde vyššia úroveň hierarchie je zastúpená prírodnými líniami vedenými i viacerými lokalitami, respektíve líniami naviazanými na obdobné prvky v susedných obciach. Najnižšia úroveň bude potom zastúpená krajinnými líniami miestneho významu i malej dĺžky. Fyzická podoba krajinných línii môže byť napríklad stromoradie, aleja, medza či koryto vodného toku s brehovou vegetáciou. Spoločným znakom skupín krajinných línii je, že sú tvorené prírodnými prvkami, prevažne výsadbami. Krajinné línie predstavujú dôležitý prvok systému modrozelenej infraštruktúry. Platným prvkom sú z dôvodu zvyšovania pestrosti prostredia skrz výsadby, z ktorých pozostávajú línie, ale i z dôvodu hospodárenia s dažďovou vodou, kedy krajinné línie sú miestom intenzívneho zasakovania dažďovej vody.

Všeobecné krajinné línie sú krajinnými líniami menej formálneho a architektonizovaného charakteru, ktorých podoba je založená na zdanlivej nepravidelnosti skladobných prvkov výsadiieb, často vznikajúcich spontánne, či s malými nárokmi na údržbu v čase. Krajinnými líniami sú i pravidelné či intenzívnejšie udržiavané línie, zdanlivo podobné s mestskými líniami, no mimo zastavaného územia, obvykle realizované ako prvky komponovanej krajiny či hospodárske lesy. Odlišnosť podoby voči mestským líniam bude v detaile riešenia. Napríklad riešenie výsadiieb povrchov pod výsadbami stromov, podrasty, ale i rez stromov bude odlišný. Krajinné línie obvykle budú pozostávať z výsadiieb obvykle prirodzene sa vyskytujúcich v prírodnom prostredí Nitry a jeho okolia. Príkladmi krajinných línii môžu byť aleje a stromoradia v krajine - napríklad z ovocných stromov, medze a remízy na poliach či sprievodná vegetácia pri cestách v krajine, i výsadba technického charakteru v podobe vetrolamov.

Krajinné línie vodné sú línie vodných tokov a ich brehov, ktoré nie sú nábrežiami. Krajinné línie vodné sa vyznačujú prítomnosťou vodného toku, ktorý je kvalitou tvoriacou životaschopnosť brehov a výsadiieb, ktoré sú v blízkosti toku situované, vlhkomilných ekosystémov.

Krajinné línie vodné budú v porovnaní s krajinnými líniami širšie, vzhľadom na to, že budú obvykle pozostávať z línie koryta vodného toku a dvojice línii brehov. Koryto môže mať pestré tvarovanie a premenlivú podobu, pokiaľ je prírodné, kedy sa koryto a jeho poloha v čase dynamicky mení v dôsledku toku vody a rozlivov. Z toho dôvodu je žiadané usilovať o revitalizácie vodných tokov v krajine do prírody blízkej podoby, pretože dnešný stav a podoba, prevažne betónových koryt prostých života nezhodnocuje v území prítomnú vodu ako dôležitý aspekt živej a prosperujúcej krajiny, ale necháva ju odtiecť preč.

Dôležitou funkciou krajinných línii je sprostredkovanie pohybu, či už človeka, alebo živočíchov. Krajinné línie, spolu s ulicami sú spôsobom prepájania plošných prvkov - parkov a krajinných plôch, špecifických plôch prírodných areálov, či nábreží. Pohyb človeka v krajinných líniiach má svoje špecifiká pre ich jednotlivé podoby. Pohyb krajinou nemá len tú utilitárnu podobu ako pohyb mestom. Zveličene povedané, človek sa krajinou pohybovať nemusí, pretože svoje životné potreby dokáže obslužiť v meste. Pohyb krajinou je prevažne rekreačným pohybom, pešo alebo na bicykli. Na rozdiel od mesta, prírodné prostredie

pre väčšinu ľudí nie je až tak pestré na vnemy ako mestské prostredie. Vnemy v prírodnom prostredí majú jemnejší nádych, nie sú vizuálne presýtené, nie sú zložené z presných jasne daných tvarov, ale predstavujú jemné prelínanie tvarov i farieb. Navyše, intenzita vnemov nie je až tak častá ako v meste. Pohyb prírodou je z toho dôvodu vhodné moderovať, zvlášť v tých miestach, ktoré sú po dlhú dobu pohybu monotónnymi, napríklad v poľnohospodárskej krajine. Vhodné je upriamiť pozornosť na to zaujímavé v krajine, tvoriť miesta, moderujúce pohyb. Spôsob moderácie by mal byť založený na podtrhávaní existujúcich kvalít krajiny. Možné sú i nové zásahy kultúrneho charakteru, ktoré budú spolupracovať kvalitu tým, že prírodný prvok posunú do novej významovej roviny. Príkladom môžu byť miesta zastavenia s pobytovými prvkami na atraktívnych miestach, vyhladky a rozhľadne, či konštrukcie a sprístupnenia špecifických prírodných situácií.

Hlavné krajinné línie predstavujú vzájomné prepojenia hlavných parkov, krajinných plôch a nábreží. Majú povahu nosných prvkov siete zelene, tvoria okružný systém sústredných kružníc spojení rôzne vzdialenými od obvodu hradného kopca, ktorý je nultým okruhom. Systém kružníc je vzájomne dostredne poprepájaný. Ich existencia je

dôležitá pre spojitosť a teda funkčnosť siete. Hlavné krajinné línie zároveň predstavujú možný priestor pre trasovanie nosných peších, či cyklistických prepojení krajinou. Z toho pramení možný väčší dôraz na ich vybavenie pobytovými prvkami tvoriacimi miesta, ktoré moderujú pohyb. Hlavné krajinné línie predstavujú v kompozícii krajiny významné prvky, ktorých riešenie fyzickej podoby bude spolupracovať obraz krajiny. Zároveň predstavujú minimálne nutnú sieť členiacu spojitú plochu poľnohospodárskej krajiny.

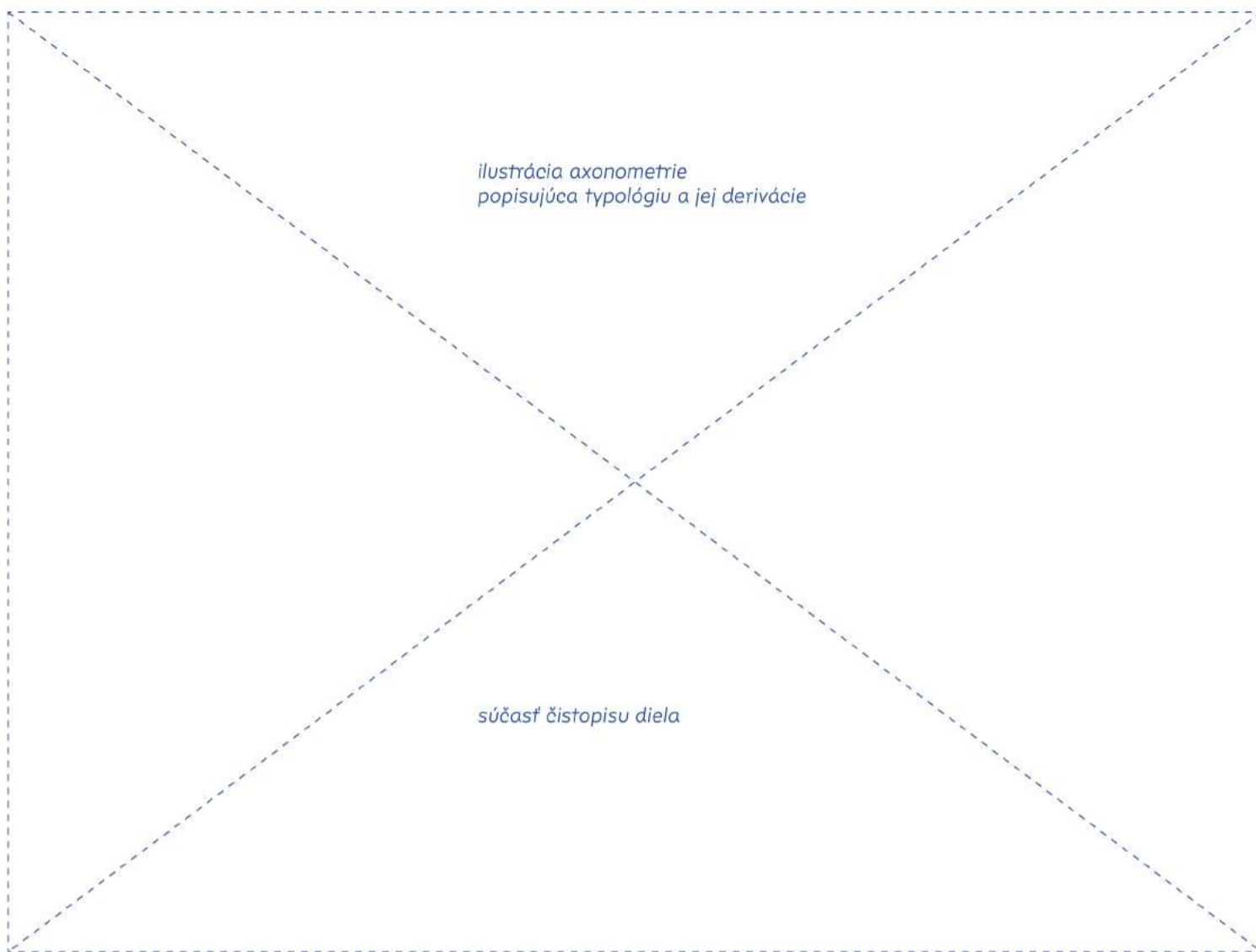
Vedľajšie krajinné línie predstavujú sekundárnu rovinu spojení hlavných plošných prvkov siete zelene, hlavných línií a taktiež vedľajších plošných prvkov. Sekundárnosť roviny má i význam zahustenia siete. Vedľajšie krajinné línie majú v sieti nižší význam, predstavujú lokálne prvky sietí, spájajú vzájomne relatívne blízke body za účelom zhustenia systému. Prípadná neexistencia časti vedľajších krajinných línií nepredstavuje ohrozenie pre sieť.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.4 pre základnú podobu povrchov pre pohyb krajinou
- 3.2.1 a 3.2.2 pre vybavenie krajinných priestranstiev a detail
- 3.3.1 pre výsadby pozdĺž krajinných línií
- 3.3.2 pre väčšiu pestrosť výsadiieb
- 3.3.3 pre podobu povrchov s menšou záťažou
- 4.2.1 pre zdôraznenie hodnôt v krajine
- 4.2.2 pre zrozumiteľný pohyb krajinou
- 4.3.3 pre krátkodobé intervencie v krajine

Kontrolný zoznam:

- skontroluj spojitosť systému
- nevytváraj bariéry pohybu človeku i živočíchom
- snaž sa uplatňovať prírode blízke riešenia
- nechaj vodu tiecť prirodzene a voľ prírodné podoby korýt
- zdôrazni zaujímavé body v krajine
- spevnené povrchy uplatňuj len v nevyhnutných situáciách (napr. s ohľadom na záťaž)
- ponechaj priestor pre rozvinutie prírodných procesov

KRÍŽENIA

sú špecifickým prípadom línií, kedy prelínanie siete líniových priestranstiev neprekročí svojim rozsahom charakter uzlu smerom k typológii parku alebo námestia. Kríženie tak môže byť rozšírené o drobnú plochu ako môže ulica meniť svoj šírkový profil z rôznych dôvodov.

Obecnou snahou má byť racionalizácia značenia a eliminácia nepotrebných bariér pohybu. Pokiaľ je možné je vhodné obecné riešenia integrovať do priestranstiev aby boli nepostrehnuteľné pokiaľ to je žiaduce, napríklad v rámci historického charakteru priestranstiev v rámci centra mesta. Týchto kvalít sa dá dosiahnuť vodným výberom materiálov ako i správneho riešenia priestranstiev s ohľadom na minimalizáciu dopadu pohybu. V rámci ich navrhovania je tak vhodné pracovať s rôznymi výrazovými a priestorovo usporadúvajúcimi prvkami ako sú jednosmerné riešenia, správne nastavenie krížení a zmenšenie oblúkov v priestranstvách, rôzne druhy otočných bodov a prístup k ich priestorovej minimalizácii a ďalším obdobným riešeniam v rámci usporiadania priestranstiev, prípadne tvorením obytných zón.

Kríženie jednoduché chápeme ako kríženie dvoch ostatných ulíc. Bežné pre dané priestranstvo alebo lokalitu. Môže sa jednať i o kríženie v obytnej

zóne alebo o zvýšené kríženie pre zjednodušenie pohybu a upokojenie dopravy v priestranstvách. Zásadné pre tento druh krížení je jeho integrácia do priestranstva. Pokiaľ je to možné riešenie by malo byť úrovňové a splývať s okolitými časťami priestranstva.

V rámci krížení by mali byť zabezpečené všetky prvky pre obecnú bezpečnosť všetkých užívateľov priestranstiev. Pokiaľ možno a to platí u všetkých krížení malo by byť dbané na priesečnosť krížení a ich úpravu tak aby križovatky boli obecné čo najjednoduchšie. Optimálnym stavom je minimum nutného značenia, prehľadnosť navrhovanej situácie, bez pohybových prvkov obmedzujúcich pohyb, vizuálne i priestorovo prívetivým riešením.

Obecné pre tento druh krížení platí, že individuálna doprava by v podobných situáciách krížení mala byť minimálnou nutnou zložkou daného priestranstva. Tieto momenty je taktiež vhodné využiť pre rytmizáciu ulíc.

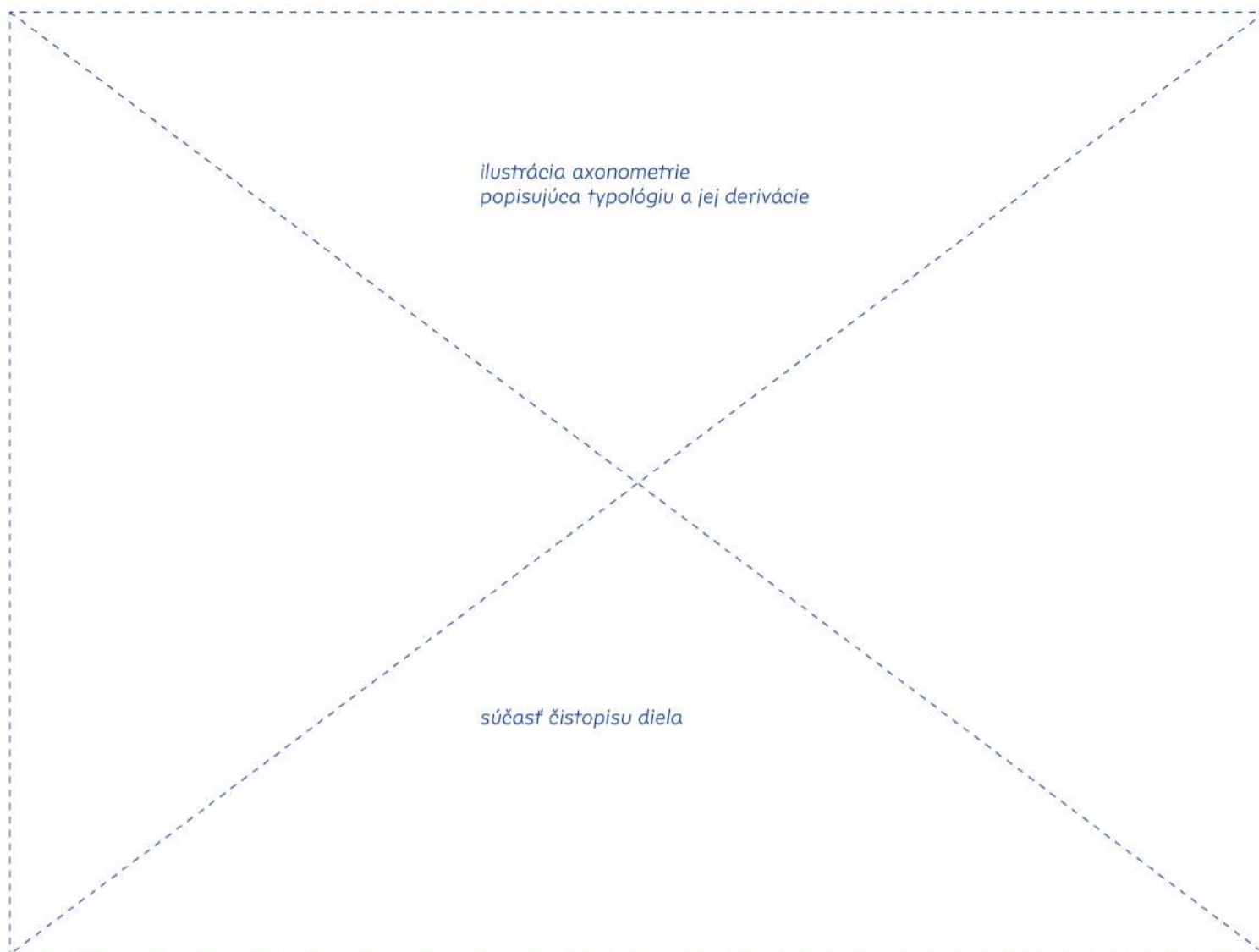
Kríženie zložité chápeme ako kríženie hierarchicky dopravné dôležitých ulíc. Zväčša sa bude jednať o riešenie spájajúce rôzne druhy dopravy, prípadne viaceré odbočovacie pruhy v rôznych smeroch. U takýchto riešení je vhodné používať ostrovčeky pre elimináciu svetelných križovatiek. Pokiaľ by to ale

situácia z rôznych dôvodov vyžadovala tak je možné využiť i svetelné značenie.

Pruhy pre špecifickú dopravu je vhodné dostatočne odlíšiť. Platí taktiež maximálna eliminácia zbytočných prvkov pre obmedzovanie pohybu, združovanie a zjednodušovanie značenia, vhodné rozhľadové polia ideálne bez (pokiaľ možno) odbočovacích pruhov aby sa eliminovala šírka nutných pre pohyb v rámci priestranstiev. Je taktiež vhodné v týchto miestach adekvátne bohato rozdeliť priestranstvo ulice u obdobných charakterov krížení tak aby sa i chodci a cyklisti cítili príjemne.

Obecné pre tento druh krížení platí, že individuálna doprava by v podobných situáciách krížení mala byť minimálnou nutnou zložkou daného priestranstva, samozrejme s ohľadom na význam daného krížení v rámci dopravného systému a prepojení Nitry.

Kríženie výrazne dopravného charakteru je prípustné hlavne tam kde sa priestranstvá napájajú dopravné stavby ako je rýchlostná komunikácia a podobne. Obecné sa v priestranstvách výrazne nedopočuje riešenie rôznymi druhmi okružných križovatiek, turbo križovatiek a mimo úrovňových riešení krížení individuálnej dopravy a ďalšie podobné. Stávajúce „slučky“ Štúrova a triedy Andreja Hlinku je možné ponechať. Je

dôležité aby sa obdobné narúšanie priestranstiev týmito kríženiami hlavne v okolí nových rozvojových plôch Nitra eliminovalo.

Obdobné riešenia (mimo mimourovňové riešenia) je možné používať u vstupov do obce pre efekt spomalenia nie však ako systémovo opakujúce sa riešenie vždy pri nutnosti kapacitného napojenia, prípadne nešťastného riešenia a zlých rozhľadových uhlov (v týchto situáciách je vhodné riešenia prepracovať). Samotné zjazdy a prípoje na nadriadené systémy dopravy majú byť riešené čo najjednoduchšie (negatívnym javom je zhluk krížení v časti Šindolka).

Kríženie pešie alebo v krajine je prípadom, ktorý môže byť riešený ako bod pobývania v krajinnom priestranstve vytýčený novou výsadbou alebo drobným pobytovým prvkom vo vzťahu ku charakteru kríženia. Prípadne môže byť doplnený o výbavu pre cyklistov pokiaľ sa jedná o líniové priestranstvá, ktoré môžu využívať. Je vhodné eliminovať nepotrebné značky, prípadne značky nad rámec potreby u obdobných krížení a viac pracovať so značením pre turistiku, spolu so systémovými označeniami rôznych okruhov apod..

Kríženie mimo úrovňové alebo obecne podchody a lávky nie sú v rámci Nitra žiaduce a pokiaľ je ich možné riešiť

úrovňovo je toto riešenie preferované. Výnimkou sú potom zažité situácie lávok a prekonávania charakterom dopravných stavieb, prípadne plynulosť pohybu popri rieke a ďalšie podobné. V rámci bariéry dopravných stavieb obkolesujúcich jadro Nitra vzniká v týchto miestach veľké množstvo nevábných podmostných situácií s ktorými je vhodné pracovať implementáciou nových funkcií a umeleckých prvkov.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:
 3.1 pre povrchy ulíc vo všeobecnosti
 3.2.1 pre návrh možností zastavenia a zotrvania v ulici
 3.2.3 a 3.2.4 pre citlivé technické a dopravné riešenie ulice
 3.3.1 pre výsadbu stromov v uliciach
 3.3.2 pre drobný detail ulice, i vo väzbe na výsadby stromov
 3.3.4 pre vytvorenie zeleného detailu ulice všade tam, kde sa nedá sadiť do terénu
 4.2.1 pre orientáciu v systéme ulíc
 4.2.3 pre návrh podoby reklamy hlavne na stavbách na hrane ulice
 4.3.1 a 4.3.2 pre príjemné a bezpečné ulice
 4.3.3 pre dočasné zásahy v uliciach a overovanie možných zmien

Kontrolný zoznam:

- myslím na rôznych užívateľov s obmedzeniami
- ruším bariéry
- ak vytváram bariéry je to posledná možnosť . minimalizujem ich dopady
- myslím na rôzne druhy dopravných pohybov a ich krížení
- minimalizujem počet nutných pruhov komunikácií
- implementujem bezpečné cyklocesty a pruhy pre hromadnú dopravu
- u krížení v meste neuprednostňujem individuálnu dopravu
- u významových miest neuprednostňujem individuálnu dopravu
- svetelná križovatka je jednou z posledných možností
- myslím na bezpečnosť chodcov a nebojím sa znížiť rýchlosť na komunikáciách

Miesta našich priestranstiev, kde sa cítime dobre. Miesta, ktoré sú niekedy väčšie, niekedy menšie, niekedy viac pod korunami stromov, niekedy menej. Niekde sa zastavíme na chvíľu na trhu, inde zas na tráve s priateľmi či rodinou strávime celé poobedie. Všetky tieto plochy však majú jedno spoločné, možnosť pobývania.

PLOCHY

chápeme ako prevažne plošné priestranstvá slúžia hlavne užívaniu a s ním spojeným pobývaním či ako prírodné plochy s drobnými prvkami pobytu. Zväčša fungujú ako rozšírenie uzlov líniových priestranstiev, ktoré so seba v týchto plochách vstrebávajú. V rámci charakteru zväčša nemajú tak veľkú rôznorodosť akú majú priestorovú rôznorodosť.

Typickým príkladom môže byť ľubovoľná plocha námestia, ktoré je determinovaná rôznym druhom zástavby. Pre Nitru je hlavne typická nespojitá rovina zástavby v okolí námestí a tým ich zložitejšie a rôznorodejšie vymedzenie čiastočne prelínajúce s inými typologickými radami. Obdobne je to u parkov a vnútroblokoch obdobného charakteru, ktoré dávajú Nitre charakter najzelenšieho mesta na Slovensku.

Plochy v krajinných priestranstvách sú často viazané na výraznú Nitriansku morfológiu a sú podobne ako línie takmer vždy nositeľmi systému sídelnej zelene spolu s zabezpečením všetkých odpovedajúcich ekosystémových služieb. Pretože je štruktúra krajinných priestranstiev

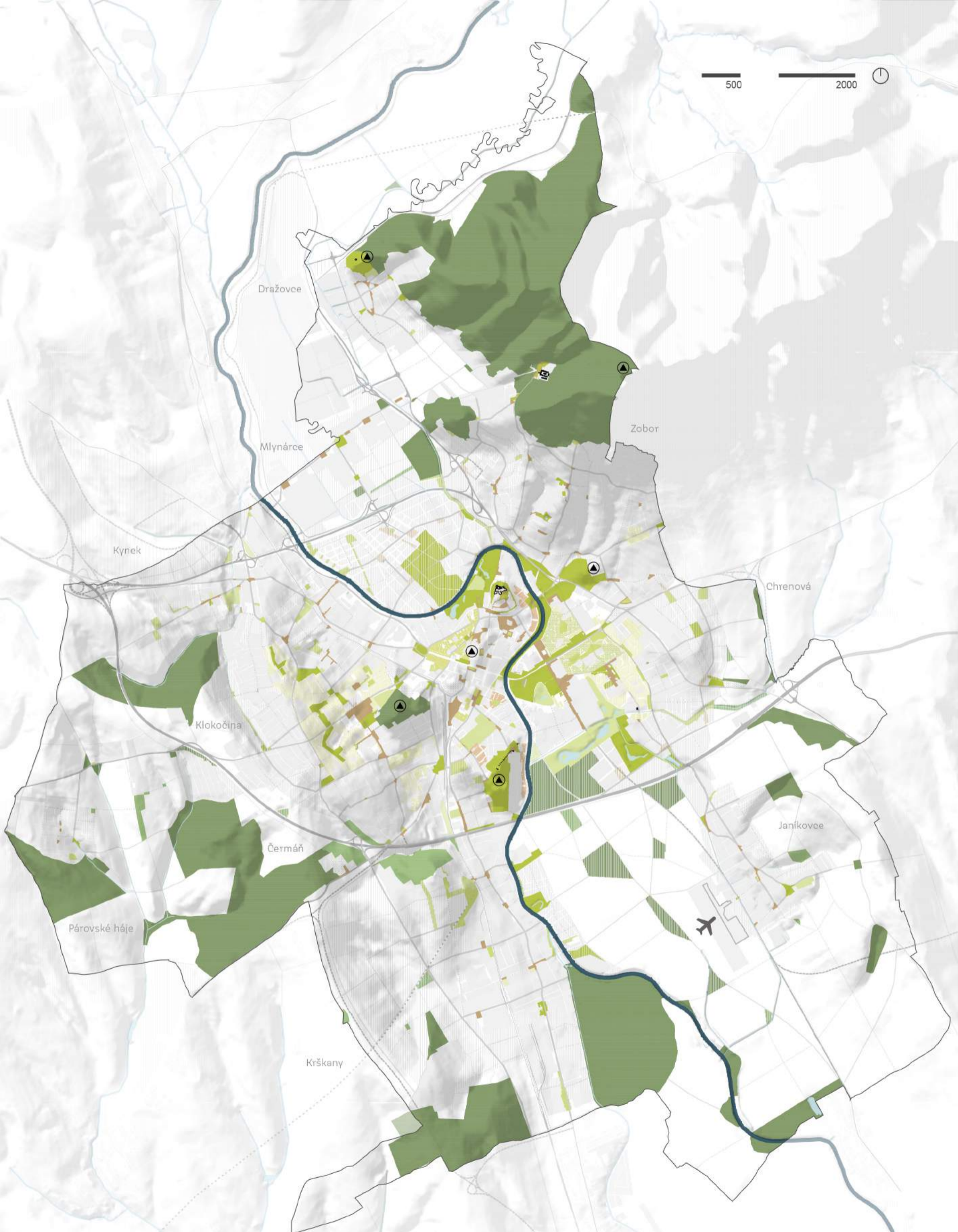
pomerne chudá na prvky plôch, mimo morfologické celky, dopĺňame ju o nové, ktoré sú súčasťou krajinných priestranstiev tak ako ich definuje tento dokument.

Plochy ako priestranstvá sú v zastavanom území taktiež v celkovom objeme prevažne nespevneného charakteru čo ďalej rozvíja systém sídelnej zelene i charakter „zeleného“ mesta. Uzly na líniiach ulíc (hlavne tried) potom vytvárajú hlavné priestranstvá prevažne v rámci historickej časti mesta. Tieto priestranstvá plošného viac spevneného charakteru námestí sa potom vyskytujú hlavne v budúcich častiach zástavby ako ich jadrá. Drobnějšíe plochy sú potom jednotlivými centrami alebo subcentrami lokalít.

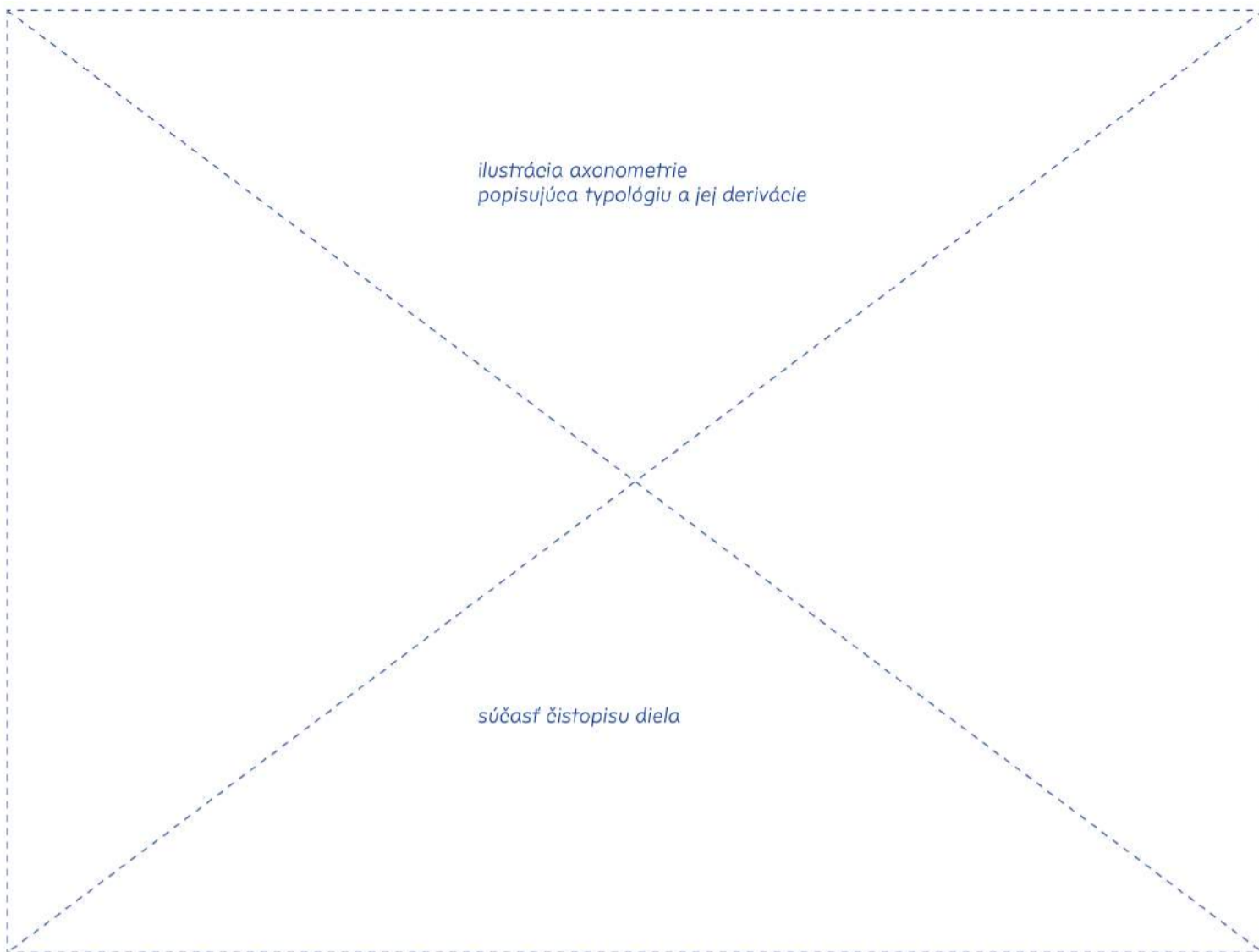
Vďaka plochám tak vznikajú „uzlové“ body priestranstiev pre pobývanie často prepojujúce a rozširujúce systém sídelnej zelene plošne alebo aspoň líniovo v rámci svojich plôch. Tieto plochy potom kontinuálne prepája sieť líniových priestranstiev. Plochy sú nositeľom užitia v podobe priestranstiev pre rôzne kultúrne akcie alebo obecne pre pobývanie v priestranstvách vďaka svojej veľkosti.

Hierarchicky sa dá hovoriť o prirodzenom rozprestretí týchto plošných priestranstiev. Tie hlavné v centrálnej polohe mesta smerujú na pomyselný stred mesta Nitriansky hrad, prípadne okupujú ikonickú morfológiu Nitry a jej okolia. Mimo centra mesta tvoria jadrá jednotlivých lokalít v rôznej podobe, prípadne sú vstupnými plochami do krajiny, kde potom slúžia ako uzly ich líniových priestranstiev. Ďalšími dôležitými plochami sú plochy vnútroblokov, často parkového charakteru, ktoré sú prítomné hlavne ako okolie hromadnej bytovej zástavby v súbore lokalít stred, západ a východ.

Špecifickou formou plôch sú plochy v plochách. Jedná sa o významné celky iného charakteru plošných priestranstiev v iných plošných priestranstvách a tým prinášajú do plôch iné drobné charakteristiky. Takýmto príkladom môže byť výrazná parková plocha, prípadne výrazná spevnená plocha v rámci parku, ktorá je jeho pomyselným jadrom. V rámci plošných priestranstiev berieme i ďalšie krajinné plochy, ktoré sú svojim charakterom lesmi s miestami záujmu či pobytu a vnímame ich ako lesoparkové plochy.

námestia (prevažne spevnené) hlavné	parky (prevažne nespevnené) hlavné	plochy krajinné (prevažne nespevnené) hlavné	parkoviská
námestia (prevažne spevnené) vedľajšie	parky (prevažne nespevnené) vedľajšie	plochy krajinné (prevažne nespevnené) vedľajšie	priestranstvá s režimom
vnútrobloky rozvoľnené	vnútrobloky ranné	vnútrobloky parkové	vnútrobloky systémové

NÁMESTIA

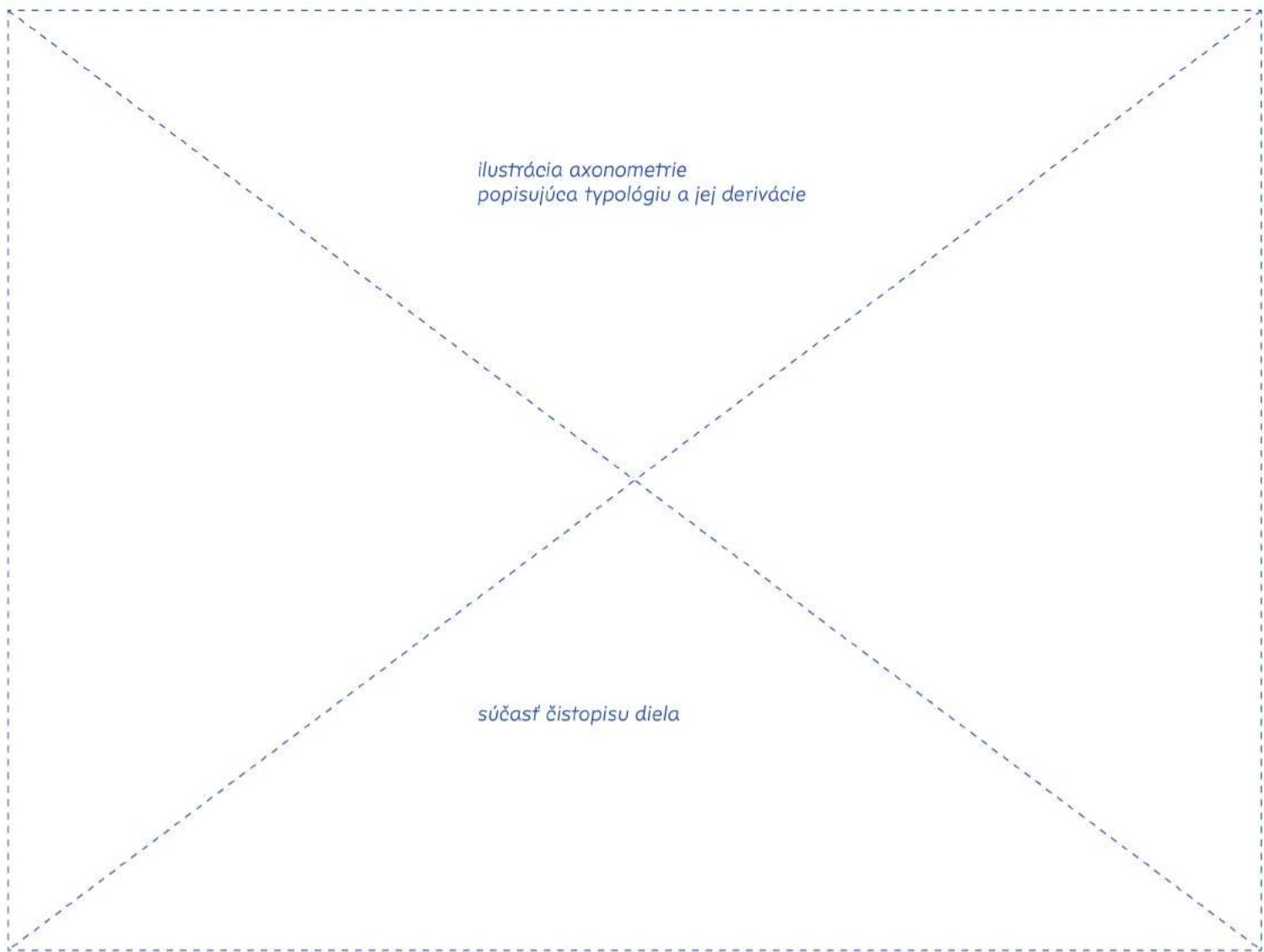
predstavujú uzlové body siete priestranstiev. Spolu s ulicami a parkami tvorí základnú trojicu priestranstiev v meste i vidieckom prostredí. Námestie je potvrdením významných uzlov štruktúry, ktorému je daný plošný parameter, veľkosť či rozloha, odpovedajúci významu daného uzla. Prejavuje sa to vo významoch jednotlivých námestí, kedy niektoré budú mať celomestský význam, iné lokálny, no obvykle sa bude jednať o význam nadradený významu lineárnych štruktúr, minimálne kvôli dostrednosti námestia. Námestie má teda charakter nositeľa hierarchie systému priestranstiev a predstavuje pomyselné centrá. Existuje široká veľkostná škála námestí, obvykle priamo zviazaná s ich významom a pozíciou v hierarchii od plošne rozsiahlych priestranstiev o výmere jednotiek hektárov po drobné miesta, nezriedka len s podobou mierneho rozšírenia styku ulíc, anomálií vo vedení uličnej čiary či priestoru u významnejšej stavby o výmere pár stovák metrov štvorcových. Pestrosť námestí, ich veľkosť, podôb a možných náplní je kľúčom k pestrosti mesta ako takého. Pestrosť spolutvorí identitu námestí, zvlášť na lokálnej úrovni, kde je šanca, aby lokálne námestia boli centrom danej lokality a teda priestorom pre jej komunitný život.

Výrazným rysom námestia je plošný charakter, je teda možné ho vnímať ako priestor, ktorý nemá prevažne lineárny charakter, ako je tomu u ulíc. Druhým obvyklým rysom námestí je, že býva vymedzené stavbami, ktoré definujú hranice priestoru námestia i plochy podlahy. Toto platí i v modernistických štruktúrach. U stavieb orientovaných do námestia, v závislosti od významu a miestnych podmienok, s ohľadom na vnímanie námestia ako potenciálneho centra, je žiadané, aby do námestia bol orientovaný. Na námestiach si svoje miesto s výhľadom nájdu významné či verejné budovy, s ohľadom na posilňovanie významu stavby i námestia. Na rozdiel od parkov, námestia budú obvykle výrazne vystavané, s vyšším podielom spevnených povrchov a stavebných riešení detailu, no to neznamená, že v námestiach je nárok na opomenutie či upozadenie zložky modrozelenej infraštruktúry. Práve naopak, o to dôležitejšie je v rámci spevnených námestí venovať pozornosť hospodáreniu s dažďovou vodou a s príjemnou mikroklimou mesta. Zároveň však môžu existovať i parkové námestia, ktoré majú podobu založenú na výsadbách. Námestia budú mať pestrú škálu využití, či už sa jedná o centrá v zmysle centier vybavenosti, kedy v stavbách na obvode námestia, ťažiacich

z pozície v dostrednom priestranstve v rámci štruktúry, alebo bude využívaná plocha podlahy námestia, napríklad na dočasné pobývanie vo forme trhov či kultúrnych udalostí. Samozrejmosťou pre námestie by mala byť vysoká pobytová i estetická kvalita, bezbariérovosť a dôraz na bezpečný pohyb i pobývanie. Námestie by vždy malo predstavovať slobodný a polyfunkčný priestor, kde je jeho užitie aspoň čiastočne v réžii užívateľov. V prípade námestí vzájomne blízkych je žiadané v koncepcnej rovine uvažovať o námestiach ako o partneroch, ktorí sa vzájomne posilujú, teda riešiť námestia ako vzájomné komplementy. V rámci námestí je žiadané dopravné riešenie pre motorovú dopravu riešiť priestorovo úsporne, bez výrazných dopadov na kvalitu užívania námestia ostatnými užívateľmi. Zároveň je žiadané minimalizovať plochy pre statickú individuálnu motorovú dopravu.

V rámci celku námestí je možné definovať tri základné typy podôb námestí s ohľadom na podobu štruktúry v akej sa nachádzajú. Existujú námestia tradičného mesta, námestia modernistického mesta a námestia vidieckych sídel.

Námestia tradičného mesta sa vyskytujú prevažne v historických štruktúrach centra mesta, v blokovom meste do nástupu modernistického

svetonázoru priestorového usporiadania mesta a potom i v nových súdobých štruktúrach, odkazujúcich na tradičné podoby priestranstiev. Typickým rysom takýchto námestí je ich vymedzenie stavbami, ktoré priamo susedia s plochou námestia a priama väzba parteru stavieb na plochu námestia. Námestia tradičného mesta sú obvykle vymedzované polyfunkčnými budovami, respektíve, v rámci námestia sa nachádza pestrá škála funkčných náplní budov, vďaka čomu je námestie užívané po celý deň.

Námestia modernistického mesta sa vyskytujú prevažne v štruktúrach modernistického mesta budovaných od druhej polovice 20. storočia. Časť námestí modernistického mesta je založených na interpretácii princípov tradičného mesta. Napríklad "námestia" okrskových centier vybavenosti, u ktorých bolo cieľom vytvoriť kompaktný a intenzívne využívaný priestor. Takéto námestia sú vymedzené stavbami s významnou náplňou v podobe vybavenosti, orientovaných do spevnených plôch priestoru námestia. Druhá časť námestí modernistického mesta bude predstavovať námestia presne nevymedzené stavbami, teda námestia s charakterom voľného priestoru prevažne spevneného charakteru. Súčasťou takýchto námestí môžu byť solitérne stavby, často významné.

Predstavitelmi takýchto námestí môžu byť i námestia navrhované v priamej väzbe na významné stavby či špecifickú funkciu vyžadujúcu dostatok voľnej plochy.

Námestia vidieckych sídel sa vyskytujú prevažne vo vidieckych sídlach, ktoré sa stali súčasťou územia Nitry, no stále si zachovali svoj vidiecky charakter a štruktúru, sú odlišiteľné od mesta, neboli v čase transformované. Vidiecke námestia obvykle tvoria centrálny priestor daného sídla. Vymedzené sú obvykle nižšou vidieckou zástavbou. Na rozdiel od mestských námestí sú viac zastúpené výsadby v celej šírke pojmu. Tým je spolutvorený vidiecky charakter založený na mäkkosti priestoru - mäkkých povrchov, mäkkých rozhraní a nepreurčenosti celku. Námestie vidieckeho sídla môže mať i podobu rozoznateľného rozšírenia hlavnej ulice vedúcej sídlom.

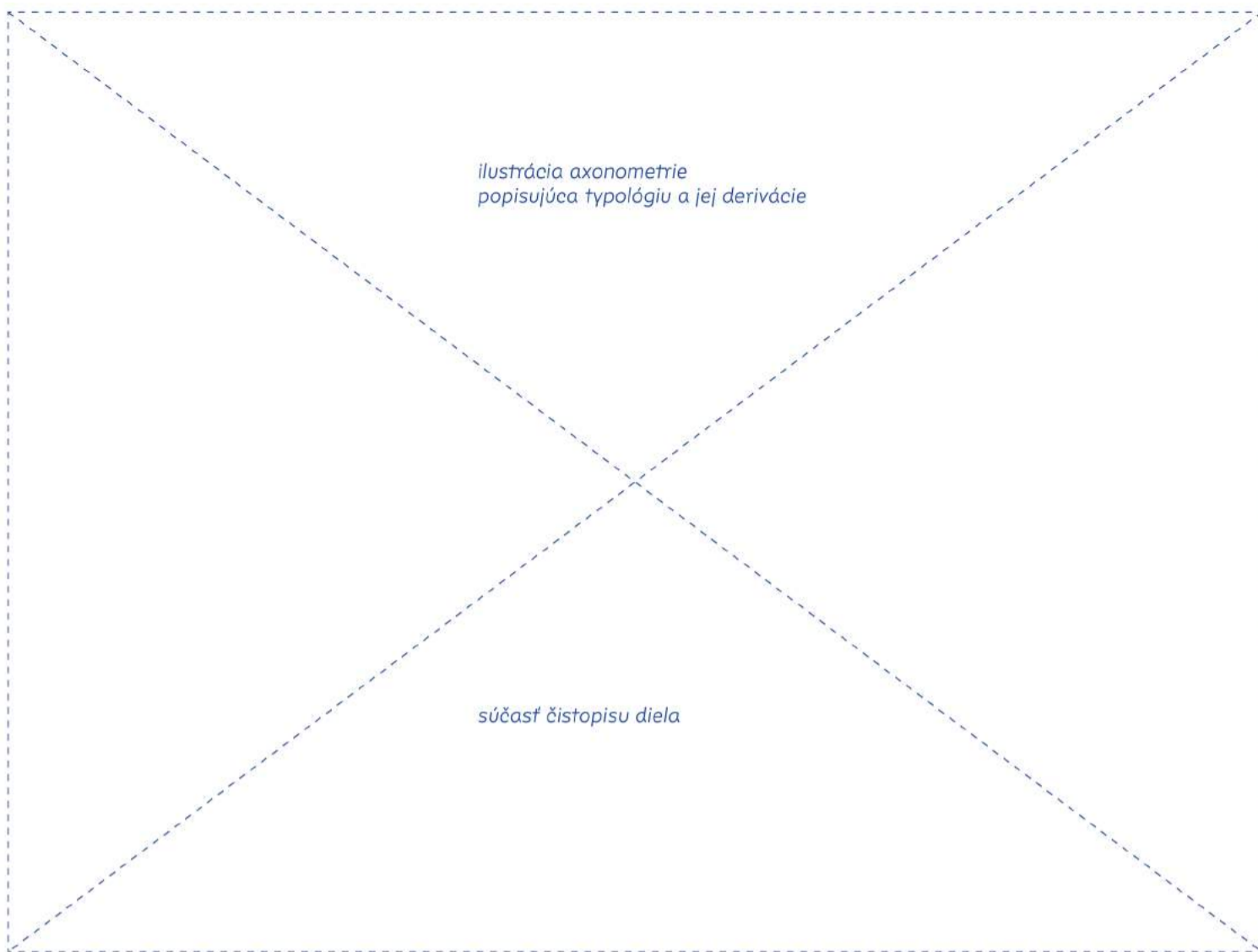
Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

3.1.1 Historizujúce povrchy pre námestia v historických štruktúrach
 3.1.2 Hodnotné povrchy pre povrchy
 3.1.4 Nespevnené povrchy a 3.3.2 Výsadby drobné, 3.3.3 Výsadby povrchov pre nespevnený detail námestí
 3.2.1 Pobytové prvky pre vybavenie námestí a pobytovú kvalitu
 3.2.3 Pohybové prvky pre previazanie

častí námestia a bezbariérovosť
 3.3.1 Výsadby stromov pre pobytovú kvalitu a mikroklíma
 4.1 Udalosti pre využitie námestí
 4.2.1 Informačný systém a 4.2.2 Turistický systém pre orientáciu
 4.2.3 Reklamný systém pre podobu stavieb vymedzujúcich námestie
 4.3 Pobývanie pre bezpečnosť a príjemnú atmosféru námestí

Kontrolný zoznam:

- pozri námestia v susedstve pre možné vzájomné spolupôsobenie
- umožni expanziu programu stavieb do námestia
- navrhuj viacfunkčné námestia
- zúžitkuj dažďovú vodu na námestie dopadnutú
- mysli na mikroklímu námestia a rôzne kvality pobývania
- pokús sa minimalizovať zábor námestia statickou automobilovou dopravou

VNÚTROBLOKY

chápeme ako vnútorné priestranstvá urbanistických blokov, ktoré sú permanentne prístupné a teda nepodliehajú žiadnemu režimu. Často sa jedná o objekty hromadného bývania druhej polovice 20. storočia, kedy sú tieto súbory veľmi rôznorodé v základe svojho urbanistického rozvrhu a preto i v duchu priestranstiev, ktoré medzi sebou vytvárajú, prípadne sa jedná o obdobnú typológiu vybavenosti, ktorá tieto priestranstvá spoluvytvára.

Zväčša sa jedná primárne charakterom o parkové vnútrobloky. Platia pre nich typologicky z veľkej časti pravidlá obdobné parkom nižších kategórií, tak ako v rámci vedenia komunikácií a ich charakteru tak i prístupe k výsadbám. Zásadný rozdiel medzi charaktermi vnútroblokov je ohľad na ich celistvé komponovanie, vzťah k automobilom a vytváranie rôznych špecifických priestorových zákutí a niekedy i priechodov. Táto priestorovosť je daná postojom dovnútra, jeho rozsahom a vzťahom k okolitej uličnej čiare priestranstiev. Rozoznávame teda vnútroblok rozvoľnený, ranný, parkový a systémový.

Rozvoľnený vnútroblok, typ odrážajúci tradičné usporiadanie vo voľnom, priechodnom rozvrhu, je obecné častým

v období takzvaného socialistického realizmu. Priestorovo je tento typ výrazný svojou blokovou hranou, ktorá utvára často ucelené vnútorné priestranstvá. Priestupy cez túto „hranu“ majú podobu priechodov, podchodov niekedy i laubní. Vstupy sú komponované až dekorované obdobne ako formy nároží a dominant. Samotné bloky takýchto vnútroblokov často vytvárajú duchom tradičné mestské prostredie v duchu prelomov storočia.

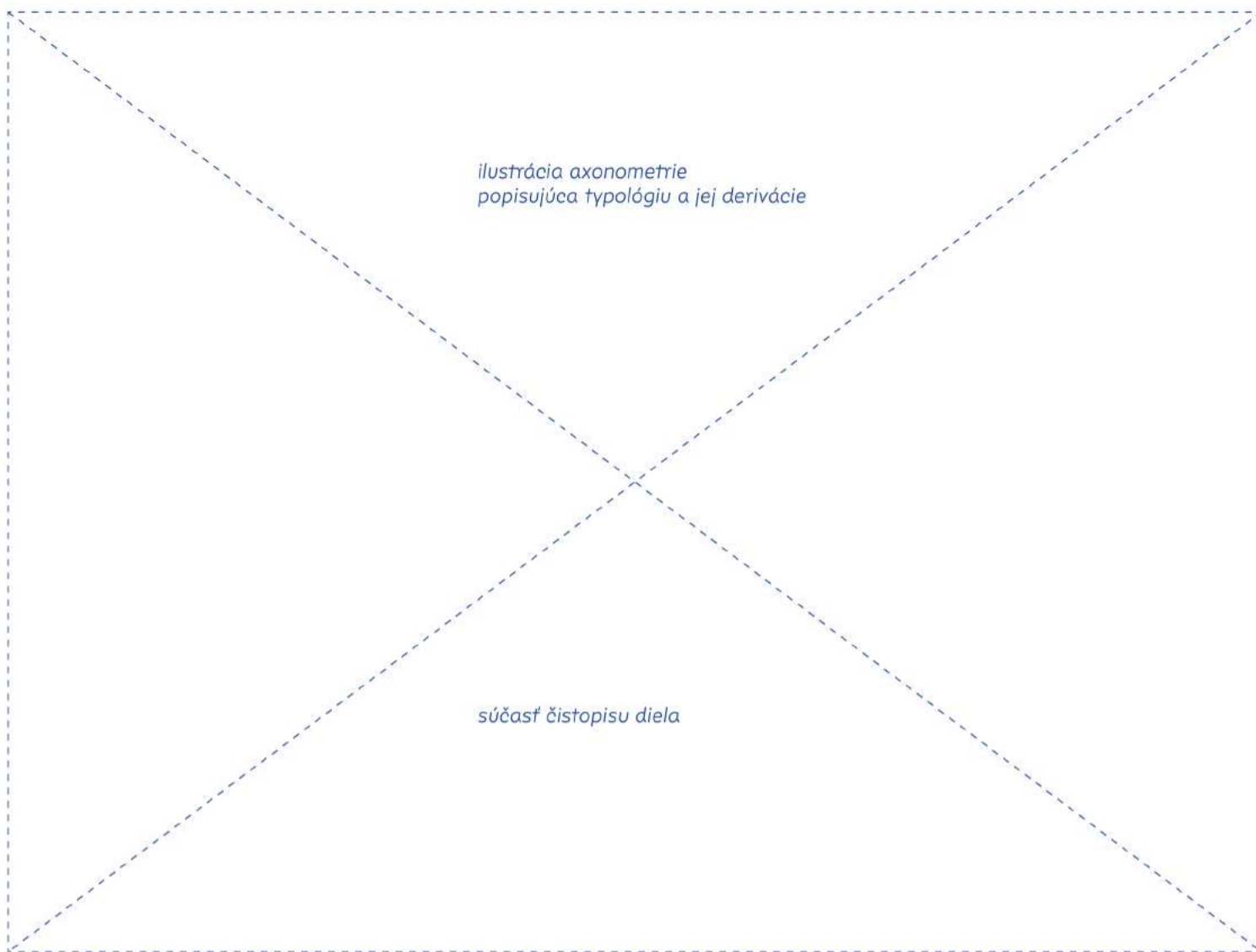
Základným rozvrhom sa tak stáva rozvíjanie týchto klasických kompozičných princípov, viazanie na priechody, práca s vizuálnymi dominantami štruktúry tejto zástavby. Vhodné je umiestňovať automobily v roviny hrany zástavby, maximálne však medzi objekty tvoriace túto hranu. V rámci parkového vnútrobloku je možné uplatňovať koncentrovane pobytové prvky pre hru, pobytové prvky pre sedenie potom rozložené s možnosťou komponovania drobných miest a implementácie mestského záhradníčenia.

Ranný vnútroblok, typ odrážajúci modernistické usporiadanie vo voľnom, priechodnom rozvrhu, je obecné častým v období nástupu modernizmu po druhej svetovej vojne. Priestorovo je tento typ výrazný zväčša klasickým uličným

rozvrhom v ktorom sú objekty umiestnené modernistickými princípmi, ktoré nie vždy rešpektujú orientáciu na okolité ulice. Objekty vybavenosti vystupujú zo štruktúry zástavby ako „šperky“ a ohraňujú často významnejšie priestranstvá. Často je uplatňovaný kontrast riešenia hmôt objektov i priechody štruktúrou.

Základným rozvrhom sa tak stáva väzba na okolité ulice. Parkové priestranstvá medzi objektami sa občasne striedajú s koncentrovanými formami parkovísk, prípadne drobnej vybavenosti. V rámci vnútroblokov je vidieť okrkové usporiadanie staršieho typu kedy je nutné pracovať s členitosťou a určitým zvyškovým dojemom parkových priestranstiev a zmysluplne z nich vytvárať sieť miest zväčša okolo jedného centrálného väčšieho priestranstva často viazaného na pôvodný charakter prostredia priestranstiev.

Parkový vnútroblok, typ s centrálnym parkovým priestranstvom, je obecné častým v období tzv. krásnej fáze, vrcholu modernistických foriem. Priestorovo sa tento typ sústreďuje okolo centrálného parkového priestranstva s výrazným lemom zástavby vytvárajúcim na jednej strane napojenie na okružný systém obsluhy a koncertované

parkovacie plochy s širším napojením na priestranstvá mesta a s orientáciou funkcií bývania do parkového priestranstva. Podľa hierarchie umiestňuje vybavenosť buď do chráneného streda alebo ju využíva ako prepojenie s priestranstvami mesta v okrajových polohách. Často sa využíva priestorová rôznorodosť objektov ku kompozícií v parkových vnútroblokových priestranstvách.

Je zásadné do týchto parkových blokov neumiestňovať i cez ich rozsiahlosť parkovacie plochy. Tie musia ostať na periférii týchto veľkých blokov. Zároveň je nutné rozvíjať systém ciest využívajúcich prepojenie drobných a centrálnych miest pomocou komponovaných objektov. Blízkosť bytových domov je vhodné využívať pre komunitné účely vďaka vhodnej orientácii do parkového vnútrobloku.

Systémový vnútroblok, typ so silnou vnútornou organizáciou, je obecné častý v období vysokej organizácie výstavby komplexov bytových objektov. Priestorovo je tento typ mierne premenný hlavne s ohľadom na hľadanie formy centrálnych priestranstiev, ku ktorým sa orientujú jedná sa buď o systém obslužných budov vybavenosti tvoriacich jadrá týchto častí, alebo scelené

parkové priestranstvá rôznych foriem s vybavenosťou orientovanou naň. Jednotlivé bloky tak tvoria svoje celky často so systémovo umiestnenou vybavenosťou pre niekoľko skupín blokov vo väzbe na centrálné alebo hodnotnejšie priestranstvo.

Táto skladnosť a vnútorná hierarchizácia priestranstiev je základom tejto typológie priestranstiev. Tá je často doplnená o humanizačné snahy vytvárajúce špecifické hodnotné kompozície miest vhodných k zachovaniu. Doprava by mala byť systémovo umiestňovaná nie však za cenu narušovania parkových častí. Pôvodné komplexné jadrá je vhodné dokomponovať v pôvodnom duchu s maximalizáciou pešej priestupnosti.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:
 3.1 pre povrchy ulíc vo všeobecnosti spolu s parkovaním
 3.1.1 a 3.1.2 pre povrchy komunikácií hlavných parkov
 3.1.3 a 3.1.4 pre povrchy komunikácií menej významných parkov a nižší hierarchický rád komunikácii parkov
 3.2.1 pre vybavenie parkových plôch
 3.2.2 pre umiestňovanie umeleckých diel
 3.3.1-3 pre všetky výsadby v parkových plochách

4.1.1 pre využitie plôch ku kultúrnemu životu

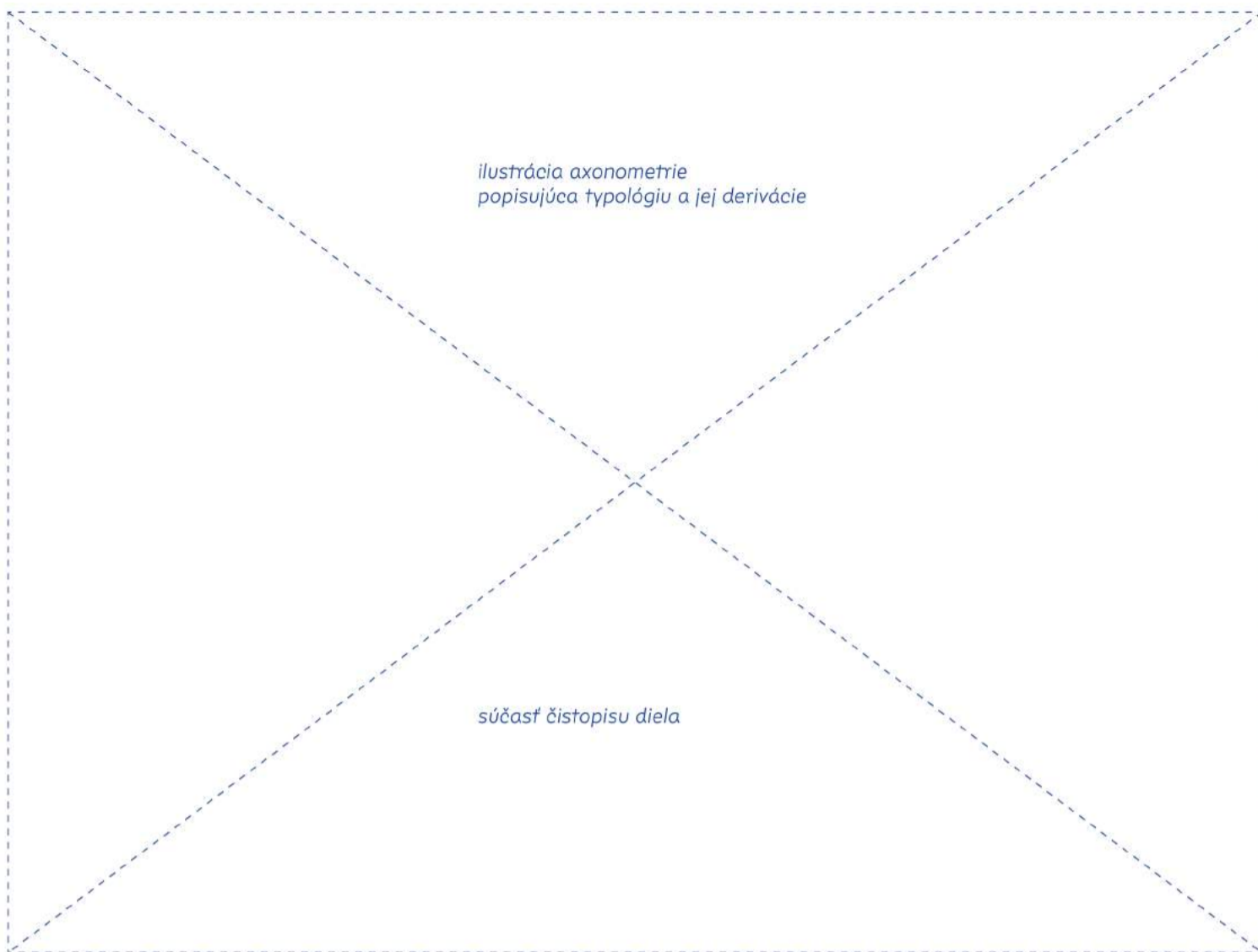
4.2.1 pre orientáciu vo parkových vnútroblokoch

4.3.1 a 4.3.2 pre príjemné a bezpečné prostredie

4.3.3 pre krátkodobé oživenia vnútroblokov

Kontrolný zoznam:

- hierarchizuj plochy a komunikácie parkových charakterov
- rieš dôsledne parkovanie, nie však na úkor priestranstiev
- skrz režimy údržby a diverzitu výsadbier moderuj ich prírodnú pestosť
- v obytných častiach navrhuj aktivity a možnosť vyžitia pre širokú škálu užívateľov
- pestuj diverzitu jednotlivých blokov a cti ich časové zaradenie v komponovaní
- v parku navrhuj pestrú škálu miest podľa typu

PARKY

predstavujú komponované a pravidelne udržiavané priestranstvá s prevažujúcim podielom zelene v podobe výsadiieb všetkých druhov. Parky sú priestranstvom mestským i vidieckym. V meste parky možno označiť za protipól vystavanej a spevnenej štruktúry mesta, akúsi oázu. Na vidieku sú obvykle viazané na bývalé šľachtické sídla a predstavujú prienik kompozície, pravidelnosti a vyššej miery starostlivosti do pôvodne mäkkého vidieckeho prostredia. Park je možné považovať za prírodné prostredie poskytujúce sídla a jeho užívateľom benefity v podobe ekosystémových služieb. Konkrétne sa jedná o priaznivý vplyv na mikroklimu mesta, zádrž vody a pozitívny vplyv na vodný režim, poskytovanie útočiska živočíchom, hlavne vtáctvu a hmyzu, možnosť rekreácie pre užívateľov mesta a samozrejme prínos estetických kvalít parkov. Parky sú považované za súčasť systému sídelnej zelene.

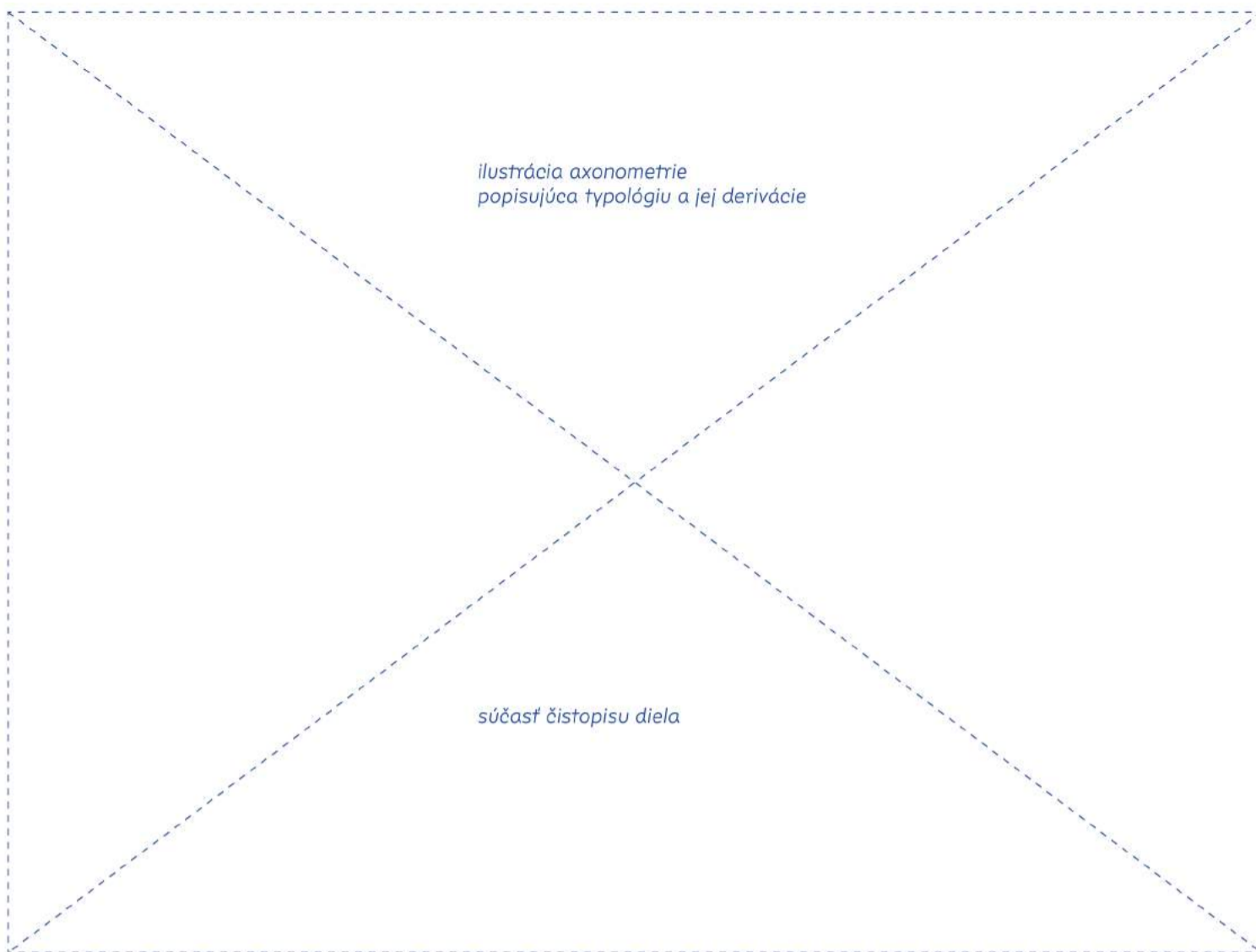
Výsadby, plochy výsadiieb a plochy aktivít v parku sú vzájomne prepojené a sprístupnené hierarchizovanou sieťou komunikácií. V parku je výnimočne možné umiestňovať i stavby za účelom skvalitnenia pobývania v parku či rozšírení spektra aktivít a možností vyžitiam, ktoré park ponúka. Príkladom typických

stavieb v parku budú verejné toalety, pohostinské služby či vybavenosť, napríklad drobné stavby pre kultúru - altány či prírodné divadlá. Dôležitou súčasťou parku sú pobytové prvky v podobe lavičiek, detských ihrísk a ďalšieho odpočinkového mobiliáru, ďalej technické prvky zvyšujúce kvalitu a bezpečnosť užívania parku. Súčasťou parku môžu byť i plochy športovísk umiestnené v parku nad rámec neformálneho využitia plôch parku k športu. Parky predstavujú vhodné miesto k umiestneniu umeleckých prvkov, či už v podobe solitérnych intervencií v parku, alebo koncepčného riešenia náplne parku umeleckými dielami, čím vzniká pomyselná galéria pod šírým nebom. Voľba prvkov a ich usporiadania je predmetom architektonického návrhu parku a bude sa líšiť park od parku.

Hlavné parky predstavujú vyššiu hierarchickú a kvalitatívnu úroveň parkov. Vyššia kvalita hlavných parkov sa obvykle prejavuje v podobe užívania hodnotných, či kvalitnejších povrchov, pobytových prvkov a intenzívnejšej údržbe výsadiieb. Pridaná hodnota hlavných parkov spočíva aj v ich obvykle väčšej plošnej výmere, než u parkov vedľajších. Z toho plynie v ich prospech väčšia pestrosť prostredia, ktoré sa v nich nachádza, väčší okruh potenciálnych

užívateľov ale i vyššie hodnoty ekosystémových služieb. Význam hlavných parkov je celomestský či lokálny. Z toho dôvodu by hlavné parky ponukou aktivít mali cieľiť na širší okruh užívateľov a zároveň by mali byť dostupné hromadnou dopravou, či nemotorovou individuálnou dopravou, napríklad na bicykli. Dobrou praxou môže byť cieleňé situovanie zastávok hromadnej dopravy pri hlavných vstupoch do parku. U hlavných parkov sa predpokladá i potreba dopravy časti užívateľov automobilom. Vhodné je preto k hrane parku umiestňovať parkovacie kapacity pre zdravotne znevýhodnené skupiny užívateľov a ďalšie parkovacie kapacity v pešej dostupnosti parku.

Vedľajšie parky predstavujú doplnok siete parkov, ktorý by mal byť dostupný v pešej vzdialenosti od bydliska užívateľov, tak, aby podľa možnosti mal každý v Nitre takpovediac za rohom kúsok zelene. Vedľajšie parky sú miestom ku každodennej rekreácii, vyvenčeniu psa či detí, ktoré sú vždy po ruke. Vedľajšie parky vôbec nemusia byť veľké ani zvlášť významne vybavené. Aj do vedľajších parkov je však vhodné s ohľadom na ich všednú využiteľnosť umiestniť detské ihrisko a ďalšie pobytové prvky v podobe lavičiek či parkového odpadového hospodárstva. Aj vedľajší parky by mal

v medziach možností výmery parku predstavovať miesto prírodne pestré, s pestrou škálou výsadiieb.

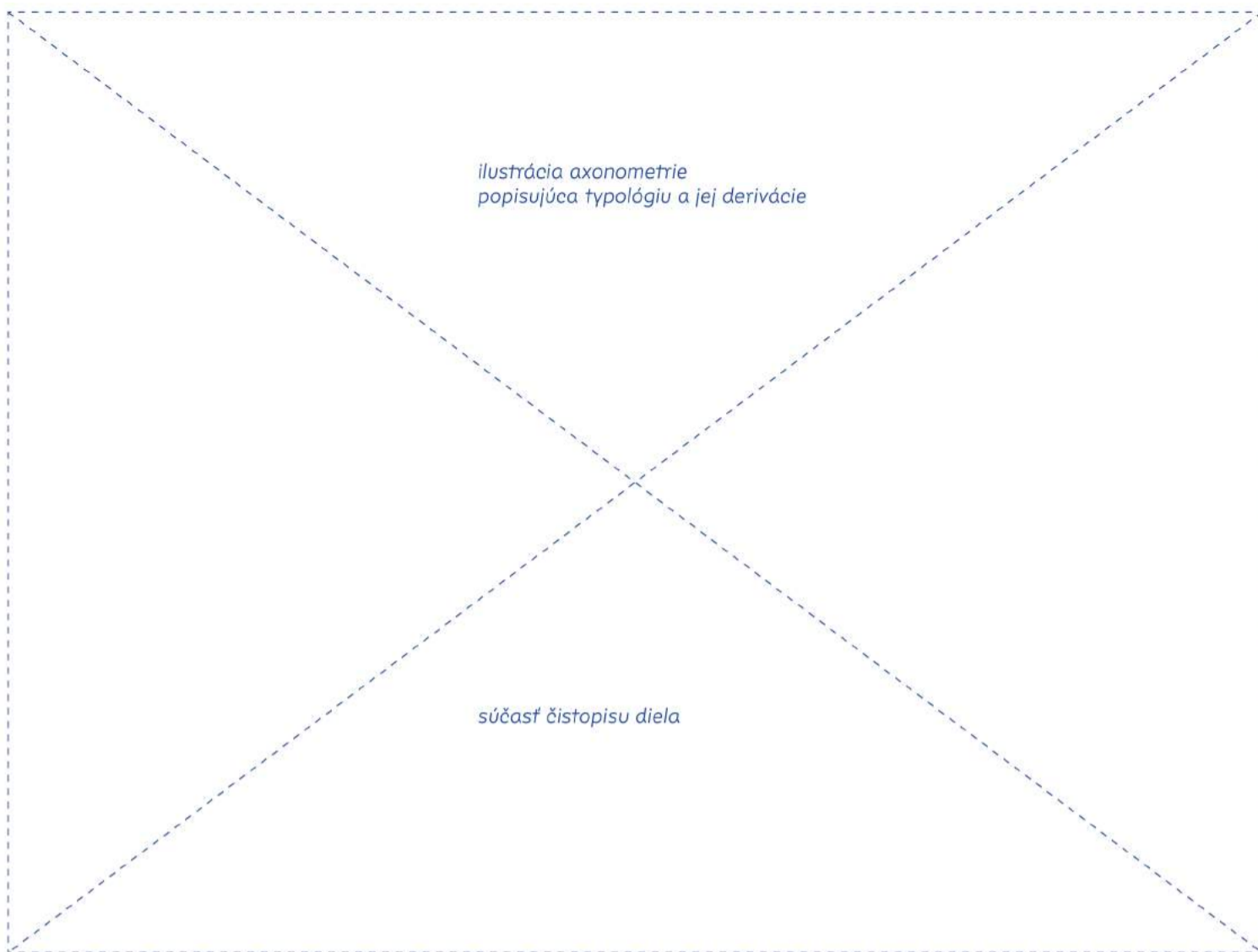
Pri návrhu parku je dôležité správne navrhnuť parametre komunikácii, tak aby slúžili svojmu účelu. Pokiaľ je parkom vedená cyklocesta (i s možnosťou pohybu korčuliarov), je možné ju trasovať buď oddelene, alebo v súbehu s komunikáciami pre peších. Pri trasovaní v súbehu s pešou komunikáciou by šírka komunikácie pri obojsmernej prevádzke cyklistov mala byť aspoň 3,5 metrov, optimálne však aspoň 5 metrov, pričom maximálna šírka sa môžu u najvýznamnejších parkov pohybovať až okolo 10 metrov. Väčšia šírka sa odporúča i pre možnosť umiestnenia lavičiek vo väzbe na komunikáciu, ktorých užívatelia zaberú časť priechodného/prejazdneho profilu. Minimálna šírka hlavnej parkovej komunikácie bez pohybu cyklistov je aspoň 1,5 metra u komunikácii bez významnejšieho zapojenia do siete pešej priestupnosti, respektíve 3 metre u významnejšie zapojených komunikácii. Minimálna šírka obojsmernej komunikácie pre cyklistov je 3 metre. U hlavných komunikácii v parku je nutné dimenzovať skladbu povrchu i s ohľadom na možnú záťaž vozidlami údržby.

Pri návrhu parku s ohľadom na maximalizáciu ziskov z ekosystémových služieb je vhodné navrhovať pestrú podobu krajinárskych riešení, i hierarchizovaných v zmysle miery venovania pozornosti podľa významu jednotlivých plôch parku v hierarchii celku, tak aby existoval vyvážený pomer medzi intenzívne udržiavanými intenzívne užívanými plochami, ktoré z dôvodu predpokladanej záťaže moc pestré nebudú, intenzívne udržiavanými plochami realizovaných z dôvodu dosiahnutia estetického efektu a reprezentácie, ktoré sú pestré no nákladné a druhovo pestrými plochami i prírodného charakteru. Pomer intenzívnych a extenzívnych plôch sa potom premietne i do nákladov na údržbu, kedy tradičné krajinárske riešenia v podobe intenzívnych záhonov sú tie najnákladnejšie. Z hľadiska úspory nákladov na údržbu parkov sa ponúka i možnosť transformácie časti plôch parku na plochy mestského záhradníčenia, ktoré sú s funkciou parku kompatibilné.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:
 3.1.1 a 3.1.2 pre povrchy komunikácii hlavných parkov
 3.1.3 a 3.1.4 pre povrchy komunikácii menej významných parkov a nižší hierarchický rád komunikácii parkov
 3.2.1 pre vybavenie parkov

3.2.2 pre umiestňovanie umeleckých diel v parkoch
 3.3.1-3 pre všetky výsadby v parkoch
 4.1.1 pre využitie parkov ku kultúrному životu
 4.2.1 pre orientáciu v parku
 4.3.1 a 4.3.2 pre príjemné a bezpečné parky
 4.3.3 pre krátkodobé oživenia parkov

Kontrolný zoznam:
 - hierarchizuj plochy parku i parkové komunikácie
 - skrz režim údržby a diverzitu výsadiieb moderuj prírodnú pestrosť parku
 - v parku navrhuj aktivity a možnosť využitia pre širokú škálu užívateľov
 - usiluj o zabezpečenie pešej dostupnosti parku vo väzbe na bydlisko užívateľov
 - pestuj diverzitu podôb a zameraní parkov
 - v parku navrhuj pestrú škálu miest s pestrým charakterom
 - pri nových parkoch využij maximum hodnotných jestvujúcich výsadiieb

KRAJINNÉ PLOCHY

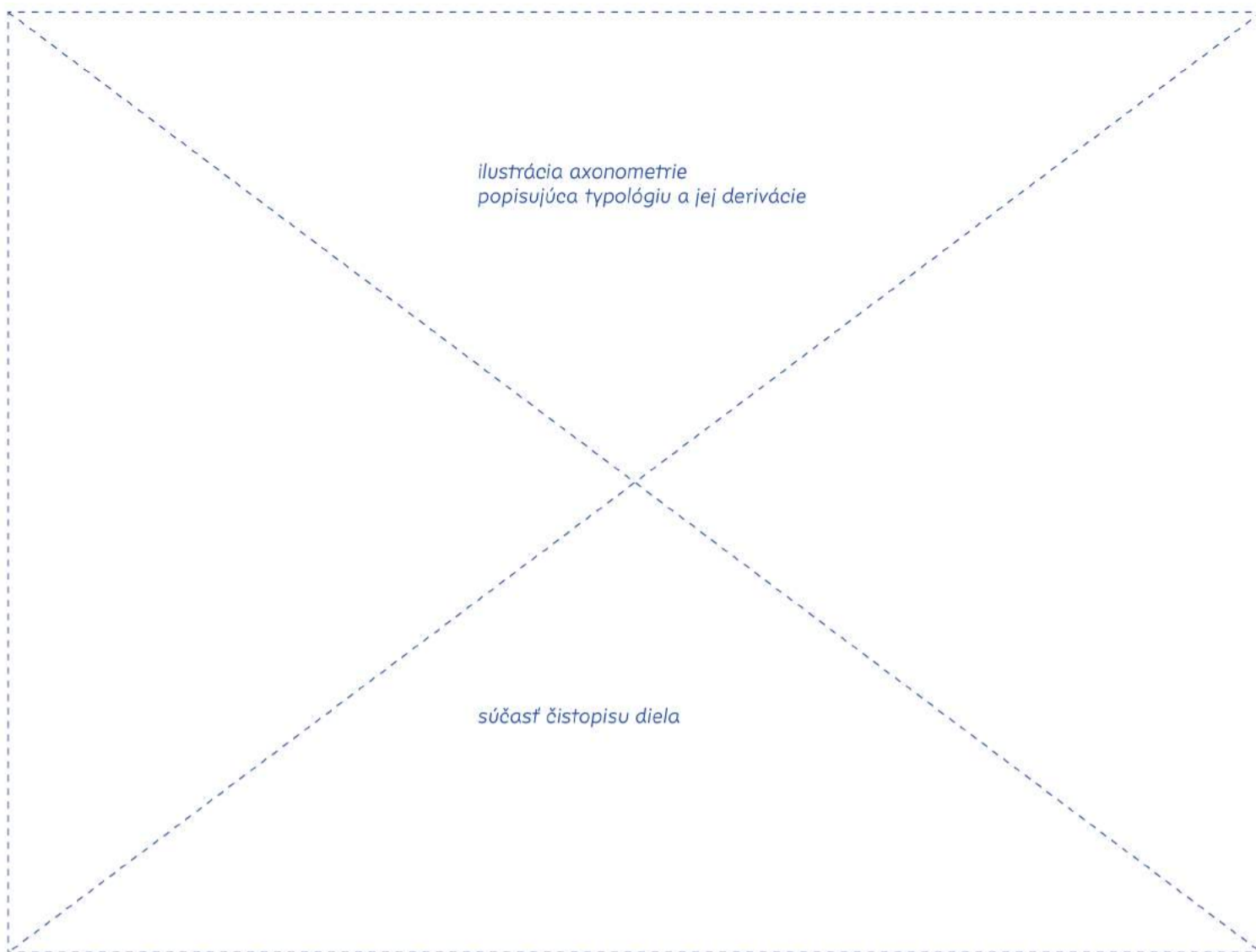
predstavujú prírodné, človekom minimálne pozmenené časti územia Nitry, či kultúrne, človekom spolutvorené územia založené na režime starostlivosti človeka o prírodné plochy, predstaviteľné pod pojmom kultúrna krajina. Krajinné plochy sú i plochy vzniknuté činnosťou človeka, ktoré sa po ukončení činnosti stali v dôsledku spontánnych prírodných procesov v kombinácii so špecifickými podmienkami človekom narušeného prostredia hodnotnou prírodou (napr. plochy sukcesie).

Krajinné plochy tvoria nosnú, plošne v zmysle rozlohy i čo do prínosov ekosystémových služieb významnú časť krajinej štruktúry. Krajinné plochy sú medzi sebou, či medzi parkami ako druhým zástupcom plôch v systéme sídelnej zelene, poprepájané krajinnou štruktúrou lineárneho charakteru v podobe krajinných línii (vrátane vodných) a línii ulíc. Krajinné plochy môžu existovať i ako pomyselné ostrovy v zastavanom území bez fyzického prepojenia na ostatné obdobné plochy, teda územia, ktoré si i ako jedinú v danom mieste zachovali prírodný charakter. Typickými predstaviteľmi krajinných plôch budú lesy, lúky, háje či skalnaté útvary v krajine. Krajinné plochy môžu byť predmetom zákonnej ochrany prírody a krajiny.

Krajinné plochy, zvlášť v zázemí mesta predstavujú potenciál rekreačného využitia. Krajinné plochy, majú odlišný charakter, než parky či iné priestranstvá mesta, lákajú na pobyt v prírode v tesnej blízkosti mesta. Typickými príkladmi spôsobu rekreácie môže byť turistika a cykloturistika, ale i hypoturistika. Otázka rekreácie v krajinnom zázemí mesta má dve roviny úvah – či je vhodné, aby všetky krajinné plochy mohli slúžiť i k rekreácii a potom, u tých ktoré áno, ako veľmi je vhodné vedome posilňovať rekreačnú funkciu v rámci prírodných funkcií, ktoré stále budú hlavným významom krajinných plôch. Prvá rovina sa čiastočne vyrieši sama. Veľmi pragmaticky, tie krajinné plochy, ktoré sú blízko obytných štruktúr mesta, tie budú vždy lákať ľudí na pobyt v prírode, pretože sú dobre dostupné pre ich užívateľov. V plochách dostupných, no s prírodnými hodnotami, ktoré môžu byť poškodené rekreáciou je možné obmedziť túto funkciu skrz režim ochrany prírody a krajiny, prípadne vnútorný návštevny poriadok danej plochy. Druhá rovina potom selektívne nadväzuje na prvú. V tých krajinných plochách, u ktorých je predpoklad hojného využitia rekreačnými, a zároveň ak neupadá potreba ochrany prírody a krajiny, je možné umiestňovať doplnkové vybavenie či priamo komponovať celok

plochy v súlade s rekreačným využitím, napríklad skrz tvorbu lesoparkov či komponovanej rekreačnej krajiny. V týchto krajinných plochách môže byť umiestnená pestrá škála pobytových prvkov, volené povrchy viac spevneného charakteru na hlavných komunikáciách s ohľadom na využitie i rekreačnými cykloturistami, či je možné v odôvodnených prípadoch umiestňovať drobné stavby súvisiace s rekreačným využitím, ako napríklad pohostinstvá či miesta pre táborenie a ich vybavenie.

Hlavným účelom prírodných plôch, i tých rekreačne využiteľných je plniť prírodné funkcie, vytvárať a poskytovať priaznivé podmienky pre rozvoj ekosystémov a spoločenských, pobyt a migráciu živočíchov a zároveň poskytovať benefity človeku a mestu v podobe zlepšovania kvality ovzdušia, zlepšovania vodného režimu, či vytvárať estetické prostredie. Zároveň je dôležitou funkciou pre časť krajinných plôch i funkcia hospodárska, napríklad lesného hospodárstva či hospodárenie na lúčnych plochách – pastva zvierat a senoseč. Spolu s rekreačným využitím vzniká trojica pilierov krajinných plôch, u ktorých je vždy nutné hľadať rovnováhu medzi všetkými tromi, respektíve aspoň dvojicou z nich, kedy v dvojici musí byť výrazne zastúpené plnenie prírodných funkcií, respektíve ne-

znižovanie ich kvality. Zovšeobecneným ideálom, mimo chránených území, ku ktorému by sa malo smerovať, je kultúrna krajina s udržateľným režimom hospodárenia, ktorý nie je pre krajinu záťažou, ba naopak, krajinu zhodnocuje napríklad formou zvyšovania úrodnosti pôdy, rozvojom štruktúry krajiny či opatreniami pre zádrž vody v krajine.

Nad rámec krajinných plôch s režimom starostlivosti a plôch so zákonnou ochranou existuje v rámci kategórie krajinných plôch i priestor pre plochy takpovediac bez režimu starostlivosti, ponechané prírodným procesom a spontánnemu vývoju ako alternatívy k udržiavanej kultúrnej krajine, o ktorú sa človek stará a investuje do nej zdroje. Nezriedka tieto spontánne vznikajúce a vlastným životom žijúce plochy predstavujú hodnotnú formu ekosystémov, i v mestskom prostredí, kde vznikajú nezriedka na plochách, kde by sa hodnotná príroda na prvý pohľad moc neočakávala. U spontánných vznikajúcich plôch a plôch bez starostlivosti v čase ich existencie nastane potreba položeniu si otázku, ako s nimi naložiť. Možnými scenármi je ich ponechanie ďalšiemu spontánnemu vývoju, eventuálne i s podporou inštitucionalizovanej ochrany, prípadne ich transformácia a sprístupnenie pri zachovaní ich podstaty, napríklad v mestskom

prostredí do podoby parkov a súdobých krajinných intervencií.

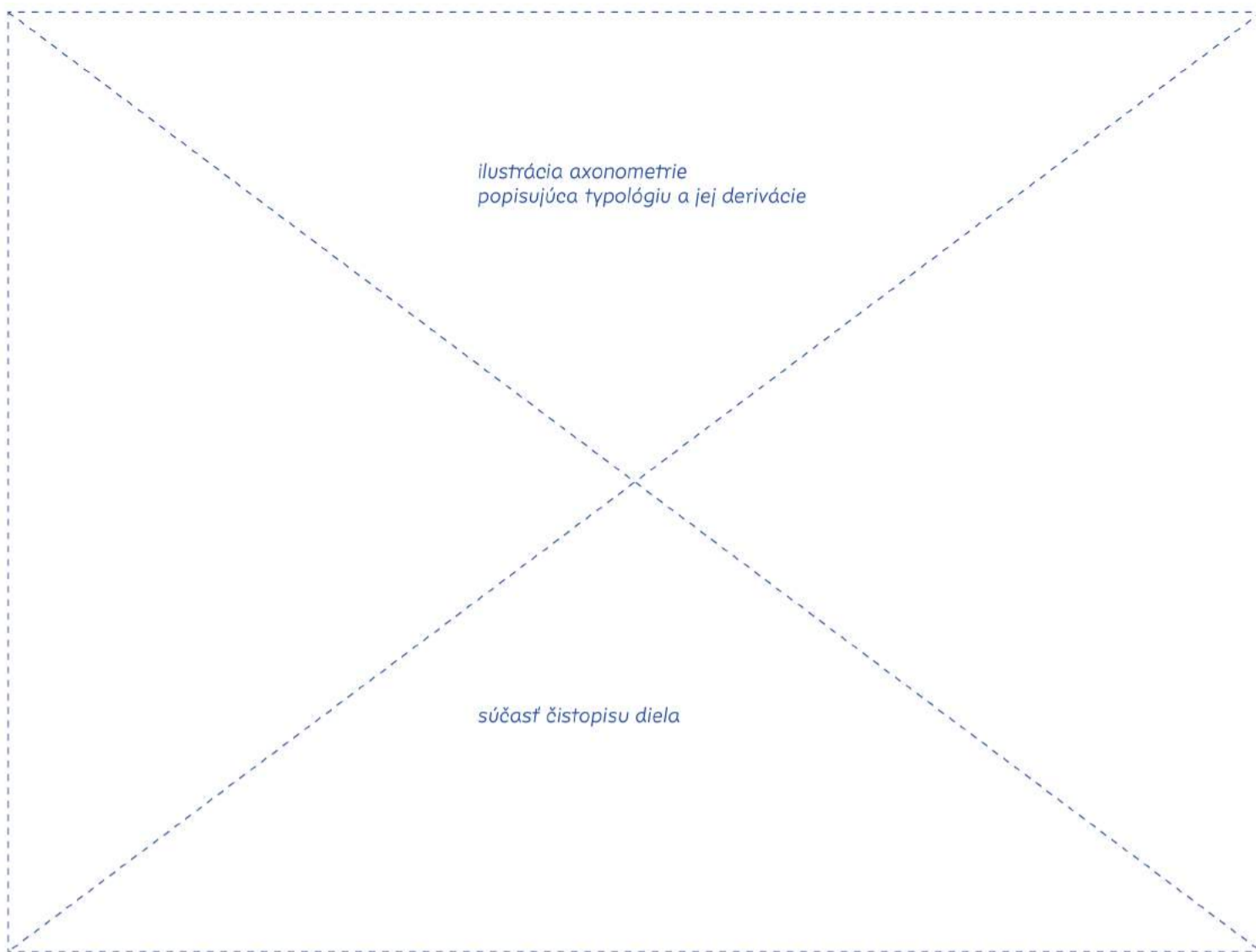
Všeobecným odporúčením pre krajinné plochy z hľadiska voľby usporiadania a prvkov bude vždy snaha o voľbu čo najviac prírode blízke riešenia – teda používať prírodné materiály ako je drevo na pobytové prvky, voliť mäkké a vode priepustné materiály na povrchy a spevnené povrchy použiť len na najviac užívaním zaťažované komunikácie, respektíve na hlavné trasy nadmiestneho významu u cyklotrás. Ostatne pre peší turizmus sú spevnené povrchy skôr príťažou a znížením komfortu pohybu. Navyše, i spevnené povrchy môžu byť priaznivé k vodnému režimu – vode priepustné a nemusia pôsobiť tvrdým kontrastným dojmom vo vzťahu k prírodným plochám krajinných plôch, pokiaľ sa zvolí mäkké riešenie rozhraní.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.4 pre základnú podobu povrchov pre pohyb krajinou
- 3.2.1 a 3.2.2 pre vybavenie krajinných priestranstiev a detail
- 3.3.1 pre výsadby v krajine
- 3.3.2 pre zvyšovanie diverzity výsadiieb
- 3.3.3 pre podobu povrchov s menšou záťažou
- 4.2.1 pre zdôraznenie hodnôt v krajine
- 4.2.2 pre zrozumiteľný pohyb krajinou
- 4.3.3 pre krátkodobé intervencie v krajine

Kontrolný zoznam:

- skontroluj spojitosť systému
- nevytváraj bariéry pohybu človeku i živočíchom
- snaž sa uplatňovať prírode blízke riešenia
- nechaj vodu tiecť prirodzene a voľ prírodné podoby korýt
- zdôrazni zaujímavé body v krajine
- spevnené povrchy uplatňuj len v nevyhnutných situáciách (napr. s ohľadom na záťaž)
- ponechaj priestor pre rozvinutie prírodných procesov
- usiluj o udržateľný režim hospodárenia v krajine

PARKOVISKÁ

predstavujú utilitárnu formu priestranstva, prípadne časť priestranstva, s nezanedbateľnou výmerou vzhľadom na rozmery vozidla. Na jednu stranu sú parkoviská nutnosť, ktorá by v mestách najradšej bola nevidená, no zároveň nutnosť, ktorá je pri neideologickom náhľade na vec nutnosťou, neopomenuteľnou a je nutné o nej uvažovať koncepčne. Špecifikom parkovísk je dualita stavov využitia využité/prázdne, kedy využité parkovisko má skôr charakter hmoty, tvorenej vozidlami, kdežto prázdne parkovisko, zvlášť pokiaľ je uvažované i s režimom bez aut, nemusí vôbec pôsobiť ako parkovisko.

Možné je rozlíšiť tri typy parkovísk s ohľadom na ich distribúciu využitia. Prvým sú parkoviská určené, ktoré slúžia špecifickej funkcii vyvolávajúcej potrebu statickej dopravy (napr. parkoviská u občianskej vybavenosti či P+R terminály). Tieto parkoviská sa obvykle vyznačujú potrebou vysokej kapacity a teda i plošnej výmery. Druhým typom sú verejné parkoviská obytných stavieb, vrátane tých, ktoré sú súčasťou stavby. Tieto parkoviská primárne slúžia hlavne obyvateľom prilahlých obytných stavieb. Tretím typom sú parkoviská univerzálne, slúžiace všeobecnému užívaniu rôznymi

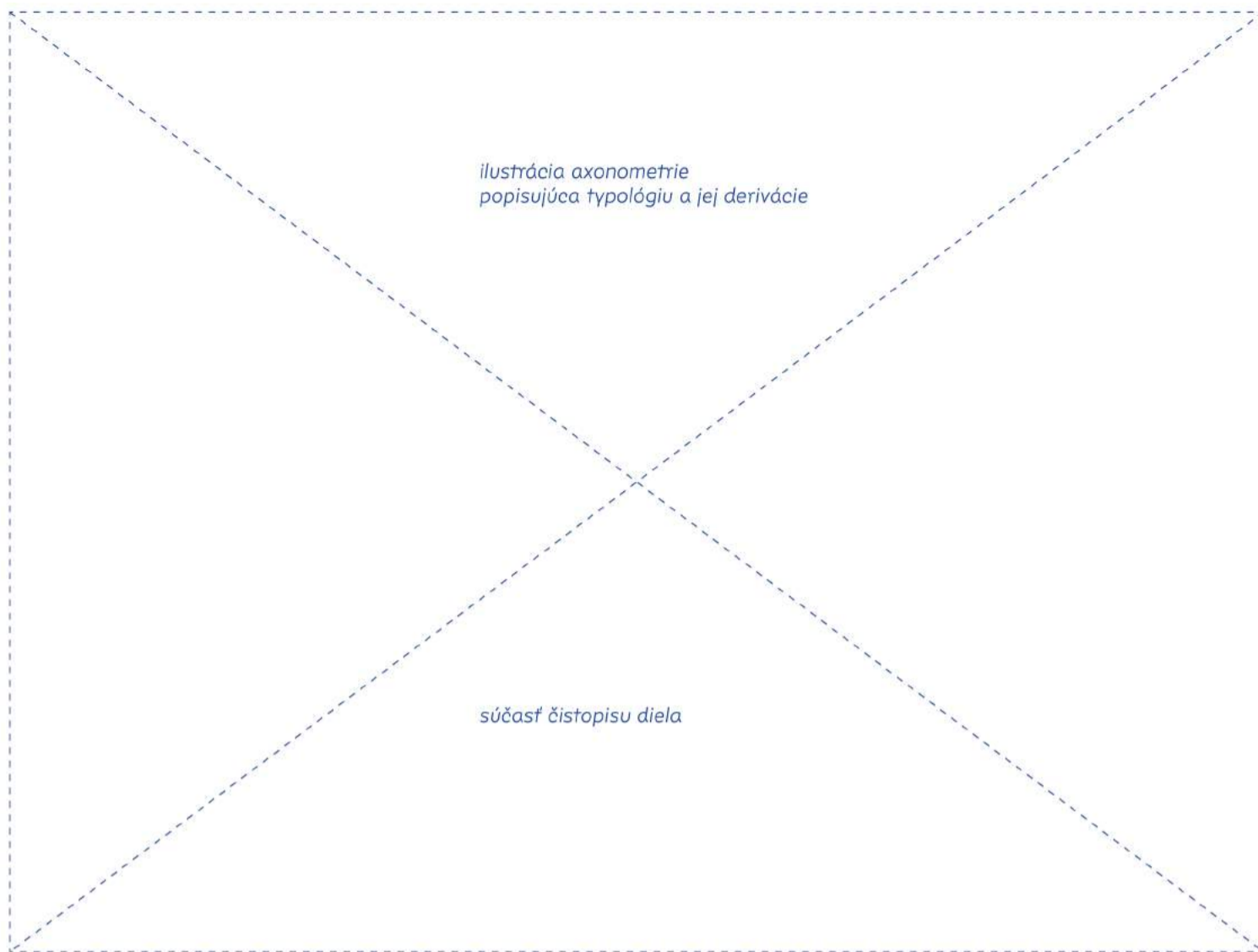
užívateľmi naprieč dňom, ktoré sú obvykle prítomné v polyfunkčnom meste, napríklad ako súčasť uličného priestoru, či v podobe parkovacích domov. Určené parkoviská a verejné parkoviská obytných stavieb sú výrazne náchylné k polarite stavov, kedy jednu časť dňa môžu byť kapacitne nedostatočné a v inú zas budú prázdne. Vhodnou kompenzáciou takéhoto stavu je minimalizácia plochy parkoviska, napríklad tým, že parkovisko bude stavbou či súčasťou stavby.

Parkoviská obvykle budú mať podobu spevnených plôch, často plošne rozsiahlych, preto je dôležité pri návrhu riešiť hospodárenie s dažďovou vodou v mieste dopadu, napríklad formou vsakovania do povrchu parkoviska, zádržou v zberných nádobách či zvedením k výsadbám stromov po filtrácii vody. Súčasťou parkovísk by mali byť výsadby stromov, ktoré poskytnú tieň rozpáleným vozidlám, sú komfortom pre motoristov, a zároveň eliminujú efekt tepelného ostrova u rozsiahlych spevnených plôch. Pozitívom stromov je i estetický efekt. Ako vhodná sa ponúka kombinácia stromoradií a parkovacích miest, umiestňovaných v pravidelnom takte medzi stromami.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie: 3.1.3 a 3.1.4 pre na materiálové riešenie parkovísk, 3.1.1 a 3.1.2 potom pre materiálové riešenie parkovísk ako súčasti priestranstiev historického centra a hlavných priestranstiev 3.2.3 pre distribúciu priestoru, pohyb užívateľov a bezpečnosť pohybu 3.2.4 pre vybavenie parkovísk technológiami, podporu elektromobility 3.3.1 a 3.3.2 pre zaistenie udržateľnej podoby výsadiieb na parkoviskách a priaznivú mikroklimu parkovísk 4.2.1 pre na navedenie užívateľov na im určené parkovacie plochy 4.3.3 (okrajovo i 4.1.1. a 4.1.3) pre využitie parkovísk k iným účelom než parkovaniu

Kontrolný zoznam:

- zväž potrebnosť parkoviska
- snaž sa minimalizovať dopad parkoviska na priestranstvo
- ak je to možné, integruj parkovisko do stavby
- s nelegálnymi plochami k parkovaniu nerátaj v kapacitách parkovísk
- zužitkuj dažďovú vodu na parkovisko dopadnutú
- osad parkovisko stromami
- myslí na vybavenie pre elektromobily
- snaž sa nájsť parkovisku čo najväčšie využitie počas dňa

PLOCHY V PLOCHÁCH

sú špecifickým prípadom plôch, ktorý sa objavuje v typológii plôch. Štandardným prípadom je vstrebanie rôznych líniových priestranstiev v rámci plošných priestranstiev, vtedy sú tieto línie buď priamou súčasťou plochy alebo ju špecificky voči svojmu okoliu vymedzujú. Premiešavanie charakterových plôch sa však deje hlavne medzi parkovými plochami a plochami námestí, spevnenými plochami, a niekedy je ťažké rozlíšiť, ktorý charakter prevláda.

Tento jav nie je nutné brať za negatívny a svedčí o z dnešného pohľadu typickej situácii hybridizácií jednotlivých priestranstiev, ktorá je práve dobre zrejماً práve na plošných priestranstvách. Dochádza tak k rozloženiu priestorového usporiadania, ktoré je tvorené rôznymi charaktermi priestranstiev. Obdobné plochy v plochách je možné decentne používať vo vyzdvihnutí určitých drobnejších a menších integrálnych charakterov v rámci väčších celkov charakterom viac historických priestranstiev. Tieto menšie rozsahy podtrhujú vytváranie drobných miest okolo miest pobývania alebo prvkov v priestranstvách.

Väčšie a plošne rovnomernejšie premiešavanie je typické pro novotvary priestranstiev. Je nutné dbať aby rôzny

mix plôch v plochách bol pre prospech vecí a nie len pre nečitateľnosť prostredia, prípadne ako zásterka jeho čisto komerčného užitia. Správne užitý mix funkčného i priestorové členenia môže byť poctou rôznorodosti pri správnom nastavení vo viac spevnených i nespevnených priestranstvách. Prípadne môže napomôcť drobným kompozičným problémom priestranstiev, napríklad vo vzťahu k priestorovej alebo výškovej morfológií.

V rámci parkových plôch tak môžu byť použité drobné alebo ucelené spevnené priestranstvá pre špecifické funkcie pre obohatenie celku parkových plôch alebo práve koncentrácie špecifickým programových náplní. Rôzne rovnocenné a geometrické vydelenia sú dnes už bežnou a často používanou kompozičnou zložkou plošných priestranstiev s ohľadom na takmer nutnosť implementácie výsadiieb rôznych foriem, ktoré napomáhajú obývateľnosti i udržateľnosti priestranstiev.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:
3.1.1 Historizujúce povrchy pre námestia v historických štruktúrach
3.1.2 Hodnotné povrchy pre povrchy
3.1.4 Nespevnené povrchy a 3.3.2 Výsadbý drobné, 3.3.3 Výsadbý povrchov pre nespevnený detail námestí
3.2.1 Pobytové prvky pre vybavenie námestí a pobytovú kvalitu
3.2.3 Pohybové prvky pre previazanie častí námestia a bezbariérovosť
3.3.1 Výsadbý stromov pre pobytovú kvalitu a mikroklima
4.1 Udalosti pre využitie námestí
4.2.1 Informačný systém a 4.2.2 Turistický systém pre orientáciu
4.2.3 Reklamný systém pre podobu stavieb vymedzujúcich námestie
4.3 Pobývanie pre bezpečnosť a príjemnú atmosféru námestí

Kontrolný zoznam:

- usporiadanie musí pôsobiť ucelene i pri zmiešaní typológií
- rôznosť má pomáhať skryť negatívne aspekty priestranstva
- mix plôch by mal vypichovať jedinečné situácie
- usporiadanie by malo podporovať rôznosť užitia
- implementuj udržateľné systémy

Priestory celkov, ktoré plnia rôzne špecifické funkcie. Priestory, ktoré sú priestranstvami s režimom, niekedy kvôli ochrane inokedy kvôli vymedzeniu funkcie. Prirodzene nadväzujú na ostatné priestranstvá prípadne sa nimi môžu stať natrvalo. Všetky tieto areály avšak umožňujú integráciu

AREÁLY

chápeme ako priestranstvá s režimom, ktoré slúžia hlavne špecifickým funkciám a ich priestor buď je, alebo má možnosť (je vhodné ho voči budúcemu rozvoju takto brať) prirodzenej integrácie do systému priestranstiev. Areály sú tak na pomedzí medzi líniovými a plošnými priestranstvami. Charakterom usporiadania sú obdobné vo vzťahu k svojej uzavierateľnosti v duchu priestranstiev s však charakterovo veľmi rôznorodé podľa svojej funkčnej využiteľnosti.

Typickým príkladom môže byť plocha školského zariadenia uzavretého areálu, ktorý v sebe obsahuje ihriská, športoviská a prípadné parkové plochy a je tak prirodzenou extenziou priestranstiev s doplnením týchto funkcií pre svojich užívateľov. Obdobné platí i pre špecifické obory (záhrady), ktoré sú parkovými priestranstvami ochraňujúcimi hodnotné výsadby.

Areály nespevneného charakteru majú charakter krajinných alebo parkových priestranstiev. V rámci Nitrý sú tieto časti často spojené s poľnohospodárskou činnosťou. Špecifickým prípadom je potom výstavný komplex Agrokomplex, areál univerzity alebo záhradkárske osady.

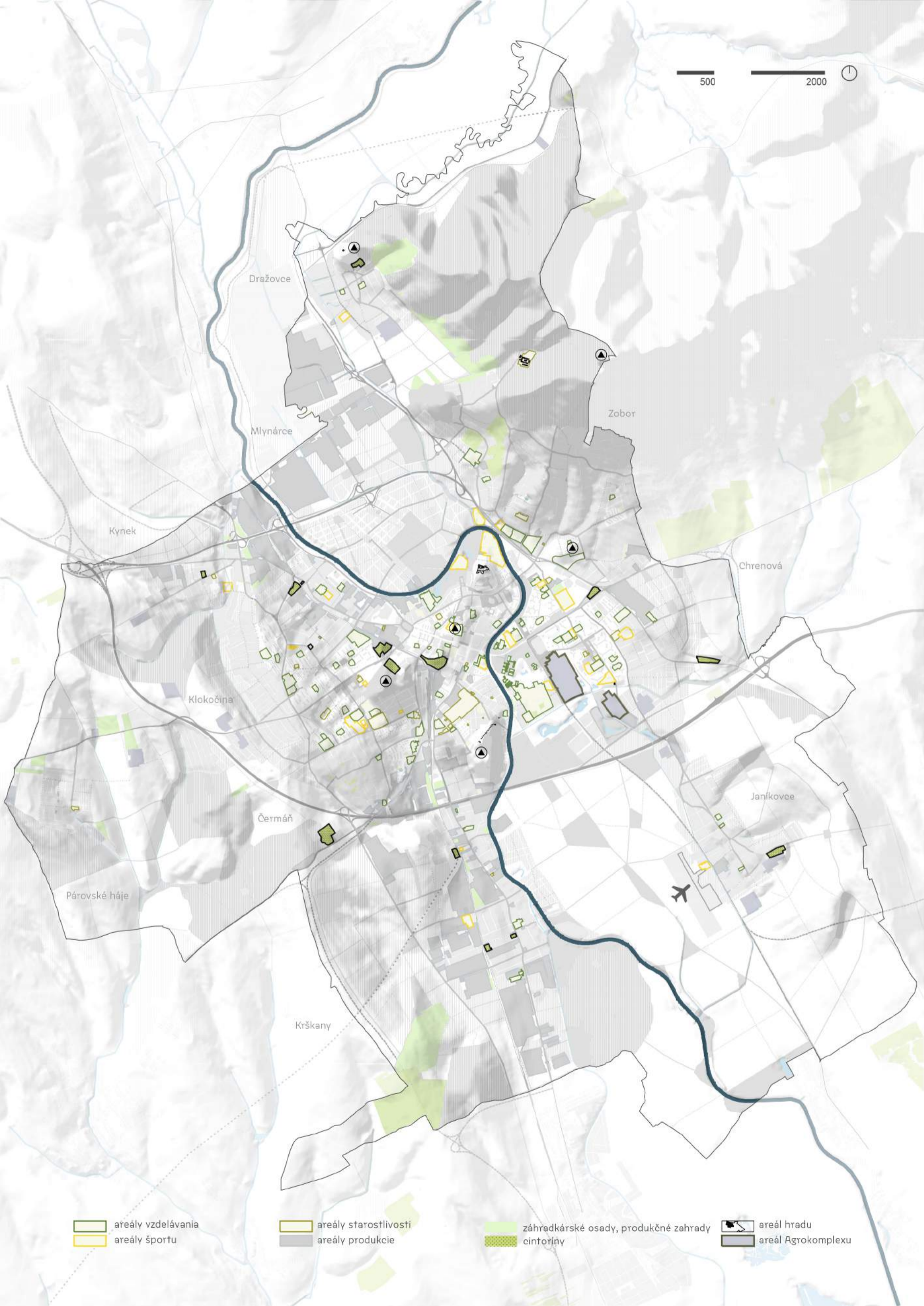
Areály spevneného charakteru sú svojimi vlastnými svetmi priestranstiev. V rámci Nitrý sa jedná hlavne o produkčné plochy výroby ale veľkoobchodné plochy. Špecifikom je potom napríklad samotný hradný areál.

Areály sú tak určitými „baštami“ alebo zábranami v priestupnosti územia a preto je nutné s nimi pracovať v rámci novej integrácie ako súčasť priestranstiev mesta. Najmä je to dôležité u plôch s možnou budúcou transformáciou a teda vhodným nastavením vnútorných priestorov vo väzbe na priestranstvá mesta a to buď pozíciou, charakterom alebo funkčnou náplňou, ktorú môžu zabezpečovať pre širšie okolie. Agrokomplex tak vo vzťahu k adaptácií svojich funkčných plôch môže vytvoriť nové parkové plochy pre Chrenovú a novú výstavbu v nadväzujúcom území a výrobné plochy správnym nastavením ulíc môžu vo vzdialenom horizonte i vďaka výsadbám prejsť jednoduchšou prestavbou na obytnú zástavbu alebo inú funkčnú náplň.

Hierarchia v tomto prípade nehrá až takú úlohu ako plošný pokryv areálu a tým zamedzenie priestupnosti väčšieho územia. Je logické, že

hierarchicky zhluk školských zariadení, hlavné nemocničné zariadenie, stávajúci alebo budúci priemyselný park budú zberať najväčšie plochy a preto je u nich nutné dbať čo najlepšej integrácií novej priechodnosti. Určitým nešvárom, ktorý do tejto kategórie taktiež spadá sú takzvané gated communities – teda uzavreté rezidenčné celky, ktoré avšak uzavreté nie sú a používajú toto vymedzenie na rôzne účely. Tieto celky sa vyskytujú po celom území Nitrý a je nutné ich systematicky zahŕňať do priestranstiev a tak sa k nim i chovať.

Špecifickou formou sú tak väzby areálov. Jedná sa o rôzne previazanie areálov a priestranstiev od formy drobných predpriestorov a súkromných dvorov až po priechody, pasáže a obchodné pasáže, ktoré sú režimovou súčasťou priestranstiev a bez zachovania týchto priestranstiev mnoho prepojení zanikne. Vhodné je motivovať súkromných vlastníkov k ich ponechaniu rôznou pozitívnou formou nielen represiou alebo ich nútenou integráciou

Dražovce

Mlynárce

Zobor

Kýnek

Chrenová

Klokočina

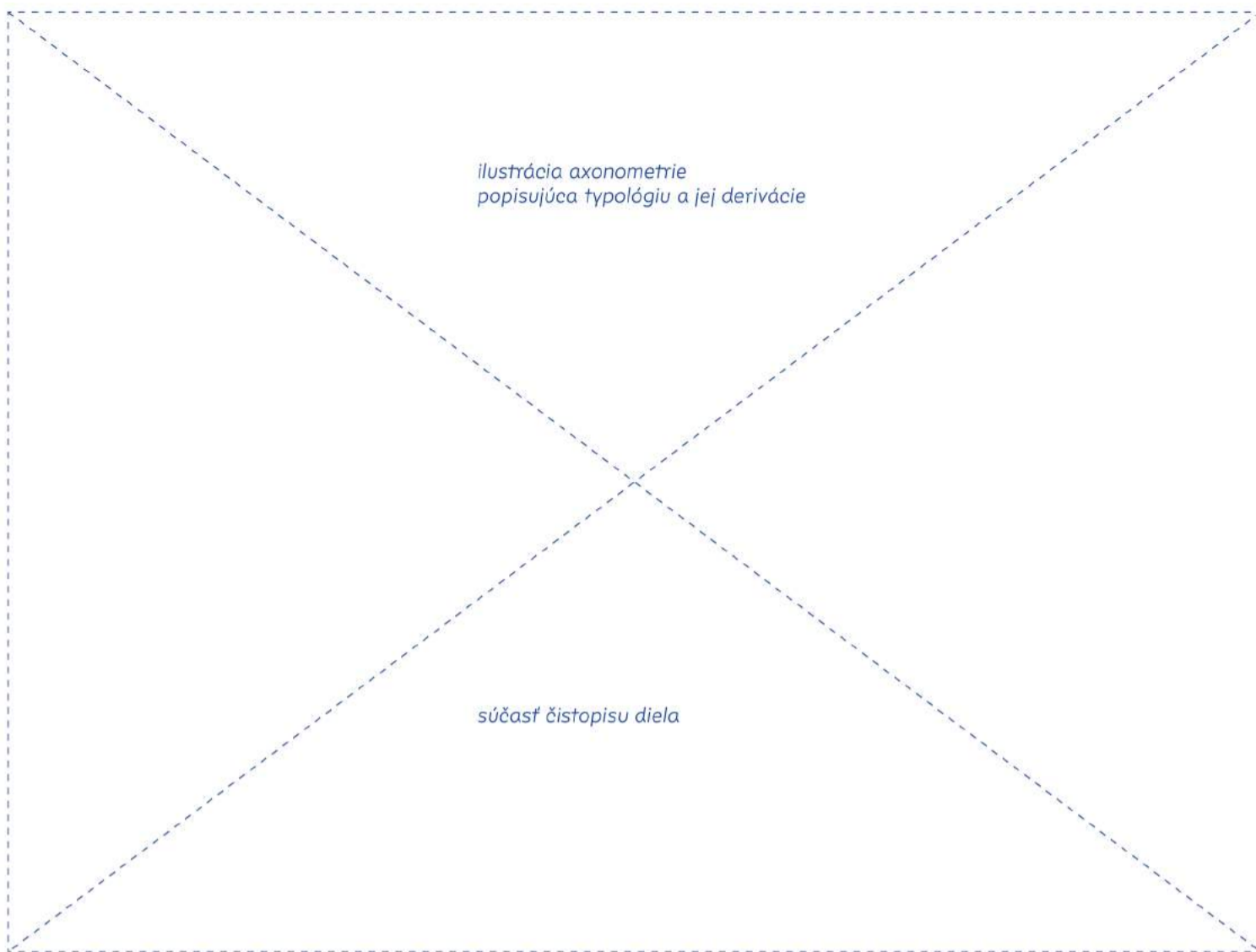
Janíkovce

Čermán

Párovské háje

Krškany

- areály vzdelávania
- areály športu
- areály starostlivosti
- areály produkcie
- záhradkárské osady, produkčné zahrady
- cintoriny
- areál hradu
- areál Agrokomplexu

AREÁLY VZDELÁVANIA

predstavujú širokú škálu areálov obsahujúcich stavby pre vzdelávanie a ďalšie vybavenie dotvárajúce komplexnosť vzdelávacieho procesu. Areály vzdelávania nezriedka budú v tesnej väzbe na areály športu.

Areály vzdelávania je možné roztriediť podľa stupňa vzdelávania a teda i veku užívateľov, ktorí majú byť vzdelávaní. Jednotlivé stupne budú mať svoje špecifiká v oblasti vybavenia, náplne a prístupnosti. Areály materských škôl predstavujú najmenšie a najviac uzavreté areály, s ohľadom na vek a potreby užívateľov. Obvykle nebudú verejne prístupné ani po skončení vyučovania. Súčasťou areálu bude stavba či viac stavieb škôlky a záhrada pre hru detí. Areály základných a stredných škôl budú rozlohou najväčšie areály v zmysle plochy areálu definovanej spoločným oplotením. Mimo školských stavieb môžu byť súčasťou areálu stavby športové. V ploche areálu sa môže nachádzať pestrá paleta funkcií od športu, exteriérového vzdelávania (napríklad školská záhrada) až po bytové miesta. Táto kategória areálov bez problémov môže slúžiť po skončení vyučovania širokej verejnosti. Areály vysokých škôl je možné rozdeliť na centralizované (SPÚ) a decentralizované (UKF). Centralizované areály predstavujú jedno

spojité územie, do ktorého sú umiestnené jednotlivé stavby fakúlt a pracovísk vysokej školy. Decentralizované areály majú podobu menších areálov rozptýlených po meste pre jednotlivé fakulty či zhluk nižších jednotiek fakúlt a pracovísk. Areály vysokých škôl obvykle nemusia byť oplotené, teda sa jedná o voľne prístupný spojený priestor so stavbami, obdobne, ako je tomu v kompozícii modernistického mesta. V rámci areálu vysokej školy je vhodné umiestňovať ďalšiu vybavenosť a funkcie súvisiace s vysokou školou (napr. internáty), ale i nesúvisiace (napr. kultúrne stavby), tak aby areál bol využívaný celodenne a celoročne. Špecifickými areálmi vzdelávania budú tematický zamerané areály, napríklad archeopark, ktoré slúžia k vzdelávaniu v určitej špecifickej téme. U nich bude dizajn a riešenie areálu do značnej miere podriadené prezentovanej téme.

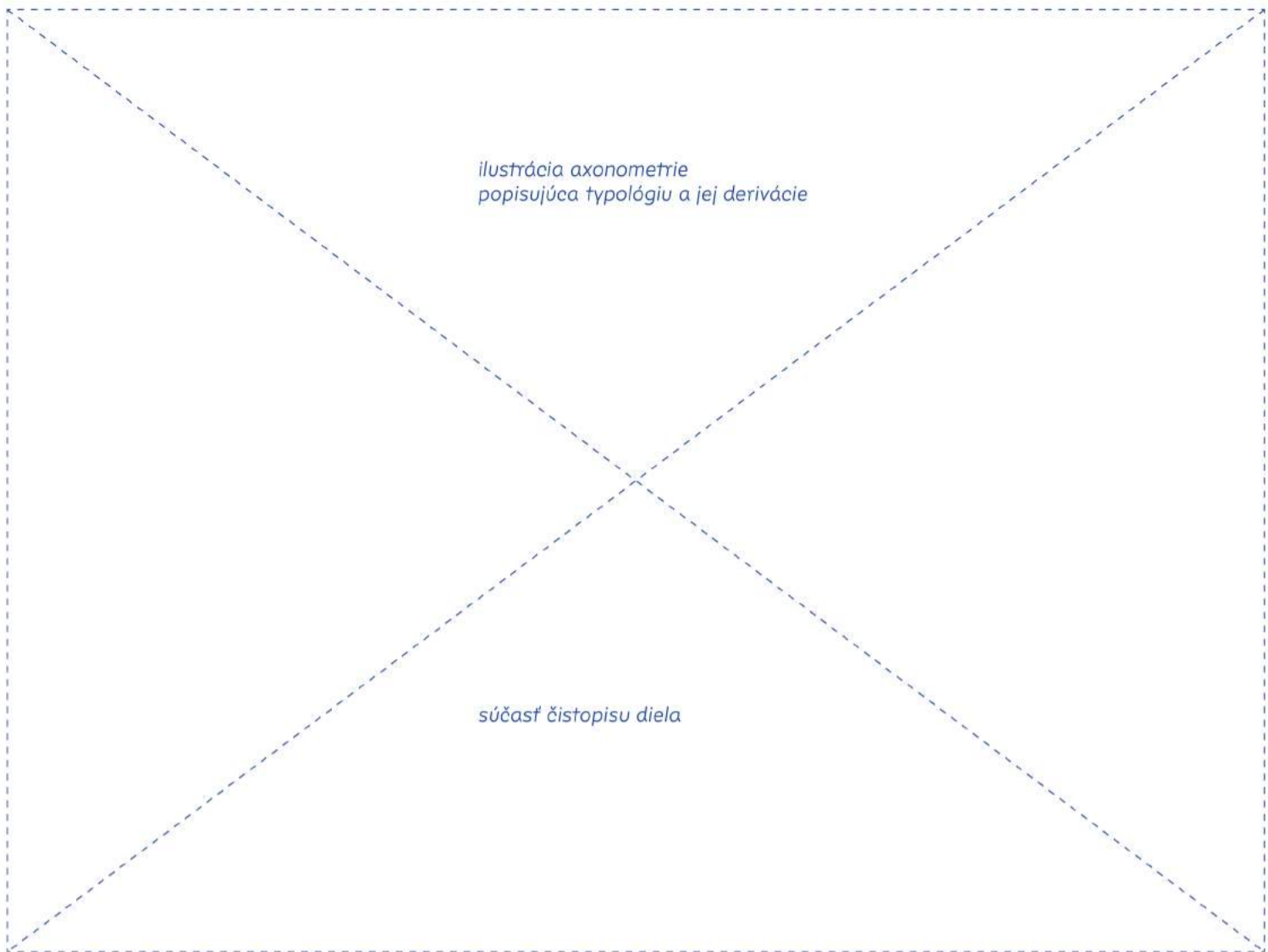
Všeobecným odporúčením pre areály vzdelávania je zamerať sa na užívateľa, jeho potreby a na základe jeho potrieb navrhovať a dimenzovať areál. Zákonite bude odlišný areál vysokej školy od areálu škôlky.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.2 pre povrchy hlavných komunikácií v areáloch vysokých škôl
- 3.1.3 pre všeobecné povrchy areálov vzdelávania
- 3.2.1 pre vytvorenie pobytovo kvalitných miest v areáloch
- 3.2.2 pre možnosť umeleckých intervencií v areáloch
- 3.3.1-3 pre komplexné krajinárske riešenie plôch zelene areálu
- 4.1.1 pre možnosť využitia areálu (zvlášť vysokých škôl) ku kultúre
- 4.1.2 pre minimalizáciu negatívneho dopadu športových podujatí na okolie
- 4.2.1 pre uľahčenie orientácie zvlášť v areáloch vysokých škôl
- 4.3.1 a 4.3.2 pre bezpečné a bezbariérové užívanie areálov
- 4.3.3 pre krátkodobé intervencie a dynamiku podoby areálov

Kontrolný zoznam:

- navrhuj areály na potreby predpokladaných užívateľov
- kombinuj funkcie vzdelávania s ďalšími funkciami v rámci areálov
- usiluj o využitie areálov i po skončení výuky a cez víkendy/prázdniny
- minimalizuj závislosť areálu od motorovej dopravy
- navrhuj opatrenia pre podporu udržateľnej mobility do areálov vzdelávania

AREÁLY ŠPORTU

predstavujú miesta k aktívnemu športovým aktivitám širokej verejnosti, profesionálnemu športu, školskému športu, ale i sledovaniu športových podujatí či rekreácii nenaviazanej na priamu účasť na športe. Športové areály obvykle pozostávajú z plôch športoviska, prípadne viacerých športovísk a krajinárskych úprav areálu. Súčasťou areálu športu môžu byť i stavby, či už pre šport, napríklad v podobe hál, alebo stavby pre sledovanie športu a taktiež ďalšia vybavenosť areálu majúca podobu stavieb, napríklad sociálne, prevádzkové či gastronómické zázemie. Vo väzbe na areály športu, či priamo ako ich súčasť budú umiestnené parkovacie kapacity pre užívateľov areálu. Areály športu nezriedka budú naviazané na areály vzdelávania, s ktorými sa funkčne navzájom dopĺňajú. Areály športu môžu predstavovať zmysluplnú náplň inak nevyužitelných plôch v meste, napríklad vo väzbe na viacúrovňové dopravné stavby.

Bude existovať veľmi pestrá škála veľkostí areálov športu, s ohľadom na ich význam v rámci mesta od celomestských po lokálne, ale i s ohľadom na funkčnú náplň a diverzitu veľkostí športovísk. Podoba areálov športu môže oscilovať na škále od vystavaného areálu s vysokým podielom stavieb a spevnených

povrchov v prípade areálov so zameraním na športy vyžadujúce vystavané športové plochy (napr. skatepark) až po krajinársky pojednané areály s výrazne prírodným riešením (napr. prírodné či biotopové kúpaliská).

Areály športu obvykle budú oploštené, s ohľadom na zabezpečenie možnosti výberu vstupného a možnosť uzavretia areálu mimo otváraciu dobu. Oploštenie areálov až na výnimky (napr. kúpaliská) by nemalo znamenať ich bariérovosť v štruktúre mesta, mimo nutné uzatvorenia napríklad počas konania športového podujatia. Areály športu by mali byť prístupné. Zároveň by mali byť prístupné širokej verejnosti k možnosti využitia. Časť areálov športu by mala byť verejnou využiteľná bezplatne či za nepatrnú úhradu, aspoň v určité časti dňa, ako forma verejnej vybavenosti. Pri navrhovaní konkrétnych areálov športu je nutné myslieť na užívateľský komfort s ohľadom na náplň, teda potrebu odpočinkových plôch s možnosťou pobytu v tieni, dostupnosť pitnej vody a ideálne i sociálneho zázemia. Vhodné je vybavovať areály športu i nešportovými aktivitami a miestami.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

3.1.3 pre všeobecné povrchy v rámci areálu športu

3.1.4 pre menej zaťažované povrchy

3.2.1 pre vytvorenie miest nad rámec miest pre športový výkon

3.3.1 pre krajinársky skelet areálov

3.3.3 pre časti areálov, kde nie sú nutné spevnené povrchy

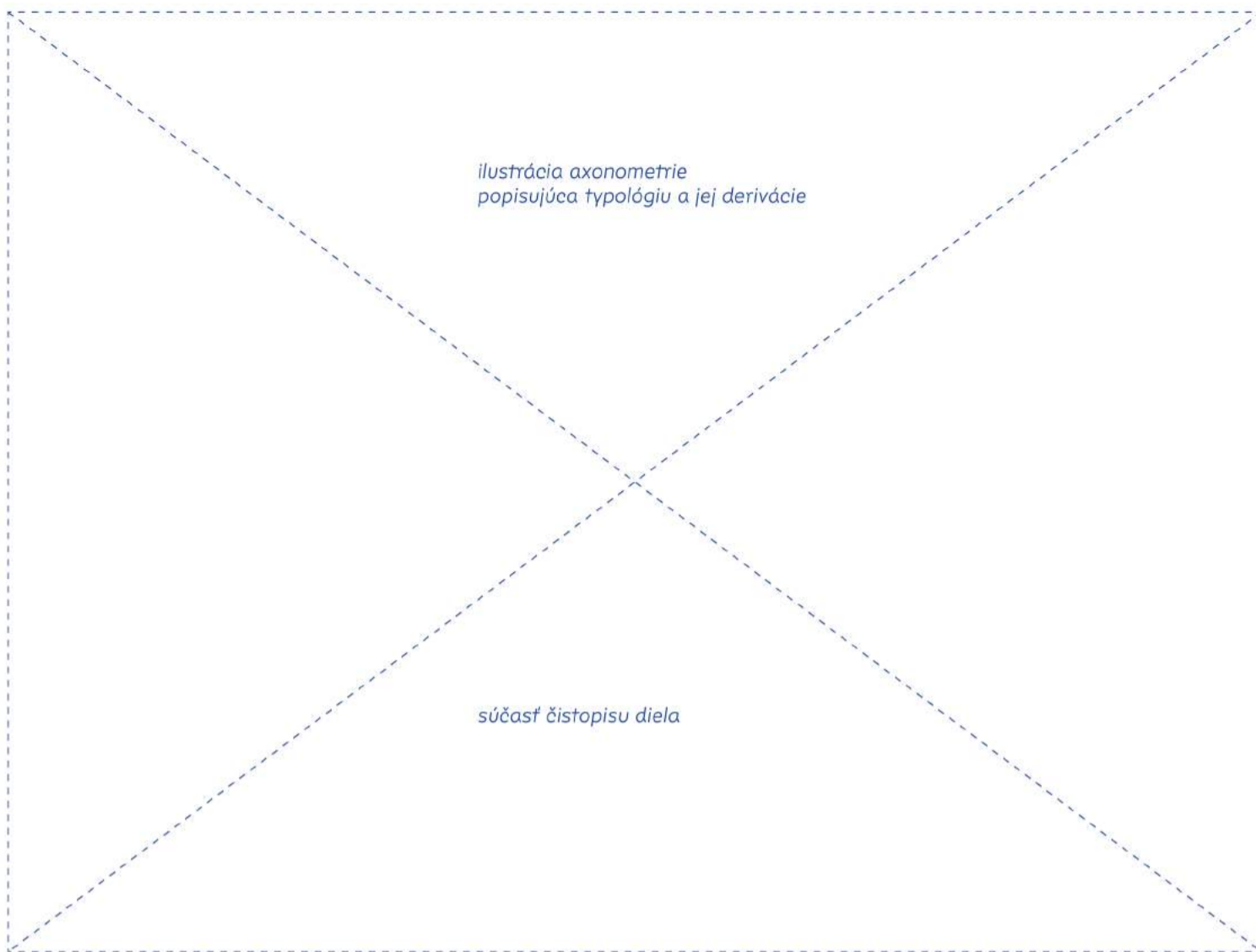
4.1.1 pre možnosť využitia areálu k iným než športovým účelom

4.1.2 pre minimalizáciu negatívneho dopadu športových podujatí na okolie

4.3.1 a 4.3.2 pre bezpečné a bezbariérové užívanie areálov

Kontrolný zoznam:

- požaduj možnosť využitia areálu športu širokou verejnosťou
- vytvor podmienky pre odpočinok počas či po športe
- kombinuj funkcie v rámci areálu športu
- myslí na potrebu dôstojného sociálneho zázemia
- nezabudni na potrebu krajinárskeho riešenia areálu športu
- myslí na možnosť využitia areálu športu na iný účel, obvykle kultúru

AREÁLY STAROSTLIVOSTI

predstavujú miesta, kde sa koncentruje vybavenosť zameraná na zdravotnú starostlivosť v celej škále pojmu a sociálne služby. Konkrétne sa jedná o areály nemocníc, areály kúpeľov, ak by v budúcnosti mali v Nitre vzniknúť a areály sociálnych služieb, predovšetkým tie zamerané na starostlivosť o skupinu seniorov a zdravotne znevýhodnených ľudí. Bude sa jednať o plošne pestrú vzorku areálov, od rozľahlého areálu Fakultnej nemocnice po drobné areály sociálnych služieb založené na simulácii rodín a malých spoločenstiev ľudí.

Spoločným znakom areálov starostlivosti by mal byť vysoký dôraz na estetické pôsobenie, celistvú architektúru areálu, s ohľadom na pozitívne pôsobenie prostredia na stav pacientov či klientov. Nie nadarmo sa hovorí, že prostredie lieči. Areály starostlivosti rozhodne nie je možné považovať za okrajovú záležitosť v zmysle pozície v rámci mesta i významu, práve naopak, žiadaná je čo najlepšia integrácia, zvlášť u sociálnych služieb, s ohľadom na integráciu užívateľov, možný kontakt s inými ľuďmi a stieranie pomyselných bariér daných hlavne neznalosťou a predsudkami.

Odporúčenia pre areály nemocníc sa budú týkať hlavne jestvujúcich areálov, s ohľadom na vývoj typológie nemoc-

ničných stavieb, u ktorých dnes nie je trendom riešiť nové nemocnice formou areálov. U jestvujúcich pavilónových nemocníc je dôležité sústavne kultivovať parkové prostredie, do ktorého sú pavilóny zasadené, integrovať takéto parky do okolitých štruktúr tak, aby mohli slúžiť i užívateľom mimo nemocnice. Pri rozširovaní nutných parkovacích kapacít v rámci areálu je nutné zvážiť nové zábery zelene na úkor parkovacích stání a prípadne prístupí k výstavbe parkovacích domov.

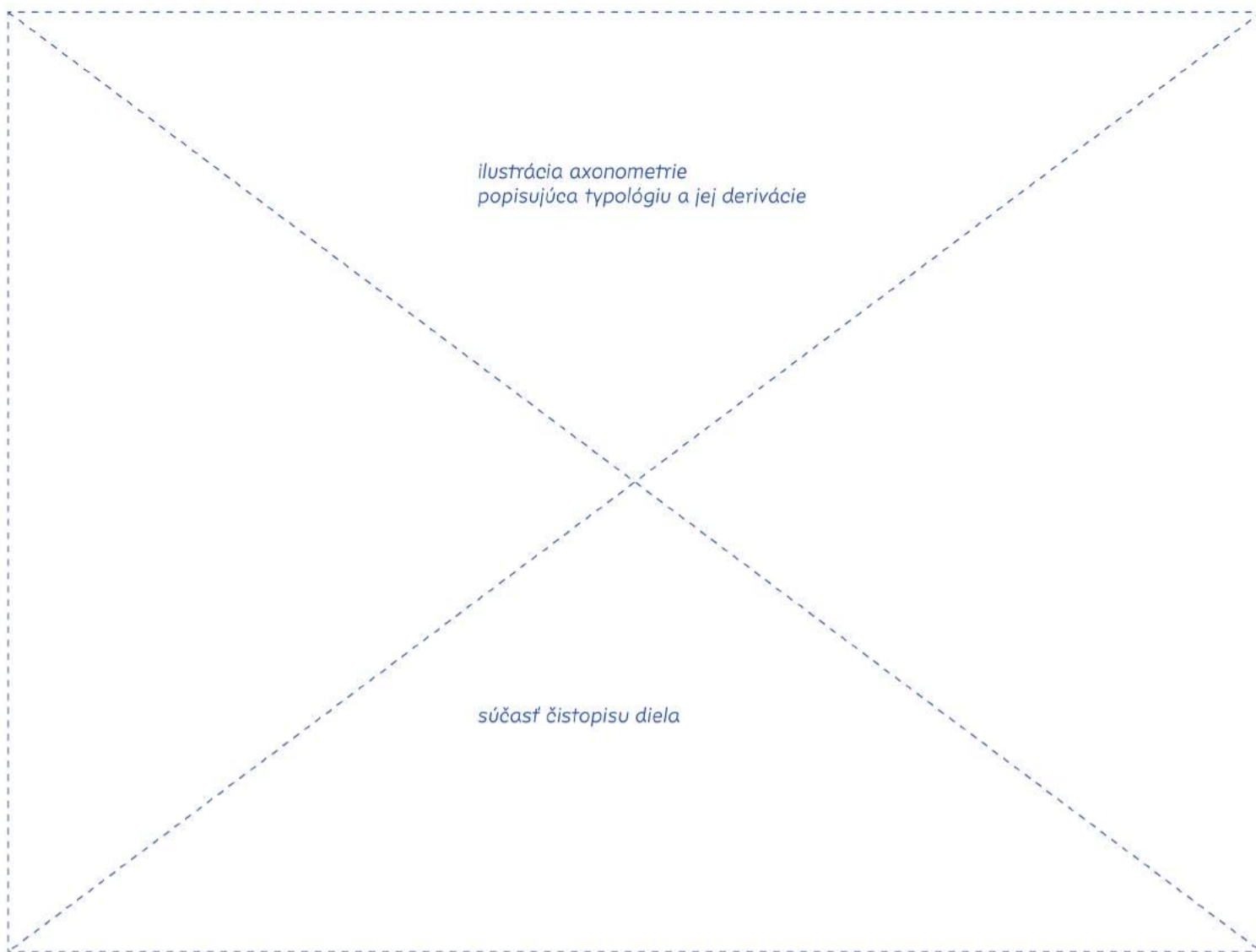
Trendom v oblasti areálov sociálnych služieb je snaha netvoríť areály, pokiaľ je to možné, ale radšej tvoriť sieť menších decentralizovaných prevádzok, ktoré môžu byť umiestnené v rámci jedného domu s nižším počtom užívateľov, tak aby sa podporovala širšia integrácia užívateľov. U jestvujúcich areálov by malo byť trendom otvorenie areálov širokej verejnosti, doplnenie ponuky služieb areálov o ďalšiu vybavenosť, tak aby prilákali užívateľov mimo rámec užívateľov areálu a skrz to sa podporila ich integrácia. Areály sociálnych služieb mali mať presah i do iných oblastí života v meste.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.2 pre povrchy hlavných komunikácií
- 3.1.3 pre všeobecné povrchy areálu
- 3.2.1 pre vytvorenie pobytovo kvalitných miest v areály
- 3.2.2 pre rozvinutie komplexného architektonického pojednania areálu
- 3.3.1-3 pre komplexné krajinárske riešenie plôch zelene areálu
- 4.1.1 pre možnosť občasného využitia areálu ku kultúre
- 4.1.2 pre minimalizáciu negatívneho dopadu športových podujatí na okolie
- 4.2.1 pre uľahčenie orientácie zvlášť v rozsiahlych areáloch nemocníc
- 4.3.1 a 4.3.2 pre bezpečné a bezbariérové užívanie areálov

Kontrolný zoznam:

- dbaj na kvalitu a celistvosť architektonického riešenia areálu
- parkovacie kapacity nerozširuj na úkor plôch zelene areálu
- usiluj o silnú integráciu areálov do života mesta
- doplň funkčné využitie areálu o nové funkcie nad rámec funkcie starostlivosti
- vytvor možnosť interakcie areálu s okolím skrz stavby a funkcie na obode areálu
- sprístupňuj areály starostlivosti

AREÁLY PRODUKCIE

predstavujú plošne rozsiahle obvykle uzavreté územia slúžiace k výrobe, logistike a obchodu. Tieto areály zvyčajne pozostávajú z rozmerných hál, plôch komunikácii, vrátane parkovacích plôch a v menšej miere z areálovej zelene. Rozlíšiť je možné dve základné skupiny - výrobné areály a obchodné areály.

Výrobné areály predstavujú tradičnú typológiu mestskej štruktúry. Typickým bude oplotený areál, v rámci ktorého sú umiestnené stavby - prevádzky jednej, či viacerých spoločností, ktoré sú poprepájaná vnútro areálovými komunikáciami. Dnešné stavby výrobných areálov sa voči starším podobám výrazne zväčšujú a transformujú v generické haly schopné integrovať pestrý program. Výrobné areály sa vyznačujú vysokou zastavanosťou a vysokou mierou vode nepriepustných povrchov. Prvým kľúčovým aspektom riešenia výrobného areálu je hospodárenie s vodou a znižovanie náchylnosti areálu k prehrievaniu. Žiadané je navrhovať intenzívne zelené strechy hál, ktoré zúžitkujú časť dažďovej vody. Ďalšiu časť je nutné zasakovať v areály skrz opatrenia modrozelenej infraštruktúry (napr. poldre, priehlbne). Obdobné platí i pre plochy komunikácii a parkovísk. Žiadané je venovať časť nespevnených plôch areálu intenzívnym výsadbám, i v kombinácii

s vodozádržnými opatreniami. Z hľadiska podoby rozhrania je vhodné na hranu areálu umiestňovať stavby schopné interakcie s okolím a používať transparentné oplotenie. Žiadané je tiež usilovať o priestupnosť výrobných areálov, aspoň režimovo.

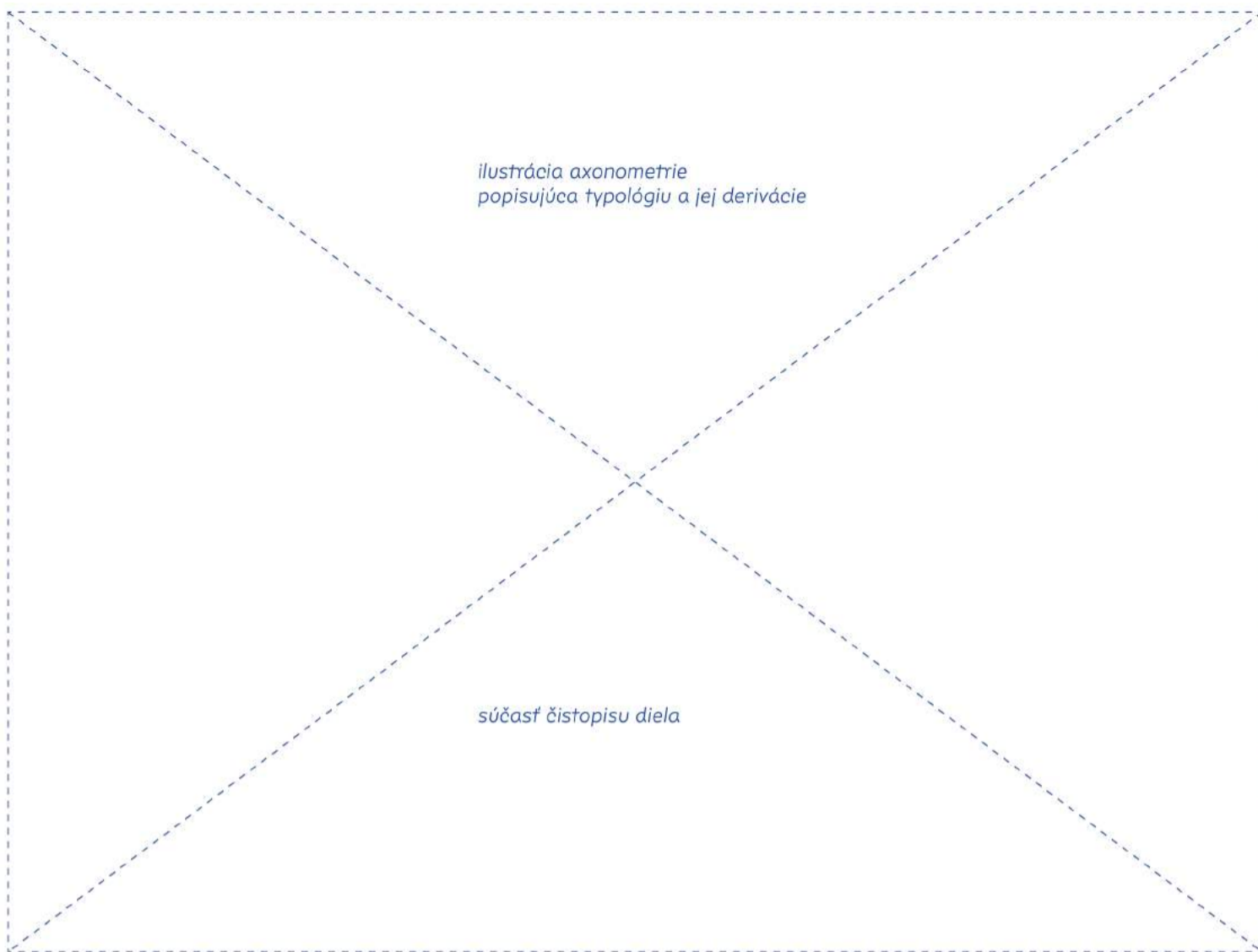
Obchodné areály predstavujú plošne rozsiahle kapacity pre nákupy a zábavu, supermarkety, hobbymarkety a obchodné centrá. Na rozdiel od výrobných areálov obvykle netvorí uzavreté oplotené areály, ale ich exteriérové plochy sú verejne prístupné celodenne. Štandardne obchodný areál pozostáva z parkovacej kapacity a jednej, prípadne nižších jednotiek obchodných budov, v ktorých má svoju predajňu jeden či viac predajcov. Problémom obchodných areálov je časovosť ich užitia daná otváracou dobou, čo generuje mimo otváraciu dobu ľudoprázdné plošne rozsiahle územia v meste. Toto je vhodné kompenzovať funkčným mixom areálu. Ďalej je potrebné sa sústrediť na estetiku obchodných budov a riešenie modrozelenej infraštruktúry v spevnených plochách a vo väzbe na strechy budov.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.3 pre hlavný komunikačný skelet
- 3.1.4 ideálne pre parkovacie plochy
- 3.2.3 pre estetickú podobu dopravných riešení
- 3.3.1 pre krajinársky skelet areálov
- 3.3.3 pre všetky úrovne plôch areálov
- 4.2.3 pre umiernenú podobu reklamy
- 4.3.3 pre možnosti využitia parkovísk obchodných areálov

Kontrolný zoznam:

- požaduj intenzívne zelené strechy hál ako minimálnu kompenzáciu záboru pôdy
- v areáloch navrhuj intenzívne krajinné pojednané plochy ako kompenzáciu záboru pôdy
- dažďovú vodu zo striech a spevnených plôch zúžitkuj priamo v areály
- dbaj na estetické pôsobenie hál, prípadne uži výsadby stromov ako pohľadové odclonenie
- pokús sa nájsť celodenné využitie pre obchodné areály
- ideálne integruj obchodné stavby do polyfunkčných budov
- uvažuj s možnosťou režimovej priechodnosti výrobných areálov
- zohľadni vizuálne pôsobenie hál areálov v blízkych i diaľkových pohľadoch

ZÁHRADY

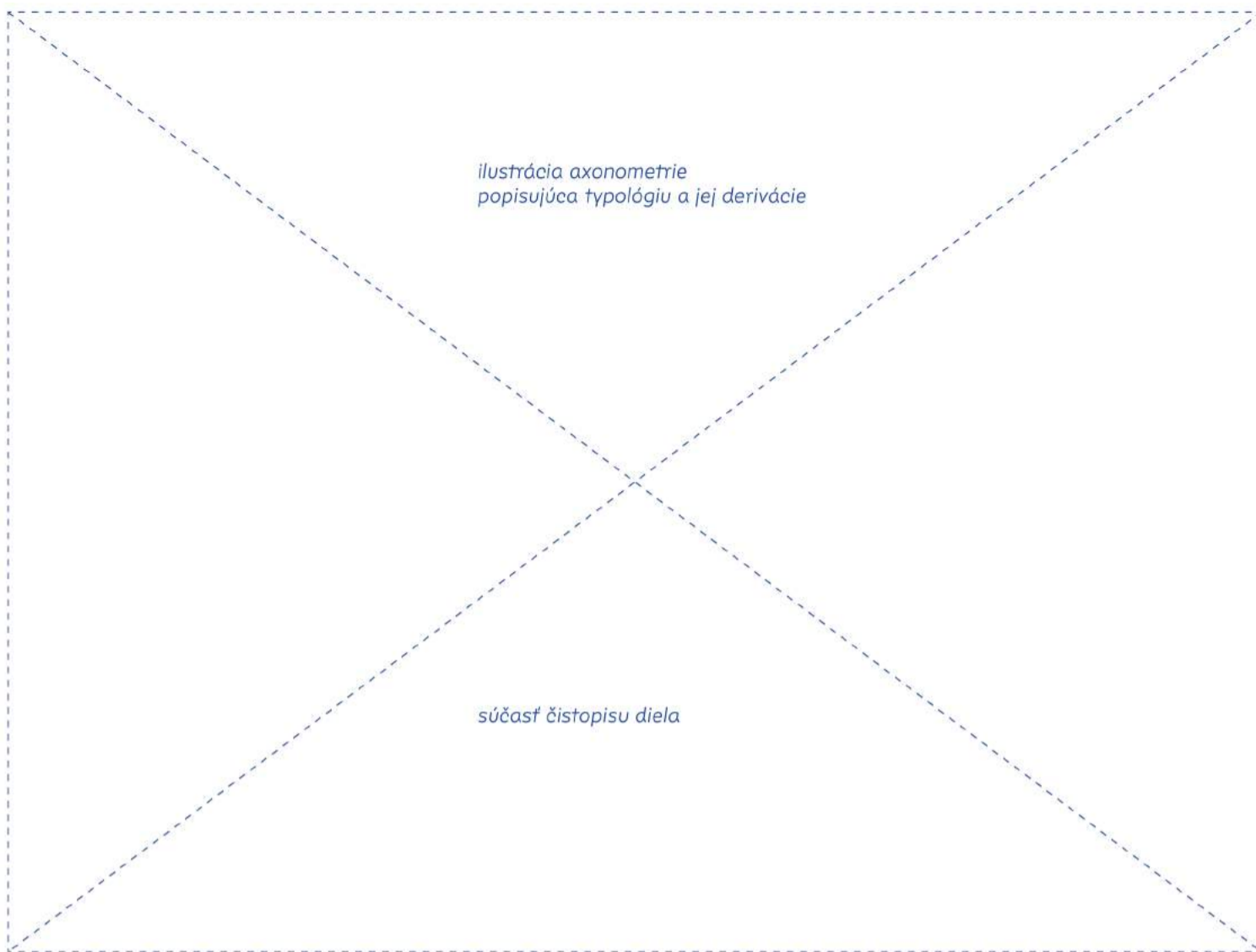
predstavujú plochy slúžiace k pestovaniu ovocia a zeleniny na plošne ucelených územiach. Spoločným rysom pestovateľských plôch je pomerne výrazný plošný dopad v štruktúre, ktorý sa na jednu stranu premieta pozitívne, ako prvok zelene mesta, na druhú stranu, negatívnym dopadom je častá bariérovitosť týchto plôch. Pestovateľské plochy môžu byť verejne prístupné, v prípade, že sú za takým účelom navrhované, no nemusia byť, a ich dopad a vnímanie ako verejného sa redukuje na pôsobenie v kompozícii mesta či ekosystémové služby. Pod pojem pestovateľské plochy sú radené záhradkárске osady a pestrá škála komunitného záhradníčenia, sady verejné i produkčné a vinice. Pre potreby manuálu do pestovateľských plôch nie sú zahrnuté individuálne záhrady rodinných domov.

Záhradkárska osada predstavuje špecifický druh mestskej zelene, primárne spravovaný individuálnymi záhradkármi združených do komunity. Ako celok prináša prospech i širokej verejnosti i životnému prostrediu v podobe ekosystémových služieb. Štandardnou podobou záhradkárскеj osady, ktorá je dnes na území Nitra prítomná je záhradkárska osada – oplotený areál. Časť územia mesta je určená k tomu, že bude záhrad-

kárskou osadou, vnútorná plocha za plotom je rozdelená na určitý počet záhrad veľkosti okolo 300 až 600 m², ktoré sú prenajaté individuálnym záhradkárom, ktorí na nich hospodária. Súčasťou záhrady môže byť chata. Jednotlivé záhrady sú sprístupnené vnútornou sieťou komunikácii. Problémom tohto stavu je, že záhradkárska osada má z pohľadu užívateľa priestranstiev, ktorý nie je záhradkárom, podobu oploteného neprístupného areálu, ktorý môže byť seba viac estetický, ale je neprístupný a nevyužitelný ako priestranstvo. Záhradkárске osady, i ako uzavreté areály sú však prirodne pestrým prostredím. To je dané vnútorným usporiadaním celku osady, založenom na veľa malých záhradách, kde každá záhrada predstavuje kúsok mozaiky celku. Výhodou záhradkárскеj osady je i vysoký podiel nespevnených plôch.

Dnešný stav záhradkárскеj osady je z neuspokojivý, zvlášť u plošne rozsiahlych záhradkárскеj osady s počtom individuálnych záhrad v desiatkach a viac. Tie tvoria výrazne anomálie v prístupnosti územia. Chápajúc záhradkárске osady v intenciiach dnešnej podoby, ako uzavreté neprístupné areály, manuál by sa im ani nemal venovať. Dnešný stav je nutné považovať za anomáliu danú dlhým prežívaním zafixovanej podoby

danej vzormi starých záhradkárскеj osady z krajín z dlhou tradíciou, ktoré pretrvali dodnes. Krajiny bez tradície záhradkárскеj osady ukazujú cestu, ako robiť záhradkárске osady súdobo, v súlade s nárokmi na dnešnú podobu mesta. Do budúca by mala byť snaha posunúť záhradkárске osady od podoby uzavretých areálov za plotom smerom k priestranstvám, ktoré sú široko prístupné, možno i s režimom prístupnosti, v ktorých sú potom umiestnené jednotlivé individuálne záhrady či pestrá škála podôb komunitných záhrad. Vďaka sprístupneniu vnútorných území záhradkárскеj osady je možné trasovať časť rekreačnej infraštruktúry i cez tieto plochy, ktoré sa stanú hodnotným prvkom systému. Súčasťou záhradkárскеj osady, zvlášť veľkých, môžu byť ďalšie miesta či stavby zvyšujúce pestrosť aktivít v ploche záhradkárскеj osady tak, aby záhradkárске osady neboli len o záhradníčení a eventuálne mohli byť využité aj v zimných mesiacoch. Vhodnými aktivitami v záhradkárскеj osade môže byť širšia škála podôb záhradníčenia – komunitné záhrady, tematicky zamerané záhrady (napríklad výukové či terapeutické), ďalej rekreačné aktivity športového charakteru, služby slúžiace záhradkárom i návštevníkom záhradkárскеj osady ako je napríklad pohostinstvo, ale i prvky

drobných miest v rámci záhradkárskej osady, akými môžu byť miesta s lavičkou, detské ihrisko, či miesto so zdrojom vody architektonicky pojednané. Spoločným rysom záhradkárskych osád z hľadiska využitia prvkov, povrchov či výsadiieb je použitie prevažne mäkkých a prírodných výrazových prostriedkov, ktoré sú v súlade s prírodným charakterom záhradkárskych osád. Možnú výnimku môžu predstavovať záhradkárske osady v mestskom prostredí, ktoré môžu mať formálnejšiu podobu, či kolektívne záhrady vo väzbe na obytné stavby.

Sady predstavujú produkčné plochy k pestovaniu ovocných stromov založené na hustom využití danej plochy pre pomerne veľký počet stromov. Možné je rozlíšiť sady čisto produkčné, ktorých hlavným účelom je intenzívne pestovanie ovocia, nejedná sa teda o priestranstvo, a ich verejná úloha sa redukuje na kompozičnú, kedy nezriedka sady, zvlášť v dobe kvitnutia stromov na jar, tvoria estetické obrazy v rámci krajiny a mesta. Existovať môžu i sady verejné, ktoré je možné zjednodušene označiť za park s väčším množstvom ovocných stromov. Verejné sady môžu byť dobrým doplnením formálnejších parkových priestranstiev, vzhľadom na ich menej predefinovanú podobu, ktorá bude založená hlavne na ovocných stromoch, trávna-

tých porastoch pod a medzi stromami, drobnými miestami medzi stromami a prípadne menším množstvom definovaných komunikácií. Verejné sady môžu byť obľúbeným miestom, kde je možné si nazberať ovocie kýmkoľvek a zároveň miestom, kde relatívny klud, mimo ruch hlavných priestranstiev.

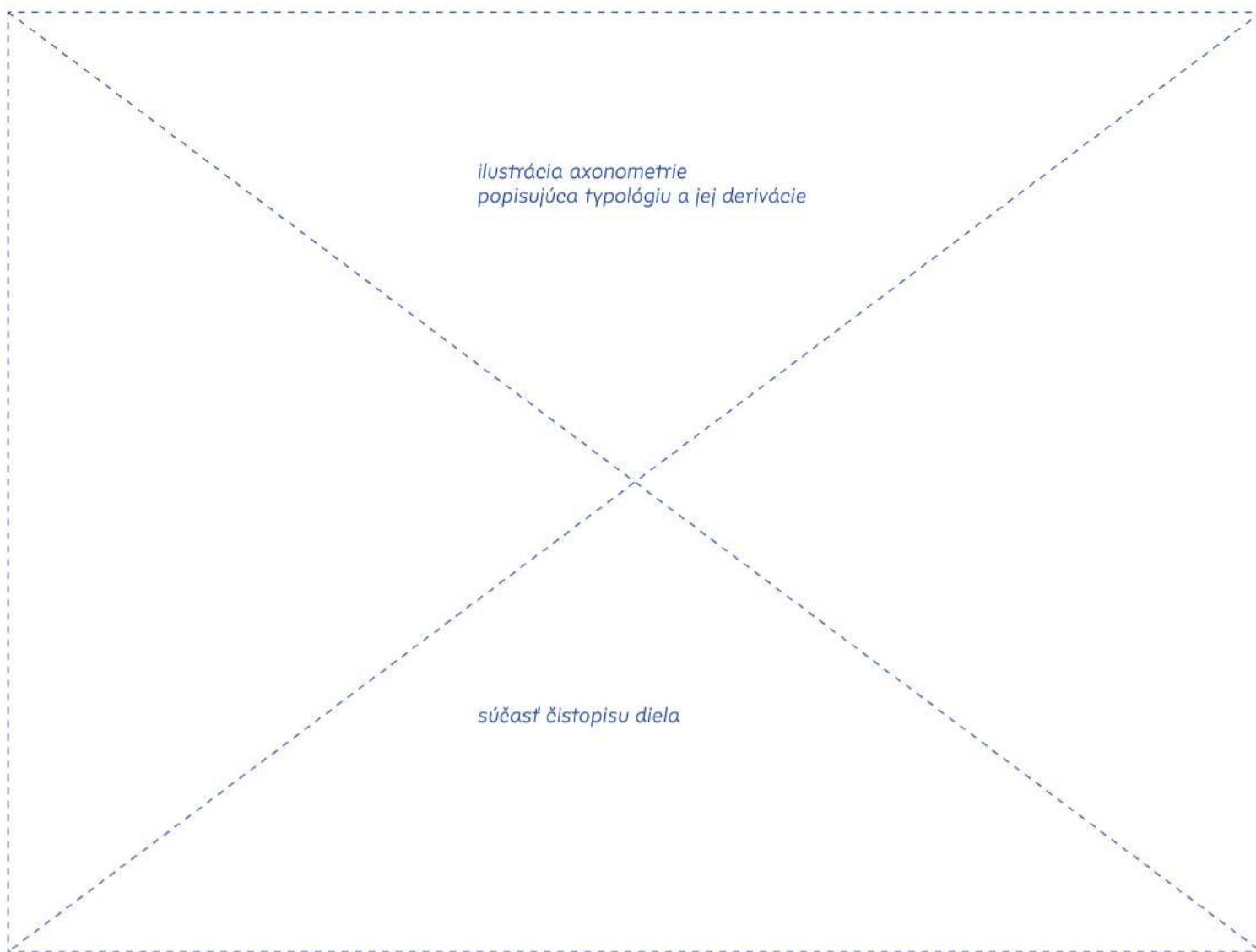
Vinice predstavujú produkčné plochy k pestovaniu vinnej révy. Nitra má vinársku tradíciu a dlhú tradíciu pestovania vína. Vinice dlhú dobu tvorili hlavný rys podoby svahov Zobora, kedy predstavovali rozhranie medzi mestom a krajinami Tribeča. Dnes sú žiaľ na ústupe. Z kompozičného hľadiska a z dôvodu zachovania tradičnej podoby svahov pod Zoborom je vhodné snažiť sa udržať vinice prítomné, prípadne obnovovať už zaniknuté. Vinice obvykle nebudú mať podobu priestranstva, no stále, pokiaľ sa bude držať tradícia neoplotených viníc, sa bude jednať o prístupné územia.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.4 pre základnú podobu povrchov pre pohyb
- 3.2.1 pre vybavenie a pobytovú kvalitu
- 3.3.1-4 pre podobu verejne prístupných častí
- 4.2.1 pre obytnosť a pestrosť vybavenia a aktivít
- 4.2.2 pre zvyšovanie integrácie a otvorenosti
- 4.3.3 pre návrh podoby dočasného mestského záhradníčenia

Kontrolný zoznam:

- pokús sa sprístupniť osadu i užívateľov mimo radov záhradkárov
- osady považuj za priestranstvo a súčasť systému sídelnej zelene
- pokús sa rozšíriť škálu možných aktivít v osade
- uplatňuj neformálne pôsobiace a mäkké riešenia povrchov i detailu
- hľadaj cestu k efektívnej dispozícii osady s ohľadom na prínos pre čo najviac ľudí
- neuvážene nelikviduj osady - hľadaj cestu konverzie a funkčného mixu, ak je zmena nevyhnutná
- podporuj rozvoj mestského, komunitného záhradníčenia a verejných sadov
- zohľadni kompozičný význam sadov a viníc v panoráme mesta
- pokús sa sprístupniť staré sady

CINTORÍNÝ

predstavujú pre účely manuálu priestranstvá parkového charakteru s primárnym účelom pochovávaní zosnulých bez rozlíšenia spôsobu, ktoré stále prebieha v medziach kapacity plochy cintorínu, ale i priestranstva s rovnakým účelom s už naplnenou kapacitou a taktiež miesta pamäti v podobe komemoratívnych areálov, napríklad pamätníkov, ak by do budúcnosti mali v Nitre vzniknúť. Cintorín má obvykle podobu oploteného areálu rôznej veľkosti, do ktorého sa vstupuje bodovo. V rámci urbanizmu areálu je vytvorená sieť komunikácií, ktoré rozčleňujú plochy k možnému pochovávaniu do zeme, rozptylu, či plochy krajinné kompozičného charakteru. Súčasťou cintorínov môžu byť stavby spojené s funkciou cintorína - stavby pietne, prevádzkové a vybavenosť. Existovať môžu cintoríny v mestskom prostredí, v zastavanom území, ale i cintoríny na hranici sídla či vo voľnej krajine. Cintoríny sú považované za súčasť systému sídelnej zelene.

Pri uvažovaní o cintorínoch je dôležité vychádzať z premisy, že cintoríny sú priestranstvá, charakterom sa blížiacie parkom. Prírovnávanie k parkom je na mieste s ohľadom na vysoký podiel krajinných riešení, nezastavanosť, hierarchiu siete komunikácií a celkové

pôsobenie v štruktúre, kedy môžu predstavovať zelený ostrov v rámci zastavaného územia, respektíve záchytný bod, oáza, v rámci voľnej krajiny.

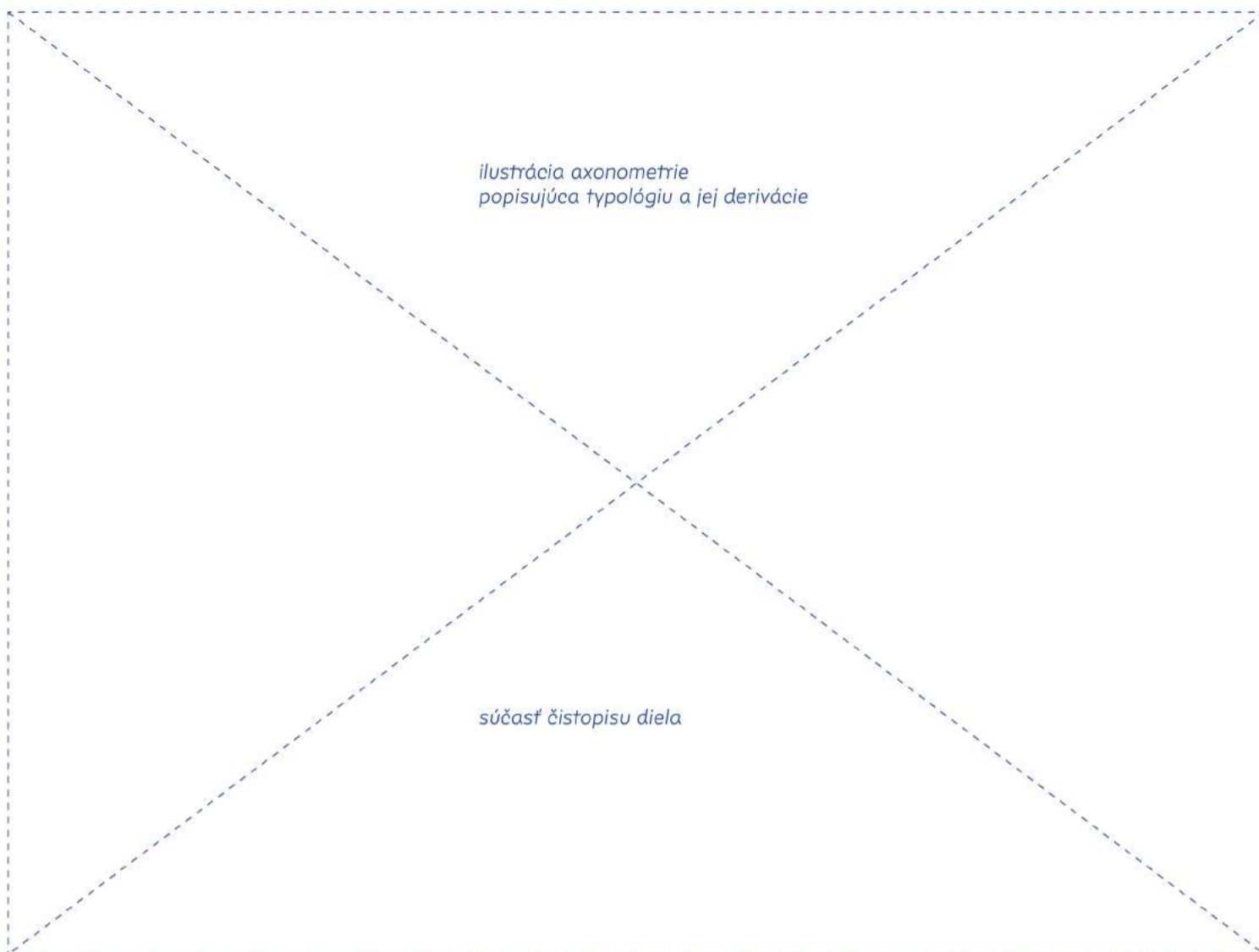
Pri návrhu cintorína sa budú i z dôvodov vyššie popísaného kombinovať princípy uplatňujúce sa pri návrhu parkov, v kombinácii so špecifikami organizácie cintorínov, spôsobov pochovávaní, všetko pri vedomí potreby vytvorenia pietneho miesta. V návrhu je dôležité vychádzať z faktu, že cintoríny navštevujú prevažne starší ľudia a teda prispôbiť priestranstvo ich možnostiam, hlavne pohybu. Preto je vhodné cintoríny osadzovať dostatkom pobytových prvkov, miest so zdrojom úžitkovej vody a pre pohyb komfortnými komunikáciami. Dôležité bude navrhnuť dostatočne kapacitné odpadové hospodárstvo na odpad z hrobov. Pre orientáciu na cintoríne je nutné vytvoriť orientačný systém, tak aby jednotlivé hroby boli ľahko nájdené. Cintoríny je žiadané uvažovať ako prístupné areály, s režimom prístupnosti. U väčších cintorínov bude nutné vytvoriť hierarchizovanú sieť komunikácií a teda i vstupov, kedy hlavné vstupy môžu mať podobu stavieb, i s integrovanou vybavenosťou.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie:

- 3.1.2 pre hlavný komunikačný skelet
- 3.1.4 a 3.3.3 pre nižšiu úroveň komunikácií pre pohyb osadou
- 3.2.1 pre príjemný pobyt na cintoríne
- 3.2.2 pre zdôraznenie významu častí cintorína, či stavieb na cintoríne
- 3.3.1 a 3.3.2 pre krajinné riešenie
- 4.2.1 pre orientáciu cintorínom
- 4.2.2 pre zvyšovanie integrácie a otvorenosti osád
- 4.3.1 pre príjemné cintoríny

Kontrolný zoznam:

- venuj pozornosť vstupom do cintorína a prístupnosti areálu
- oplotenie považuj za súčasť architektúry cintorínu
- k cintorínu navrhni kvalitné predpriestory, ktoré slúžia ako rozhranie medzi svetom cintorína a mestom
- vytvor hierarchiu komunikácií
- navrhni dostatok miest k pobytu, i intímneho charakteru, k pobytu so zosnulými
- u väčších cintorínov mysl na pohyb vozidiel správy po komunikáciách
- orientačný systém považuj za nutný
- navrhni sieť zdrojov vody
- odpadové hospodárstvo navrhuj kapacitne - mysl na maximálnu záťaž v podobe dušičiek
- venuj pozornosť umeniu na cintoríne

VÄZBY

Sú špecifickým prípadom areálov, konkrétne ich trvalými a režimovými väzbami na časti systému priestranstiev Nitra. Jedná sa tak v najjednoduchšej forme o priechody a pasáže cez štruktúru súkromných vnútroblokov alebo cez celé objekty. Tieto pasáže sú pre mesto vitálne a vďaka svojim logickým prepojeniam by stávajúce prepojenia mali byť v celistvosti zachované a nové v rámci ducha plôch vnútroblokov vytvárané avšak s pamäťou ich režimového pojetia. Pre tieto priechody a pasáže pri ich komerčnom užití alebo za účelom vybavenosti platia rovnaké kvalitatívne podmienky mimo podmienok priestorového usporiadania, ktoré je práve pre tieto časti limitným.

Ďalšou dôležitou väzbou je keď je priestranstvo s režimom priamou súčasťou priestranstva v podobe napríklad záhrady alebo vnútrobloku kultúrneho zariadenia či vybavenosti a naopak kedy je verejne prístupné priestranstvo súčasťou pre využitie konkrétneho objektu so špecifickú úpravou pre tento účel. Obe tieto väzby sú pre priestranstva žiaduce a je vhodné ich primerane podporovať.

Špecifickými priestranstvami intenzívne previazanými so svojimi nadväzujúcimi priestranstvami je hradný areál a areál Agrokomplexu. Oba tieto areály

majú v celomestskom systéme priestranstiev jedinečnú pozíciu a hodnotu. Tá hradného areálu je v jeho hodnote, tá agrokomplexu je v jeho budúcim potenciáli pri správnom režimovom nastavení s ohľadom pre využiteľnosť a adaptáciu parkových priestranstiev ako i okolia jednotlivých nábreží s pozitívnym dopadom na priestranstvá i atraktivnosť celého areálu obce. Popis niektorých týchto potenciálnych väzieb je súčasťou popisu lokálneho členenia a ich usporiadania.

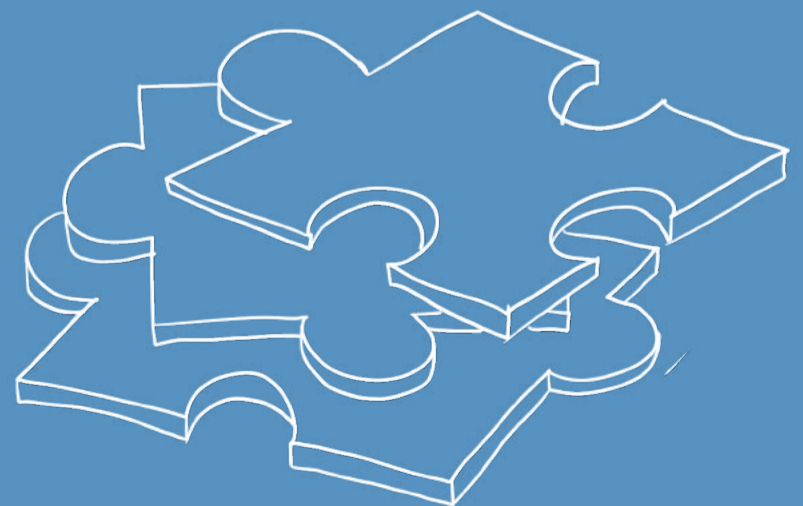
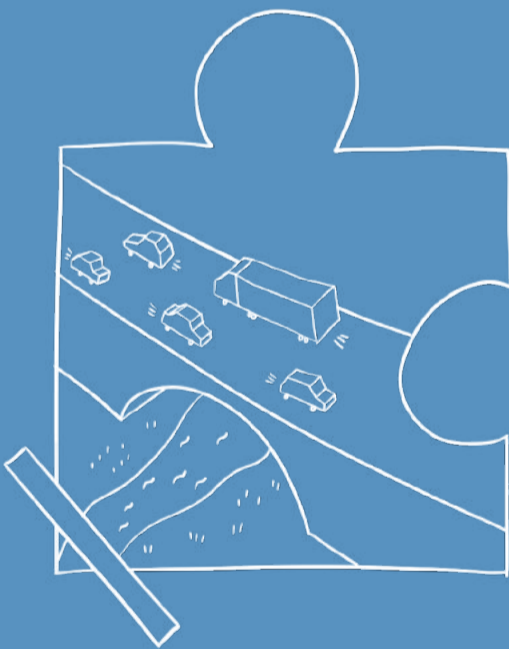
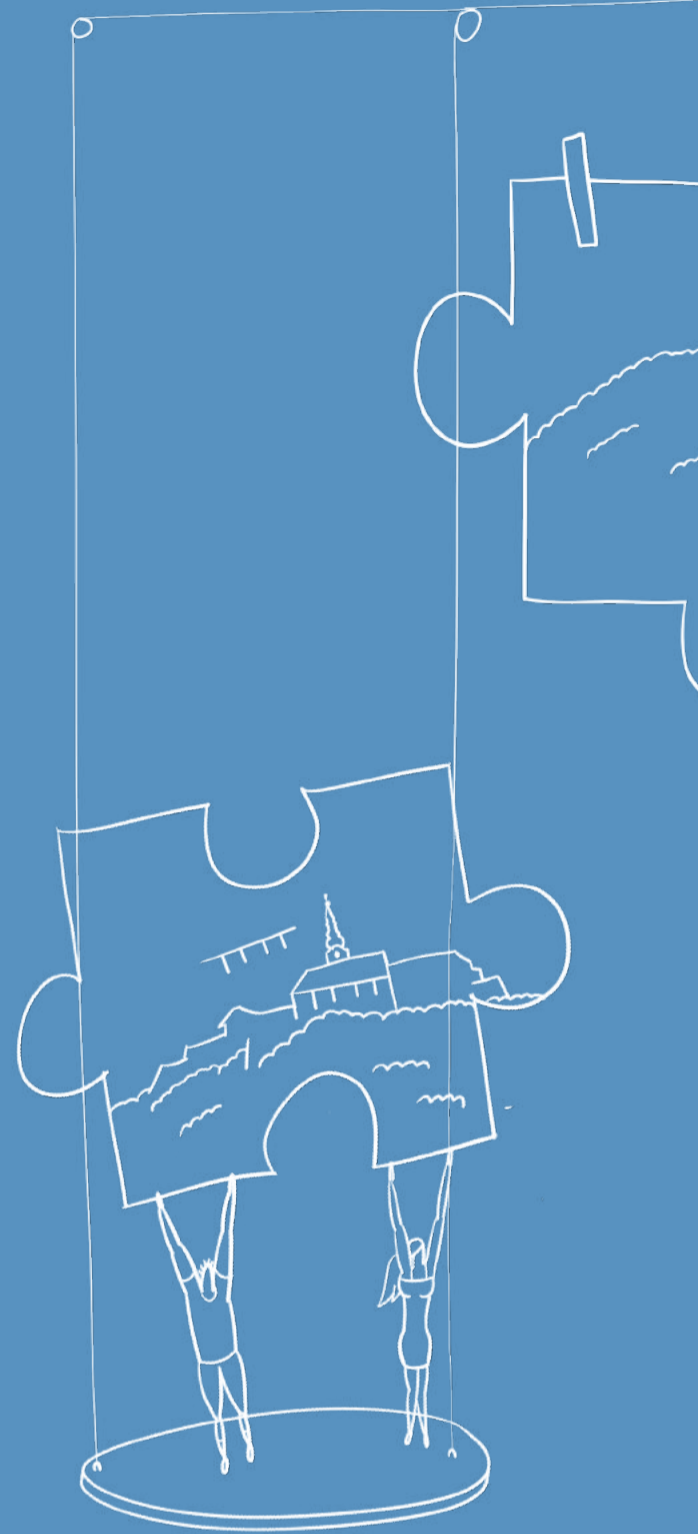
Iným špecifickým prípadom sú takzvané areály pre bývanie, ktoré obmedzujú prístup k logickým väzbám minimálne pešej priestupnosti územia a vyvírajú tak slepé alebo „súkromné“ ulice v typológiách zástavby kde to nie je nutné. Prípadne vytvárajú minimálnu formu priestranstiev s odkazom na svoj súkromný rozmer. Tieto systémy sa s odkazom na tento dokument neodporúčajú a sú umožnené s vnútro areálovou komunikáciou nie dlhšou ako 50m bez možnosti jej násobenia a maximálne jedného napojenia v bode na priestranstvo. Priestranstvá tohto charakteru, ktoré sú dnes napojené na ostatné priestranstvá s plnou funkčnosťou majú fungovať ako bežné priestranstvá. Pokiaľ niekto bude chcieť vybudovať obdobné priestranstvo musí mať minimálne 10m šírku s možnosťou umiestnenia výsadiet a minima-

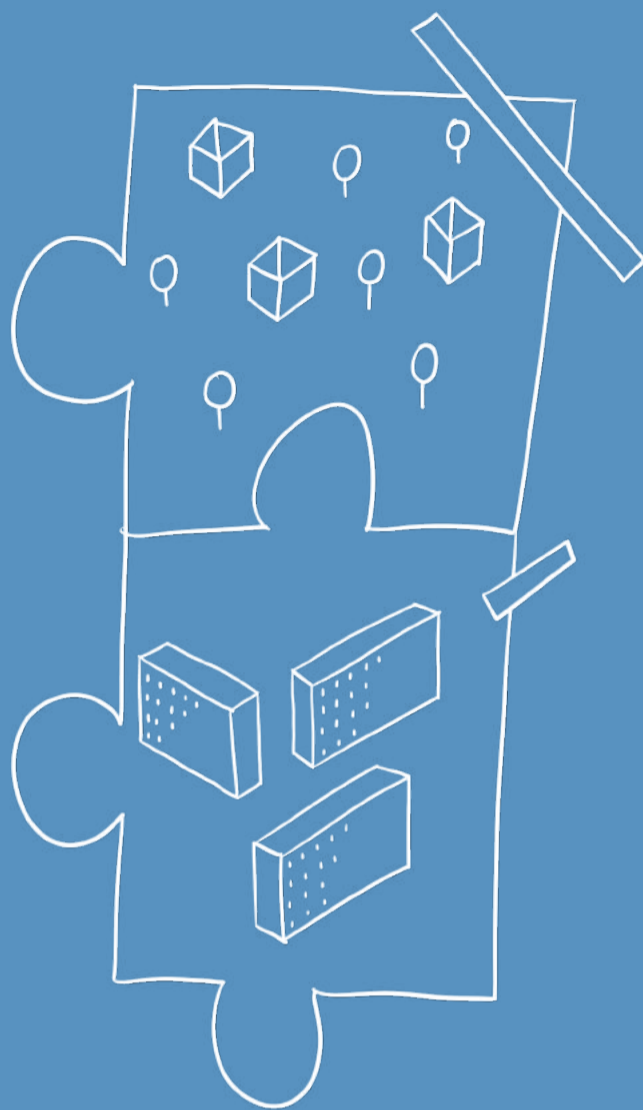
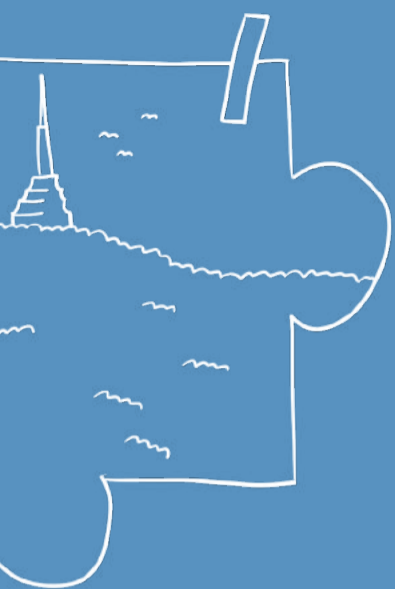
lizáciou parkovacích plôch s umožnením minimálne pešej priestupnosti, pri dodržaní štandardnej úrovne okolitých priestranstiev.

Väzby na kapitolu Detail a Užitie: 4. vo vzťahu ku potenciálu Užitia celí kapitola od udalostí po pobývanie

Kontrolný zoznam:

- väzby nesmú narúšať funkčnosť areálov
- väzba má priestorový zmysel pre svoju využiteľnosť
- väzba by nemala podliehať zrušeniu a mala by ostať dlhodobou v platnosti
- väzba s priestranstvom je mnoho-funkčná a mimo svoje využite pre potreby areálov slúži rôzne
- väzba nevzniká na úkor, prípadne nedegraduje iné obdobné paralelné priestranstvo
- väzba je pre výhodnosť vzťahu napojenia na priestranstvá kompenzovaná inou protihodnotou

LOKALITY *popisujú charaktery, vzťahy a väzby priestranstiev Nitry. Nitry rozpoznateľnej v svojich častiach a zároveň ucelenej v kompaktnej sieti hierarchizovaných priestranstiev. Od jadier lokalít po ich celky vymedzené s ohľadom na orientáciu k srdcu Nitry. Hlavné a vedľajšie priestranstvá potom svojim spresneným popisom tvoria možné zadania týchto jadrových priestranstiev. Tie sú doplnené prepojeniami bežnejších priestranstiev a spolu tvoria skladačku systému priestranstiev Nitry.*

Lokality sú základnou priestorovou jednotkou návrhu charakteru jednotlivých častí prostredia Nitrý, jej priestranstiev s možnou indikáciou priestorového upresnenia priestranstiev, detailu a užitia.

Čo je lokalita?

Lokalita je interpretačným pojatím celku zástavby a priestranstiev. Ten z podstaty vecí nemusí byť súrodý v charakteru zástavby či funkčnej náplne, ale musí byť homogénny v duchu priestranstiev danej lokality. Znamená to teda, že každá lokalita obsahuje svojskú kombináciu priestranstiev s potenciálnymi centrami, možnosťami zástavby i voľnej krajiny, monofunkčný alebo unikátny funkčný mix možnosti využitia.

Lokality popisujú i budúce zastavané prostredie s ohľadom na plánovacie dokumenty, prípadne známe zámery a interpretujú ich do celkov lokalít. Obdobné platí i o krajinných priestranstvách, ktoré dopĺňajú o nové priestranstvá v duchu ekosystémových služieb.

Cieľom je tak kvalitatívny popis smerovania systému priestranstiev Nitrý ako previazaného rozoznatelného unikátneho celku. Lokalitné členenie sa užíva podľa návodov časti Dokument.

Delenie a členenie lokalít

Pre potreby a orientáciu v dokumente sú jednotlivé lokality zhľukované do súborov lokalít. Tieto súbory lokalít sú rozdelené na Stred, čo je centrálna časť Nitrý a následne jeho blízke a vzdialené okolie podľa svetových strán. V priamych väzbách sú tak súbory lokalít Západ, Východ, Sever a Juh, v nepriamych potom Juhovýchod, Juhozápad a Severozápad. Každý z týchto súborov v sebe obsahuje rôzne lokality.

Samotné lokality sú rozvinutím členenia analytickej časti založeného na syntetickom prístupe vytýčenia a pomenovania jednotlivých lokalít vychádzajúceho z vyhodnotenia systémových vrstiev celku Nitrý a ich spolupôsobenia. Priestorovo s jedná o obdobne veľké jednotky.

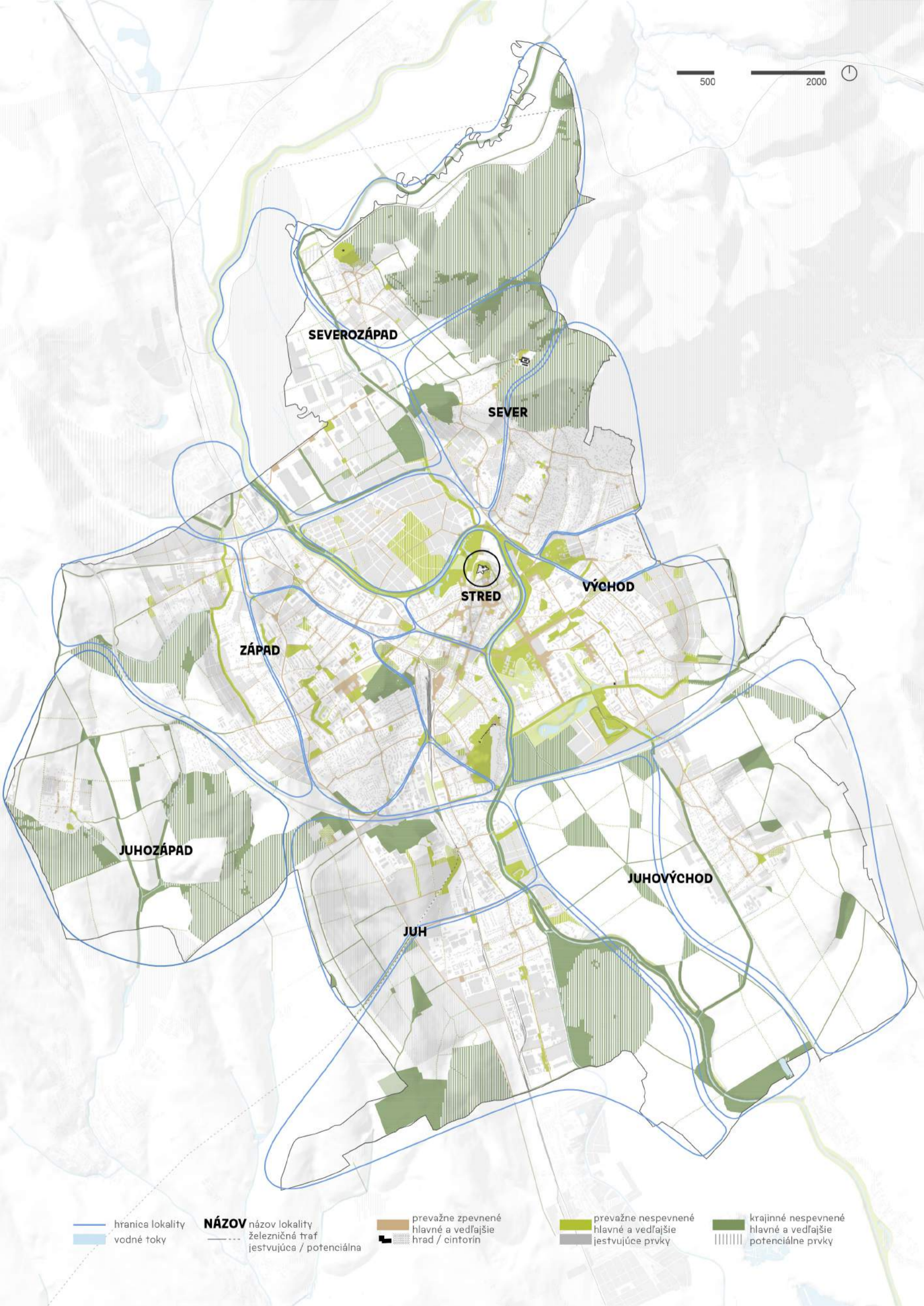
Pre ucelenosť popisu je v rámci súboru lokalít rozvinutý ich popis usporiadania, vo vzťahu medzi sebou i s okolitými súbormi lokalít. Obecný popis s typologickou mapou tak ukazuje základnú typológiu priestranstiev v členení línie, plochy, areály pre určenie druhu a orientačnej hierarchie priestranstva.

Každý súbor lokalít je ďalej doplnený lokalitnou mapou s vyznačením upresnených priestranstiev a člene-

ním na jednotlivé lokality a ich časti. V tejto časti popisu je reflektovaná významová rovina interpretácie celku priestranstiev Nitrý v rámci súboru lokalít, hlavne s ohľadom na jeho celkovú interpretovanú kompozíciu.

Samotné lokality sú popísané cez svoje časti, prípadne cez upresnenia špecifických a krajinných priestranstiev v tabuľkovom členení. To je pre rýchlu prehľadnosť delené na základné určenie usporiadania a detailu s užitím priestranstva alebo priestranstiev. Pokiaľ je určené platí pre celú časť lokality a je možné ho upresniť upresnením priestranstva pokiaľ to je žiadúce. Časť lokality je teda spresnením lokality vo vzťahu k špecifikom usporiadaní týchto častí, ktoré tvoria jej celok.

V rámci okrajových polôh treba brať na pamäť určitú autorskú subjektivitu pri stanovení rozhraní lokalít. Pre zjednodušenú orientáciu sú niektoré lokality alebo ich časti delené podľa priestranstiev, ktoré ich potenciálne spájajú svojím fyzickým priestorom avšak svojou intenzitou, prípadne rozdielnym charakterom a vývojom či väzbami v celku rozdeľujú.

SEVEROZÁPAD

SEVER

STRED

VÝCHOD

ZÁPAD

JUHOZÁPAD

JUHOVÝCHOD

JUH

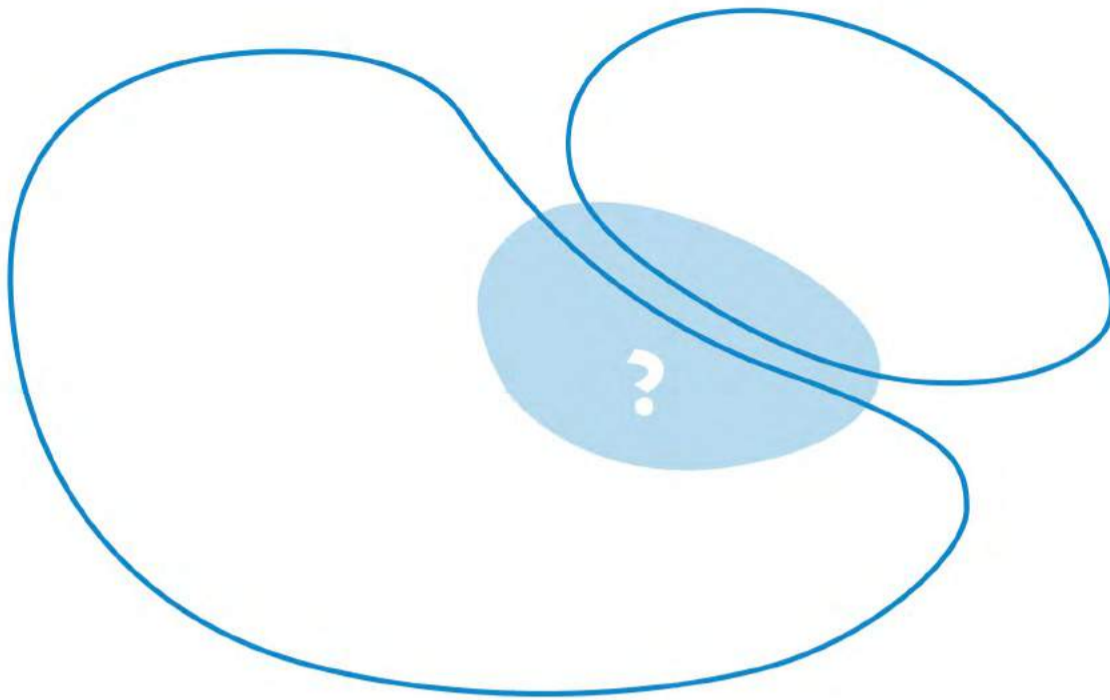
— hranica lokality
— vodné toky

NÁZOV názov lokality
— železničná trať
— jestvujúca / potenciálna

— prevažne zpevnené
— hlavné a vedľajšie
— hrad / cintorín

— prevažne nespevnené
— hlavné a vedľajšie
— jestvujúce prvky

— krajinné nespevnené
— hlavné a vedľajšie
— potenciálne prvky

U hraníc lokalít ide o určité zjednodušené zobrazenie v detaile sa prelínajúcich vrstiev. Nie je preto možné vylúčiť, že pri zvolení inej mierky zobrazenia alebo delenia je možné dôjsť k podrobnejšiemu prípadne menej podrobnému členeniu lokalít. Rozhodnutie vymedzenia je na posudzovateľ alebo prevládajúcim charaktere.

Tvrdosť priestranstiev

Tvrdosť alebo miera spevnenia definuje pomer spevnených častí v rámci charakteru priestranstva. Predbežné určenie jednotlivých priestranstiev nadväzuje na určenia analytickej časti tohto manuálu. Pojem tvrdosť alebo spevnenie znamená prevažujúcu zložku krajiny a podiel zastavanosti prípadne spevnených povrchov. Ide tak o viac spevnené (napríklad námestie) alebo nespevnené priestranstvo (napríklad park). Táto skutočnosť však znamená možnosť drobných spevnených, prípadne nespevnených plôch v jednom alebo druhom charaktere.

Krajinné priestranstvá sú potom špecifickou skupinou, pretože mimo cesty v krajine je možné sa pohybovať s domom lesom a podobne. Krajinné priestranstvá sú potom v logike tvrdosti priestranstiev na najnižšej úrovni. Tieto plochy sa tak stávajú prirodzenou súčasťou priestranstiev, avšak ako určité plochy spájajúce sieťou krajinných línií vymedzené, alebo určené, krajinné priestranstvá. Ide napríklad o miesta – vymedzené krajinné priestranstvá určitej aktivity alebo väčšej skupiny možných aktivít, ktorými je posilnený význam v rámci pohybu krajinou – výhľady, prírodné

zaujímavosti, prístrešky a ďalšie druhy využitia a možnej programovej náplne.

Práca s tvrdosťou priestranstiev je doplnená práve o vymedzenie krajinných línií v rámci priestranstiev zastavaného územia v kategórií typológie ulíc. Je tak obecné podporovaný princíp systému sídelnej zelene, ktorý prepojuje interiér mesta s okolitou krajinou. Forma tohto prepojenia sa môže podľa možností rôzniť.

Vymedzenie priestranstiev

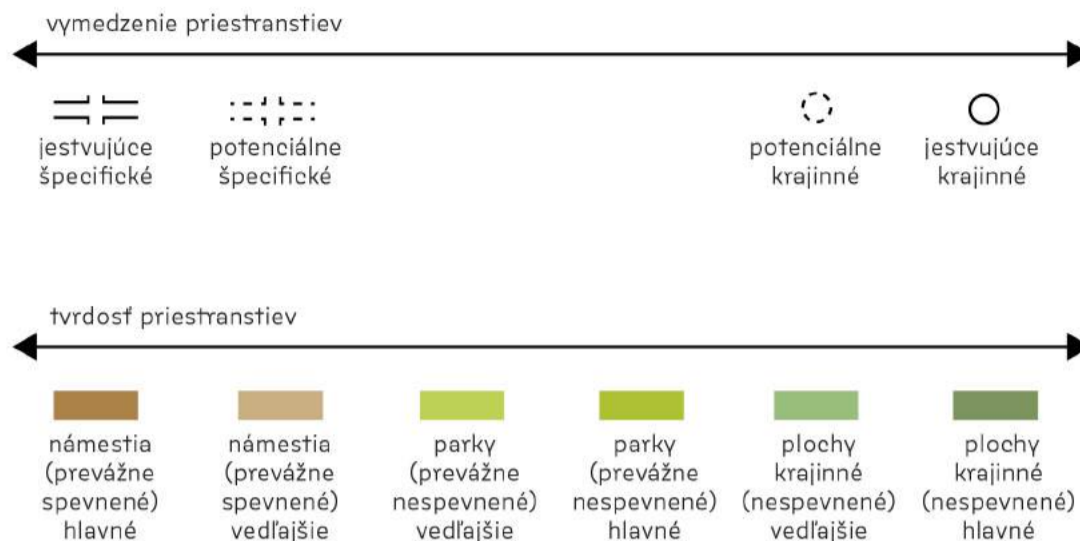
Vymedzenie priestranstiev je priestorovou určitosťou často v hierarchii významnejších priestranstiev. Tieto priestranstvá sú hlavnými bodmi štruktúry priestranstiev a často určujú prevládajúci charakter, prípadne sa z neho svojim špecifickým upresnením v usporiadaní alebo detailu vymedzujú.

Často sú tak dostrednými pre okolité priestranstvá s prevládajúcim, určujúcim charakterom i možno orientáciou vybavenosti, ktoré často toto vymedzenie podnecujú či len ústredné nástupné body, prípadne krajinné priestranstvá hodné vymedzenia, body v krajine. Delíme ich na jestvujúce vymedzenéšpecifické, potenciálne vymedzenéšpecifické, jestvujúce krajinné a potenciálne krajinné. Jedná sa teda o upresnenie pôvodne

stanovených kategórií vymedzenia analytickou časťou.

Jestvujúce vymedzenéšpecifické, znamená priestranstvo výnimočné nad rámec okolia jasným vymedzením, ktoré môže byť uzavreté alebo s lemom. Silné priestorové vymedzenie dáva priestranstvu ucelený charakter. Jeho budúcim ekvivalentom určeným územnoplánovacím podkladom alebo na základe vrstiev celku je potom potenciálne vymedzenéšpecifické. Ide napríklad o priestranstvo, ktoré má zrejmu hranu a smerovanie k priestranstvu čelom, vstupom, dominantnou hranou a podobne. Ďalej sa jedná o potenciálne doplnenia priestranstiev podľa návrhu manuálu v rámci smerovania navrhovania.

Obdobné platí u jestvujúceho krajinného priestranstva. Jeho budúcim ekvivalentom je potom potenciálne krajinné priestranstvo. Mimo návrhové dokumenty ide napríklad o miesta k tomu vhodné, ako sú zbytky krajinných štruktúr, prípadne miesta zaujímavosti a ďalšie obdobné miesta, ktoré doplňuje návrh manuálu.

Vymedzenie a tvrdosť priestranstiev sú ich základnými priestorovými a kvalitatívnymi hodnotami. Toto jednoduché členenie rozvíja typologické členenie celku o priestorovú orientáciu a predpokladanú intenzitu vnemu výsadiet, nespevnených a výsadbových povrchov.

Mapové listy súborov lokalít

Mapové listy súborov lokalít sa skladajú z typologickej a lokalitnej mapy. Obecne platí, že typologická mapa je spresnená lokalitnou mapou. Zároveň platí, že je nutné skontrolovať v lokalitnej mape či dané riešené priestranstvo neobsahuje spresnenie či iné špecifiká v nadväzujúcej tabuľke. Ich konkrétne detailné použitie s príkladmi je možné nájsť v časti Dokument.

Vymedzenie a interpretácia niektorých priestranstiev je autorským počínom z podkladov analytickej časti Nitry viditeľná na úrovni možnej danej týmto druhom spresňujúceho dokumentu a nevylučuje tak, že iný tvorca by k problematike ako celku systémovej vrstvy pristupoval inak. Mapové listy je však nutné brať ako doplnujúci sa a previazaný celok pre maximálny dopad možného smerovania koncepcie priestranstiev a ich tvorby. U prípadných zmien alebo reflexií koncepcie je tak k nim nutné prihliadať celistvo ako ku systémovej vrstve a nie nahodilo vynímať z problematiky jednotlivé priestranstvá podľa potreby.

Ako čítať typologickú mapu?

Typologická mapa je obecným súhrnom základného typologického čítania kontinua priestranstiev – línií, plôch a areálov. Jedná sa tak o základnú mapu priestranstiev s dobrou čitateľnosťou hierarchie priestranstiev, konkrétne ich návrhového stavu spolu s implementáciou systému sídelnej zelene ako súčasť priestranstiev krajinných i v zastavanom území. Obe tieto časti sú potom doplnené obecným popisom v rámci súboru lokality. Typologická mapa je tak základným typologickým delením priestranstiev.

Cieľový stav navrhovaného typologického členenia je čitateľný cez určenie, charakter a hierarchiu línií, plôch a areálov. Tieto časti sú reflektované v obecnom typologickom popise prístupu k nim v časti Celok – Línie, Plochy a Areály. Toto isté platí i o systéme sídelnej zelene, ktorého špecifikom je hlavne plnenie ekosystémových služieb vrátane možností prepojenia priestranstiev.

Ako čítať lokalitnú mapu?

Lokalitná mapa slúži ako upresnenie a doplnenie špecifických informácií typologickej mapy na úrovni charakteru lokality. Konkrétne pomocou definovania súborov lokalít, spresnenia významovej kompozície celku Nitry v danom súbore a vymedzenia krajinných a špecifických priestranstiev.

Súbor lokalít obsahuje jednu alebo viac lokalít delenú na jednu alebo niekoľko častí lokality podľa lokalitného členenia. Tieto lokality sú ďalej obecne popísané v texte daného súboru lokalít. Detailne potom v jej tabuľkovej časti, ktorá určuje špecifiká usporiadania a detailu jednotlivých častí lokality.

Spresnenie významovej kompozície zobrazuje vysvetľuje väzby kompozície celku Nitry v detaile daného súboru lokalít, jeho väzieb na špecifické a krajinné priestranstvá. Táto významová časť je obecne popísaná v texte daného súboru lokalít a uvádza tak spoločne vnímané celky priestranstiev v širšom kontexte.

Tie sú doplnené vymedzením krajinných a špecifických priestranstiev jednotlivých častí lokalít v tabuľkovej časti a mape.

STRED

Lokality Stred reprezentujú územie súboru historického i budúceho jadra mesta s prilahlým okolím, jeho stredu i s novovznikajúcou centrálnou časťou tvoriacu ľavé nábrežie Nitry i častí v blízkosti železnice až okolia Bratislavskej a Cabajskej ulice. Takto vymedzený Stred sa rozpína medzi katastrálne územia Nitra, Zobor a Mlynárce. Stred je pre usporiadanie mesta najvýznamnejším súborom lokalít.

Cieľovým stavom tejto časti je podporiť charakter centrálnych častí mesta Nitra s významnou dominantou jeho hradu a kalvárie v prostredí s výraznými historickými stopami i centrálnym rozvojom v blízkosti nábrežia. V tomto duchu prepojiť rôznorodé časti mesta s doplneným priestranstiev kompaktnej blokovej zástavby i hodnotných súborov hromadnej výstavby s ich širším napojením do dvoch hlavných súborov lokalít Západ a Východ s ich najväčšou koncentráciou. Nábrežie a okolité parky brať ako hlavné krajinné prepojenia a osy pohľadov spolu s triedami a okruhmi zaisťujúcimi celkové previazanie všetkých súborov lokalít.

Systém sídelnej zelene a štruktúra krajiny sleduje hlavne toky Nitry

a Dobrotky spolu s morfológiou Hradného vrhu a Kalvárie s ich napojeniami na nábrežia. Významný je dopad vodných plôch, ich charakteru a dostupnosti vrátane premenlivého celku nábreží v previazaní na rôzny charakter nadväzujúcich parkov a teda i ich dopad od reprezentatívnych, rekreačných funkcií až po tie podporujúce biodiverzitu v širšom slova zmysle. Ide tak hlavne o nespevnené povrchy a ich režimy údržby ako i implementácia systémov krajinej infraštruktúry i s ohľadom na to, že táto časť bola v mnohých častiach historicky pred reguláciou širšou riečnou nivou rieky Nitry. V rámci prestavieb vnútornej časti mesta sú dôležitou časťou i vnútroblokky, ktoré sú odlišné dobou svojho vzniku a tým i ich charakterom či uzavretosťou – to sa odzrkadľuje i v pôsobení výsadiet a ich kontraste voči historickým častiam. Prepojenia taktiež rozširujú areály Všetky tieto časti sú zároveň vedením pre širšiu voľno časovú infraštruktúru v území.

Typológia priestranstiev v zastavanom území vychádza zo základu historického jadra, solitérnej výstavby, kompaktnej mestskej a kompaktnej prímestskej zástavby spolu s cintorínmi, areálmi produkcie,

vzdelávania, starostlivosti a športu. Nábrežie s parkami a špecifické historické priestranstvá v tejto časti tvoria jeden hierarchizovaný takmer kontinuálny celok. Výraznou časťou je spolupôsobenie dopravných stavieb a ich prestupov, či nástupov na hromadnú dopravu. U týchto častí sa predpokladá ich maximálna premena na živúce prostredie. Prestavbové časti a doplnenie nábreží po reguláciách sú potom čiastočne tvorené solitérnymi objektami vnútroblokov bytovej zástavby. Charakter tejto zástavby tak výrazne mení pôsobenie a vymedzenie priestranstiev. V rámci typológie je integrované využitie špecifika hodnotných priestranstiev i objektov 2. polovice 20. storočia, archeologické stopy i možnosti využitia vodných plôch riečnej nivy Nitry.

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmienené nábrežia a parky, ktoré ich rozširujú.

- priestranstvo jestvujúce špecifické
- priestranstvo potenciálne špecifické
- priestranstvo jestvujúce krajinné
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie plachou
- významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- potenciálne bloky

linie ulice hlavné ulice vedľajšie nábrežia mestské nábrežia krajinné krajinné línie hlavné krajinné línie vedľajšie cestná sieť v parkoch a krajine	plochy námestia hlavné námestia vedľajšie parky hlavné parky vedľajšie plochy krajinné hlavné plochy krajinné vedľajšie plochy lesné	vnútrobloky rozvojené vnútrobloky ranné vnútrobloky parkové vnútrobloky systémové parkoviská priestranstvo s režimom zahradené priestranstvá prevažne nespevnené ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby	areály areály vzdelávania areály športu areály starostlivosti areály produkcie záhradkárské osady cintoríny

- Centrum sever
 [1] Horné mesto
 [2] Dolné mesto
 [3] Párovce sever (I., III., IV.)
 [4] Číneš
 [5] Predmostie
 [6] Vodná
 [7] Sihof
 [8] Hangócky

- Centrum juh
 [1] Nové mesto
 [2] Štefánikova
 [3] Stanica
 [4] Nemocnica
 [5] Párovce juh (II.)
 [6] Šibeničné cintoríny
 [7] Kalvária
 [8] Nábřežie kalvárie
 [9] Svahy kalvárie
 [10] Pod Kalváriou

- Bratislavská
 [1] Staré Mlynáre
 [2] Kamenec
 [3] Bratislavský rondel
 Lúky
 [1] Zelokvet
 [2] Párovské lúky
 [3] Horné lúky
 [4] Veľké lúka
 Klin

- hranica lokality
- priestranstvo jestvujúce
- špecifické
- jestvujúce prvky
- okruh vnútorný/vonkajší
- triedy mestské/prímestske

- hranica časti lokality
- priestranstvo potenciálne
- špecifické
- potenciálne prvky
- námestia hlavné
- námestia vedľajšie

- Názov**
- názov lokality
 - priestranstvo jestvujúce krajinné
 - významné prepojenie plachou
 - parky hlavné
 - parky vedľajšie

- [0] index časti lokality
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie jadier mimo súboru lokalít
- plochy krajinné hlavné
- plochy krajinné vedľajšie

Súbor lokalít Stred je delený na lokality Centrum sever, Centrum juh, Bratislavská, Lúky a Klín. Centrum sever je lokalizačne jadrom Nitry as pahorkami Hradného vrchu a Vŕšku, Centrum juh je jeho priamym rozšírením v novodobých dejinách vrátane pahorku Kalvárie, Bratislavská je južným nábrežím Nitry, Lúky sú severným nábrežím Nitry a Klín je okolím železnice pod Kalváriou.

Centrum sever je následne delená na časti Horné a Dolné mesto, Párovce sever (I., III., IV.), Číneš, Predmostie, Vodná, Sihof a Hangócky. Centrum juh je následne delená na časti Nové mesto, Štefánikova, Stanica, Nemocnica, Párovce juh (II.), Šibeničné cintoríny, Kalvária, Nábrežie kalvárie, Svahy kalvárie a Pod Kalváriou. Bratislavská je následne delená na časti Staré Mlynárce, Kamenec a Bratislavský rondel. Lúky sú následne delené na časti Zelokvet, Párovské a Horné lúky a Veľká lúka. Klín je ucelenou charakterovou lokalitou bez podrobného definovania svojich častí. Jedná sa tak o charakterovo najpestrejší súbor lokalít v rámci Nitry.

Hlavnými kompozičnými celkami zastavaného územia sú súbeh mestských tried Hlavná, Výstavisková,

Klokočinská a Kláštorňá, os parkov Lúk a Martinského vrchu, rozvinutie prímestských tried Mlynárecká, Bratislavská, Michalská, vnútorného i oboch častí vonkajšieho okruhu – všetky by mali byť podľa možností doplnené o stromoradia a kvalitnejšie povrchy s akcentovaním špecifických priestranstiev a oddelenou cyklocestou. Mestské triedy smerujú k Hradnému vrchu spolu s rozvinutím priehľadov naň, vnútorný okruh ho obkolesuje a prepája všetky hlavné triedy parkové osy i nábrežia Nitry, sever vonkajšieho okruhu rozvíja prepojenia novej stredovej lokality Lúk, juh popri dopravnej tangente rozvíja priestranstvá nástupov Klinu obe potom prepojenia smer západ východ. Ostatné triedy a priestranstvá sú miestnymi osami priestranstiev a jadrami zástavby.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev je nábrežie Nitry a Dobrotky s nadväzujúcimi parkami, spolu s morfológickými celkami pahorkov Hradného vrchu a Kalvárie a ich napojení na nábrežia.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny
- rieš rieku, nábrežia a príslušné priestranstvá ako jeden celok
- priestranstvá komponuj s ohľadom na výhľady na Hradný vršok
- rešpektuj historické osy a komponovanie priestranstiev
- podporuj drobné pešie prepojenia, pasáže a priechody
- dodržuj nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo-vznikajúcich a jestvujúcich častí
- rieš priestranstvá pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni
- podporuj drobnú komerciu s využitím priestranstiev
- z hlavných pohybových os vytváraj miesta pre príjemný pohyb a pobyt
- podporuj a vytváraj pešie zóny
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na okolie, minimalizuj bariérový efekt R1a a ulice Chrenovská
- kláď vysoký dôraz na historický detail i s ohľadom na hodnotné súbory 20. storočia

EQP WUYO AVQZQU

B **BN** **B**

A A A A A A A A A A
 AA A A AL A A A A A A
 A A AS AA A

S A A AA A A A AA A
 AA A A A AA A
 A A A AA A A

V **P** **L** **S** **AK**

S A A A P A S A A
 AA A A A A A A
 A A A A AA A

S A A A A A A A A A
 AA A A AA A A A A A A
 A A A A A A A

F A A AA A A A A A
 A S A A A A A A A
 A AS A A A A A

S A A AA A A A A A A
 A AS A A A A A A A A
 A AK A A A A A AA AA

S A A A A A A A A A
 ZA A A A A A A AS A

S A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A

S A A AA A A A A A A
 A AA A A S A A A
 A A A A A A A

Z A A A A A A AA A
 A A A AS A AA A A
 A A A A A A A A A

V **S** **A**

E A A A A A A AV A A A
 A A A A A A A A A
 A A AA A A A A

S A A A A A A A A A
 AA A A AA A A A A A
 S A A A A A A

S A A A A A A A A A A
 A A A A A AS A A A AS A
 A AA AA AV A AV A A A
 A A A AA A A A A A

S A AA A A A A A A A
 A A S A A A A A A
 A A

ZA A A A A A AV S AS AV A
 Q A

Z A AA A A A AA A A A
 A AA A A AS A A A A
 A A A A A AA SA A A
 A A AA A A

B **B** **B**

A A A A A A A P AS AA
 A A AA AA A AL A
 A AV A AV A P AS A
 A AS AM A AN AA A A
 J A A AA AA A

S A A AA A A A AA A
 AA A A A A AA A A
 S A AA A A AA A A A
 A A AA A A A
 Z A A A AA A A

V **AV** **A**

J A A A AA A A A A A A
 P A A A A A A A A A A
 A AA A A A A A A A A A
 F A A A A A A A A A
 P A A A A A A

S A A A A A A A A A
 A AA AS A A A A A
 A A

Z A A A A A A AA A A
 AA A A AA A A A
 A A A A AS A A A A
 A A A AV AA A A A

S A A A A A A A A A
 AA A AA AS A A A A
 A A A A

P A A A AM A AQ AA A AA A AM A
 AS AS AN A A A A AA A A A
 S AA A

Z A AA A A A A A A A A
 A A A AA A A A A A A
 s AA A A A A A A AS A A
 A AS A A A A AA A A

V A A

P A A A A A A A A A
P A A A A A A A A A
ZA A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
ZA A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
L A A A A A A A A A

V AH

S A AA A AA A AM A A A
C A AA A A A A A A A
ZA A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
E A A A A AM AP AS A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A

V AE A

S AN A AV A A A A A AM A
A A A A A A A A A
ZA AA AA A A A A A A A
AA A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z AA A A A A A A A A
AA A A A A A A A A A

V A A A

J A A A A A A A AA A A
A A AA AA A AV A A A A
S AA A A A A A A A A
Z AA A A A AV A
Z A A A A A A A A
Z A A A A AS A A A A

S A A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A

B B B BP BP Bz

A A A A A A A A AA S A A AA A A AA A
A A A A A A AA A A A AA A A A
S A A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

V AV A

S A A A AM A A A A A A A A S A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A A A A A A A A A A A A
A A A A AA A A A A A A A A A A A A A A A A
ZA A A A A A A A A A A S A A A A A A A A A A
A
É A
A
S A
R A AA A

V A

Y A A A A A A AA A A A S A AA A A A A A A A A
A
ZA A A A A A A A A A S A A A A A A A A A A A
A
E A
A AA
ZA
A A

B B

A A A A A A A A A A S A A AA A A A A AA A A
A AA A A A A A AB A A A A A A A A A A A A A
A
H A AV A A A A A A A A A A A A A A A A A A A
J A A A AB AA A A A A A A A A A A A A A A A A
A A

V AV A

F A A A A AV A AA A S A A A A A A A A A A
A A A A AA A A A A A A A A A A A A A A A A
AA
A
Z A
A
ZA
A
Z A A AA A A AA A AA A A A A A A A A A A A A
A A

V AH A

P AA AH A A A A A A A A S A AA A A A A A A A A
M A
ZA
V A AH A AA A A A A A A A A A A A A A A A A A
A
ZA A A AM A A A A A A A A A A A A A A A A A A
A
ZA A A A A A A AH A A A A A A A A A A A A A A
A A

B B

A A A A A A A AB A A
A A A AB A A
A A A A A A
A A A A

S A A AA A A AA A
S AA A A AA A A A
S A A A A A A A
Z A A A AA A A

V AS

Z A A A A A A A A A
É AA A AM A A A A
A A A A AW A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

S A A A A A A A AS A A A
A A A A AA A AA A A A
O A A A A A A A A A

ZA AA A A A A A A
F AA A AA A A A A A
A AA A A A A A A A
L AA A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A
A A A A AA
Z A AA A A A AA A A A
A A AA A A A A A A
A A A A A A A A A

B B

A A A A A AS A A A
A A AN A A A A A A
A A AN AA A A A A A
AA A A A A A A A

S A A AA A A A AA A A
S AA A A A AA A A A A
S A A A A A A A A
Z A AA A A A AA A A

V AS AZ A

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
É A AA AA A A A A A A

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A

S A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

S A A A A A AA A A A A
A A A AA A A A A A A

U A A A A A A A A A
A A A A A A A A

Z A A A A A A AA AA A A

B B

A A A A A AS A AA A
AA A A A A A A A
A AA A A A A A A A
B A A A A A A A A

S A A AA A A A AA A A
S AA A A A AA A A A A
S A A A A A A A A A
Z A AA A A A AA A A

V AD A AP A

U A A A A A A A A A
A A A A A A AA A A
AA AA A A A A A A
AA A

S A A A A AA A A A A
A A A A A A A A A
A

ZA AA AV A A A A A A
A A A A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
AS A A A A A A A A

Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A

A A A A A A A A A A

J A A AA A A A A A A
A A A A A A

Z A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A

B B

A A A A A AS A A A
A AB A ASMRP AB A
A A A A A A A
A/SYA A AA A AA A
A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A A
S A AA A AA A A
A A A A A A
S A A A A A A
Z A A A AA A A

V AD A P A

M A A A AY A A A A A
A A A A A A A
A AA P

S A A A A AU A A A A
AV A A A A A A A A
A AA A A A A AV

E A A A A SMR A AEMAS AV A A A
A A A A A A A A A
A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

S A A A AA A AS A A
A A A A A A A A A
AV V A A A

Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A AA A AA
A A A AA A A A

S A AA A A AV AAN A A P A

E Q P W U Y O A Y J

B B B

A A A A A A A A A
A A A A A A AA A A
AA A A A A A A A
P AA A A A AA A A A
A A A A AA A A A

S A A AA A A A AA A
AA A A A A AA A A
S A AA A A AA A A A
A A A A A A
Z A A A AA A A

L AS AD A

S A A AD A AA A A A A
A A P A A A A A A
A A A A A A A A A
AA A AA A A A A A A
A AA A

S A A A A A A A A A
A A A A A A AA A A
A AS A A A A A A

N A AA A A A A A A A A
AE AS A A A A A A A
A

S A A A A A A A AA A A
A A AY A AA A A A A A
A AA A A A A A A A

Z A A AA A A A A A A A
s A A A A AA A A A A
A A A A A A A A
A A

Z A A A A A A A AA A
AY A A A A A AA A A
A A A A A AS A A A

L P AA

F A A A A A A A A A
P A AA A A A A A A

S A A A A A A A A A
A AA A A A A A AA A

A A A A A AA A A A A
A A AA A A A A A A
AA A A A AA A A A
A A A A

S A A A A A A A A AA
A A A AA A AS A A A A
AD A A A AA A A A A A
A A A A A A A A A

S A A AA A A A AA A A
A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
AWA AA A A A

Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A

B B

A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
 S A A A A AA A A A
 Z A A A AA A A

L A A A

J A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 Z A A A A A A A A
 ZA A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 ZA A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 S A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 Z A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

L S D A

J A A A A A A A A A A
 P A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 ZA A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 F A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 S A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 Z A A AA A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

B B

A A AA A AA A A
 A A A A A A A
 A A A A A A A

S A A AA A A AA A
 Z A A A AA A A

L P

S A A A AA A A S A A A
 A A A AA A A A S A A
 A A A AA A A A A A A
 AA A A A
 V A A A A A A A A A
 A A A AA A S A A A
 A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

S A A A P A A A A A A
 A A A P A A A A A A
 A A A S A AA A A A
 S A A A A AA A A A A
 A A AA A A A A A A
 A A A P A A A A A A
 Z A A A A A A A A A A
 A A A AA A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A AA A A A A A A

B **Ĕ**

A A A A AA A AA A
 A A A A A A A
 A A

S A A AA A A AA A
 AA A A A A AA A A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A

L **Ě** **A** **A**

V A A A A A A AA A A
Z A A A A A A A A A A
 A AA A Ě A A A A A
 A AA A A A A

S A A A A A A A Ě A A
 A A A A

L A A A A A A AA A A
 A Ě A A A A A A A
 A A AA A A A A A A

S A A A A A A A A A A
 A A A A AA A A A A A
 A A A A A A A A A
 A A A A ĚA A A A

Z A A A A AA A A A A AA
 A AA A A A A

Z A A A A A A A A A A
 A ĚA A A A A A A A A
 A A A A ĚA A A A

L **Ě** **A** **A**

L A A A A A AA A A
R A A A A AA A A A A
 A A A A AA A A A A
 A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A
 A A A

S A A A A A A A A Ě A A
 A A A A

Z A A A A AA A A A A AA
 A AA A A A

S A A A A A A A A A A A
 A A AA A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

V A A A A A A A A A
 A A A AA A A

Z A A A AA A A AA A A A
 A A A AA A A A A A A
 A A

L **A** **A**

S AA A A A A A AA A A
 A AA A A A A A A AA
 A A ĚA A A AA A A A A
 A A
ZA AA A A A A AA A A A A
 A A A A A A AA A A A
 A A

S A A A A A A A A A A

S A A A A AA A A A A A A
 A A A A A A A A A A

Z A A A AA A A Ě A A
 A AA A A A AA

B B B BP

A AA A A A A A A A A
AA A A A A A A AA A
A A A A A A A A
A AA A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A
Z A A A AA A A

L A

n A A A A AA A A A A A
A A A A A A A A A A
A AA A A A A A A
A A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

ZA A A A A A A A A A
A A A AA A A A A
A A A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

Z AA A A A A A A

Z A A A AA A AA A A A
Z AA A A AA A A AA A
A A AA A A AA A

S A AA A AA

L P A A

L A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A A A A A A A A

Z AA A A A A A A A
A AA A A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A
A AA A A A A A A A
A AA A A A A A A A

ZA A A A A A A A A
M A A AA A A A A

Z A A A A AA A A A A
A A A A A A A A

B B B

A AA A A AA A A AA
A A A A A AA A A A
AA A A A A A A A A
A A A A A A AA A A

S A A AA A A AA A
AA A A AA A A
Z A A A AA A A

L AD A

S A A A A A A AA A
A A A A A A A A
S A A A A AA A AA A
A A A A A A A A
A A A A A A A A
A A A

S A A A AA A A A A
A A A A

ZA A A A A A A A A
A A A A

S A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A A AA A A A A A
A A A A A A A

R A A A A AA A A A
A A A A A A A

Z A A A A A A A A A
Z A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A
J A A A A A A A A
J A A

L AV

U A A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A AA A A A
A A

S A A A A AA A A A
A A A

S A A AA A AA A A A
A A AA A

V A A A A A A A A
A A A A AA A A

Z AA A A A A A AA A A
A A A A A A A AA A
A A A A A AA A

E A A A A A A A A
A AA A AA A A A

B BU

A A A A A A AA A A
L A A AM AA A A AM AA A
A

S A A AA A A AA A
S A AA A AA A A A
Z A A AA A AA AM

L AS A

U A A A A A A A
S A
S A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
U A A A A A A A AA
S A A A A A A A A A A

S A A A A AA A A A A
P A AS A A AA AA A A
S A A A A A A A A A
S AA A A AA AA A A A
Z A A A A AA A A AA
A A A A A A A AA

L AS AM

U A A A A A A A A
A A A
E A A A AM A A A AA A A
E A A AA A A A A A A
Z A A A AM A A A A A A
ZA A A A A A A AA

S A AA A A A A A A A
AU A A A AA A A A
S A A A AA A A AA A A A
A A AA AA A A A A A A
Z A A A A AA A A A AA
A A A A AA A A A AA
AS A A AM A AA A A A

B B BU

A A A A A A A A A A
AA A A A AA A A A A
AA AA A A A A A A A
A A A A AU AS A A A A
J A A A A A A A

S A A AA A A A AA A
S A A A A A A AM AA A
Z A A A AA A A

L AS A

U A A A A A A A
VSY
M A A A A A A A A
A AA A A
S A A A A A AA A A A A A
U A A A A A A A A A A
Y A
S A A AA A A A A A

S A AA A AA A A A A
A A A A A A A A A
AS A A AA A A A A A
A A A AA A
S A A A A A A A A A A
P AA AA A A AS A A AA A A
A A A A A A A A A
A
Z A A A A AA A A A A
AA A A A A A A A A
A AA A A A A A A A

L AV

U A A A A AA A A AA
A A
S A A A A A A A A
A AA A A
E A A A A A A AA
A A A
E A A A A A AA A A
A A A A A A A A
A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A AA A
S A A AA A A AA A A A
AA A A AA AA A AS A
Z A A A A A A A AA A
A A A A A A A A A A
A A A A AA

L **AD**

U A A A A AA A A AA
 A A

S A A A A A AA A A
 A AA A A

S A A A A A A A A A
 A A A A A

E A A A A A AA A

S A AA A A A A A A
 A A A AA A A AA A A

S A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

Z A A A A A A A A AA A A
 A A A A A A A A

L **AS A A**

U A A A A A A AM AA A
 AA A A

S A A A A A A A A AA
 A A A A

S A A A A A A A AA A A A
 A AA AS A A AA A A A

S A AA AM A AA A

S A A A A A A AS A AA A
 A A

S A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A

Z A A A A A A A AA A A A
 A A AA AA A A A A A A

B BI BU

A A A A A A A AA A A
 A A A AA A A A

J A A A A A A A A
 AM

S A A AA A A A AA A
 AA A A A A AA A

S A A A A A A AM
 Z A A A AA A A

L **AP**

U A A A A A A AM AA A
 A A A

S A A A AA A A A A
 A A A

S A A A A A A A A A
 A A A

S A A A A A A AS A AA A
 A A

S A A A A A A A AS A A
 A AA A A A A A A A

S A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A

Z A A A A A AA A A A A
 P A A A A A A A A

L **AU**

U A A A A A A AM AA AA
 A A A A

S A A A A A AA A A A A
 A A A A A A

L A A A A A A AM A A A A
 A A

S A A A A A A AS A AA A
 A A

S A A AA A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A

A A AS A A A A AA AA A A
 A A A A AU A A A A

Z A A A A A A AA A A A A
 A A A A A A A A A

L **AV**

U A A A A A A AM

S A A A A AA A A
 A A AM A

Z A A A A A A AM A A A
 A A A

S A A A A A A AS A AA A
 A A

S A AA A A A A A A A A
 A A A A AM AA A A A

Z A A A A A AA A A A A
 P A A A A A A A A A

B B B

A A A A AA A A
 A A A A AA A
 M AN A AA A S A A A
 A A A A A A A
 A

S A A AA A A AA A
 AA A A A AA A
 S A A A A A A
 Z A A A AA A A

L AN A

U A A A A A AM
 F A A AV AM A A A A
 A A AA A A A A A
 M
 S A A A AN A A A A
 A A AA A A AA A

S A AA A A A A A
 A S AN A A AA A
 S A A AA AN A A A AA
 A A AM
 Z A A AA A A A A
 A A A A A A A

DUCWVNCZVMd

B B Z

A A A A AA A A A A
 A A A A A AM A A A A
 AA A A A A A A A

S A A AA A A A AA A
 AA A A A A A AA A
 Z A A A A AA A A

D F

U A A A A A A A A
 A A A A A AA A A
 AA A A A A A A A
 Z A AA A A A A A AA
 A A S A A A A A AA
 A A S A A A A A A
 A A A A AA A A A A
 D A A A A A A A A
 É A A A A A A A A
 A A A A A A A A
 A A A A

S A AA A A A A A A
 A AA A A AA A A A
 S A A A AA AA A A A
 A A A A S A A A A A
 A A A A A A A A A
 A A A A A A A A
 Z A A A A A A A A
 A A A A AA A A A A
 A A A AA A A A A A

D S A

U A A A A A A A
 S A A A A A A A A
 A A
 S A A A A A A A A
 A AA A AA A A A A
 S A A A A A A A A
 S A A A A A A A A
 S A A A A A A A A
 S A A A A A A A A

S A AA A A A A AA A
 A A A A A A A A
 S A A A A A A A A
 S A A A A A A A A
 Z A A A A A A AA A A
 A A A A A A A A A
 AA A A AA A A A A
 A A A A A A A A A

D S A A

U A A A AA A A A A
 A A AA A A A A A
 n A A AA A A A A A
 L A A A A A A A A
 A A A S A A A A
 A A A A A A A A
 A AA A A A A A
 S A A A A AM AA AM AA A A
 A A A A A A A A
 AA A A A A

S A AA A A A A A A
 S A A A A A A A A
 S A AA A A A A A A A
 A A S A A A A A A
 Z A A A A A A AA A A
 A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A

B BJ

A A A AA A AA A A
A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
Z AA A A AA A A

D A

U A A A A A AA A A
A A A A A AA A A
A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A

S A A AA A A A A A A
A A A A A A A A
A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A AA A A A A A

S A AA A A AA A A A
A A A A AA A A

Z A A A A A A A A
A A A A A A A A
A A A A A A A A
G A A A A A A A A
A A

B BH B

A A A AA A AB A A A
AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A

S A A AA A A A AA A
Z AA A A AA A A

D AU

U A A A A AA A A A A
A AA A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A

S A A A AA A A A A
A A A A A A A A

S A A A A A A A A
AA A A

E A A A A A A A A
A A A

Z A A A A A A A A
A

D AU

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A

M A A A A A A A
N A A A A A A A

A AA A A A A A A A
A A A A A A A A

S A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

A A A A A A A A A
A

N AA A A AA A A A A A
A A A A A A A A A

R A A A A A A A A
V A A A A A A A A
AA A A A

Z A AA A A A A A A
S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

N MĎ

B Bk

A A A AA A A A A
A A A A A A A A
A A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A A AA A
S A A A A A A P
Z A A A AA A A

N Š Ž A

U A A A A A AN AŠ A
AA A
S A A A P AA A A AA A
A A
M A A A A A AA A A
A A A A A A A A
AA
U A A A AA V Š Ž A R A A
A AA A P A A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A Š A AA A
A A A Š A A A
S A A A A A A A A A A
P AA A A A A A A A A
A A A A AA A P
Z A AA A AA A A A A A
A AA A A A A A A A

N Š A

U A A A A AA A A
AA A A AA A AA
A AN
S A AA A A AN AA A A A
J A A Š AA A A A A A A
A A
Z A A A A A A A A A A A
AA A A A A AA A
M A A A AA AN Š AN A A A
A A A

S A AA A A A A A A A
Š A A A A A A AA A
A A A A A A A A
A
S A AA A A A A A A A A A
A A A AA A A A P A
A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
A A Š A A A A A A
Š A A A A A A A

N Ě A

U A A A A A A A
AAA A V Š
S A A A A A P AA A A
AA A A A A A
P A A
M A A A A A A A A A
A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
Š A A A A A A AA A
AA A A A A A A AA
A
S A AA A A A A A A A A A
A A AA AA A A A A A A
A A P P A A A A A A
A
Z A A A A A A A P AA A A
A A A A A A A Š A

N F A

U A A A A AA A A
AA A A A A
S A A A A AA A A
A A
Z A A A A A A A A A A A
AA A A A A AA A
A A A A A A A
M A A A AA AN Š AN A A A
A A A A

S A AA A A A A A A A
Š A A A A A A AA A
A A A A A
S A AA A A A A A A A A A
A A A AA AA A A A P A
A A A A A A
Z A A A A A A A A A A A
A A Š A A A A A A A

B B B
A A A AA A A A
A A A A A A A
A A A AA A AA A A A
A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A
S A A A A A A A
Z A AA A A A AA A A
A

N S AN
U A A A A AA AA A
A A A A A A A A
S A A A A AA A A AA
A A AN A AA A S A A A A A
A A A A A AA A A A A A
A A A A A AA A A A A
ZA A A A A A A A AA
A A A A A A A A A A
O A A A AA A A A AA
A A
V A A A A A AA A A A A
A A S A A A A A A A
A A A A A A A A A
U A A AA AN S A AN A
N A AN A A A A A AA
A

S A A A A AA A A A
A A A A A A A S A
A A A S A A A AA A
AA A A A A A AA A A
S A A AA A A A A A A
A A AA A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A AA
A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A
A A A AA A A A A A A
S A A A A A A AA A A
A A A A AA A A A A A

N AN A
U A A A A AA A A
AA A A A A
S A A AA A A AN AA A A A
J A A A A A A A A A A
A A
Z A A A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A A A A A A A A
M A A A AA AN S AN A A A
A A A

S A AA A A A A A A
S A A A A A A A A A
A A A A A A
S A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
A A S A A A A A A
S A A A A A A A A A

N A A
U A A A A A AA A AA
A A A A A AN
S A A A A A A
M A A A A A A A A
A A A A A A A A
M A A A AA AN A A AA
A A A A A A
M A A A AA AN S AN A A A
A A A

S A A AA A A A A A
A A A AA A A AA A A A
A S A A A AA A A
P A A A AA AA A
S A AA A A A A A A A A
A A A A AA AA A A A A
A A A A AA A A A A
Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

B BN B

A A A AA A A A
A A A A A A A
F A A A A

S A A AA A A AA A
S A A A A A A A
Z A A A AA A A

N AS F

U A A A AA A A A
A A AN
S A A A A A A A A A
A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
AS A A A A A A AA A
A A A A A A A A
S A AA A A A A A A A A
A AA AA A AA A A A A
A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A

N A A

U A A A A AA A A
AA A A A
S A A A A A A A
A A
Z A A A A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
AS A A A A A A AA A
A A A A
S A AA A A A A A A A A
A A A A AA AA A A A
Z A A A A A A A A A A
A A AS A A A A A A

N AE A

U A A A A A A A AA A
A A A AN AA A A A A A A
S A A A A A A A A A A A
P AM AA A AV AA A A A A
S A A A AA A A A A A

S A AA A A A A A A A A
AS A A A A A A AA A
AA A A A A A A A A
A
S A AA A A A A A A A A
A A AA A AA A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A AA A A A A A A
A
Z A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

B B B

A A A AA A A AA A
A A A A A A A A
A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A
S A A A A A A
Z A A A AA A A

N A A

U A A A A AA A AA
A A A A A A A

S A A AA A A A A
A A AA A A AA A A
P A A A A AA AA A

S A A A A A A

S A AA A A A A A A A A
A A A A AA AA A A A A
A A A A AA A A A A

M A A A A A A A A A
A A A A A A A A

M A A A AA A A A AA
A A A A A A A

Z A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A
A AA A A A A

N A A

U A A A AA A A AA A A
A A A A AA A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A AA A
A A A A A A A A A
A

S A A A A A A A A
A A A A A

S A AA A A A A A A A A
A A A A AA A A A A A
S A AA A A A A A A A A
A AA A A A A

M A A A A A A A A A
A A A A A A A A

Z A A A A A A A A A
A A A A AA A A A A A
A A A AA

N A A

U A A A A A A A
AA A A A A

S A AA A A A A A A A A
A A A A A A A AA A
AA A A A A A A A A
A

S AA A A A A A A A A
P A A

S A AA A A A A A A A A
A A AA A AA A A A A A A
A A A A A A A A A A
A

M A A A A A A A A A
A A A A A A A A

Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A

MNP

N AA A A AA A A Æ A P A
N A A A A A A A A A A
A A A AA A A A

S A A AA A A AA A
Z AA A A AA A A

M Æ A A A

U A A A AA A A A
M A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
É A A A A A A A A A
AA A AA A A A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

M A

U A A A A AA AA A A A
A A A A A Æ
S A A A A A A A
S A A AA Æ A AA A A A

S A AA A A A A A A
A A A AA A A A
S A A A A AA A A A
E AA A A A AA A A
Z A A A A A A AA A A
A A A A A A A A A

M AM A

U A A A A A A A A A
P A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z A A A A A AA A A A
P A A A A AA A A A

M AM AM

U A A A A AA A A A A
M
S A A A A AA A AA
A A A AA A A A
S A A A A AM A A A A
A A A AA A A A A
AA

S A AA A A A A A A
AS A A A A A AA A
A A A
S A A AA A A A A A A
A A AS A A AA A
A A A A A A
A AM
Z A A AA AA A A A A
A A A A AA AA A A
A A A A AA AA A A

M AS

U A A A A A A A A
U A AA A A A A A A A A
AA A AA AA
S A A A AM A A AS A A
A A A AA A A A A A

S A AA A A A A A A A
AS A A A A A AA A
A A A
S A A A A A A A A A
A A A AM
Z A A A A AA A A A
A A A A AS AA A A A A
A A A A A A A A A
A AS AA A AA A A A A
M

M AA A

U A A A A A A A A AA
A A A
S A A A A A AA A A A
S A A A A A A A A A
A A AA A A
Y A A A AA A AA A A A
A A A A A A A A
S A AA A A A AA A A A
A AA

S A AA A A A A A A A
AS A A AA A A A A A
A A A A A A A
U A A A A A AA A A
A A
S A A AA A A A A A A A
A AA AA AS A A A AA A A
AA A A A A A A A
O A A A A A A A A A
AA
Z A A A A A A A A A A
A A AA A AA A A A A A
A A

ZÁPAD

Lokality Západ reprezentujú územie súboru západne od srdca Nitry. Severozápadný svah Klokočiny spolu so Šúdolskou dolinou, ich historickými dedinami i novým osídlením panelových bytových domov, je ohraničený rýchlostnou cestou R1, jej privádzačom a čiastočne železnicou. Takto vymedzený Západ sa rozpína medzi katastrálne územia Nitra, Mlynárce, Kynek a Párovské Háje.

Cieľovým stavom tejto časti je posilnenie charakteru hodnotnej výstavby druhej polovice 20. storočia v špecifickom svahovom usporiadaní v parkových priestranstvách vnútroblokov so živúcim využitím rozhrania krajiny i Boriny ako jedného z prepájajúcich bodov. Mimo solitérne objekty a dotvorenie ich priestranstiev a zástavby potom vytváranie hodnotnej štruktúry individuálneho bývania s posilnením historických vidieckych jadier zástavby a vytváranie jej priestupných celkov, spolu so vstupmi do krajiny ako i prekonávaním bariér dopravných stavieb (rýchlostná cesta R1, R1a, železnica a ďalšie) či nových okruhových vrstevnicových prepojení.

Systém sídelnej zelene a štruktúra krajiny sleduje tok Šúdola,

rozhranie zástavby, ostrovné prírodné plochy spolu s hlavným jadrom vnútroblokov panelovej bytovej zástavby. Tieto vnútrobloky sú odlišné dobou svojho vzniku a tým i ich charakterom či uzavretosťou vo vzťahu k špecifickej morfológii tejto časti – to sa odzrkadľuje i v pôsobení výsadiieb. Pre celý systém je tak dôležitá práca s nespevnenými povrchmi a ich režimami údržby ako i implementácia systémov krajinej infraštruktúry i s ohľadom na to, že táto časť bola úrodným svahom s doplnením sadov a záhrad. Významný je tak dopad výsadiieb plôch blokov zástavby a ich vedľajšie pôsobenie na priestranstvá, kvôli často stiesneným profilom. Obdobné platí i pre plochy areálov a ich výsadiieb, ktoré spolupôsobia v rámci systému sídelnej zelene svojimi výsadbami i ich rúbaním. Dôležitou je taktiež práca s okrajom štruktúry zástavby, ktorá pracuje s prepájaním zástavby a krajiny, ktorá v tejto časti je ako i prekonávaním dopravných bariér vo väzbách krajinej štruktúry.

Typológia priestranstiev v zastavanom území vychádza hlavne z typológie vnútroblokov, ich prilahlých nespevnených plôch a viac sporadicky zo spevnených plôch. Je výrazne ovplyvnená solitérnymi objektami a

ich prilahlými areálmi vzdelávania, produkcie, starostlivosti.

Východná časť územia je Šúdolskou dolinou s prímestskou kompaktnou a prímestskou rozvoľnou zástavbou, ktorá mierne záberá i vrchol prilahlých kopcov či pôvodné sady. Pôvodné jadrá zástavby sú potom v časti Kynek vidieckym jadrom a v častiach Mlynárce a úpätia Boriny kompaktnou prímestskou zástavbou. Centrálna časť je potom tvorená solitérnymi objektami vnútroblokov panelovej bytovej zástavby. Charakter tejto zástavby tak výrazne mení pôsobenie a vymedzenie priestranstiev. V rámci typológie je integrované využitie špecifika hodnotných priestranstiev i objektov 2. polovice 20. storočia ako i archeologické stopy.

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmienené plochy vnútroblokov i nábrežie Šúdola či krajinné línie a plochy okraja zástavby tejto časti. Dôležitým aspektom je tak posilnenie voľnočasových i bežných prepojení

- |—| priestranstvo jestvujúce špecifické
- |—| priestranstvo potenciálne špecifické
- priestranstvo jestvujúce krajinné
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie plochou
- významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- ||||| potenciálne bloky

200 500 1000

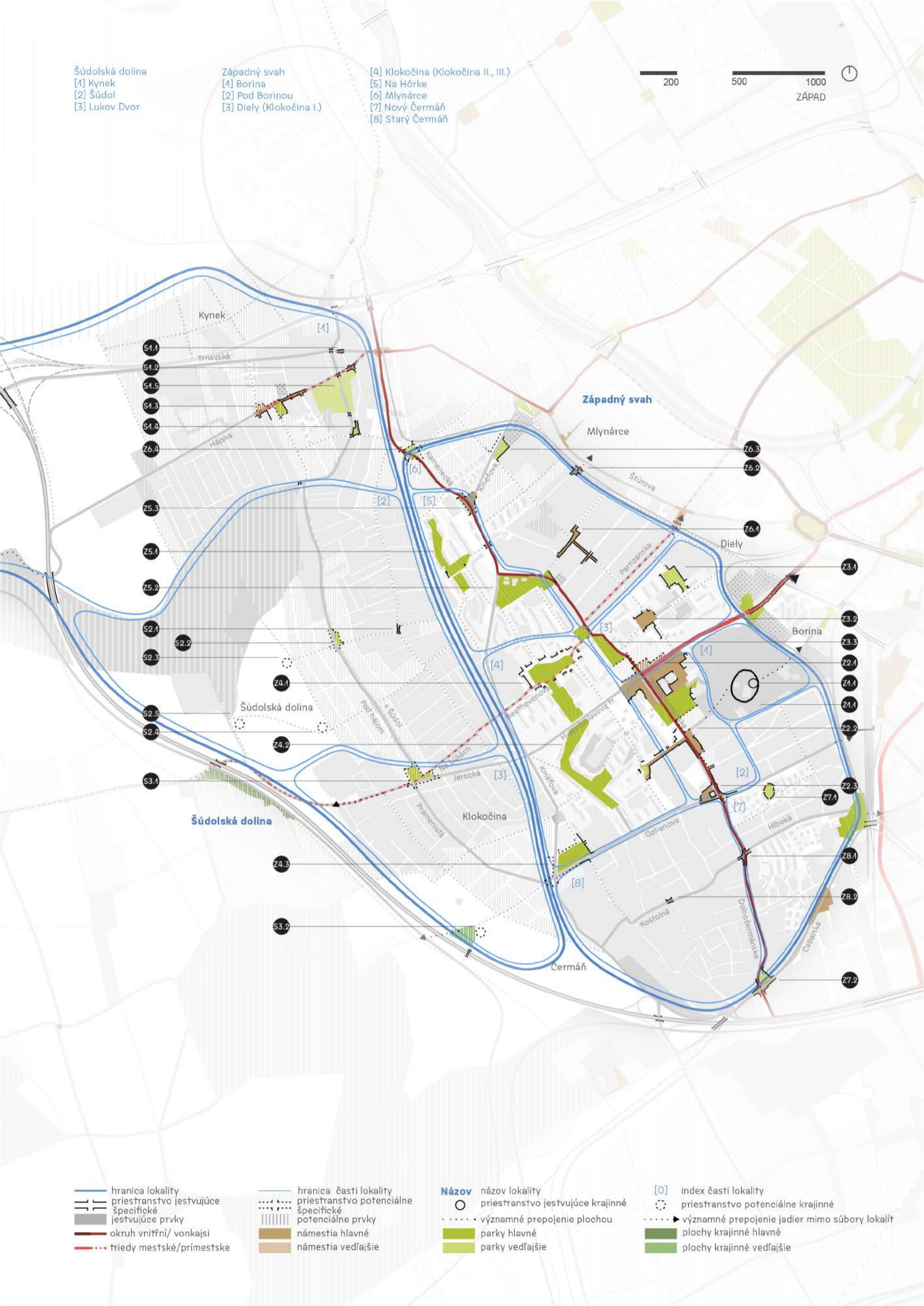
linie — ulice hlavné ulice vedľajšie — nábrežia mestské — nábrežia krajinné — krajinné línie hlavné krajinné línie vedľajšie — cestná sieť v parkoch a krajine	plochy ■ námestia hlavné ■ námestia vedľajšie ■ parky hlavné ■ parky vedľajšie ■ plochy krajinné hlavné ■ plochy krajinné vedľajšie ■ plochy lesné	areály ■ vnútrobloky rozvojené ■ vnútrobloky ranné ■ vnútrobloky parkové ■ vnútrobloky systémové ■ parkoviská ■ priestranstvo s režimom zahradené ■ priestranstvá prevažne nespavené ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby	■ areály vzdelávania ■ areály športu ■ areály starostlivosti ■ areály produkcie ■ záhradkárské osady ■ cintoríny

vodné toky

Šúdolská dolina
 [1] Kynek
 [2] Šúdol
 [3] Lukov Dvor

Západný svah
 [1] Borina
 [2] Pod Borinou
 [3] Diely (Klokočina I.)

[4] Klokočina (Klokočina II., III.)
 [5] Na Hôrke
 [6] Mlynárce
 [7] Nový Čermáň
 [8] Starý Čermáň

— hranica lokality
 — priestranstvo jestvujúce
 — špecifické jestvujúce prvky
 — okruh vnútřní/ vonkajši
 - - - triedy mestské/prímestske

— hranica časti lokality
 — priestranstvo potenciálne
 — špecifické potenciálne prvky
 ■ námestia hlavné
 ■ námestia vedľajšie

Názov
 ○ názov lokality
 ○ priestranstvo jestvujúce krajinné
 ····· významné prepojenie plochou
 ■ parky hlavné
 ■ parky vedľajšie

[0] index časti lokality
 ○ priestranstvo potenciálne krajinné
 ····· významné prepojenie jadier mimo súbory lokalít
 ■ plochy krajinné hlavné
 ■ plochy krajinné vedľajšie

Súbor lokalít Západ je delený na lokality Šúdolská dolina a Západný svah. Šúdolská dolina je morfológicky celkom okolia toku Šúdola a jeho svahov až k vrcholu Klokočiny. Spája tak historické jadrá Kyneku a Lukovho Dvoru. Západný svah je morfológicky celkom severovýchodného svahu s výbežkom pahorku Boriny, Šibeničného vrchu.

Šúdolská dolina je následne delená na časti Kynek, Šúdol a Lukov Dvor. Kynek je historickou dedinou so svojim rozšírením, Šúdol je rozvinutím pôvodnej svahovej zástavby na celé údolie a Lukov dvor je historickou dedinou so svojim rozšírením. Západný svah je následne delený na časti Borina, Pod Borinou, Diely (Klokočina I.), Klokočina (Klokočina II. a III.), Na Hôrke, Mlynárce, Nový a Starý Čermáň. Borina je lesoparkom s hradiskom, Pod Borinou je centrálnym priestranstvom, Diely sú prvým rozšírením bytovej výstavby, Klokočina je súborom bytovej výstavby v svahovom usporiadaní, Na hôrke je rozšírením tejto časti, Mlynárce sú rozšírením Starých Mlynárcov, Nový Čermáň je úpäťm svahu s areálmi a Starý potom rozvinutím pôvodných sadov a záhrad.

Hlavnými kompozičnými celkami zastavaného územia sú Klokočinská mestská trieda, rozvinutie prímestských tried Mlynárske - Lukovská, Kynecká a južný polokruh vonkajšieho okruhu - všetky by mali byť podľa možnosti doplnené o stromoradia a kvalitnejšie povrchy s akcentovaním špecifických priestranstiev a oddelenou cyklocestou. Klokočinská trieda je významovo ukončená jadrom s napojením na južný polokruh, ktorý prepája viac miestne priestranstvá približne vrstevnicovou trasou s výhľadmi na mesto. Mlynárske - Lukovská prímestská trieda napojuje vnútorný okruh cez historické časti Mlynárcov, vnútroboky s vybavenosťou v svahoch až po jadro Lukovho dvoru a ďalej smerom na Párovské háje. Kynecká prímestská trieda je potom rozšírením severného polokruhu vnútorného okruhu s zakončením v historickom jadre Kyneku. Ďalšie priestranstvá sú miestnymi jadrami zástavby.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev je nábrežie Šúdola s nadväzujúcim rozhraním zástavby s krajinnou štruktúrou spolu s výraznou morfológiou a dominantou pahorku Boriny, Šibeničného vrchu.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny
- posilňuj významy jednotlivých centier okrskov
- pracuj so špecifickými terénnymi bariérami riadkových štruktúr zástavby i teramorfinu
- hľadaj možnosti kvalitatívneho minima parametrov priestranstiev v častiach individuálneho bývania i vo vzťahu k ich sklonu
- dodržuj nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo-vznikajúcich aj jestvujúcich častí
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na okolie, minimalizuj bariérový efekt R1
- rieš priestranstvá pre občiansku vybavenosť vo vzťahu k pôvodným konceptu okrskových centier
- z hlavných pohybových os vytváraj miesta pre príjemný pohyb a pobyt, z novo vznikajúcich trás vytváraj línie spájajúce hodnotné priestranstvá s umožnením pohodlného pohybu
- klad' vysoký dôraz na historický detail v zbytkoch pôvodných štruktúr a odpovedajúci detail štruktúr panelovej výstavby
- podporuj individuálne využitie a údržbu priestoru pred panelovými domami

FRNMdFRNPC

B BU

A AA A AA A AA A AA A
A A A AM AA A AA AA A
A A A AA A A A A A
AA A AAA AM AE A A

S A A AA A A AA A
AA A A A A AA AA A
S A A A A A A AA A
Z A A A AA A AA A

V AS

S AA AV A A A AS A
A AA A A AS A A A AA A
A A AV AE A A A A
A A A A A A A A AA
A A A AA AA A A

S A AA A A A AA A
A A A A A A AS A
A A AA A A A AD A
A A AV A

ZA A A A A A A AA A
A A A

S A A A A A A A A
AA A A A A AA A A
A A A A A A

S A A A A A A A A
A A A AS A A A AA A A
A A A A A A

Z A A A A A A A A
AAA A A A AS A A A
A AA A A A AD A A AA A
A A A A A A

V A

S A A A A A A AE A A
A A AA A A A AV AA A A
A A A A A AA A AS A A
A A A
S A A A A A A A A A
A
A A AA A A AA A AA A A
A A AA A A A A A A
A A

S A AA A A A AA A
A A A A A A AS AA A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
J EA A A A A AA A A A
AA A A A A A A
A AR A A A A A
Z A A A A A AA A AE A A
A A AA A A A AA A
A

V AE A

V A AA A A A AA AA
A A A A A AA AA
AA A A A
ZA A AA A A A AA A AS A
A AA A A A A
S A A A A A A AA A
A A A A AA A
Y AA A AA A A A A A A
AA

S A AA A A A AA A
A A A A A A AS AA A
A A A A A A A A A
S A A A A AA A A A
A
S A A A A A A AA A A
AA A A A AA A
AA A A AA A
Z A A A A AA A AE A A
A A AA A A A AA A
AD A AA A A A AS A
AA A A A A A A

V AV AM

S A A AA A A A A A A A A
A A A A A
F A A AA A A A A
A A A
ZA A A A A A A AA A
A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
A A AA A

S A AA A A A A A A A
A A AA A A AA A A A
A A
S A A A A A A AA A
A AA A A A A A A
A A A A A A A A
V A A A A A A A A A
A AA A
Z AA A A A A A A A A A
A A A AA A A AA A
A A A A AA A

V AS AAM

E A A AAM AS A A A A A
Z A A A A A A A A A
AA A A A A AA A
A AA A A A A A A A
A AA A AS A A A A
S A A A A AA A AAA A
A A A AS A AA A A A A
A AA AS A A A A
A A
M A A A A A A A A A
A A A AA

S A AA A AA A A A A A
A AA A AS AA A A A A
A A A A A A A A A
A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A
A A A A
Z A A A A A A A A A
AS A A A A A A A A A
A A A A AA

B B

A AA A AA A A AA
A A A A AA A A
A A A A A A A
A

S A A AA A A AA A
AA A A AA AA A
S A A A A A A AA A
Z A A A AA A AA A

V A A

S A A A A A A A A A
S AA A A A A AA A A A
S AA A A A A A A A A
P A A A A A A A A A A A
A A

S A A A AA A A AA A
S A A A A A AA A A A
Z A A A A A AA A A A A
A

V AS A

N A A AA A A AS A A
A A A A A A A A A
Z AA A A A A A A A
AA AS A AS A AS AA A A
A A A AS A A A A
ZA AA A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
AS AA A A A A A A A
S A A A A A A A A A
ZA A A A A A A A A A
A AS A A A A A A A

V AS A

S A A A AA A A AS A A A
A A A AA A A A A A A
F AA A A A A AA A A A
A A A A A AA
A A A A A A A AA A
A A A A A A A A A

S A AA A A A AA A A A
A A A A A AS A A A
S A A A AA A AA A A A
Z AA A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

V AS A

S A A A AA A A AS A A A
A A A AA A A A A A A
F AA A A A A AA A A A
A A A A A AA
A A A A A A A AA A
A A A A A A A A A

S A AA A A A AA A A A
A A A A A AS A A A
S A A A AA A AA A A A
Z AA A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

V AN A

S A A A AU A A AA A A A
AA AA A A A AA AA A
S A A A A A A AA
S A A A AV AA A A A
A AA A A
S A A A A A AN A

S A AA A A A AA A A A
S A A A AA A A A A A
Z AA A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

B BV B

A AA A AA A AN F AA A
A A A A A AA A A
A A

S A A AA A A AA A
AA A A AA AA A

S A A A A A A
Z A A A AA A A

V AV F

N A A A AA A A S A A
A A A A A A A A A
AA A A
AA AA A AA A A A
A A A A A A A
A A A AA A A A

S A AA A A A A A A
S AA A A A AA A A A
A AA AA A A A A A A
A A A A A A A S A A
A A A A A AA A

Z AA A A A A A A S A A
N A A A AA A A A A A
A S A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

Z A A AA A A A A A A
A A A A A S A A A A
A A A A A A

S A A A A A A A A A A
A S A A P AN AA A P AN AA

V P M

S A A A AA A A A AA A
AA A A A A A A A A
A A AA A A A A A A
AA A AA A A A A A A
A A A

S A AA A A A AA A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

S A A A AA A A A A A
A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A
AA A A A A A A A

S A A A A A A A A A
A
A A A A A A A A

Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
P A AA A A A A A A AA

ÉdSCFP AVZCJ

B BH

AA AA A A AAA A
A A A A A A A
A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A A
Z A A A AA A A A

É AV D

S A A A AA A AA AA AA
A A A A A AA A A A
A A AA A A A A A A
A A A A A A A

S A AA A A AA A A S A
A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A

Z AA A A A A AA AA A
A A AA A A A A

S A A A AA A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

P A A AA A A A AA A A
A A

Z A A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A A

B BU B
AA A A A A A A A A A
A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A A
A A A AA A A
Z A A A AA A A

É A
S A A A A A A A A A A
A A A A A AA A A A A
A A A
Z AA A A A A A A A A A
A A A A A AA A A A A
A A
AA A A A A A AA A A A
ZA A A A A A AA A A A A
A A A A AA A

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
V A AA A A A A A A A A
A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A AA A A A A A A A A
A AA A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

É A A
E A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
P AA A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
D A A A A A A A A A A
A A A

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
K A A A

É A
V A A A A A A A A A A
A A A A A A AA A A A
A A A A AA A A A
A A A A A A A A
R A A A A A A AA A A A
AA A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A
Z A A A AA A A A A A
F A A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A A
A A

B BU BP BPP
A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A A
A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A

É AS AM A
E A A A A A A AA A
A AA A A A AV A AEA A
AA A A A A A AA
A A AA A A A AA
A A A AA AA AE AM A A
D A A A A A A
AA A A A A A A A A
AA A A A A A A A
Z A A A A A A A A AA

S A A A AA A A A A
A AA A A AA A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A AA A A A A
AV A A A A AA
L A A A A AA A AA A
A A AA A AA A A A
A A A A A A A A A

É AS AM A
L A A A A AM AA A
A A A A A A A A
AA AA A A A A A
P A A A A AA A
S A AA A A A A A A A
A AA A A A A A A
ZA AA A A AA A A A A
A A A A A A AS AM

S A A A AA A AA A A
A A A A AA A A A A
AA A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
A A A A A AA A A A A
A A A A A A A A
L A A A A AA A AA A
A A A A A A A A

É AS AS AM
S A A A A A A AA A A
A A A A A A A A A A
A A A A AA A
É AA A A A A A A A
Z A AA A A A A A A
S A AA A A A A A A
A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A

S A A A A A A A A
S A A A A A AA A A A
A A A A A AS A A A
A A A
S A A A A A A A A A A
A A AA A AA A A A A A
A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A

B Ě BN

AA A A A A A AA
A A A AA A A
A A A A AM AS

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A
S A A A A A A A
Z A A A AA A A

É Š P A

V A A A A A A A A
Ě AA A A A A A A A A
A ĚA A A A A A A
A A A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A

Z A AA A A A A Ě A A A
A A Ě A A A A A A
A A AA A A A A A

S A A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A AA A A A A A A A

J A A A A A A A A
A A A Š A AA A A A A
A A A A A A A

Z A A A AA A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A

É Š F

M A A A A Ě ZA A A A
A AA AA A A A A A AA
A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A

F A A A A A A A Ě A
A A A A

S A A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A A A A

ZA A A A A A A A A A
A A A A AA A ZA A A
A A A A A A A A A

Z A A A AA A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A

S A A A A A A AA Š

É Ž

N A A A A A A A A A A
O AA P AA A A A A A A
Š A A A A A AA A A
A A A

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

Z A AA A A A A A

S A A A A A A A A A A
A A AA A A A A A A

ZA A A A A Ě

Z A A A A A A A A A A
A A A A A A Š A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

ZA A A A A AM AŽ Ě A A
A AA A A A A A A A
A Š A A AA A

B **Æ**

A AA A A A A AA A AA A
A A A AA AA A A A
A A AA A A A A
A A AA A

S A A AA A A AA A
AA A A AA A A
Z A A A AA A A A

Æ **AS**

S A A A A A A AA A A
A A AA A A A A A
AS A A A A A A A
A AS A AA A A A A A
A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A AA A A A A A A
AS AA A A A A AA A A
A A A AA AS A A A

F A AA AS A AS A A A A A
A AA A A A A A A A
A AA A A A AS AA A A

S A A AA A A A A A A
A A AS AA A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A

Z A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A A
A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

Æ **AS**

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A AA A A A A A A

S A AA A A A A A A A
AS A A A A A A A A

F A A A A A A A A
A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

R A A A AA A A A A A
P A A A A A AS A A

Z A A A AA A A A AS AA
J A A A A A A A A A
A

S A A A A A A A AA
A A A

Æ **AP A**

M A A A A A A A A
A A A AA A A A A A
A A A A A AA A A
A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
AA AA A A A A A A A
A A A

S A A A A A A A AA
A A A A A A A A
A A A A A AA A
A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

É A A A A AA A

Z A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A
A A A AA A A A A A

Æ **AM**

N A A A A A A AA A
A A A A A A AA A
AS A A A A A AA A
A

S A AA A A A A A A A
AS AA A A A AA A A A
A A AA A A A AS A A A
A A A A

AA AA A A A A A A
A AA A A A AA A A
AA A AA A A A A A
A A A A A A A A
AA AS A A A A A A A
A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A

F A A AA A A A A A
A A A A A A A A

Z AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

B B̃ B̂

A AA A A A A A A A AA A
A A A A A A A A A A
I AA A A A

S A A AA A A AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A

É A A

E A A A A A AA A
V A A A A AA A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A AA A A A
Y AA A A A A A A
S A A A A A A

S A AA A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

É Æ

S A A A A A A A A A
ZA A A A A A A A AA
É A A A A A A A A A
P A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

B B̃ B̂

A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A

S A A AA A A AA A A
Z A A A AA A A A A A

É AM

S A A AM A A A A A A A
n A A A A A A A A A
Z AA A A AA A AA A A
F A AA A A AAA A A
ZA AM A A A A A A A A A
ZA A A AMUA A A A A A A

S A AA A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A

É A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
R A A A A A A A A A
E A A A A A A

S A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A

VÝCHOD

Lokality Východ reprezentujú územie súboru východne od srdca Nitrý. Je vymedzené zo západu riekou Nitra, z juhu rýchlostnou cestou R1, z východu Hrnčiarovským kanálom spolu s obcou Nitrianske Hrnčiarovce a severu cestou I. triedy 64 a severným nábehom Martinského vrchu. Takto vymedzený Východ sa rozpína medzi katastrálne územia Nitra, Zobor, Chrenová a Mikov dvor.

Cieľovým stavom tejto časti je posilnenie charakteru hodnotnej výstavby druhej polovice 20. storočia v parkových priestranstvách rôzneho charakteru vnútroblokov so živúcim využitím nábregia, ich prepojenie s pahorkom Martinského vrchu a celkom nových i starých častí Agrokomplexu s vodnými plochami. To všetko spolu s dotvorením hodnotných priestranstiev týchto štruktúr, samotných plôch univerzity a ich okolia i novo vznikajúceho východného okraja Nitrý so svojimi vstupmi do krajiny ako i prekonávaním bariér dopravných stavieb (rýchlostná cesta R1, Chrenovská, Zlatomoravecká a ďalšie), nových prepojení v smere západ východ a ich priestranstvami i samotnej rieky Nitra.

Systém sídelnej zelene a štruktúra krajiny sleduje hlavne toky

Nitrý a Selenca spolu s hlavným jadrom vnútroblokov panelovej bytovej zástavby. Tieto vnútrobloky sú odlišné dobou svojho vzniku a tým i ich charakterom či uzavretosťou – to sa odzrkadľuje i v pôsobení výsadiieb. Pre celý systém je tak dôležitá práca s nespevnenými povrchmi a ich režimami údržby ako i implementácia systémov krajinskej infraštruktúry i s ohľadom na to, že táto časť bola historicky širšou riečnou nivou rieky Nitra. Významný je dopad vodných plôch, ich charakteru a dostupnosti. Obdobné platí i pre plochy areálov a ich výsadiieb, ktoré spolupôsobia v rámci systému sídelnej zelene svojimi výsadbami i ich rúbaním. Zvláštnu pozornosť v rámci biodiverzity je vhodné venovať areálom Agrokomplexu i univerzity. Dôležitou je taktiež práca s okrajom štruktúry zástavby, ktorá pracuje s prepájaním zástavby a krajiny, ktorá v tejto časti je ako i prekonávaním dopravných bariér vo väzbách krajinskej štruktúry. Prevažne rovinatej morfológii tu dominuje Martinský vrch spolu s nábehom údolia Selenca.

Typológia priestranstiev v zastavanom území vychádza hlavne z typológie vnútroblokov, ich prilahlých nespevnených plôch a viac sporadicky

zo spevnených plôch. Je výrazne ovplyvnená solitérnymi objektami a ich prilahlými areálmi vzdelávania, produkcie, starostlivosti. Východná časť územia je na rozdiel od roviny v západnej časti v miernom svahu a v časti Martinského vrchu prechádza do úpätia Zobora. Tento východný okraj potom obsahuje prímestskú kompaktnú zástavbu, ktorá je v južnej a severnej časti doplnená o kompaktnú mestskú zástavbu. Charakter tejto zástavby tak výrazne mení pôsobenie a vymedzenie priestranstiev. V rámci typológie je integrované využitie špecifika hodnotných priestranstiev i objektov 2. polovice 20. storočia ako i archeologické stopy.

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmienené plochy vnútroblokov i nábregia Nitrý so Selencom či krajinné plochy spojené s celkami areálov v tejto časti. Dôležitým aspektom je tak posilnenie voľnočasových i bežných prepojení spolu s biodiverzitou a zadržiavaním vody v území.

200

500

1000

- priestranstvo jestvujúce špecifické
- priestranstvo potenciálne špecifické
- priestranstvo jestvujúce krajinné
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie plochou
- významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- potenciálne bloky

- linie**
- ulice hlavné
 - ulice vedľajšie
 - nábrežia mestské
 - nábrežia krajinné
 - krajinné línie hlavné
 - krajinné línie vedľajšie
 - cestná sieť v parkoch a krajine

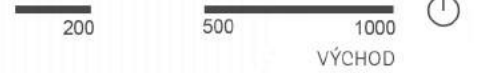
- plochy**
- námestia hlavné
 - námestia vedľajšie
 - parky hlavné
 - parky vedľajšie
 - plochy krajinné hlavné
 - plochy krajinné vedľajšie
 - plochy lesné
 - vodné toky

- areály**
- vnútrobloky rozvojené
 - vnútrobloky ranné
 - vnútrobloky parkové
 - vnútrobloky systémové
 - parkoviská
 - priestranstvo s režimom zahradené
 - priestranstvá prevažne nespevnené ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby
 - areály vzdelávania
 - areály športu
 - areály starostlivosti
 - areály produkcie
 - záhradkárské osady
 - cintoríny

Martinský vrch
 [1] Hradisko
 [2] Kasárne
 [3] Pod vrchom

Chrenová
 [1] Univerzita
 [2] Agrokomplex
 [3] Chrenová I.
 [4] Chrenová II.
 [5] Chrenová III.

[6] Chrenová IV.
 [7] Nová Chrenová
 [8] Brezový hájik
 [9] Chrenovský dvor
 [10] Mikov dvor

— hranica lokality
 — priestranstvo jestvujúce
 — priestranstvo špecifické
 — jestvujúce prvky
 — okruh vnútorný/vonkajší
 — triedy mestské/prímestske

— hranica časti lokality
 — priestranstvo potenciálne
 — priestranstvo špecifické
 — potenciálne prvky
 — námestia hlavné
 — námestia vedľajšie

Názov
 ○ názov lokality
 ○ priestranstvo jestvujúce krajinné
 ○ priestranstvo potenciálne krajinné
 ○ významné prepojenie plachou
 ○ parky hlavné
 ○ parky vedľajšie

[0] index časti lokality
 ○ priestranstvo potenciálne krajinné
 ○ významné prepojenie jadier mimo súboru lokalít
 ○ plochy krajinné hlavné
 ○ plochy krajinné vedľajšie

Súbor lokalít Východ je delený na lokality Martinský vrch a Chrenová. V súbore prevažuje rozlohou lokalita Chrenová. Tá je zo západu ohraničená nábrežím Nitry, z juhu rýchlostnou cestou R1, z východu obcou Nitrianske Hrnčiarovce a severu lokalitou Martinský vrch. Tá súbor uzatvára ako jeden z nitrianskych pahorkov.

Martinský vrch je následne delený na časti Hradisko, Kasárne a Pod vrchom. Hradisko zaberá časť pahorku s pôvodným hradiskom, Kasárne sú celkom väznice a príľahlých plôch a Pod vrchom je časťou s možnosťou prepojiť lokality. Chrenová je následne delená na časti Univerzita, Agrokomples, Chrenová I., II., III., IV., Nová Chrenová, Brezový hájik, Chrenovský dvor a Mikov Dvor. Univerzita je nábrežnou časťou s hodnotnou zástavbou, Agrokomples je časťou rozvoja tohto areálu, Chrenová I. je unikátom panelovej zástavby, II. jej rozšírením s výrazným vnútroblokcom, III. s miestnym centrom, IV. s nižšie podlažnou zástavbou, Nová chrenová rezidenčnou štvrtou, Brezový hájik parkom s areálmi, Chrenovský dvor časťou pozdĺž Zlatomoraveckej a Mikov Dvor okolím toku Selenca.

Hlavnými kompozičnými celkami zastavaného územia sú Výstavisková mestská trieda, parková osa Martinského vrchu, rozvinutie prímestských tried Chrenovská (nadväzuje na Janíkovskú), Zlatomoravecká, vnútorného i oboch častí vonkajšieho okruhu – všetky by mali byť podľa možnosti doplnené o stromoradia a kvalitnejšie povrchy s akcentovaním špecifických priestranstiev a oddelenou cyklocestou. Výstavisková trieda je novým nástupom do mesta od rýchlostnej cesty, parková osa Martinského vrchu prepája nábrežie s pahorkom, vnútorný okruh obkolesuje Hradný vršok ako spojnica lokalít, Chrenovská trieda ju napojuje a rozvíja vnútorné usporiadanie priestranstiev Chrenovej, južný polokruh vonkajšieho okruhu popri dopravnej tangente rozvíja priestranstvá nástupov do centrálnej časti Nitry a severný polokruh vonkajšieho okruhu prepája viac miestne priestranstvá. Ďalšie priestranstvá sú miestnymi jadrami zástavby.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev je nábrežie Nitry a Selenca s nadväzujúcimi parkami a rozhranie zástavby s krajinou štruktúrou.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny vo vzťahu k tokom a Martinskému vrchu
- rieš rieku, nábrežia a príľahlé priestranstvá ako jeden celok
- rešpektuj historické osy a komponovanie priestranstiev
- podporuj drobné pešie prepojenia a priechody
- dodržuj nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo-vznikajúci i stávajúcich častí
- rieš priestranstvá nástupu občianskej vybavenosti vo vzťahu k ich významu a náplni
- podporuj drobnú komerciu s využitím priestranstiev vhodných vnútroblokov
- z hlavných pohybových osí vytváraj miesta pre príjemný pohyb a pobyt
- udržiavaj, rozširuj pešie zóny a chráň vnútorné prostredia častí lokalít
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na okolie, minimalizuj bariérový efekt ulice Chrenovská
- predvídaj problémy s dopravnou infraštruktúrou a prepojením na okolie
- klad' vysoký dôraz na historický detail i s ohľadom na súbory blokov 20. storočia
- podporuj individuálne využitie a údržbu priestoru pred panelovými domami

OCUWPMÆUEJ

B BN

AA A A A A A A A A A A A
 A A AA AA A A AA A A
 A AA AA A A A A A A
 AA Æ A A A AA A A A
 A A A A A A AA A A A A
 A A A A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
 AA A A A AA A A
 S A A A A AA A AA A
 A A A A A A A
 Z A A A AA A A

O AL AAO A

U A A A A A A A A A A
 AA A A A A A A A
 S A A A A A A A A
 A
 S A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A AA A A A A A A A

S A A AA A A A AA A
 A A A A A AA A A A A
 A A A A A A A A A A
 AA A AA A A A A A
 S A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 Z A AA A A A AA A A A
 A A A A A A A A A A
 L

O A

U A A A A A AA A
 AA A
 R A A A A A AA A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 ZA A A A A A AA A
 A A Æ AA A A A A A

S A AA A A AA A A A
 A A A A A A A A A
 S A A A AA A A A A A
 S A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A AA A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 Z A A AA A A A A A A
 A A AA A A AA A A A A
 AA A A

B **BJ**

A A A A AA A A A
A A A A A AA A A A
A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A A AA A
Z A A A AA A A

O **AM**

U A A A A A A
S A A A A A A A A
S A A A AA A

S A AA A A A A A A
A A AA A A A A A
S A A A A A A A A
Z A A A A AA A A A

O **AZ**

U A A A A A A A A A
A AM A A A A
S A A A A A A A A
A A A A A A A
S A A A AA A A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A
AZ A A AA A AA A A A A

O **AS A A**

U A A A A AA A A A A
A A A A
M A A A A A A A A
A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A A
P AA A A A A A A A A

B **B** **B**

A A A A A AA A A A
A A A A A A A
A

S A A AA A A A AA A
AA A A A A AA A A
Z A A A AA A A A A

O **AZ**

U A A A AA A A
E A A A A A A A A A
A A AA AA A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
S A A A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
S A A AA A A A A A A A
A A AA A A A A A A A
Z A A A A A A A A A

EJ UQPRZd

B B

AA A A A AA A A
 A AA A A A A A A
 A AA A A A A A A
 A A A A AA A A A A
 AA A A A AA A A A A
 A AA A A AA AA A A A
 A A A

S A A AA A A AA A
 AA A A A A AA A
 S A A A A A A A
 Z A A A AA A A

E AV A

U A A A A A A A
 S A A A A AV A
 H A AA A A AV AM A
 Y A A A A A A A A
 S A A AA A A A AA

S A AA A A A A A A
 A A A A A A A A A
 AA A A A A A AA A
 S A A A A A A A A A
 S A A A A A A A A A
 A AA A A
 E AA A A A A A A A
 A A A A A A

B B

AA A A A A A A A
 A A A AA A A A A A
 A A A A A A AA A A
 AA A A A A AV AA A AA
 A A A A A A A A A
 A A A A A AA AA A
 AA AA A A A A A A A
 A A A AA A A A A

S A A AA A A A AA A
 AA A A A A A AA A
 S A A A A A A A A
 Z A AA A A A AA A A
 A

E

E A A

U A A A A A A A
 C A A
 S A A A A A A A A
 A A A
 Z A A A A A A A A
 A A A AA A A A A

S A AA A A A A A A A
 A A A A A A A A A
 AA A A A A A
 S A A A A A A A A A
 A A A A AA A A A A
 U A A A AA
 Z A A A A A A A A A
 A AA A A A A A A

E AU A AV

U A A A A A A AA
 A A A A A A
 M A A A A A A A A
 A A A AA A A A AV A
 A A A A A A A A A
 A A A A A A A A
 E AA A A A A A AA A
 A AA

S A AA A A AA A A A
 A A A A AA A A AA
 A A A A A A A
 S A A A A A A A A A
 A A AA A AA A A A A
 A A A A AA A A A
 A A A A AA A A

U A A A A A A A AV AA
 L A A A A A A A A

Z A A A A A A A A A
 A A A AA A AA A A A A

E **Æ** **A**
U A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
M A A A A A A A A A A
M
Z A A A A A A A A A A
A A

S A A A A A A A A A A
Æ A A A A A A A A A A
A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A

B **B** **BP**
A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
E A A A A A A A A A A
S

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
E A A A A A A A A A A

E **Æ** **A**
U A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
E A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
Æ A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
U A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A

E **AV** **ÆA**
U A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
É A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
P A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
Æ A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
V A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

B **B** **BP**
A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
Æ A A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A

E **AV**
U A A A A A A A A A A
E A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
W A A A A A A A A A A
E A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
E A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

B B BPP
A A A A A A A A A A
A A A A AA A AA
A A A A A A A AA
H AA A A A A A A AA A A A
A AA A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A

E AH AÆ
U A A A AA A AÆ AA
n A A A A AÆ A A A A A
n A A AA A A A A A
E AA A A AA A A A A
É

S A AA A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
S A A AA A A A A A A
M A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A

B B Bg
A A A A A AA A A A A
A A A AA A AA A A A A
A AA A A A A A A A
A AÆ AA A AA A A A
A A

S A A AA A A AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A

E F
U A A A A A A AA A
W A A A AA A A A
S A A AA A A A A A A
A A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
S A A A AA A A A A A
Z A A A A A A AA A A
S A AA A A A A

E A A
U A A A A A A AA A
M A A A A AÆ
S A A A A A A A
S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A

B BH B

A A A A A A AA A
A A AA A A A A A
C A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A A AA A
S A A A A A A A A
Z A AA A A A AA A A

E AD A

U A A A A AA A A A A
A A A A AA A A A A

S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A AA A

U A A A A A A A A A
AA A A AA A A A A

S A A A AA A A A A A
A A A A A A A A A
AA A AA A A A A A A
A AA A A A A A A

ZA A A A A A A A A
A A AA A A

Z A A A AA A A A A A
A A A A A AA A

S A A A A A AA A A
A AA A A A A A A A
A AA A

B B B

AA A A A A A A A AA
A A AA AA A A
A A A A A A A

S A A AA A A A AA A
AA A A A A AA AA A
Z A A A AA A A

E AÉ

U A A A AA A A A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A

S A A A A AA A AA
AA A AA A A A A A
A A A A A A A

M A A A A A A A A
A A A A A A A

S A A A A A A A AA
A A A A A AA A A

FA A A A A A A A A
A A A A A A A

Z A A A A A AA A A A
A AA A A AA A A AA A
A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A

B B B

A A A A A A A AA A
A A A A A A A AA A A A
A A A A AV A A A A
A A A A AA A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA AA A
S A A A A A AV AA A
Z A A A AA A A

E S A A

U A A A A AV A A
A A A A E
S A A A A A AA
A A A A A A A
É A A A A A A
F A A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A
S A A AA A A A A A A A
A A A AA A A A A A A
Z A A AA A A A A A A A
AA A S A E A A

E S L A

U A A A A A A A A
A A A A A A A A
S A A A A L A A
n A A A A A A A A A
A A S A A A A A A A
L
Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A

S A AA A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A A
L A AA A A A A A A A A
L A
Z A A A A A A A A A A
A A A A S L A A A A
A A A A L A A A A
A

E S AV

U A A A A A A A A
A A A A A A A A
S A A A A AV E A A AA
A AA A
Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A

S A AA A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
AV A
Z A A A A A A A A A A
A AA S A AV A A A
A AA A

SEVER

Lokality Sever reprezentujú územie súboru severne od srdca Nitry. Sú vymedzené severne nábehom masívu južného výbežku Tribeča, hradiskom, Zoborom, západne Lupkou, vinicami a sadmi, východne obcou Nitrianske Hrnčiarovce a z juhu cestou I. triedy 64 a Martinským vrchom. Celá časť disponuje s unikátnymi výhľadmi na historickú Nitru. Takto vymedzený Sever sa rozvíja medzi katastrálne územia Zobor a Drážovce.

Cieľovým stavom tejto časti je podporiť celkový charakter tejto svažitej časti mesta s doplnením jednoznačných a rozoznateľných priestranstiev, ich štruktúry a jadier, ktoré umožňujú zlepšenie prepojení s rekreačne hodnotnou časťou CHKO Ponitrie, Zoborom a jeho krajinnými priestranstvami pri minimalizovaní negatívnych dopadov okolitých dopravných stavieb so zlepšovaním nadväzností priestranstiev na okolité súbory lokalít. Rizikovými časťami sú v tomto ohľade okolie Šindolky a úpätie Zobora s jeho prepojením na rieku Nitru a obecne súbory lokalít Stred a Východ.

Systém sídelnej zelene a štruktúra krajiny sleduje hlavne jadro CHKO Ponitrie a prepojenia na oko-

lie v podobe vrchu Lupka. Charakter prepojení a krajinných priestranstiev v týchto častiach nemôže odporovať základným princípom ochrany krajiny. Výraznou časťou tohto systému je hlavná sieť priestranstiev zastavanej časti ako i morfológia. V tomto území je vo vzťahu k šírke jednotlivých profilov priestranstiev zložitejšie umiestňovať výsadby a nadväzujúcich opatrení zelenomodrej infraštruktúry bez obmedzení pohybu. Nadväzujúce výsadby súkromných záhrad sú tak nedielnou súčasťou dotvorenia celku tohto systému v staršej zástavbe i s ohľadom na pôvodný historický kontext tejto časti ako záhrad. Obdobné platí i u rôznych areálov v zemi a je preto nutné venovať zvýšenú pozornosť výsadbám v nich, prípadne ich redukcii. Novšie časti v okolí Lupky a Šindolky princípy modrozelenej infraštruktúry implementujú. Nábeh Zobora zo strany Lupky je podoprený záhradami a doplnením krajinných línií smerom na súbor lokalít Severozápad.

Typológia priestranstiev v zastavanom území je založená v staršej zástavbe na úzkych priestranstvách v zložitých sieťach umiestnených v náročnej morfológii. Jedná sa hlavne o priestranstvá v rozvoľnenej prímest-

skej zástavbe s časťami kompaktnej prímestskej zástavby, záhrad, areálov vzdelávania a starostlivosti. Nová zástavba využíva z časti kompaktnú mestskú zástavbu a od nej sa odvíja i charakter priestranstiev a uzavretých vnútroblokov. Špecifickým niektorých priestranstiev je práca s archeologickými stopami či špecifickými morfológickými situáciami a výhľadmi (kláštor Zobor, Zoborské jazierko apod.). V území sa taktiež nachádza niekoľko celkov zástavby so špecifickým historickým vznikom alebo usporiadaním u ktorých je vhodné zástavbu reflektovať nad rámec detailu charakteru – Poštová kolónia (ulica Nécseyho), drobná radová zástavba a súbory konca 20. storočia (ulica Rúžová apod.).

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmienené krajinné plochy a čiastočne krajinné línie. Špecifikom sú priestranstvá spojené s archeologickými stopami hradísk.

200 500 1000

- priestranstvo jestvujúce špecifické
- priestranstvo potenciálne špecifické
- priestranstvo jestvujúce krajinné
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie plochou
- významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- potenciálne bloky

linie	ulice hlavné	plochy	námestia hlavné
	ulice vedľajšie		námestia vedľajšie
	nábrežia mestské		parky hlavné
	nábrežia krajinné		parky vedľajšie
	krajinné línie hlavné		plochy krajinné hlavné
	krajinné línie vedľajšie		plochy krajinné vedľajšie
	cestná sieť v parkoch a krajine		plochy lesné
			vodné toky

vnútrobloky rozvojené	areály vzdelávania
vnútrobloky ranné	areály športu
vnútrobloky parkové	areály starostlivosti
vnútrobloky systémové	areály produkcie
parkoviská	záhradkárské osady
priestranstvo s režimom zahradené	cintoríny
priestranstvá prevažne nespevnené ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby	

Kláštorné sedlo
 [1] Šindolka
 [2] Lupka
 [3] Kláštor

Svahy Zobora
 [1] Podzoborie
 [2] Hornozoborská
 [3] Strelnica
 [4] Zobor

hranica lokality	hranica časti lokality	Názov názov lokality	index časti lokality
priestranstvo jestvujúce	priestranstvo potenciálne	priestranstvo jestvujúce krajinné	priestranstvo potenciálne krajinné
špecifické	špecifické	významné prepojenie plachou	významné prepojenie jadier mimo súboru lokalít
jestvujúce prvky	potenciálne prvky	parky hlavné	plochy krajinné hlavné
okruh vnútřní/ vonkajši	námestia hlavné	parky vedľajšie	plochy krajinné vedľajšie
triedy mestské/prímestske	námestia vedľajšie		

Súbor lokalít Sever je delený na lokality Kláštorné sedlo a Svahy Zobora. Kláštorné sedlo je miestom cesty ku kláštoru Zobor a okolitého morfológického sedla vytvoreného morfológiou blízkeho pahorku Lupka a jeho naviazanie smerom na Meškov vrch. Svahy Zobora sú celkom od jeho úpätia v blízkosti rieky Nitra až po jeho vrchol. Oba celky tak obsahujú zástavbu i hodnotné prírodné prostredie s dominantou krajinnou vedutou Nitra.

Kláštorné sedlo je následne delené na časti Šindolka, Lupka a Kláštor. Šindolka je časťou, kde historické jadro doplnené o novú zástavbu prepája túto časť ďalej na Dražovce a Lúky. Lupka je potom morfológickým výbežkom s pahorkom hradiska blízkeho svahov. Kláštor je oblasťou Zoborského kláštora a krajiny smerom na Meškov vrch. Svahy Zobora sú následne delené na časti Podzoborie, Hornozoborská, Strelnica a Zobor. Podzoborie je nábehom Zobora s prilahlými zárezmi, Hornozoborská potom vrcholovou časťou zástavby Zobora. Strelnica je uceleným celkom zástavby Svahov Zobora s časťou lokality Zobor ako jej neprehliadnuteľným nitrianskym pahorkom.

Hlavnými kompozičnými celkami zastavaného územia sú Kláštorná mestská trieda, rozvinutie prímestských tried Michalská a Zoborská spolu s severnou časťou vonkajšieho okruhu – všetky by mali byť podľa možností doplnené o stromoradia a kvalitnejšie povrchy s akcentovaním špecifických priestranstiev. Kláštorná trieda spojuje priestranstvá Zoborského kláštora, Klinčeková, Kláštorská s uzlom Dolnozoborská - vstup na Zobor. Zoborská trieda je priamym nástupom na Zobor s uzlom Amfiteátr - vstup na Zobor, Kostolom Sv. Urbana, Pri starej lanovke, Turistická a Podhájska. Michalská trieda smeruje na Dražovce a spája Pri prameni a Hradisko Lupka. Okruh prepája uzly priestranstiev s Jeleneckou. Ďalšie priestranstvá v častiach tvoria ich charakterom vnútornejšie jadrá.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev sú zmieňované plochy, konkrétne plochy krajinné ducha lesoparkov a chránených oblastí Lupky a Zobora spolu s hlavným jadrom CHKO Ponitrie. Všetky tieto časti sú doplnené o krajinné priestranstvá rozvíjajúce rôzne aktivity.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny vo vzťahu k morfológii Zobora
- rešpektuj historické osy a komponovanie priestranstiev, zjasňuj ich a zvyšuj ich prehľadnosť
- podporuj drobné pešie prepojenia a priechody pomedzi rodinné domy
- dodržuj nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev
- rieš priestranstvá pri občianskej vybavenosti vo vzťahu k ich významu a náplni
- z hlavných pohybových os vytváraj miesta pre príjemný pohyb a pobyt
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na širšie okolie, minimalizuj bariérový efekt ulice Chrenovská
- koncepčne pojmi areáli u nábehu Zobora ako významovo obdobný celok prepojený severnou časťou vonkajšieho okruhu
- predvídaj problémy s dopravnou infraštruktúrou a prepojením na okolie, hľadaj možnosti zahĺbeného riešenia
- klad' vysoký dôraz na prezentáciu vrstvy hradísk a zaniknutého kláštora s ohľadom na ich krajinný potenciál
- rieš konflikt medzi ochranou prírody a tlakom na rekreačné využitie Zobora vhodne zvolenými riešeniami

B BV

AA A A A A A A A A
A AA AA A AA A A A A
A A AM AM AA A A

S A A AA A A AA A
AA A A AA AA A
S A A A A A A AN
Z A A A AA A A A

M AM

S A A A A A A A AV A
M A AA A AS A A A AA
ZA A A A A AA A A
A A A A A A A A
Z AA AA A A A A A A

S A AA A A A AS A A A
A AA AA A A A
S A A A A AA A A A
A A A AA A A A A A
Z A A A A AA A A A
Z A A AA A AA A A A

M A AN

U A A AA AA A A A
A AN ZA A A A A A
A A AA A A A A
S A A A A A AA A

S A AA A A A ZA A A A
A A A A A A A A A
A AA A
S A A AA A A AA A A
Z AA A AA A A A A A
A A A A A A A A
Z A A A A A A A A

M AS AN

S A A A A A A A A
A AN AE A A A A A
AA A A A A A AA
ZA A A A A A AN AA A
S A A A
O A A AA AA A AA A
AA A A A A AA A
N
K A AA A A A A A A

S A A A A A A A A
AA A A A A A A A
S A A A A AA A A A
A A A A A A A A A
A A A A
Z AA A A A AA AA A AA
A A A AN AA A A A AA
A

M AS

U A A A A A AA A A A
A AE A A A A AA A AA
A A A A A A AA A
A
ZA A A A A A A AA A A
E A A A A AA AA A A A

S A AA A A A
S A A A A A ZA A A A
A A A A A A A A A
A A A A A AA AA A A
A A A AA A AA A A
Z A A A A AA A A A A
A A A A

M AS AE

U A A A A A AA A A A
A AA A A AA A A A
A A A A A A A AA
A
V AA AM AE A A A
A A A A A
ZA A A AA A A A A
A AA

S A AA A A A
S A A A AA A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A AA A A A A
Z A A A AA A AA A

B BJ

A A A AA A A A AA
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
S AA A AA AA A A A
S A A A A AA A A A
U A A A A A AA

M AD A

U A A A A A A A A A
AA A A AA A A A
Z A A A A A A AA A A
A A

S A AA A A A
S A A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A A
A A A A AA AA A A A A
Z A A A A AA A A A A A
A AA A A A

M AP A

O A A A A A A A A A
A AA A A AA A A A A A
A A A A AA AA A
Z A A A A A A A A AA A
A A A A AA A A A A

S A AA A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A AA A A A A A A A

M AE A

M A A A A AA A A A
A AA A A A A AA A A A
A A A A
ZA A A A A A A AA A AA
A A A AA A A A AA

S A A AA A A
S A A AA A A AA A A A
ZA A A A A A A A A A
AA A AA A A A A A A
AA A A A A A A A A
A
Z A A A A A A A A A

M AF A

O A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A A
Z A A A A A A A AA A
A A A AA A A A A A

S A A AA A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A

M AV A
Z A A AA A AA A AA A A A
A AA A A A AA AS A A
V A A A A A AA A A A AA

MA A A A AA A A A A
A A A A A
ZA A A A A A A A

S A A AA A A
S A A AAA AR AV A A A A
A A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A AA A A

M Æ A
U A A A A A A A A A
A AA A A AA A A A A
A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A
ZA A A A A A A A A A
A A A A A A A
É A JFA A A A A A A
F A A A AA A AA A
V A

S A A AA A AA A A A
A A A A
S A A A A A A A A A A
A AA A A A AAA A A A
A A A A A A A A A
MA A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A

VZCJ ĎĀÉRDRUC

B B

A AA A AA A A A A A A A A
E A A A A A A A A A A A A
A A AA AA A A A
A A AA AA A A A A A
L A A A AA AA A A A A A A
M A

S A A AA A A AA A
S A A A A A A A
Z A A A AA A A

É A AA A É

S A A A AA A A A A A A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A A A A A
Z AA A A AA A A A AV A AA
A AA A A A
A A A A A A A A A A
ZAV A A A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A
S A A A A A AV A AV A A
AA AA A AA A A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A AV A A A A A A
V A A A A A A A A A A A A

É A AA A É

S A A A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A
n A A A A A A A A A A
A A A A A A
E A A A A A A A A A
A AA A AA AA
ZA A A A A A A A A A A
AA A A A A A A

S A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A
S A A A AA A A A A A A
F A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A

É A

S A A A A A A A AA AA
A A A A AA A A AA
AA A A A A
S A A A AA A A A A
A A A A A A
S AA A A A A A A A
A A A A A
n A AA A AA A AA A A A
A A AA A A A AA

S A AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A AA A
S A A AA A AA A A A A
A A A
Z A A A A A A A A A A

É A A

S A A A A A AA A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
AA A AAA A A A A
A
P A A A A A A A A A
A A A A
ZA A A A A A AA A A A

S A AA A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A
Z A A AA A A A A A A A
A AA AA A A AA A A A
A A A A A A A A A

É Æ A

Z A A A A Æ AA A ÆA A
 A A A A A AA AA A A
 Æ A

S A A A AA A A A A
 A A A A A AA A A A A
 A A A A

ZA A A A A A A A A
 A A A A

O A A A AA A AA A A A A
 A A A AA

S A A AA A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 OÉMA A A A A A A A A A A
 A AA A AA A A A A

V A A A A A A A A A A
 AA A A A A A A A A A A
 A AA A A A A A A A A A A
 A A A AA A A A A A A

Z A A A A A A A

É D

N A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A
 R A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A

ZA A A A A A A A A
 D

Z A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 A A A A

S A AA A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A

S A A A AA A A A A A A
 AA A A A A A A A A A A

Z A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A

É M

S A AA A A A A A A A A A A
 A

ZA A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 M A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A

S A A A A A A A A A A A
 AA A

ZA A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A
 E A AA A A AA A A A A A A A A
 Æ

Z A A A A AA A A A A A A
 A A A A A A A A A A A A

B BN

A AA A AA A A AA
A A A A A A A A
AA AA A A A A A A
J AW A A A A

S A A AA A A AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A

É AM A A

S A A A AM A A A AA A
A AA A AA A A A A
AA A A AA A
ÉA A A A A A A A
A A A A A A A
R A A AA A A A A A
A A A A
S A A A AA A A A A A
A A A AA A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A
S A A AA A A A A A
A A AA A A A
Z AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

É AS A A

S A A A A A A A A A
A A AA A AA A A A A
A A A A A
S AA A A A AV
S A A A AV A AA A A
n A A A A AA A A A A
A A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A A
AA A A A A
S A A A A A A AA
A A AA A A A A A A
OJFA A A A A AA A
Z A A A A AA A A A A
A A A A A A A A A
A A A AV AA A A

É AV

S A A A A A A A AA AA
AA A A AA AA A A A A
A A A A A A A A A
A
F A A A A A A A A
AA A A A A A A A
A AA A A A A A
É A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A
AA A A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A AA A A A
S A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
OJFA A A A A A A A A
A
Z A A A A A A A A
A A A A

B B

A A A A AA A A A AA A
AA A A A A A A A A
A A A AV A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A
Z A A A AA A A

É AV

S A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A
A A A A A
ZA A A A A A A AA A
A AA A A A AA
A A A A A A A A
A A A A A A
M A A A A A AA A AA
A A A A A A A
A A A A

S A AA A A A A A A
A
S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Z AA A A AA A A A A
AA A A AM AA A A
A AA A A A A A A
A A A A A A A A

É A

S A A A A A A A A A
A A A AA A A A A A
A AA
L A A A A A A A A A
A A A A
FA A A AA A A A A A A
A

S A AA A A A A A A A
A A AA A A AA A A A
A AA AA A A
S A A A A A A A A A
A AA AA A A A A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A
Z AA A A A A A AA A A
A A A A A A A A
A A A A A

B Bk

AA A A AV A A A A A A A
A A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A
O AV AA A A A A A A A

S A A AA A A A AA A
AA A A A A AA A
S A A A A A A AA
U A A A A

É A

n A A A A A AA A A A
A A A A AA A A A A
Q AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A
A AA A A A A A A
AA A A

S A A A A A A A A A
AA A A A A A A A
A AA A A
S A A A A A A A A A
A AA AA A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
A A A A

É A A

M A AA A A A A A A
A A AA A A A A A
Z A A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A AA A A A A A A
S A AA A A A A A A
Z A A A A A A A A A
A A A A

É A AV

M A A A A A A A A A
A AA A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
C A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

S A AA A A AA A A A A
A A A A A A A A A
S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A
O AA A A A A A A A A
AA A A A A

JUH

Lokality Juh reprezentujú územie súboru južne od srdca Nitry. To je ohraničené severne rýchlostnou cestou R1, z východu nezastavaným územím nivy rieky Nitra, zo západu ulicou Cabajská s blízkymi a juhu obcou Ivanka pri Nitre. Takto vymedzený Juh sa rozpína medzi katastrálnymi územiami Horné Krškany, Dolné Krškany, Veľké Janíkovce a Párovské Háje. Tento charakter územia je taktiež jednotný s časťou obce Cabaj – Čápor.

Cieľovým stavom tejto časti je podporiť vidiecky prímestský charakter priestranstiev Horných a Dolných Krškan v blízkosti nábreží Nitry s priemyselným parkom areálov produkcie vhodne naviazaný a premiešaný s týmto charakterom a s priechodnými a vľúdnyimi cestnými a dopravnými stavbami so svojim okolím. Osídlenie Horných Krškian je rozložené medzi železničnú stanicu, jadro a nový park u nábrežia. Obdobné rozloženie je taktiež u Dolných Krškian. Na tieto časti i medzi nimi nadväzujú kultivované priestranstvá nových i starých priemyselných parkov s novým i starým vedením železnice.

System sídelnej zelene a

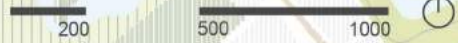
štruktúra krajiny sleduje hlavne toky Nitry a Malej Nitry spolu s príslušnými parkami a Dvorčianskym lesom, ďalej od brány Kartušy cez svahy so sieťovou štruktúrou pomáhajú dotvárať sieť krajinných línií hlavne v časti areálov produkcie a končia celkami záhrad. Parky pozdĺž nábreží uvádzajú riečnu nivu v súbore lokalít Juhovýchod, nábrežia Stredy a Východu. Všetky tieto časti sú zároveň vedením pre širšiu voľno časovú infraštruktúru v území. V rámci dopĺňania blokov areálov produkcie je navrhnutá medzilahlá štruktúra krajiny, ktorá nadväzuje na priestranstvá týchto častí. Tieto návrhové prepojenia by mali napomôcť štruktúre, priestupnosti, redukcii negatívnych vplyvov takto veľkej koncentrácie areálov produkcie a zádržným opatreniam krajiny ako celku.

Typológia priestranstiev v zastavanom území lokalít vychádza z historického základu dvoch vidieckych jadier s naviazaním kompaktnej prímestskej zástavby spolu s cintorínmi, areálmi produkcie, vzdelania, športu a záhrad. Hlavné rozloženie obytných celkov je od areálov produkcie cez historické jadrá obklopené kompaktnou zástavbou cez ktoré prechádza systém nábreží a parkov

v smere západ - východ. Hlavným priestranstvami v časti areálov produkcie je potom séria lineárnych a nástupných priestranstiev ulíc rozšírených na predpriestory hlavných objektov. Hlavná ulica v časti svahov alternuje plánovanú dopravnú stavbu. Mimo hlavný rozvrh sú priestranstvá v týchto častiach navrhnuté tak aby primerane veľkosť blokov členili s ohľadom na zmiernenie negatívnych dopadov takto veľkej koncentrácie areálov.

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmiernené línie prepojené rozšírením línií a plôch na sieťový charakter s hlavným cieľom zlepšenia voľnočasových i bežných prepojení a zmiernenia negatívnych dopadov areálov.

- priestransvo jestvujúce špecifické
- - - - - priestransvo potenciálne špecifické
- priestransvo jestvujúce krajinné
- - - - - - priestransvo potenciálne krajinné
- · · · · významné prepojenie plochou
- · · · · ► významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- ▨ potenciálne bloky

linie — ulice hlavné - - - - - ulice vedľajšie — nábrežia mestské — nábrežia krajinné — krajinné línie hlavné - - - - - krajinné línie vedľajšie — cestná sieť v parkoch a krajine	plochy ■ námestia hlavné ■ námestia vedľajšie ■ parky hlavné ■ parky vedľajšie ■ plochy krajinné hlavné ■ plochy krajinné vedľajšie ■ plochy lesné	areály ■ vnútrobloky rozvojené ■ vnútrobloky ranné ■ vnútrobloky parkové ■ vnútrobloky systémové ■ parkoviská ■ priestranstvo s režimom zahradené ■ priestranstvá prevažne nespevnené ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby	areály ■ areály vzdelávania ■ areály športu ■ areály starostlivosti ■ areály produkcie ■ záhradkárské osady ■ cintoríny

vodné toky

Horné Krškany
 [1] Staré Horné Krškany
 [2] Priemyselný park H. Krškany
 [3] Katruša

Dolné Krškany
 [1] Staré Dolné Krškany
 [2] Nové Dolné Krškany
 [3] Priemyselný park D. Krškany
 [4] Davarčany
 [5] Čabajské svahy

— hranica lokality
 — priestranstvo jestvujúce
 — priestranstvo špecifické
 — jestvujúce prvky
 — okruh vnútorný/ vonkajší
 - - - triedy mestské/prímestske

— hranica časti lokality
 — priestranstvo potenciálne
 — priestranstvo špecifické
 — potenciálne prvky
 ■ námestia hlavné
 ■ námestia vedľajšie

Názov
 ○ názov lokality
 ○ priestranstvo jestvujúce krajinné
 ○ priestranstvo potenciálne krajinné
 ····· významné prepojenie plachou
 ■ parky hlavné
 ■ parky vedľajšie

[0] index časti lokality
 ○ priestranstvo potenciálne krajinné
 ····· významné prepojenie jadier mimo súboru lokalít
 ■ plochy krajinné hlavné
 ■ plochy krajinné vedľajšie

Súbor lokalít Juh je delený na lokality Horné Krškany a Dolné Krškany. Jedná sa o lokality vidieckeho osídlenia Horných a Dolných Krškan, plne spojené stávajúcimi a novými plochami areálov produkcie obopnuté dopravnými stavbami so silnou prírodne rekreačnou osou rieky Nitry.

Horné Krškany sú následne delené na časti Staré Horné Krškany, Priemyselny park Horné Krškany a Kartuša. S.H. Krškany sú jadrom s expanziou okolo brehov Nitry, PP Horné Krškany je segmentom areálov produkcie s novým obytným územím okolo brehov Nitry a Kartuša je obytnou časťou za staro-novou železnicou s novými areálmi produkcie. Dolné Krškany sú následne delené na časti Staré Dolné Krškany, Nové Dolné Krškany, Priemyselny park Dolné Krškany, Davarčany a Cabajské svahy. S.D. Krškany sú jadrom s expanziou okolo brehov Nitry, N.D. Krškany sú časťou za železnicou, PP Dolné Krškany je segmentom areálov produkcie, Davarčany celkom obklopeným nábrežiami a Cabajské svahy krajinou s novými areálmi produkcie.

Hlavnými kompozičným celkom je rozvinutie Krškanskej prímestskej triedy. Tá prepája väčšinu priestranstiev tejto časti, prípadne priamo na

ňu nadväzujú. Trieda je pojednaná stromoradiím s bežnými povrchmi a samostatnou cyklocestou, s rozvinutým detailom naviazania ostatných priestranstiev. Jedná sa o

Náves Horné Krškany s expanziou Pod Katrušou, Novozámocká, Náves Dolné Krškany s expanziou Pri cintoríne, špecifické priestranstva segmentu areálov produkcie Pri strednej škole, Trans Motel a IDEA. S ďalšími za železnicou ako Biovetská a Dvorčanská. Trieda je rozšírená o svoju nábrežnú paralelu s parkami Krškanská, Lúky a Medzi vodami s významným rekreačným potenciálom.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev sú zmieňované línie a plochy systému sídelnej zelene, konkrétne toky Nitry a Malej Nitry spolu s prilahlými parkami a Dvorčanmi, ďalej svahy od Kartuše končiace celkami záhrad. Hlavným bodmi napojenia na okolie sú nábrežia a priestupy okolo dopravných stavieb. Všetky tieto časti sú doplnené o krajinné priestranstvá.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny vo vzťahu k tokom a zbytkom štruktúry krajiny, dopĺňanie štruktúry krajiny
- rieš rieku Nitru ako jedno celistvé priestranstvo, najmä integráciu starých ramien a zaujímavých priestranstiev v okolí rieky
- rešpektuj historické osi a komponovanie priestranstiev
- dodržuj hierarchiu a kontinuitu priestranstiev novo-vznikajúcich a jestvujúcich častí
- rieš priestranstvá pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni
- z hlavných pohybových os vytváraj miesta pre príjemný pohyb a pobyt
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na okolie, rieš bariéru ulice Novozámocká, napájaj slepé ulice na krajinu, prípadne medzi sebou
- rieš budúce bariéry navrhnutých preložiek významných ciest s dostatočným predstihom
- dodržať koncepciu priestranstiev pre areály produkcie s ohľadom na ich budúcu adaptovateľnosť, riešenie klimatických výziev, zabrániť rozsiahlemu teramorfinhu, terasovaniu a vhodne implementovať dopravné stavby
- klad veľký dôraz na historický detail v častiach zachovaných vidieckych štruktúr

J RUPUAMU MCPĎ

B BI BN BU

AA A A AM AA A A A A
A A A AA A A A AA
A A A A A A A AA
A A A A A A A A A
A A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA AA A
S A A A A A A A
Z A A A AA A A A A

J Š AM

U A A A A A Š A A A
A AA A A
E AA A A A A A A
A
S A A A Š AM AA AA
A A Š A A

S A A A A AA A A
A A A A A A Š A A A
A A A A A A
S A A A A A A A AA A
Š A A A A A A A A
Z A A A A A A A A Š A
M A A A Š A A A A A A A

J A AM A

U A A A AA A A
S A A AA AA A A A Š A
A A AA A A A A A
S A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A
S A A AA A A A AA A AA
A AA A A A A
Z A A A AA A A AA A
Š A A AA AA A A A A A A

J AM A

U A A A AA A A A A A
A A
U A A A A A A AM AA A A
A A A A
Y A A AA A A A A AA A
A AA A A A A
K A A A A A A A A A
A A A A AA A A
A A A A

J A A A A A A A A
A A A AA A A
S A A A AA A A A A A A
S A A AA A AA A A A A A
A A A A A A A A A A
A AA
Z A A A A A Š A A
A A A A AA A A A A A
AA A Š A A AA A
A A A A A A AA A A A

B B B BN BJ
AA A A A AA A A
A A A A A A A A A A
OJFA A P A A A A A A A A
A A A A AA A A A
A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA AA A
S A A A A A P
Z A A A AA A A A

J P
U A A A A A A A A A
A AA A A A A A
U A A A A A A A A A
A A AA A A A A A
A A AP

S A AA A A A A A A
P A A A A A A A
S A A AA A A AA A AA
A A A AP
S A A A A A AA A A
A AA AP A AA A A

J AD
U A A A A A A A
S A A A A A A A AA
A A A A A A A A
A A A

S A AA A A A A A A
P A A A AA A A A A
A A A A A A A A
AA A A A
S A A AA A A A A A
A A
Z A A A A A A A A A
A A A

J AN
U A A A A A A P AA
A A
E A A A A A A A A
P A A A A A A A A
A A
U A A AA A A A A A
Y A AA A A A AA A
A AA A A P

J A A A A A A A
A A AA A A
S A A A AA A A A A P A
S A A AA A AA A A A A
A A A A A A A
Z A AA AA A A A A A
A A A A A A A A
P A A A A A A

B BJ

A A A A A AA A A A
AA A A AAA A A A
A A A A A A A A
A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA AA A
S A A A A A A AM
Z A A A AA A A A A

J P A

U A A A A
S A A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A AA A A A A
AA A A A A A
S A A A A A A A A A
AA A A A A A A A
Z A A A A A A A A

J AM

U A A A A AM A A A AA AA
A A P

S A AA A A
S A A AA A AA A A A
S A A A A A A A A
A
Z A A A A A

FRNPuAMU MCPĎ

B B B B

AA A AF AM AA A A A A
A A A AA A A A AA
A A A A A A A AA
A A AM A R AA A A A A
A P AA A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA A
S A A A A A A P
Z A A A AA A A A A

F F AM A

U A A A F AM AA A AA
S A A A A A P AA
P S AAU AMA
E AA A A A A A A
S A A AMA A A A AA A AA

S A A A A AA A A A
A A S A AA MA A AA A
AA A A A A A A P A A
S A A AA A A A MA S A A
Z A A A A A A A MA A A A
AA A A A A A A S A AA

F S A

U A A A A A A F AM S A
A A A A AA A
S AA A AA A A A A A
A AU A A A A
AA A A

S A AA A A A A A A
P A A A A A A A A
S A A AA A AA A A A
S A A A AA A A A A A
Z A A A A A A A AA A
A

F D A

U A A A A A A A P AA
A A
U A A A A A A AM AA A A
A A A A
Y A AA A A A A AA A
A AA A A P

J A A A A A A A A
A A A AA A A
S A A A AA A A A A P A
S A A AA A AA A A A A
A A A A AA S A A A AA
Z A A A A A A S A A
AA A S A A AA A
A A A A A A

B B B B

AA A A AA A A A A A A
A A AA A A A A A A A A

S A A AA A A AA A A AA A A
AA A A A A AA AA A A A

Z A A A AA A A A A A

F AF

U A A A A A A A A

S A AA A A A A A A A A

AS A A A AA A A A A A
A AS A A A A A AA A

S A A A A AA A A A
A A

S A A AA A A A A A A A A
A A A AA A A A A A A

E A A AA A A A A A A
A A A A

Z A A AA A A A A A A A
A A

B B B B B

AA A A A AA A A A
A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

S A A AA A A A AA A A A
AA A A A AA AA A A A

S A A A A A A A A A A A
Z A A A AA A A A A A A

F AS A A

U A A A A A A A
A

S A AA A A A A A A A A
A A A A A AA A A

S A A A A AA A A
A A

S A A A A A A AA A A A
A A

S A AA A AA A A

S A A AA A A A A AA A A AA
AA A A A A

Z A A A A A A A A A A
P AA A A AA AA A A A A
A A A A

F AW AD

U A AA A A A A A A A A
A A

S A AA A A A A A A A

S A A A A A A AA A A A
A A A A AA

S A A AA A A A A A A
A A A AA

S A A A A A A A AA
A A

Z A A A A A A A A A
P A A A A A A

F AFQC

U A A A A A A A AA A
A A A A A A A A A
A A

S A AA A A A A A A A A
AS A A A AA A A A A

S A A A A A A A A A
F A A A A A A A A A

S A A AA A A A A A A A
A A A AA

S A A A A

Z A A A A A A A A A A
P A A A A A A A A A A
A A A A A A A A A A

B **B**
A A A A **F** **M** A **D** **P** **AP** **L** A

S A A AA A A AA A
S AA A A A A AA A
F A A A A
U A A A A

F **F** A A
U A A A A AA AA A **E** A
S A A A A A A A A
S A A A A A A A

S A AA A A
S A A AA A AA A A
S A A A AA A A A
Z A A A A A A A A A

F **F** A A
U A A A AA A A A

S A AA A A
S A A AA A AA A A
Z A A A A A A A A A

B **B** **B**
A A A A AAA A A AA
A A A A A A A A
A A A A

S A A AA A A A AA A
S AA A A A A A AA A
U A A A A A A **D**

F **D**
U A A A A AA A A A AA
A **E** A
S A A A A A A A A
A

S A AA A A
S A A AA A A AA A A
O A A A A A A A A
Z A A A A A A A A A

JUHOVÝCHOD

Lokality Juhovýchod reprezentujú územie súboru lokalít juhovýchodne, od srdca Nitry. Sú definované územím zo západu ohraničeným ľavým nezastavaným brehom riečnej nivy Nitry z východu morfológickým útvarom Janíkovského kopca, zo severu rýchlostnou cestou R1 a z juhu sídlom Čechynce. Takto vymedzený Juhozápad sa rozptína medzi katastrálne územia Horné Krškany, Dolné Krškany, Veľké Janíkovce a Mikov dvor.

Cieľovým stavom tejto časti je rozvinuté krajinné priestranstvo ľavého brehu Nitry, previazané cez vidiecky prímestský charakter priestranstiev Janíkoviec s príslušným letiskom až ku sieti krajinných priestranstiev v západnom svahu Janíkovského kopca. Janíkovce svojim rozvojom kopírujú morfológiu svahov a novo vzniknuté priestranstvá sa prirodzene napájajú na miestny charakter priestranstiev, prípadne nadväzujú na nové dopravné napojenie. Janíkovce sú tak svojbytným celkom s silnou ústrednou štruktúrou priestranstiev napojenou na rozvinutú štruktúru krajiny, ktorá je rekreačne užívaná ako širšie zázemie Nitry.

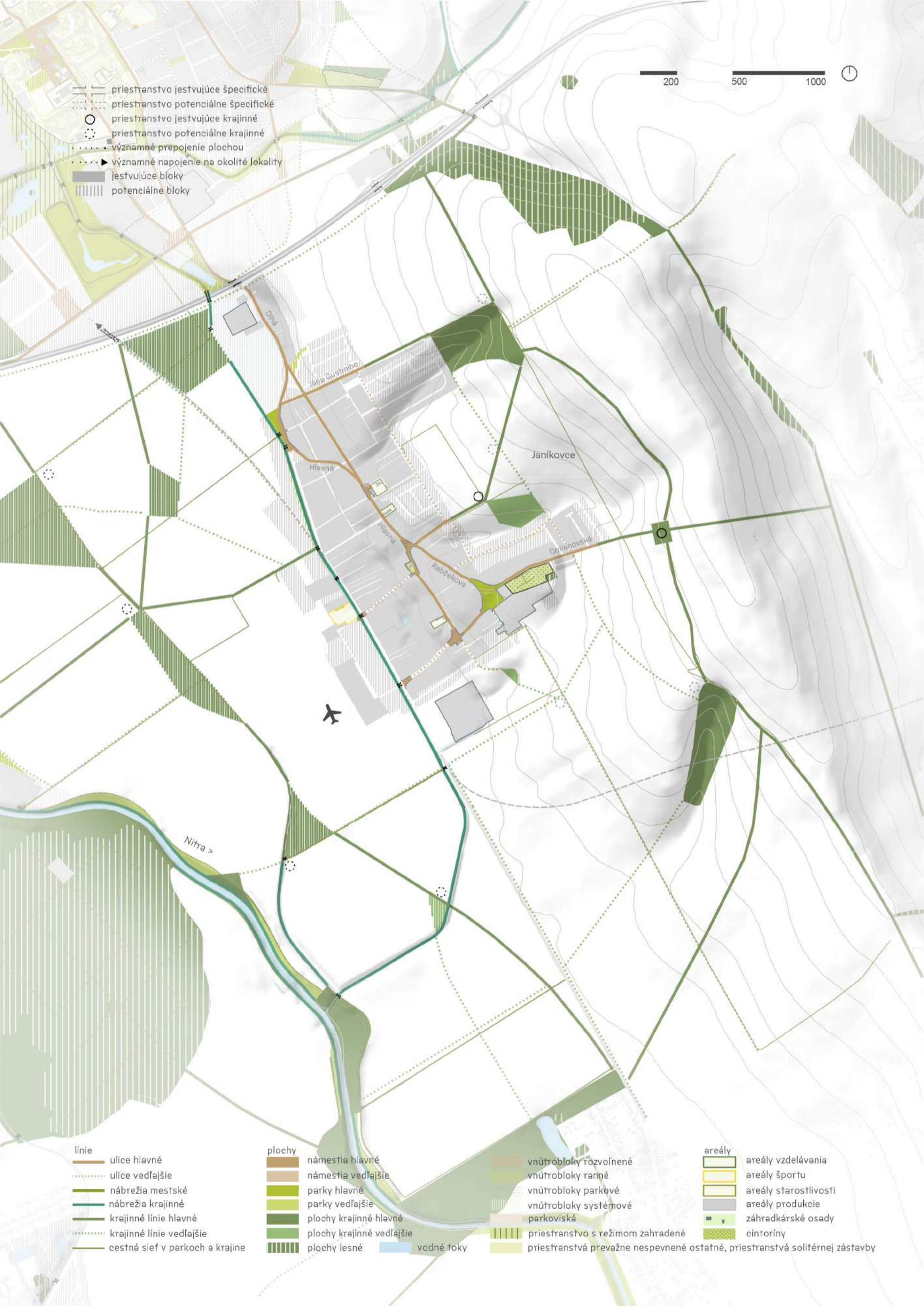
Systém sídelnej zelene a štruktúra krajiny sleduje hlavne smerovanie línie sever-juh rieky Nitra, pôvodných korýt rieky so súčasnými kanálmi, osy osídlenia Janíkoviec a svahov Janíkovského kopca. Línia rieky Nitra (ľavý breh) v duchu krajinného nábrežia tak nadväzuje na súboru lokalít Juh s hlavným rekreačným i krajinným významom. Línia pôvodných korýt napojuje časť lokality Agrokomplex cez rýchlostnú cestu R1 s doplnením krajinných plôch s cieľom zlepšenia štruktúry poľnohospodárskej krajiny, zádržných opatrení a priestupnosti krajiny. Línia osídlenia je potom reprezentovaná súborom hlavných priestranstiev Janíkoviec s expanziou pozdĺž kanálov, ciest a úpätia kopca. Línia svahov je doplnením okolia rekreačných trás s napojením na lokalitu Chrenová a osídlenie Golianovo spolu s plnením funkcie možných protieróznych opatrení. Tieto smery sú doplnené prepojeniami v smere západ-východ, v blízkosti kanálov, prípadne pozdĺž morfológických úžľabí a vrcholov pre posilnenie zádržných funkcií, priestupnosti a štruktúry krajiny.

Typológií priestranstiev v zastavanom území dominuje hlavný ucelený celok priestranstiev ulíc s

predpriestormi areálov vzdelávania, zakončeným parkovým priestranstvom s cintorínom. Tento celok dopĺňa niekoľko nástupov do samotnej štruktúry zástavby s prepojeniami na hlavný rozvrh priestranstiev. Sú tak prepojené charaktery zástavby vidieckeho jadra, rozvoľnenej prímestskej zástavby a kompaktnej prímestskej zástavby nových častí. Samotné obytné prostredie je doplnené nadväznosťou niekoľkých drobných areálov produkcie s letiskovou plochou.

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmienené línie rôzneho druhu a plochy, ktoré ich rozširujú a prepájajú pri zachovaní ich líniového charakteru. Vzniká tak sieť krajinných priestranstiev prevažne kopírujúca morfológiu územia. Hlavným cieľom doplnenia priestranstiev v týchto častiach je zlepšenie priestupnosti poľnohospodársky využívanej krajiny pri zvýšení jej ekosystémových hodnôt spolu so zachovaním tejto funkcie v dlhodobom udržateľnom vývoji.

- priestransvo jestvujúce špecifické
- - - - - priestransvo potenciálne špecifické
- priestransvo jestvujúce krajinné
- - - - - - priestransvo potenciálne krajinné
- · · · · významné prepojenie plochou
- · · · · ► významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- ▨ potenciálne bloky

linie	plochy	areály
— ulice hlavné	■ námestia hlavné	■ areály vzdelávania
- - - - - ulice vedľajšie	■ námestia vedľajšie	■ areály športu
— nábrežia mestské	■ parky hlavné	■ areály starostlivosti
— nábrežia krajinné	■ parky vedľajšie	■ areály produkcie
— krajinné línie hlavné	■ plochy krajinné hlavné	■ záhradkárské osady
- - - - - krajinné línie vedľajšie	■ plochy krajinné vedľajšie	■ cintoríny
— cestná sieť v parkoch a krajine	▨ plochy lesné	■ priestranstvá prevažne nespevnené ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby
	■ vodné toky	
	■ vnútrobloky rozvoľnené	
	■ vnútrobloky rané	
	■ vnútrobloky parkové	
	■ vnútrobloky systémové	
	■ parkoviská	
	▨ priestranstvo s režimom zahradené	

Janíkovce
 [1] Staré Janíkovce
 [2] Nové Janíkovce
 [3] Letisko Lúky
 [4] Janíkovský kopec
 Janíkovská niva

200

500 1000
 JUHOVÝCHOD

— hranica lokality
 — priestranstvo jestvujúce
 — priestranstvo špecifické
 — jestvujúce prvky
 — okruh vnútorný/vonkajší
 — triedy mestské/prímestske

— hranica časti lokality
 — priestranstvo potenciálne
 — priestranstvo špecifické
 — potenciálne prvky
 — námestia hlavné
 — námestia vedľajšie

Názov
 ○ názov lokality
 ○ priestranstvo jestvujúce krajinné
 ○ priestranstvo potenciálne krajinné
 ○ významné prepojenie plachou
 ○ významné prepojenie jadier mimo súboru lokalít

■ parky hlavné
 ■ parky vedľajšie

[0] index časti lokality
 ○ priestranstvo potenciálne krajinné
 ○ významné prepojenie jadier mimo súboru lokalít
 ■ plochy krajinné hlavné
 ■ plochy krajinné vedľajšie

Súbor lokalít Juhovýchod je delený na lokality Janíkovce a Janíkovská niva. Jedná sa tak o lokalitu svojbytného vidieckeho osídlenia Janíkoviec spolu s príľahlou krajinou morfológiou v juhozápadnom svahu s drobnými úžľabiami a jej krajinne rekreačným zázemím a následne Janíkovskej nivy so svojim prevažujúcim jednotným krajinným i morfológickým rovinným charakterom riečnej nivy s výrazným poľnohospodárskym a voľnočasovým využitím v mieste fragmentárne zachovaných prípadne upravených pôvodných ramien vtekajúcich do rieky Nitry.

Janíkovce sú následne delené na časti lokality Staré Janíkovce, Nové Janíkovce, Letisko Lúky a Janíkovský kopec. Toto delenie odráža v priestranstvách priliehajúci charakter zástavby na severe viac sa približujúcich k Nitre a na juhu k pôvodnému historickému jadrú osídlenia. Osídlenie je ďalej doplnené o blízke letisko s naviazanou zástavbou a svahy Janíkovského kopca s krajinnými priestranstvami. Janíkovská niva je ucelenou charakterovou lokalitou bez podrobného definovania svojich častí.

Hlavným kompozičným celkom zastavaného územia je rozvinutie Janíkovskej prímestskej triedy. Tá prepája

jadrový celok Janíkoviec tvorený špecifickými priestranstvami Hlavná, Pri kostole, Pod cintorínom a ich väzbami na priestranstvá Pri Janíkovskom kanáli, Pri hostinci. Toto jadro priestranstiev prepojené hlavnou ulicou nadväzuje vedľajšími ulicami k ostatným špecifickým priestranstvám K ihrisku a K letisku.

Janíkovská prímestská trieda má tak v tejto časti charakter hlavnej ulice, ktorá špecificky zjednocuje vidiecky charakter stromoradiem a jednotným napojením artikulovaných priestranstiev vo vyššej kvalite povrchov. Prepojuje tak Janíkovce s Chrenovskou triedou v jednu líniu priestranstiev predelenú rýchlostnou cestou R1.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev sú ďalšie zmieňované línie systému sídelnej zelene, krajinej štruktúry v smere sever-juh, konkrétne rieky Nitra, pôvodných korýt rieky so súčasnými kanálmi a svahov Janíkovského kopca. Všetky tieto časti sú doplnené o krajinné priestranstvá.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny vo vzťahu k vode, kanálom, morfológii kopca a dopĺňaniu štruktúry krajiny
- využívaj slepých ramien, prítokov Nitry a výhľadov z kopca na vytvorenie priestranstiev a štruktúry krajiny
- dôsledne dodržuj hierarchiu a kontinuitu priestranstiev novo-vznikajúci i jestvujúcich častí
- rieš detail priestranstiev pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni
- z hlavných pohybových os vytváraj miesta pre príjemný pohyb a pobyt, zamysli sa nad úlohu a obmedzeniami letiska a jeho blízkyh plôch v štruktúre priestranstiev
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na okolie, rieš systematicky Janíkovskú triedu i s ohľadom na jej priame napojenie na Chrenovskú triedu
- rieš napojenia účelových komunikácií a charakteru tohto prostredia spolu s uzavretými komunitami
- klad veľký dôraz na historický detail v častiach zachovaných vidieckych štruktúr
- hľadaj možnosti kvalitatívneho minima parametrov priestranstiev v častiach individuálneho bývania

LCP WRZEG

B B B

AA A A A AA A A A A A
A AA AA A A AA A A A
A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A A A

L A A

U A A A A A AA A A
AA A
E AA A A A A A A
A
S A A A A A A AA A
A A AA A A
S A A A AA A A A

S A A A A AA A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A
S A A A A A A A A A
A A AA A A A A A A
A A A A A A
Z A AA AA A A A A

L A

U A A A A AA A A
E AA A A A A A
A
ZA A A A A A A AA
A A A A A A A A A
A A A A A AA A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A
S A A A AA A AA A A A
A A A A AA A A A A A
A A A AA A A A A A
Z A A A A A AA A A
A A A A A A A A A
A A A A A AA A A A
AA A A A A A A

L A A

U A A A A AA
S AA A AA A A AA A
A A A A A A A A
A
S A A A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A A
S A A AA A AA A A A A
A AA A A A A A A
S A A A A A A AA A
A A A AA
Z A AA AA A A A A

B B B
A A A A A A AA A AA S A A AA A A AA A A
A A A A A A A A A A A
A

S A A A A A AA A A
Z A A A AA A A A A

L A A
U A A A AA A A A
M A A A A A P

S A A A AA A A A A
S A A A A A AA A A A
P
Z A AA AA A A A A

L A
U A A A A A A AA
S A A A A A A

S A AA A A
S A A A A A A A A
AA
Z A A A A A A A A

L A
U A A A A A AA A A
A
S A A A A A A

S A AA A A
S A A AA A AA A
Z A A A A A A A A A
Z A AA AA A A

L A A
U A A A A A A AA
A
S A A A A A A A

S A AA A A
S A A AA A A AA A A
Z A A A A A A

L A A
U A A A A A A A A
A AA
S A A A A A A

S A A A AA A A A A
A A A AA A A A
S A A AA A AA A A
Z A A A A AA AA A A A
A A A A AA A AA A

L A A
U A A A A A A AA A AA
S A A A A A A

S A AA A A
S A A AA A AA A A
Z A A A A A AA A A

LCP ARZVM APZC

N A A A A P AA AN AN A A
A A A A A A AA AA AA
A A AA A AA A A
A

S A A AA A A A A
A AA A A A A A
S A A A A A A A A
Z A AA A A A A A A

P A A A

U A A A A A A P A A A A
A A A

S A AA A A
S A A AA A A AA A A A
S A A
Z A A A A A AA A A
AA A

P A A

U A A A A A A P A A A A
A A A

S A AA A A
S A A AA A A AA A A A
S A A
Z A A A A A AA A A
AA A

P AN A

U A A A A A A P A AN A A
A A A A A

S A AA A A
S A A AA A A AA A A A
S A A
Z A A A A A AA A A
AA A

P A A

U A A A A A A P A A A
A A A A A A

S A AA A A
S A A AA A A AA A A A
S A A
Z A A A A A AA A A
AA A

JUHOZÁPAD

Lokality Juhozápad reprezentujú územie súboru juhozápadne od srdca Nitry. Sú dané jasným morfológickým vymedzením údolia Cabajského potoka. Konkrétne potom o územie vymedzené približne vrcholmi kopcov Tri kopce, Veľký Cer, Klokočina (konkrétne rýchlostná cesta R1) a územím Nitry. Takto vymedzený Juhovýchod pokrýva veľkú časť katastrálneho územia Párovské Háje.

Cieľovým stavom tejto časti je podporiť vidiecky prímestský charakter priestranstiev Párovských hájov a stabilizovať priestranstvá Nového Lukova. Priestranstvá zastavaného územia by mali byť potom doplnené rozvojom blízkych lesov a ich rekreačnej úlohy v širších väzbách spolu s podporou štruktúry miestnej krajiny zárezov drobných tokov. Párovské háje tak okupujú údolie Párovského potoka vo väzbe na blízky les východných svahov Cabajského potoka a Nový Lukov kopíruje juhozápadný svah údolia Cedronu vo vzťahu k lesom západných svahov Cabajského potoka. Potok je prepojením týchto častí, štruktúry krajiny i ďalších rekreačných vstupov na Cabaj-Čápor, Jarok a Lehotu.

Systém sídelnej zelene a štruktúra krajiny sleduje hlavne línie sever-juh Cabajského potoka a Cedronu, lesy západných svahov údoli v nadväznosti na Párovské háje a lesy východných svahov údolia v nadväznosti na Nový Lukov. Línia potokov udáva v ústrednej časti trasy prepojení v krajine v smere západ - východ ako i jej štruktúry medzi okolitými lesmi a prepojuje okolité obce. Obe línie lesov potom pokrývajú okolité svahy s výrazným rekreačným potenciálom v napojení smeru Jarok - Klokočina ako i previazanie so štruktúrou priestranstiev zastavaného územia oboch sídel tejto časti podľa možností v rámci osídlenia a po jeho okrajoch. Diverzita týchto častí je doplnená a blízku záhradkársku osadu Jurského dvora a napojenia do krajiny údolnými a vrcholovými prepojeniami krajinej štruktúry s ich priestranstvami. Tieto návrhové prepojenia by mali napomôcť štruktúre, priestupnosti, ochrane proti erózií a zádržným opatreniam krajiny ako celku. Zásadné je neopomenúť rôzne ekosystémové úlohy s ohľadom na rekreáciu.

Typológia priestranstiev v zastavanom území Párovských hájov je postavená na dualite staršej a novej

kompaktnej prímestskej zástavby. U staršej je usporiadanie u hlavnej ulice s napojením priestranstiev na potok a les u novej potom usporiadanie tvorí skupina drobnejších priestranstiev ako ich diverzifikácia. Typológia priestranstiev v zastavanom území Nového Lukova je jednotné rozvinutie základného charakteru rozvoľnenej prímestskej zástavby ulíc vo väzbe na posilnenie okraju zastavaného územia v podobe krajinného rekreačného pásu. Územie obsahuje niekoľko areálov produkcie a záhrad čo len podtrhuje jeho rôznorodosť i produkčné možnosti.

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmienené línie prepojené rozšírením línií a plôch na sieťový charakter s rekreačnými priestranstvami. Hlavným cieľom doplnenia priestranstiev, plôch a línií v týchto častiach je zlepšenie využitia týchto častí pre voľnočasové aktivity spolu s podporením poľnohospodárskej a ochrannej funkcie.

- priestranstvo jestvujúce špecifické
- priestranstvo potenciálne špecifické
- priestranstvo jestvujúce krajinné
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie plochou
- významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- potenciálne bloky

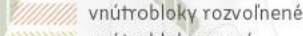
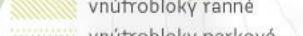
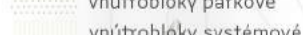
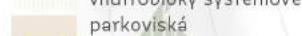
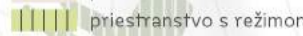
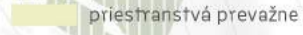

200 500 1000

- linie**
- ulice hlavné
 - ulice vedľajšie
 - nábrežia mestské
 - nábrežia krajinné
 - krajinné línie hlavné
 - krajinné línie vedľajšie
 - cestná sieť v parkoch a krajine

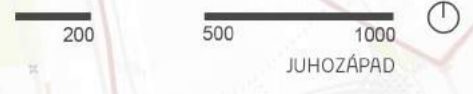
- plochy**
- námestia hlavné
 - námestia vedľajšie
 - parky hlavné
 - parky vedľajšie
 - plochy krajinné hlavné
 - plochy krajinné vedľajšie
 - plochy lesné

 vodné toky

- vnútrobloky rozvoľnené
- vnútrobloky ranné
- vnútrobloky parkové
- vnútrobloky systémové
- parkoviská
- priestranstvo s režimom zahradené
- priestranstvá prevažne nespevnené ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby

- areály**
- areály vzdelávania
 - areály športu
 - areály starostlivosti
 - areály produkcie
 - záhradkárske osady
 - cintoríny

Údolie Cabajského potoka
 [1] Párovské háje
 [2] Nový Lukov
 [3] Jurský dvor
 [4] Cabajský potok

- hranica lokality
- priestranstvo jestvujúce špecifické
- jestvujúce prvky
- okruh vnútorný/vonkajší
- triedy mestské/prímestské

- hranica časti lokality
- priestranstvo potenciálne špecifické
- potenciálne prvky
- námestia hlavné
- námestia vedľajšie

- Názov**
- názov lokality
 - priestranstvo jestvujúce krajinné
 - významné prepojenie plachou
 - parky hlavné
 - parky vedľajšie

- [0] index časti lokality
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie jadier mimo súbory lokalít
- plochy krajinné hlavné
- plochy krajinné vedľajšie

Súbor lokalít Juhozápad obsahuje lokalitu Údolie Cabajského potoka. Jedná sa tak o lokalitu dvoch svojbytných celkov osídlenia Párovské háje a Nový Lukov spojených silnou príľahlou morfológiou údolia Cabajského potoka, prítokov Párovského potoka, Cedronu a ich úžľabí. Jedná sa o jednu lokalitu kvôli ucelenému charakteru a morfológii s odlišnosťami svojich častí v rámci lokality s výrazným voľnočasovým využitím a hodnotnou krajinnou štruktúrou s prepojeniami na susedné obce.

Údolie Cabajského potoka je následne delené na časti lokality Párovské háje, Nový Lukov, Jurský dvor a Cabajský potok. Toto delenie odráža odlišný charakter zástavby Párovských hájov a zástavby Nového Lukova ako i rozdielnosť krajiny vrchnej časti úžľabí Cabajského potoka v okolí Jurského dvora, v nadväznosti na areály produkcie a záhrad, a spodnej časti Cabajského potoku so svojou líniou štruktúrou krajiny v prepojeniach a nábrežiach s príľahlými lesmi kopcov Tri kopce, Veľkého Céru a Klokočiny.

Hlavnými kompozičnými celkami zastavaného územia sú celky priestranstiev Párovských hájov a Nového Lukova, ktoré prepája prímestská

trieda Lukovská. Tá ma v tomto súbore lokalít charakter krajinných línií silne vymedzenej alejmi s bežnými povrchmi so samostatnou cyklocestou. Týmto spôsobom prepája celky priestranstiev zastavaného územia, konkrétne v bodoch Párovohájskej návsi napojenej alejou hlavnej cesty, Jurským dvorom a priestranstvom Za Novým Lukovom. Celok Párovských hájov je tvorený prepojením priestranstiev Párovohájskej návsi, Hydinárskej a celku Sv. Huberta v zopätí krajinných línií po obvode. Celok Nový Lukov je potom založený na vonkajšom prstenci krajinných priestranstiev, línií a plôch vrátane Za Novým Lukovom.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev sú zmieňované línie systému sídelnej zelene, konkrétne Cabajského potoka a Cedronu, lesov svahov údoli. Hlavným bodom napojenia na Nitru je lávka cez R1. Všetky tieto časti sú doplnené o krajinné priestranstvá rozvíjajúce rôzne aktivity.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny vo vzťahu k tokom a morfológii údolia, dopĺňaj štruktúry krajiny s ohľadom na pešie, cyklistické prepojenia a krajinné priestranstvá
- dôsledne dodržiuj hierarchiu a kontinuitu priestranstiev novo-vznikajúcich i jestvujúcich častí
- rieš kontinuálne napojenie zastavaného územia a krajinných línií
- dôsledne nadväzuj na charakter čiastočne samostatného a jedinečného morfologického celku v kontexte celej Nitry s určitou svojbytnosťou a vytváraj priestranstvá pre spoločnú identitu
- rieš priestranstvá pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na okolie, rieš dopad a vzťah priestranstiev k bariére rýchlostnej cesty R1 a ich napojenie ďalej smerom na súbor lokalít Západ
- rieš napojenia stávajúcich účelových komunikácií a charakteru tohto prostredia s potláčaním charakteru uzavretých komunít (nové tohto charakteru netvor) spolu, minimálnymi rozmermi priestranstiev s hodnotnými detailmi a maximálnym doplnením výsadiet

FRNGÆCDCLVMJ RÆSR VRMC

B B B

A AA A AA A A AA
A A A AA AA A A AA A
A A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A A A AA AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A A A

E Æ A

U A A A A Æ A AA A
AA A
E AA A A A A A A
A
S A A A A A A A A A
A A A A A A A A A
Æ A A A A AA A
S A A A A A A A A A
A A A A A A A A

S A A A A AA A A A
A A A A A A A A A
A AA A A A A A A
U A A AA A A A A AA
A A A A A A A AA
Z A A A AA A A A A A
A A A A A A A A

E A

U A A A A A A A A
A A
E AA A A A A A A
A
M A AA A A A A A A
AA A A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A
U A A AA A A A A AA
A A AAA A A A A A
Z A A A A A A A A A
AA A A A A A A A A
A A A A A A A A A
A A A A A A A A

E A

U A A A A A A A
S A A A A A A A A
AA A A A A A A

S A AA A A A A A A
A
S A A A AA A A A A
J
Z A AA AA AA A A A
AA A A A

B B B

A A AA A A A A A
A A A A A A A A

S A A AA A A A AA A
AA A A A AA AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A A A

E Æ P A

U A A A A A A A A
AA
U A A A A A A A A
A A A A

S A AA A A A A A A
A
S A A AA A A A A A
S A A A AA A
Z A AA AA A A A A A
AA A A A A A A A
A A A A A A A A
A AA AA A A A A A
A A

SEVEROZÁPAD

Lokality Severozápad reprezentujú územie súboru západného výbežku Tribeča s historickým hradiskom obkoleseným tokom Dobrotky a geometrickou osnovou priemyselných parkov v údolnej nive riekky Nitra, severne od mesta a za privádzačom R1. Takto vymedzený Severozápad sa rozpína medzi katastrálnymi územiami Dražovce, Zobor, Mlynárce a Kýnek. Tento charakter územia je taktiež jednotný s časťou obce Lužianky.

Cieľovým stavom tejto časti je podporiť vidiecky prímestský charakter priestranstiev Dražovcov so svojim napojením na blízku hodnotnú krajinu a morfológiu Tribeča – vrcholu Plieška, krajinným prepojením okolo riekky Nitra a potoka Dobrotka smerom k Nitre a krajine. Ďalej vytvoriť kvalitné priestranstvá areálov produkcie a ich nadväzností. Osídlenie Dražovce okupuje jeden z pahorkov Nitry, morfológie Tribeča, hradiskom s krajinnou dominantou kostolíka Sv. Michala. Priestranstvá Dražovcov sú v historickej časti zjednotené a ďalej rozvíjané v nových častiach. Priemyselný areál je členený zmysluplnými líniami priestranstiev.

Systém sídelnej zelene a

štruktúra krajiny sleduje hlavne toky Nitry a Dobrotky spolu s hlavným jadrom CHKO Ponitrie. V systéme taktiež figurujú ďalšie nábrežia tokov Šúdolu, Jelšiny a Kajsianskeho kanálu, ktoré pomáhajú dotvárať sieť krajinných líní hlavne v časti areálov produkcie. Na nábrežie Dobrotky tak viaže štruktúra priestranstiev Dražovcov, línie upätia Tribeča i plochy Pri Jelšine. Nábrežie Nitry je stiesnene viazané na blízke areály produkcie, je taktiež hlavnou krajinou osou mesta Nitra. Okolie Pliešky, súčasťou CHKO Ponitrie, je jedným z nástupov do tohto územia s výraznými prírodnými hodnotami. Všetky tieto časti sú zároveň vedením pre širšiu voľno časovú infraštruktúru v území. V rámci dopĺňania blokov areálov produkcie je navrhnutá medzilahlá štruktúra krajiny, ktorá nadväzuje na priestranstvá týchto častí. Tieto návrhové prepojenia by mali napomôcť štruktúre, priestupnosti, redukcii negatívnych vplyvov takto veľkej koncentrácie areálov produkcie a zádržným opatreniam krajiny ako celku.

Typológia priestranstiev v zastavanom území Dražovcov vychádza z historického základu vidieckeho jadra a kompaktnej prímestskej zástavby

spolu s cintorínom, areálmi produkcie, vzdelania, športu a záhrad. Dražovce sa tak rozpínajú od hradiska cez historické jadro sídla až k novým okrajovým častiam a sú zakončené nástupmi do okolitej krajiny. Hlavným priestranstvom v časti Priemyselného parku Dražovce areálov produkcie je potom séria lineárnych priestranstiev ulíc rozšírených na predpriestory hlavných objektov. Mimo hlavný rozvrh sú priestranstvá v týchto častiach navrhnuté tak aby primerane veľkosť blokov členili s ohľadom na zmiernenie negatívnych dopadov takto veľkej koncentrácie areálov. To platí i pre nadväznosť na Lužianky s priestranstvom u vlakovej stanice Mlynárce.

V krajinných priestranstvách sú to potom hlavne zmienené línie prepojené rozšírením líní a plôch na sieťový charakter s hlavným cieľom zlepšenia voľnočasových i bežných prepojení a zmiernenia negatívnych dopadov areálov.

- priestranstvo jestvujúce špecifické
- priestranstvo potenciálne špecifické
- priestranstvo jestvujúce krajinné
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie plochou
- významné napojenie na okolité lokality
- jestvujúce bloky
- potenciálne bloky

- linie**
- ulice hlavné
- ulice vedľajšie
- nábrežia mestské
- nábrežia krajinné
- krajinné línie hlavné
- krajinné línie vedľajšie
- cestná sieť v parkoch a krajine

- plochy**
- námestia hlavné
- námestia vedľajšie
- parky hlavné
- parky vedľajšie
- plochy krajinné hlavné
- plochy krajinné vedľajšie
- plochy lesné

- vnútrobloky rozvoľnené
- vnútrobloky ranné
- vnútrobloky parkové
- vnútrobloky systémové
- parkoviská
- priestranstvo s režimom zahradené
- priestranstvá prevažne nespúvané ostatné, priestranstvá solitérnej zástavby

- areály vzdelávacie
- areály športu
- areály starostlivosti
- areály produkcie
- záhradkárské osady
- cintoríny

Dražovce
 [1] Staré Dražovce
 [2] Nové Dražovce
 [3] Dobrotka
 [4] Plieška

Priemyselný park Dražovce
 [1] Jelšina
 [2] Pod dražovskou cestou
 [3] Pašienky
 U Lužianok

- hranica lokality
- priestranstvo jestvujúce špecifické
- jestvujúce prvky
- okruh vnútorný/vonkajší
- triedy mestské/prímestske

- hranica časti lokality
- priestranstvo potenciálne špecifické
- potenciálne prvky
- námestia hlavné
- námestia vedľajšie

- Názov**
- názov lokality
 - priestranstvo jestvujúce krajinné
 - významné prepojenie plochou
 - parky hlavné
 - parky vedľajšie

- [0] index časti lokality
- priestranstvo potenciálne krajinné
- významné prepojenie jadier mimo súboru lokalít
- plochy krajinné hlavné
- plochy krajinné vedľajšie

Súbor lokalít Severozápad je delený na lokality Dražovce, Priemyselný park Dražovce a U Lužianok.

Jedná sa tak o lokalitu svojbytného vidieckeho osídlenia Dražovcov spolu s príľahlou krajinnou morfológiou Tribeča s a jej krajinne rekreačným zázemím, rovinnou oblasťou ľavého brehu rieky Nitra Priemyselného parku Dražovcov areálov produkcie a rovinnou oblasťou pravého brehu rieky Nitra areálov produkcie U Lužianok.

Dražovce sú následne delené na časti Staré Dražovce, Nové Dražovce, Dobrotka a Plieška. Staré Dražovce sú jadrom, Nové Dražovce najnovšou časťou, Dobrotka je časťou s väzbou na nábrežie Dobrotky a Plieška vymedzuje celú časť kopca Plieška. Priemyselný park Dražovce je následne delený na časti Jelšina, Pod dražovskou cestou a Pasienky. Jelšina je časťou, ktorú pretína tento tok, Pod dražovskou cestou je časťou zovretou medzi rýchlostnú cestu R1a a I. triedy 64 s krajinnou plochou Pri Jelšine a Pasienky sú okolím zjazdov cesty I. triedy 64. U Lužianok je ucelenou charakterovou lokalitou bez podrobného definovania svojich častí.

Hlavnými kompozičnými celkami zastavaného územia sú celky priestranstiev Dražovcov, Priemyselnej zóny Dražovcov a Mlynárcov. Dražovce tvorí zoskupenie priestranstiev jadra Svatého Michala, Švabnického – Ščasného s nadväznosťou priestranstiev Kultúrna – Ščasného a Zoborská. Tento celok tak ukončuje Michalskú prímestskú triedu v tejto časti artikulovanou alejou s bežnými povrchmi a samostatnou cyklocestou. Priemyselná zóna Dražovcov má svoje kompozičné jadro v centrálnom kríži priestranstiev Stred, spolu s priestranstvami Priemyselný park I, II, III, IV, V a VII. Priestranstvo železničnej stanice U Lužianok je súčasťou Lužanskej prímestskej triedy v podobe stromoradia a samostatnej cyklocesty.

Hlavným kompozičným celkom krajinných priestranstiev sú zmieňované línie a plochy systému sídlny zelene, konkrétne toky Nitra a Dobrotky spolu s hlavným jadrom CHKO Ponitrie. Hlavným bodom napojenia na Nitru je okolie Dobrotky a potom pokračovanie CHKO Ponitrie. Všetky tieto časti sú doplnené o krajinné priestranstvá rozvíjajúce rôzne aktivity.

Kontrolný zoznam:

- ochraňuj hodnoty krajiny vo vzťahu k tokom a zbytkom štruktúry krajiny, dopĺňaj štruktúru krajiny a väzby na CHKO Ponitrie.
- rieš rieku Nitru ako celistvé priestranstvo
- rešpektuj historické osi, dominantu kostolíka Sv. Michala a komponovania priestranstiev
- dodržuj hierarchiu a kontinuitu priestranstiev novo-vznikajúcich i jestvujúcich častí
- rieš priestranstvá pred OV vo vzťahu k ich významu a náplni
- z hlavných pohybových os vytváraj miesta pre príjemný pohyb a pobyt
- maximalizuj prepojenia priestranstiev na okolie, rieš bariérovitosť ulice Topolčianska, napojuj slepé ulice medzi sebou a krajinou
- rieš budúce bariéry mimoúrovňových krížení vyvolaných prípadným umiestnením rýchlostnej cesty R8 s dostatočným predstihom, zachovaj priestupnosť smerom na súbor lokalít Stred
- dodržať koncepciu priestranstiev pre areály produkcie s ohľadom na ich budúcu adaptovateľnosť, riešenie klimatických výziev
- klad veľký dôraz na historický detail v častiach zachovaných vidieckych štruktúr a hradiska

FUC RZEG

B B B

AA A A A A A A A A A
AA A A A A A A A
A A A A A A A A

S A A AA A A AA A
AA A AA A A A A
A A A A A A A
S A A A A A A A
U A A A A A A A

F AV AD

U A A A A A AD A A A
AA A AA
E A A A AA A A A A
A

S A AA A A A A A A
A A A A A
S A A AA A A A A AA A
A A A A A A A A
Z A AA A A AA A A

F A AA

U A A A A A A A
A A
E A A A A A A A

S A AA A A A A A A
A A A A A A A A
S A A AA A A A A A A
A A
Z A A AA A A A A A
V A A A A A A

B B B

AA A A A A A A A A AA AA
A A A AA A A A A A
A A

S A A AA A A AA A A
AA A A A AA AA A A
S A A A A A A A A A
Z A A A AA A A A A

F AE

U A A A A AA A A A A A
A A A
S A A A A A A A
A A A

S A A AA A A A A A A
A A AA A AA A A A A
A A A A A A
S A A AA A A
Z A A AA A A A A A

B B

AA A A A A A A A A A A A
A A AW AA A A A A A
L A AA A A A

S A A AA A A A AA A A
AA A A A AA AA A A
S A A A A A A A A A
Z A A A AA A A A A

F AM AA

U A A A AA A A
S A A AA A A

S A AA A A A A A A A
A A A A A A A A
S A A A A A A A A A A
A A A A A A A
Z A AA AA A A A A A

B B

A A A A A A A A A A
V A A A A A A A A

S A A AA A A
S A A A A A A A
U A A A A A

F P A

U A AA A A A A A AA

S A AA A A
S A A A A AA AA A A
Z A A A A AA A A A A
P

F AV

U A A A A A AA A AA
A

S A AA A A
S A A A AA A
Z A A A A A A

F AS A

U A A A A A AS A A

S A AA A A
S A A A A AA A A A
Z A A A A A A AS A A
A A A A A

F AS

U A A AS A A A AA A AA
A A
É A A A AA A AS A A A A
P AA A A A

S A AA A A
S A A A A AA A A A
Z A A A A A A A AS A A
A A A A A A A A A A

F AS F

U A A A A A A A A AA A AA
A AA A A A F
U AA A A A A

S A AA A A
S A A A A AA AA A AA A
Z A A A A A A A A AA A
A A AS A A A A A A A A

SUIQO ĎVQNP ĀSCUMFUC RZEG

B B

A AA A A A A A A A A
A A A JFA A A F A AP B AA
A A A A A A A A
n A A A

S A A AA A A AA A
AA A A AA AA A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A

S AV

U A A A A A A A A AA
A A A A A A
S A AA A A A A A A
A A A AA AA A

S A AA A A A A A A
A A A A A A
S A A A A A A A AA A
A A AAA A A A A B A
S A A A A A
Z A AA AA A A A A
A A A A A A A

S B A A

U A AA A A A A A A A
A A
S A A A A A A AA

S A AA A A A A A A
A A A A A
S A A A A A A AA A
A AAA A A A A A
A A AA A A A A
Z A AA AA A A A A
A AA A A A A A

S B A A

U A AA A A A A A A A
A A
S A A A A A A AA

S A AA A A A A A A
A A A A
S A A A A A A AA A
A AAA A A A A A
A A AA A A A A
Z A AA AA A A A A
A AA A A A A A

B B B B

A AA A A A A A A A A
A A JFA A A F A AA A A
F AA A A A A A

S A A AA A A A AA A
AA A A AA AA A A
S A A A A A A A A
Z A A A AA A A A

S B A

U A A A A A AA A A
E A A A A A A A
A A A AA A A
S A A A A A A A
F

S A AA A A A
S A A A A AA AA AA
Z A A A A A A A A
P A A A A A A A

S B A A

U A AA A A A A A A A
A A
S A A A A A A AA

S A AA A A A A A A
A A A A A
S A A A A A A AA A
A AAA A A A A A
A A AA A A A A
Z A AA AA A A A A
A AA A A A A A

S AS A AKK
 U A AA A A A A A A A A
 A A
 S A A A A A A A AA
 S A A A A A A A AA A
 A AAA A A A A A
 A A AA A A A A
 Z A AA AA A A A A
 A AA A A A A A

S AS A AKK
 U A AA A A A A A A A A
 A A A A AA A A A A
 A A A A A
 S A A A A A A A AA A
 A AAA A A A A A A
 A A AA A A A A A
 Z A AA AA A A A A A
 A AA A A A A A A A

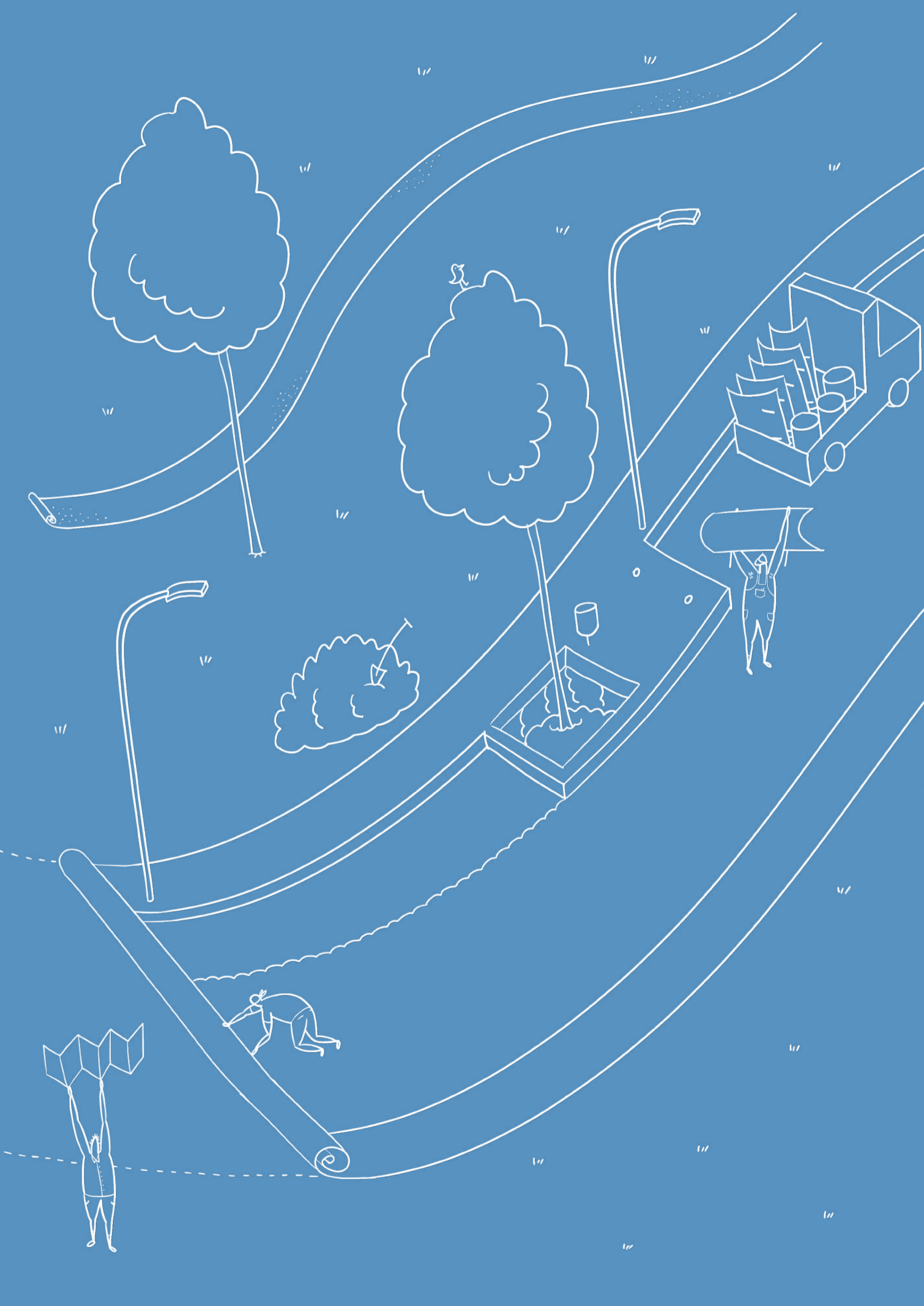
B
 A AA A A A AA A A A
 A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A
 S A A AA A A A A A A A
 AA A A A AA AA A
 S A A A A A A A A
 Z A A A AA A A A

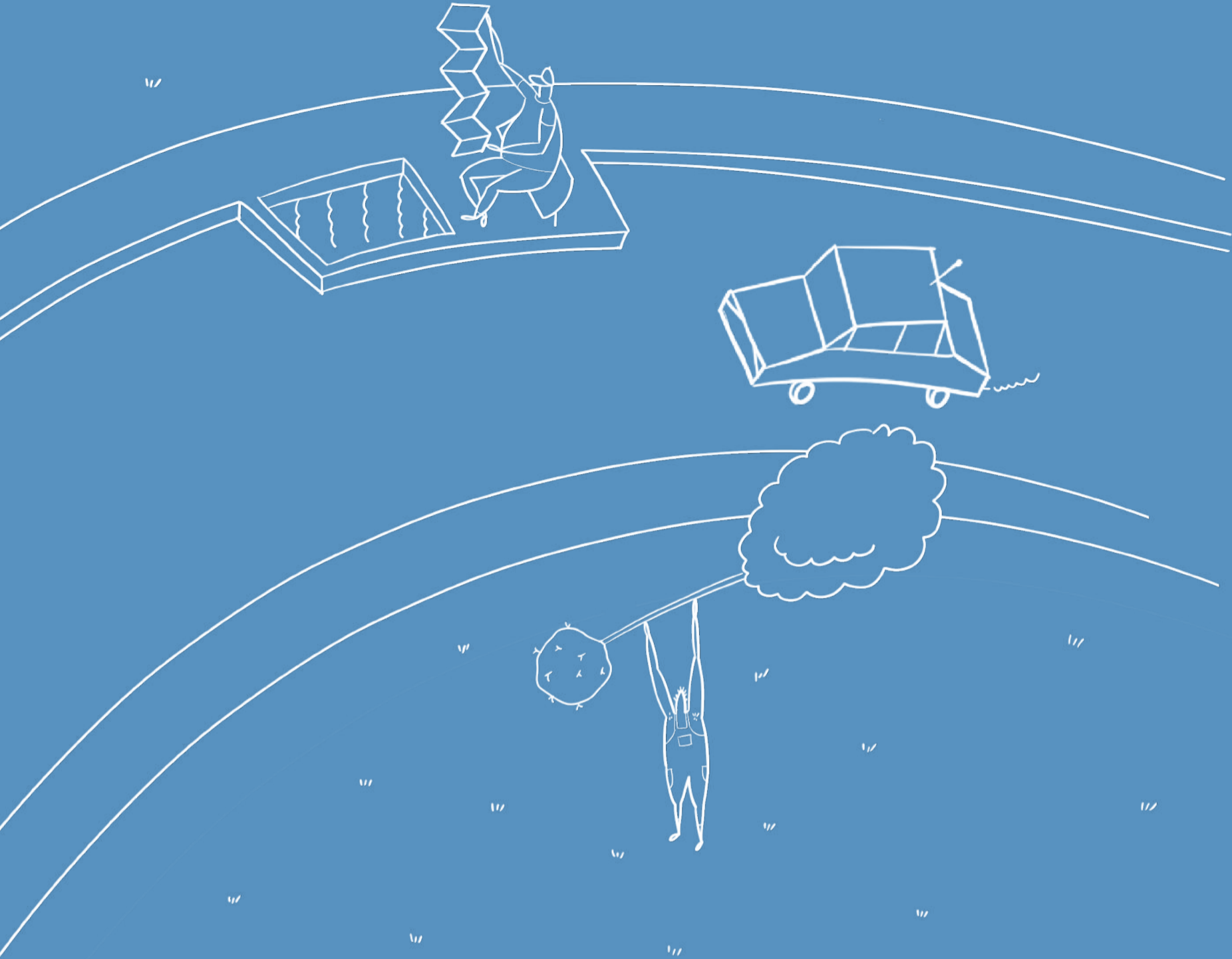
S AS A AKK
 U A AA A A A A A A A A
 A A
 S A A A A A A A AA A
 A A A A A A A A A
 Z A AA AA A A A A A
 A AA A A A A A A A

YANY ICPRN

N A A AA A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A
 S A A AA A A A A A A A
 AA A A A AA AA A
 S A A A A A A A A A
 Z A A A AA A A A

N A A
 U A AA A A A A A A A
 A A A A
 M A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A
 R A A A A A AA A A
 A A
 S A A A AA A A A A A A
 AS A A A A A A A A A
 A AA A A A A A A A
 S A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A A
 A A A A A A A A A
 Z A AA AA A A A A A A
 A A A A A A A A A A

DETAIL fyzicky naplňuje podstatu priestranstiev Nitry. Nitry s kvalitnými usporiadaním priestranstiev s vhodnými povrchmi, prvkami i výsadbami. Takej Nitry, ktorá naplňa potreby užívateľov v svojom fyzickom priestranstve od potrieb pobývania, hry, rôznych druhov pohybu až k cieľovej klimatickej pohode, inteligencii, prepojenosti a udržateľnosti jednotlivých riešení. Detail tak prepisuje charakter jednotlivých lokalít do skutočnosti budúcej spojenej Nitry pre užitie všetkých.

Detail je fyzickým prepisom podstaty priestranstiev. Prepisom lokálneho členenia odrážajúceho koncepciu celku priestranstiev Nitrý. Hierarchizovaných priestranstiev rôzneho užitia tvoreného spolupôsobením povrchov, prvkov a výsadiieb. Základný koncepčný rozvrh priestranstiev je naplnený detailom povrchom, ktorý vyčlení priestor pre výsadby a základné rozloženie rôznorodých prvkov. Týmto spôsobom je určený odpovedajúci charakter každého priestranstva. Detail je tak reflexiou a prepisom žiadaného charakteru priestranstva. Od jeho pevnej až po čisto krajinnú podobu. Mimo tento druh kvality taktiež určuje kvalitu pohybu rôznych užívateľov obdobne ako ich pobývanie či dokonca len servisu o ktorý nemusia priamo vnímať.

Čo je detail? Detail je súčnom priestranstiev. Od plošného naplnenia povrchov po ich remeselné prevedenie, od prvkov pre užívateľov až po sofistikované systémy organizácie mesta, či charakter výsadby, ktorý dotvára živú zložku s možnosťou jej plošnej dominancie v danom priestranstve. Od usporiadania týchto zložiek medzi sebou až po kvalitu a prevedenie týchto zložiek v rámci stavebného detailu.

Pre potreby popisu sú definované tri zložky detailu, ktoré spolu tvoria základ

priestranstiev odzrkadlené v častiach manuálu – Povrchy riešia charakter a organizáciu povrchov stavebného charakteru, Prvky sa venujú zabezpečeniu náplne a funkčnosti užívania priestranstiev a Výsadby tvoria živú zložku priestranstiev. Časti manuálu týchto zložiek detailu sú tvorené v priamej previazanosti medzi sebou. Každá z častí odkazuje na svoje špecifické problémy, ale spolu tvoria jednotný celok Detailu. Tento celok je tak zložený z pravidiel fyzického usporiadania a charakteru detailu priestranstiev.

Detail je v týchto troch častiach manuálu popísaný a zasadený skrz pravidlá a odporúčania do kontextu aktuálnych tém, ale aj stále platných generácií overených múdri, ktoré je žiadané opakovať. Každá táto časť je delená na štvoricu charakterov, základných typov zložky detailu, pre každý tento typ definuje trojicu pravidiel, ktoré popisujú aspekty obecného prístupu - zmyslu, usporiadania a detailu platné pre daný typ. Rozhodne nie je možné považovať toto rozvinutie za konečné a úplné a je možné ho doplniť ďalšími príkladmi daného pravidla.

Východiská kvalitného detailu priestranstiev predstavené v analytickej časti sú premietnuté do konkrétnych pravidiel a doporučení aplikovateľných

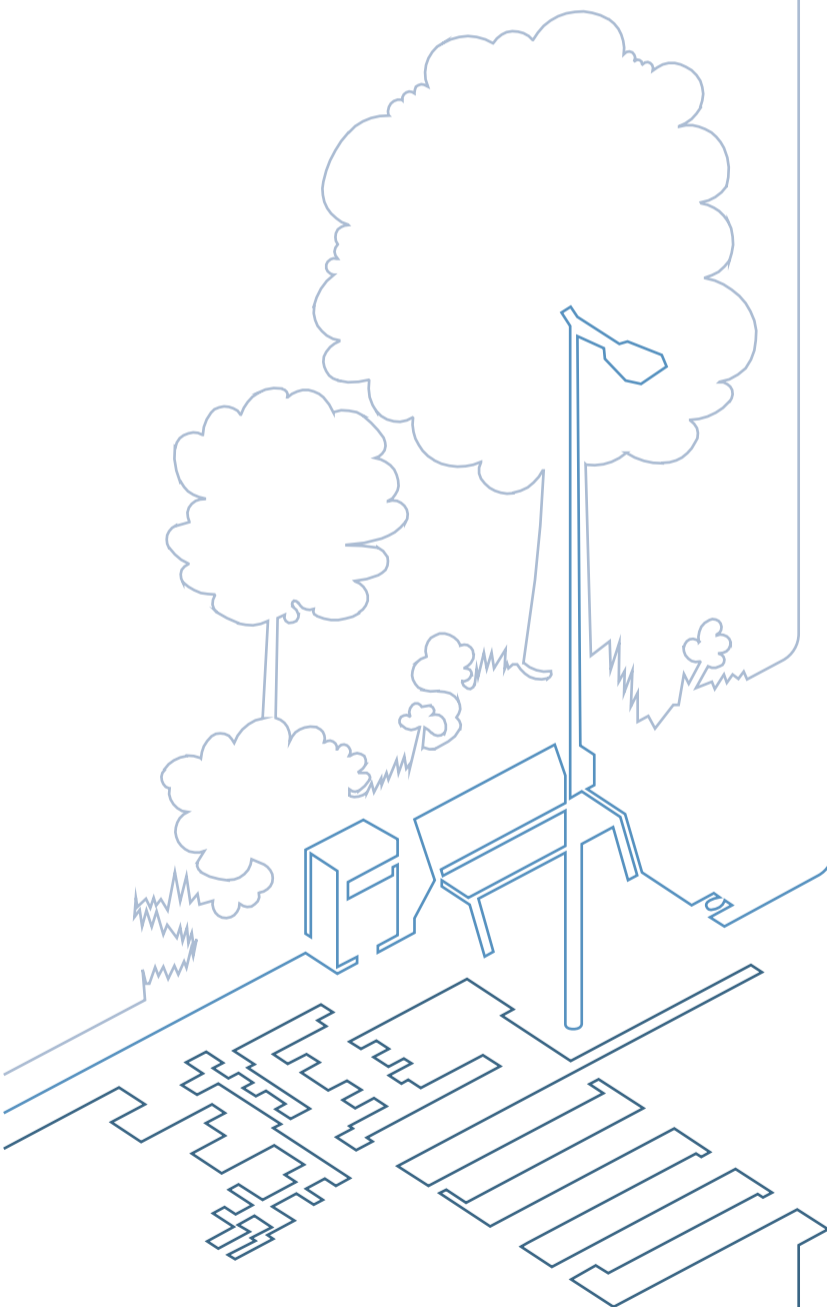
na detail. Pre potreby manuálu nie sú riešené konkrétne stavebné detaily vo vzťahu k ich zastarávaniu, zmenám a nemožnosti popísania všetkých možných aspektov a ich variácií v takto veľkom zábere.

Samotný manuál sa tak sústreďí na princípy vzťahov a usporiadaní medzi jednotlivými zložkami detailu priestranstiev. Tie sú pojaté otvorene pre ich obecnú aplikovateľnosť v priestranstvách Nitrý. Samotné pravidlá a odporúčania v snahe postihnúť možnú pestrosť podôb detailu sú radšej dobrou radou, ktorou je vhodné sa riadiť.

Cieľom detailu je popísať pravidlá pre pestrú škálu situácií, ktoré v priestranstvách môžu nastať a definovať spôsob, ako spraviť detail čo najviac odpovedajúci širokému uplatneniu pre čo najväčší okruh užívateľov koncom vedúcich k cieľovému stavu obytnej Nitrý.

Cieľový stav je možné charakterizovať ako stav, kedy má Nitra priestranstvá podporujúce jej živúcosť. Priestranstvá majú rôzne funkčné určenie pre veľkú škálu svojich užívateľov, sú jasne rozoznateľné, hierarchizované a udržateľné v kontinuite priestranstiev Nitrý

Detail predstavuje celok fyzického prostredia, ten je pre uchopiteľnosť delený na základné vrstvy, ktoré ho spoločne tvoria. Špecifické kombinácie týchto vrstiev utvárajú charakter priestranstiev i možnosti ich využitia. Každá z vrstiev sa riadi základnými pravidlami etiky, usporiadania a kvality.

Výsadby

Výsadby stromov

Uvažuj a zasadi strom! — Vhodnosť
Strom je hmotou! — Zoskupenie
Na založení záleží! — Zakladanie

Výsadby drobné

Rozsah zaväzuje! — Rozľahlosť
Malé je dôležité! — Význačnosť
Drobné ≠ rôznorodé! — Paleta

Výsadby povrchov

Výsadby sú povrchmi! — Pokrývka
Terén a užitie vedie! — Záťaž
Čo zaseješ, spravuješ! — Údržba

Výsadby mobilné

Rozvíjaj, nezahľ! — Nutnosť
Doplňuj a nezavádzaj! — Doplnok
Tvar sleduje funkciu! — Produkt

Prvky

Pobytové prvky

Zabývaj priestranstvá! — Obytnosť
Umiestňuj miesta! — Umiestnenie
Typizuj i odlišuj! — Zostavy

Umelecké prvky

Vnímaj priestranstvá! — Vnem
Potvrďuj miesta! — Lokalizácia
Podporuj rôznosť! — Diela

Pohybové prvky

Zdieľaj priestranstvá! — Zdieľanie
Rozlož pohyb! — Rozloženie
Povzbudzuj vzťahy! — Riešenia

Technické prvky

Obslúž priestranstvá! — Obsluha
Pokry servisom! — Dosah
Technicky vylepšuj! — Technológia

Historizujúce povrchy

Cti čas! — Časovosť
Zrkadli minulosť! — Kontext
Opatruj drobnosti! — Remeslo

Hodnotné povrchy

Podtrhni hodnoty! — Hodnota
Rytimizuj dôležitým! — Rozvrhnutie
Navrhuj ucelene! — Celistvosť

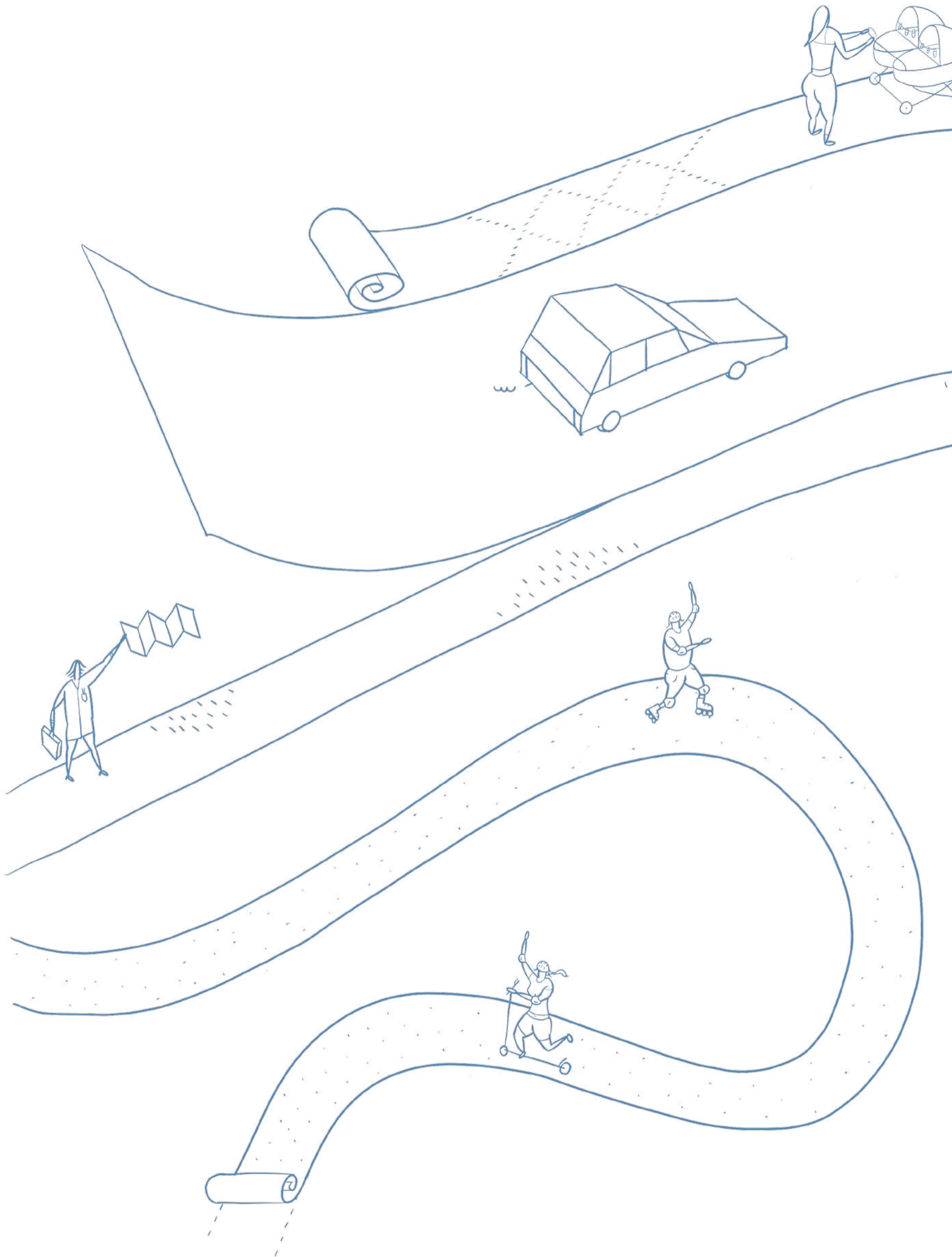
Bežné povrchy

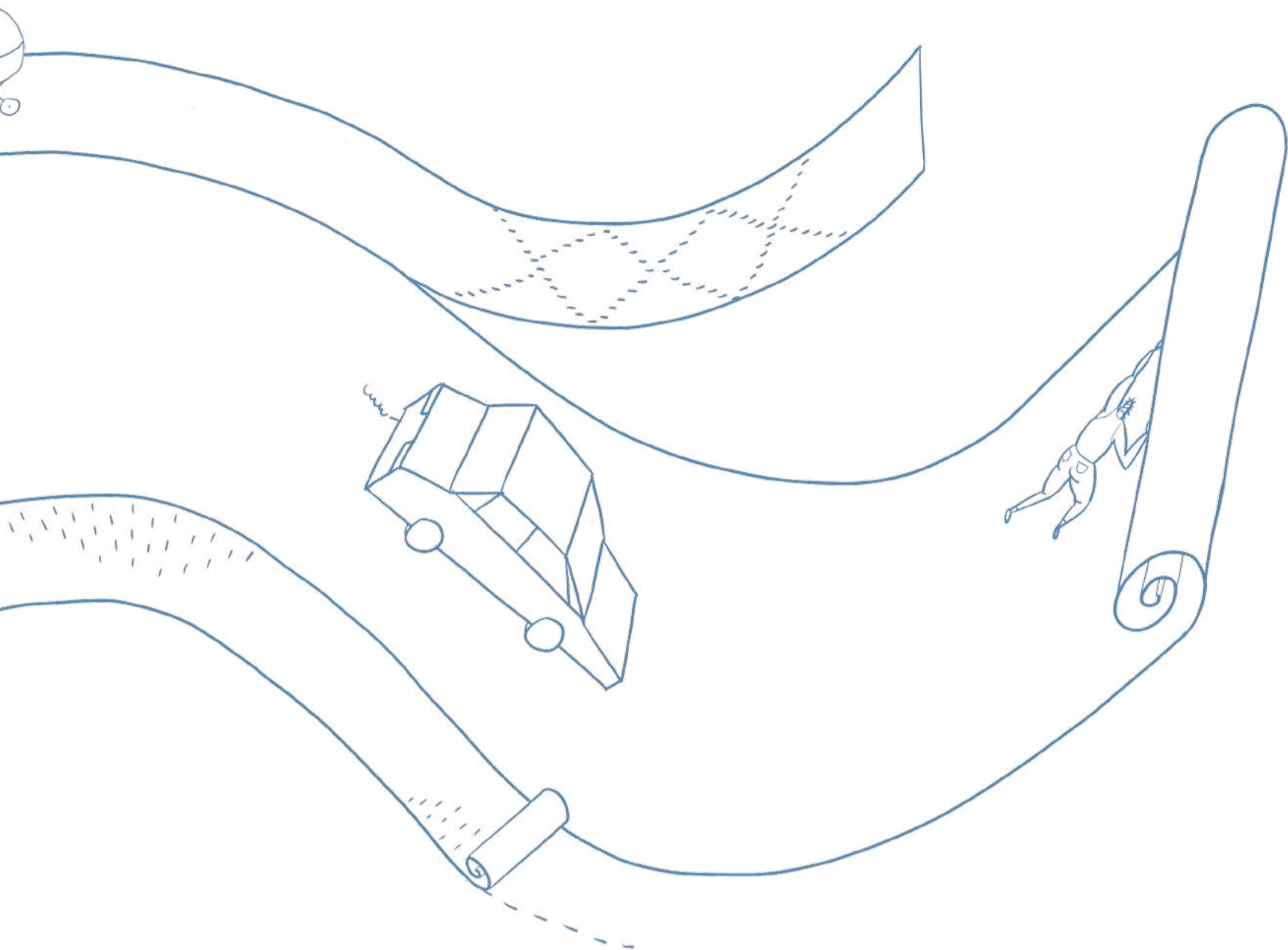
Všednosť vyhráva! — Úžitok
Opakovanie je fajn! — Bežnosť
Udržuj funkčnosť! — Funkcia

Nezpevnené povrchy

Jemnosť nad zlato! — Mäkkosť
Vymeraj primerane! — Vytýčenie
Splyň s okolím! — Frakcia

Povrchy

POVRCHY organizujú náš pohyb a priestranstvá, kvalitatívne napomáhajú rozlíšeniu rôznych charakterov svojimi detailmi, umožňujú perforáciu vody, vytvárajú miesto pre prvky a vymedzujú ho pre výsadby, jednoducho vedú priestranstvami. Povrchy sú hlavne pokrytím priestranstiev, ktoré majú rôznu vizuálnu kvalitu vďaka ich usporiadaniu. Od komplexných vzorov dlažieb až po jednoliate plochy povrchov s rôznou farebnosťou. Základnou významovou charakteristikou ich delíme na historizujúce, hodnotné, bežné a nespevnené.

Povrchy sú skrz svoje usporiadanie organizujúcim rozvrhom priestranstiev. Kvalitatívne vo vzťahu k významu povrchov ich môžeme chápať v delení na historizujúce, hodnotné, bežné a nespevnené povrchy. Toto kvalitatívne chápanie povrchov je vzťahované k prostrediu priestranstiev, ich zástavbe, užitiu či údržbe a napomáha tak tvoriť hierarchizovanú charakterizovanú kontinuálnu sieť, týmto sa zaoberá časť manuálu Povrchy. Povrchy však samy o sebe nemusia znamenať len organizáciu a význam ale i dekoratívnu a kontextuálnu rovinu prostredia priestranstiev. Povrchy sú tak časťou rozvrhu a plošnej náplne detailu našich priestranstiev.

Povrchy napomáhajú vytvoreniu základu pre priestranstvá i ich významovej hierarchii a tak celkovej rozpoznateľnosti priestranstiev Nitry, ktoré sú súčasťou kontinua prostredia. V rámci rozloženia povrchov tak vznikajú rozpoznateľné situácie vzťahujúce sa na okolitý kontext zástavby a z jednoduchého materiálového riešenia je možné určiť buď našu polohu alebo význam daného priestranstva, napríklad ako predpriestoru verejnej inštitúcie. Ich kontinuita prepojuje naše prostredie ako celok je jedno či sa jedná o zastavané územie alebo prostredie mimo neho. Povrchy v priestranstvách sú tak pevnou významovou sieťou, rozvrhujúcou

ostatné časti systému priestranstiev.

Vo vzťahu k princípom udržateľnosti sú povrchy zodpovedné za hromadenie zrážok, prípadne ich vsakovanie vlastnými podkladovými vrstvami, opakovanosť svojich detailov a vstavanie odpadových materiálov, obecné recykláciu materiálov, rovnosť medzi rôznymi užívateľmi vďaka svojim detailom od pohodlnosti po špecifické vodiace prvky pre nevidomých či cyklistov. Cieľ udržateľnej budúcnosti z pohľadu jednotlivých riešení je súčasťou všetkých kapitol Povrchov.

Časť manuálu Povrchy pozostáva z štyroch kapitol – Historizujúce povrchy, Hodnotné povrchy, Bežné povrchy a Nespevnené povrchy. Jednotlivé kapitoly sú delené na tri základné skupiny pravidiel so záberom od celku k detailu venujúce sa pozícii detailu v priestranstve a väzbou na širší kontext a logiku použitia detailu povrchov, usporiadaním detailu a vzájomnými väzbami medzi nimi a na najnižšej úrovni podrobnejším rozvinutím. Spolu je predstavených 42 rád, odporúčaní a pravidiel venujúcich sa téme povrchov. Tie sú obecnými návodmi pre niektoré bežné situácie vznikajúce vo vzťahu k priestranstvám.

12 rád sa venuje Historizujúcim povrchom, zrkadleniu časovosti ako princípu výberu charakteru povrchu v duchu kontextu ich usporiadania

a zásadami spojených s remeselnou kvalitou týchto povrchov.

12 rád sa zaoberá Hodnotnými povrchmi ako reprezentantmi hodnoty či významu priestranstva. Spolu s rozvrhnutím ich usporiadania tak smerujú k celistvému vyzneniu významu priestranstiev a ich povrchov.

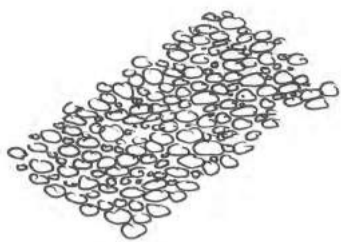
12 rád je venovaných Bežným povrchom, pre ktoré je najdôležitejší ich celkový úžitok a bežnosť jednotlivých detailov i ich užitia v celku priestranstiev. Tomu napomáha ich vzťah k udržaniu čo najlepšej funkčnosti.

6 rád sa vyjadruje k Nespevneným povrchom, ich mäkkému či prírodnému vyzneniu s dôležitosťou ich primeraného vytýčenia v rámci priestranstiev s ohľadom na ich detail splývajúci s okolím v drobnosti svojej frakcie či bezpečnej mäkkosti povrchu.

Cieľom je stav, kedy povrchy ako súčasť systému priestranstiev Nitry dotvoria jej celkový charakter v komplexnom systéme hierarchizovaných priestranstiev, ktoré sú reflektované ich kvalitatívnej rovine. Priestranstvá svojimi povrchmi určujú bezpečnosť a svoje rozloženie pohybu i pobytu.

Nitra živúca je mesto s kultivovanými povrchmi, ktoré napomáhajú rozpoznateľnosti, čitateľnosti a pohodlnosti rôznych užívateľov v hierarchizovanej kontinuite priestranstiev.

Historizujúce

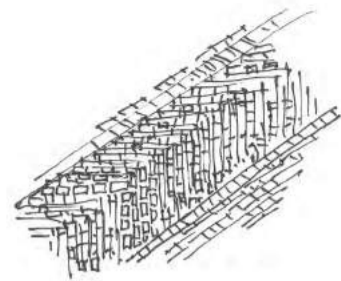
Balvanovitá nepravidelná dlažba

Dlažba z miestneho kameňa, charakter neopracovaných kameňov umiestnených vedľa seba. V prirodzených odtieňoch rôznych veľkostí.

Odseková nepravidelná dlažba

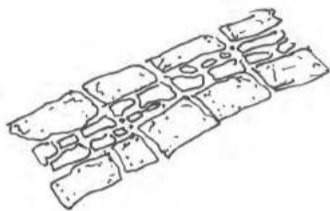
Dlažba z miestneho kameňa, charakter odsekových kameňov umiestnených vedľa seba. V prirodzených odtieňoch rôznych veľkostí.

Riadková kamenná dlažba

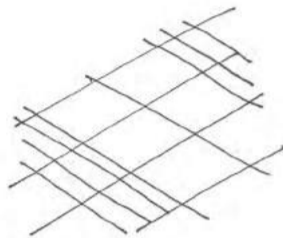
Dlažba z opracovaného kameňa, podľa fotografie historicky užívaná v uhlopriečnom usporiadaní. V prirodzených odtieňoch pravidelných veľkostí.

Hodnotné

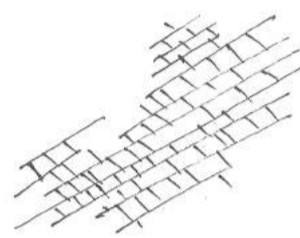
Travertíno vápencová dlažba

Dlažba z miestneho kameňa, charakter lešteného povrchu. Užitie hlavne v obrubách a povrchoch modernistických parkov. V prirodzených odtieňoch rôznych veľkostí.

Velkoformátová dlažba

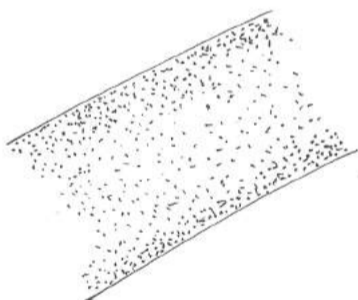
Hodnotná podoba rôznych veľkoformátových dlažieb. Veľkoformátové dosky s kvalitným povrchom kladené s nepatrnou medzerou.

Rezaná kamenná dlažba

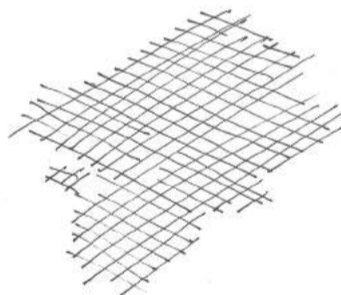
Súdoby povrch z kvalitnej hladkej rezanej kamennej dlažby veľkého formátu s nepatrnou medzerou. Pestrá farebnosť i veľkosť formátu.

Bežné

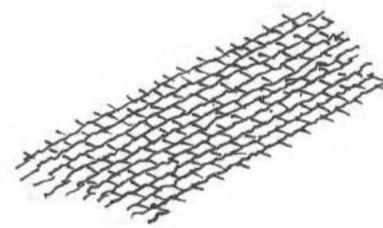
Asfaltový povrch

Liaty asfaltový povrch čiernej farebnosti, event. inej farby. Súvislý nepreušovaný povrch. Farebnosť daná i plnivom.

Maloformátová betónová dlažba

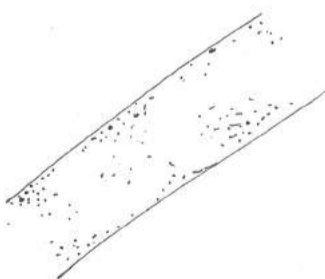
V pravidelných rastroch skladaný povrch z menších betónových prvkov jednoduchého tvaru. Farebnosť najlepšie prírodná betónová.

Zámková dlažba

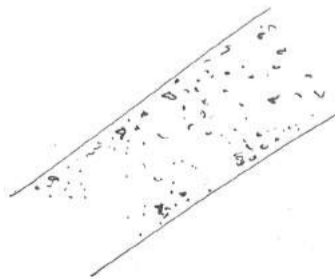
V pravidelných zapadajúcich rastroch skladaný povrch z menších betónových prvkov tvarov do zámku. Farebnosť najlepšie prírodná betónová.

Nespevnené

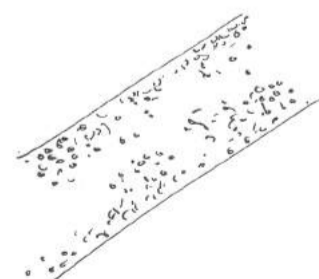
Mlat

Kompaktný a súdržný vode priepustný povrch prírodne hnedej farebnosti tvorený vrstvami kameniva a hlinitopiesčitej pôdy.

Homogenizovaný povrch

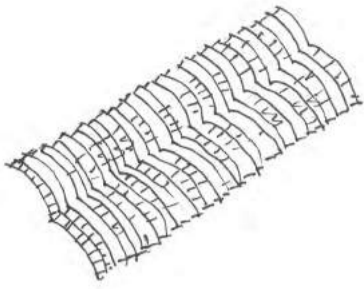
Vode priepustné povrchy založené na homogenizácii podložja a dodania novej vrstvy, napríklad Glorit.

Mechanicky spevnené kamenivo

Mechanicky spevnené kamenivo s možnosťami rôznych frakcií, vode priepustné povrchy založené na homogenizácii podložja.

Historizujúce

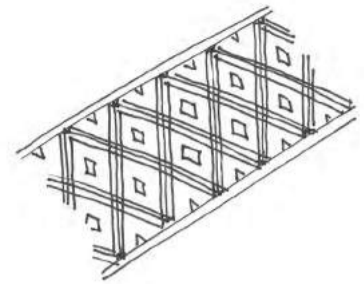
Krúžková kamenná dlažba

Dlažba z opracovaného kameňa, podľa fotografie historicky užívaná v krúžkovom usporiadaní. V prirodzených odtieňoch pravidelných veľkostí.

Vejárovitá kamenná dlažba

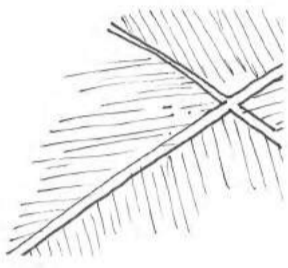
Dlažba z opracovaného kameňa, vo vejárovitom usporiadaní. V prirodzených odtieňoch pravidelných veľkostí.

Rámová kamenná dlažba

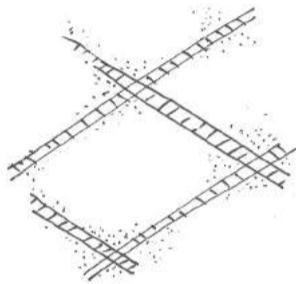
Dlažba z opracovaného kameňa, užívajúca rámy s dĺžkami, prípadne kolesami, záhybmi a inými. V prirodzených odtieňoch pravidelných veľkostí.

Hodnotné

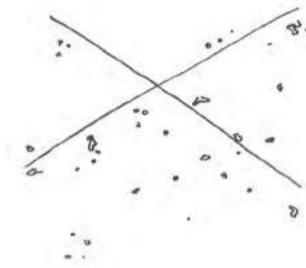
Monolitický betónový povrch

Hodnotný liaty betónový povrch. Členenie dilatáčnymi medzerami, i kontrastnými. Povrchová úprava hladením či kefovaním, prípadne s otláčkami.

Monolitické povrchy

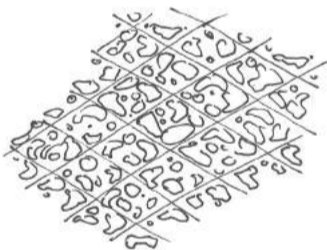
Hodnotný liaty povrch podľa materiálu. Členenie dilatáčnymi medzerami, i kontrastnými. Povrchová úprava hladením či kefovaním.

Liate povrchy v rámoch

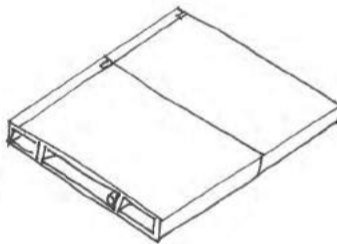
Hodnotný povrch vymedzený rámovaním skladby a použitím liateho povrchu – asfaltu, betónu, terazzo apod.. Výskyt u modernistických stavieb.

Bežné

Imitačná dlažba

Dlažba imitujúca iný druh povrchu. V pravidelných zapadajúcich rastroch skladaný povrch z menších betónových prvkov tvarov do zámku či normálne. Farebnosť najlepšie prírodná betónová.

Plastové dielce

Dielce vytvárajú povrch s výraznou retenčnou funkciou. Tento povrch umožňuje využiť odpadový materiál v plnej miere. Veľkosť a farebnosť podľa dielcov.

Ekologické materiály

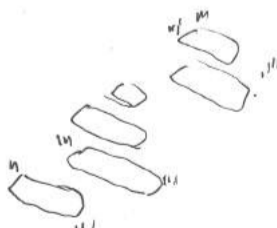
Ďalšie technologické varianty asfaltu z olejov, prípadne povrchy získavajúce energiu rôznym spôsobom s výhľadom na požiadavky udržateľnosti.

Nespevnené

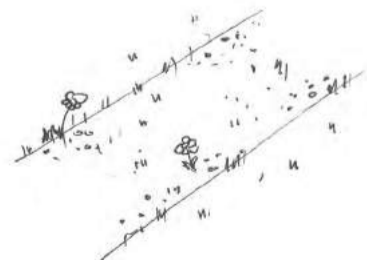
Prírodné povrchy

Pochodzie či pojazdne povrchy prírodnej charakteru bez špecifickej povrchovej úpravy, možno zhrutnené, s prírodným porast. povrchu.

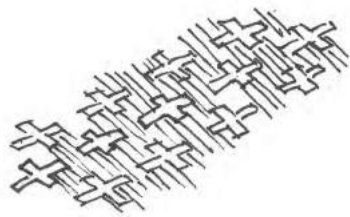
Pešina

Úzky chodníček v rámci výsadiieb povrchov bez akcentu nášlapnej vrstvy, často len ako zhrutnený pôvodný, prípadne preložený nášlapnými kameňmi, stupňami.

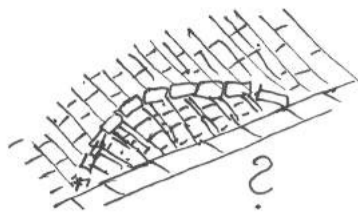
Štrkový trávnik

Kompaktný únosný vode priepustný povrch s trávnatou nášlapnou vrstvou zasadenou do skladby zo zmesi frakcií štrku a hliny.

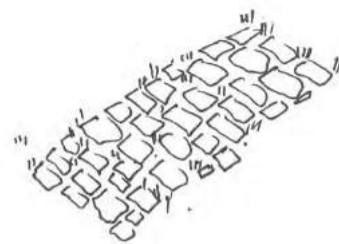
Mozaiková kamenná dlažba

Dlažba z opracovaného kameňa, užívajúca rôzne vzory a ornamenty podľa potreby. V prirodzených odtieňoch pravidelných veľkostí.

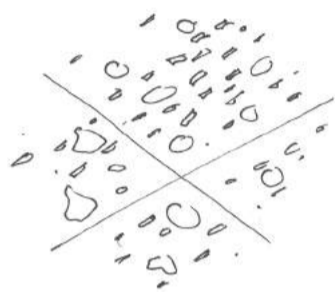
Historická dlažba

Repasovaná prezentovaná dlažba, podľa nálezovej situácie s možnosťou doplnenia, prípadne autentickou prezentáciou so špecifickou úpravou.

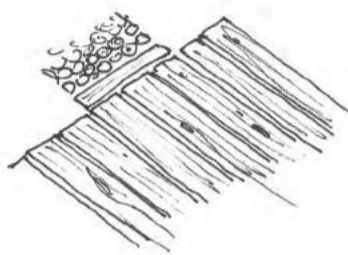
Historizujúca širokomedzerá prerastená dlažba

Dlažba z opracovaného kameňa, užívajúca pre potreby vsakovania v historickom prostredí, vhodná pre parkovacie povrchy. V prirodzených odtieňoch pravidelných i rôznorodých veľkostí.

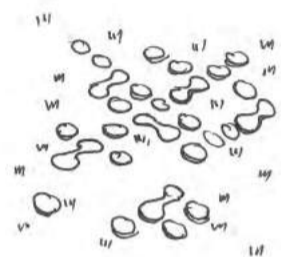
Liate povrchy s kameňom

Hodnotný povrch liateho povrchu s prvkami kameňa pre vytvorenie textúry povrchu. Pestrá farebnosť i veľkosť formátu.

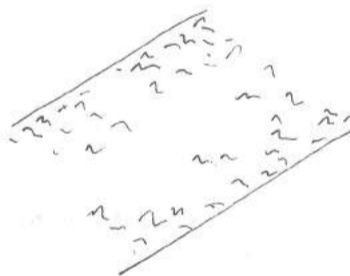
Drevený povrch

Povrch z trvácneho dreva, buď rezaná guľatina/kocky v podchodoch alebo priamo pre oživenie povrchov v priestranstvách v rôznej forme.

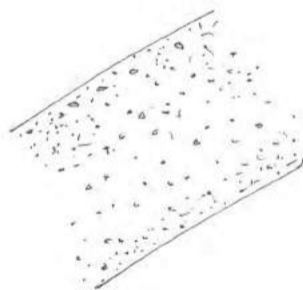
Hodnotná širokošpará prerastená dlažba

Hodnotná dlažba rôzneho materiálu, užívajúca pre potreby vsakovania vo významnom prostredí, vhodná pre parkovacie povrchy. V prirodzených odtieňoch pravidelných i rôznorodých veľkostí.

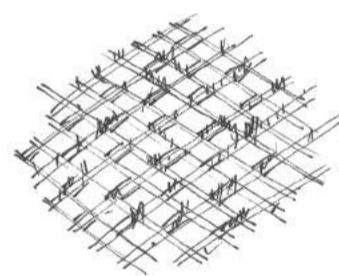
Farebné povrchy

Farebný povrch môže byť dosiahnutý zamiešaním farebnej zložky do materiálu alebo jednoduchým náterom. Vhodné pre odlíšenie povrchu.

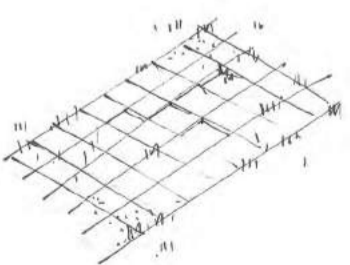
Drenážne povrchy

Povrchy umožňujúce vsakovanie skrz svoju štruktúru materiálu prispôbené pre miestne klimatické podmienky. Štruktúra a farebnosť podľa materiálu.

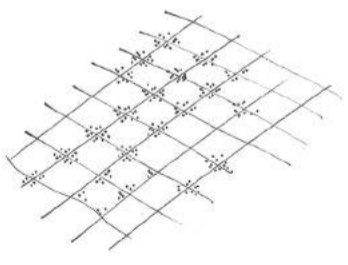
Bežná širokošpará prerastená dlažba

Bežná dlažba rôzneho materiálu, užívajúca pre potreby vsakovania, vhodná pre parkovacie povrchy. V prirodzených odtieňoch pravidelných i rôznorodých veľkostí.

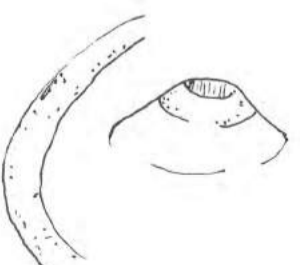
Rošt k zarastaniu

Rošty určené k zarastaniu sú spevňujúce konštrukcie vyplnené zväčša zeminou alebo substrátom a porastené trávou.

Skladané mäkké povrchy

Skladané mäkké povrchy sú povrchy z mäkkých dlaždíc vytvárajúci povrch často pre hracie alebo športové plochy, kde by mohlo dôjsť k pádu. Štruktúra a farebnosť podľa materiálu.

Liate mäkké povrchy

Liate mäkké povrchy sú povrchy liate vytvárajúci atypické tvarované povrchy často spojené s hrou alebo špecifickou funkciou. Štruktúra a farebnosť podľa materiálu.

Praktickosť minulosti vytvorila úchvatné detaily povrchov a ich rozloženia. Tie je v priestranstvách, ktoré si ceníme pre ich historické kvality, vhodné navracať prípadne si pripomínať fragmenty histórie vkusným spôsobom. Nie však za cenu nelogickosti a nepoužitelnosti priestranstiev a znemožnenia ich užitia.

HISTORIZUJÚCE POVRCHY

sú prevažne spevnené povrchy historických dlažieb, prípadne liatych povrchov v historických priestranstvách mestských, vidieckych ale i krajinných. Sú nimi zároveň i povrchy súdobé, realizované za účelom dotvorenia historicky hodnotného prostredia pomocou primeraných výrazových prostriedkov. Tie odkazujú k minulému obrazu miesta, a technikám realizácie povrchu.

Historizujúce povrchy sa neodkazujú len ku vzdialenejšej minulosti do prvej štvrtiny 20. storočia, do nástupu modernej architektúry, ale rovnako platné budú i v mladších, dnes už historických štruktúrach druhej polovice 20. storočia. Navyiac s tou výhodou, že u mladšieho dedičstva je väčšia šanca prítomnosti dochovaných autentických riešení, než u starších štruktúr. U tých sa obvykle historizujúce povrchy zužujú na použitie novo vybudovaných replík a interpretácii. Autenticky dochované historické povrchy budú v území vždy väčšou hodnotou než repliky.

Historizujúce povrchy vytvárajú reprezentatívnu podobu prostredia a napomáhajú v pozitívnom svetle prezentovať historické dedičstvo Nitrý. Na druhú stranu, s historizujúcimi povrchmi v podobe replík

minulého stavu je nutné narábať obozretne z viacerých dôvodov. Pragmatickým dôvodom je väčšia náročnosť na zhotovenie takýchto povrchov, ktoré sú štandardne realizované z kameňa, často nepravidelného tvaru, ručne kladené a stvárnené. Zväčša sa tak jedná o vyššiu náročnosť než u bežných povrchov. Druhým dôvodom je užívateľská prívetivosť, kedy nie sú historizujúce povrchy vždy vhodné na komfortný peší, cyklistický ale i motorizovaný pohyb. Hlavne s ohľadom na okolie, kedy môžu tieto povrchy vytvárať vyššiu hlučnosť u užívania. Tretím dôvodom môže byť sklon k možnej neprímeranosti takéhoto riešenia v prípadoch, kedy historizujúce povrchy vznikajú v miestach bez historického kontextu. Štvrtým je potom samotná podoba realizácie repliky či interpretácie, ktorá by mala byť virohodná historickej predlohe, tak aby nevznikol novotvar snažiaci sa o historickú podobu.

Pri rozhodovaní o voľbe historizujúcich povrchov je vhodné zvážiť ich vhodnosť s ohľadom na primeranosť k pamiatkovej ochrane podoby priestranstiev. Zároveň je nutné reflektovať koncepčné dokumenty pamiatkovej starostlivosti určujúcich

smerovanie konkrétnych priestranstiev či chránených území.

Vzhľadom na vrstevnatosť histórie a vývoj priestranstiev v čase je u starších priestranstiev veľmi pravdepodobné, že pod novšími vrstvami rôznej historickej hodnoty môžu byť archeologicky objavené staršie riešenia povrchov, prípadne iné hmotné archeologické nálezy ako stopy stavebných objektov. Ku zváženiu potom ostáva, či je hodnota historického nálezu a jeho prezentácie väčšia ako hodnota celistvého riešenia povrchu priestranstva. Obdobné platí i pre morfológické situácie či historické toky a vodné plochy.

Predpokladom u historizujúcich povrchov je stav, že sa väčšina týchto povrchov v meste odkazuje až na pomerne nedávne obdobie začiatku 20. storočia. Dané je to tým, že toto obdobie už je z hľadiska užitnosti pomerne komfortné. Určite by sa dalo odkazovať k starším epochám, no je otázka či by bol výsledok ocenený užívateľmi – od nespevnej podoby priestranstiev, až po ich výškové riešenie.

Historické povrchy tak majú pomáhať podtrhnutiu historických hodnôt v priestranstvách Nitrý – historickej, identifikovateľnej i živúcej.

CTI ČAS!

Časovosť historizujúcich povrchov predstavuje obdobie, z ktorého autenticky dochovaný povrch pochádza, respektíve historický vzor, na ktorom panuje zhoda, ku ktorému sa novo realizovaný historizujúci povrch svojou podobou má odkazovať. Prítomné sú dve roviny otázky časovosti. Autenticky dochovaný povrch má jednoznačne danú časovosť a témou je hľadanie vzťahu voči okolitému kontextu, keď to novo realizované historizujúce povrchy môžu nadobúdať pestrú paletu priblížení sa k historickým vzorom a témou bude hľadanie celistvosti celku či primeranosť zvoleného riešenia okolitému kontextu.

Výhodou novo realizovaných historizujúcich povrchov je určitá interpretačná voľnosť výsledného riešenia, kedy je možné i do historicky vyzerajúceho povrchu zapojiť aspekty súčasných nárokov na využitie a obytnosť priestranstiev, o ktorých sa v období vzniku obrazu ani nechýovalo.

Časovosť v rámci mesta môže byť pestrá, rovnako ako pestrosť štruktúr vymedzujúcich priestranstvá, no tu je potrebné myslieť na to, aby mesto nebolo zlepencom malých pestrých plôch, ale aby boli jednotlivé priestranstvá riešené koncepčne.

ZRKADLI MINULOSŤ!

Kontext historizujúcich povrchov sa prejavuje ako schopnosť kladného spolupôsobenia priestranstva, jeho povrchov, s najbližším okolím – prilahlým budovami, prvkami priestranstva v jeho ploche či výsadbami. Kontext zároveň znamená schopnosť reflexie okolia v podobe historizujúceho povrchu.

Pri nevhodnom použití historizujúcich povrchov či použití nevhodnej podoby historizujúcich povrchov môžu nastať také situácie, kedy povrch bude vo viditeľnom rozpore so svojím okolím, či využitím priestranstva. Aj vďaka pestrým podobám kontextu môžu historizujúce povrchy nadobúdať pestrú škálu podôb, nebyť len vejárovito kladenou mozaikovou dlažbou.

Reflexia kontextu by preto mala mať pozitívny nádych, či už v prostej užitnosti zvoleného riešenia, no vytvorená môže byť i pridaná hodnota, napríklad v na mieru šitom riešení reflektujúcom v priestranstve prítomné hodnoty bárs i skrz špecifické klady a technológie. Všetko však stále v súlade s historickým obrazom.

Kontext je vhodné reflektovať i v zvolenej farebnosti povrchov. Ostatne Nitra je na farby kameňa bohatá so škálou od fialovej cez šedé odtiene až po bielu travertínu.

OPATRUJ DROBNOSTI!

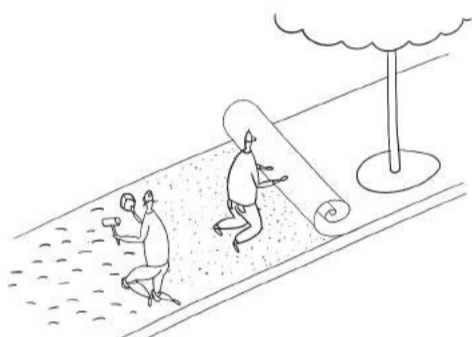
Remeslo spolu s voľbou vhodného materiálu je základom podoby historizujúcich povrchov. V prevažnej väčšine sú historizujúce povrchy riešené ako skladba kamenných prvkov. Liate povrchy sú skôr atypom novších štruktúr zástavby.

Remeselné prevedenie má dve roviny priameho dopadu na výsledok. Prvou je rovina zhotovenia skladobného prvku, kusu dlažby. Teda to, akým spôsobom vznikol jednotlivý kameň. Tu je dobré pripomenúť, že historizujúci výraz sa ťažko dosahuje súdobými prostriedkami a technológiami. Historicky vyzerajúce skladané povrchy nedosiahnu kvalít svojich sto rokov starých obrazov použitím čisto rezaných dlažobných kociek. Takýto povrch môže byť hodnotný, ale vždy bude novotvarom. Druhou rovinou je potom samotná fyzická práca dláždičov a vzory kladov, podľa ktorých realizujú celok povrchu. Uveriteľnosť určujú i také detaily, ako je šírka medzier dlažby či riešenie stykov povrchov.

Priestor pre aplikáciu súčasných poznatkov je potom pod viditeľnou vrstvou v súvrství, ktoré by malo reflektovať nároky dnešných záťaží, spôsobu hospodárenia s dažďovou vodou či udržateľného materiálového riešenia.

CTI ČAS!

Tvor celistvý dojem, hoc s akcentom individuálna!

Ilustrácia HP-Č-1

Obdobie, ku ktorému štylizácia historizujúcich povrchov v rámci historického centra mesta smeruje je deklarovaná pamiatkovou ochranou ako obdobie 30. rokov 20. storočia. Je žiadané, aby prevažujúca časť povrchov v historickom centre mala charakter príbuzný danému obdobiu s cieľom vytvoriť celistvý dojem. Prevažujúci charakter zároveň nie je v rozpore s prítomnosťou historizujúcich povrchov z iných období, predsa len, vývoj mesta nie je možné zúžiť len na 30. roky 20. storočia, ale je nutné vnímať i obdobia pred a po, ktoré tiež vytvárali hodnoty.

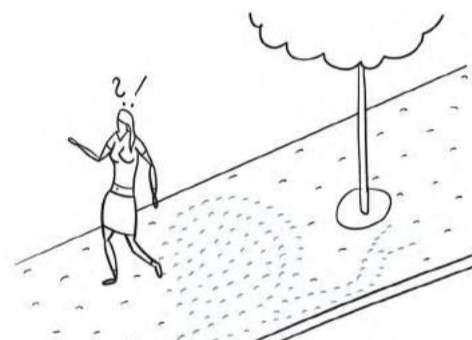
Porovnávaj hodnoty autenticity a celistvosti!

Ilustrácia HP-C-2

Výber hodnoty, ktorá bude historizujúcim povrchom akcentovaná je kľúčovým rozhodnutím návrhu. Je nutné na misky váh položiť hodnotu celistvosti celku historického jadra a hodnotu prípadného autenticky dochovaného historického povrchu, ktorý nemusí byť vo vizuálnom súlade s celistvosťou celku. Vo všeobecnosti platí, že miska váh sa skôr prikloní k autenticite originálu, zvlášť pokiaľ sa jedná o celistvý úsek, nehľadiac na obdobie vzniku, zvlášť pokiaľ korešponduje napríklad s priliehajúcimi stavbami, je z rovnakého obdobia. Alternatívne je možné ukázať historickú hodnotu i v súdobom historizujúcom povrchu vo forme prezentácie fragmentu.

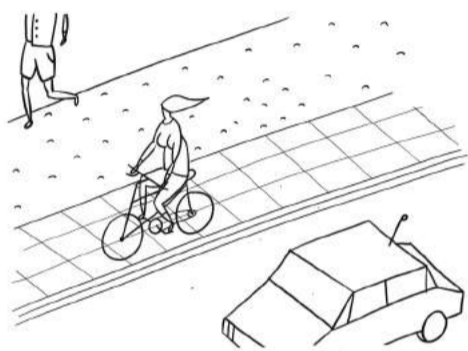
Neprekroč krehkú hranicu autenticity smerom ku gýču!

Ilustrácia HP-Č-3

Autenticita, teda miera vierohodnosti a uveriteľnosti historizujúcich povrchov je veľmi citlivou vlastnosťou, ktorá sa vie ľahko zvrhnúť v gýč. Autenticitu historizujúcich povrchov tvorí samotná historická hodnota, ktorá je pri dochovaných starších povrchoch daná automaticky. U nových historizujúcich povrchov odkazujúcich sa na minulé zvyky je kľúčom k autenticite priblížiť sa uveriteľným spôsobom k minulému obrazu. Priblížiť sa mu je možné použitím autentických technologických postupov, materiálov a foriem usporiadania. K dosiahnutiu autenticity je taktiež nutná znalosť minulého stavu, napríklad z historických prameňov.

Umožni užívanie historizujúcich povrchov dnešným človekom!

Ilustrácia HP-Č-4

Vzťah ku súčasnosti u historizujúcich povrchov vyjadruje ich schopnosť plniť súčasné funkčné požiadavky. Je jasné, že dnešné požiadavky sú z mnohých dôvodov odlišné a je nutné sa prispôbiť ich nárokom. Napríklad sa jedná o bezbariérovosť, záťaž a komfort užívania. Potreba reflektovať dnešné nároky v historizujúcich povrchoch nie je v konflikte s ich podobou, mimo autenticky dochovaných, u ktorých i hodnota môže prevýšiť hodnotu dnešnej užiteľnosti. Novo realizované historizujúce povrchy sú schopné absorbovať súčasné požiadavky. Možnosťou je potom kombinácia autentického vizuálu historizujúceho povrchu a súčasnej podoby nového riešenia, alebo úprava súčasnej potreby do historizujúcej podoby.

ZRKADLI MINULOSŤ!

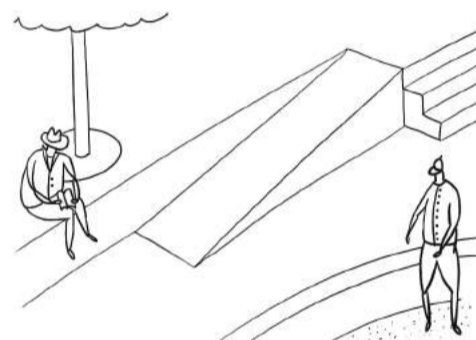
Ukáž na významnú stavbu odpovedajúcim povrchom!

Ilustrácia HP-K-1

Dominanty v priestranstvách, napríklad významné stavby zastávajú v priestranstvách špecifické miesto v zmysle koncentrovania energie i pohľadov v ich blízkosti či na nich. Akcent dominant sa môže odohrať i v priestranstve, či už v podobe konfigurácie výsadiieb, alebo voľby povrchov. Vzhľadom na početnosť dominant, ktoré sú menšinovo zastúpenou hmotou mesta, je prípustné, aby boli akcentované použitím špecifických historizujúcich povrchov odkazujúcich na význam, symboliku či estetiku dominant. Vo všeobecnosti je možné doporučiť, že akcent dominanty môže byť individuálnym vstupom do celistvosti historizujúcich povrchov a že nie je vhodné kumulovať zdôrazňovanie dominant vo vzájomnej tesnej blízkosti, pretože tým dochádza k fragmentácii celku.

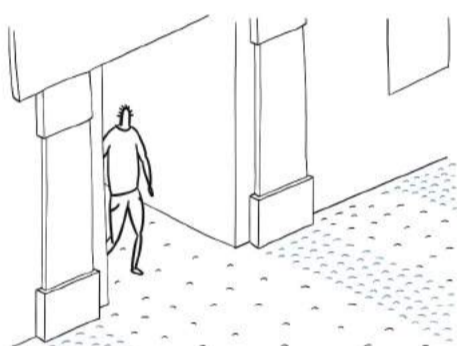
Koncepčne pracuj s výškovým členením priestranstva!

Ilustrácia HP-K-2

Morfológia priestranstiev je významným limitom určujúcim možnosti členenia povrchov, ich výškových úrovní a vzájomných prepojení. Aj u historizujúcich povrchoch všeobecne platia podmienky dodržania normových sklonov vo vzťahu k bezbariérovému užívaniu priestranstiev. U sklonov blížiacich sa hornej hranici limitu je nutné i u historizujúcich povrchoch myslieť na protiskliznosť. Súčasťou členenia priestranstiev potom môžu byť schody a schodiská prepájajúce rôzne výškové úrovne a prípadne k nim priliehajúce oporné steny. Vo všeobecnosti je žiadané držať sa čo najväčšej jednoduchosti prvkov, voliť materiály a ich spôsoby spracovania podobné historizujúcim povrchom. Zároveň je pomocou rôznych výškových úrovní priestranstvo rozčleniť na rôzne podpriestory s odlišným významom a užitím.

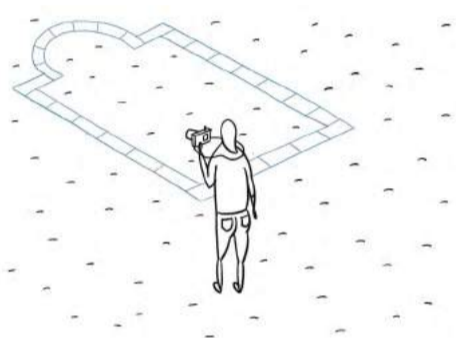
Rytmizuj povrchy prepisom objektu, ak je to vhodné!

Ilustrácia HP-K-3

Tektonika objektov sa môže prepisovať do podoby historizujúcich povrchov, ktoré sa týmto môžu rytmizovať. Existujú možné úrovne prepisu tektoniky objektov od prepisu individuálnych objektov, ktoré rytmizujú celok až po prepis akcentov, napríklad nároží, ktoré akcentujú miesto. Prepis tektoniky do historizujúceho povrchu zároveň spolupôsobí s prepisom dominanty, v ktorom by nemal byť v konflikte. Základnou otázkou tak ostáva, či voliť jednoliaty charakter povrchu nečlenený tektonikou, ale len skladbou či vzorom povrchu, alebo pristúpiť k prebratiu tektoniky objektov do povrchov. Obe možnosti sú možné a nedá sa povedať, že by jedna bola správnejšia než druhá. Užitie jedného alebo druhého je potom závislé od spôsobu dosahovania celistvosti historizujúcich povrchov.

Ukáž v priestranstve stopy minulosti!

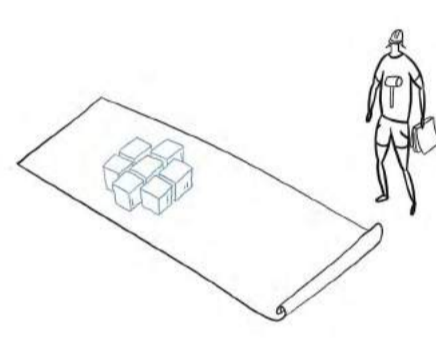

Ilustrácia HP-K-4

Archeológia, fyzický prepis dochovaných a prezentovateľných nálezov môže byť v prostredí historického mesta, ale i krajiny častým prvkom priestranstiev zasahujúcim do povrchov. Prezentované archeologické nálezy tvoria v priestranstvách doplnok ich podoby a významu, ktorý by nemal mať dopad na hlavné užitie. Doplnok bude mať štandardne podobu stopy v ploche historizujúceho povrchu, ktorý nevýčnieva z roviny povrchu. V prípade významného zásahu je potom nutné priestranstvo koncipovať ako archeologické nálezisko s prístupnosťou priestranstva, teda archeológia je primárne užitie. Stopy minulosti je možné prezentovať i nepriamo, skrz umelecké intervencie, interpretáciu častí muriva pre posedenie v priestranstve a ďalšie spôsoby.

OPATRUJ DROBNOSTI!

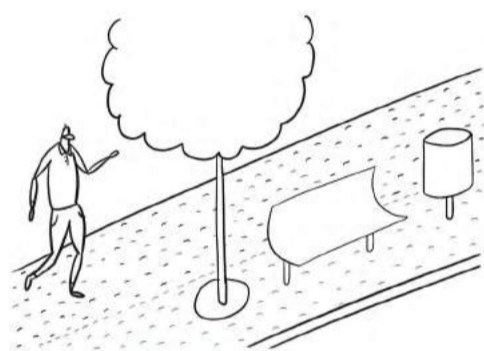
Rešpektuj historickéklady a detaily povrchov!

Ilustrácia HH-R-1

Skladobnosť historizujúcich povrchov, vzory kladu dlažby, detaily ako sú obruby či schody by mali vychádzať z historických vzorov, ktoré boli či sú v mieste zastúpené. Skrz použitie typických kladov sa posiluje identita miesta, odlišnosť od iných miest. Detail historizujúcich povrchov sa vyznačuje mierou nepresnosti danou historickými postupmi. Túto nepresnosť je nutné reflektovať i v novobudovaných historizujúcich povrchoch, aby vplyvom presného riešenia nevznikol novotvar. Detail je zároveň tvorený i materiálovým riešením v minulosti daným miestnymi zdrojmi. K tejto podobe sa je nutné priblížiť.

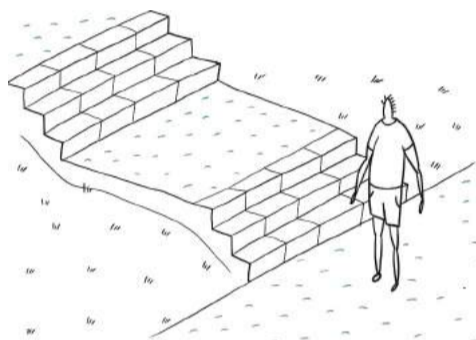
Uprednostni celistvosť povrchu pred priznaním prvku!

Ilustrácia HH-R-2

Objekty ako napríklad pobytové prvky, pohybové prvky a technické prvky priamym spôsobom vstupujú do historizujúcich povrchov v mieste styku prvku s povrchom. Nepriamo potom vstupujú vzájomným spolupôsobením a vizuálnou kompatibilitou. Styk je nutné riešiť tak, aby v povrchu pôsobil čo najmenej rušivo, neupozorňovať na styk napríklad zmenou kladu povrchu. Styk prvku s povrchom je zdrojom potenciálne problematických detailov. Špecifické riešenia sú potom prípustné pri umeleckých prvkoch, ktoré prevyšujú utilitárnu úroveň pobytových a pohybových prvkov.

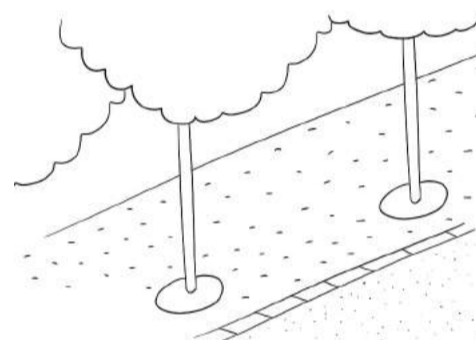
Výškové úrovne prepájajú tradičnými prvkami!

Ilustrácia HH-R-3

Hrany sú delením historizujúcich povrchov pri využití vzájomne rôznych výškových úrovní. Najbežnejšou hranou v prostredí mesta je zvýšenie chodníka nad vozovku, kde je ich vzájomný styk riešený obrubou. V historickom prostredí je nutné používať na obruby kamenné prvky z materiálov v mieste typických. Možná je i recyklácia historických kamenných obrúb, ktoré sú pozitívne obrúsené časom. Obdobné platí i pre nájazdové obruby. Schody v historickom prostredí by mali byť riešené z tradičných materiálov, ako je kameň či tehla. Architektonicky kvalitný novotvar je prípustný u nových schodísk koncipovaných ako akupunktúrny vstup do historického územia, ktorý by však nemal byť častým pravidlom. V prostredí historických krajinných priestranstiev je možné užiť prírode bližšie riešenia, napríklad s využitím drevených prvkov.

Prechod povrchov rieš primerane výrazne!

Ilustrácia HH-R-4

Rozhrania vznikajú pri styku hodnotného povrchu s ostatnými typmi povrchov, či s výsadbami povrchov. Potreba tvorby podoby rozhrania sa týka hlavne styku spevnených povrchov. Styk výsadiet so spevneným povrchom vždy bude riešený ako kontrast dvoch z podstaty odlišných typov. Rozhranie povrchov môže byť v jednej výškovej úrovni alebo na dvoch. Vo všeobecnosti je lepšie styky povrchov na jednej výškovej úrovni nezdôrazňovať vložением prechodového prvku, ale radšej prirodzene dokončiť jeden povrch a začať druhým. Vložený prvok je vhodný obvykle len v prípade, kedy sa oddeľujú dve funkčne odlišné plochy v jednej úrovni, napríklad vozovka a chodník. Rozhranie povrchov, pokiaľ to priestor priestranstva umožní je možné riešiť i formou mobiliáru ako oddeľujúceho prvku.

Význam priestranstiev sa dá podtrhnúť rôznym spôsobom. Od dekoratívneho vyznenia usporiadania povrchu s drobnými detailmi až po kvalitu, jednoduchosť a striedmosť použitia kvalitných materiálov. Dôležité je rozpoznanie miery a spôsobu prepisu významu do hodnotných povrchov podľa špecifickosti situácie.

HODNOTNÉ POVRCHY

sú spevnené povrchy vyznačujúce sa v nich prepísanou hodnotou pre spoločnosť, spočívajúcej v ukotvení a podpore významu priestranstva či jeho prvkov, pripomienke minulých hodnôt, ktoré fyzicky zanikli, no ich význam má pretrvať, vysokej užitej hodnote pre užívateľov, ktorá odpovedá významu priestranstva ale i hodnoty kontinuity a trvalosti. Hodnotné povrchy sú prejavom zhody na hodnote, prejavom vôle starať sa o hodnotu. Hodnotné povrchy budú doménou prevažne významných a vedľajších priestranstiev.

Hodnotné povrchy sú praktickým stelesnením myšlienky hierarchie verejných priestranstiev, kedy sú niektoré priestranstva viac významné než iné, majú nadradenejšiu pozíciu v štruktúre priestranstiev. Miera významnosti je daná pozíciou, schopnosťou tvoriť centrá lokalít, spádovitosťou priestranstiev vďaka čomu ich navštevujú a užívatelia zo vzdialenejšieho okolia, prítomnosťou významných bodov záujmu, historickými konotáciami ale i početnosťou užívania a z toho prameniacej záťaže. Hodnotné povrchy sú preto reflexiou miery významnosti a ich použitie je vhodné zvažovať s ohľadom na túto premennú.

Hodnotné povrchy v porovnaní s tými bežnými budú predstavovať vyššiu náročnosť na meter štvorcový priestranstva. Tá je však obvykle opodstatnená z dôvodu menšej celkovej výmery plôch tohto druhu povrchu. Významovo potom predstaviteľnej ako stav, kedy sa za rok v meste zrealizuje jedno významné priestranstvo s hodnotnými povrchmi a mimo to ďalšie tisíce metrov štvorcových priestranstiev budú riešené bežnými povrchmi. Zároveň do rovnice náročnosti vstupuje ťažko kalkulovateľná hodnota tvorby významu. Teda potreby tvoriť sieť priestranstiev s významom odpovedajúcou podobou, ktorá je daná rovinou reprezentácie a komunikácie hodnôt mesta navonok. Do rovnice náročnosti potom v neposlednom rade vstupuje aj obvykle dlhšia životnosť hodnotných povrchov daná hodnotnejšími trvanlivejšími materiálovými vstupmi, ale i vyššou mierou autorskej starostlivosti pri tvorbe dokumentácie a realizácii diela.

Naproti tomu budú hodnotné povrchy vo väčšej miere náchylné na druhotné zásahy v rôznych rovinách významov tohto pojmu. Priestranstvo s hodnotnými povrchmi si je možné predstaviť ako autorský zámer, v ktorom by mali byť všetky

aspekty návrhu domyslené do najmenšieho detailu. Hlavne preto aby slúžil bez potreby zmeny dlhodobu, alebo aby už v návrhu bolo špecifikované, ako pristupovať ku zmenám. Všetko s ohľadom nato aby pôvodne nastolená koncepcia nebola deformovaná či popretá. Druhotné zmeny môžu takéto hodnotné riešenie degradovať, či už sa bude jednať o zásahy do povrchov pri obnove infraštruktúry, alebo umiestňovanie nových prvkov či zmeny ich rytmu.

Možnosť zastarania riešenia hodnotných povrchov daná nemožnosťou aktualizácie ich konceptu bude vždy prítomná a je na ňu v návrhu nutné myslieť. Hlavne z toho dôvodu, aby sa pomerne náročnejšie riešenie nemuselo prerábať skôr, než je nutné napríklad z dôvodu životnosti materiálov. Aspekt možnosti morálneho zastarania skôr než nastane zastaranie fyzické je nutné posudzovať už pri návrhu. Typickým príkladom je priama aplikácia módných nie však vhodných riešení. Hodnota hodnotného riešenia spočíva u určitých priestranstiev aj v hodnote trvalosti, nemennosti a kontinuity podoby.

Hodnotné povrchy sú tak nositeľom významu priestranstiev Nitry - hierarchizovanej, trvacej i živúcej.

PODTRHNI HODNOTY!

Hodnota je niečo, na čom často panuje zhoda, že je hodnotou. Význam slova hodnota výrazne presahuje hodnotu v zmysle nákladnosti či náročnosti. Hodnotné povrchy by mali priestranstvu prinášať pridanú hodnotu a zároveň podtrhávať a zhodnocovať v mieste prítomné hodnoty, na ktorých panuje zhoda. Povrch priestranstva je len jednou zo zložiek hodnotného prostredia.

Hodnotu nemusí prinášať len náročnejšie riešenie, ba naopak, hodnotné vie byť i jednoduché riešenie, kde je hodnotou inteligentné na mieru šité riešenie, ktoré v čase obstojí. Hodnota existuje, pokiaľ v čase trvá, rovnako ako by malo trvať i dané riešenie v dlhodobom horizonte. Voľba individuálneho riešenia, kedy nebudú použité bežné povrchy, môže byť signálom, že na hodnote priestranstva panuje zhoda i v rovine mentálnej.

Hodnota povrchu by mala byť zrozumiteľná užívateľovi, prispievať k udržaniu povedomia o význame priestranstva. Preto je vhodné používať také hodnotné zrozumiteľné povrchy, ktoré budú komunikovať význam jasným jazykom, či už skrz voľbu riešenia, alebo odkazy a súvislosti na iné prítomné hodnoty.

RYTMIZUJ DÔLEŽITÝM!

Rozvrhnutie hodnotných povrchov je reakciou na konkrétne situácie a nároky priestranstva, kde môžu nastávať i iné než bežné situácie, s ktorými sa hodnotné povrchy pri využití ich potenciálu a potenciálu na mieru šitého riešenia majú možnosť popasovať výrazne lepšie, než bežné povrchy.

Rozvrhnutie tak predstavuje reflexiu užívania, prvkov, stavebných i prírodných entít tvoriacich priestranstva, ale aj možných dejov, ktoré sa v priestranstve na povrchu môžu odohrať. Samozrejme vždy s ohľadom na primeranosť užívateľského komfortu priestranstva.

Hodnotné povrchy sú takou čerešničkou na torte mesta, niečím v kontexte celku nie až tak častým. Rozvrhnutie z toho dôvodu znamená aj rytmizáciu mesta priestranstvami s hodnotnými povrchmi, vkladanie vzruchov do bežného. Tento rytmus obvykle reaguje na rozprestretie významných priestranstiev a významných stavieb naprieč mestom. A to nad rámec priestranstiev s historizujúcimi povrchmi, ktoré tiež spĺňajú aspekty hodnoty. Skrz rytmus nevšedného v bežnom je možné sa orientovať naprieč mestom, ostatne hodnotné povrchy majú schopnosť byť asociované s konkrétnymi priestranstvami.

NAVRHUJ UCELENE!

Celistvosť hodnotných povrchov predstavuje schopnosť vyrovnávania sa s nástrahami konkrétnych situácií v priestranstvách, ako je napríklad terénna konfigurácia, nároky širokého spektra užívateľov, ale i potreba koordinácie povrchov s ďalšími prvkami priestranstva, prípadne vzájomnej koordinácie viacerých priestranstiev s hodnotnými povrchmi.

Vhodné je preto pri voľbe hodnotných povrchov voliť komplexné riešenia, kedy sú povrchy súčasťou širšieho kompletu riešenia priestranstva, v rámci ktorého je koordinácia najlepšie zvládnuteľná. Čiastkové riešenia vytrhnuté z kontextu vedú obvykle k chybám a zvýšenej náročnosti riešenia.

Obdobné platí i pre dodatočné zásahy do hodnotných povrchov, ktoré môžu byť problematické a znamenať narušenie koncepcie či poškodenie fyzického riešenia.

Celistvosť hodnotných povrchov sa prejavuje aj v rovine užívania, kedy komplexné riešenie má menšie sklony k vylúčeniu niektorých užívateľov priestranstva z možnosti plnohodnotne ich užívať, vzhľadom na to, že celistvé a komplexné riešenie je tvorené širším okruhom autorov a je do neho vo väčšej miere zapojená verejnosť.

PODTRHNI HODNOTY!

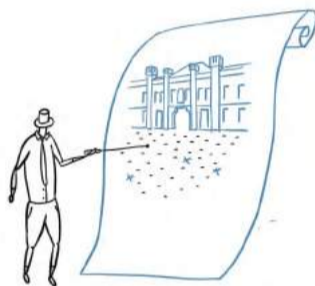
Nezamieňaj kvalitu za vysokú cenu povrchu!

Ilustrácia OP-H-1

Kvalita je parameter, ktorý definuje hodnotný povrch viac, než jeho nákladnosť. I drahý povrch môže byť nehodnotný a naopak. Hodnota je tu chápaná ako adekvátnosť jazyka povrchu voči významnej situácii v kombinácii s trvanlivosťou v čase a schopnosti stárnuť. Kvalita je žiadaná tam, kde bežný povrch neobstojí vzhľadom na význam miesta. Kvalita je i spôsob upozornenia na dôležité. Nutné je pamätať na to, že univerzálna kvalita neexistuje. Vždy je nutné hľadať kvalitu vhodnú na dané miesto. Odlišný bude hodnotný povrch modernistického mesta od hodnotného povrchu krajinného priestranstva.

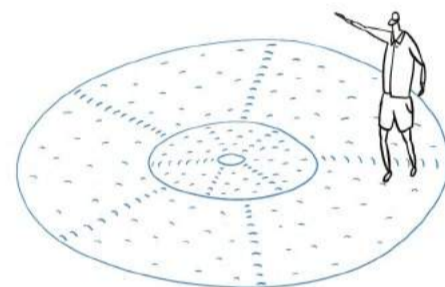
Hodnotu významu podpor hodnotným povrchom!

Ilustrácia OP-H-2

Význam priestranstva, prípadne jeho časti či prvku predurčuje potrebu užitia hodnotného povrchu. Hodnotné povrchy by mali tvoriť len menšiu časť povrchov mesta, pretože kvantitou užitia sa popiera význam. Hodnotné povrchy je vhodné použiť na významné priestranstvá celomestského významu, prípadne na významné priestranstvá lokálneho charakteru v zmysle dodania významu v rámci okrajovej situácie, teda potvrdenia záujmu o okraj. Ďalej je vhodné hodnotné povrchy užívať na zdôraznenie priestranstiev pred významnými stavbami či inštitúciami a v neposlednom rade pri významných prvkoch priestranstiev, ako sú umelecké diela. Ďalšie použitie je voliteľné, investícia do hodnotného povrchu však musí byť opodstatnená.

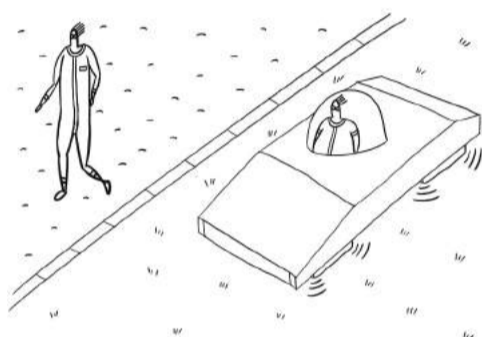
Vytváraj typické obrazy miest hodnotnými povrchmi!

Ilustrácia OP-H-3

Orientácia v prostredí je do značnej miere založená na vizuálnych znakoch prostredia, ktoré užívateľ konzumuje a preberá. K orientácii je dobré mať v meste prítomné jasne rozlíšiteľné miesta, ktoré sú typické a nezameniteľné. Táto sieť je vytvoriteľná skrz použitie hodnotných povrchov vo významovo adekvátnych situáciách. Špecifická podoba povrchu spolu tvorí obraz priestranstva a pomáha orientácii. V užívaní mesta sa viac než názov priestranstva môže zažiť jeho charakter, ktorý je daný i materiálovým riešením.

Hodnotné povrchy navrhuj individuálne a na mieru!

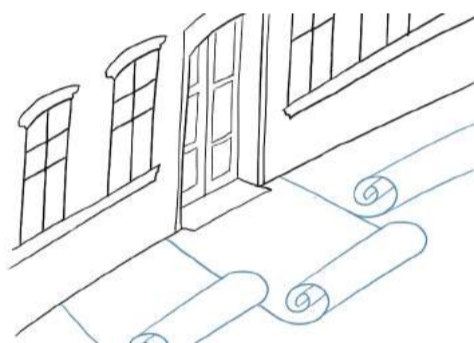

Ilustrácia OP-H-4

Jednotnosť hodnotných povrchov naprieč mestom je ťažko dosiahnuteľná a nie úplne žiadaná vzhľadom na pestrosť situácií, v ktorých sa môžu uplatňovať. K hodnotným povrchom je nutné pristupovať individuálne, ako súčasť individuálneho významného priestranstva. Jednotný však môže byť prístup a kritéria. Hodnotné povrchy by mali odpovedať svojim vzhľadom významu miesta, mali by poskytovať hodnotnú podobu dlhodobo platnú v čase, teda mali by byť odolné a trvalé a samozrejme by mali mať trvalú hodnotu v rovine významu.

RYTMIZUJ DÔLEŽITÝM!

V hodnotnom povrchu reflektuj hodnotu stavby!

Ilustrácia OP-R-1

Väzba na zástavbu u hodnotných povrchov predstavujú hlavne adekvátnosť povrchu prostrediu, ktoré zástavba spolutvorí. Prostredia z rôznych dôb vzniku vykazujú rôzne charakteristiky, ktoré by hodnotné povrchy mali byť schopné reflektovať. Dobrým vodítkom primeranosti môže byť miera detailu stavieb, ktorá sa môže premietnuť i do povrchov, prípadne nepremietnuť pri užití kontrastného riešenia. Napríklad, stavby konca 19. storočia charakteristické vysokou mierou ozdobnosti si budú rozumieť s povrchmi drobnej mierky, ale rovnako dobre vyniknú i v priestranstve so stroho riešenými povrchmi, ktoré skrz svoju strohosť upriamia pozornosť na stavbu.

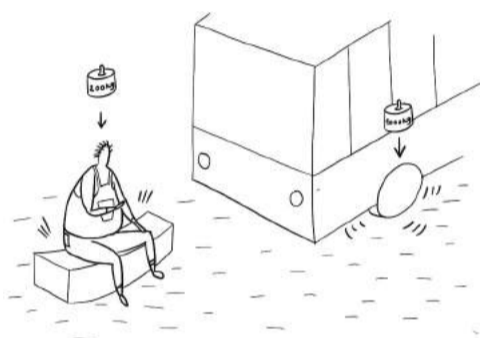
Akcentuj vstup do objektu hodnotným povrchom!

Ilustrácia OP-R-2

Väzba na vstupy je spôsobom rytmizovania hodnotných povrchov. Priestor vstupu do významného objektu je možné riešiť odlišným spôsobom s ohľadom na zdôraznenie vstupu, ale i zvýšenie pobytových kvalít vstupu. Použitie hodnotného povrchu ako akcentu vstupu na môže odhrať i v iných typoch povrchov, vrátane nespevnených. Analogicky je možné pristupovať u vjazdov, ktoré sú zároveň hlavným vstupom do objektu. Vjazdy majúce charakter dopravnej infraštruktúry, napríklad do podzemnej garáže nie je žiadané akcentovať. V mieste prejazdu vozidiel cez pochodzie plochy je nutné myslieť na dostatočnú únosnosť hodnotného povrchu, aby nenastalo jeho poškodenie pojazdom vozidiel.

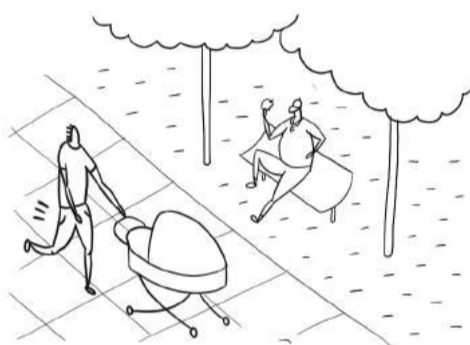
Koordinuj podobu povrchu s účelom využitia!

Ilustrácia OP-R-3

Väzba na účel je spojená s možnou záťažou a špecifickými situáciami v priestranstve. I hodnotné povrchy majú slúžiť širokej škále situácii a užívateľov. Pri navrhovaní hodnotných povrchov je nutné sa pýtať komu a v ako štandarde komfortu majú slúžiť. Hodnotné povrchy, kde je predpoklad pojazdu vozidiel musia byť navrhnuté v únosnej skladbe odpovedajúcej možnému zaťaženiu. Hodnotné povrchy v rámci priestorov zastávok VHD musia byť s nimi kompatibilné a umožniť použitie zvýšených obrub (i kasselského typu). Hodnotné povrchy pre pojazdy cyklistov by mali umožniť komfortnú a bezpečnú jazdu.

Usmerňuj toky pohybu skrz typy povrchov!

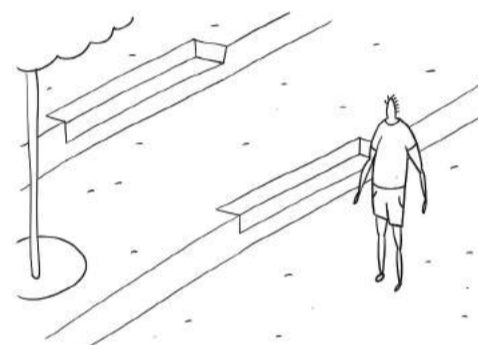

Ilustrácia OP-R-4

Väzba na pohyb hodnotných povrchov znamená schopnosť orientovať smery pohybu skrz špecifické riešenie, prípadne dávať význam určitým smerom. Je pochopiteľné, že tam, kde sa chce, aby bol sústredený pohyb, sa nastaví podmienky pre pohyb natoľko kvalitné, aby tam bol pohyb výhodný. Uprednostniť určitý smer pohybu je možné skrz kvalitu povrchu smerom k príjemnosti pohybu, napríklad v podobe hladkých povrchov. Naopak, keď sa chce niekde vylúčiť pohyb určitej skupiny užívateľov, je možné to realizovať nepríjemným povrchom.

NAVRHUJ UCELENE!

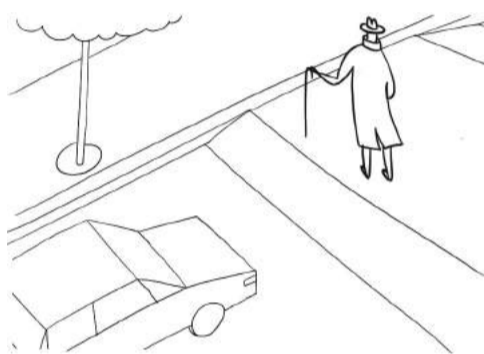
Svažité priestranstvo ber ako príležitosť!

Ilustrácia OP-C-1

Integrácia výšky je využitie rôznych výškových úrovní priestranstva k vytvoreniu pridanej hodnoty. Povrchy rôznych výškových úrovní nemusia byť len povrchmi. Rôzne výškové úrovne je s výhodou možné využiť k vytvoreniu podpriestorov v rámci priestranstva či k integrácii mobiliáru. Výškový zlom vo výške dvoch až troch schodov vie byť odrazu lavicou. Viacero takýchto schodov potom tvorí pobytové schodisko ako atraktívny prvok priestranstiev. Svažitosť terénu v kombinácii s vodným prvkom sa môže stať atraktívnym herným prvkom pre deti.

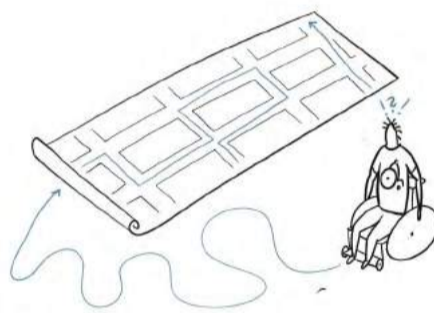
Používaj intuitívny jazyk povrchov a ich detailu!

Ilustrácia OP-C-2

Znakovosť detailu hodnotných povrchov je charakterizovaná intuitívnosťou použitia. Užívateľ bez hlbšieho vysvetľovania vie, čo k čomu slúži a aký to má význam. Odlišnosť od celku je znakom výnimočnosti a významu, celistvosť potom spojitostou celku. Komfortnosť pohybu je znakom jeho žiadanejosti, znakom otvorenosti užívateľovi, nekomfort v podobe drsného povrchu znakom, že sú určití užívatelia v priestranstve skôr trpení. Rovnosť úrovni priestorov je znakom rovnosti užívateľov, avšak ich oddelenie je prejavom segregácie. Spôsob prekonávania oddelených výškových úrovni potom definuje, kto má prednosť. Táto jednoduchá dualita vzťahov obvykle nepotrebuje žiadne dodatočné vysvetlenia, je jednoducho zrozumiteľná.

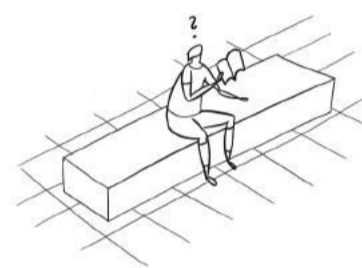
Bezbariérovosť rieš od počiatku a koncepčne!

Ilustrácia OP-C-3

Bezbariérovosť hodnotných povrchov je nutnosťou. Zároveň je však nutnosťou, aby prvky bezbariérového užívania neznižovali celistvosť, estetické kvality a užitosť povrchov. Tieto prvky je nutné navrhovať s ohľadom na celok. Vodiace línie pre nevidiacich a slabozrakých je žiadané realizovať ako súčasť riešenia povrchu, v obdobnom materiálovom prevedení. Prvky bezbariérového užívania ako sú rampy by mali byť súčasťou dizajnu priestranstva, nie druhotný doplnok. Zároveň prvky bezbariérového užívania musia tvoriť spojitý systém, nie individuálne segmenty. Schodiská je vhodné dopĺňať líniami pre vedenie bicykla či kočíka.

Vzájomne koordinuj jednotlivé prvky priestranstva!

Ilustrácia OP-C-4

Objekty v priestranstve môžu svojou podobou priamo nadväzovať charakter hodnotného povrchu, tak aby sa zamedzili situácie znižujúce celkovú kvalitu priestranstva vzniknuté nekoordinovanosťou krokov priamo vzniknutým riešením, či následným nedostatkom údržby. Vo všeobecnosti je nutné minimalizovať počet styčných bodov prvku a povrchu, prípadne neudržateľný priestor pod prvkom. Dôležité je koordinovať polohu prvkov/objektov s kladom povrchu, tak, aby nevznikali ťažko udržiavateľné miesta či kusy povrchu náchylné k poškodeniu vplyvom ich tvaru a usporiadania. Dôležité taktiež koordinovať povrchy, hospodárenie s vodou a prvky, aby prvky neboli v smere odtoku vody.

*Väčšinu priestranstiev netvorí
hlavné námestia a parky o
to viac je dôležitá ich dobrá
všednosť a jej štandard. Takéto
prostredia nie sú chudými
priestranstvami skôr svojim
skromným zovňajškom
napomáhajú vyznieť tým
významnejším, slúžia veľmi
dobro svojmu účelu v
striedmosti a bežnosti svojho
výskytu.*

BEŽNÉ POVRCHY

sú všednosťou mesta, s ktorou dennodenne prichádza do styku každý užívateľ, najčastejšie zastúpenými spevnenými povrchmi, s najväčšou plošnou výmerou. Majú tým významný dopad na podobu mesta a jeho identitu, ktoré sú v cieľovom stave kvalitnou a stabilnou kostrou prepájajúce významné priestranstvá a historické štruktúry s ich špecifickými historizujúcimi povrchmi.

Bežné povrchy majú veľký potenciál spolutvoriť identitu mesta práve vďaka ich danosti spájania, či už významných priestranstiev, ale i rôznych častí mesta a zároveň vďaka ich frekvencii prítomnosti v meste. Bežný povrch, jeho typická voľba riešenia. Súbor takýchto podôb povrchov môže byť spojujúcou červenou niťou naprieč mestom, rovnako, ako tomu môže byť u typizovaného mobiliáru. Kľúčom je typizovať individuálne, nechať si navrhnuť pár dobrých na mieru šitých riešení, ktoré budú odladené do posledného detailu a zároveň budú dostupné čo do náročnosti, realizovateľnosti a aplikovateľnosti na bežné priestranstvá odpovedajúceho charakteru. Nikde nie je napísané, že bežné povrchy v Nitre nemôžu mať svoj vlastný

charakter a musia byť rovnaké ako inde. Špecifickým riešením bežných povrchov, usporiadania ich detailov, tak bude posilňovaná identita povrchov mesta.

Základnými danosťami z pohľadu náročnosti a údržby, ktoré by bežné povrchy mali spĺňať je ich primeranosť, dlhá životnosť a opravovateľnosť. Všetko v zmysle možnosti predĺžovania životnosti systematickou údržbou, operatívnosti a možnosti rýchlej aplikácie všade tam, kde je to potrebné, na základe vopred vypracovaných štandardov bežných povrchov. Z toho pramení ich primeranosť projekčnej prípravy a taktiež realizovateľnosť širšou škálou dodávateľov, ktorí nemusia byť úzko špecializovaní na konkrétne riešenie ako je tomu u hodnotných či historizujúcich povrchov. Typizované a nastavené kritéria hodnotenia kvality prevedenia taktiež pomáhajú základu dobre postavených vzťahov a vymáhateľnosti opráv u zhotoviteľov.

Škála funkcií, ktoré dnes bežné povrchy musia zastať, sa v čase rozvíja. Na ich užitie sú kladené čím ďalej väčšie nároky, do návrhu vstupujú dnes už našťastie samozrejme požiadavky na bezbariérovosť a inú bežnosť. Čo mestá ešte len čaká, je

implementácia požiadaviek na modrozelenú infraštruktúru i do povrchov priestranstiev, respektíve ich usporiadania. Spevnené povrchy predstavujú v meste veľkú plochu, z ktorej sa dažďová voda obvykle odvádza do kanalizácie, namiesto toho, aby bola vsiaknutá v mieste dopadu. Téma má tri možné vetvy riešení - použitie nových technológií spevnených povrchov umožňujúcich vsakovanie, zvádzanie do zberných nádrží k ďalšiemu použitiu či v treťom rade to je náhrada nepriepustných spevnených plôch za nespevnené či spevnené priepustné v tých miestach, kde to záťaž priestranstiev umožní.

Ďalšou témou sa dotýka podoby a spôsobu riešenia povrchov, v čom ďalej tým väčšej miere, je cirkularita materiálov, znovu využitie existujúcich povrchov vo forme opätovne skladaných povrchov, zabudovania dožitých materiálov či dožitého povrchu do súvrství novo realizovaných povrchov, prípadne zabudovanie ďalších druhotne využiteľných materiálov pochádzajúcich z iných zdrojov.

Bežné povrchy sú tak nositeľom užitnosti a bežnosti priestranstiev Nitre - každodennosti, obnoviteľnosti i živúcnosti.

VŠEDNOSŤ VYHRÁVA!

Úžitok bežných povrchov je nutnosťou, ktorú by mali spĺňať. Úžitok má mnoho podôb od možnosti komfortného pohybu mestom cez využiteľnosť užívateľmi až po úžitky náročnosti v podobe efektívne vynaloženej energie a úslužnosti. Bežné povrchy musia byť užitočné vzhľadom na ich mieru zastúpenia.

Úžitok bežných povrchov pramení z ich početnosti a vysokej frekvencie užitia z ich všednosti, vďaka ktorej môžu byť optimalizované na rôzne situácie, kde sa uplatnia vyladené typové riešenia, ktoré sa ďalším a ďalším použitím zdokonaľujú. Z toho dôvodu u bežných povrchov nie je nutné znovu vymýšľať vymyslené, ale radšej sa snažiť o vyťaženie maxima možného z dostupných riešení, tak, aby výsledok bol efektívny náročnosťou, estetický a komfortný pre užívateľa a zároveň dlhodobo odolný.

Úžitok z bežných povrchov by mal byť trvalým stavom. Preto je potrebné myslieť na možné situácie, v ktorých bude bežných povrch použitý, počasím i opotrebením, tak aby úžitok trval. Ideálnym stavom je potom trvanie úžitku i po konci životnosti povrchu skrz ďalšie využitie jeho recyklovateľnosťou.

OPAKOVANIE JE FAJN!

Bežnosť bežných povrchov spočíva v použití konvenčných riešení skladieb, materiálov, pracovných postupov a detailov, ktoré sú odskúšané a funkčné, osekánie riešenia o nadbytočné prvky.

Bežnosť nutne neznamená nižšie estetické a užitné kvality. Nie všade musia byť použité hodnotné povrchy pre docielenie vysokej kvality priestranstiev. Bežnosť by mala mať nastavené minimálne štandardy, neprekročiteľné minimá, ktoré sú stanovené tak, aby spĺňali základné nároky na estetiku, užitosť i životnosť, aby aj bežný chodník na okraji mesta nebol hanbou pre Nitru. Bežnosť sa spolupodieľa aj na tvorbe identity mesta, kedy najčastejšie používané povrchy môžu byť spojujúcou linkou rôznych miest v meste.

Bežnosť na prvý pohľad nemusí byť poznať, môže byť prirodzenou, vďaka tomu, že bude odpovedať prostrediu do ktorého bežný povrch vstupuje. Platný je tu paradox, že vidieť je obvykle to, čo sa nepodarilo a nie presne to, čo by malo byť vidieť a to čo sa podarilo. Dôvodom je, že dobre prevedené riešenie vie dokonale splýnuť s okolím, tak, že užívatelia nemajú potrebu sa venovať povrchu, pretože funguje po všetkých stránkach.

UDRŽUJ FUNKČNOSŤ!

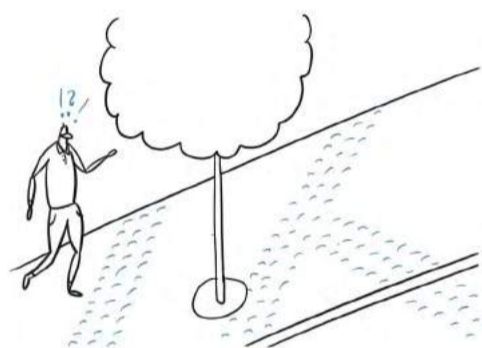
Funkcia bežných povrchov je spojením nepretržitosti prevádzky a miery vhodnosti riešenia k účelu a okruhu užívateľov, prípadne schopnosti plniť očakávané.

Nepretržitosť prevádzky je daná hlavne životnosťou materiálov, z ktorých je súvrstvie bežného povrchu prevedené v kombinácii s bežnosťou overených detailov a mierou koordinácie prvkov v a pod priestranstvom. Zníženie funkčnosti sa nemusí prejavovať len v rovine, neprístupnosti priestranstva. Prítomné môžu byť i nepatrné prejavy, napríklad v podobe poklesu podlážia a následných problémov s odvodnením či rozpraskaniu liatych povrchov, vďaka čomu môže byť znížená užitosť pre určitú skupinu užívateľov, ale i samotné estetické kvality priestranstva, vďaka čomu môže pôsobiť zanedbaným dojmom.

K dlhodobej funkčnosti nielen bežných povrchov priestranstiev pozitívne prispieva vhodne nastavená údržba, ktorá môže predĺžiť ich životnosť. Vhodné je k údržbe pristupovať ako k nutnosti. Režim, kedy sa povrch zrealizuje a nechá sa nižšie desiatky rokov užívať až do úplnej degradácie, aby bol potom nahradený, nie je pre väčšinu situácií vhodným.

VŠEDNOSŤ VYHRÁVA!

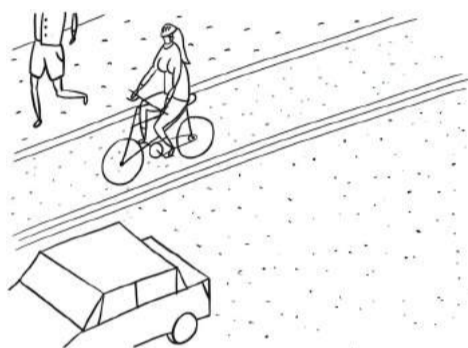
Dodaj bežným povrchom kvalitný a estetický štandard!

Ilustrácia BP-Ú-1

Štandard bežných povrchov je optimom nutného, ktoré je potrebné vykonať, aby väčšina priestranstiev v meste pôsobila esteticky a zároveň bola funkčná. Bežné povrchy neznamenajú nižšiu kvalitu či podružnosť, len menej individuálne riešenie, zväčša typové. Naopak, dôraz na kvalitu u bežných povrchov je nutný možno viac než u hodnotných, pretože v bežnom riešení o to viac vynikne odfláknuté riešenie. Štandard by mal spočívať v použití overených a osvedčených riešení, ktoré sú v čase schopné stárnuť, vydržia. Štandard znamená použitie konvenčných široko dostupných materiálov, ktoré nie sú prílišnou záťažou rozpočtu. Štandard je tiež dohľadnutie na správnosť realizácie a trvanie na 100% prevedení. V neposlednom rade je štandard aj konzistentnosť riešení a prevedenia naprieč priestranstvami

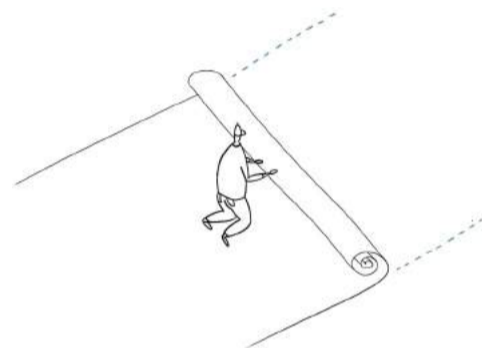
Farbu považuj za dostupnú individualizáciu bežného!

Ilustrácia BP-Ú-2

Farebnosť bežných povrchov je spôsobom, ako rozlišovať jednotlivé druhy bežného či spraviť z bežného nevšedné. Nikde nie je napísané, že asfalt musí byť čierny. V rámci bežných povrchov je žiadané nastaviť základné druhy farebnosti, ktoré sa môžu použiť v rámci modelových situácií. Zároveň však platí, že základná farebnosť bežných povrchov by mala vychádzať z prirodzenej farebnosti materiálu. I v rámci prirodzenej farebnosti je k dispozícii pestrá škála farebností daná základnými atribútmi bežného, či sa jedná napríklad o asfalt (čierny) a či o betón (šedý) v kombinácii s použitými plnivami. Na prirodzenú farebnosť následne môžu nadväzovať i výrazné farebné akcenty napríklad v podobe farebných náterov, ktoré majú výhodu v obnovovateľnosti i menšej náročnosti.

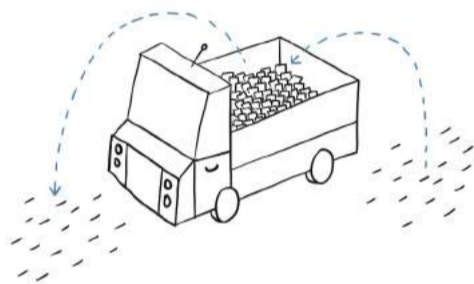
Vyvaruj sa komplikovaným postupom a riešeniam!

Ilustrácia BP-Ú-3

Jednoduchosť bežných povrchov spočíva v jednoduchosti prevedenia a detailu či v minimalizácii počtu použitých prvkov. Náročnosť postupov daná zložitou konštrukciou či vysokým počtom krokov vedúcim k výsledku zvyšuje riziko, že sa výsledok nepodarí. Jednoduchosť zároveň znamená ľahkú údržbu a opraviteľnosť. Na bežné povrchy je preto vhodné používať časom osvedčené jednoduché riešenia, ktoré z dlhodobého pohľadu dokážu byť krajšie a funkčnejšie dlhšiu dobu.

Mysli na ďalší život materiálov a detailov povrchu!

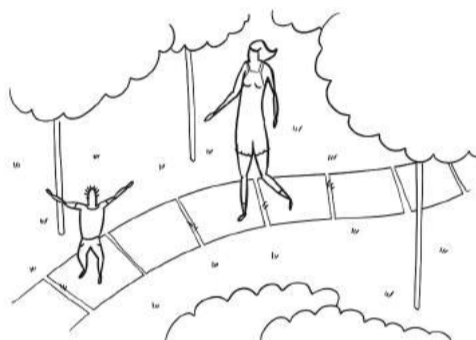

Ilustrácia BP-Ú-4

Recyklácia bežných povrchov v čase ich života a po dožití by mala byť bežným štandardom. Vhodné je voliť povrchy, ktoré sú rozoberateľné a zároveň trvanlivé, aby sa po dožití podkladového súvrstvia či časti povrchu dali rozobrať a znovu preskladať za doplnenia poškodených častí. Obdobné platí i pre detaily ako sú napríklad obruby. Alebo je možné používať monolitické povrchy, ktoré je možné po skončení životnosti odstrániť a znovupoužiť ako napríklad plnivo do nových monolitických povrchov, či ako súčasť podkladového súvrstvia. Zároveň je nutné myslieť i na zmeny vyvolávajúce zásah do povrchu, ako sú napríklad výmeny siete. Skladané povrchy tieto zmeny zvládajú dobre, no u monolitických je nutné postupovať koncepčne a keď už je nutné zasahovať do povrchu, je vhodné vymeniť všetky siete a rovno spraviť povrch nový.

OPAKOVANIE JE FAJN!

Voľ povrchy primerané bežnosti charakteru!

Ilustrácia BP-RO-1

Charakter bežných povrchov by mal odpovedať prostrediu, do ktorého vstupuje, obdobne ako je to u hodnotných povrchov a zároveň účelu využitia. Je možné sa pridržať pravidla voľby charakteru povrchu na základe stavby, respektíve v mierke využitia bežných povrchov charakteru štruktúry. Napríklad, u štruktúr modernistického mesta je vhodné používať veľkoformátové či monolitické povrchy, v štruktúre záhradného mesta skladané povrchy drobnej mierky v kombinácii s monolitickými. V bežných parkových priestranstvách potom monolitické či veľkoformátové povrchy. U priestranstiev, či ich časti slúžiacich k parkovaniu je vhodné používať vode priepustné povrchy, napríklad široko medzerovú dlažbu, či povrchom vôbec neupozorňovať na parkovanie, tak aby povrch vyzeral esteticky aj keď tam vozidlá nestoja, na škále od využitia rovnakého povrchu ako v priestranstve po užitie štrkového trávniku ako prírodnej priepustnej alternatívy.

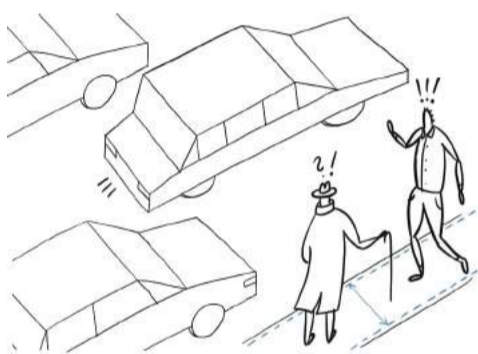
Zoškrtaj zložitosti riešenia až na trvanlivú dreň!

Ilustrácia BP-RO-2

Redukcia zbytočnosti znamená u bežných povrchov úsporu nákladov a menšie riziko väd prevedenia. Pri návrhu bežných povrchov sa je treba pragmaticky pýtať otázky typu je to nutné? k čomu to slúži? aký je prínos? Takouto cestou sa dá riešenie ohloďať až na funkčnú a trvanlivú dreň. Platí to napríklad pre klad skladaného povrchu, kde je možné sa zjednodušením počtu prvkov vyhnúť neestetickým detailom s dorezami ale aj pre kombinácie skladaných a monolitických povrchov. Ďalej je nutné redukovať počet vstupov do povrchu, ktoré vyžadujú špecifický detail a opäť zavážajú problematickou podobou. Dôležité je tiež redukovať počet výškových úrovní potenciálne rovinných povrchov na minimum, ideálne jednu či dve, aby vplyvom zbytočného výškového členenia nevznikali nadbytočné detaily.

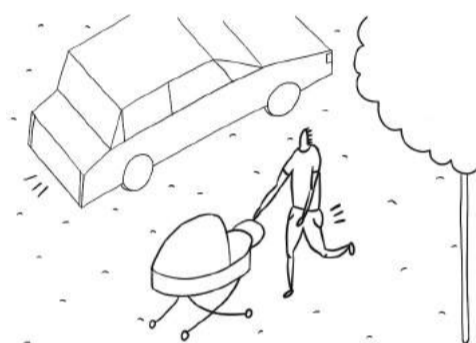
Profil rozvrhni s ohľadom na nemotorovú dopravu!

Ilustrácia BP-RO-3

Rozvrhnutie profilov je vhodné koncipovať s ohľadom na reálne priestorové možnosti priestranstva a zároveň preferované módy pohybu. Vždy je však nutné mať na pamäti potrebu komfortného pohybu pre chodcov a ideálne i cyklistov. Tam, kde z priestorových dôvodov nie je možné vymedzenie dostatočného priestoru pre rôzne módy dopravy, je nutné pristúpiť na použitie zdieľaného profilu bez rozčlenenia. Zdieľaný profil bez rozčlenenia je s ohľadom na charakter priestranstvá vhodné užiť i v prostredí vidieckych štruktúr bývalých dedín, kde by ostrá segregácia s ostrými hranicami pôsobila zbytočne rušivo. S ohľadom na maximalizáciu priestoru pre nemotorovú dopravu je žiadané prakticky na väčšine územia mesta navrhovať minimálne šírkové parametre pruhov pre motorovú dopravu.

Umožni nesegregovaný pohyb v priestranstve!

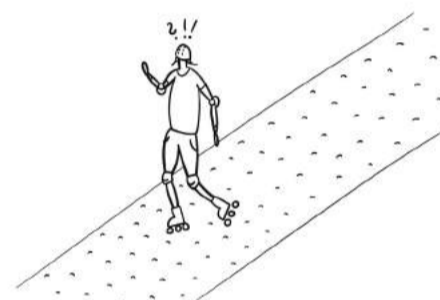

Ilustrácia BP-RO-4

Zdieľanie priestranstiev znamená možnosť umožniť rovnosť užívateľov, či už sa jedná o chodca, cyklistu, alebo auto. Rovnosť je založená na vzájomnom rešpekte, nielen dopravných značkách a samotnom priestorovom riešení. Zdieľaný priestor nie je delený do rôznych výškových úrovní podľa spôsobu pohybu. Naznačenie preferovaných tokov sa môže odhrať len vo forme materiálu povrchu. Zdieľanie priestranstiev je vhodné umožniť všade tam, kde na segregáciu nie je priestor v dôsledku malej šírky priestranstva, tam, kde sa tvrdá segregácia z estetických dôvodov nehodí a vo všeobecnosti všade tam, kde chceme vytvoriť miesto k príjemnému pohybu a pobytu, kde nie je vysoká dopravná záťaž.

UDRŽUJ FUNKČNOSŤ!

Moderuj mieru pohybu príjemnosťou povrchu!

Ilustrácia BP-F-1

Primeranosť pohybu je vhodnosť povrchu k príjemnému či nepríjemnému pohybu po povrchu. Nepríjemnosť pohybu je možná pre povrchy užívané motorovou dopravou v miestach, kde je žiadané spomalenie. Nepríjemnosť je možné doceliť materiálovým riešením alebo výškovou členitosťou. Materiálové riešenie tvoriace nepríjemnosť by malo byť nepríjemné len pre cieľovú skupinu, nemalo by napríklad generovať nepríjemný hluk či znečistenie ovzdušia. Naopak príjemný pohyb je žiadaný u povrchov pre chodcov a cyklistov. Ideálne sú monolitické povrchy či povrchy skladané s nepatrnými medzerami, do ktorých napríklad nemôže zapadnúť koleso bicykla či podpätko chodca. Rovnako príjemné by mali byť i nadväzujúce detaily, aby neznižovali celkovú príjemnosť.

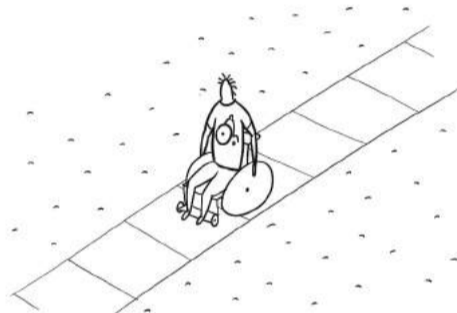
Zužitkuj maximum zrážkovej vody v priestranstve!

Ilustrácia BP-F-2

Práca s vodou zo zrážok, hospodárenie s ňou by malo byť súčasťou riešenia priestranstiev a ich povrchov. V čase klimatickej zmeny nie je možné jednoducho púšťať napršané do kanálu. Žiadané je efektívne hospodáriť s maximom zrážkovej vody priamo v priestranstve. Tam, kde je to možné je vhodné časti spevnených povrchov navrhovať ako priepustné formou široko medzerovej dlažby či pomocou súdobých materiálových riešení ako je priepustný betón alebo asfalt. Ďalej je možné vodu nasmerovať do nespevnených povrchov, k výsadbám či do technických opatrení na vsakovanie vody. Časť vody je možné zbierať do nádrží, uchovávať a následne použiť na závlahu.

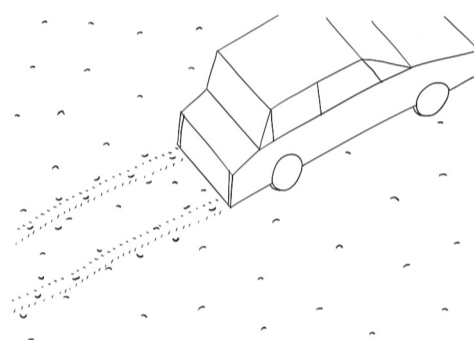
Povrch navrhuj s ohľadom na širokú škálu užívateľov!

Ilustrácia BP-F-3

Inkluzívnosť detailu znamená širokú možnosť využiteľnosti povrchu širokou škálou možných užívateľov. Mimo všeobecne platných doporučení o bezbariérovosti a užití bezpečných povrchov, ktoré napríklad nie sú po zmáčaní klzké je možné s ohľadom na inkluzívnosť užívateľ len také riešenia detailu, ktoré nie sú nekomfortné pre niektoré skupiny užívateľov, alebo používať inkluzívne riešenie ako časť riešenia povrchu s tým, že druhá časť môže byť riešená menej komfortne. Inkluzívnosť detailu je nutné aplikovať i na prvky v kontakte s povrchmi, ako je pobytový mobiliár. Použitý povrch by nemal byť bariérou brániacou širokej využiteľnosti prvku,

Počítaj s dopadom záťaže vozidiel na povrch!

Ilustrácia BP-F-4

Pojazdnosť povrchu predstavuje schopnosť znášať záťaž z vozidiel, byť dlhodobo tvarovo a výškovo stály. Z hľadiska stálosti sú najvhodnejšie živičné monolitické povrchy pre bežné záťaže a monolitické cementobetónové kryty pre vysoké záťaže. Najmenej stále sú skladané povrchy. Stálosť povrchov je významne definovaná skladbou súvrstvia pod povrchom. Mimo povrchy primárne určené k pojazdu vozidiel, ako sú vozovky sa pojazd vozidiel môže vyskytovať i v kríženíach s povrchmi pre nemotorovú dopravu. Tieto kríženía je nutné navrhovať s únosnosťou, ako by boli pojazdné. Ďalším vhodným krokom vo vzťahu k priestorovému usporiadaniu je zlučovanie vjazdov, ktoré minimalizuje úseky so špecifickými pojazdnými skladbami pre rôzne vozidlá.

Mäkkosť, jemnosť alebo pocit bližší prírodnému povrchu - to sú vlastnosti, ktoré chceme často navodzovať v prírode blízkych priestranstvách, alebo z dôvodov bezpečnosti či vsakovania vody. Obecne táto jemnosť neznamená, že takto vytvorený povrch nemá dlhé trvanie, skôr ide o prístup k jeho vyznaniu.

NESPEVNENÉ POVRCHY

sú povrchy, ktorých vrchná vrstva nie je tvorená liatymi materiálmi tvoriacimi spojitý monolitický povrch, prípadne plošne primárne spevnými prvkami, ktoré sú ľudskou prácou vyskladané do spojitých v čase tvarovo stálej plochy. Rysom nespevných povrchov je ich mäkkosť a priepustnosť. K nespevným povrchom sú zaradené i monolitické povrchy z chemických zlúčenín s mäkkým povrchom používané na detské ihriská, vzhľadom na ich charakter a druh užívania. Mimo mäkké umelé povrchy sú najčastejšími zástupcami nespevných povrchov sypané a hutnené štrkové povrchy z rôznych veľkých frakcií kameňa, kam je možno priradiť i mlatové povrchy. Tieto plochy sú niekedy taktiež určené na zarastenie.

Nespevnými povrchmi sú také povrchy, ktorých podoba je výsledkom ľudskej činnosti, zásahu do podlažia, hoc výsledok môže byť spolutvorený prírodnými procesmi. Hranica medzi tým, čo je nespevný povrch, ktorý je predmetom manuálu a čo je nespevný povrch prirodzený, ktorý sa nenavrhuje, respektíve nenavrhuje ako povrch, je nepatrná. Prírodnými nespevnými povrchmi sú prírodné mäkké povrchy a pešie cesty, ktoré

sú vzhľadom na ich pôvod prirodzene pochádzajú. Nepotrebujú však žiadne primerane únosné súvrstvie, pričom nespevné povrchy toto obvykle vyžadujú.

Témou, ktorá sa dotýka nespevných povrchov je otázka potreby primerane komfortného pohybu krajinným, parkovými priestranstvami a inými priestranstvami rôznymi spôsobmi a za rôznym účelom. Rozlíšiť to je možné na pohyb prírodou v miestach, kde prírodná zložka nie je jedinou hodnotou, napríklad v poľnohospodárskej krajine či hospodárskych lesoch a pohyb v tých miestach, kde prírodná zložka hrá prím či je nutné pracovať s určitou mäkkosťou a priepustnosťou, ktorú nespevné povrchy ponúkajú. Nespevné povrchy tak musia sklbiť širokú škálu potrieb.

Nespevné povrchy krajinných priestranstiev sú riešené s ohľadom na zameranie manuálu na priestranstvá v primeranej miere, kvôli ich prirodzenému vzniku, prípadne vo vzťahu k ich reguláciám v prírodne hodnotných územiach. Tu je nutné podotknúť, že sú plnohodnotnou súčasťou systému priestranstiev vo vzťahu k ich prepojeniu s krajinou. Je tak nutné brať ohľad na rôzne druhy pohybu – od pešieho a cyklistického až po občasný

pohyb nutnej mechanizácie krajinnými priestranstvami vo vzťahu k ich využitiu.

V parkových priestranstvách potom vytvárajú alternatívu pevným historickým, hodnotným či bežným povrchom. Prípadne ich môžu kompletne nahradiť pri správnom nastavení rozvrhu pohybu. Tvoria taktiež s nimi komplexnú zložku pri vytváraní rôznych zón vsakovania vody či spoluvytvárania mäkkého či prírodného pocitu z povrchov, napríklad bosketov či podobných zón s výsadbou.

Odlíšne požiadavky sú potom na nespevné povrchy detských ihrísk, kde plnia hlavne bezpečnostnú funkciu, aby sa deti pri páde výrazne nezranili. Dopadové plochy sú legislatívnu nutnosťou pre herné prvky s možnosťou pádu podľa výšky. Možné riešenia sú potom limitované príslušnými normami a potrebou použitia špecifických či certifikovaných materiálov pre tieto druhy užívania. Podobná mäkkosť môže byť užitá v obdobných priestranstvách i z kompozičných dôvodov.

Nespevné povrchy sú tak mäkkou a prírodnou časťou povrchov priestranstiev Nitrý - bezpečím, možnosťou vsakovania, pohybu krajinou i živúcim povrchom pre hru.

JEMNOSŤ NAD ZLATO!

Mäkkosť je spolu s priepustnosťou a obnoviteľnosťou jednou zo základných kvalít a dôvodov, prečo používať mäkké povrchy. Mäkkosť znamená mäkkosť povrchu na dotyk, komfort pešieho pohybu, ktorý nezaťažuje kĺby dolných končatín ako pohyb po spevnených povrchoch, ale rovnako i estetickú mäkkosť, kedy nespevnené povrchy obvykle nemajú presne dané hranice a vďaka tomu sú schopné prirodzeného prelínania s nadväzujúcimi obvykle krajinnými plochami či povrchmi výsadiel. Estetická mäkkosť rovnako znamená i to, že nespevnené povrchy nemusia byť v prostredí poznateľné, plynulo splynú s krajinou a bude len na užívateľovi priestranstva, kade po nespevnenom povrchu sa vydá.

Mäkkosť je však i možnou slabinou nespevnených povrchov. Skladba povrchu z prírodných zložiek, často so samotnou prírodnou podobou povrchu v podobe porastu tráv, je náchylná na vyvolanú záťaž a opakovanie záťažových cyklov, preto pri nevhodnom použití nespevnených povrchov v miestach, kde sa predpokladá vyššia či opakovaná záťaž môžu byť nespevnené povrchy kontraproduktívne a znamenať zníženie úžitkových kvalít priestranstva, napríklad skrz horšie odvodnenie priestranstva.

VYMERAJ PRIMERANE!

Vytýčenie znamená určit hranicu, kde a pokiaľ má byť nespevnený povrch a kde už majú byť iné povrchy či výsadby s ním susediace či samotné vedenie nespevnených ciest. Hľadanie krehkej hranice je náročné zvlášť v krajinných a parkových priestranstvách, kde má nespevnený povrch byť v súlade s prírodným charakterom prostredia a presné vytýčenie nemusí byť žiadané a je potreba hľadať zdanlivo nepresné riešenia, či prelínajúce sa s okolím. Nastaviť je možné pravidlo minima nutného, kedy by nespevnený povrch v zmysle povrchu s komplexnou skladbou vyžadujúci zásah do podlažia mal byť minimálnej šírky tak, aby pokryl potreby užívateľov, ich primerane komfortný pohyb, aby nedochádzalo k znehodnocovaniu prírodného prostredia záťažou a zároveň estetikou vloženého povrchu.

Nespevnené povrchy sú zálučné v tom zvlášť pokiaľ majú byť únosné a dobre odvodnené že ťažisko riešenia povrchu je pod ním. Konkrétne v rámci skladby súvrstvia a prechodu či vymedzenia povrchu od okolitých povrchov tak, aby riešenie vyzeralo prirodzene. Docieliť prirodzenosť neprírodného je veľkým kumštom.

SPLYŇ S OKOLÍM!

Frakcia nespevnených povrchov vyjadruje možnú mieru integrácie a splynutia s okolitými povrchmi a hlavne výsadbami. Pre rôzne situácie bude odlišná a závisí od plochy a materiálu povrchu, ale i od použitia konštrukčných detailov. Splýnutie je taktiež ovplyvnené požiadavkou na zaťaženie, kedy menšia záťaž znamená jemnejšiu frakciu.

Najväčšia miera splynutia je potrebná priestranstvách s vysokou prírodnou hodnotou mimo situácií, kedy je odlíšenie autorským zámerom, prípadne je funkčne nutné napríklad u odvodnenia. V bežných krajinných priestranstvách frakcia môže byť výraznejšia i s ohľadom na predpokladanú záťaž poľnohospodárskou technikou. V situáciách, kedy nespevnené povrchy nadobúdajú podobu dopadových plôch detských ihrísk naopak vymedzenie sa frakciou môže byť žiadané. Tu zvolená výrazne kontrastná frakcia môže byť jedným z nosných prvkov koncepcie návrhu.

Frakcia tiež znamená mieru použitia viditeľných prevažne technických detailov povrchov, ako sú oddeľujúce prvky v podobe obrúb, prvky odvodnenia či pohybové prvky pre zvýšenie bezpečnosti v podobe zábradlí.

JEMNOSŤ NAD ZLATO!

Nespevňuj tam, kde je mäkkosť žiadaná!

Ilustrácia NP-M-1

Vhodnosť nespevnených povrchov je závislá od situácie vyžadujúcej ich použitie. S určitosťou sú nespevnené povrchy vhodné do krajinných priestranstiev, ako najnižšia úroveň komunikačných väzieb, napr. peších ciest v ostatných priestranstvách. Táto skupina užitia sa dá zhrnúť ako použitie prírodných a prírode blízkych nespevnených povrchov v prírodných situáciách. Druhou kategóriou je použitie človekom tvorených mäkkých povrchov v umelo vytvorených situáciách, napríklad na detských ihriskách, kde mäkké povrchy tvoria dopadové plochy, či už v podobe umelých gumených plôch z EPDM, alebo sypkých materiálov.

Použi nespevnený povrch k zlepšeniu vodného režimu!

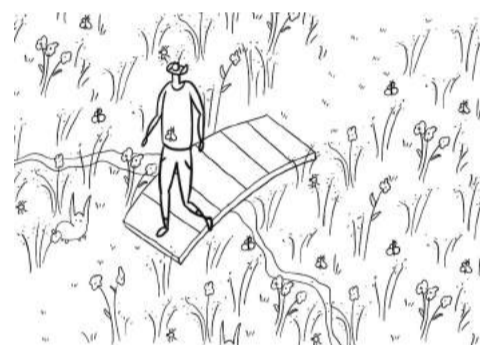

Ilustrácia NP-M-2

Vsakovanie vody je výraznou devízou nespevnených povrchov, ktoré ho svojou priepustnou skladbou umožňujú. Použitie nespevneného povrchu k zlepšeniu vodného režimu priestranstva je žiadaným doplnkom k spevneným priepustným povrchom, či ako kombinácia s výsadbami povrchov. Tam, kde nie je predpokladaná vysoká záťaž, napríklad v parkových priestranstvách je možné použitie nespevnených povrchov i ako hlavného pochodzieho povrchu s ohľadom na vodný režim priestranstva.

VYMERAJ PRIMERANE!

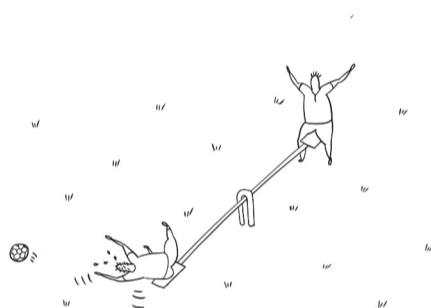
Ukáž hodnoty prostredia skrz zaujímavé prepojenia!

Ilustrácia NP-V-1

Väzba na prostredie nespevnených povrchov bezprostredne súvisí s ich okolím, ktoré ich zvlášť v krajinných priestranstvách spolutvorí. Zároveň väzba vyplýva i z účelu použitia, zjednodušene, či má nespevnený povrch spájať dva body najkratšou cestou, alebo sa má jednať o cestu, ktorá je viac zážitkom. Oboje je možné, ideálne vo vzájomnej kombinácii. Zážitkové a náučné cesty sú žiadaným spôsobom prezentácie krajinných priestranstiev. Tieto povrchy sa môžu vychýliť z roviny utilitárnosti, ktoré by mali reprezentovať priame spojnice do roviny architektonického riešenia. Vždy by sa však malo diať s rešpektom k hodnotám prírodného prostredia. Častokrát je nulová invazívnosť zásahu najlepším riešením.

Nespevnené povrchy vytyčuj tam, kde to záťaž vyžaduje!

Ilustrácia NP-V-2

Väzba na prvky by v prípade nespevnených povrchov mala byť bezprostredná. Zvlášť v krajinných priestranstvách je k využitiu vymedzených nespevnených prvkov prístupovať v primeranej miere, aby tieto povrchy neovládli krajinu. Nespevnené povrchy je vhodné vytyčovať tam, kde vzhľadom na záťaž majú význam, napríklad v podobe zamedzenia vzniku zablatených peších ciest. Obdobné platí i pre nespevnené plochy ako súčasť detského ihriska. Pokiaľ má byť detské ihrisko súčasťou priestranstva, malo by mať nespevnené dopadové plochy umiestnené len v nevyhnutnej blízkosti herných prvkov. Odlišná situácia vzniká vtedy, keď sa jedná o koncepčne navrhnuté detské ihrisko, ktoré je priestranstvom samotným a jeho okolie je podriadené dizajnu ihriska.

SPLYŇ S OKOLÍM!

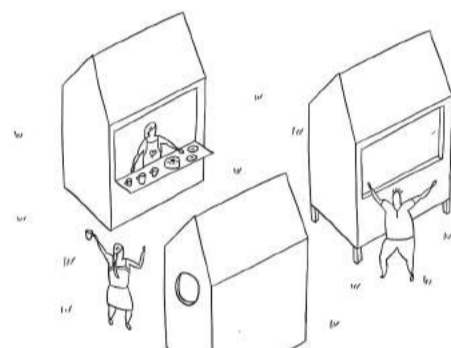
Vytvor podpriestory použitím nespevnených povrchov!

Ilustrácia NP-F-1

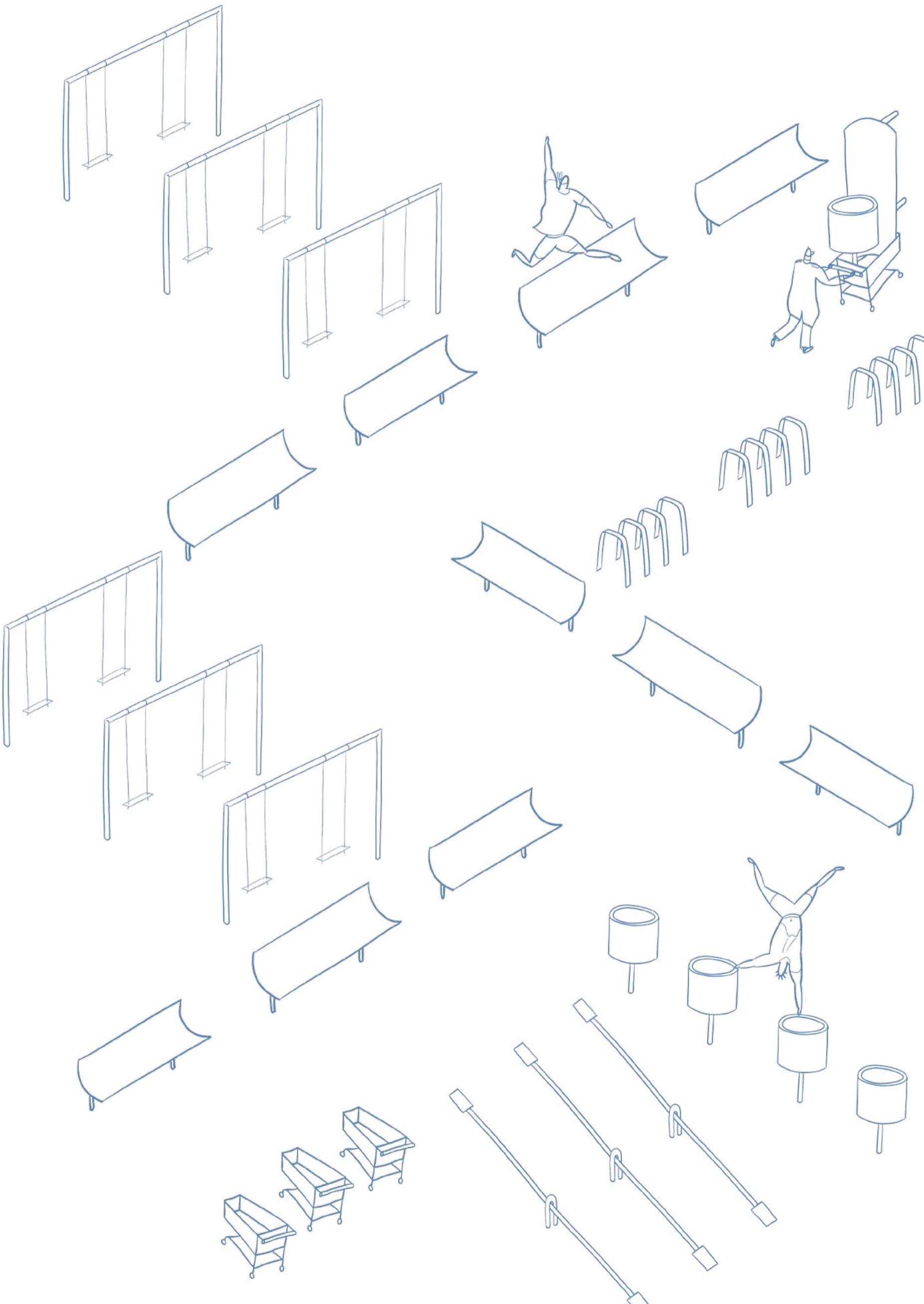
Detail prostredia je možné vytvoriť v rámci plochy priestranstva použitím nespevneného povrchu na určitú menšiu časť priestranstva. Použitím nespevneného povrchu je možné rozčleniť veľké plochy, či vytvoriť drobné miesta s odlišnými funkciami, ktoré sa vydedia z priestranstva. Typickým príkladom môžu byť detské ihriská vyžadujúce odlišné riešenie dopadových plôch či prírodne ladené podpriestory s nespevnenými povrchmi, ktoré potrebujú byť schopné zniesť určitú záťaž a preto nemôžu byť riešené ako výsadby povrchov.

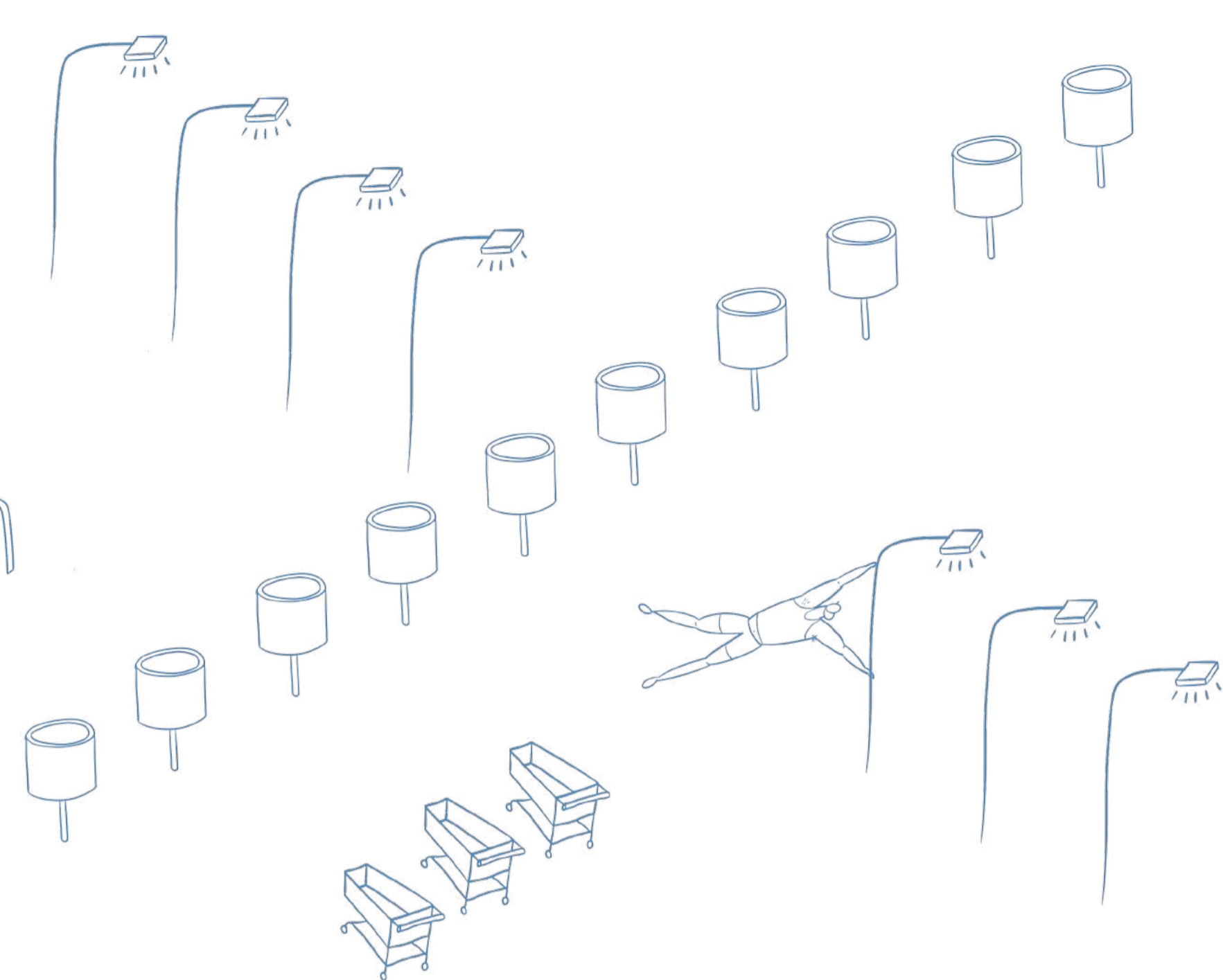
Výraznosť detailu voľ s ohľadom na situáciu!

Ilustrácia NP-F-2

Detail prvkov nespevnených povrchov vzniká použitým materiálom. U kamenných nespevnených prvkov je to frakciou, typom hrán, druhom kameniva a jeho farebnosťou. U kamenných povrchov je vhodné voliť materiál z miestnych zdrojov. Vo všeobecnosti sa doporučuje s ohľadom na obvyklé miesto v prírodnom prostredí voliť neutrálnu farebnosť, vyvarovať sa zbytočne krikľavým druhom kameňa. Pri gumových mäkkých povrchoch je priestor k invencii ďaleko širší, kde gumové povrchy môžu byť v priestranstve výrazným architektonickým vstupom so zámerne umelou farebnosťou či výraznou morfológiou.

PRVKY naplňajú priestranstvá významom a funkčnosťou, ich umiestnením rozširujeme a zlepšujeme možnosti pre posedenie, hru, vizuálny vnem, pohyb či orientáciu, jednoducho naplňame možnosti užitia v priestranstvách. Prvky sú hlavne objektami priestranstiev, ktoré majú rôznu významovú, vizuálnu a materiálnu kvalitu vďaka ich dizajnu a umiestneniu. Od jednoduchých drevených prvkov až po inteligentné riadiace systémy. Základným rozdelením ich užitia ich delíme na pobytové, umelecké, pohybové a technické.

Prvky sú naplnením užívania, ktoré umožňujú v priestranstvách. Prvky z tohto pohľadu môžeme deliť s ohľadom na pobytové, umelecké, pohybové a technické užívanie. Jednotlivé prvky užívania tvoria systémové vrstvy priestranstiev a špecifickou kombináciou prvkov vzniká funkčné určenie užívania priestranstiev. Špecifickými aspektami ich umiestňovania ako i obcej logiky ich užívania sa zaoberá časť manuálu Prvky. Prvky však nie sú vždy priamym nástrojom k užívaniu priestranstiev ale napomáhajú jeho určitým aspektom. Prvky sú prostriedkom užívania detailu našich priestranstiev.

Prvky napomáhajú funkčnosti užívania priestranstiev, majú schopnosť ho smerovať a tým i určiť špecifické funkcie jednotlivých priestranstiev. Táto rozmanitosť tvorí náplň priestranstiev Nitra. Od jednoduchých prepojení s osvetlením po pobytové miesta priestranstiev či ich hracie kúty alebo len miesta pre stretávanie potvrdené umeleckými prvkami. Celistvosti ich vyznenia pomáhajú ucelené typové rady podtrhujúce vizuálnu spojitosť, prípadne atypické riešenia potvrdzujúce výnimočnosť niektorých situácií. Prvky v priestranstvách sú tak prostriedkom naplnenia priestranstiev a funkčnou zložkou systému priestranstiev.

Samotné prvky sú z pohľady udržateľnosti dôležité vo vzťahu k vytváraniu sofistikovaných systémov distribúcie, užívania i získavania energií či práce s odpadmi. Mimo to využívanie trvácich prírodných materiálov a možnosť ich recyklácie v rôznych prvkoch napomáha ich udržateľnosti podobne ako podpora rôznych spôsobov mobility či len ich príjemnosti pre koncového užívateľa. Pobytové prvky zas majú nezanedbateľnú úlohu pri vytváraní komunit a spoločenských vzťahov v rámci prostredia Nitra.

Časť manuálu Prvky pozostáva z štyroch kapitol – Pobytové prvky, Umelecké prvky, Pohybové prvky a Technické prvky. Jednotlivé kapitoly sú delené na tri základné skupiny pravidiel so záberom od celku k detailu venujúc sa pozícii detailu v priestranstve a väzbou na širší kontext a logiku použitia detailu prvkov, usporiadaním detailu a vzájomnými väzbami medzi nimi a na najnižšej úrovni podrobnejším rozvinutím. Spolu je predstavených 48 rád, odporúčaní a pravidiel venujúcich sa téme prvkov. Tie sú obecnými návodmi pre niektoré bežné situácie vznikajúce vo vzťahu k priestranstvám.

12 rád sa venuje Pobytovým prvkom, ich dopadu na obytnosť priestranstiev vďaka svojmu vhodnému umiestneniu a zostavám, konkrétne ich jednotlivých

charakterových prvkom určených pre aktivity.

12 rád sa zaoberá Umeleckými prvkami, ktoré riešia význam vnemu v priestranstvách vo vzťahu k lokalizácií týchto prvkov a významu ich detailov ako diel určujúcich alebo dotvárajúcich priestranstvá.

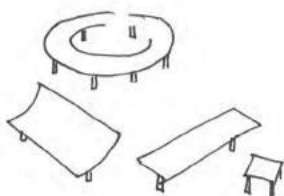
12 rád venovaných Pohybovým prvkom odkazuje k nastaveniu zdieľania módov pohybu priestranstiev týmito prvkami pomocou ich rozloženia a individuálnych riešení ich jednotlivých vzťahov.

12 rád sa vyjadruje k Technickým prvkom a ich obsluhu priestranstiev založenej na ich dosahu a energetickej či technologickej vyspelosti, ktorá im napomáha v čo najlepšom servise priestranstvá.

Cieľom je stav, kedy prvky ako súčasť systému priestranstiev Nitra vytvárajú podmienky k naplneniu ich funkcií bežného pobývania, pohybu či iných aktivít spojených s priestranstvami pre ich užitie. Skladba týchto prvkov napomáha určiť charakter a funkciu jednotlivých priestranstiev.

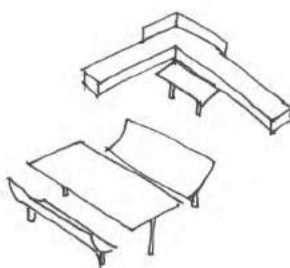
Nitra živúca je mesto s rôznorodými prvkami, ktoré napomáhajú svojim systematickým prístupom obývať, zveladiť, smerovať či obslúžiť sieť rôznorodého užívania priestranstiev.

Pobytové

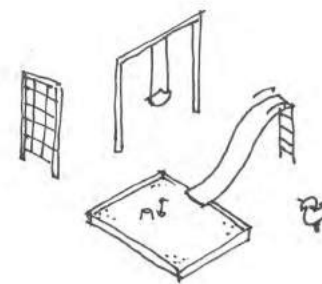
Pobytové sedacie

Lavičky, lavice s a bez operadiel podľa svojho smerovania - s operadlom smerované, bez ako viacsmerný prvok. Jednoduché jednotné prevedenie, rôzne veľkosti a zostavy. Všade.

Pobytové komunitné

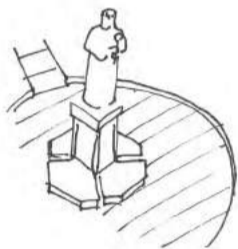
Pivné sety, stoly a terasy s účelom podpory spoločného stretávania, primárne vo vnútroblokoch, komunitných a parkových priestranstvách.

Pobytové detské

Prvky delené podľa zlomu 6 roku, ktorý odlišuje motorickú zdatnosť, dostupnosť a komplexnosť prvkov. Rôznorodé prevedenie, rôzne veľkosti a zostavy. Všade.

Umelecké

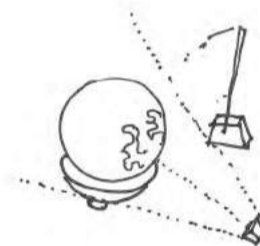
Umelecké komemoračné

Dielo s nutnosťou dôstojného priestranstva, s predpokladom významnej pozície, vo vzťahu k jeho postate. Prevažne vo významných priestranstvách.

Umelecké miestne

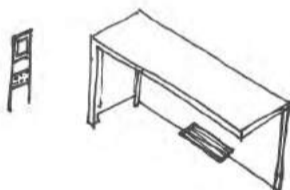
Dielo s autentickým umiestnením v priestranstve, často spojené i fyzicky s ďalšími objektami. V predpriestoroch objektov a významnejších priestranstvách.

Umelecké aktívne

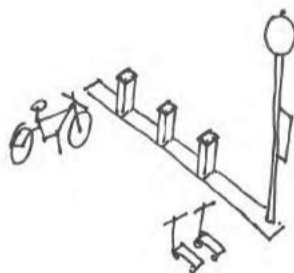
Dielo potrebujúce priestor na svoju kinetickú, svetelnú alebo interaktívnu zložku. V predpriestoroch objektov a významnejších priestranstvách.

Pohybové

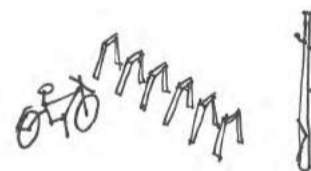
Pohybové hromadné

Zastávky hromadnej verejnej dopravy s označníkom a lavičkou (vo významných priestranstvách), prípadne samotný označník. Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

Pohybové zdieľané

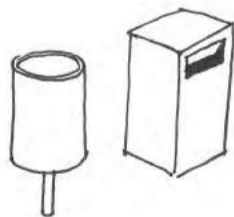
Stanica pre distribúciu zdieľanej mobility rôznych foriem. Jednoduché jednotné prevedenie. Vo významnejších priestranstvách, prípadne podľa nutnej distribúcie.

Pohybové cyklistické

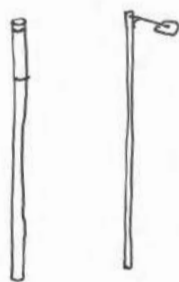
Bezpečne ukotvená konštrukcia umožňujúca uzamknutie bicykla o rám i koleso zároveň, prípadne prvok pre opravu. Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

Technické

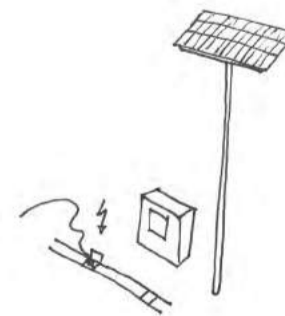
Technické odpadové

Jednoduchý odpadkový kôš v pevnom prevedení a prevedení na nohe. Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

Technické svetelné

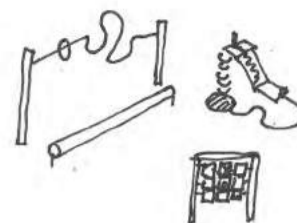
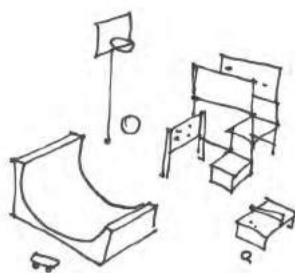
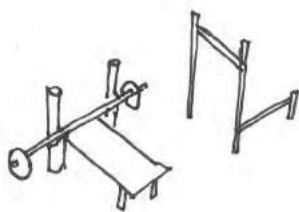
Lampa obyčajná uličná a parková, s rozlíšením možností hlavíc prípadne historickej varianty pre CMZ. Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

Technické energetické

Prvky poskytujúce energie v bodoch napojenia pre parkoviská, pobývanie a udalosti. Nastavenie prvkov pre možné získavanie energie.

Pobytové

Pobytové cvičiace

Prvky pre posilňovanie motorickej a fyzickej zdatnosti buď v stanoviskách alebo trasách. Rôznorodé prevedenie, rôzne veľkosti a zostavy. Vo väzbe na parkové a kraj. priestranstvá.

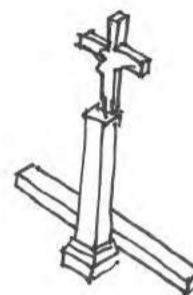
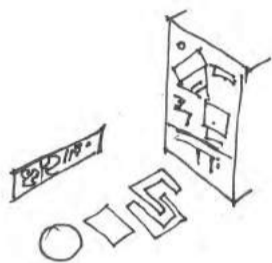
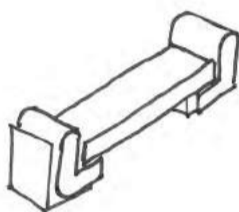
Pobytové športové

Prvky pre prevádzanie drobnej športovej aktivity – skate, parkour, loptové hry apod., Rôznorodé prevedenie, rôzne veľkosti a zostavy. Vo väzbe na parkové a kraj. priestranstvá.

Pobytové hracie

Prvky tematické pre špecifickú hru – kordinačné, vodné, poznávacie apod.. Rôznorodé prevedenie, rôzne veľkosti a zostavy. Súčasťou turistických trás.

Umelecké

Umelecké pobytové

Pobytové prvky s umeleckými kvalitami – hracie sochy, špecificky tvarované sedacie prvky a ďalšie podobné. Všade.

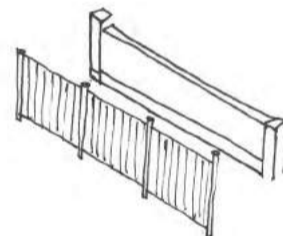
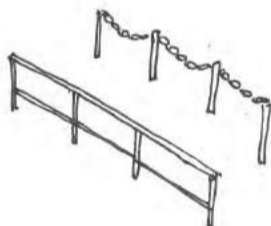
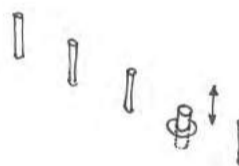
Umelecké pouličné

Priestor pre pouličné umenie – muraly, floraly, legálne plochy a obmeňované plochy. Vhodné vo väzbe na komunitné aktivity a pobytové prvky.

Umelecké náboženské

Náboženské sochy, kalvárie, miesta púte. Obdobné ako komemoračné so sakrálnym významom. Vo väzbe na špecifické udalosti.

Pohybové

Pohybové vymedzovacie

Subtílny zvislý prvok kotvený do zeme. Výška do 1 m. Odolnosť voči nárazu vozidla v nízkej rýchlosti, prípadne zasúvací, sklápací variant. Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

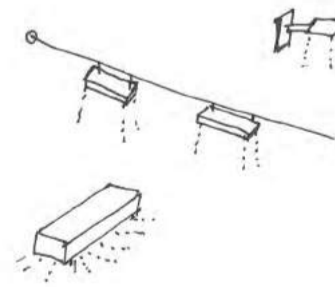
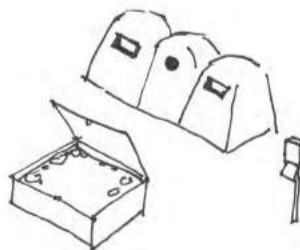
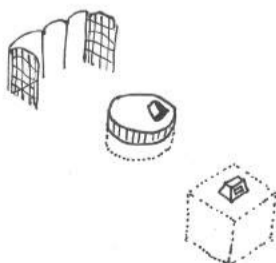
Pohybové zabraňujúce

Zábrana v podobe zábradlia, prípadne reťaze v centrálnej mestskej zóne. Jednoduché jednotné nenápadné prevedenie. Všade.

Pohybové vydeľovacie

Plot priehľadný vydeľujúci priestranstvá s režimom, prípadne ihriská. U špecifických je možné i plným múrom. Jednoduché jednotné nenápadné prevedenie.

Technické

Technické odpadové hromadné

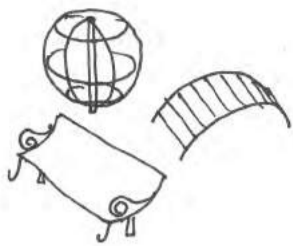
Veľkosť a početnosť nádob maskovaná v priestranstve podľa významu (rastúco) od zásteny jednotného dizajnu, polo zapustené nádoby po zapustené nádoby v CMZ.

Technické odpadové triediace

Podľa potreby odpovedajúce triediace stanice na rôzny zberný odpad, kompostéry a špecifický odpad (psie koše apod.). Jednoduché jednotné prevedenie.

Technické svetelné vstavané

V miestach priestorového obmedzenia osvetľovacie teleso zavesené, pripenené na objekte, prípadne zabudované do priestranstva.

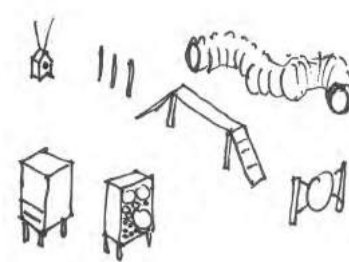
Pobytové historické

Pobytové prvky historického alebo historizujúceho charakteru. Súčasťou prevedenia prvku sú detaily, ktoré odpovedajú cielenému vyzneniu. V historicky hodnotných súboroch zástavby.

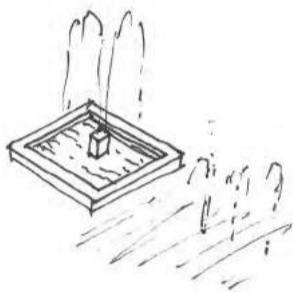
Pobytové prírodné

Pobytové prvky prírodného charakteru. Vhodné využívať drevo a prirodzenosť priestranstva, prípadne miestny materiál apod.. Vo väzbe na parkové a kraj. priestranstvá.

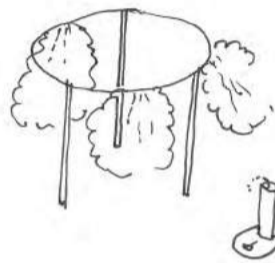
Pobytové zvieracie

Prvky pre hru a pobyt zvierat. Od ihriska, cvičiska psov po úle, hmyzie hotely a prvky podporujúce udržateľnosť. Primárne vo väzbe na parkové a kraj. priestranstvá.

Umelecké vodné

Vodné prvky od fontány cez striekajúci vodu až po vodnú plochu, prípadne ich kombináciu. V predpriestoroch objektov a významnejších priestranstvách.

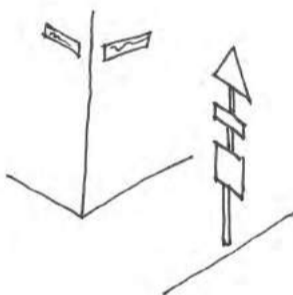
Umelecké osviežujúce

Užitá voda v podobe ochladenia prostredia alebo na pitie. Vhodné umiestňovať vo vzťahu k tepelným ostrovmom v meste a do významnejších priestranstiev.

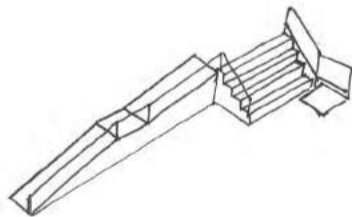
Umelecké vodných prameňov

Stvárnenie prameňa, samotného prvku prípadne objektu naň nadväzujúceho, prípadne umelého prameňa, toku v priestranstve. V mieste prameniska a významnejších priestranstiev.

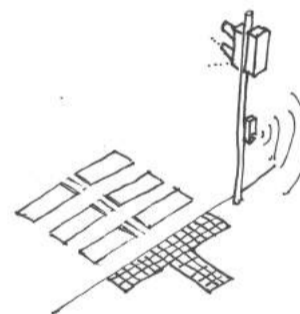
Pohybové značiacie

Dopravné, smerové a uličné značenie. Jednoznačné minimálne označenie podľa zákona a miestnej vizuálnej identity. Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

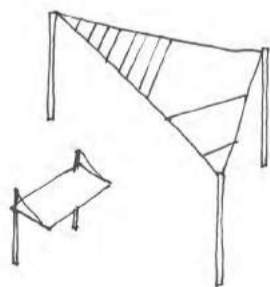
Pohybové bezbariérové

Rampy, prípadne výťahy rôzneho druhu umiestňovať v priestranstvách po vyčerpaní všetkých možností zabezpečiť bezbariérovosť do objektov. Všade.

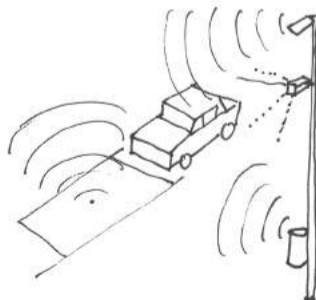
Pohybové vodiace

Vodiace a značiacie prvky pre bezpečnosť pohybu priestranstvami. Jednoduché jednotné minimálne prevedenie. Všade.

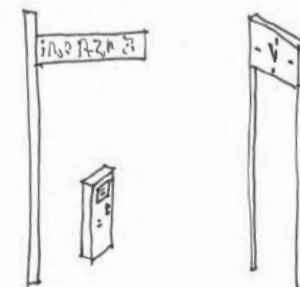
Technické svetelné tieniace

V miestach chýbajúceho tieňu je možné využiť plachtové konštrukcie prípadne tieniace konštrukcie. Kvôli výraznému vizuálnemu dopadu je ich použitie nutné dôsledne zvážiť.

Technické energetické percepčné

IOT technológie pre získavanie neadresných dát, prípadne otázkach bezpečnosti, optimalizácie užívania a zdieľania obecných informácií. Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

Technické energetické obslužné

Informačné a obslužné systémy, zdieľajúce informácie a poskytujúce služby (napríklad automaty na lístky, parkovanie apod.). Jednoduché jednotné prevedenie. Všade.

Živosť, pocit súnáležitosti alebo len posedenie či hra. Pobytové prvky práve všetkým týmto plnohodnotným súčasťami priestranstiev napomáhajú a vytvárajú podmienky v ich obytnosti. Od rozvoja rôznorodosti aktivít, ihrísk a cvičísk pre ľudí či zvieratá až ku kludnému posedeniu a rozhovoru s priateľmi.

POBYTOVÉ PRVKY

sú prvkami, ktoré sprostredkujú statické a dynamické užívanie priestranstiev. Špecificky sú takéto prvky umiestnené individuálnymi užívateľmi či komunitou, ktorá sa stará o priestranstvo. Pobytové prvky spoločne s výsadbami a povrchmi spoluprotvoria kvalitu a užitosť priestranstiev.

Na úvod je vhodné definovať kvality pobytových prvkov, ktoré sú dôležité pre kvalitu pobývania a užitosť priestranstiev. Kvalita pobytových prvkov je tvorená v zásade v dvoch rovinách - rovine dizajnu a umiestnenia prvku, respektíve vzájomného spolupôsobenia jedného i druhého. Kvalitný dizajn pobytového prvku by mal byť schopný pôsobiť v súlade s priestranstvom, podtrhovať jeho charakter, pôsobiť hodnotným dojmom. Ďalej byť v čase odolný proti poveternostným vplyvom, ktorým bude vystavený, ale i vandalizmu a prípadne nie nutne negatívnej nadmernej záťaži, kedy je využívaný inak než bolo pôvodne určené.

Tejto kvalite napomáha i užívateľský komfort, kedy by mal byť prvok príjemný na dotyk, ideálne vyrobený z materiálov s odzrkadlením žiadanej tepelnej pohody, bezpečné na

použitie, bez hrán či plôch spôsobujúcich zranenia či rizika znečistenia odevu užívateľa. U pobytových prvkov by potom mal byť dôraz kladený i na súlad s anatómiou tela a rôzne situácie sedenia, prípadne ležania a žiadanej pohybu.

Na užívateľský komfort a pôsobenie pobytových prvkov významne vplyva aj možnosť údržby prvkov. Údržba je vecou dizajnu, ktorý by mal byť navrhnutý tak, aby prvky v sebe neobsahovali také miesta, ktoré sú náchylné k hromadeniu nečistôt či dažďovej vody. Zároveň však znamená aj ľahkú možnosť výmeny prípadne poškodených častí pobytového prvku za náhradné diely, aby menšie poškodenie prvku neznamenalo nutnosť jeho odstránenia, ktorá predstavuje náročnosť vyvolanú odstránením a nahradením, ale i vytvorenie zbytočného odpadu. Fyzická údržba je potom činnosťou správcu prvkov, ktorý svojimi aktivitami cielene predlžuje životnosť prvku či jeho častí. Príkladmi fyzickej údržby môže byť natieranie drevených prvkov z dôvodu predlžovania životnosti materiálu, odstraňovanie následkov vandalizmu z dôvodu navrátenia funkčnosti i estetických kvalít, prípadne zvyšovania

bezpečnosti priestranstiev, ale i bežná fyzická údržba okolia, napríklad v podobe odstraňovania spadajúceho lístia zo stromov.

Vo väzbe na tému údržby je prítomná téma nakladania so staršími pobytovými prvkami, či pobytovými prvkami majúcimi už historickú hodnotu. Pri zachovaní určitej dizajnovnej celistvosti priestranstva a zároveň za predpokladu, že dotknuté pobytové prvky sú dodnes platné čo do užitia i vzhľadu, je možné v priestranstvách dlhodobo ponechať a udržiavať i staršie prvky. Nikde nie je napísané, že udržiavaná, hoc stará lavička či detské ihrisko sú nepoužiteľnými. Takéto prvky dotvárajú autentický charakter štruktúr prostredia, v ktorých sa nachádzajú, vzhľadom na obvykle prítomnú časovú väzbu i väzbu na konkrétne priestranstvá v štruktúre. V prípade, že je potrebné staršie, hoc funkčné a stále esteticky pôsobiace prvky odstrániť a nahradiť, napríklad z toho titulu, že v priestranstve už nie sú dochované v reprezentatívnom počte kusov, je možné takéto prvky ďalej využiť na iných miestach, kde sa napríklad nachádzali a podobne.

Pobytové prvky sú prostriedkom obývania priestranstiev Nitry – posedením i živúcim prostriedkom pre hru.

ZABÝVAJ PRIESTRANSTVÁ!

Obytnosť pobytových prvkov je ich schopnosť v priestranstve spolupôsobiť tak, že si k nim užívatelia nájdu cestu a budú ich mať v oblube. Konkrétnym prepisom parametrov obytnosti môže byť to, že sú na správnom mieste, dobre prístupné, vo vhodnom počte a kapacite a zároveň majú prívetivú estetickú podobu, ktorá predstavuje kombináciu dizajnu a údržby.

Obytnosť prvkov mimo samotného prvku závisí veľmi od usporiadania priestranstva, jeho polohy a významu, teda množstva užívateľov, ale i od vonkajších limitov okolia, napríklad hluku, či znečistenia ovzdušia. Odhliadnuc od vonkajších vplyvov obytnosti, obytnosť pobytového prvku je témou číslo jedna pre ich dizajnérov, ktorí majú usilovať o to, aby bol prvok komfortný, funkčný, odolný a nevylučoval z užívania niektorých užívateľov. Rôzni užívatelia budú mať rôzne nároky na obytnosť pobytových prvkov. Preto je vhodné mať zvolený natoľko univerzálny typ prvku, ktorý obstojí, alebo priamo počítať s odlišnými potrebami a tie uspokojovať odlišnými pobytovými prvkami. V neposlednom rade sa tu ponúka priestor k zapojeniu verejnosti do výberu prvkov.

UMIESTŇUJ MIESTA!

Umiestnenie pobytových prvkov pomáha určiť mieru ich využitia, využiteľnosť, režim a vyťaženosť. Zároveň je možné skrz umiestnenie a vzájomnú koordináciu umiestnení pobytových prvkov vytvárať miesta v priestranstvách.

Do umiestnenia sa taktiež prepisuje hierarchia priestranstiev a blízkosť užívateľa k pobytovému prvku, kedy je možné aj u umiestnenia prvkov čítať hierarchiu z hľadiska dostupnosti od najbližších a zároveň najmenej špecializovaných, v blízkosti obydliu užívateľa, až po vyššie stupne hierarchie v podobe prvkov vo významných priestranstvách a zároveň adresnosť prvku, vzhľadom na distribúciu rôznych užívateľov v území, či špecifické miesta, kde sa niektoré skupiny užívateľov prednostne vyskytujú.

Fyzickým prepisom umiestnenia je detail styku prvku s povrchom a riešenie bezprostredného okolia pobytového prvku. Tu je nutné klásť dôraz na technickú rovinu prevedenia, teda estetické a bezpečné ukotvenie, či odvodnenie a zároveň rovinu užiteľnosti, aby zvolené riešenie nebolo obmedzením pre užívateľov prvku a zároveň pre užívateľov priestranstva. Rovina užiteľnosti je potom doplnená no možné kombinácie s inými prvkami.

TYPIZUJ I ODLIŠUJ!

Zostavy pobytových prvkov predstavujú konkrétnych zástupcov pobytových prvkov používaných v Nitre, ich dizajnové rady, do ktorých sú radené i iné prvky, ale i autorsky riešené atypy na mieru šité konkrétnym situáciám.

Zostavy sú vyjadrením potreby používať dizajnovu konzistentné riešenia v rámci jednotlivých priestranstiev, prípadne v rámci celku mesta ako prejavu posilňovania identity mesta skrz používanie na mieru Nity šitých typových prvkov. Tie sa môžu objavovať vo väčšine priestranstiev, mimo tých, kde je žiadané napríklad z dôvodu zvolenej koncepcie priestranstva použiť atypické riešenie. Obdobne ako u povrchov, i u prvkov je možné sledovať vzťah bežné typové a hodnotné atypické ako nosného systému kostry typov a doplnkov atypu.

Pri tvorbe zostáv, zvlášť u pobytových prvkov slúžiacich k hre či športovým aktivitám, je dôležité uvažovať o vzájomnom funkčnom spolupôsobení prvkov zostavy, tak aby vzájomne dávali zmysel, neboli v rozpore, ale v symbióze, prípadne tvorili určitú dramaturgiu, ktorá je u herných prvkov žiadaná, s ohľadom na rozvoj predstavivosti užívateľov i ich rozdielnosť.

ZABÝVAJ PRIESTRANSTVÁ!

Prepoj rôznych užívateľov skrz zdieľanie prvku!

Ilustrácia PP-O-1

Integrácia pobytových prvkov znamená poskytnúť širokú škálu možností využitia širokou škálou užívateľov, ideálne i v rámci jedného prvkového prípadne zostavy. Cieľom je prepájať užívateľov a ich aktivity v rámci priestranstva a tým podporovať vzájomný dialóg a pospolitosť komunity. Príkladom integrácie môže byť ihrisko umožňujúce aktivity viacerým generáciám či aj obyčajná dobre navrhnutá lavica, kde sa môže odohrať hra detí, prvá láska mladých, rozjímanie seniorov ale i šantenie psov. Aj pri prvkoch zdanlivo monofunkčných by sa v sekundárnej rovine malo myslieť na možnosť ďalšieho využitia. Prvky navrhnuté ako diskriminačné potom nie sú do priestranstiev vhodné.

Vytváraj miesta koncentrácie prvkov i ľudí!

Ilustrácia PP-O-2

Pospolitosť užívateľov je možné spolutvoriť správnym umiestňovaním pobytových prvkov, ich vzájomnými vzťahmi. Všeobecne existujú dve základné schémy konfigurácie prvkov. Buď vytvárať vzájomne spolupôbiace skupiny prvkov, kde časť priestranstva s výraznejším zastúpením prvkov, či prvkov v kombinácii s hlavnými tokmi pohybu užívateľa zdieľajú, sú vo vzájomnom kontakte, ktorý generuje určitú mieru sociálnej kontroly. Toto by mala byť preferovaná situácia s ohľadom na bezpečnosť priestranstiev. Alebo vytvárať intímne podpriestory, ktoré nie sú presýtené prvkami ani počtom užívateľov, ktoré by mali byť skôr doplnkovou možnosťou spolutvoriacou pestrú ponuku miest, pretože môžu vzhľadom na nižšiu mieru sociálnej kontroly.

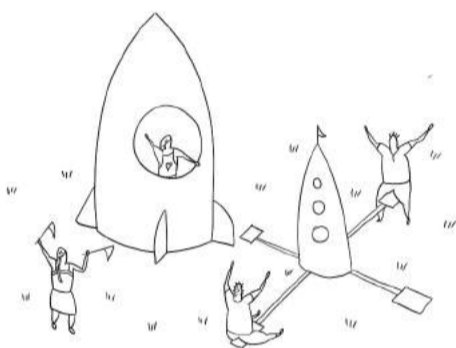
Pobytové prvky vždy navrhuj s ohľadom na užívateľa!

Ilustrácia PP-O-3

Pohodlnosť pobytových prvkov je daná kombináciou vlastností: ich polohy v rámci priestranstva a vzťahom voči okoliu, detailom umiestnenia a najbližšieho okolia a potom podobou a materiálovým riešením samotného prvkového objektu. Okolie vstupuje do pohodlnosti ako možný zdroj kludu, vizuálnych vnemov či ruchu, prípadne znečistenia, preto je nutné umiestňovať prvky hlavne do príjemných miest, ktoré neobťažujú užívateľa. Detail umiestnenia znamená spôsob osadenia na povrch a riešenie priestoru pod prvkom, ktorý by mal byť vždy dobre odvodnený, aby nevznikali mláky či zablatené plochy a zároveň výškové osadenie prvkového objektu, ktoré by malo byť v prospech dosiahnuteľnosti prvkového objektu užívateľom. Materiály prvkového objektu by mali byť bezpečné, príjemné na dotyk a umožňovať využitie i v chladnejšom počasí. Z toho dôvodu sa neodporúča na kontaktné plochy používať kov či chlad vodivacie materiály.

Dodaj usporiadaniu pobytových prvkov dramaturgiu!

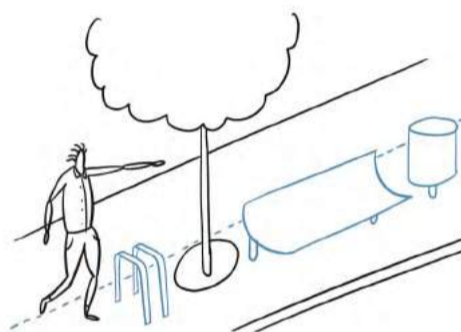

Ilustrácia PP-O-4

Nálada znamená štylizáciu, zasadenie do prostredia, dramaturgiu a významové roviny pobytových prvkov. Pobytové prvky v kombinácii s prostredím priestranstva majú schopnosť skrz ich dramaturgiu utvárať náladu užívateľov. Dramaturgiou je ich usporiadanie, prípadne významy vytvorené vzhľadom na konkrétnu situáciu. Zvlášť u detských ihrísk je určitá miera štylizácie a dramaturgie nutná, pretože je jedným z nástrojov moderácie hry a rozvoja predstavivosti u detí. Platí to však všeobecne, určitá miera štylizácie do témy, ktorú má charakter priestranstva vyjadrovať je žiadaná u všetkých priestranstiev. Vďaka špecifickej nálade sa spolu tvorí identita priestranstiev.

UMIESTŇUJ MIESTA!

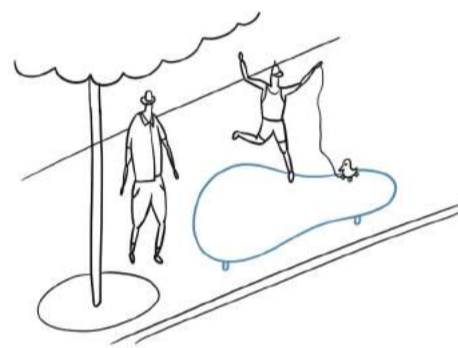
Mysli na užívateľov sediacich i chodiacich!

Ilustrácia PP-U-1

Lavičky ako? Otázku a odpoveď na ňu je možné rozdeliť na dva pohľady. Pohľad užívateľa a pohľad priestranstva. Z hľadiska užívateľa je vhodné mať pocit bezpečia, spočívajúci vo viditeľnosti, priaznivej mikroklimé, možnosti výberu a pocite, že za chrbtom nehrozí prekvapenie. Pri lavičkách je vhodné zriadiť priestor pre kočík. Nedoporučuje sa umiestňovať odpadkové koše v blízkosti lavičiek. Lavičky je vhodné umiestňovať do prehľadných situácií bez možnosti pohybu za chrbtom. Zároveň je vhodné dať možnosť voľby lavičky, umožniť posadiť sa v tieni alebo na slnku. Z hľadiska spolupôsobenia v priestranstve je potom dôležité, aby lavičky neboli prekážkou pohybu a nezasahovali do priechodného profilu. Vhodné je napríklad zriadiť pás pre umiestnenie mobiliáru a výsadiť mimo hlavné toky pohybu, prípadne lavičkou tvoriť hranu spevneného povrchu i v podobe výškovej hrany.

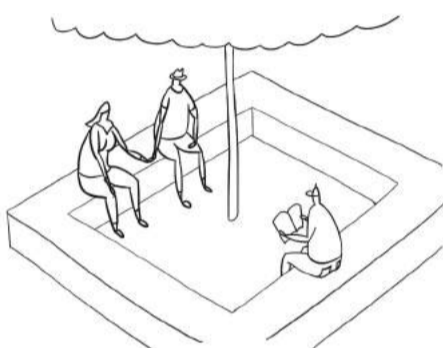
K hre využívaj širokú škálu prvkov!

Ilustrácia PP-U-2

Ihriská ako? Ihriská sú pestrou škálou prvkov pre pestrou škálu užívateľov. Ihriská sú zároveň plošne a často i vizuálne výrazným prvkom priestranstiev, kedy nie vždy sú z hľadiska pôsobenia kompatibilné s charakterom priestranstva. V prostredí formálnych priestranstiev, napríklad v centre mesta ihriská môžu pôsobiť rušivo. V takých situáciách je vhodné namiesto tradičných i typových ihrísk navrhovať napríklad sedací mobiliár s rozšírenou možnosťou hry, alebo riešiť ihriská ako súčasť architektúry priestranstva, prípadne hľadať menej exponované časti priestranstva pre klasické herné prvky. Vo väčšine situácií sú však ihriská žiadané. Vhodné je ihriská riešiť ako súčasť návrhu priestranstva, tak aby spolupôobili s ostatnými plochami a prvkami. Oplotené ihriská je možné navrhovať len v exponovaných situáciách, kde by svojvoľné upustenie ihriska dieťaťom mohlo byť rizikové.

Vytváraj obytné prvky miesta v priestranstve!

Ilustrácia PP-U-3

Miesta v miestach je možné vytvárať pomocou usporiadania obytných prvkov, i v kombinácii s povrchmi a výsadbami. Miesta v miestach je vhodné vytvárať s ohľadom na rozšírenie ponuky možností pobývania. Typickým miestom v mieste, jedinečným svetom je ihrisko, ktoré až na špecifické situácie nie je samostatným priestranstvom, ale tvorí vlastný mikrokozmos hry uprostred celku priestranstva. Obdobné, i keď nie tak očividné je možné i pomocou sedacieho mobiliáru, napríklad vytvorením zhlukov lavíc v kombinácii s výsadbami, či užitím atypického mobiliáru, ktorý moderuje náladu miesta.

Ihriská umiestňuj v dosahu užívateľa!

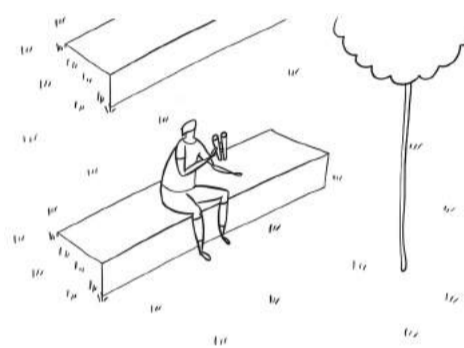

Ilustrácia PP-U-4

Dostupnosť ihrísk je veľmi závislá od typu ihriska. Je nutné v rámci mesta mať hierarchizovaný a spádový systém ihrísk. Najbežnejší typ, základné detské ihrisko zložené z pár základných prvkov, by malo byť dostupné v blízkosti obytných stavieb, tak aby to deti mali blízko, ideálne priamo pod oknom domu i s ohľadom na kontrolu rodičmi, maximálne vo vzdialenosti do 5 minút pešo. Obdobné platí i pre herné prvky pre seniorov, ktorý obvykle majú obmedzený rádius pohybu. V primeranej miere je v dostupnosti od domova umiestňovať aj posilňovacie prvky. Spolu s prvkami pre seniorov môžu byť súčasťou detských ihrísk. Špecifické typy ihrísk, ako významné detské ihriská, psie ihriská, vonkajšie posilňovne, skateparky, parkourové ihriská, športové ihriská a ďalšie je vhodné umiestňovať vo významných rekreačných a športových zónach a primerane podľa potreby v rámci lokalít. Väčšie špecificky zamerané ihriská je potom nutné navrhovať ako samostatné priestranstvá.

TYPIZUJ I ODLIŠUJ!

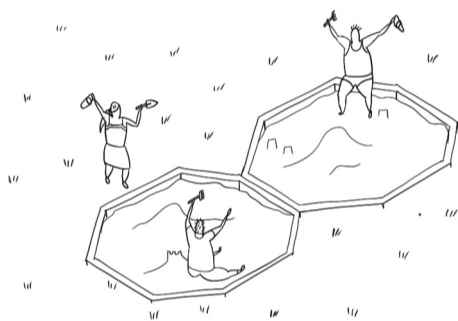
Spesťri bežnú kvalitu autorským riešením atypu!

Ilustrácia PP-ZO-1

Atypy obytných prvkov sú vo všeobecnosti žiadaným spesťrením prostredia. Atypy by mali byť špecifickou vrstvou detailu miesta, ktorá nadväzuje na použitie kvalitných typov, ktoré by mali byť použité vo väčšej časti prípadov. Atypy je možné používať v prípade koncepčne riešených návrhov priestranstiev, kde je atyp chápaný ako autorsky navrhnutý prvok, ktorý je spolu nositeľom myšlienky návrhu, prípadne ako reakciu na špecifickú situáciu, ktorá neumožňuje použitie typu. Atyp svojím charakterom môže presahovať do kategórie umeleckých prvkov, keď obytný prvok môže byť riešený i ako umelecké dielo. Atyp bude obvykle časťou riešenia významných ihrísk, ktoré je vhodné navrhovať na mieru, i ako celistvé priestranstvo.

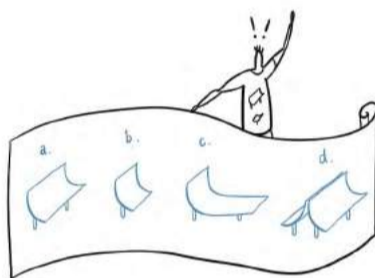
Považuj dobové detské ihriská za hodnotu!

Ilustrácia PP-ZO-2

Hodnotné zostavy detských ihrísk a špecifické riešenie pieskovísk reagujúce na urbanistickú kompozíciu štruktúry sú pre Nitru typické. Tieto zostavy v čase nadobúdajú mimo užitého významu i význam umelecko-historický, ako nedielná súčasť hodnoty priestranstiev modernistických štruktúr. Hodnotné zostavy sú hodné zachovania a citlivej práce s nimi v zmysle adaptácie na dnešné podmienky pri udržaní ich hodnôt. Je jasné, že klasické kovové preliezky a betónové pieskoviská nemôžu splniť dnešné normy na bezpečnosť ihrísk. Vhodné je historické zostavy zachovať ako intaktný doklad doby, hoc nebudú môcť byť považované za ihrisko, kľudne ich označiť za umenie, a v ich blízkosti realizovať nové prvky podobného charakteru, ktoré spĺňajú požiadavky na bezpečnosť.

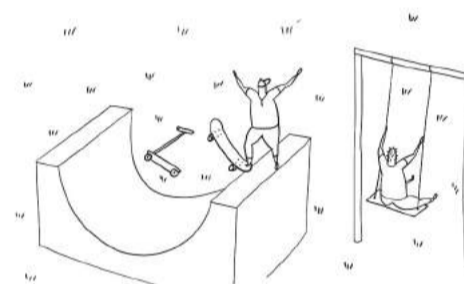
Predstav si typ ako pestrú škálu prvkov podobného dizajnu!

Ilustrácia PP-ZO-3

Obmeňovateľnosť typu znamená byť pri tvorbe a výbere typu pripravený na širokú škálu situácií, v ktorých sa typ môže použiť či ku ktorým môže typ slúžiť a na základe toho zvoliť takú podobu či podobu typu, aby v možných situáciách obstál. Je nutné, aby typ nebol len jeden prvok, ale viac dizajnová rada pestrého zloženia z ktorej je možné vyberať podľa situácie. Napríklad pre sedaciu mobiliu, nech je na výber lavička s opradlom či bez, dlhá alebo krátka, s možnosťou usporiadania do piknikového setu a podobne. Obdobné platí i pre ihriská. Typ nech predstavuje dizajnovú radu, z ktorej sa vyskladá to ktoré ihrisko. Zároveň je vhodné mať zvolených niekoľko (ideálne do 5) dizajnových rád typu, kde jeden typ môže charakterom odpovedať modernistickému mestu a ďalší napríklad krajinnému priestranstvu, pretože univerzálny dizajn neexistuje.

Kombinuj aktivity v rámci jedného ihriska!

Ilustrácia PP-ZO-4

Prvky hry a interaktivity je žiadané adresovať konkrétnym skupinám užívateľov pri súbežnej možnosti zdieľania či združovania rôznych typov prvkov pre rôzne skupiny užívateľov v rámci jedného miesta. Výnimku z tohoto tvoria len ihriská pre zvieratá, ktoré sa z hygienických dôvodov nezlučujú s inými ihriskami. Je žiadané, aby v rámci najbežnejšieho ihriska s menším počtom prvkov v dostupnosti bydliska boli kombinované prvky pre deti, dospelých i seniorov. Pre ihriská celomestského či lokálneho významu je potom vhodné voliť vzájomne synergické kombinácie, ktoré môžu zaujať väčší okruh užívateľov a umožniť presahy a kombinácie využitia. Príkladom môže byť skatepark, ku ktorému sa charakterom hodí pumptracková dráha či parkourové ihrisko. Niekedy je taktiež vhodné prvky segregovať ako určité skupiny avšak lákať na ich použitie i iných než hlavných užívateľov.

*Vyznenie, pocta, upomienka
alebo len chvíľkové rozptýlenie
umeleckými dielami v
našom prostredí - umenie v
priestranstvách má mimo svoju
živú časť i tú trvalejšiu, ktorej
je nutné vytvárať tie správne
podmienky. Od legálnych
grafity, vodných plôch, cez
miesta pre dočasné inštalácie,
až k tým trvalým.*

UMELECKÉ

PRVKY sú prvkami, ktoré kultivujú a obohacujú priestranstvá skrz podnety a myšlienky, ku ktorým sa odkazujú. Niektoré ich priamo svojou podobou reprezentujú. Umelecké prvky sú podnetom pre vnemy užívateľov priestranstiev, ktorým svoj obsah komunikujú, snažia sa ich kultivovať a podnecovať premýšľanie o obsahu diela aj o význame priestranstiev samotných. V rovine všednosti, vyvolávajú emócie pozitívne či negatívne, prípadne priamo pozývajú užívateľa k interakcii s dielom. Umelecké diela sú inou formou podnetu, priamym prehovorom k užívateľovi.

Rovnako, ako je mesto vrstvením viac či menej ucelených štruktúr rôznych časových období, tak isto vrstvenie je prítomné i u umeleckých prvkoch, ktoré viac či menej odolávajú času. Vďaka tomu v priestranstvách prežívajú ako etablované hodnotné diela, alebo prežívajú hlavne kvôli ich materiálno-technickému riešeniu a vhodnej polohe, ktorá nie je v konflikte s inými záujmami v priestranstve, prípadne sú v čase odstraňované buď pre nízku kultúrnu hodnotu alebo ideologické dôvody. Súbežne v priestranstvách pribúdajú diela nové, v závislosti od ochoty samosprávy a súkromného sektoru do umenia investovať i akcieschopnosti

umelcov a kultúrnych inštitúcií skrz diela realizované a umiestňované zdola - hore. Dôležitou úlohou samosprávy v spolupráci s kultúrnou obcou je ochrana existujúceho fondu a minimalizácia zanikania hodnotných diel alebo dokladov doby ich vzniku, ich uchovanie v priestranstvách a zároveň hľadanie priestoru a možnosti financovania údržby či diel nových, aby sa „galéria“ v priestranstvách Nitrý rozvíjala.

Cestou k rozvoju umeleckého fondu v priestranstvách mesta je podpora súčasného umenia i formou vytvorenia možností dočasného umiestňovania takýchto diel do priestranstiev, prípadne súfaženia diel trvalých. V priestranstvách, ale i mentálnom nastavení ich užívateľov je vhodné mať priestor pre dočasné umelecké prvky ako diela. Dočasné umelecké diela môžu veľmi priamym spôsobom reflektovať aktuálne spoločenské témy, hoc mnohým užívateľom priestranstiev môžu byť nepríjemné a môžu mať na nich negatívny názor i vďaka obvykle nekonformnej estetike. Prípustné sú rôzne formy na rôznych miestach, kedy ich trvanosť a umiestnenie bude preverené. Dočasné umelecké prvky, ktoré sa osvedčia a ich charakter umožňuje

trvalé užitie, tak nájdú stály priestor v priestranstvách. Cielene a trvalo sú potom umiestňované umelecké prvky z návrhového koncepčného hľadiska priestranstiev.

Súčasnú umenie nemusí mať len inštitucionalizovanú podobu, aj keď s prepisom do priestranstiev, mimo sály galérie a múzeí, nemusí mať podobu konvenčných diel. V priestranstvách je veľký priestor pre súdobé formy pouličného umenia, ktoré predstavujú pomerne rýchle a finančne nenáročné riešenia často problematických situácií zaťažených vandalizmom ale i mimo neho ako katalyzátora pre zvýšenie pobytových kvalít. V krajinných priestranstvách potom existuje priestor pre krajinné umenie so svojou prírodou blízkou podobou vhodne dopĺňajúcim takéto situácie.

Medzi umelecké prvky patria i ďalšie prvky priestranstiev ako je špecifická forma osvetlenia či projekcie. Ďalšou časťou sú potom prvky, ktoré prostredie osviežujú vodným elementom. Od umeleckého vodného prvku až po pítka či mlžítka.

Umelecké prvky sú tak reflexiou priestranstiev Nitrý – podnetom, vnemom i živúcim osviežením.

VNÍMAJ PRIESTRANSTVÁ!

Vnem u užívateľov priestranstva, je prejavom registrácie prítomnosti umeleckého prvku v priestranstve. Tým, že jeho obsah je relevantným nielen pre autora diela, ale že dochádza ku komunikácii hodnôt diel navonok. Umelecké diela v priestranstvách majú významnú úlohu práve v komunikácii relevantných tém súčasnej spoločnosti, pripomínania minulosti či prostého vzbudzovania záujmu na základe estetiky.

Schopnosť komunikovať obsah diela navonok, vzbudzovať záujem, či rozprúdiť diskusiu je u umeleckých diel dôležitou kvalitou, no nemusí sa jednať o nutnosť. Časť diel môže byť len doplnkom priestranstiev či stavieb, ktoré nemajú hlbší význam, no opak môže byť pravdou.

Vnímanie diela je kombináciou diela samotného a jeho pozície v priestranstve, spôsobu, akým je do priestranstva zakomponované, či vyvoláva v priestranstve špecifické situácie, tvorí miesta, alebo priestranstvo okolo neho len plynie. Nutné je si uvedomiť, že osadenie diela v priestranstve, prvky nesúce dielo, úpravy priestranstva, sú tiež súčasťou diela, no zároveň sú i súčasťou priestranstva, kedy je potrebné hľadať súlad medzi dielom a priestranstvom.

POTVRDZUJ MIESTA!

Lokalizácia diela je súhrnom širšej škály parametrov vychádzajúcich z obsahu diela, väzby obsahu na priestranstvo, priestorovým limitom priestranstva vo vzťahu k potrebe priestoru na dielo, či predpokladanej doby existencie diela. Dôležité je v začiatkoch úvah o umiestnení diela v priestranstve byť otvorený, nebyť a priori proti dielu a hľadať cestu, ako dielo v priestranstve umožniť, v prípade že vie byť preň hodnotou. Vo väčšine prípadov dielo s priestranstvom bude kompatibilné. Veľkou výhodou diela, pokiaľ nevyvoláva výrazný zásah do priestranstva, je fakt, že v prípade, že sa ukáže byť nevhodným, je možné neskôr aj po umiestnení pre dielo hľadať miesto v inom priestranstve. V prípade sporných zámerov je možné spolupôsobenie diela v priestranstve overiť maketou. V prípade prítomnosti viacerých umeleckých diel v priestranstve je vhodné uvažovať nad ich vzájomnými vzťahmi pozíčnými, obsahovými ale i významovými, prípadne nad možnosťami prepojenia a spoločnej prezentácie.

Lokalizácia potom vždy bude o hľadanií vhodných miest pre diela a vhodných diel pre miesta, pretože ani jedno ani druhé nie je automatickou samozrejmosťou.

PODPORUJ RÔZNOŠŤ!

Diela sú pestrým prejavom umeleckej činnosti naprieč priestranstvami v meste, už len z dôvodu, že síce môžu byť niektoré diela podobné obsahom, spracovaním či umeleckou technikou, no vždy sa bude jednať o jedinečné dielo, ktoré je každé iné aj pre odlišnosť situácii, v ktorých sa diela nachádzajú.

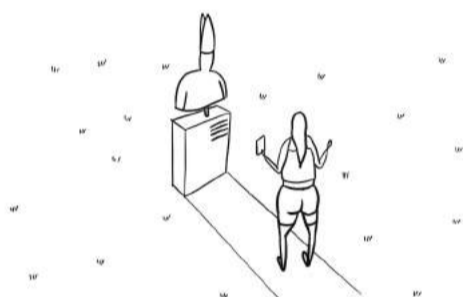
V priestranstvách môžu diela nadobúdať pestrú podobu od sochárskych diel, umeleckých prvkov umiestnených na fasádach objektov, pestrej škály vodných prvkov ale aj súčasných prejavov umenia v podobe streetartu či nových médií a osvetlenia.

Je v záujme zvýšenia kvality a obytlosti priestranstiev podporovať pestrosť a ich atraktivitu i skrz podporu pestrej škály umeleckých diel, uchovávanie a starostlivosť o existujúce diela, v ktorých má Nitra kvalitný základ a taktiež umiestňovanie a realizáciu diel nových.

Súčasnú formu diel vedia byť vhodnou a v určitých ohľadoch ani nie moc nákladnou vrstvou priestranstiev. Na tvorbe a umiestňovaní súčasného umenia je možné spolupracovať s miestnymi kultúrnymi inštitúciami a umelcami a i týmto spôsobom pozdvihnúť a prezentovať súčasnú kultúru v priestranstvách.

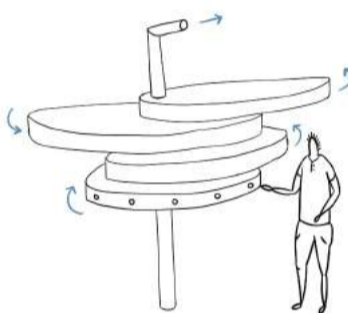
VNÍMAJ PRIESTRANSTVÁ!

Nezabudni!

Ilustrácia UP-V-1

Otvor sa možnostiam súčasného umenia!

Ilustrácia UP-V-2

Mysli na schopnosť umeleckého prvku ovládnuť priestor!

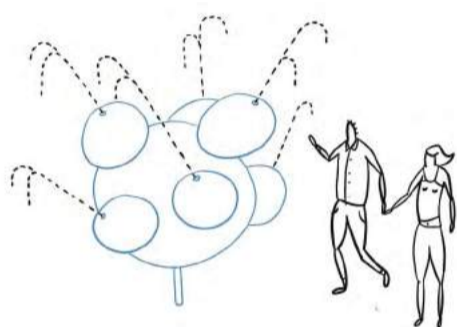
Ilustrácia UP-V-3

Pripomienka udalosti alebo osoby je častou témou umeleckých diel v priestranstvách. Téma to bude platná i do budúcnosti, pretože potreba nezabúdať, tvoriť kolektívnu pamäť nestratí na aktualite. Pozícia pripomienkového diela sa môže priamo vzťahovať k osobe či udalosti, ktorá sa udiala v Nitre, ideálne v mieste udalosti kde je priama spojitosť vždy výhodou, prípadne môže pripomínať udalosť či osobu dôležitú pre mesto, ktorá sa stala inde. Pripomienkové umelecké diela môžu nadobúdať pestrú škálu podôb od nápaditej myšlienkovitej skratky interpretujúcej udalosť s umeleckým dôvtipom po formálne vyzerajúce diela. Podoba pripomienkového umeleckého diela, ostatne ako každého iného, by mala optimálne vzniknúť na základe umeleckej či architektonicko-umeleckej súťaže.

Interaktivita umeleckých prvkov v priestranstvách značí ich širšiu využiteľnosť, než len ako nositeľa pripomienky, umeleckej hodnoty či estetických kvalít. Umelecké dielo v priestranstve sa stáva bodom s významom, ktorý môže byť i nositeľom orientácie, dejov či interakcie. Pri plánovaní nových umeleckých diel by sa malo myslieť i na tento aspekt a hľadať a navrhovať aj také umelecké diela, ktoré prinášajú priestranstvu pridanú hodnotu v podobe možnosti zapojenia sa ako doplnku konvenčným umeleckým dielam, ktoré sú skôr založené na výtvarnej kvalite a zobrazenom obsahu. Súčasné technológie umožňujú riešiť umelecké diela ako interaktívne i s presahom do virtuálneho priestoru čo je samozrejme možné využiť.

Pozícia umeleckých prvkov, vzhľadom na ich silu skrz svoju jedinečnosť a atypickosť ovládať priestor, má významnú úlohu vo vnímaní umeleckého prvku i priestranstva. Umelecký prvok je silným bodom. Pozícia umeleckého prvku v priestranstve by mala odpovedať obsahu diela, jeho charakteru a fyzickej podobe a zároveň charakteru a usporiadaniu priestranstva. Vo všeobecnosti platí, že do voľného priestoru priestranstva je vhodné umiestňovať silné umelecké prvky schopné ovládnuť priestor, avšak komornejším dielam viac vyhovuje menej pozornosti na okraji, či vo vlastnom intímnom podpriestore priestranstva. Samostatnou kategóriou je potom umiestňovanie umeleckých prvkov na stavby, ktoré by malo byť v súlade s architektúrou stavby. Dôležitou je taktiež orientácia smerovaných sôch na ktorú v ich prípade treba brať ohľad.

Osviež myseľ sviežim umeleckým i vodným prvkom!

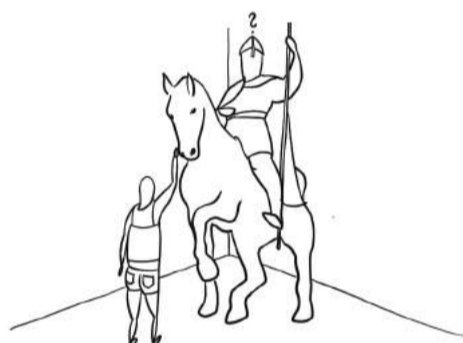

Ilustrácia UP-V-4

Osvieženie v meste je možné poskytnúť skrz vodné prvky klasickej podoby, napríklad fontány s bazénom, ale i skrz súčasné umelecké diela, ktoré pracujú so sviežou myšlienkou alebo s vodou súdobým spôsobom. Voda a umenie sú spojitelní partneri. Navyiac, v zimnom období je takýto vodný prvok stále umeleckým dielom. Dramaturgia umeleckých vodných prvkov sa nemusí redukovávať na klasické prúdenie vody z vyššieho miesta na nižšie, či dynamiku tryskajúcej vody, ale môže využívať vodu v celej škále podôb a významov. Z toho dôvodu je vhodné ako podporu umenia v priestranstvách a zároveň vytváranie priaznivej mikroklimy a možnosti osvieženia tvoriť i takéto diela s presahom.

POTVRDZUJ MIESTA!

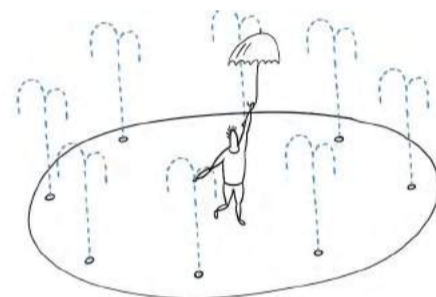
Počítaj s priestorom potrebným na dominantu!

Ilustrácia UP-L-1

Dominanty v podobe umeleckých prvkov potrebujú okolo seba priestor pri umiestnení do priestranstva. Dominanta v priestranstve obvykle môže byť len jedna, pokiaľ sa nejedná o veľké priestranstvo s oddelenými priestormi tak, aby si dominanty nekonkurovali. Aj vzhľadom na náročnosť sú dominanty vhodné prevažne pre významné priestranstvá, prípadne nehľadiac na priestranstvo, pokiaľ sa jedná o in-situ pripomienku naozaj významnej udalosti či osoby.

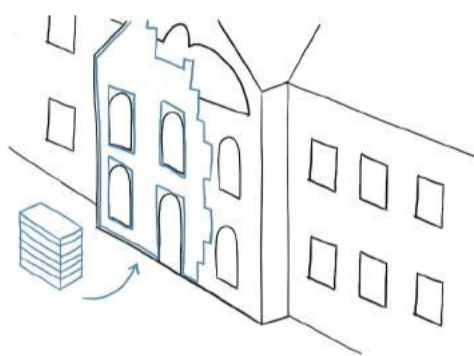
Umiestňuj vodné prvky do priestranstiev!

Ilustrácia UP-L-2

Voda ako súčasť umeleckého prvku či priamo ako vodný prvok by v priestranstvách, zvlášť tých vystavaných a zároveň spevnených, by mala mať svoje miesto s ohľadom na príjemnosť pobývania, ktorú umožňuje. Môže sa jednať o fontánu, vodnú plochu, statický vodný prvok, drobné pítiko ale i mlžítko. Vodný prvok sa zvlášť v letných mesiacoch stáva centrom diania priestranstva pre svoju schopnosť osviežiť. Vo všeobecnosti je vodné prvky vhodné umiestňovať všade tam, kde je potrebné vylepšiť mikroklimu priestranstva. Vodné prvky, pre svoju schopnosť byť dominantou, je vhodné umiestňovať do centra priestranstva, či centra podpriestoru priestranstva. Vodný či umelecký prvok by malo byť možné umiestniť do každého priestranstva, záleží len na primeranosti prvku danému priestranstvu.

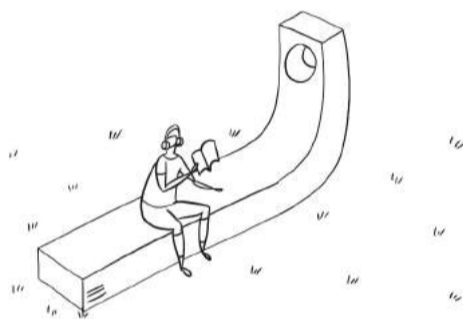
Staraj sa o existujúce umelecké prvky!

Ilustrácia UP-L-3

Opatera a rešpekt k už existujúcim umeleckým dielam, nehľadiac na obdobie vzniku, bez ideologických konotácií, ako súčasť starostlivosti o architektonické a umelecké dedičstvo je základom dobrých mravov. Starostlivosť by sa mala týkať i umeleckých diel vzniknutých v období totalít, pretože sa jedná o najpočetnejšiu skupinu umeleckých prvkov, ktoré sa nachádzajú i mimo širšie centrum mesta, na sídliskách, kde boli často súčasťou kompozície priestranstiev i stavieb. Obdobná potreba starostlivosti platí i pre diela umiestnené na či v objektoch koncipované ako súčasť architektúry. Tieto diela sú najohrozenejším druhom a nezriedka miznú pod polystyrénom zateplovacích systémov či nenávratne v stavebnom odpade pri komplexných rekonštrukciách stavieb, o to viac ich treba chrániť a brániť podobným krokom. Je nutné si vážiť i nedávnu minulosť.

Buď otvorený multifunkčnosti umeleckých prvkov!

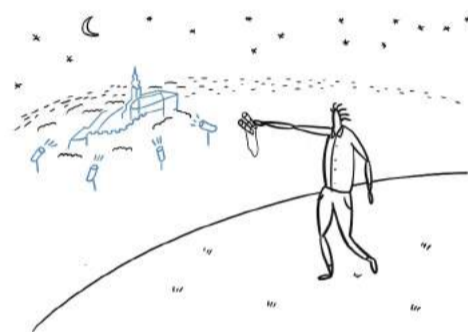

Ilustrácia UP-L-4

Začlenenie umeleckého prvku do prostredia je individuálnou záležitosťou konkrétneho diela. Niektoré umelecké prvky sú len samotným prvkom osadeným do priestranstva, iné sú ďaleko komplexnejšie, kedy je ich súčasťou architektonické či krajinnárske riešenie ich okolia. Umelecký prvok je niekedy dokonca v spojení s pobytovým prvkom. Prvoradý je vždy rešpekt k širšej podobe diela vrátane nadväzujúceho pojednania priestranstva alebo stavby. Často je architektúra vedúca k umiestneniu diela tiež hodnotnou. Problém nastáva, keď sa má umelecký prvok ocitnúť v situácii nového riešenia priestranstva, či v úplne novej polohe pri premiestnení, kedy nie je možné pôvodné riešenie osadenia zachovať. Takéto riešenie je podmienené možné, za predpokladu, že v novom riešení budú zachované kvality pôvodného, tak aby pôsobenie umeleckého diela v novej situácii nebolo oslabené. Napríklad umelecké dielo umiestnené vo voľnej dláždenej ploche, na podeste, bude i v novej situácii mať okolo seba dostatok voľného spevneného priestoru.

PODPORUJ RÔZNOŠŤ!

Podtrhni význam osvetlením!

Ilustrácia UP-D-1

Architektonické osvetlenie je špecifickým umeleckým prvkom dotvárajúcim podobu stavieb a priestranstiev. Architektonické osvetlenie je si možno predstaviť ako cieľavedomé osvetlenie stavieb s cieľom zdôrazniť a podtrhnúť ich architektúru. Tomuto typu umenia je žiadané ponechať priestor do tej miery, dokým sa nestáva vizuálnym smogom, obvykle tým spôsobom, že nadmieru hýri farbami, vykazuje vysokú intenzitu osvetlenia či znižuje komfort užívania užívateľom stavby či priestranstva. Architektonickým osvetlením je i osvetlenie významných stavieb a pamiatok, aby boli viditeľné v nočnej panoráme mesta, s cieľom podporiť ich význam. U tohto typu osvetlenia je vhodné obmedziť dobu, kedy sú zapnuté na čas stmievania, večernú tmú a začiatok noci a potom ranné rozodievanie. V čase noci, približne od 1 hodiny nočnej, kedy moc užívateľov nie je v priestranstvách je nutné s ohľadom na redukciu svetelného smogu a úsporu energie osvetlenie vypnúť a rozsvietiť ho až nad ráno. Medzi architektonické osvetlenie patria i iné špecifické formy osvetlenia ako je napríklad vianočné osvetlenie a podobne.

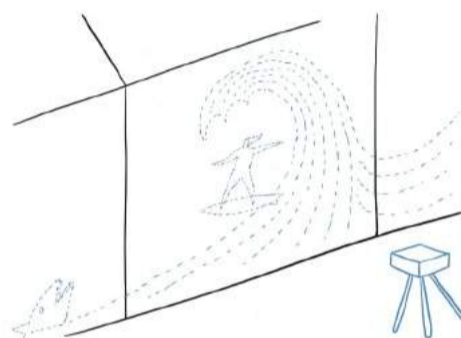
Pitnú vodu v priestranstve považuj za samozrejmu!

Ilustrácia UP-D-2

Ovlaženie v podobe mlžítk a pítiiek je významnou kvalitou, ktoré by mali priestranstvá poskytovať. Dostupnosť pitnej vody z pítiiek je žiadaná zvlášť v priestranstvách, kde sa pohybuje väčšie množstvo ľudí, ktorý môžu mať potrebu sa osviežiť, v blízkosti detských ihrísk a športovísk, prípadne pri ihriskách pre seniorov, u ktorých je pitný režim zvlášť dôležitý. Mlžítko je vhodné umiestňovať všade tam, kde sa koncentruje väčší počet ľudí. Môže sa jednať o trvalé prvky majúce estetické či umelecké kvality, prvky integrované do umeleckých diel či fontán, prípadne o dočasné prvky umiestnené do priestranstva v letných mesiacoch. Pítka a mlžítko sú pomerne dostupné prvky, ktoré by mali byť štandardným vybavením väčšiny hlavných a vedľajších priestranstiev v závislosti od infraštruktúrnej pripravenosti.

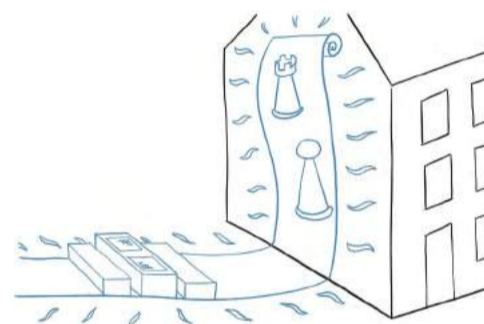
Nové technológie a formy umenia ber ako spestrenie!

Ilustrácia UP-D-3

Iné formy umenia sa v priestranstvách môžu vyskytovať vzhľadom na kontinuálny vývoj a invenciu v umení. Zo súčasných foriem je možné spomenúť videomapping, svetelné inštalácie či použitie rozšírenej reality. Väčšinou sa bude jednať o dočasné inštalácie vzhľadom na nákladnosť trvalej realizácie, no ani tá nie je vylúčiteľná a je vhodné s tým počítať. Škála možného umenia v priestranstvách je široká a nie je žiadané byť vyhranený voči určitým typom umenia, naopak, je treba byť otvorený novému. Všeobecným kritériom pre iné formy umenia je, aby v prípade trvalých foriem, neznižovali existujúcu hodnotu prostredia do ktorého vstupujú. Nič viac sa vzhľadom na komplexnosť pojmu neďa predpokladať.

Vyplň k vandalizmu náchylné prázdno umením!

Ilustrácia UP-D-4

Pouličné umenie je spestrením priestranstiev, ktoré sa pohybuje na tenkej hranici medzi legálnym a nelegálnym. Pouličné umenie je vhodné aktívne podporovať skrz vytváranie podmienok k jeho rozvoji a tým sa snažiť maximum tvorcov pouličného umenia motivovať k legálnej tvorbe na legálnych plochách. Vhodnými plochami k pouličnému umeniu sú plochy, ktoré sú samy náchylné k nelegálnej tvorbe. Napríklad slepé fasády domov, ktoré môžu poslúžiť k tvoreniu veľkoplošných murálov či steny, ploty či plochy podchodov, ktoré sa blížia hranici životnosti no ich nové riešenie je v nedohľadne. Vo všeobecnosti je možné pouličné umenie umiestňovať všade tam, kde jeho aplikácia zvýši estetickú hodnotu prostredia, bezpečnosť a nezniží architektonickú hodnotu plochy, kde je umiestňované. Často sú tieto prvky umiestňované do priestranstiev cielene a nielen ako zbytkové alebo dočasné riešenie.

Usmernenie, rozvinutie možností alebo i zabránenie v pohybe je pre zdieľané užitie priestranstiev zásadné. Od zábradlia, značiek, cez stojan na zdieľané bicykle až k zastávkam verejnej dopravy - všetky tieto prvky veľa z nás každodenne používa. Umiestňujú, určujú a smerujú toky užitia priestranstiev.

POHYBOVÉ

PRVKY sú prvky možnej zdanlivo protichodnej orientácie, slúžiace k podpore pohybu priamo, skrz pozitívny dopad ich prítomnosti na priestranstvo a jeho užívateľov, kde tieto prvky majú pozitívny atribút na prvý pohľad, sú pozitívnou službou, alebo nepriamo, zdanlivo negatívnym spôsobom tým, že obmedzia niektoré druhy pohybu za účelom podpory preferovaných spôsobov pohybu. Konkrétnym príkladom pohybového prvku s pozitívnym atribútom môže byť zábradlie na schodisku spájajúcom dve úrovne priestranstva, negatívnym zas stĺpiky obmedzujúce vjazd vozidiel do časti priestranstiev.

Pohybové prvky s negatívnym dopadom na pohyb môžu vyvolávať u obmedzovaných užívateľov priestranstiev negatívne reakcie. Z toho plynie potreba širšej dohody, aké druhy pohybu sú v priestranstvách preferované, respektíve rozloženie usporiadania pohybu priestranstva. Voľba preferovaných módov dopravy je však širokou témou, u ktorej by mala byť diskutovaná pripravenosť na takéto kroky. Hlavné však reálnosť riešenia s ohľadom na priestorové možnosti, obecnú náročnosť a taktické spôsoby motivácie presunu užívateľov z jedného módu pohybu na

druhý i skrz zvyšovanie atraktivity daných módov.

Delenie pohybových prvkov na tie s pozitívnym dopadom na pohyb a ďalšie s negatívnym, má zmysel aj s ohľadom na rozhodnutie o početnosti zastúpenia takýchto prvkov v meste. Pozitívny dopad, teda tie, ktoré sú pre užívateľov dôležité a spoluvytvárajú kvalitu módu dopravy, napríklad komfortné a informáciami kompletne zastávky hromadnej dopravy, ich prístrešky či prvky podpory cyklistickej dopravy v podobe bezpečných parkovacích státí a siete servisných bodov, je vhodné v meste podporovať v širokej miere a usilovať o zvyšovanie ich početnosti aj kvality prevedenia. Naopak, prvky s negatívnym dopadom na pohyb, hoc môžu byť užitočné, je potrebné minimalizovať pri zachovaní ich funkčnosti vzhľadom na službu, ktorú poskytujú, ako je napríklad u stĺpikov proti vjazdu a státiu vozidiel. Respektíve obmedzovať ich úplne vzhľadom na zmeny nahliadania na takéto prvky, ako je tomu napríklad u zábradlí slúžiacich ako bariéry.

Témou viažucou sa na pohybové prvky je zdieľaná mobilita. Prvky zdieľanej mobility sú i pohybovými prvkami, môžu mať spoločnú podobu

a pozíciu. Zdieľaná mobilita je jedným z pohybových prvkov tvoriacich multimodalitu pohybu v meste. Príkladom môže byť integrácia zdieľaných bicyklov či iných obdobných druhov dopravy do systému hromadnej dopravy, pokrývajúc tým dochádzku na zastávku zo štartovacieho bodu trasy užívateľa a naopak. Témou je tiež riešenie zdieľanej mobility tak, aby bola pozitívnou službou využiteľnou širokou škálou užívateľov, i tých ktorí nemajú adekvátne technologické vybavenie a užívateľské znalosti, rovnako ako je svojim spôsobom technologicky nenáročným používaním verejnej dopravy. Zároveň je témou záťaž vyvolaná fyzickými prvkami zdieľanej mobility a dopravnými prostriedkami, ktoré môžu obmedzovať užívanie priestranstiev.

Dôležitou súčasťou pohybových prvkov je dopravné značenie a jeho nosiče podliehajúce špecifickým normám a predpisom v rámci priestranstiev. Je nutné podotknúť, že čisto dopravnými systémami z podstaty, ako je napríklad diaľnica, sa tento manuál nezaobera.

Pohybové prvky sú usmernením pohybu priestranstiev Nitry – vymedzením, smerovaním i jeho živúcimi prostriedkami.

ZDIEĽAJ PRIESTRANSTVÁ!

Zdieľanie je budúcnosťou mobility priestranstiev v ďaleko širšom význame slova, než evokuje mediálny obraz zdieľanej mobility redukovaný na zdieľané bicykle a kolobežky. Zdieľanie je o multimodalite dopravy a využitia priestranstiev, o tvorbe možnosti komfortného prestupu v rámci priestranstva, o organizačnej podpore multimodalite v zmysle hľadania synergie nadväznosti spojení a priestorov v ktorých sa majú odohrávať a samozrejme v podobe realizácie prvkov podporujúcich a preferujúcich žiadané módy dopravy, napríklad zastávok hromadnej dopravy. Zároveň je dôležité udržiavať nepretržité fungovanie nastaveného systému tak, aby multimodalita bola spoľahlivým riešením.

Zdieľanie rovnako znamená možnosť spoločného využívania priestranstiev bez zbytočnej segregácie módo pohybu. Hlavne v tých miestach, kde segregácia nie je potrebná, napríklad v priestranstvách menej zaťažených či s významným podielom nemotorovej dopravy a v miestach, kde sa takéto riešenie preferuje. Zdieľanie sa potom prejaví ako minimalizácia počtu zbytočných bariér, teda odstránením tých existujúcich či vzniku nových.

ROZLOŽ POHYB!

Rozloženie smeruje mieru zastúpenia druhov pohybu v priestranstve, ich reálnu potrebu s ohľadom na prínos týchto druhov a možnosti v priestranstvách. Navzdory tomu, že pohybové prvky sú často nutnosťou, mali by mať v priestranstvách primerane nutné zastúpenie.

Pohybové prvky si je možné predstaviť ako bariéry v priestranstve, ktoré smerujú užívanie priestranstiev cielene, napríklad u stĺpikov zabraňujúcich vjazdu motorových vozidiel, ale i druhoplánovo, tým, že sú do priestranstva osadené. Dôležité je pohybové prvky umiestňovať tak, aby funkciu cielenej bariéry, ak je nutná plnili minimálnymi prostriedkami, subtilne a kompaktné, a aby druhoplánové bariéry užívanie priestranstiev, napríklad v podobe fyzických či vizuálnych bariér, podľa možnosti nevytvárali.

Rozloženie pohybových prvkov by malo byť vzájomne koordinované, i koordinované s ostatnými prvkami priestranstva. Vhodné je pohybové prvky združovať do ucelených skupín, prípadne vytvárať riešenia rozvíjajúce tu nastavenú kategorizáciu s ohľadom na kompaktnosť riešenia.

POVZBUDZUJ VZŤAHY!

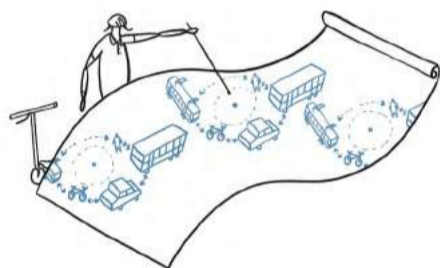
Riešenia pohybových prvkov aplikované do priestranstiev sú prepisom aktuálnych potrieb užívateľov. Hlavne z hľadiska pohybu a zmien dopravného správania užívateľov, ktoré sa v čase vyvíjajú a vyvolávajú nové nároky na priestranstvá. Príkladom môže byť nápor zdieľanej mobility a problémy s jej odstavovaním.

Priestranstvá by na túto dynamiku a jej fyzický prepis mali byť schopné reagovať a zvládnuť obsiahnuť nové prvky ako i technológie, rovnako, ako by mali byť schopné pružne reagovať na potrebu odstraňovania pohybových prvkov v tých prípadoch, kedy je ich dôvod existencie v dnešnej dobe už prežitý, ako je tomu u mnohých bariérových riešení.

Pri voľbe riešení by malo byť prvoradým cieľom synergické počínanie, byť nápomocný užívateľovi priestranstva, zvýšiť komfort a atraktivitu jeho pohybu. Samozrejme, pokiaľ je to mód pohybu, na ktorého podpore panuje široká zhoda. Pohybové prvky spolu s kvalitnou infraštruktúrou a organizáciou môžu byť tým faktorom, ktorý jeden mód či kombináciu módo povýši atraktivitou nad iný mód dopravy, v medziach možností danosti prostredia.

ZDIEĽAJ PRIESTRANSTVÁ!

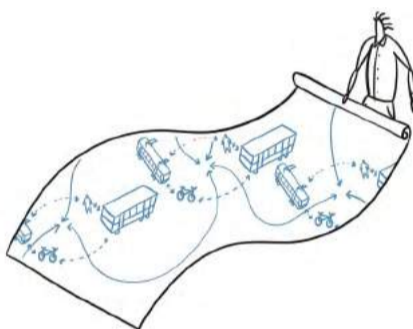
Maj vždy prestup na dosah nôh a očí!

Ilustrácia HP-Z-1

Módy dopravy, ich vzájomná kombinovateľnosť, multimodalita je základnou kvalitou dopravných systémov, ku ktorej je nutné smerovať. Multimodalitou sa rozumie nielen možnosť prestupu medzi autom a autobusom, či autobusom a vlakom, ale v meste veľkosti Nitrý hlavne multimodalita na úrovni vzťahu verejná doprava - individuálna nemotorová doprava, kde individuálna nemotorová doprava slúži k vykonaniu poslednej míle cesty. Opatrenia multimodalitý uľahčujúce prestup medzi módmi je žiadané realizovať v rámci tesnej väzby medzi módmi, v kompaktnom území, ideálne v rámci územia jednej zastávky prípadne iných pohybových prvkov. Multimodalitou nie je stav, kedy je nutné za prestupom chodiť stovky metrov. Možnosti prestupu by mali byť intuitívne dosiahnuteľne, vo vzájomnom vizuálnom kontakte.

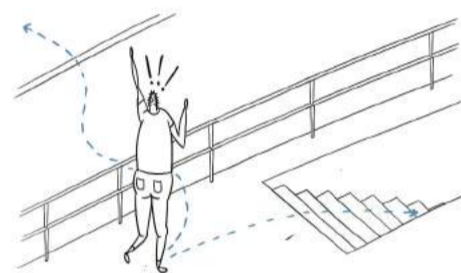
Vytvor hierarchizovanú sieť prestupných bodov!

Ilustrácia HP-Z-2

Vymedzenie bodov multimodalitý umožňujúcich prestup by malo byť riešené kompaktným spôsobom z dvoch dôvodov. Čím bližšie sú pri sebe módy dopravy umiestnené, tým je prestup jednoduchší a hlavne, tým menšia časť priestranstva je ukrojená na úkor dopravnej infraštruktúry. V mierke mesta je potom vhodné mať hierarchizovaný systém prestupných bodov, kde najvyšší stupeň je prestup vlak - mestská hromadná doprava - prímestská hromadná doprava - bicykel - auto a na najnižšom stupni, ktorý by mal byť k dispozícii na každej aspoň trochu využívanej zastávke hromadnej (cca 500 užívateľov/deň) dopravy je to prestup MHD - bicykel. Vytvorenie jasne hierarchizovaného systému prestupov podporený pohybovými prvkami, jeho garancia, je relevantnou informáciou pre užívateľov, že sa môžu spoľahnúť na udržateľný pohyb mestom.

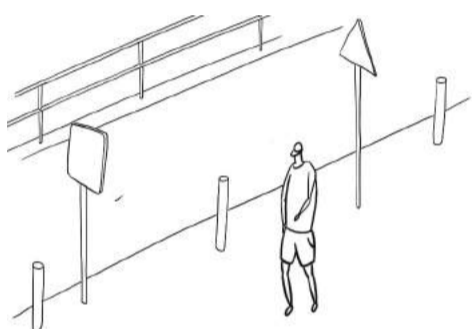
Neklad' užívateľom do cesty prekážky!

Ilustrácia HP-Z-3

Bezbariérovosť pohybových prvkov v rovine možnosti pohybu znevýhodnených skupín užívateľov je popísaná skoršími úsekmi manuálu. S ohľadom na tému multimodalitý je možné ďalej doporučiť koncentráciu spojov hromadnej dopravy do jednej zastávky, nevytvárať viacero zastávok pre viacero dopravcov či typov hromadnej dopravy, pretože to generuje chaos. Zároveň sa tým zníži potreba prekonávania výškových úrovní zastávkových ostrovčekov. Ďalej všeobecne platí pravidlo viditeľnosti, teda, že tam, kam vidím, by som sa mal byť schopný bezbariérového dostať. Nie je nič horšie než keď na krátkej ceste napríklad zo zastávky k stanovisku zdieľaných bicyklov musím ísť podchodom, aj keď je cieľ na dohľad. Malo by teda platiť pravidlo vidíš cieľ dá sa k nemu dostať pohodlne. Bezbariérovosť znamená i odstraňovanie mimoúrovňových križení.

Nadmieru pohybových prvkov považuj za vizuálny smog!

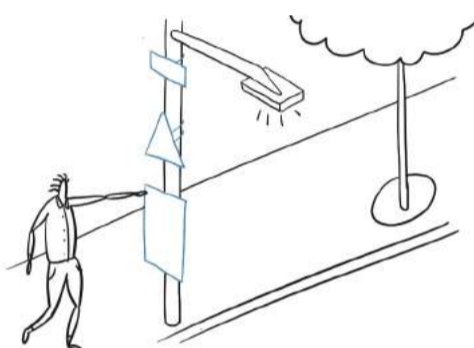

Ilustrácia HP-Z-4

Prehľadnosť situácie v priestranstvách je do značnej miery závislá od množstva pohybových prvkov, ktoré sú v ňom umiestnené. Cieľom je zvyšovať prehľadnosť priestranstva redukciami zbytočných pohybových prvkov, úpravou ich vizuálnej podoby smerom k neutralite výrazu bez výrazných farieb, minimalizáciou ich plochy či náročnosti konštrukčného riešenia. Týmto je mimo zprehľadnenia priestranstva zvýšiť užitosť samotných prvkov, ktoré budú ľahšie identifikovateľné. Prehľadnosť a vizuálna čistota priestranstiev je dôležitá vo vzťahu k orientácii, zvlášť pre mimonitrianskych užívateľov, kde v prostredí nový človek sa snaží orientovať podľa všeobecne známych prvkov ako sú smerové tabule či zastávky hromadnej dopravy. V záplave pohybových prvkov sa tak môže ľahko stratiť.

ROZLOŽ POHYB!

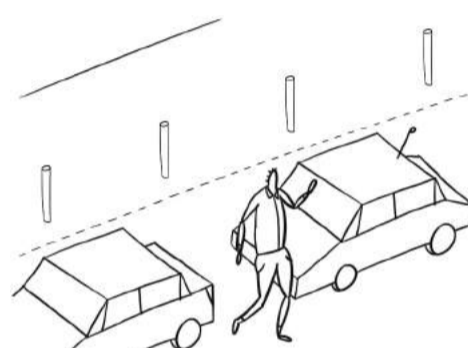
Minimalizuj počet vstupov značenia do priestranstiev!

Ilustrácia HP-R-1

Dopravné značenie je s ohľadom na potrebu minimalizácie vizuálneho smogu, bezpečnosť premávky či minimalizáciu zásahov do plochy priestranstiev nutné umiestňovať len v nevyhnutnej miere. Všeobecne pravidlá cestnej premávky nie je nutné vyznačovať značkou. Ďalej je možné umiestňovať viacero značiek na jeden stĺpik podľa platných predpisov a noriem, prípadne využívať k umiestneniu značky nosiče umiestnené na inom prvku, napríklad lampe. Nosič značky by nemal obmedzovať iný pohyb. Je nutné sa vyhnúť duplicitne značenia. Taktiež sa neodporúča použitie značenia nad vozovkou pre výrazný zásah do uličného profilu prípadne obecné umiestňovanie návěstidiel v zastavanom území. Výstražné značky postačí umiestňovať bezprostredne pred nebezpečenstvom. Individuálne regulačné značenie platné pre konkrétne miesto je vhodné nahradzovať značením zón, ktoré sú do množstva značiek úspornejšie. Jedná sa napríklad o zóny pre statickú dopravu v kombinácii s vodorovným vyznačením parkovacích miest, zóny zákazu stáťia či zastavenia alebo použitie obytných, školských či peších zón s ohľadom na charakter premávky.

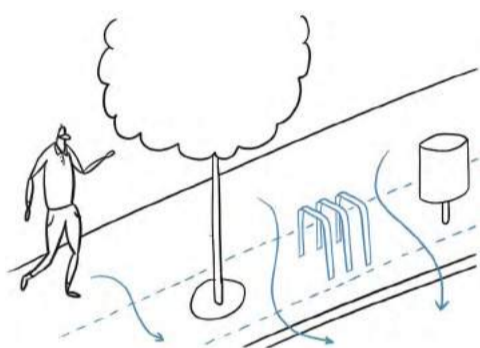
Zamedz vjazd minimálnym počtom prvkov!

Ilustrácia HP-R-2

Stĺpiky v prostredí priestranstiev môžu mať širokú škálu podôb a situácií, kde sa uplatňujú od bariér proti vjazdu či státiu vozidiel, cez zábrany proti prechodu až po ochranu výsadiet. Vo všeobecnosti platí, že vždy je priestor k redukcii a nový stĺpik by mal mať svoj dôvod, pretože sa jedná o vstup do priestranstva len v malej miere slúžiaci užívateľom majúci charakter technického opatrenia až na ojedinelé výnimky, kedy môžu mať i umelecké ambície. Vzhľadom na tento fakt je žiadané voliť čo najviac neutrálnu a neviditeľnú podobu stĺpikov, napríklad jednoduchý tvar s univerzálnou antracitovou farebnosťou bez prepájania do spojitých zábradlí. Stĺpiky v rámci mesta je žiadané umiestňovať všade tam, kde hrozí riziko neželaného pojazdu či státia vozidiel. Jednotlivé stĺpiky by preto mali byť od seba vzdialené 1,5 až 1,8 m, pretože do tejto šírky sa súčasné vozidlo už nezmestí. U umiestňovania stĺpikov je nutné myslieť na zásobovanie prípadného parteru.

Dopraj bicyklom bezpečné parkovanie!

Ilustrácia HP-R-3

Stojany na bicykle sú dôležitým pohybovým prvkom spolupracujúcim komfortnú nemotorovú mobilitu v meste. K pohybu mestom na bicykli je mimo kvalitnej dynamickej infraštruktúry v podobe trás a ciest pre cyklistov, mať i kvalitnú statickú infraštruktúru, miesto, kde si dostatočné množstvo ľudí môže v bezpečí odložiť svoj bicykel. Bezpečnosť je u stojanov na bicykle kľúčovým parametrom. Bezpečné by mali byť v rovine prívratnosti k bicyklu, kedy nehrozí vplyvom nevhodného riešenia poškodenie bicykla a bezpečnosti v rovine sociálnej kontroly a dizajnu prvkov k zamknutiu bicykla, aby bola minimalizovaná šanca na odcudzenie bicykla. Stojany by mali vždy umožňovať uzamknutie bicykla o rám ideálne i v kombinácii so zadným kolesom, nielen uzamknutie o koleso. Z hľadiska polohy je stojany vhodné umiestňovať do exponovaných polôh s vysokým pohybom ľudí, kde prípadný zlodej nemá priestor mať klud na krádež. Ďalšou možnosťou je zriaďovanie hromadných cyklogaráží rôznych foriem v miestach prestupov.

Definuj jednotnú podobu základných prvkov zastávky!

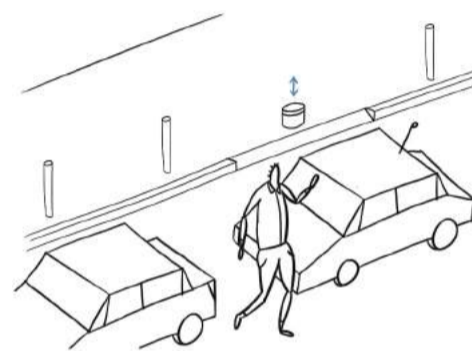

Ilustrácia HP-R-4

Zastávky verejnej dopravy významným spôsobom vplývajú na atraktivitu verejnej dopravy, pretože sú prvým kontaktom cestujúceho s realitou cestovania. Prvým nevyhnutným prvkom zastávky je označenie, že sa jedná o zastávku. To sa deje štandardne formou označníku. Použitie by mali byť jednotné označníky, čím dôjde k zjednoteniu podoby informácie o prítomnosti zastávky. Označník by mal štandardne obsahovať názov zastávky a linky obsluhujúce zastávku. Druhým nevyhnutným prvkom je cestovný poriadok, podľa ktorého cestujúci volí spoj. Ten by mal byť vždy aktuálny a čitateľný, nepoškodený a je možné na jeho zobrazovanie používať rôzne moderné technológie. Cestovný poriadok môže byť umiestnený na označníku či v prístrešku. Voliteľne potom môže byť súčasťou prístrešok, ideálne i s pobytovým prvkom. Prístrešky je vhodné umiestňovať na všetky zastávky s počtom cestujúcich približne 500 a viac za deň. Podoba prístrešku by mala byť jednotná, s možnou výnimkou pre zastávky v hlavných priestranstvách, ktoré môžu mať vlastnú podobu ako súčasť komplexného návrhu priestranstva.

POVZBUDZUJ VZŤAHY!

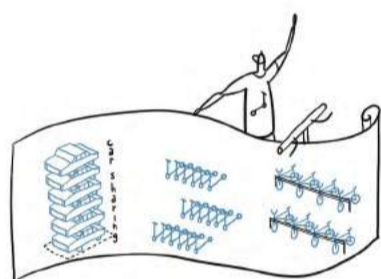
Reguluj prístup vozidiel mobilnými zábranami!

Ilustrácia HP-RI-1

Mobilné zábrany predstavujú spôsob, ako dočasne zamedziť vjazd alebo vytvoriť režim s povoleným vjazdom len pre určité skupiny užívateľov. Prvý typ mobilných zábran je možné používať len ako dočasný prvok pri použití čo najmenej vizuálne výraznej podoby prvku. Druhý typ má trvalý charakter. Použiť je ho možné na dopravné uzavretie určitej oblasti, kde je vhodné obmedziť pohyb vozidiel, napríklad centra mesta. Na miestach, kde sa predpokladá častý prejazd vozidiel s povolením je vhodné voliť automatické zásuvné systémy s rozpoznávaním registrácie vozidla či diaľkovým ovládaním. Automatickým riadením sa skrátí čas manipulácie zo stĺpikom. Na miestach s menším počtom užívateľom môžu byť použité manuálne zásuvné stĺpiky. Sklopné stĺpiky sa neodporúča používať pre ich náchylnosť k poškodeniu pojazdom vozidiel v čase sklopenia. Zamedzenie prejazdu vozidiel okolo stĺpika je nutné docieľiť konvenčnými stĺpikmi, prípadne iným nezničiteľným prvkom, napr. výsadbou stromu.

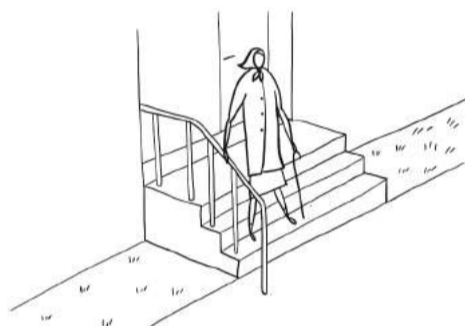
Nezdieľaj na úkor priestoru druhých!

Ilustrácia
HP-RI-2

Zdieľaná mobilita spolu s jej rozvojom vyvoláva nové priestorové a funkčné nároky na užitie a prvky priestranstiev. Dôležitým pravidlom pre zdieľanú mobilitu je, že by nemala svoje nároky uspokojovať prvkami individuálnej mobility. Je preto vhodné, aby zdieľané bicykle, kolobežky ale aj autá mali vyhradený svoj priestor, kde môžu byť odstavené, keď ich nikto nevyužíva. Statická doprava zdieľanej mobility by sa nemala odohrávať na úkor parkovacích státí pre obyvateľov v prípade áut, pre ktoré je vhodné vyhradiť vlastné státi a vo vlastných stojanoch pre bicykle. Tam, kde je to priestorovo možné, je vhodné zlučovať stojiská zdieľanej mobility s ohľadom na multimodalitu pohybu.

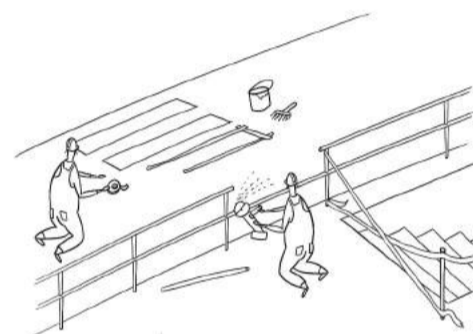
Zábradlím nezabraňuj pohybu, ale pomáhaj!

Ilustrácia
HP-RI-3

Zábradlia do priestranstiev patria len ako zábradlia schodísk či rámp. Zábradlia ako nástroj segregácie pohybu sú v meste nevhodné až neprípustné. Aj s rampami a schodiskami, či ďalšími prvkami mimoúrovňovosti treba pracovať obozretne. Ideálny stav je taký, že priestranstvá spojité bez nutnosti prekonávať rôzne výškové úrovne, len pomocou normových sklonov priestranstiev. Táto požiadavka samozrejme nevyplýva z výškovej pestrosť priestranstiev, ktorá môže byť až sekundárnym javom ako jedna z možných alternatív pohybu. Každopádne je nutné eliminovať všetky nadbytočné výškové úrovne, ktorých existencia nie je opodstatnená prevažne morfológiou priestranstva. Jedná sa o podchody a nadchody, ktoré mimo situácií, kedy prekonávajú komunikácie bez prístupu chodcov a dráhy nemajú v meste svoje miesto. Navyše sa jedná o prvky náročné na údržbu.

Bojuj proti nezmyselným bariéram pohybu!

Ilustrácia
HP-RI-4

Odstraňovanie bariér, ktoré sú v meste zbytočné je nikdy nekončiacim behom na dlhú trať. Zbytočné bariéry je vhodné odstraňovať z dôvodu zlepšenia komunikačných väzieb, zabezpečenia bezbariérového riešenia, úspory náročnosti na údržbu či estetických dôvodov. Zbytočnými bariérami sú zábradlia brániace pohybu či segregujúce dopravné priestory v záujme bezpečnosti, podchody a nadchody mimo skôr menovaných nutných, bariérové prepojenia v priestranstvách, napr. vysoké obrubníky na prechodoch, absencia priamych spojení v očividných situáciách, napríklad neprítomnosťou prechodov pre chodcov či úsekov chodníkov a ľubovoľné ďalšie bariéry, ktoré komplikujú či znemožňujú príjemné a intuitívne užívanie priestranstiev. Nuž, hor sa do práce s odstraňovaním!

Obsluha by mala byť neviditeľná, ale vždy pripravená napomôcť a byť nablízku ako dobrý čašník. To isté platí o priestranstvách a ich osvetlení, odpadovom hospodárstve, dostupnosti energií a ďalšom servise, ktoré nám spolužitie ponúka. Tieto technické prvky by mali slúžiť a nie byť pánom priestranstiev.

TECHNICKÉ

PRVKY sú prvkami služby priestranstiev, ktoré zvyšujú užívateľskú bezpečnosť, čistotu priestranstiev a zabezpečujúce nepretržitosť fungovania mesta skrz kontinuitu dodávok energie a toku informácií.

Technologické prvky sú najviac dynamickými prvkami priestranstiev, vzhľadom na koreň ich pomenovania, technológie, ktoré sú v čase výrazne premenné, vyvíjajú sa a tým viac či menej ovplyvňujú aj podobu technických prvkov, ale i priestranstiev samotných. Dynamika spočíva aj v potrebe implementácie dodávna ťažko predstaviteľných prvkov, ktorým sa v priestranstvách musí nájsť priestor a vytvoriť regulácia, ako sú napríklad zariadenia pre elektromobilitu, konkrétne ich nabíjacia infraštruktúra. U technologických prvkov dvojnásobne platí, že je nutné počítať s tým, čo sa v budúcnosti stane, uvažovať o budúcich riešeniach už v čase, kedy sú na začiatku a zdajú sa byť len perspektívne. Dynamika technologického pokroku v prípade opomenutia uvažovania nad technologickou budúcnosťou, môže výrazne predstihnúť dynamiku implementácie riešení reagujúcich na technologické zmeny. To môže

vyústiť v živelnosť a neorganizovanosť ich následnej implementácie bez predchádzajúceho dostatočného plánovania a regulácie. Podobných situácií sa v histórii stalo mnoho.

Témy odpadového hospodárstva sa tiež dotýka technologický pokrok, hlavne z hľadiska zvyšovania efektivity zvozu. Témou stojacou stranou technologickému pokroku je predchádzanie vzniku odpadu, opakované využitie vecí považovaných za odpad i hospodárenie s biologickým odpadom. Posledné dve položky sú do značnej miery komunitné témy, ktoré je možné efektívne riešiť medzi užívateľmi samotnými, napríklad skrz re-use centrá, miesta pre zber nepotrebných vecí no použiteľných vecí a rôzne dielne, kde je svojpomocne i prostredníctvom možnosti zapožičania náradia a podpory v oblasti know-how vdýchnuť nepotrebným veciam nový život. Zber a spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu je vhodné viazať na miesta dočasného pobývania, napríklad komunitné či dvorné záhrady, kde sa kompostéry a hnojiská priamo uplatnia pri zvyšovaní úrodnosti pôdy a záhradkárskej činnosti.

Rozvoj technológií a zvyšovanie štandardu technických prvkov

verejného osvetlenia je možné pozitívnym spôsobom využiť na znižovanie negatívnych dopadov tejto kategórie technických prvkov na prírodné prostredie a človeka, zvlášť u verejného osvetlenia, ktoré sa významne podieľa na tvorbe svetelného smogu, u ktorého sú dokázané negatívne dopady. Trendom je používať adresné osvetlenie, ktoré svieti presne tam, kam má svietiť presne v ten čas, kedy má svietiť, keď ho užívateľ priestranstva potrebuje, svieti presne tou minimálnou intenzitou, ktorá je dostatočná a má presne dané spektrum farieb reagujúce na okolité svetelné podmienky. Prídruženým pozitívom môže byť úspora nákladov na prevádzku v zmysle úspory energie a údržbu verejného osvetlenia v zmysle úspory spotrebného materiálu.

Ďalšou zložkou je práca s informáciami v priestranstvách. Od jednoduchého informovania o čase alebo teplote po komplexné informácie spojené s Nitrou, či len jednou z jej vrstiev ako je napríklad voľné miesto na parkovanie alebo blízkosť voľnej dobíjacej stanice.

Technické prvky sú obsluhou priestranstiev Nitry – servisom i energiou živúcosťi.

OBSLUŽ PRIESTRANSTVÁ!

Obsluha priestranstiev a objektov k nim príslušných, možnosť užívania priestranstiev v štandarde odpovedajúcom dnešnej dobe, nepretržitost prevádzky, rovnomerné rozprestretie štandardu obsluhy naprieč mestom a zároveň neviditeľnosť použitých riešení, sú žiadanými kvalitami technických prvkov.

Obsluha má byť adresnou. Lampa nech svieti tam, kde má svietiť, odpadové hospodárstvo nech je na dosah ruky užívateľa. Adresnosťou obsluhy sa minimalizujú náklady. Nevykonáva sa tam, kde nie je potreba, teda sa nevykonáva zbytočne. Zároveň skrz blízkosť užívateľovi sa minimalizujú naviazané náklady vzniknuté z nedostatočného zabezpečenia obsluhy, napríklad náklady na odstraňovanie čiernych skládok či dôsledkov vandalizmu v nedostatočne obslužených priestranstvách. Adresnosť obsluhy a z nej vyplývajúce úspory je možné podporiť i skrz súčasné technológie v oblasti internetu vecí, strojového učenia a diaľkovej správy a riadenia.

Efektívnosť obsluhy je tvorená taktiež racionalizáciou usporiadania a rozmiestnenie prvkov tak, aby boli v presne takom počte, aký je potreba a presne na tých miestach, kde ich je potreba.

POKRY SERVISOM!

Dosah technických prvkov znamená ich prítomnosť tým miestami, kde ich užívateľ očakáva a zároveň tam, kde je možné očakávať užívateľa. Technické prvky je možné rozdeliť na adresné a neadresné. Reprezentantom adresných je odpadové hospodárstvo konkrétnych stavieb, kde určitý užívateľ očakáva, že bude mať kontajnery na pestrú škálu odpadu ideálne priamo pred domom, prípadne nabíjanie vozidiel vo väzbe na bydlisko či pracovisko užívateľa. Neadresné prvky potom majú slúžiť neurčitému užívateľovi, kedy sú v priestranstve umiestnené technické prvky nutné a k dispozícii. Týmto užívateľom môže byť ktokoľvek. Dosah neadresných technických prvkov by mal byť primeraný významu a charakteru priestranstva, pri dodržaní minima nutného na zabezpečenie komfortu jeho užívania. Minimum nutného predstavuje napríklad potrebu zabezpečenia základných napájacích kapacít elektromobility, základnú možnosť zbavenia sa drobného odpadu v priestranstvách a osvetlenie zabezpečujúce bezpečnosť. Výnimku budú tvoriť krajinné priestranstvá, kde je nutné technické prvky primerane minimalizovať.

TECHNICKY VYLEPŠUJ!

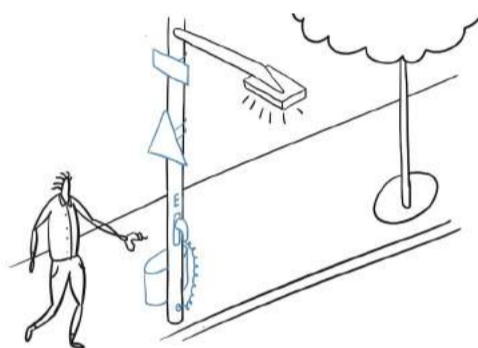
Technológia je spôsobom prevodenia a zabezpečenia technických prvkov, skrz ktorú je možné optimalizovať prevádzku, či zvýšiť komfort pre užívateľa. Technológia je zároveň nákladom, potrebou investície, ktorá by mala byť návratná skrz budúce úspory v prevádzke a údržbe technických prvkov, prípadne opodstatnená zvýšením užívateľského komfortu. Úspory sa môžu prejaviť ako priame finančné úspory, prípadne úspory zo zníženia personálnej náročnosti používaných riešení.

Technológia je dynamickým parametrom technických prvkov, vzhľadom na neustály vedecko-technický pokrok. Technológia však nemusí byť popretím doposiaľ užívaných podoby technických prvkov. Technológie je možné implementovať i do súčasných riešení, konkrétnych technických prvkov, i vzhľadom na ich postupujúcu miniaturizáciu.

Na druhú stranu, zhon za technologickými zlepšeniami môže byť kontraproduktívna, zvlášť pokiaľ sa majú použiť v prostredí neoverené riešenia. Vhodné je používať odskúšané technológie, ktoré v čase dlhodobého obstoja, prípadne nové technológie zavádzať postupne, skrz skúšobnú prevádzku.

OBSLÚŽ PRIESTRANSTVÁ!

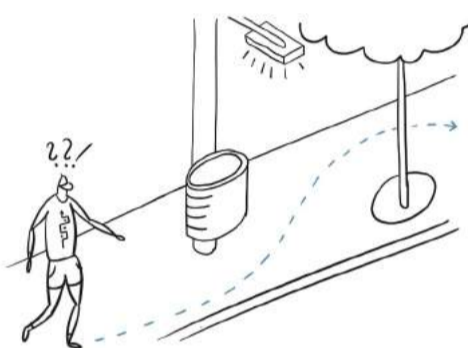
Združuj prvky do vzájomne previazaných skupín!

Ilustrácia
TP-O-1

Racionalita usporiadania a umiestnenia je u technických prvkov, ktoré majú charakter podporných zariadení s ohľadom na minimalizáciu negatívnych vizuálnych dopadov a presýtenia priestranstiev nutná. Racionalizácia usporiadania môže prebiehať skrz zhlukovanie, kedy sú podobné typy prvkov umiestňované vo vzájomnej blízkosti i s ohľadom na úspory z údržby a servisu, ako napríklad odpadové hospodárstvo, prípadne v podobe združovania prvkov na jeden nosič, obvykle stĺp, ktorý môže niesť verejné osvetlenie, obecný rozhlas ale i dopravné značenie. Pri návrhu a umiestňovaní technických prvkov je nutné postupovať pragmaticky a pýtať sa, ako môžeme zvolené riešenie zjednodušiť a spraviť menej nápadným.

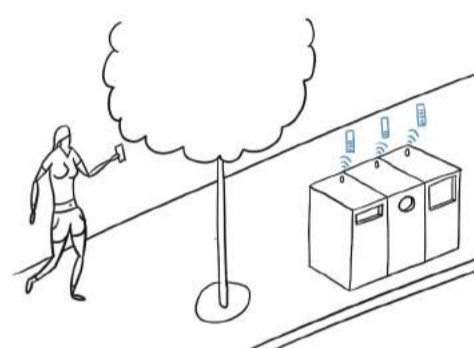
Technickými prvkami nezavádzaj a neobťažuj!

Ilustrácia
TP-O-2

Umiestnenie technických prvkov by malo čo najmenej vstupovať do priestranstva, byť čo najmenej obťažujúce. Bodové prvky ako je verejné osvetlenie či iné prvky s malým plošným priemetom do priestranstva nie sú až tak výrazným zásahom, ako plošné prvky napr. odpadového hospodárstva. U bodových prvkov platia obecné známe pravidlá, kedy by tieto prvky nemali brániť pohybu v priestranstve, orientácii a charakteristickým hodnotným pohľadom. Plošné prvky k svojmu umiestneniu obvykle potrebujú dostatočne veľký priestor, s ohľadom na ich charakter obvykle mimo hlavné priestory priestranstva, vizuálne izolované, takpovediac niekde bokom, kde nezavádzajú, no zároveň by mali byť dobre dostupné, aby plnili svoj účel.

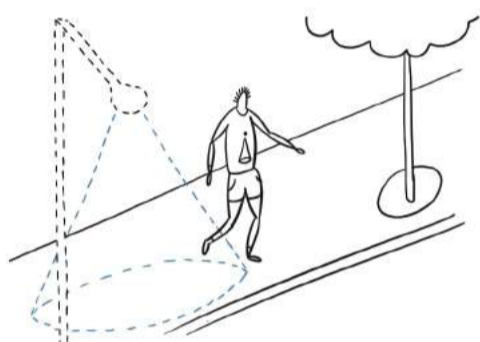
Využi technické prvky k zberu anonymizovaných dát!

Ilustrácia TP-O-3

Internet vecí je technologický termín pre inteligentné technické prvky, ktoré sú schopné komunikovať s centrálnym systémom riadenia či medzi sebou navzájom. Inteligentné prvky sú schopné zbierať anonymizované dáta, podávať informácie o stave prvku, funkčnosti, jeho využití ale i od prvku nezávislých javoch ako je napríklad intenzita dopravy. Inteligentné prvky schopné komunikácie pomáhajú efektívnej správe či riadeniu procesov a na základe získaných dát môžu napomôcť optimalizácii riešení, napríklad zvozu odpadu či riadenia svetelných križovatiek alebo ovládania osvetlenia a podobne. Inteligentné riešenie sa stávajú nevyhnutnosťou, ktorú je nutné pri voľbe technických prvkov vyžadovať s ohľadom na možné úspory zdrojov a nákladov z dôvodu zvýšenia efektivity prvkov či procesov na prvky naviazaných.

Ukazuj len nevyhnuté technické prvky!

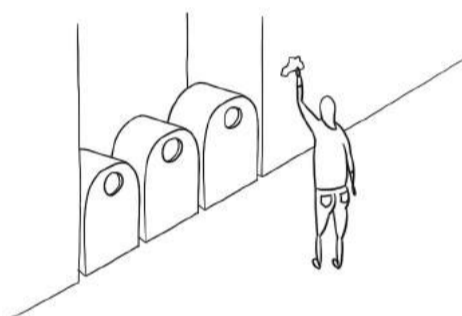

Ilustrácia TP-O-4

Neviditeľnosť je základná kvalita infraštruktúry. O prítomnosti infraštruktúry v priestranstvách je najlepšie nevedieť. Keď je o nej vedieť, obvykle je to z dôvodu problémov s funkčnosťou. V prostredí priestranstiev je mimo mimoriadne situácie vidieť obvykle len koncový prvok, ako je lampa, poklop kanálu, rozvodná inštalačná skriňa či odpadkový kôš. Mimo prvkov, ktoré by sa mali vyznačovať dizajnovými kvalitami a súladom s priestranstvom ako sú lampy a v určitej miere odpadkové koše, keď sú v pozícii doplnku pobytových prvkov, by koncové technické prvky ani vedenia technickej infraštruktúry nemali byť v priestranstve viditeľné.

POKRY SERVISOM!

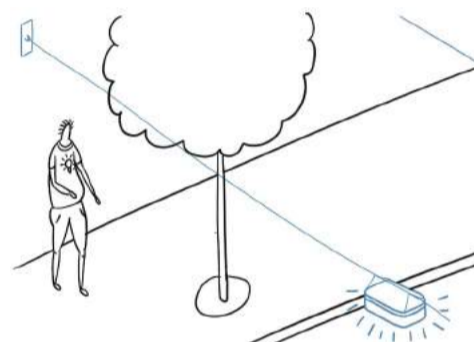
Buduj dostupné a nenápadné odpadové hospodárstvo!

Ilustrácia TP-D-1

Odpad a hospodárenie s ním je prvok, ktorý by mal byť vždy po ruke a zároveň neobťažoval užívateľa. Malé odpadkové koše je vhodné umiestňovať do všetkých priestranstiev tak, aby boli dostupné a prístupné na miestach vstupov či krížení, ale zároveň aby neboli v tesnej blízkosti pobytových prvkov, kde môžu byť na závalu. Veľké odpadové koše, obvykle vo väzbe na stavbu je vhodné umiestňovať v ich blízkosti, ideálne zo strany viac užitého priestranstva, napríklad tam, kde stoja parkujúce vozidlá, napríklad namiesto jedného státiat. Vhodným vizuálne nenápadným riešením sú zapustené či polo-zapustené nádoby. U novostavieb je nutné požadovať umiestnenie odpadových nádob v rámci stavby/ pozemku.

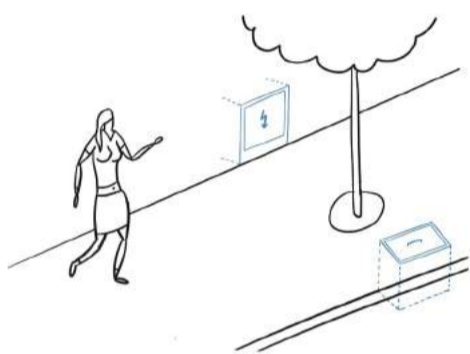
Minimalizuj množstvo lúč na stĺpoch!

Ilustrácia TP-D-2

Lampy sú prvkom s prínosom až po zotmení. Cez deň sa obvykle jedná len o stĺp. Vo všeobecnosti je vhodné minimalizovať počet bodových zásahov do plochy priestranstva. Tam, kde je to možné, je vhodné lampu riešiť bez stĺpu, ako zavesené osvetľovacie teleso na lane medzi dvoma frontami domov. Možné je taktiež lampu ukotviť bodovo na fasádu. Ako súčasť návrhu priestranstva je možné voliť i spodné či iné architektonicky riešené osvetlenie. Lampy so stĺpom je nutné umiestňovať tak, aby neboli prekážkou pohybu v priestranstve, ideálne do pásu s pobytovými prvkami či do výsadiieb povrchov. Ich dosah je daný výškou i druhom svietidla. Lampy by nemali byť zasadené do priestoru koruny stromu. Škodí stromu a zároveň sú neúčinné pre zatienenie korunou. Osvetľovacie teleso lampy by malo osvetľovať priestor priestranstva pod lampou a v okolí. Rozhodne je nevhodné svietiť do okien či tvoriť nadbytočný svetelný smog.

Integruj regulačné skrine do priestranstva!

Ilustrácia TP-D-3

Rozvodné skrine sú zdanlivo zbytočným prvkom priestranstva, ktoré z pohľadu užívateľa neslúžia vôbec k ničomu. Všeobecným cieľom by mala byť minimalizácia počtu samostatne stojacích skriň prípadne iných vstupov technickej infraštruktúry. Žiadané je snažiť sa o čo najväčšiu integráciu skrine do prostredia v ktorom sa nachádzajú. Najlepší stav je, keď sa skrinica dá zabudovať do objektu. Tam, kde to nie je možné, vo významných priestranstvách a pohľadovo exponovaných situáciách, je nutné použiť podzemnú skrinu. Možné je taktiež skrinu integrovať do mobiliáru, respektíve pojednať obdobne ako mobiliár, či skrinu integrovať do výsadiieb, napríklad kríkov. Ďalej platí, že je vhodné združovať jednotlivé skrine do jedného celku a tým minimalizovať počet negatívnych vstupov do priestranstva. Je taktiež vhodné zriaďovať napájacie body u priestranstiev určených pre udalosti.

Ukáž aktuálne informácie estetickým spôsobom!

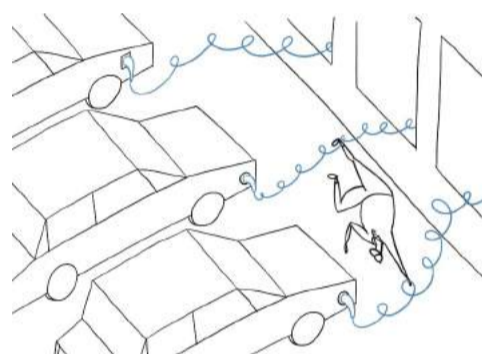

Ilustrácia TP-D-4

Informácie, prvky a média kde sú zobrazované, napríklad hodiny, zastávkové odjazdové tabule či vonkajšie teploměry sú prvky, ktoré majú byť v priestranstve dobre viditeľné. Informačné prvky je vhodné umiestňovať na miesta s väčším pohybom ľudí. Digitálne zastávkové odjazdové tabule sú vhodné napríklad na významné zastávky verejnej dopravy, tam, kde je možnosť prestupu či tam, kde jazdí viac liniek. Hodiny je vhodné umiestňovať na dobre viditeľné miesta, i z viacerých strán, pokiaľ sú hodiny viacsmerne orientované. Vhodné sú na miestach, kde je presnosť dôležitá, napríklad u dopravných stavieb či verejnej vybavenosti, ale i ako doplnok hlavných priestranstiev, mimo parkovných. Samotné hodiny by potom mali mať v rámci mesta jednotnú podobu, ktorá sa stane všeobecne známou a ľahko identifikovateľnou. Prípadne sa môže jednať o autorsky navrhnutý atyp ako súčasť návrhu priestranstva. V rámci priestranstiev môžu byť zobrazované i ďalšie informácie, ktoré nemajú charakter reklamy alebo vizuálneho smogu.

TECHNICKY VYLEPŠUJ!

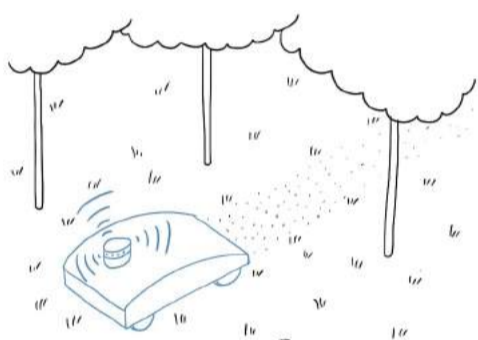
Predvídaj dopady elektromobility na priestranstvá!

Ilustrácia TP-T-1

Energia a jej zdroje budú v priestranstvách čím ďalej potrebnéjšie. Môže za to rozvoj elektromobility i zmena pracovného prostredia. V hlavných priestranstvách, hlavne tých so statickými pobytovými kvalitami, kde je príjemné zotrvať dlhšiu dobu, je vhodné vytvárať miesta s dostupným zdrojom elektrickej energie a vhodným mobiliárom - lavicou a stolom, vďaka čomu priestranstvo môže slúžiť i ako kancelária. Z hľadiska podpory elektromobility je vhodné na stĺpy verejného osvetlenia či rozvodné skrine v blízkosti parkovacích státi umiestňovať dobíjacie zásuvky ako jednoduché riešenie podpory, prípadne v rámci koncepčného riešenia parkovísk navrhovať zasieťované státi so zásuvkou priamo na mieste, čím je možné eliminovať užívateľské rozvody energie káblami cez priestranstvo. Obdobne platí u ďalších prvkov elektromobility.

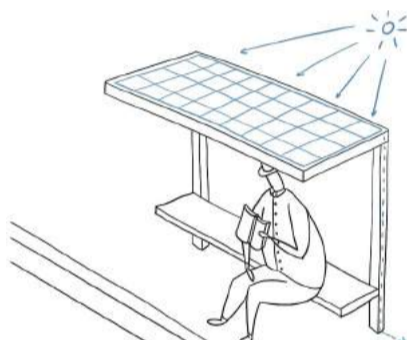
Riad' prevádzku a správu priestranstiev diaľkovo!

Ilustrácia TP-T-2

Riadenie technológií je umožnené u všetkých prvkov, ktoré sú súčasťou internetu vecí. Skrz diaľkové riadenie a presné informácie o prvku je možné efektívnym spôsobom reagovať na vonkajšie ale i vnútorné zmeny v systéme, či priamo ovládať prvky. Diaľkové riadenie je možné využiť na systémy verejného osvetlenia, ktoré sa môže prispôbiť aktuálnemu dopytu a prevádzke v priestranstve, odpadové hospodárstvo, kde môže byť odvoz vykonaný na základe naplnenia nádoby, riadenie prevádzky na komunikáciách, kde verejná doprava a zložky IZS budú mať plynulú jazdu, či údržbu výsadiel povrchov, ktoré je možné kosiť naprogramovanými sekačkami bez nutnosti obsluhy človekom. Pre obdobné aplikácie internetu vecí je nutné ponechávať v priestranstvách rezervy.

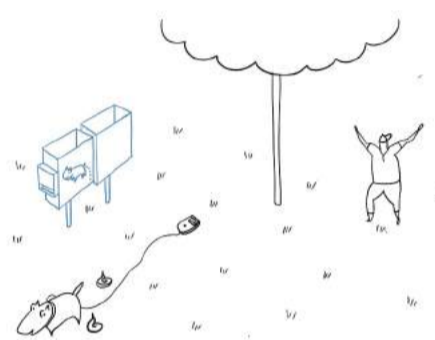
Získavaj energiu z plôch prvkov priestranstiev!

Ilustrácia TP-T-3

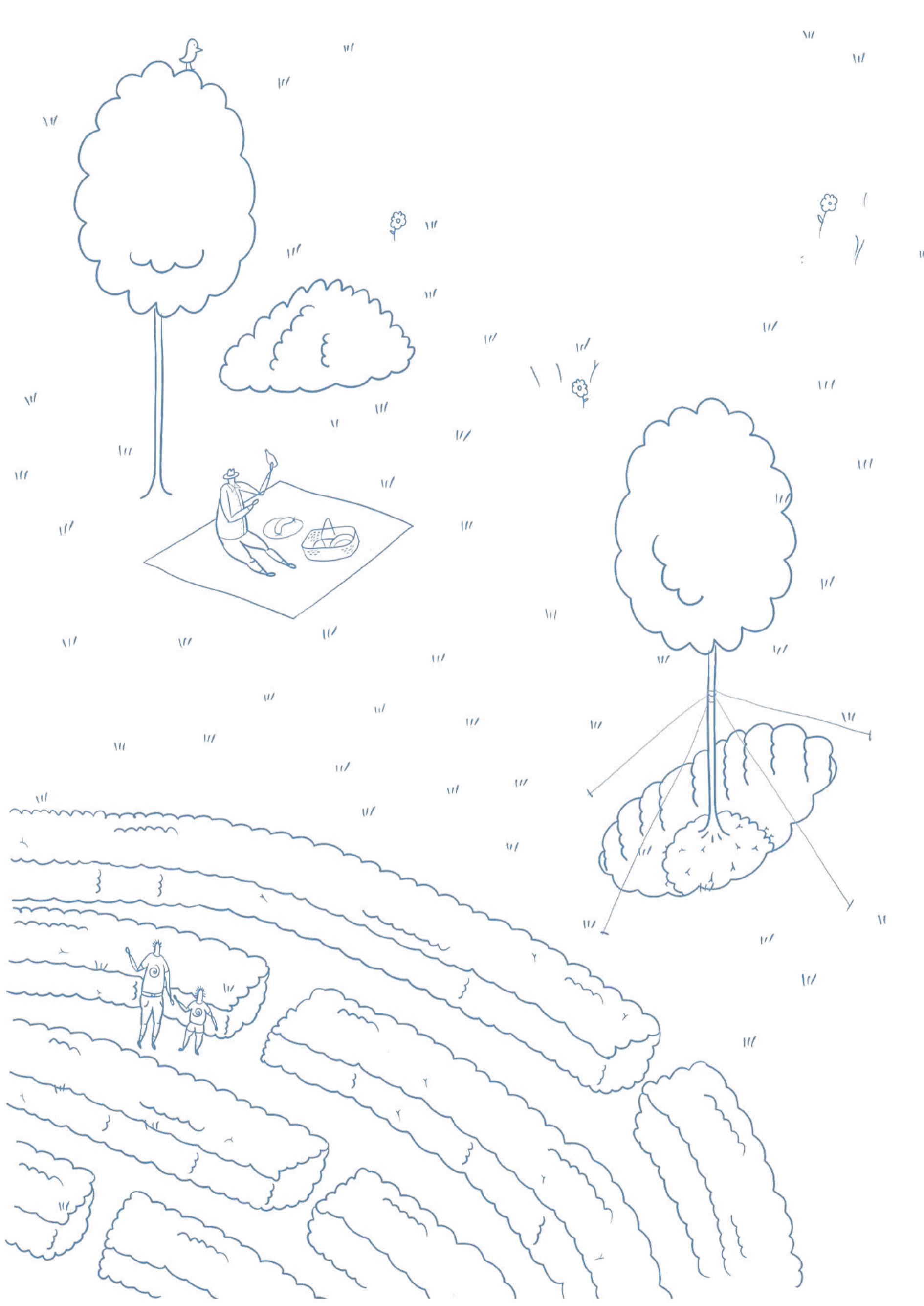
Zdroje energie v prostredí priestranstiev môžu byť i prvky, vďaka čomu je možné časť prvkov prevádzkovať bez energie zo siete, či dokonca do siete dodávať energiu. Zdrojom môže byť každý prvok, ktorý má aspoň trochu plošnú podobu a dá sa naň umiestniť solárny panel, či už vodorovne, alebo zvislo a zároveň umiestnenie panelu nie je v konflikte s využiteľnosťou prvku prípadne jeho estetickými potrebami, ako tomu môže byť napríklad pri paneli na sedacej časti lavičky. Vhodnými prvkami sú zastávky hromadnej dopravy, kde sa dajú panely umiestniť na strechu i na oslnené bočnice pri použití priehľadných panelov. Ďalej je možné panely umiestniť na stavby v priestranstvách, ako sú verejné toalety. Vhodné je taktiež kombinovať solárne panely s batériovým úložiskom, u prvkov, kde je potreba energie nutná i po zotmení.

Mysli na všetky možné druhy odpadu!

Ilustrácia TP-T-4

Atypické koše, napríklad odpadové hospodárstvo pre produkty domácich zvierat či biologický odpad v podobe kompostérov by tiež malo byť súčasťou vybavenia priestranstiev. Tam, kde sa predpokladá vyšší výskyt psov, napríklad na psích lúkach je vhodné zriadiť samostatné koše na ich produkty, i s patričným hygienickým vybavením sáčkami. Tam, kde je predpokladaný vyšší výskyt psov, ale nejedná sa o špecifický vymedzené plochy postačia bežné koše doplnené o integrované hygienické prvky. Zriaďovanie samostatných košov tu nie je efektívne z hľadiska minimalizácie duplicitných vstupov do priestranstva. Koše na biologický odpad by mali byť štandardným vybavením stojísk s komunálnym a triedeným odpadom. Nad rámec toho je vhodné podporovať individuálne či komunitné kompostovanie často vo väzbe na komunitné záhradníčenie.

VÝSADBY naplňajú priestranstvá životom a premenou, dotvárajú hmotou miesta i spojnice, poskytujú útočisko živočíchom, plody i tieň všetkým, napomáhajú biodiverzite, zadržovaniu vody i pocitu z priestranstiev. Výsadby sú živou súčasťou priestranstiev, s rôznym vzhlľadom a významom pre prostredie a priestranstvá podľa druhovej skladby, sú hlavnou súčasťou opatrení proti klimatickým výzvam . Od trávnikov až po aleje. Základným rozdelením podľa druhu výsadby ich delíme na výsadby stromov, drobné, povrchov a mobilné.

Výsadby sú súčasťou priestranstiev a fyzicky doslovným životom v nich. Výsadby podľa formy chápeme s ohľadom na stromy, drobné výsadby, povrchy a mobilnú časť výsadiieb. Všetky tieto formy výsadiieb rôznym spôsobom vplývajú na priestranstvá svojim prejavom, účelom i použitím, týmto sa zaoberá časť manuálu Výsadby. Výsadby však neznamenajú len náplň priestranstiev, ale i komplexnú funkčnú zložku napomáhajúcu prostrediu, zaujatiu postoja ku klimatickým výzvam a sú hlavným reprezentantom rôznych prírode blízkych opatrení a služieb. Výsadby sú tak neodmysliteľnou časťou detailu našich priestranstiev.

Výsadby napomáhajú vyzneniu priestranstiev a ich charakteru, orientácii v prostrediu i celkovému pocitu z Nitry ako celku, ktorý je súčasťou krajiny. Nejedná sa len o prítomnosť výsadiieb v zastavanom území so svojimi parkami, lesoparkami, parkovými priestranstvami blokov zástavby, stromoradií vytvárajúcich každodenný pohyb alebo okolie rieky Nitra, ale i o prepojenia s okolitou krajinou, jej lesmi, štruktúrou, chránenými oblasťami a širším okolím, ktoré výrazne tvoria. Výsadby v priestranstvách sú tak živou charakterovou sieťou, priamou a dôležitou súčasťou systému priestranstiev.

Je nutné zopakovať úlohu výsadiieb ako vedúcu v rámci postavenia sa ku klimatickým výzvam v rámci detailu priestranstiev. Od podpory biodiverzity - jej udržania a rozvinutia, zabezpečenia klimatickej pohody, zvýšeniu schopnosti zadržania zrážok a tým podporu malých vodných cyklov až po zavádzanie opatrení kvôli klimatickým výzvam v rámci detailu priestranstiev. Cieľ udržateľnej budúcnosti z pohľadu jednotlivých riešení je súčasťou všetkých kapitol Výsadiieb.

Časť manuálu Výsadby pozostáva z štyroch kapitol - Výsadby stromov, Výsadby drobné, Výsadby povrchov a Výsadby mobilné. Jednotlivé kapitoly sú delené na tri základné skupiny pravidiel so záberom od celku k detailu venujúc sa pozícii detailu v priestranstve a väzbou na širší kontext a logiku použitia detailu výsadiieb, usporiadaním detailu a vzájomnými väzbami medzi nimi a na najnižšej úrovni podrobnejším rozvinutím. Spolu je predstavených 36 rád, odporúčaní a pravidiel venujúcich sa téme výsadiieb. Tie sú obecnými návodmi pre niektoré bežné situácie vznikajúce vo vzťahu k priestranstvám.

12 rád sa venuje Výsadbe stromov, ich úlohe a princípom usporiadania v priestranstvách s ohľadom na

ich pozíciu v rámci systému i okolitú zástavbu, zároveň však s ohľadom na priestor nutný k ich založeniu.

12 rád sa zaoberá Výsadbou drobnou ako rozširujúcej vrstve možností výsadiieb mimo stromy a povrchy. Rozoberá prístup k tomuto typu výsadiieb i ich možnostiam v rámci priestranstiev.

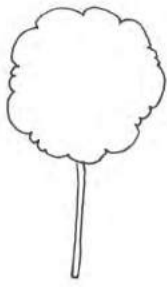
6 rád je venovaných Výsadbe povrchov, ktoré vytvárajú základ pre ostatné výsadby a zároveň plošne najviac zaberajú priestranstvá s ohľadom na dopady využitia i rozsahu údržby.

6 rád sa vyjadruje k Výsadbám mobilným a ich úlohe ako doplnku systému výsadiieb s ohľadom na ich chýbajúcu fyzickú prepojenosť s priestranstvami, kedy pomáhajú nahradiť výsadby tam, kde z rôznych dôvodov nie sú možné.

Cieľom je stav, kedy výsadby ako súčasť systému priestranstiev Nitry dotvoria jej celkový charakter v komplexnom systéme a prepojení s okolitou širšou krajinou. Rozvinú celkovú štruktúru krajiny i jej funkcie - od tých ekologických až po tie vnemové.

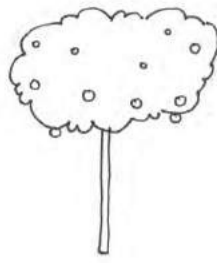
Nitra žijúca je mesto s najväčším podielom výsadiieb, ktoré napomáhajú prostrediu a spolu tvoria unikátnu identitu výsadbami kultivovaných priestranstiev.

Výsadby stromov

Listnaté stromy

Kostrové stromy priestranstiev. Odolné druhy stromov väčších rozmerov sadené ako solitéry, alejové stromy či nosné prvky kompozície parkov. Potreba zvýšenej údržby týchto stromov.

Ovocné stromy

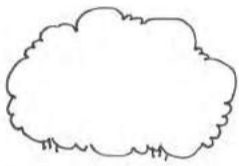
Stromy s pridanou hodnotou v podobe plodov ovocia, pestovaný pre úžitok. Vhodné použiť miestne odrody. Vhodný tvar vysokokmeň. Použitie možné i ako alejový strom línií v krajine.

Ihličnaté stromy

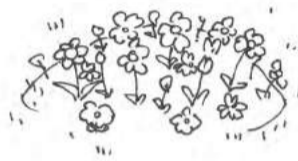
Prevažne stálezelené neopadavé stromy vertikálnej podoby. Vhodné asociácie s modernistickým . Problematické vo vzťahu k povrchu pod stromom.

Výsadby drobné

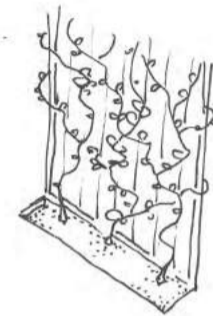
Kríky

Menšie, rýchlorastúce výsadby pestrého charakteru. Možné z nich komponovať body, plochy či línie. Komponované prvky z kríkov vyžadujú pravidelnú starostlivosť a tvarovanie.

Okrasné záhony

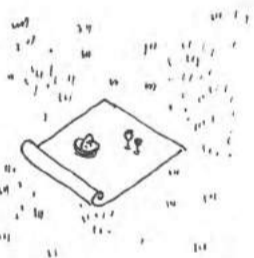
Formálne druhy záhonov vysádzované za účelom docielenia výrazného vizuálneho efektu. Možné voliť ornamentálnu kompozíciu výsadiieb. Nákladné na výsadbu i údržbu.

Popínavky

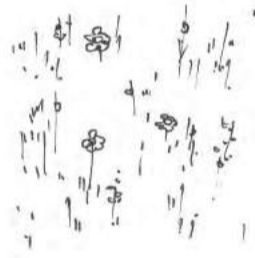
Rýchlo rastúce rastliny schopné vertikálneho rastu po konštrukciách, ich ozeleňovania, s malými priestorovými nárokmi na výsadbový priestor. Časť popínaviek vyžaduje pomocnú konštrukciu.

Výsadby povrchov

Trávnik pobytový

Intenzívne udržiavaný trávnik s odolnou druhovou skladbou osiva schopnou rýchlej regenerácie, teda častej seče i záfaže. Prijemný na dotyk, z toho dôvodu vhodný k priamemu pobytu na tráve.

Trávnik s prímесou bylín

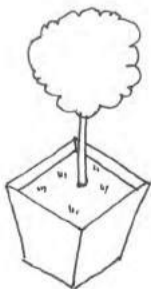
Podoba trávniku vhodná na menej intenzívne využívané a udržiavané plochy, i pre miesta s extenzívnou starostlivosťou. Skladba osiva obsahuje prímес bylín v jednotkách percent.

Kvetnatá lúka

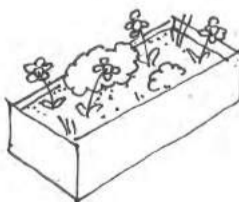
Druhovo pestrý extenzívne udržiavaný trávnik s možnosťou napodobenia prirodzených prírodných spoločenstiev. V osive významný podiel dvojkličnolistových bylín.

Výsadby mobilné

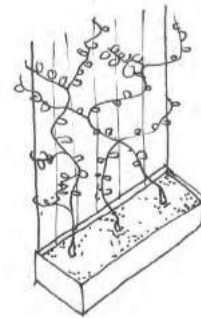
Kvetináč pre výsadbu stromov

Vzhľadom na veľkosť koreňovej sústavy i malého stromu pomerne veľký kvetináč s veľkým množstvom substrátu. Nutné zabezpečiť stabilitu prvku proti prevrhnutiu.

Kvetináč pre výsadbu drobnú

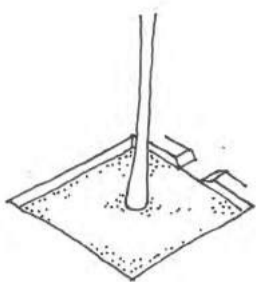
Kvetináč rôznych veľkostí odpovedajúcim druhu výsadby pevný či mobilný. Materiál odolný vode i chemickým procesom pôdy. Možná kombinácia odolného vnútra a estetického obalu.

Kvetináč pre popínavky

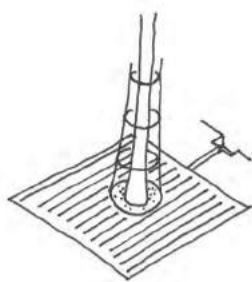
Kvetináč, ktorého súčasťou je podporná konštrukcia, po ktorej sa budú pnúť v ňom vysadené rastliny, napríklad v podobe oceľových lán či dreveného roštu.

Výsadby stromov

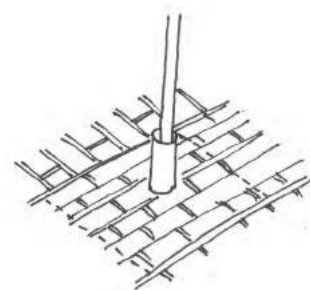
Strom v nespevnenom povrchu

Výsadba stromu bez prekrytia stromovej misy spevneným povrchom. Stromová misa dostredného tvaru pre prívod vody k stromu. Možná výsadba tráv či záhonov v tomto mieste.

Strom s ochrannou mrežou

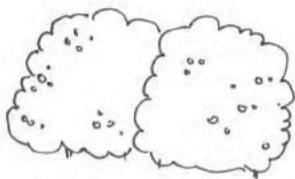
Stromová misa vysadeného stromu prekrytá perforovaným plošným materiálom, ktorý je vodo priepustný a zároveň bezpečný pre pohyb. Vynechaný dostatočne široký priestor pre kmeň.

Strom v spevnenom povrchu

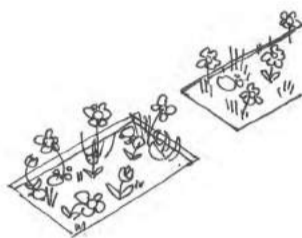
Výsadba stromu pomocou technológie prekoreniteľných boxov, na ktoré môže byť umiestnený spevnený i pojazdný povrch. Nutná vodepriepustnosť povrchu napríklad širokými špárkami.

Výsadby drobné

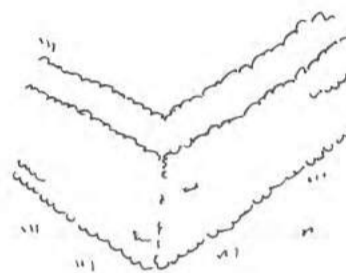
Jedlé kríky

Kríky s benefitom jedlých plodov, napríklad bobuľoviny. Vďaka malej výške plody dostupné i deťom. Nutné nepoužívať zameniteľné nejedlé či jedovaté druhy kríkov.

Predzáhradky

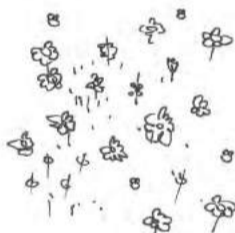
Drobné výsadby záhonov či kríkov s menšou celkovou plošnou výmerou vo väzbe na stavbu, často obytnú tvoriace rozhranie stavby a priestranstva. Pestrá druhová skladba i podoba.

Živý plot

Komponované oddelenie miest tvorené intenzívne udržiavanými ideálne stále zelenými kríkmi. Mocnosť a výška plotu premenlivá, v závislosti od miery potreby oddelenia.

Výsadby povrchov

Komunitné a bylinné záhony

Jedlé či okrasné výsadby realizované priamo do pôdy, obdobne ako na poli či záhrade, len v prostredí mesta s charakterom pestrej mozaiky drobných záhonov.

Celoročne kvitnúca lúka

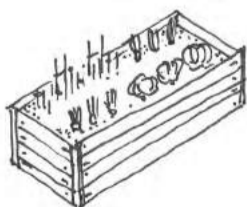
Plochy s pestrou druhovou skladbou výsadiet, ktoré kvitnú od skoršej jari do jesene s možnosťou využiť esteticky hodnotné suché časti rastlín pre zimný efekt.

Jarné cibuľoviny

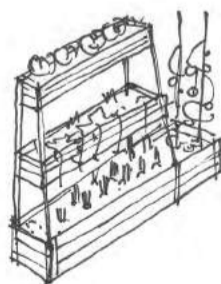
Výsadby jarných cibuľovín v záhonoch či plochách trávniku, ktoré rozkvitajú z kraja jari, skôr než sa tráva zazelená, čím sa docielí efekt živých častí priestranstva.

Výsadby mobilné

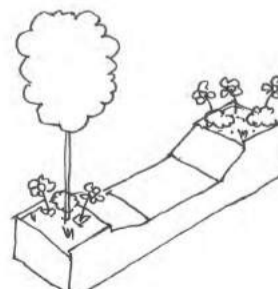
Debnička na pestovanie veľká

Väčšie debničky vhodné napríklad pre komunitné záhrady ako forma záhonov bez nutnosti zohýbania sa, do ktorých sa zmestí väčší počet vysadených i väčších rastlín.

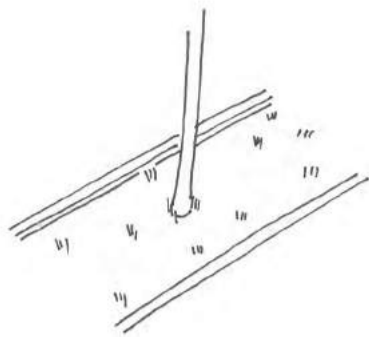
Debnička na pestovanie drobná

Rozmerovo kompaktné debničky na menšie rastliny, vhodné do stiesnených miest, i s možnosťou vertikálneho usporiadania viacerých debničiek nad sebou.

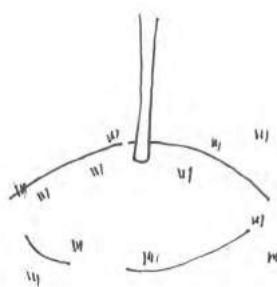
Kvetináč integrovaný

Priestor k výsadbe rastlín je súčasťou iného prvku, napríklad lavičky. Výsadba rastlín ani ich údržba neznižuje komfort užívania primárneho prvku.

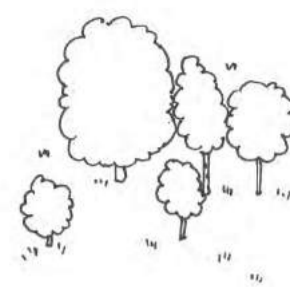
Strom v retenčnom záhone

Výsadba stromu do záhonu, do ktorého je zvádzaná dažďová voda zo spevnených povrchov. Nutné zabezpečiť vsiaknutie vody do 24 hodín. Symbióza záhonu a stromu.

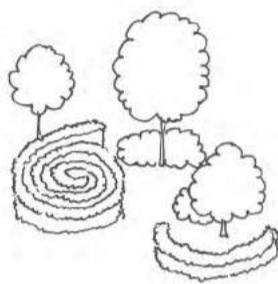
Strom v modelácii terénu

Výsadba stromu v mieste nedostatočnej mocnosti terénu, napr. na stavebných konštrukciách. Veľkosť modelácie odpovedá veľkosti koreňového systému vysádzaného stromu.

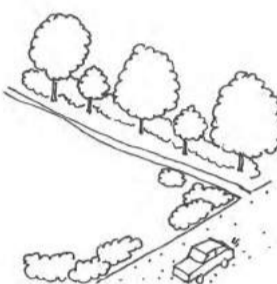
Strom v prirodzenom teréne

Spontánne vyrastené človekom nevysádzované stromy, pokiaľ nie sú druhovo či kompozične nevhodné možno ponechať, zapojiť do kompozície, prípadne prebrať a kultivovať.

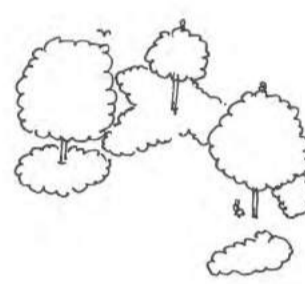
Drobné kompozičné

Drobné výsadby či ich skupiny vysadené za účelom vytvorenia žiadanej kompozície priestranstva či kompozičného efektu, napríklad oddelenia či tvorby miest alebo dekorácie.

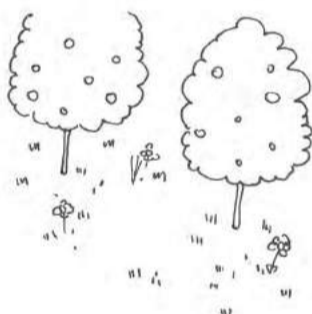
Drobné technické

Drobné výsadby či ich skupiny vysadené za účelom vytvorenia technického prvku, obvykle zmiernenia negatívnych vplyvov ako je hluk, veternosť či vizuálny smog.

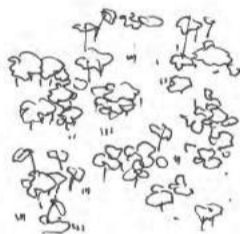
Drobné ekologické

Drobné výsadby či ich skupiny vysadené za účelom zvýšenia ekosystémových služieb územia, obvykle zvyšujúce prírodnú pestrosť prostredia či podporujúce prírodné procesy.

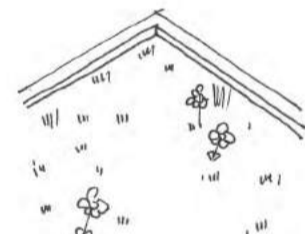
Trávnik do sadu

Pestrý režim údržby trávnatých plôch v sadoch od intenzívne udržiavaného trávniku, cez udržiavané cestičky medzi stromami až po extenzívnu údržbu so sečou na jar a pred zberom.

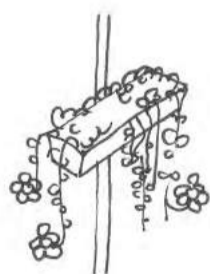
Podrasty

Výsadby cibulovín či trvaliek pod stromami, respektíve za účelom ozelenenia zložitých terénnych modelácií, kde nie sú vhodné podmienky pre výsadbu či údržbu trávniku.

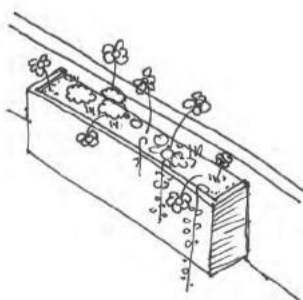
Zelená strecha

Výsadby realizované na navezenom substráte na nosnej vodorovnej konštrukcii posledného podlažia stavby. Mocnosť substrátu definuje charakter výsadiieb.

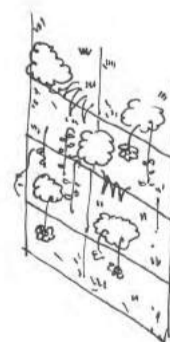
Kvetináč závesný

Lahší kvetináč určený k zaveseniu na konštrukcie obvykle lúčok či už na konštrukcie nosného prvku, alebo dodatočne pripojené nosné prvky samotného kvetináča.

Kvetináč vstavací

Skladané mäkké povrchy sú povrchy z mäkkých dlaždíc vytvárajúci povrch často pre hracie alebo športové plochy, kde by mohlo dôjsť k pádu. Štruktúra a farebnosť podľa materiálu.

Zelené exteriérové steny

Súbor výsadiieb v „neviditeľných“ kvetináčoch umiestnených na vertikálne plochy vytvárajúce dojem spojenej zelenej plochy, obvykle realizované ako súčasť architektúry stavby.

Hmota korún stromov tvorí naše priestranstvá rovnako ako okolitá zástavba. Nech je to solitérny mohutný strom, skupina niekoľkých alebo stromoradie sú všetky pre nás dôležitými prvkami pre mikroklima ale i dobrý pocit. Ich vymedzenie v povrchoch a osadenie je pre nás a charakter priestranstiev zásadný.

VÝSADBY STROMOV

sú výsadby rôznych druhov vzrástlych stromov vo všetkých druhoch priestranstiev. Tie sú prirodzene spojené s drobnými výsadbami, výsadbami povrchov a mobilnými výsadbami v celkovej krajinskej štruktúre. Kapitola sa venuje výsadbám stromov, ktoré priamo tvoria sieť priestranstiev. Častiam lesov, lesoparkov a obdobným, ktoré sú súčasťou krajinných priestranstiev ale ich správa a údržba je za účelom zvyšovania biodiverzity alebo ekonomickej výťažnosti, sa venuje len obecné v logike nadväzností na krajinný celok.

Východiskom pre výsadbu stromov sú ich obecné vnímané hodnoty pre priestranstvá. Od tých kompozičných, ktoré pomáhajú rozlišovať a vytyčovať miesta a charaktery vďaka svojim estetickým kvalitám, tie spojené s klímou priestranstiev svojim príspevom ku klimatickej pohode tieňom, prirodzenou evapotranspiráciou stromov a závetrím až po celkové ekosystémové hodnoty, spojené s duševným zdravím užívateľov priestranstiev, riešením niektorých ekosystémových služieb ako je pomoc so záplavami až po podporu biodiverzity.

Druhová rôznorodosť vysadených stromov sa odzrkadľuje v možnostiach ich použitia v rámci priestranstiev.

Listnaté a ihličnaté stromy tak vytvárajú rôzne zmiešané alebo samostatné spoločenstvá podľa charakteru výsadby a ich druhovej vhodnosti pre dané podmienky. Obecné sú ihličnaté stromy v zástavbe historických jadier skôr nevhodné. Plody sú súčasťou stromov a sú spojené s požadovanou farebnosťou i kvetmi. Je tak nutné zvažovať aké a či kultivary použiť vo vzťahu k odpadu, možným plodom a druhovej diverzite. Farba v priebehu roku je taktiež dôležitým aspektom vyznenia stromov, vďaka premenlivosti listov, kvetov a plodov je nutné na ňu myslieť a s touto rovinou počítať.

Údržba vysadených stromov je parametrom, s ktorým je nutné rátať už pri ich sadení. Od zberu plodov, listového odpadu, závlahy, dlhodobej práce s cieľovými tvarmi koruny a nasadením ich výšok až po zdravotné rezy v čase a ďalšie úpravy ošetrované normami. Údržba tiež zahŕňa nepopulárne rúbanie stromov. To je samozrejme prípustné pokiaľ je zrejmé, že strom je v zlom zdravotnom stave a nie je možné ho zachrániť, jeho celková hodnota nie je pre daný charakter prostredia vhodná, alebo ho navrhované hodnotné riešenie priestranstva nebolo schopné zahrnúť do celkovej koncepcie svojho riešenia. Obecné je

však doporučené stávajúce vzrastlé stromy ponechať a implementovať do riešenia pokiaľ to celková koncepcia priestranstva umožňuje.

Vo vzťahu k ďalšiemu rozvoju prístupov k výsadbe stromov je nutné mať na pamäti ich rôzne druhy. Technologický prístup napomáha podrobnému monitorovaniu výsadiet a tým lepšej reakcie na prípadne výkyvy spojené s hnojením, závlahou a podobne. Ekonomický prístup v zmysle zvyšovanie hodnoty v príjemnosti a atraktívnosti prostredí prevádzok v dosahu výsadiet alebo hodnoty blízkych objektov. Ekologický prístup vďaka ktorému je možné pristúpiť k prírode blízkym opatreniam pre odpovede na klimatické výzvy i pre podporu biodiverzity v rámci chránených častí a podpory ich prirodzeného vývoja. Cyklický prístup zavádza opakovateľné procesy použitia ako je vytváranie filtračného biouhľia z odpadu, energie z tohto alebo iného spaľovacieho procesu, substráty a hnojiva z kompostovania rastlinného odpadu a ďalšie. Komunitný prístup spojený so sadením, udrzovaním stromov ako miest stretávaní, pobytu prípadne pre zber plodov.

Výsadby stromov sú živúcou hmotou priestranstiev Nitra – objemom, tienením i rytmom.

UVAŽUJ A ZASAĎ STROM!

Vhodnosť výsadby stromu je vždy veľkou otázkou vďaka sile, ktorou môže vstúpiť do našich priestranstiev. Je preto nutné vždy zvažovať vhodnosť výsadby stromov, ktorá má rôzne formy. V krajinných priestranstvách je rozhodovanie jednoduchšie. Tu sú výsadby žiadané v čo najväčšom rozsahu. V rámci priestranstiev zastavaného územia je situácia zložitejšia vo vzťahu k rôznym logickým či intelektuálnym obmedzeniam.

U všetkých týchto typov výsadiieb je nutné zvažovať záťaž, v ktorej bude výsadba po celý svoj životný cyklus. Od prírodných podmienok ako sú teplotné podmienky s nadmorskou výškou, nadväzujúce spoločensvá výsadiieb, druh podložia so špecifickými geologickými podmienkami a podzemná vlhkosť, prípadne jej absencia až po tie, ktoré priamo ovplyvňujeme ako môže byť stres rôznej formy vo vybranej pozícii umiestnenia výsadby stromu.

Vhodnosť výsadiieb stromov je tak dôležitým aspektom spolu so spôsobom akým ich následne umiestniť a realizovať. Je zrejmé, že prostredie našich priestranstiev vyžaduje väčšie množstvo stromov, nie je však možné umiestňovať a uvažovať o nich bezhlavo.

STROM JE HMOTOU!

Zoskupenie výsadiieb stromov dotvára priestranstvá svojou hmotou a dopĺňa tak prvky a hmoty zástavby v svojom okolí. Je preto vhodné pracovať s výsadbami stromov obdobne akoby sme vymedzovali priestranstvá **zástavbou**, umiestňovali prvky či objekty do priestranstiev. Je tak dôležité dbať na celkové kompozičné vyznenie rôznych druhov zoskupení výsadiieb stromov a to vo všetkých typoch priestranstiev.

Všetky zoskupenia tak majú silu organizovať priestranstvá, prípadne im svojim usporiadaním dávať charakter a umožňovať rôzne možnosti využitia podľa svojho zoskupenia a jeho rozmiestnenia. Hmota výsadiieb stromov taktiež vymedzuje miesta, prípadne delí priestranstvá do menších častí, prípadne sceluje inak rôznorodé charaktery priestranstiev a ich povrchov. Tieto zoskupenia taktiež spoluurčujú umiestňovanie prvkov v priestranstvách.

Zoskupenia výsadiieb stromov a ich celkové umiestnenie tak priamo ovplyvňuje vnímanie priestranstiev i orientáciu v priestranstvách. Malo by byť teda našim najlepším záujmom spôsobom zoskupení dôsledne zväziť vo vzťahu k výrazu i využitiu jednotlivých priestranstiev.

NA ZALOŽENÍ ZÁLEŽÍ!

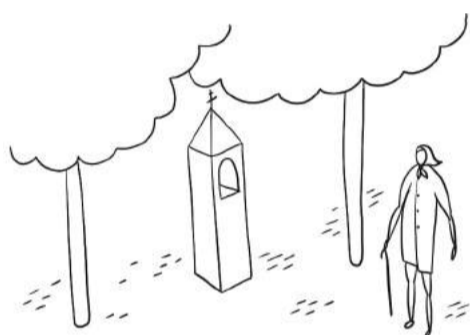
Zakladanie výsadiieb stromov je stykom výsadiieb stromov a detailu povrchov, alebo povrchov výsadiieb. Jedná sa o sadenie stromov v priestranstvách. Zakladanie samotné je z veľkej časti technickým až stavebným počínom, pokiaľ sa teda nejedná o prirodzené nálety prípadne podobný viac prirodzený spôsob pestovania na finálnom mieste. Tento prirodzený spôsob je častejší v krajinných priestranstvách, prípadne podobných charakterom. K zakladaniu v priestranstvách je tak nutné pristúpiť s rozmyslom vo vzťahu k technickému rozmeru sadenia.

Je vhodné držať sa noriem spojených s týmito **činnosťami, nakladanie s jednotlivými balmi** vzrástlých stromov **a ich zakladanie** spolu so vzťahmi k **okoliu i** budúcim podmienkam **sú určujúcimi faktormi prístupu k tomu ako sa bude daríť stromom v budúcnosti**. Práca s okolitými stavebnými konštrukciami potom podlieha svojim normám a predpisom.

Zakladanie tak vytvára vizuálny detail umiestnenia stromu v priestranstvách v spojitosti so svojou neviditeľnou podzemnou časťou, ktorá je však pre prostredie zastavaného územia zásadná.

UVAŽUJ A ZASAĎ STROM!

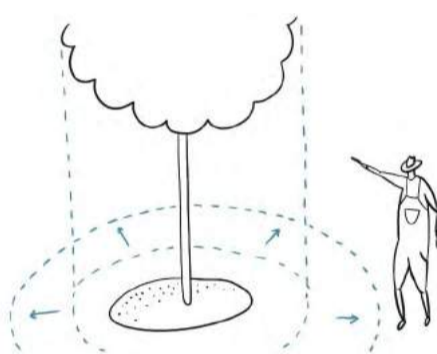
*Zakoreň ducha miesta
správnym stromom!*

Ilustrácia VS-V-1

Význam stromu je rovnocennou súčasťou priestranstva a zároveň spolutvorcom jeho charakteru. Vhodne zvolený strom má schopnosť podtrhnúť význam miesta, byť rozpoznávacím znakom priestranstva. Kompozíciu, druhovú skladbu, voľbu habitov a režim starostlivosti je vždy nutné riešiť s ohľadom na celok. Nie všetky druhy stromov sa hodia do všetkých druhov priestranstiev, či už z dôvodov estetických, alebo stanovištných. Odlišné sú nároky na podobu stromov v priestranstvách centra mesta od tých na sídlisku či v krajine. Strom nech je premysleným krokom, nie nahodilým výstrelom.

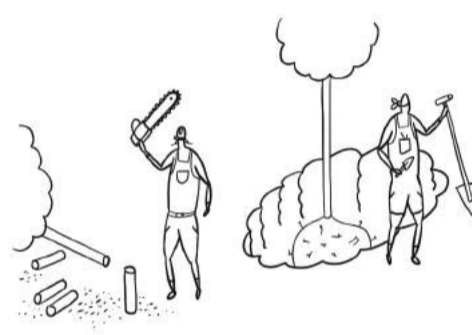
Daj stromu adekvátny priestor z priestranstva!

Ilustrácia VS-V-2

Priestor stromu môže byť rôznej veľkosti v závislosti od druhu, veku, či stanovištných podmienok. Rovnako majú rozličné veľkosti aj priestranstvá. Strom je len jednou zo zložiek priestranstvá, hoc rôzne významnou podľa typu priestranstva. Nutné je hľadať primeranú mieru priestoru pre strom s ohľadom na charakter priestranstva tak, aby ďalšie zložky priestranstva neboli neprimerane upozadené na úkor stromu. To platí i obrátene, nutné je neupozadovať stromy. Neprimeranosť môže mať za následok nevhodné zatienenie budov, neprehľadnosť priestranstva či neprimerané znečistenie na jednej strane, alebo zníženie dĺžky života stromu či zvýšenie nákladov na starostlivosť na druhej strane.

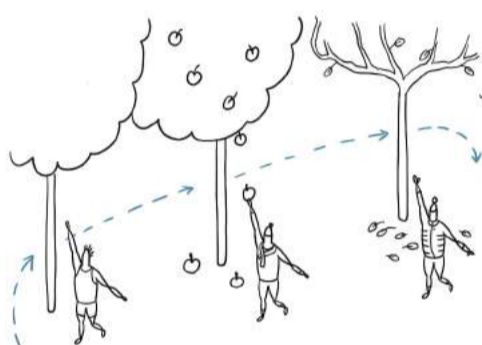
Udržuj kontinuitu dobrých stromov v priestranstvách!

Ilustrácia VS-V-3

Zvyklosť u stromov má podobu, i cez svoj charakter prvku s dynamickou podobou, ktorá sa v čase mení, zaujatia pozície stáleho prvku, ktorý je v čase nemenný pre svoju priestorovú či symbolickú rovinu. Vhodne umiestnený strom, ktorý má v priestranstve význam je hodný kontinuity v čase, hoc jeho podstata prirodzene podlieha prírodným procesom, v dôsledku ktorých má obmedzenú dĺžku života. Kontinuitu si je možné predstaviť ako výsadbu stromu nového na mieste dožitého. Špecifickou situáciou je kontinuita líniových výsadiel stromov, kedy je nutné zvažovať možnosti doplnenia jednotlivých stromov v prípade, že sa jedná o jednotlivosti z celku, alebo výmenu celej aleje v prípade, kedy je lepšie začať odznova v záujme celistvosti aleje.

Maj na pamäti pestrosť života stromu!

Ilustrácia VS-V-4

Premena stromu je daná v čase premenlivým životnými prejavmi. Premenlivosť má dve úrovne, lineárnu kedy strom v čase stárne, rastie od mladého stromu malého vzrastom i objemom koruny cez dospelý strom dosahujúci maximálnej životnej sily až po senescentné štádium a zánik stromu. Druhá úroveň je cyklická, súvisiaca so zmenou ročných období, kedy stromy majú odlišnú podobu počas rôznych ročných období. Z toho dôvodu je nutné pri návrhu stromov počítať s ich možnou budúcou podobou v čase, tak aby mali dostatočný priestor k dosiahnutiu maximálnych parametrov a zároveň mať na pamäti z krátkodobého hľadiska jasnú predstavu, ako rôzna podoba stromu počas roka bude pôsobiť v priestranstve z hľadiska farebnosti, hmotového pôsobenia či možného znečistenia priestranstva.

STROM JE HMOTOU!

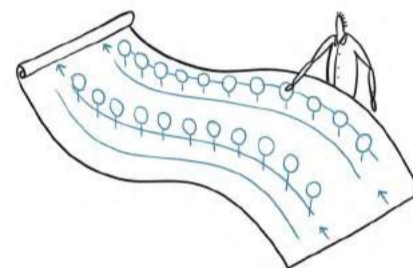
Ovládni priestranstvo jedným solitérnym stromom!

Ilustrácia VS-Zo-1

Solitér ako strom je veľmi silný kompozičný prvok priestranstva. Obvykle sa jedná o silné jedince s vhodnými životnými podmienkami, vďaka čomu tieto stromy môžu dosiahnuť značnú veľkosť a tým ovládnuť priestranstvo. I priestorovo malé priestranstvo môže byť vďaka solitérnemu stromu naplnené. Solitérny strom je výrazným centrálnym kompozičným prvkom. Prirodzene, solitérny strom v priestranstve pre svoju jedinosť priťahuje, stáva sa centrom života. S týmto je pri návrhu priestranstiev a rozhodnutia o použití solitérneho stromu počítať.

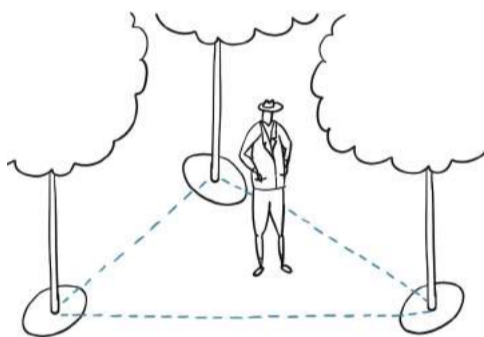
Podpor smerovanie priestranstva stromoradiám!

Ilustrácia VS-Zo-2

Stromoradie alebo líniové výsadby stromov majú významnú schopnosť orientovať priestranstvá či podporovať lineárny charakter priestranstva. Líniové výsadby majú svoj začiatok a koniec., majú určitú dramaturgiu rovnako ako priestranstvo, ktoré spoluputvoria. Aleje konkrétne, spoluputvoria priestor aj v zvislej rovine, kedy majú schopnosť tvoriť „strechu“ priestranstva pri určitých sponoch. Pri lineárnych výsadbách je vhodné uvažovať i o spolupôsobení s ďalšími prvkami priestranstva, o kompozičnej harmónii či disharmónii s vystavaným prostredím, parterom, využitím priestoru pod stromami na dočasné pobývanie či parkovacie kapacity – jednoducho rytmom priestranstva.

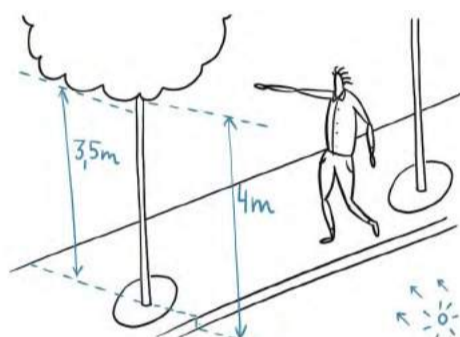
Vymedz priestor skupinou stromov!

Ilustrácia VS-Zo-3

Skupina stromov má schopnosť tvoriť priestor, pokiaľ sú stromy od seba dostatočne vzdialené, aspoň na priemer koruny skupinu tvoriaceho stromu. Trojica stromov vymedzuje uzavreté miesto s komorným charakterom. Zároveň je v mestskom prostredí vhodná ako prírode blízka forma výsadiel, pokiaľ sú stromy blízko seba a nemajú charakter skupiny solitérov. Stromy v skupine rastú každý individuálne a výsledná podoba sa ťažko predpovedá. Skupina stromov je zároveň výhodná pre dosiahnutie rýchleho efektu výsadby. Predsa len, tri mladé vysadené stromy vyzerajú hmotnejšie než jeden mladý strom. Pri užití skupiny stromov k dosiahnutiu tohto efektu zvlášť v mestskom prostredí je dôležité jasne nastaviť režim údržby a prípadných prebierok, aby sa zo skupiny stromov nestala skupina divočiny tam, kde to nie je žiadané.

Vnímaj stromu ako orientovanú hmotu v priestranstve!

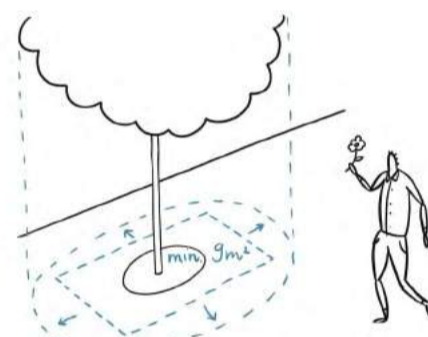

Ilustrácia VS-Zo-4

Orientácia stromu v priestranstve je dôležitým aspektom, ktorý je pred návrhom a výsadbou nutné zvažovať. Strom sa zjednodušene správa ako trojrozmerná hmotu, ktorá je súčasťou priestranstva, rovnako ako je hmotou mobiliár, stavby či prvky dočasného pobývania. Danosťou hmoty je to, že môže zavádzať, vrhá tieň a spolupôsobí s ostatnými hmotami. Pri stromoch ktoré zasahujú priechodného/prejazdného profilu priestranstva je žiadané nasadiť korunu do správnej výšky aspoň 3 metrov. Zároveň je vhodné stromy umiestňovať tak, aby ich tieň bol prínosom pre objekty, bránil prehrievaniu zvlášť južných fasád, no zároveň je nutné mať na pamäti to, že stromy by mali byť umiestnené v súlade s architektúrou stavby, zvlášť u architektonicky významných objektov, ktoré je nevhodné zakryť hradbou stromov.

NA ZALOŽENÍ ZÁLEŽÍ!

Nezasahuj do koreňového priestoru!

Ilustrácia VS-Za-1

Poloha stromu v priestranstve má aj jej prepis, ktorý nie je vidieť v podobe koreňov stromu. Korene stromu sa v mestskom prostredí často dostávajú do konfliktu s technickou infraštruktúrou či výkopovými prácami. Vo všeobecnosti je vhodné pre strom vymedziť prekoreniteľný priestor aspoň 16 m², či už v nespevnených povrchoch, alebo pomocou technických opatrení v spevnených plochách. U malých stromov je túto plochu možné zmenšiť až o 1/3 prípadne viac zo špecifických dôvodov. Protikoreňové zábrany slúžiace k ochrane podzemných vedení infraštruktúry je možné umiestňovať vo vzdialenosti najmenej 1,5 m od osy kmeňa stromu. Nutné je zároveň dodržať limity vyplývajúce z ochranných pásiem sietí. Výkopové práce u jestvujúcich stromov je možné realizovať vo vzdialenosti najmenej 3 m od osy kmeňa stromu, prípade použiť šetrné nedeštruktívne vzduchové metódy, ak je nutné kopať v menšej vzdialenosti.

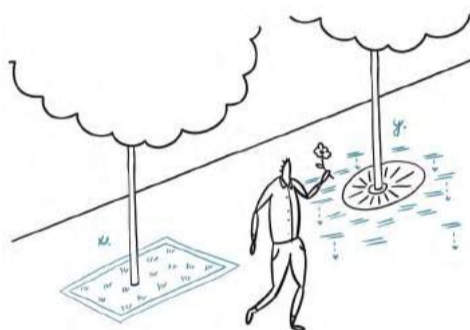
Dopraj stromu dostatok vody a vzduchu!

Ilustrácia
VS-Za-2

Vsakovanie dažďovej vody či zálievky, jeho primeraná kvantita je základom kvalitného života stromu. V spevnených plochách je nutné myslieť na dostatočnú priepustnosť povrchov nad koreňovou zónou stromu. Minimálna priepustná plocha je doporučená aspoň 4 m², no doporučuje sa uvažovať o ploche aspoň dvojnásobnej. Priepustnosť plochy nemusí byť nutne v rozpore so spevnenosťou, pokiaľ sú použité vhodné technické opatrenia. Tým je možné aj v spevnených plochách zabezpečiť dostatočný prísun závlahy pre strom. Druhou rovinou potreby priepustnosti plôch je potreba prístupu vzduchu ku koreňom stromu. Samotné technické vsakovacie systémy sú rôznorodé prepojené systémy spojené často so závlahou stromov a následným napojením na kanalizáciu.

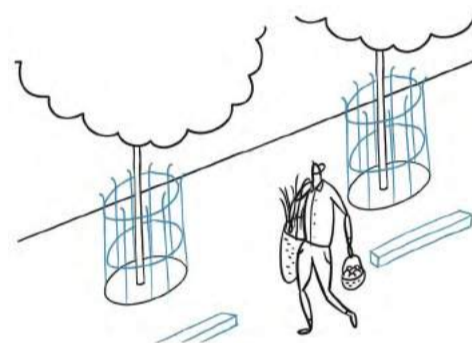
Venuj pozornosť vzhľadu priepustnej plochy stromu

Ilustrácia
VS-Za-3

Vpusť vody k stromu je vzhľadovo výrazne sa prejavujúcim prvkom priestranstva, ktorý má charakter prechodového prvku medzi vystavaným charakterom priestranstva a prírodným charakterom stromu. Vpuste je možné riešiť na škále od jednoznačne človekom vytvoreného prvku majúceho charakter výrobku s určitým dizajnom, napríklad v podobe mreže či dláždenia až po prírodné riešenie, kedy priepustná plocha môže byť živým podrastom existujúcim v symbióze so stromom. Vpusť by mala mať schopnosť naviesť k stromu dostatok nezávadnej závlahy (nie zo znečistených častí bez ošetrovania) a udržať závlahu až po úplne vsiaknutie.

Ochraňuj strom v ploche i výške!

Ilustrácia
VS-Za-4

Ochrana stromov je v prostredí živých priestranstiev s širokými možnosťami spôsobov využitia často nutnosťou. Rozlíšiť je nutné vertikálnu a horizontálnu ochranu. Vertikálna ochrana chráni strom proti fyzickému poškodeniu kmeňa napríklad parkujúcimi vozidlami, údržbou verejnej zelene či psami. Horizontálna ochrana chráni koreňovú zónu a priepustnú plochu proti zhutneniu prevažne vozidlami. Ochrana proti zhutneniu môže byť riešená aj ako technické riešenie pod povrchom priestranstva napr. v podobe prekoreniteľných boxov. Horizontálna ochrana zároveň môže slúžiť k rozšíreniu priechodného profilu priestranstva tým spôsobom, že umožní chodiť po ochrane pod stromom. Ochrana stromov nemusí mať podobu technického či dizajnového riešenia. K ochrane môžu byť využité i prírodné prvky ako napríklad podrasty.

Jemnosť rozhraní, predzáhradky, popínavé výsadby, ozdobné záhony či len drobné kríky a živé ploty – to všetko sekunduje a rozvíja výsadby stromov a povrchov v svojom detaile i možnostiach využitia v rámci obmedzení či vymedzení priestranstiev. Táto drobnosť rozvíja paletu výsadiel v našich priestranstvách.

VÝSADBY DROBNÉ

sú výsadby drobného rozsahu vo všetkých druhoch priestranstiev. Tie sú prirodzene spojené s výsadbami stromov, povrchov a mobilnými výsadbami v celkovej krajinskej štruktúre. Kapitola sa venuje drobným výsadbám, ktoré priamo dotvárajú sieť priestranstiev. Častiam krajinných priestranstiev sa s ohľadom na prirodzenosť týchto porastov v týchto častiach venuje len v obcej logike a nadväznosti na krajinný celok.

Východiskom pre drobnú výsadbu je rozširovanie možností a hodnôt ostatných druhov výsadiel v priestranstvách. Rozšírením je myslené doplnenie možností výsadiel stromov o úroveň kríkov a výsadiel povrchov s výsostne ozdobnou a špecifickou funkciou so zvýšenou údržbou. Toto rozšírenie mimo estetické kvality prináša i ich priestorové, kompozičné aspekty spolu technickými a prírodnými prínosmi. Nech už sa jedná o použitie na vymedzenie priestranstiev, alebo funkčné zapojenie výsadiel do vetrolamov prípadne opatrení pre zadržovanie vody a ďalších.

Druhová rôznorodosť drobných výsadiel sa odzrkadľuje v možnostiach ich použitia v rámci priestranstiev.

Je možné tak brať kvetinové záhony ako obecné okrasné vymedzenia alebo zvýraznenia významnejších objektov, ale i prejav komunitných aktivít v blízkosti bytových objektov. Úroveň kríkov je potom možné použiť ako priestorové vymedzenie vo forme prírodného zeleného plotu alebo doplnenia diverzity výsadiel v rámci parkových priestranstiev, prípadne ťažšie morfologických dostupných častí priestranstiev. Táto úroveň zohráva dôležitú úlohu v rámci štruktúry krajiny, kedy je domovom a obživou pre mnoho živočíchov. Kríky taktiež poskytujú možnosti plodov a rozširujú tak koncepciu jedlých a komunitných záhrad. Spolu s ostatnými výsadbami sú tiež výraznou časťou botanických záhrad a arborét. Dôležitým aspektom dekoratívneho vyznenia niektorých z týchto výsadiel je farebnosť na ktorú je vhodné myslieť. Ďalšou zložkou je čas a prejav jednotlivých drobných výsadiel v rámci špecifického časového úseku.

Údržba drobných výsadiel sa svojou náročnosťou líši u ozdobnejších záhonov a úrovne kríkov. Ozdobné záhony majú často špecifické nároky ako je závlaha, opatera, pravidelnú obnovu záhonov podľa druhu výsadiel počas roku a predovšetkým ich

vhodné umiestnenie vzhľadom na miestne podmienky. Z tohto dôvodu sa teda jedná o náročnejšiu údržbu. Obdobné platí pokiaľ sa jedná o špecificky tvarovaných, prípadne inak upravených úroveň kríkov, ktoré vytvárajú vymedzenia alebo sú súčasťou kompozície priestranstiev. Naopak je tomu pokiaľ používame kríky v ich prirodzenej podobe a pracujeme s prírodnejším vyznením ich pôsobenia v rámci priestranstiev. Vtedy nároky na ich údržbu klesajú. Vo vzťahu k nepôvodným druhom je nutné obecné dbať nato aby neboli používané invazívne druhy, ktorých potenciálne rozšírenie nie je v našom prostredí žiadané, ba škodlivé.

Prístupov k drobným výsadbám a ich ďalšiemu rozvoju je obdobný ako u výsady stromov u technologického, ekonomického, ekologického i cyklického prístupu sa tieto prístupy zhodujú. Komunitný prístup tu má však väčšie pole pôsobnosti s ohľadom na rozsah, prípadnú náročnosť údržby i možnosti starať sa o kus priestranstva svojpomocne jednotlivými komunitami.

Výsadby drobné sú živúcim vymedzením priestranstiev Nitry – smerovaním, dekoráciou i miestom komunit.

ROZSAH ZAVÄZUJE!

Rozľahlosť drobných výsadiieb je jednou z hlavných vlastností, vďaka veľkostne strednej až malej veľkosti vysadeného prvku i rozsahu, ktorý zaberá v rámci priestranstiev od plošného pokrytia priestranstiev po ich vyšperkovanie vo vzťahu k ich detailu. Plošnejšie pokrytie drobných výsadiieb alebo ich hromadnejší výskyt je vďaka úrovni kríkov typický pre krajinné priestranstvá, prípadne rozľahlejšie priestranstvá podobného charakteru. Menší rozsah s kvalitatívne vyššou starostlivosťou je potom typický pre priestranstvá v zastavanom území.

Rozľahlosť týchto prvkov taktiež funguje ako smerovanie. V krajinných priestranstvách a nadväzujúcej štruktúre pre pohyb a život rôznych živočíchov a v rámci priestranstiev zastavaného územia potom smerovanie v pohybe, vytváraní rôznych nárazníkových zón, oboje hraničiace vymedzovaniu pohybu pomocou pohybových prvkov detailu.

Rozľahlosť drobných výsadiieb je tak javom, ktorý určuje funkčné využitie i vyznenie ich detailu a pôsobenia v celku priestranstiev a to od dekoratívnych po vymedzujúce a ochranné funkcie.

MALÉ JE DÔLEŽITÉ!

Význačnosť drobných výsadiieb chápeme ako ich dôležitosť vo vzťahu k rôznym špecifickým funkciám, ktoré v rámci priestranstiev plnia. Od tých spoločenských po tie spojené s klimatickou pohodou priestranstiev.

Jedná sa o významové a priestorové upozornenie odlišným charakterom na rôzne časti priestranstiev, alebo ich rozšírenie pre komplexné vyznenie celkov výsadiieb, **až po to, že tieto funkcie môžu výrazne napomôcť mikroklimatickým zmenám v priestranstvách vďaka ich rýchlemu rastu, odolnosti** voči prostrediu **i výraznej evapotranspirácií**. Medzi špecifické funkcie, ktoré taktiež plnia je ich komunitné užitie od spoločnej starostlivosti pomocou drobných výsadiieb po doplnenie komunitných záhrad v rôznych podobách od jedlých kríkov a dekoratívnych funkcií až k ich nepriamemu vymedzeniu v rámci priestranstiev a ich zdieľania.

Význačnosť drobných výsadiieb tak napomáha rozvíjať ostatné druhy výsadiieb svojim špecifickým pojmom detailu i schopnosti vymedzovať, dotvárať, rozvíjať komunitné aktivity, ekologicky svojou diverzitou obohacovať i ochladzovať naše priestranstvá.

DROBNÉ ≠ RÔZNORODÉ!

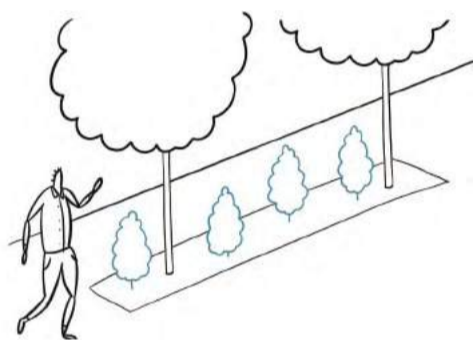
Paleta drobných výsadiieb ukazuje rôznorodosť prístupov tohto druhu výsadiieb a ich špecifických detailov. Základnou premisou je však koncepcnosť a ucelenosť ich použitia v rámci priestranstiev. Jedná sa o ich aplikáciu v rámci priestranstiev s ohľadom na ich celkové estetické vyznenie. Určitá zahľtenosť vnemov vo vzťahu k priestranstvám nikdy nie je vhodná.

Všetky zásahy, funkčné doplnky drobných výsadiieb, dekoratívne rozšírenia a smerovania v priestranstvách by tak mali viesť k ucelenému a zrejmému vyzneniu vo vzťahu k ostatným výsadbám, detailom povrchov a prvkom tak aby nevyvolávali priestorovú dezorientáciu, vizuálnu zahľtenosť či znemožnenie zrejmých pohybových smerov mimo zamýšľaný efekt usmernenia pohybu v priestranstvách. Rôznorodosť výsadiieb a ich ostatných doplnkových prvkov by nemala napomáhať vyššie zmienenému.

Paleta drobných výsadiieb by tak mala skôr napomáhať **rozvinutiu možností výsadiieb ako celku**, nie však jeho expresívnosti či prehnatosť na úkor priestranstiev, ktoré všetci zdieľame ale ako šperk, pointa či ucelená funkčná vrstva výsadiieb.

ROZSAH ZAVÄZUJE!

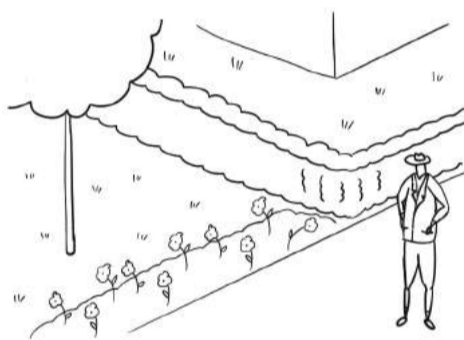
Umožni vidieť a byť videný cez drobné výsadby!

Ilustrácia
VD-R-1

Prehľadnosť drobných výsadiieb je významným rysom bezpečného mesta. Drobné výsadby, často majúce charakter plošných kríkov v prípade nevhodného použitia vedú vytvárať neprehľadné zákutia pôsobiace v meste nebezpečne a tým znižujú kvalitu užívania. Dôležité je nevytvárať neprehľadné výsadby, skôr užívať nižšie prvky cez ktoré je vidieť a v neposlednom rade myslieť na údržbu týchto výsadiieb, ktoré sa veľmi ľahko vymknú kontrole pre svoju rýchlosť rastu. Vhodnou alternatívou kríkov v prípade potreby vyššieho prvku pri zachovaní prehľadnosti sú stromy s nízko nasadenou korunou, či viackmene. V krajinných priestranstvách sa potom toto doporučenie použije primerane, pretože vrstva kríkov je dôležitou zložkou prírodného prostredia lesov či členenia poľnohospodárskej krajiny poskytujúcou úkryt pre živočíchov.

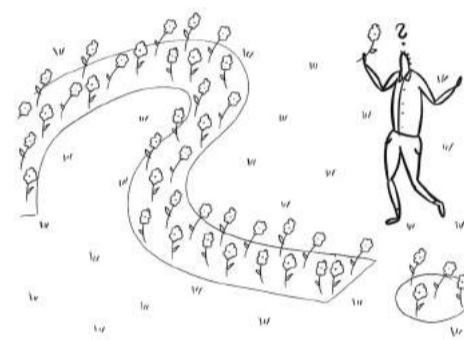
Využi drobné výsadby k vymedzeniu priestorov!

Ilustrácia
VD-R-2

Vymedzenie častí priestranstiev, ale i oddelenie prístupného od neprístupného je možné pomocou drobných výsadiieb. Typickým príkladom sú živé ploty, ktoré za predpokladu, že poskytujú kontakt medzi oddelovanými priestormi, nie sú neprehľadnou vysokou hradbou, sú estetickým spôsobom oddelenia, či už sa jedná o oddelenie dvoch častí priestranstva, alebo priestranstva od neprístupnej plochy. Vymedzenie priestorov v rámci priestranstvá, napríklad oddelenie pochodzích a nepochodzích plôch je potom možné pomocou nízkych živých plotov, výsadiieb rôznych typov záhonov či kombinácie výsadiieb a stavebného riešenia.

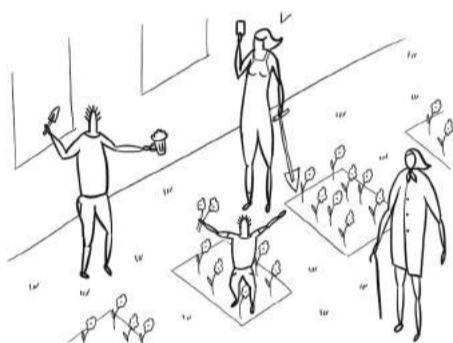
Vizuálne výrazné výsadby využívaj primerane!

Ilustrácia
VD-R-3

Primeranosť drobných výsadiieb je dôležitá, aby sa mesto nezahľcovalo vizuálnym smogom. I príliš pestré a neodôvodnené použitie farebne a tvarovo pestrých drobných výsadiieb zahľcuje mesto. Pre určité typy priestranstiev takáto premiéra môže byť nepríjemná. Vizuálne výrazné výsadby je vhodné používať hlavne v prostredí centra mesta, v miestach s tradíciou týchto výsadiieb, kde je ich prítomnosť zvykom. Naopak v prostredí modernistického mesta sú vhodnejšie skôr prírode bližšie výsadby bez dominantnosti dekoru, ktoré viac odpovedajú prírodnému charakteru prostredia.

Zapoj do drobných výsadbí veřejnost!

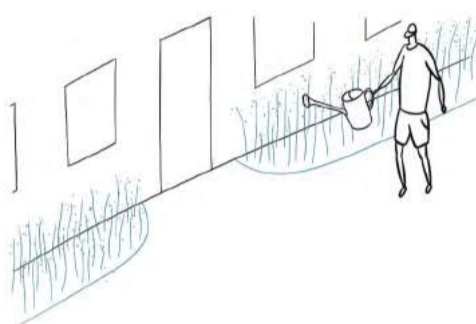

Ilustrácia VD-R-4

Vzťah ľudí k ich priestranstvám je možné posilňovať i cez krajinnú zložku priestranstiev. Drobné výsadby sú pre ich rýchlosť rastu a rýchly vizuálny efekt, narozdiel od stromov, vhodné k priamej realizácii v spolupráci s komunitou, či priamo komunitou. K výsadbám na ktorých sa ľudia sami podieľajú bude vždy existovať kladný vzťah. Časť drobných výsadbí môže byť priamo realizovaná obyvateľmi. Príkladom toho sú už dnes prítomné predzahrádky panelových domov. Vzťahom sa zároveň rozumie aj vzťah k danému miestu a primeranosť prostrediu. Drobné výsadby môžu nadobúdať skrz ich druhovú skladbu či vizuálnu podobu i symbolickú rovinu.

MALÉ JE DÔLEŽITÉ!

Použi drobné výsadby na pojednanie rozhrania!

Ilustrácia VD-V-1

Predpriestor stavieb, rozhranie medzi stavbou a verejným priestranstvom, ktoré môže mať rôznu šírku, je možným miestom k užitiu drobných výsadbí. Predpriestory žiaľ často majú podobu zbytkovej plochy s podobou trávniku, ktorá pre svoju malú šírku pôsobí neprimerane vzhľadom na absenciu detailu vo výsadbe povrchov. Na druhú stranu, výsadby záhonov či kríkov detail majú. Skrz detail drobných výsadbí je možné zároveň akcentovať vstupy do stavieb. Záhony tvoriace predpriestor zároveň môžu slúžiť i ako opatrenie modrozelenej infraštruktúry, k hospodáreniu s dažďovou vodou.

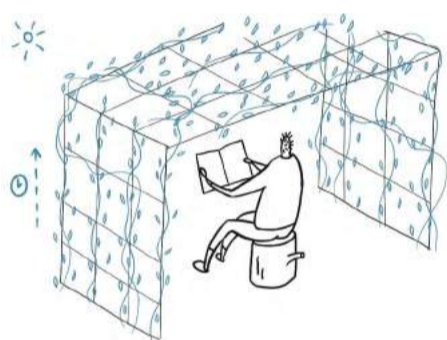
Pestuj biologickú rozmanitosť prostredia!

Ilustrácia VD-V-2

Diverzitu mestského prostredia je možné veľmi účelne zvyšovať drobnými výsadbami. Drobné výsadby prinášajú pridanú hodnotu nielen v estetických kvalitách, ale i v podobe biodiverzity. I na relatívne malej ploche záhonu sa môžu stretnúť desiatky druhov rastlín. Záhony sú pestrým vstupom do výsadbí povrchov a výsadbí stromov. Drobné výsadby zároveň vedú pôsobiť symbioticky s výsadbami stromov, kedy môžu tvoriť podrast slúžiaci mimo iného k zadrži vody v koreňovej zóne. Drobné výsadby zároveň poskytujú životné prostredie a potravu pre veľký počet druhov hmyzu.

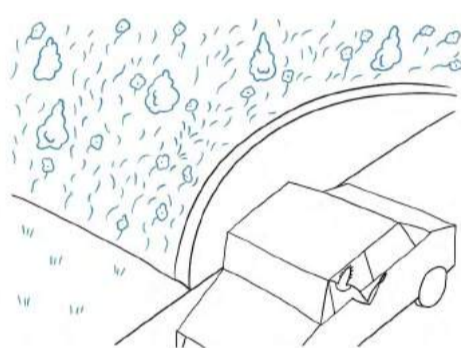
Dosiahni rýchly efekt zelene popínavými rastlinami!

Ilustrácia VD-V-3

Popínavé rastliny sú v mestskom prostredí žiadaným riešením zvislých povrchov stavieb a konštrukcii. Popínavými rastlinami je možné premeniť často nevzhľadné plochy, napríklad oplotení či slepých fasád na živé plochy, ktoré sú v priebehu roka premenlivé a živé. Použitie popínavých rastlín sa netýka len nevzhľadných plôch. Popínavé rastliny môžu byť súčasťou architektúry stavieb a priestranstiev. Popínavé rastliny v kombinácii s konštrukciou je možné využiť k zatieneniu priestranstiev, kde nie je možné sadiť stromy či k rýchlemu vytvoreniu efektu stromu. U popínavých rastlín je nutné rozlišovať tie, ktoré sú schopné prichytiť sa na konštrukciu samé a tie, ktoré potrebujú k rastu sekundárnu konštrukciu. K popínavým rastlinám je analogicky možné priradiť aj pôdopokryvné rastliny, ktoré sú schopné vytvoriť súvislý zelený koberec na miestach tam, kde nie sú vhodné podmienky pre trávnik. Pôdopokryvné rastliny sa s výhodou dajú využiť na pokrytie strmých svahov

Pôdopokryvnými rastlinami pokry komplikované plochy!

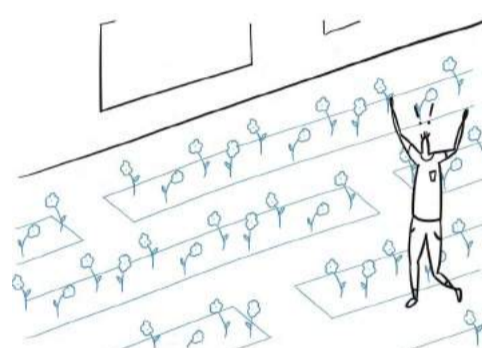

Ilustrácia VD-V-4

Pôdopokryvné rastliny sú alternatívou ku konvenčným výsadbám povrchov. S výhodou je ich možné používať na miesta, kde užitie konvenčných výsadiel povrchov nie je možné či je komplikované. Pôdopokryvné rastliny je možné použiť do stále zatienených miest, napríklad pod stromy či na strmé svahy i ako spôsob stabilizácie svahu. Pôdopokryvné rastliny sú bez problémov kombinovateľné s inými výsadbami, čím je možné vytvoriť druhovo pestré prostredie, často sa navyše jedná o kvitnúce rastliny v významnom estetickom efektom. Ďalšou nespornou výhodou pôdopokryvných rastlín oproti napríklad trávniku je nižšia miera potreby údržby a teda i úspora nákladov.

DROBNÉ ≠ RÔZNORODÉ!

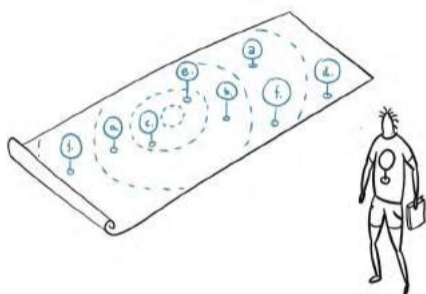
Prikladaj drobným výsadbám primeranú dôležitosť!

Ilustrácia VD-P-1

Zahltenosť-zdržanlivosť je škála o ktorej je nutné uvažovať pri návrhu drobných výsadiel. Drobné výsadby, hoc špecifickým spôsobom, sú v priestranstve vnímateľné ako hmoty, narozdiel od výsadiel povrchov. Drobné výsadby teda môžu tvoriť bariéru, ktorá je nie je vždy žiadaná. Zároveň drobné výsadby tvoria hmotu i vďaka svojej výraznej vizuálnej podobe. Tu je nutné zvažovať, aká miera pozornosti v priestranstve má drobným výsadbám pripadať, a či neuberajú možnú pozornosť dôležitejším prvkom priestranstva. Tretou rovinnou je rovina nákladov, ktoré je nutné vynaložiť na založenie a údržbu drobných výsadiel, kde rôzne druhy majú rôznu mieru náročnosti od intenzívnych záhonov po extenzívne samorodé záhony, a ich primeranosť danému priestranstvu.

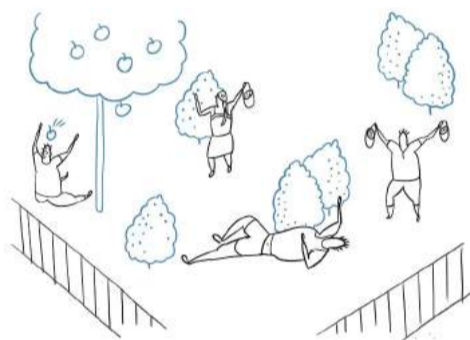
Drobné výsadby naprieč mestom rieš pestro!

Ilustrácia
VD-P-2

Variácia podoby drobných výsadiieb je žiadaná na rôznych mierkových úrovniach. V rámci celku mesta je vhodné voliť primeranú podobu drobných výsadiieb naprieč mestom. Je zrejmé, že drobné výsadby v centre mesta budú mať vzhľadom na charakter prostredia odlišnú podobu od drobných výsadiieb na modernistických sídliskách či v krajinných priestranstvách. Táto potreba vyplýva z rôznych účelov daných priestranstiev a požiadaviek na ich využitie a zároveň množstva zdrojov alokovaných na údržbu. Variácia podoby na nižšej úrovni je nutná v rovine druhovej skladby, kedy sú z hľadiska odolnosti vhodnejšie druhovo pestré drobné výsadby, no v určitých situáciách, zvlášť pri užití ako dekorácie priestranstva je možná i jednodruhová skladba.

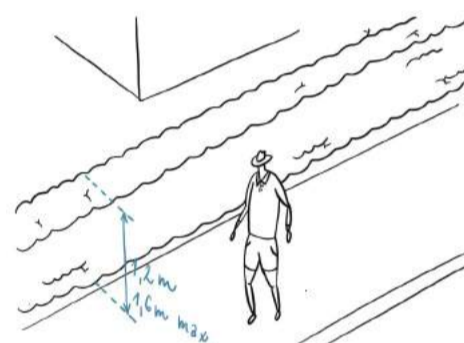
Dopraj si plody drobných výsadiieb!

Ilustrácia
VD-P-3

Úžitok z drobných výsadiieb môže mať nielen estetickú a ekologickú rovinu. Drobné výsadby môžu byť i priamym zdrojom úžitku v podobe plodov. V určitých priestranstvách, zvlášť v tých, kde predpoklad prítomnosti možného konzumenta, napríklad areáloch školskej vybavenosti, je možné vysadiť kríky a rastliny s jedlými plodmi. Špecifickým typom kumulujúcim tieto úžitky sú potom jedlé záhrady, ktoré môžu mať komunitný presah v podobe spoločnej správy záhrady a zužitkovania plodov práce. U drobných výsadiieb je nutné vysadzovať také druhy, ktoré sú nezamietateľné za jedovaté, respektíve nevysadzovať druhy, ktoré sú jedovaté. Dôležité je taktiež myslieť na to, že časť plodov využijú živočíchy.

Nechaj užívateľa pokočať sa tým, čo je za plotom!

Ilustrácia
VD-P-4

Ploty v prostredí mesta majú podobné zákonitosti, či už sa jedná o živé ploty, alebo ploty vybudované. Plot by nemal byť vizuálne nepriestupnou bariérou, ktorá neumožňuje vzájomný kontakt. Z toho u živých plotov, ktoré zo svojej podstaty nemôžu byť priehľadné, plynie nutnosť limitácie ich výšky. Optimálna výška živého plotu je medzi do 1,2 m, v krajných prípadoch je možné zvýšenie na 1,6 m. Pri živých plotoch je nutné zabezpečiť pravidelnú údržbu tak, aby bola zachovaná primeraná výška a zároveň aby nebol prekročovaný ich pôdorys, aby plot v dôsledku prerastania živej hmoty neobmedzoval užitie priestranstva.

Koberec kvetov, trávo-bylinných spoločenstiev či len jednoduchý trávnik, v kombinácií s rôznymi režimami údržby a jemnými úpravami terénu umožňuje nielen implementáciu zádržných opatrení pre vodu a jej vsakovanie, ale i celistvé doplnenie výsadiieb o pobytový povrch a reguláciu mikroklimy priestranstiev.

VÝSADBY

POVRCHOV sú výsadby alebo výsevmi povrchov vo všetkých druhoch priestranstiev. Tie sú prirodzene spojené s výsadbami stromov, drobnými výsadbami a mobilnými výsadbami v celkovej krajinskej štruktúre. Kapitola sa venuje výsadbám povrchov, ktoré priamo dotvárajú sieť priestranstiev. Častiam krajinných priestranstiev sa s ohľadom na prirodzenosť týchto porastov v týchto častiach venuje len v obecnej logike a nadväznosti na krajinný celok.

Východiskom pre výsadbu povrchov je vytvorenie základu pre tvorbu priestranstiev, hlavne potom parkových priestranstiev a krajinných priestranstiev. Týmto základom nie sú myslené len samotné výsadby povrchov ako spôsob čiastočnej pokrývky priestranstiev, ale i predchádzajúce drobné modelácie terénu s nimi spojené. Tieto úpravy povrchov tak umožňujú pobývanie v rámci tohto povrchu ale i spevnenie a modeláciu miernych terénnych úprav a úprav pre zadržovanie a vsakovanie vody, na ktoré je práve plošný rozsah výsadby povrchov najlepšie.

Druhová rôznorodosť výsadby povrchov odzrkadľuje možnosti ich použitia v rámci priestranstiev. Hlavne s ohľadom na to či sa jedná o pobytové

povrchy alebo o povrchy viac napomáhajúce biodiverzite. Rozsah tak osciluje podľa charakteru jednotlivých osív, alebo ďalších doplňujúcich metód výsadby, od intenzívne udržiavaných trávnikov, cez prímеси rôznych trávo-bylinných spoločenstiev, jarných cibúľ až k celoročne kvitnúcim lúkam, podrastovým spoločenstvám a extenzívnym travinám. Špecifickou formou pre záchyt vody sú potom takzvané dažďové záhrady, ktoré sú tvorené špecifickou druhovou skladbou, ktorá znesie privalový dážď i suchšie podmienky. Blížiac sa extenzívnym formám výsadiieb povrchov v spojitosti s kríkmi vzniká prostredie pre pohyb a pobývanie rôznych živočíchov a podporu biodiverzity. Farebnosť a jej premena je pre túto časť výsadiieb zásadná i s ohľadom na dôležitosť premeny v čase a prejavy týchto výsadiieb v podobe rôznych kvitnúcich porastov.

Údržba výsadiieb povrchov je vo vzťahu k ich rozsahu zásadná. Nastavenie správneho manažmentu údržby je úzko spojené s charakterom priestranstiev, podobne ako je upratovanie spojené s pevnejšími povrchmi. Intenzívne udržiavané a sekané sú hlavne plochy, ktoré sú tak i užívané a opačne. Dochádza tak k rozloženiu údržby, šetreniu energie a cielenej

podpore šírenia biodiverzity v rozsiahlych územiach zastavaného územia. Inde sa zväčša udržiava iba okolie spojnic krajinných priestranstiev, časti spojené s ochranou prírody potom v úplne inom režime (ponechávaním tlejúcich prvkov a podobne). Obecne sú potom povrchy viac náchylné na podmienky spojené s vlhkosťou, podľa ktorej sa niektoré výsadby i prejavujú. Intenzívne udržiavané trávniky je nutné vybaviť možnosťou závlahy vo vzťahu k ich vysychaniu a degradácii. U extenzívne udržiavaných porastov sa väčšinou k závlahe touto formou nepristupuje.

Prístupy k výsadbám povrchov a ich ďalšiemu rozvoju je obdobný ako u výsadby stromov u technologického, ekonomického, ekologického i cyklického prístupu sa tieto prístupy zhodujú. Komunitný prístup sa dá podobne ako u drobných výsadiieb rozšíriť o výraznejšiu komunitnú zložku v rámci údržby prostredia a spoločného starania sa o tento druh výsadiieb, prípadne vedeniu jednotlivých skupín užívateľov ku vzťahu so svojim okolím.

Výsadby povrchov sú živúcou pokrývkou priestranstiev Nitry – vsakovaním, diverzitou i miestom pobývania.

VÝSADBY SÚ POVRCHMI!

Pokrývka povrchu tvorená výsadbou povrchu je výsledkom zvolenia vhodných výsadiieb, technologických postupov a usporiadania priestranstva v zmysle schopnosti vytvárať celistvé plochy homogénnej kvality v rámci jednotlivých typov.

Kvalita a typ pokrývky definuje pôsobenie priestranstva na užívateľa, zvlášť u parkových priestranstiev, u ktorých je pokrývka jedným z kľúčových prvkov.

Pokrývka výsadbou povrchov je zraniteľným prvkom priestranstva, na ktorom je veľmi rýchlo vidieť chybné riešenie. Proti celistvosti pokrývky pôsobia prírodné faktory zvlášť v letných mesiacoch, kedy vplyvom sucha a tepla rýchlo podlieha degradácii, režim údržby, ktorý môže pôsobiť pozitívne i negatívne v kombinácii s prírodnými faktormi a záťaž užívatel'ov, ktorý si v prípade napríklad zlého trasovania komunikácii môžu spraviť z pokrývky promenádu a tým ju nenávratne poškodiť.

Pokrývka je zároveň priestorom pre implementáciu súdobých riešení v oblasti verejnej zelene s ohľadom na zmierňovanie dopadov klimatickej zmeny, napríklad opatrení pre hospodárenie s dažďovou vodou či zvyšovanie biodiverzity prostredia.

TERÉN A UŽITIE VEDIE!

Záťaž, ktorej sú výsadby povrchov vystavené je daná užívaním priestranstva. Najväčšej záťaži sú vystavené špecifické povrchy slúžiace k športu, najnižšej potom extenzívne povrchy krajinných priestranstiev.

Nepriamo je potom záťaž daná i morfológiou, kedy svažité situácie sú vystavené záťaži erózie toku vody, vymývania osiva či odnosu ornice, ktorá pôsobí proti celistvosti pokrývky.

Špecifickému druhu záťaže sú vystavené štrkové trávniky, využiteľné na zaťrávnenie občasných parkovacích státi. Štrkový trávnik môže byť krátkodobovo vystavený záťaži jazdiacich a stojacich vozidiel, po ktorej obvykle nasleduje čas na regeneráciu.

V prostredí mesta sa v dohľadnej dobe bude vyskytovať čím ďalej tým viac zelených striech budov, ktoré sú súčasťou priestranstiev. Verejne prístupné zelené strechy z iných priestranstiev je pre účely manuálu nutné považovať taktiež za priestranstvá. Zelené strechy sú vystavené odlišnému typu záťaže než výsadby povrchov na prírodnom teréne z dôvodu limitovanej mocnosti substrátu, ktorý má limitovanú schopnosť prenosu vlhky, odolnosti voči prehrievaniu fyzického zaťaženia samotnej nosnej konštrukcie.

ČO ZASEJEŠ, SPRAVUJEŠ!

Údržba výsadiieb, jej režim je nevyhnutnou súčasťou návrhu takýchto riešení. Výsadbou fáza života výsadiieb akurát začína, preto by po vysadení mala nastať správna a pravidelná údržba. Vhodné je mať nastavený výsadbe primeraný režim údržby vo všetkých fázach života výsadby, tak aby sa výsadba dobre ujala, prispôsobila podmienkam stanoviska v období po vysadení, aby prosperovala. Odlišné budú režimy pre rôzne výsadby povrchov.

Údržba výsadiieb tvorí významnú položku rozpočtu miest. Preto je voľba údržby a spôsob jej realizácie i otázkou obecnej náročnosti. Potrebné je nastaviť pestrú škálu režimov údržby, tak aby vyhovovala potrebám priestranstva i ekonomickým ukazovateľom. Časť údržby môže byť delegovaná i na obyvateľov či komunity, napríklad skrz delegáciu časti mestskej zelene do dočasného užívania.

Menšia miera údržby, zvlášť u výsadiieb povrchov, ktoré sú pravidelne kosené nemusí byť nutne spojená s pocitom zanedbanosti, práve naopak, možné je menšiu mieru údržby kompenzovať estetickými a ekosystémovými benefitmi.

VÝSADBY SÚ POVRCHMI!

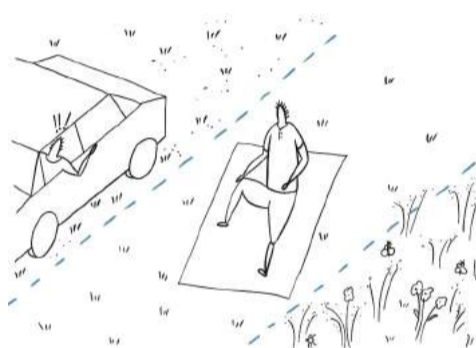
Rozlož výsadby povrchov podľa využitia priestranstva!

Ilustrácia
VP-P-1

Rozloženie výsadiel povrchov, ich pozíciu v rámci priestranstva je nutné navrhovať s ohľadom na predpokladanú záťaž, užitie, smery pohybu a ich intenzitu. Výsadba povrchov, tým, že nie je bariérou pohybu, je náchylná k znehodnoteniu, pokiaľ sa nachádza v mieste toku ľudí, tam, kde by mal byť spevnený povrch. Zároveň je žiadané uvažovať rozloženie výsadiel povrchov i s ohľadom na typ priestranstva, kde sa niektoré priestranstvá dokážu zaobísť bez nich, no iné sú na nich založené. Na miestach, kde je prítomnosť výsady povrchov nevhodná a neúčelná, ako napríklad úzke pásy trávky medzi komunikáciami, je vhodnejšie zvoliť drobné výsadby.

Povrchy navrhuj s ohľadom na užitie priestranstva!

Ilustrácia VP-P-2

Charakter výsadiel povrchov môže nadobúdať pestrú škálu podôb od dokonale upraveného parkového trávniku po prakticky bez zásahové plochy ponechané prirodzenému vývoju. Charakter povrchu je do značnej miery definovaný predpokladaným užitím. Intenzívne užívané plochy vyžadujú intenzívnu údržbu, plochy krajinných priestranstiev si však vystačia s minimom údržby. Režim údržby má bezprostredný vplyv na náklady na údržbu. Zároveň platí, že je v rámci priestranstva žiadané mať rôzne charaktery výsadiel povrchov tak, aby bolo vytvorené pestré prostredie. Výsadby povrchov sa svojim charakterom nevylučujú ani s využitím na dopravné stavby, kde je veľmi účelné s ohľadom na retenciu vody riešiť parkovacie státnia ako zatravnené.

TERÉN A UŽITIE VEDIE!

Pracuj s terénnou modeláciou výsadiel povrchov!

Ilustrácia VP-Z-1

Morfológia terénu vie byť významnou kvalitou priestranstva široko využiteľnou na príjemné pobývanie ale aj udalosti. Trávnatý koberec vie byť zvlnený, nemusí sa jednať len o rovinu. Výsadby povrchov sú veľmi dobre aplikovateľné na jemné terénne modelácie. Priestranstvá je možné úpravami terénu členiť na rôzne podprieštory či ich využívať ako bariéru proti limitom územia, ako napríklad rušná komunikácia. Na druhú stranu je nutné, aby morfológia v priestranstve nevytvárala neprehľadné situácie, ktoré môžu znižovať bezpečnosť priestranstva.

ČO ZASEJEŠ, SPRAVUJEŠ!

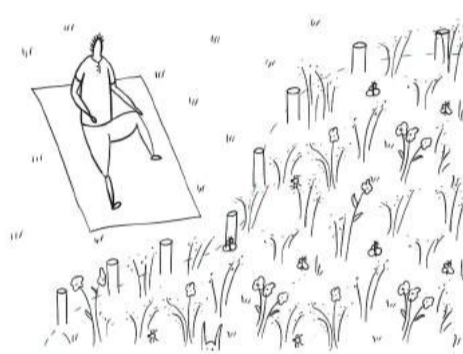
Pokry strešnú krajinu plochých striech zeleňou!

Ilustrácia
VP-Z-2

Prekrytie stavieb výsadbou povrchov, napríklad v podobe plochých zelených striech sa stáva nutnosťou s ohľadom na potrebu zadržiavania zrážok v mieste dopadu, ale aj s ohľadom na pobytové využitie striech. Pod pojmom plochá zelená strecha je dnes nutné rozumieť intenzívne osadenú plochu s dostatočnou mocnosťou substrátu, v ktorej dokážu rásť i väčšie drobné výsadby ba stromy, nie rozchodníkmi osadenú strechu s mocnosťou substrátu v jednotkách centimetrov.

Intenzívne kos len tam, kde to je nutné!

Ilustrácia
VP-Ú-1

Biodiverzita výsadiel povrchov je definovaná režimom údržby. Intenzívne udržiavané výsadby povrchov nie sú moc pestré, no v meste obvykle majú najvyššie zastúpenie z prevádzkových a estetických dôvodov. Vhodné je zvyšovať diverzitu plôch priestranstiev tým, že vedľa konvenčných intenzívne udržiavaných plôch bude časť plôch ponechaná s voľnejším režimom údržby, ako napríklad lúčne porasty, s režimom kosenia 2 až 3 krát do roka. Tieto plochy dokážu poskytnúť útočisko živočíchom, ktoré by v intenzívne kosenom trávniku nemali šancu prežiť. Tieto plochy sú vhodné aj pre krajinné priestranstvá, rovnako aj pre priestranstvá v centre mesta, kde svojou farebnosťou a druhou skladbou môžu pôsobiť viac ako drobná výsadba než výsadba povrchu

Zvyšuj zadržovanie vody v území vhodnými opatreniami!

Ilustrácia VP-Ú-2

Zadržovanie vody v mestskom prostredí a jej následné vsakovanie a odpar je vhodné realizovať na výsadbách povrchov vzhľadom na ich plošnú rozľahlosť. Štandardne riešené povrchy sú schopné zadržiavať vodu len v určitej miere danej retenčnou schopnosťou pôdy. U intenzívnych dažďov to nemusí stačiť. Preto je vhodné v rámci výsadiel povrchov a ich terénnej modelácie realizovať opatrenia zvyšujúce zadržovanie vody, ako napríklad priehaly, suché poldre či vsakovacie opatrenia. Do týchto opatrení je následne vhodné zvädzať nekontaminovanú dažďovú vodu zo spevnených povrchov či striech objektov.

Osvieženie prírodou i keď chvílkové umožňujú drobné či väčšie prvky kvetináčov, zelené tunely a striešky prístreškov. Zvyčajne sa objavujú tam, kde z rôznych dôvodov nie je možné umiestiť trvalejšie riešenie, alebo tam kde chceme dočasne spríjemniť či vymedziť časť priestranstiev i keď len na chvíľu.

VÝSADBY MOBILNÉ

sú výsadby, s vlastným substrátom, ktorý je oddelený od priestranstva, vo všetkých druhoch priestranstiev. Tieto výsadby spolu s výsadbami stromov, drobnými výsadbami a výsadbami povrchov spolu tvoria celkovú krajinnú štruktúru. Kapitola sa venuje mobilným výsadbám, ktoré priamo dotvárajú sieť priestranstiev. Častiam krajinných priestranstiev sa s ohľadom na špecifický druh výsadby nevenuje.

Východiskom pre mobilnú výsadbu je doplnenie možností a hodnôt ostatných druhov výsadiet v priestranstvách. Doplnením je myslené využitie unikátnych možností mobilných výsadiet, ktorou je možnosť umiestniť výsadbu, tam kde by to inak z rôznych dôvodov nešlo. Toto doplnenie umožňuje vymedziť časti priestranstiev, prípadne pracovať s nedostatočným aktuálnym stavom výsadiet v mieste umiestnenia a nahradiť tak dočasne chýbajúce výsadby. Je tak umožnená i iná pridružená funkcia spojená s vlastnosťami prvkov detailu tohto manuálu.

Druhovú rôznorodosť mobilných výsadiet sa tu ruku v ruku stretáva s dizajnovými možnosťami prvkov detailu tohto manuálu. Diverzita je daná rôznymi kombináciami

materiálových, dizajnových a výsadbových riešení podporených dočasnou touto riešením. Najmenej častou sú mobilné výsadby stromov, kvôli svojej náročnosti, najčastejšie potom mobilné varianty drobných výsadiet. V rámci aplikácie výsadiet povrchov ako mobilných výsadiet sa dá hovoriť o rôznych výsadbách vo forme menších zelených striech spojených s prvkami tohto manuálu, prípadne riešeniami časti užitia. Možnosti hybridizácie foriem tejto skupiny výsadiet a prvkov sú tak viacmennej obmedzené iba invenciou ich autorov. Materiálové riešenie sa tak prevažne odvíja s ohľadom na požadovanú funkciu, trvácnosť alebo hmotnosť. Hmotnosť je využívaná hlavne v prípadoch, že sú výsadby spojené s pohybovými prvkami, ktoré moderujú pohyb. Úžitok funkcie je zas možné rozvinúť špecifickým materiálovým i dizajnovým riešením pokiaľ ide o hrantíky s čisto kvetovou výzdobou alebo debničky pre komunitné pestovanie rôznych druhov užitých alebo iných rastlín. Trvácnosť je potom jedna z hlavných vlastností prvkov detailu tohto manuálu. Tento druh výsadiet je veľmi spätý s časťou Užitie.

Údržba mobilných výsadiet je náročnejšia vo vzťahu k ich väčšej citlivosti k poškodzovaniu i špecifickej

forme závlahy prípadne iného druhu starostlivosti o tieto výsadby. Pokiaľ nie je použitý typizovaný prvok, ale atypické riešenie je oprava nosiča mobilnej výsadby náročnejším procesom. Je vhodné dôsledne uvažovať o použití podobného riešenia výsadby. Vhodným sa stáva ako opakovaný prostriedok pre oživenie a naštartovanie užívania rôznych mentálne zanedbaných priestranstiev.

Prístupov k mobilným výsadbám a ich ďalšiemu rozvoju je zaujímavý s ohľadom na ich špecifickosť ako hybridu s prvkom detailu. Technologický prístup tak môže využívať mimo merania stavu výsadby i všetky ďalšie IOT technológie. Ekonomický prístup môže vyplývať z novu použiteľnosti tohto druhu výsadby na inom mieste. Ekologický prístup v menších rozsahoch nerozvíja obdobne ako cyklický prístup, pokiaľ nie je súčasťou iného špecifického procesu. Komunitný prístup však naplno využíva možnosti mobilných výsadiet v kombináciách s prvkami detailu tohto manuálu. Vznikajú tak rôzne formy, ktoré sú niekedy dočasného charakteru.

Výsadby povrchov sú živúcim doplnkom priestranstiev Nitry – vyhranení, inštantnosťou i prvkami pobývania.

ROZVÍJAJ, NEZAHĽŤ!

Nutnosť mobilných výsadiieb je kľúčovou otázkou, ktorú si je nutné položiť pri návrhu ich umiestnenia. Mobilné výsadby by mali byť používané v situáciách, kde neexistuje spôsob, ako realizovať výsadbu v teréne, prípadne vtedy, keď je efekt vyvolaný mobilnou výsadbou, napríklad, kedy je žiadaný rýchly efekt doplnenia mobiliára.

Nutnosť je dobre zvážiť i s ohľadom na životnosť a teda náklady na zriadenie mobilnej výsadby, ktoré majú dve roviny, a to náklady na výsadby samotnú, strom, krík či trvalky a roviny nákladov na kontajner nesúci výsadbu, ktorý môže dosahovať významnú hodnotu, zvlášť u trvalejších a dlhodobodolných riešení.

Rastlina vysadená ako mobilná je náchylnejšia na výkyvy počasia, sucho, vzhľadom na obmedzené množstvo substrátu a nemožnosť čerpania zdrojov vody z väčšej hĺbky pôdy. Mobilná výsadba je i preto významne odkázaná na pravidelnú údržbu. Takýto režim sú schopné zvládať krátkodobé kvetinové výsadby so životnosťou v jednotkách rokov ponúkajúce výrazný estetický efekt. Nie vždy vhodné je to potom u stromov. Po nutnosti sa je vhodné pýtať i s ohľadom na prosperitu výsadby.

DOPLŇUJ A NEZAVADZAJ!

Doplnok skladby výsadiieb či mobiliára priestranstva, ktorým sa zvýši vizuálna ale i funkčná pestrosť priestranstva je možné realizovať pomocou mobilnej výsadby. Možné je kombinovať mobilné výsadby aj s ďalšími prvkami priestranstva, napríklad mobiliárom pre dosiahnutie silnejšieho efektu. Mobilná výsadba majúca charakter prevažne drobného detailu v priestranstve je do takýchto prvkov dobre integrovateľná. Zároveň môže byť mobilná výsadba aj prvkom použiteľným na vymedzenie jednotlivých častí priestranstva.

Veľkou výhodou mobilných výsadiieb môže byť ich zameniteľnosť, kedy je možné dodať často statickým a trvalo zariadeným priestranstvám dynamiku skrz obmenu mobilných výsadiieb v čase, napríklad podľa sezóny a vhodnosti tej ktorej výsadby pre dané ročné obdobie. Doplnok vďaka tomu môže byť na mieru šitý konkrétnej situácii či udalostiam.

Na druhú stranu, v duchu druhej časti hesla, by mali byť dočasné výsadby realizované tak, aby boli užitočným doplnkom a nevytvárali v priestranstve prekážky užívaniu. Výsadby za každú cenu, nielen mobilné, môžu byť kontraproduktívne a práve naopak, znížiť úžitkovú hodnotu priestranstva.

TVAR SLEDUJE FUNKCIU!

Produkt, ktorý je nositeľom mobilnej výsadby, napríklad kvetináč, je neoddeliteľnou súčasťou kompletu mobilnej výsadby. Bez produktu mobilná výsadba až na okrajové situácie nemôže existovať. Téma produktu, jeho voľba, je veľmi úzko previazaná s kapitolou pobytových ale i pohybových prvkov. V konkrétnych prípadoch môže podoba kvetináča variovať od lavičky po prvok brániaci vjazdu vozidiel.

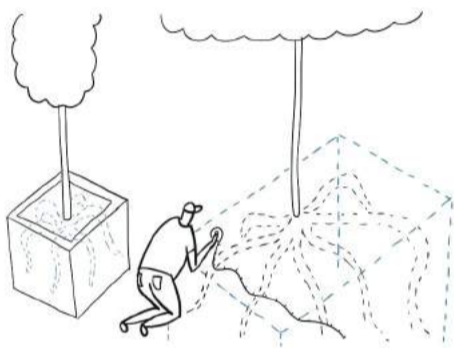
Vzhľadom na podobnú podobu s vyššie uvedenými prvkami, je u produktu vhodné sledovať obdobné kritéria dizajnu ale i pozície.

Z hľadiska dizajnu je vhodné sa držať v meste používaný dizajnových rád mobiliáru priestranstiev. V prípade významných priestranstiev by dizajn produktu mal byť súčasťou návrhu priestranstva, i v hypotetickej rovine, pre prípad budúceho umiestnenia.

Špecifickou kategóriou sú potom jestvujúce prevažne betónové kvetináče z druhej polovice 20. Storočia, ktoré sú v meste prítomné a často neslúžia k výsadbám. Nad významom týchto prvkov je nutné sa zamyslieť a prípadné nepotrebné kusy odstrániť a tie potrebné osadiť výsadbami či doplniť chýbajúce pobytové prvky, napríklad dosky lavíc.

ROZVÍJAJ, NEZAHĽŤ!

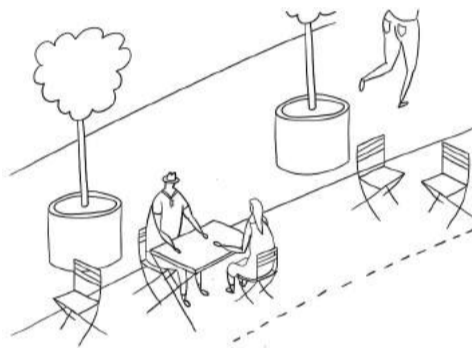
Mobilné výsadby považuj za spestrenie, nie riešenie!

Ilustrácia VM-N-1

Obmedzenia mobilných výsadiieb sú dané ich základným rysom - mobilitou. Tým, že majú byť mobilné, nemôžu byť hmotné, teda množstvo-hmotnosť substrátu, v ktorom môže výsadba rásť, je limitované potrebou manipulácie. Väčšinou je teda škála druhov mobilných výsadiieb redukovaná na výsadbu kvetín v črepníkoch, či hmotnejšie výsadby kríkov a malých stromov v kontajneroch. Takto vysadené rastliny majú sťažené životné podmienky, ktoré sa zvlášť u stromov podpisujú na ich dĺžke života. Mobilné výsadby nie sú súčasťou spojitých pôdy, kde sa môže šíriť vlaha, preto sú mimoriadne náročné na údržbu. Z týchto dôvodov je nutné o mobilných výsadbách uvažovať ako o dočasnom riešení, respektíve periodicky obnovovanom riešení. Bez údržby a obnovy sú potom výsledkom prázdne kvetináče tvoriace negatívny dojem z priestranstva.

Kompenzuj deficit zelene mobilnou výsadbou!

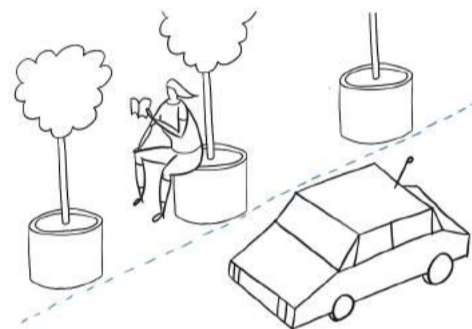

Ilustrácia VM-N-2

Deficit zelene v priestranstvách, kde zeleň z rôznych dôvodov nie je, či nemôže byť je možné kompenzovať mobilnými výsadbami. Nutné je mať na pamäti, že i s ohľadom na sezónnosť dočasných výsadiieb kvetín či obmedzenú životnosť dočasných výsadiieb stromov je nutné mobilné výsadby považovať za krátkodobé riešenie, napríklad po dobu, kým potreba mobilných výsadiieb pomíne. Trvalým riešením bude vždy len správne prevedená výsadba stromu či drobná výsadba do prirodzeného terénu. Mobilné výsadby v kombinácii s iným druhom využitia, napríklad mobiliárom môžu kompenzovať i deficit kvalitného pobývania, napríklad formou prvku dočasného pobývania ako je parklet.

DOPLŇUJ A NEZAVADZAJ!

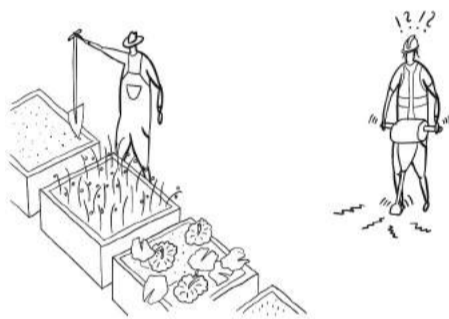
Keď je nutné, štruktúruj priestranstvá mobilnou výsadbou!

Ilustrácia VM-D-1

Vymedzenie časti priestranstiev, či ich oddelenie je možné pomocou mobilných výsadiieb. Táto možnosť je zvlášť vhodná pri dočasnom pobývaní, či udalosti, kedy sa časť priestranstva užíva iným než obvyklým spôsobom. Mobilné výsadby zároveň môžu slúžiť ako kultivovaný a aspoň trochu estetický druh zábrany, napríklad proti vjazdu či parkovaniu vozidiel, respektíve ako bezpečnostné opatrenie chrániace časť priestranstva užívanú výhradne chodcami dodávajúce tým užívateľom pocit bezpečia.

*Dopomôž príjemnému
pobývaniu mobilnými
výsadbami!*

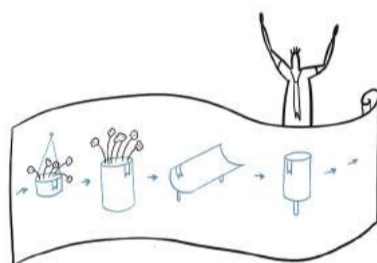

Ilustrácia VM-D-2

Pomôckou sa mobilné výsadby stávajú v prípadoch, kedy ich význam presahuje len čisto estetické kvality, obvykle vtedy, keď majú aj inú funkciu. Príkladom môžu byť mobilné výsadby v záhradách ako typu dočasného pobývania, kde sa v kvetináčoch pestuje zelenina na miestach, kde to iným spôsobom kvalita pôdy neumožňuje. Bez mobilnej výsadby by dočasné pobývanie v tomto prípade nebolo možné. Podobné platí i pri kombinácii s mobiliárom.

TVAR SLEDUJE FUNKCIU!

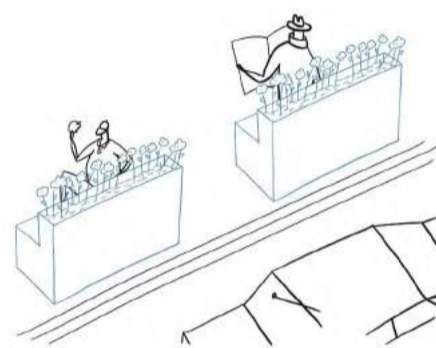
*Vzhľad kvetináčov rieš
v súlade s priestranstvom!*

Ilustrácia VM-P-1

Kvetináč je obvykle nositeľom náplne mobilných výsadiieb. Kvetináč môže mať rôzne podoby, veľkosti a spôsoby umiestnenia v priestranstve. V prípade, že je mobilná výsadba súčasťou komplexného riešenia priestranstva, je nutné aby podoba kvetináča korešpondovala s dizajnovým jazykom návrhu, napríklad aby bola príbuzná s dizajnom sedacieho mobiliáru u voľne stojacich mobilných výsadiieb, respektíve s dizajnom verejného osvetlenia u závesných kvetináčov. V ostatných prípadoch bude podoba zvolená primerane prostrediu, predsa len, mobilné výsadby sú využívané často ako predstupeň budúcich úprav dnes zanedbaných priestranstiev, kde je o nadväznosti na ich dizajnový jazyk ťažké hovoriť.

*Kombinuj mobiliár s mobil-
nými výsadbami!*

Ilustrácia VM-P-2

Mobiliár v priestranstvách, zvlášť sedací, môže byť veľmi účelne kombinovaný s mobilnými výsadbami. Posedenie v blízkosti rastlín vie byť príjemné. Navyše mobilná výsadba môže byť i nositeľom ďalších kvalít, napríklad protihlukového oddelenia či určitej zábrany oddeľujúcej mobiliár od okolia. Zároveň je táto kombinácia výhodná z hľadiska efektívneho využitia priestoru, pretože priestorové nároky kombinácie prvkov sú nižšie než pri jednotlivých prvkoch.

UŽITIE

je životom priestranstiev Nitry. Nitry, v ktorej môže žiť každý užívateľ bez rozdielu. V priestranstvách pre všetkých nemá degradácia užitia miesto. Nech sa jedná o nepochopenie, alebo cielené vytváranie bariér. Táto mäkká kvalita sa zložito kvantifikuje, no o to je jej premietnutie do návrhov priestranstiev dôležitejšie. Užitie je spolutvorcom občianskej spoločnosti a kvalitných medziľudských vzťahov, ktoré sú založené na tolerancii a pochopení. Všetci užívatelia priestranstiev Nitry tak tvoria Nitru živúcu.

Užitie je kvalitatívnym kritériom trávenia času v priestranstvách. Na túto požiadavku musia byť priestranstvá bez rozdielu schopné reagovať. Za predpokladu, že je smerovanie užitia v súlade s náplňou a koncepciou priestranstva, je možné v priestranstve realizovať náplne nad rámec bežných funkcií priestranstva. Pri dostatočnej miere tolerancie k priestranstvu aj užívateľom by mali bez problémov zniesť programové náplne, ktoré sú v ich prospech. Miera programu, priradená konkrétnemu priestranstvu je nastavená v zadaní priestranstva založenom na pochopení ich významovosti a a charakteru. Zároveň je vždy nutné myslieť na ďalšie možnosti, ktoré sa dnes zložito predvídajú a ponechať priestranstvám určitú mieru voľnosti užitia. Užitie je aj o umožnení náhodného a neplánovaného, o slobode bytia v priestranstvách bez rozdielu.

Čo je užitie? Užitie je čokoľvek, čo sa v priestranstve môže udiť - od veľkých koncertov až po nesmierne pestrú každodennú všednosť pobývania. Užitie je priemet pestrosti užívateľov v kombinácii s pestrosťou premien priestranstiev naprieč rokom či už v dôsledku prirodzeného pôsobenia ročných období, alebo premenlivosti dejov v priestranstvách.

Pre potreby popisu sú definované tri množiny užitia majúce viac samostatnú podobu častí manuálu - Udalosti zaoberajúce sa spôsobom, ako v priestranstvách organizovať hromadné akcie, Propagácia venujúca sa možnostiam a limitom informovania v prostredí mesta a tretie Pobývanie ukazuje cestu, ako tvoriť príjemné mesto pre každého. Jednotlivé časti manuálu sú koncipované tak, že vedia obstať sami o sebe, sú tak obecnými kvalitatívnymi kritériami priestranstiev.

Užitie je v týchto troch častiach manuálu popísané a zasadené skrz pravidlá a odporúčania do kontextu aktuálnych tém, ale aj stále platných generáciami overených múdier, ktoré je žiadané opakovať. Každá táto časť je delená na trojicu tém, základných pravidiel, pre každú tému definuje trojicu kategórii, ktoré popisujú aspekty obecného prístupu - etiky, usporiadania a detailu platné pre danú tému. Jednotlivé zložky časti manuálu si kladú za cieľ popísať rozvinutie týchto aspektov pre jednotlivé javy s ohľadom na priemet do priestranstiev a vzťah k užívateľom. Rozhodne nie je možné považovať toto rozvinutie za konečné a úplné a je možné ho doplniť ďalšími príkladmi daného pravidla.

Východiská dobrého užitia

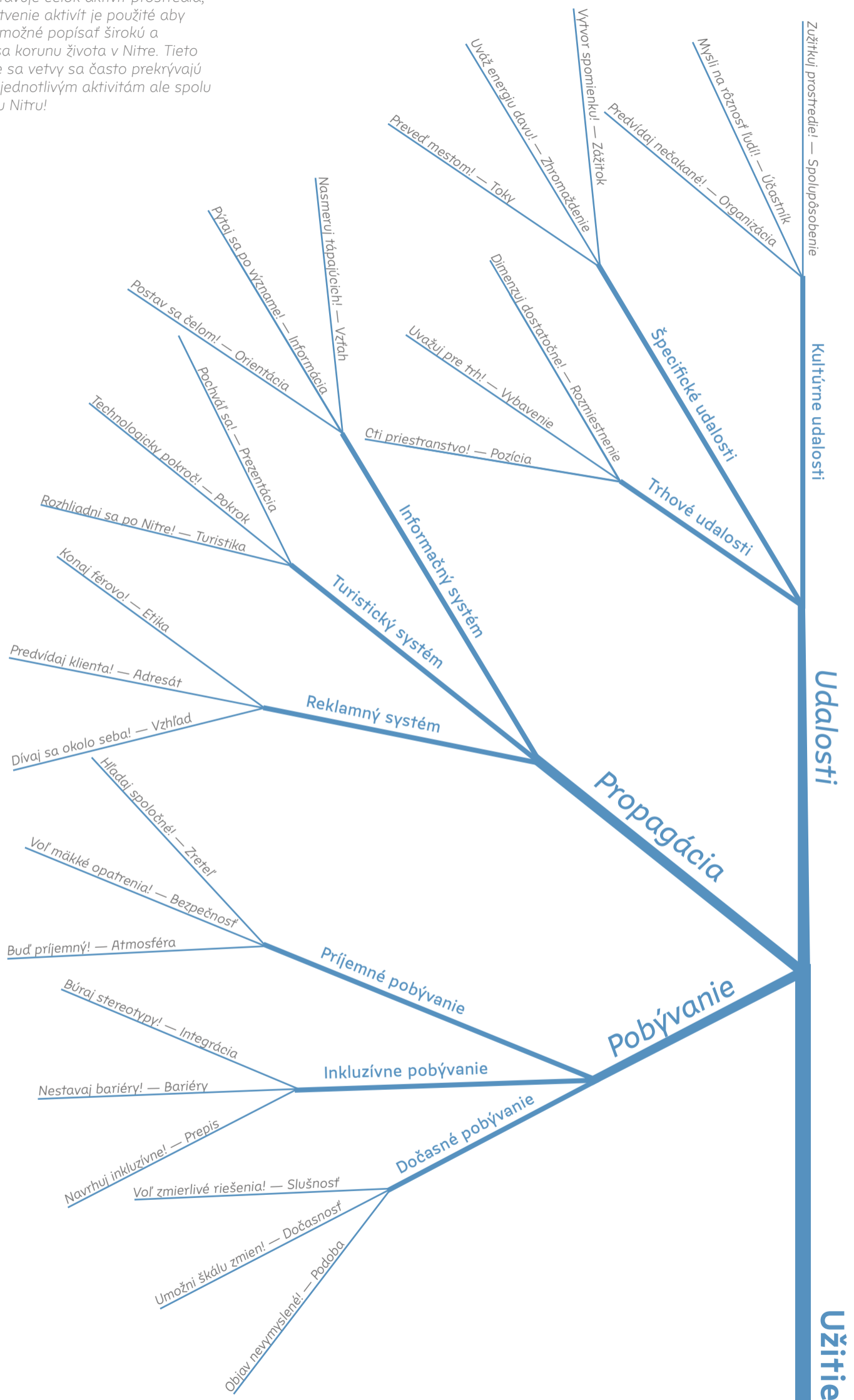
predstavené v analytickej časti sú premietnuté do konkrétnych pravidiel a doporučení aplikovateľných na užitie. Užitím nie sú také činnosti, ktoré nie sú žiadúce pre priestranstvá z ľubovoľných dôvodov.

Rovnako, ako je samotné užitie mätko definovanou kategóriou, aj samotné pravidlá a odporúčania v snahe postihnúť možnú pestrosť podôb užitia sú radšej dobrou radou, ktorou je vhodné sa riadiť. Heslom nech je pomôž a neuškod.

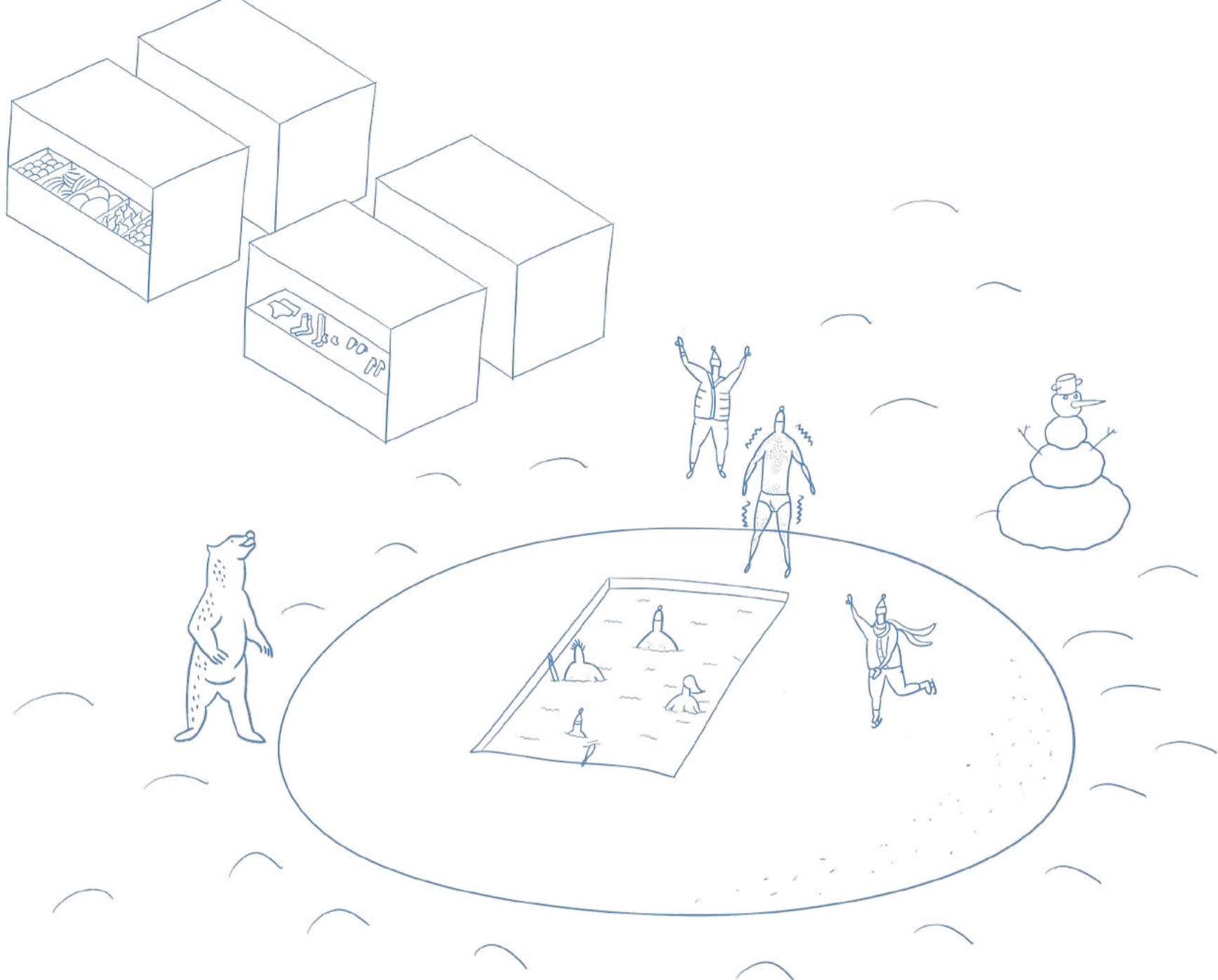
Cieľom užitia je popísať pravidlá pre pestrú škálu situácií, ktoré v priestranstvách môžu nastať a definovať spôsob, ako spraviť užitie čo najpríjemnejším širokému okruhu užívateľov, vrátane stanovenia základných procesov vedúcich k cieľovému stavu.

Cieľový stav je možné charakterizovať ako stav, kedy je Nitra naozaj živúcou. V priestranstvách sa deje pestrá škála organizovaných aktivít naprieč obdobím roka a pozíciou v rámci mesta a zároveň sa v priestranstvách deje pestrá škála neorganizovaných aktivít realizovaných samotnými obyvateľmi, ktorí majú vrelý vzťah k ich priestranstvám a radi v nich trávajú svoj čas.

Užitie predstavuje celok aktivít prostredia, základné vetvenie aktivít je použité aby bolo vôbec možné popísať širokú a rozvíjajúcu sa korunu života v Nitre. Tieto rozrastajúce sa vetvy sa často prekrývajú vo vzťahu k jednotlivým aktivitám ale spolu tvoria živú Nitru!

UDALOSTI sú krátkodobým vzruchom v priestranstvách, kedy sa všedné stáva nevšedným, zanechávajúc zážitok, ktorý môže pretrvať v pamäti či zároveň všednou chvíľou, ktorú je možné zažívať v pravidelných intervaloch. Nech sa jedná o kultúrne, špecifické či trhové udalosti ich pôsobenie na priestranstvá je prejavom ich dôstojnosti, nezameniteľnosti i hodnotnej všednosti nášho každodenného prostredia. Udalosti sú signálom pestrého užitia priestranstiev a ich možností.

Udalosti sú aktívnou zložkou užívania priestranstiev. Udalosti vnášajú do priestranstiev dynamiku a vzruch toľko odlišnú od bežných dejov, hoc môžu byť sami o sebe bežnými. Udalosti sú príležitosťou k zažívaniu priestranstiev.

Možnosť usporiadania udalostí by mala byť daná pre všetky hlavné a vedľajšie priestranstvá za predpokladu, že to nie je v rozpore s primárnym užívaním priestranstiev a ich podobou. Samotné priestranstvá majú byť na udalosti po materiálno-technickej stránke pripravené.

Dlhodobým cieľom by mala byť podpora udalostí vo viac okrajových častiach Nitry, nie len v samotnom ťažisku tak, aby udalosti boli prístupné čo najširšiemu okruhu potenciálnych návštevníkov. Prístupnosť v zmysle blízkosti je jedným z aspektov nízkoprahového využitia.

Do budúca by mal byť zhodnotený potenciál výstavniska Agrokomplex, ktoré by nemalo byť len areálom za plotom, ktorý je síce živý, no len raz za čas a len pre určitých ľudí. Výstavnisko by malo byť smerované k premene na živšie a otvorenejšie priestranstvo minimálne s režimovým prístupom. Úlohou Agrokomplexu dnes nie sú len výstavy súvisiace

s poľnohospodárstvom, ale udalosti ako také v celej šírke významu slova, ktoré budú prístupné širokému okruhu návštevníkov počas celého roka. Zachovanie udalostí s poľnohospodárskou tematikou ako silným motívom celého výstavniska popri iných udalostiach je do budúca žiadané.

Nehľadiac na aktivity spojené so zaradením Nitry medzi medzinárodné kultúrne centrá, boli nastavené procesy, ktoré sú do budúca prísľubom pestrej ponuky kultúrnych i iných udalostí. Žiadané je zhodnotiť a pretaviť tieto aktivity do fyzickej podoby, do udalostí a života v Nitre.

Časť manuálu *Udalosti* pozostáva z troch kapitol - *Kultúrne udalosti*, *Špecifické udalosti* a *Trhové udalosti*. Jednotlivé kapitoly sú delené na tri základné skupiny pravidiel so záberom od celku k detailu venujúc sa pozícií prvku v priestranstve a väzbou na širší kontext, usporiadaním prvkov a vzájomnými väzbami medzi nimi a na najnižšej úrovni detailu. Spolu je predstavených 60 rád, odporúčaní a pravidiel venujúcich sa téme udalostí. Tie sú obecnými návodmi pre niektoré bežné situácie vznikajúce vo vzťahu k priestranstvám.

18 rád sa venuje *Kultúrnym*

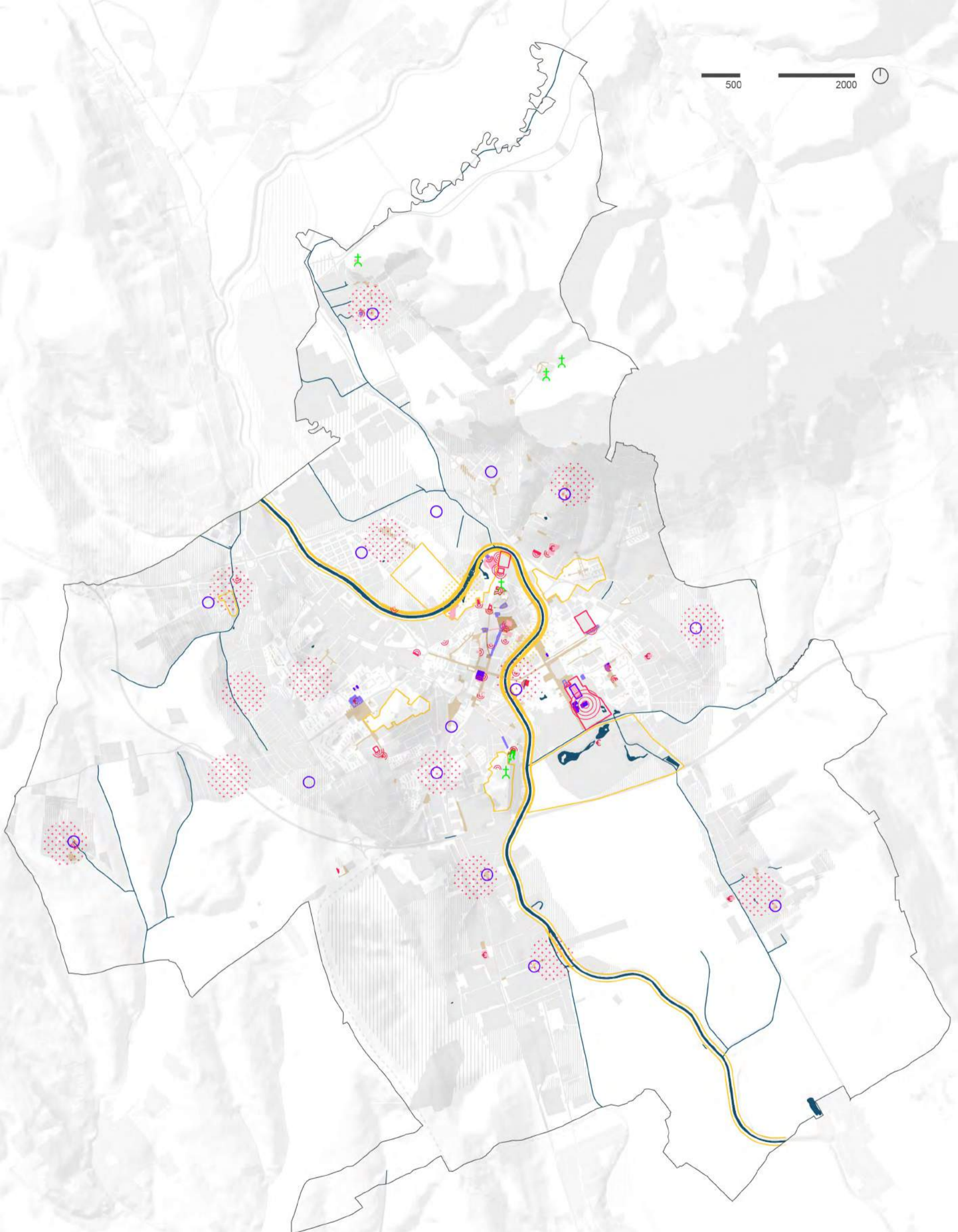
udalostiam, u ktorých definuje princípy ako organizovať kultúrne udalosti priestranstvu primeraného charakteru, ktoré sú jedinečné a zapamätateľné a zároveň definuje princípy pre materiálne zabezpečenie týchto udalostí s ohľadom na primeraný komfort účastníkov.

12 rád sa zaoberá *Špecifickými udalosťami* definujúc, čo sa pod týmto pojmom myslí a stanovením pravidiel pre rôzne kategórie špecifických udalostí.

Najväčší objem - 30 rád je venovaný *Trhovým udalostiam*, zaoberajúc sa organizačnou rovinou trhu, pozíciou trhov v rámci mesta, vzťahom trhu a priestranstva a samotnou podobou vybavenia trhu či trhových priestranstiev.

Cieľom časti manuálu je stav, kedy naprieč priestranstvami budú organizované jedinečné udalosti vhodne dopĺňajúce charakter priestranstiev, na ktoré budú obyvatelia aj návštevníci radi chodiť a ešte radšej spomínať.

Nitra živúca je mestom, ktoré žije kultúrou, aktívne a zdravo, kde je počas roka pestrý premenlivý program pre rozdielne skupiny užívateľov.

- trhy pravidelné, príležitostné
- miesta pre rozšírenie ponuky trhov
- oblasti podpory užitia rieky a brehov
- spevnené priestranstvá hlavné
- vybavenosť s potenciálom expanzie programu

- kultúrne akcie pravidelné
- potenciál lineárneho športu, intenzity
- oblasti potreby podpory kultúry
- spevnené priestranstvá vedľajšie
- miesta pre športové aktivity v kraj. priestranstvách

- využitie priestr. aktívnou stavbou
- pútné miesta
- priestranstvá pre kultúru za úplatu
- stavby pútných miest

Kultúrna udalosť je sviatkom v priestranstve. Takáto udalosť privádza nezvyčajné množstvo ľudí do priestranstiev a vytvára príležitosť k nezvyčajným situáciám a interakcii medzi rôznorodou paletou užívateľov. Kultúrna udalosť je žiadaným spestrením všedného života, kedy na chvíľu umožní zabudnúť na všedné.

KULTÚRNE UDALOSTI

sú udalosti v priestranstvách majúce punc výnimočného a sviatočného, na rozdiel od všednejších trhov. Kultúrne udalosti slúžia k zábave, poučeniu a povzneseniu ducha ich návštevníkov. Zmyslom kultúrnej udalosti je vytvorenie pridanej hodnoty aj pre priestranstvo a aj pre jeho užívateľov.

Kultúrne udalosti je vo všeobecnosti žiadané vnímať ako možnosť spoločenského vyžitia, vzdelávania a vzájomného zdieľania medzi obyvateľmi. V širšom rámci sa jedná o spôsob tvorby občianskej spoločnosti a inkluzívneho mesta.

Škála možných podôb kultúrnych udalostí je veľmi široká. Podoba kultúrnych udalostí variuje podľa druhu kultúry, predpokladanej návštevnosti, významu a charakteru udalosti. Podľa druhu kultúry je možné rozlišovať koncertné udalosti, performatívne udalosti a udalosti vizuálneho umenia. Podľa návštevnosti je možné rozlíšiť najmenšie do 50 divákov, malé do 200, stredné do 500 a veľké nad 500 divákov. Podľa významu sa jedná buď o udalosti lokálne, lokálne, celomestské či presahujúce hranice mesta svojim významom. Podľa charakteru sa dajú rozlíšiť na komorné, s prevahou miest na sedenie

a dynamické, kde sa väčšinou počíta so státisícami divákov. V priestranstvách je možné usporiadať širokú škálu podôb od komorného divadelného predstavenia pre pár ľudí po veľké slávnosti celomestského charakteru s návštevnosťou v tisícoch. Vo všeobecnosti je žiadané považovať každú kultúrnu udalosť za žiadúcu, ak je v súlade so zmyslom kultúrnej udalosti a priestranstvom, kde sa má odohrať.

Pôvodcom kultúry v meste sú kultúrne subjekty a mesto. Vplyv mesta na kultúrny život v priestranstvách je významný. Mesto je významným pôvodcom nekomerčnej kultúry konanej z nezištných dôvodov, ako služba občanom. Kultúrne subjekty je možné si predstaviť ako kultúrne inštitúcie, či mestské, alebo súkromné, ktoré majú záujem o tvorbu kultúrnych udalostí v priestranstvách. Pôvodcom prejavujúcim záujem o produkciu kultúry v priestranstvách či už v podobe samostatných kultúrnych udalostí, alebo expanzie svojej náplne do priestranstiev by takáto aktivita mala byť umožnená.

V meste je žiadané podporovať fungovanie nezávislej kultúry obvykle operujúcej na komunitnej a nekomerčnej báze. Nezávislá kultúra, nezaťažená väčšinovým názorom je

žiadaným zdrojom nových vplyvov a podnetov, ktoré napomáhajú rozširovať obzory obyvateľov mesta. Nezávislá kultúra je často silným hýbateľom kultúrneho života v meste.

Rovnako, ako kultúrna udalosť môže nadobúdať širokú škálu podôb, aj samotná náplň kultúrnej udalosti je pestrá. Z podstaty šírky pojmu kultúra a umelecká tvorba nie je možné vylúčiť nejaký druh tvorby len preto, že sa niekomu nepáči, za predpokladu, že sa nejedná o protiprávne konanie napríklad v podobe prezentácie nevhodného obsahu. Kultúra v meste by mala byť pestrá, rovnako ako sú pestrí ľudia zaujímaví sa o kultúru a priestranstva, v ktorých sa odohráva. Vo všeobecnosti je žiadané primárne podporovať kultúrne udalosti s presahom, s náplňou obohacujúcou ducha aj mesto prostou zábavou, no vzhľadom na širokú ponuku priestranstiev v meste nehrozí nemožnosť uspokojiť potreby rôznych skupín v jeden čas.

Predstavené pravidlá nadväzujú a rozvíjajú niektoré myšlienky prezentované v širších kultúrnych strategických dokumentoch mesta, ktoré sú významným impulzom pre rozvoj kultúry.

ZUŽITKUJ PROSTREDIE!

Spolupôsobenie je vzťahom medzi kultúrnou udalosťou a priestranstvom v ktorom sa koná. Vzťah by mal byť symbiotický, nie parazitický. Kultúrna udalosť bez priestranstva v ktorom sa môže konať nemôže vzniknúť. Pre priestranstvo a jeho užívateľov je zas kultúrna udalosť žiadaným spestrením všednosti.

Kultúra v prostredí priestranstiev by mal mať kultúru. Kultúrou kultúry je myslené to, aké udalosti a v akej podobe pripustiť do priestranstiev. Všeobecné pravidlo je, že udalosť by obsahom aj podobou mala byť primeraná miestu, kde sa koná. Veľký festival s niekoľko tisícovou návštevou nie je žiadané usporiadať v priestranstvách centrálného mesta, naopak, takému veľkému podujatiu svedčí voľnosť periférie či areálov ako napríklad Agrokomples. Na druhej strane, komorná udalosť o pár desiatkach účastníkov viac vynikne v komornom priestranstve.

Spolupôsobenie môže nadobúdať aj význam vzťahu medzi budovou, priestranstvom a tým čo sa odohráva v budove s možnosťou expanzie do priestranstva. Možné je hovoriť o hybridnom priestore na pomedzí, akejsi difúznej vrstve, ktorá je žiadaná pre obe strany systému.

MYSLI NA RÔZNOŠŤ ĽUDÍ!

Účastník kultúrnej udalosti je divák aj vystupujúci. Tým vzniká dualita vzťahov a potrieb, ktoré sa líšia podľa uhlu pohľadu. Účastník môže byť priamy, ktorý sa aktívne zapája do diania, alebo nepriamy, ktorý pozoruje udalosť z povzdialia, prechádza okolo udalosti alebo je len obyvateľom domu v blízkosti udalosti.

Cieľom by malo byť snažiť sa vyhovieť v čo najväčšej miere všetkým účastníkom. Základom úspešnej udalosti je slušnosť a rešpektovanie slabších. Najslabším účastníkom je zvyčajne obyvateľ z okolia.

Aktívni účastníci môžu byť zástupcami rôznych skupín ľudí. Kultúrna udalosť v prostredí priestranstiev je nediskriminačnou a v čo najväčšom rozsahu kompenzuje znevýhodnenia účastníkov. Tým je možné naplniť jeden z cieľov kultúrnej udalosti, povzniesť ducha a zažiť neobvyklé práve skrz možnosť zdieľania medzi rôznymi skupinami návštevníkov.

Z pohľadu účelu kultúrnej udalosti, teda naplnenia vyššej roviny potrieb divákov je žiadané brať v prvom rade ohľad na diváka, ktorý je obvykle početnejšie zastúpený a až potom na účinkujúceho, pre ktorého je kultúra prácou. Dôraz by mal byť kladený na pokrytie potrieb divákov.

PREDVÍDAJ NEČAKANÉ!

Organizácia kultúrnej udalosti znamená materiálne a priestorové zabezpečenie potrieb vyvolaných udalosťou. Konkrétne sa jedná o zabezpečenie potrieb divákov v celej šírke významu slova potreba, potrieb účinkujúcich a materiálne vybavenie.

Organizácia kultúrnej udalosti by mala mať kultúrnu podobu. Tým sa zabezpečí dôstojnosť pokrytia potrieb. Kultúrna podoba má dve strany mince. Jednou je vhodnosť a primeranosť pre návštevníka či účastníka. Druhou je dôstojnosť voči priestranstvu. Tieto dve roviny môžu byť vo vzájomnom konflikte. Riešenie konfliktu môže vo výsledku znamenať aj nutnosť prehodnotenia celkovej podoby udalosti.

Možnosť organizácie kultúrnej udalosti nie je právom, ktoré je automaticky dané. Kultúrna udalosť je len jednou z možných náplní priestranstiev. Nutné je počítať z možnosťou, že kultúrna udalosť neprimeranej podoby nemusí byť umožnená.

Témou, ktorá bezprostredne súvisí s kultúrnymi udalosťami v priestranstvách je komercializácia priestranstiev, teda využívanie priestranstiev za účelom zisku. Vo všeobecnosti je túto aktivitu nutné minimalizovať, ak znamená oslabenie verejného vo využití priestranstiev.

ZUŽITKUJ PROSTREDIE

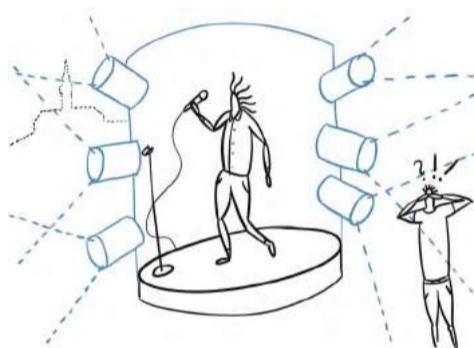
Vytvor atmosféru z prítomného prostredia!

Ilustrácia
KU-S-1

Kulis kultúrnej udalosti môžu mať podobu stavieb a vybavenia priestranstva, v ktorom sa udalosť koná. Prostredie spoluvytvára zážitok z udalosti. Vhodné je zapojiť do dramaturgie udalosti kulisy autentického prostredia, ktoré je naprieč mestom veľmi premenlivé, ako napríklad stavby, umelecké diela, charakteristické vegetačné prvky, rovnako ako aj vzdialenejšie pohľadové dominanty. Kultúrna udalosť v meste nemusí vyzerať ako tá na zelenej lúke. Jednotlivé kultúrne udalosti môžu mať svoje typické miesto s typickými kulisami.

Dbaj na primeranosť podoby udalosti ku kontextu!

Ilustrácia
KU-S-2

Strohosť, zvlášť v rovine vizuálna, je vhodným kvalitatívnym parametrom kultúrnej udalosti v mestskom prostredí. Mesto samo je vizuálne podnetným prostredím, ktoré nie je obvykle žiadané prebiť príliš efektnou či svetelnou produkciou, pokiaľ sa nejedná o udalosť založenú na vizuálnej podobe. Dôraz by mal byť kladený na obsahovú podobu a dramaturgiu smerom k primeranosti voči danému prostrediu, v ktorom sa udalosť odohráva.

Vytvor priestor pre zapojenie miestnych!

Ilustrácia KU-S-3

Spolupráca medzi organizátormi kultúrnej udalosti a miestnymi kultúrnymi inštitúciami, komunitou či spolkami prináša prospech udalosti aj zainteresovaným aktérom. Pozitívnym efektom môže byť širšia podpora a záujem verejnosti o akciu na jednej strane, priestor k sebarealizácii a prezentácii na strane druhej. Vhodné je hľadať cesty, ako kultúrnu udalosť spraviť otvorenú pre širší okruh účastníkov.

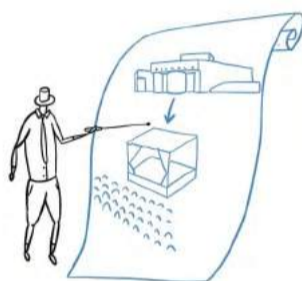
*Hľadaj hľadisko
v priestranstvách!*

Ilustrácia KU-S-4

Hľadiskom kultúrnej udalosti s veľkou výhodou môže byť svažité priestranstvo či okná domov. Vhodné je využiť morfológiu terénu ako jednoduché riešenie hľadiska pre divadelné a kultúrne udalosti či koncerty so sedením divákov. Udalosti usporiadané medzi budovami si nájdu svojich divákov aj u obyvateľov okolitých budov, ktorí vo výsledku ani nemusia opustiť svoj domov.

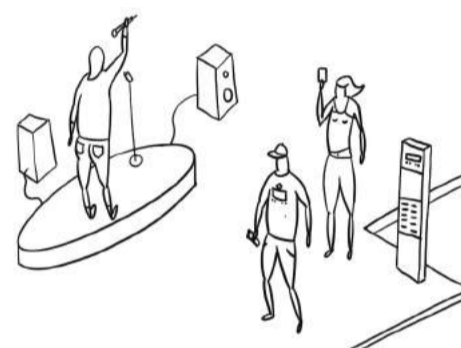
*Podpor expanziu verejných
inštitúcií do priestranstiev!*

Ilustrácia KU-S-5

Inštitúcie s predmetom činnosti v kultúre ako sú divadlá, galérie, umelecké školy a ďalšie by mali mať nárok na využívanie priestranstiev pred ich sídlom na vlastné aktivity. Žiadané je, aby inštitúcie expandovali mimo ich budovy a tým oslovil ľudí, ktorý by normálne do vnútra z rôznych dôvodov nevstúpili. Konkrétnymi formami môže byť letná scéna divadla, vonkajšie výstavy galérii či prezentácia študentov umeleckých škôl.

*Oslov a miešaj rôznych
účastníkov na udalosti!*

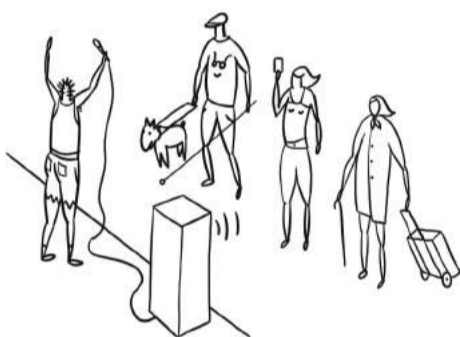

Ilustrácia KU-S-6

Živé priestranstvá, bez rozlíšenia polohy v rámci mesta, sú vhodným miestom pre usporiadanie kultúrnych udalostí. V priestranstvách, kde je zvýšený pohyb ľudí, vie kultúrna udalosť osloviť aj ľudí, ktorí o udalosti nevedeli či o ňu bez priamej skúsenosti nemali záujem. Časť z ľudí prechádzajúcich priestranstvom sa určite zapojí. Stačí byť otvorený a neodmietnuť ich.

MYSLI NA RÔZNOŠŤ ĽUDÍ!

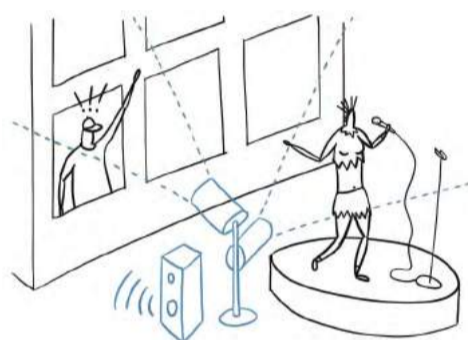
Privítaj každého záujemcu o kultúru!

Ilustrácia KU-Ú-1

Návštevníkom kultúrnej udalosti vo verejných priestranstvách môže byť ktokoľvek. Väčšina kultúrnych akcií vo verejných priestranstvách by mala byť zadarmo a pre každého. Nediskriminačný princíp priestranstiev by mal byť zachovaný aj pri konaní kultúrnych udalostí. Samozrejme je nutné myslieť na osoby s hendikepom a prípadne kompenzovať bariéry v danom priestranstve.

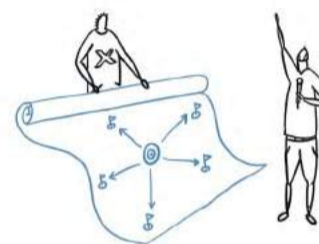
Buď ohľaduplný k nedobrovoľným účastníkom!

Ilustrácia KU-Ú-2

Okolie priestranstva, kde sa kultúrna udalosť koná, je tiež účastníkom udalosti, aj keď často nedobrovoľne. Žiadané je rešpektovať práva obyvateľov (ľudí i zvierat) okolitých stavieb a nebyť napríklad hlučný vo večerných hodinách, neznečisťovať okolie či neprodukovať nadmerné svetelné znečistenie. Vhodné je pred konaním udalosti oboznámiť okolie so zámerom a zaujímať sa o postrehy či požiadavky k udalosti. S rešpektom k okoliu je veľká šanca, že sa udalosť bude môcť zopakovať.

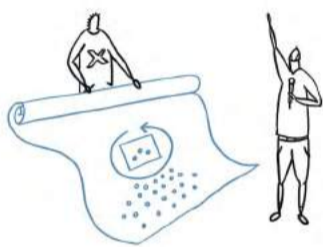
Podporuj kultúrne udalosti mimo centrum mesta!

Ilustrácia KU-Ú-3

Nárok na kultúru má aj periféria. Je žiadané podporovať organizáciu kultúrnych udalostí mimo centrum mesta, na panelových sídliskách, v dedinách, ktoré sú súčasťou Nitry ale aj v suburbánnych obytných štruktúrach. Kultúra na periférii má veľký význam pre život týchto častí mesta, kde sa z princípu ich periférnosti veľa vecí nedeje a nie je tam pestrá ponuka spoločenského využitia. Podporou kultúry na periférii sa dáva najavo, že aj na periférnych polohách záleží a že sú súčasťou mesta. Vhodnou sieťou záchytných bodov pre kultúru sú kultúrne domy a priestranstvá v ich blízkosti.

Orientáciou pódia nezníž zážitok diváka z udalosti!

Ilustrácia
KU-Ú-4

Pódium je významným prvkom kultúrnej udalosti. Pozícia pódia má dve roviny - rovinu interpreta a rovinu diváka. Divák by mal byť nadradený interpretovi, už len z toho dôvodu, že ich je obvykle viac. Pódium je vhodné orientovať tak, aby divák nebol oslnený v najhoršom prípade nízkym zapadajúcim slnkom za pódium. Ďalej je pódium a jeho ozvučenie riešiť tak, aby pozícia nemala negatívny vplyv na kvalitu zvuku v dôsledku lomu zvukových vln o vystavané prostredie priestranstva.

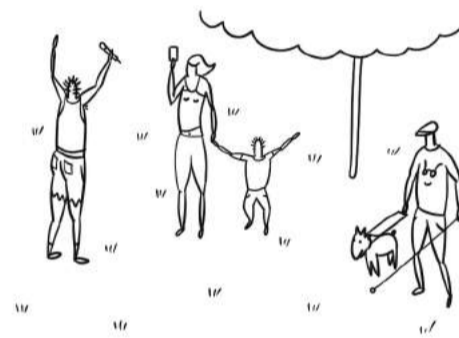
Vytvor podpriestory aby sa každý divák cítil komfortne!

Ilustrácia KU-Ú-5

Zónovanie kultúrnej akcie je možné si predstaviť ako rozostavenie jednotlivých prvkov do ucelených funkčných súborov minimalizujúc vzájomné konflikty, ale aj ako definovanie miery zapojenia diváka do akcie v rámci rôznych zón. Žiadané je dať možnosť vybrať si, ako veľmi chce byť divák zapojený. Hodnotný zážitok môže mať rovnako divák sediaci v kludnejšej časti priestranstva aj najaktívnejší účastník skákajúci pod pódium

Vytvor prívetivé a inkluzívne prostredie udalosti!

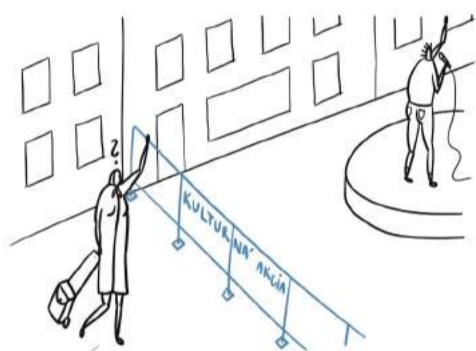

Ilustrácia KU-Ú-6

Prívetivosť kultúrnej udalosti je daná prívetivosťou prostredia v ktorom sa koná a prívetivosťou úprav vykonaných organizátormi udalosti. Atribútom prívetivého prostredia je bezpečie, dostatok tieňa, možnosť osvieženia či inkluzivita. Pri organizácii udalosti by malo byť myslené na všetky skupiny návštevníkov naprieč vekovým spektrom a pohlaviami. Pre slabších nech je priestor vždy bezpečný a prehľadný, s možnosťou nebyť v dave, s možnosťou posadiť sa či pobývať v tieni ...a samozrejme bezbariérový.

PREDVÍDAJ NEČAKANÉ!

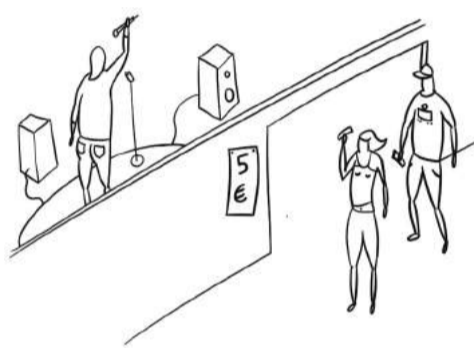
Neoddeľuj udalosť neprekročiteľnými bariérami!

Ilustrácia
KU-O-1

Spojitosť priestranstva, kde sa odohráva kultúrna udalosť by mala byť zachovaná. Žiadané je nevydeľovať udalosť z priestranstva neprekročiteľnými fyzickými bariérami, ako je napríklad oplotenie. Fyzické bariéry môžu znížiť užitosť priestranstva pre užívateľov nezúčastnených na udalosti. Ak už je nutné oddeliť udalosť, respektíve definovať miesto, kde sa môže odohrať, je vhodné použiť mäkké prvky pre oddelenie, ako je mobiliár alebo vybavenie udalosti.

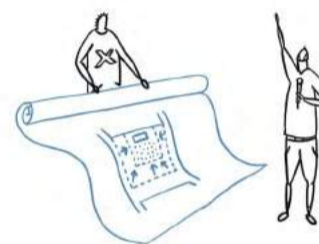
Udalosti za úplatu prednostne konaj v areáloch!

Ilustrácia KU-O-2

Poplatok za kultúrne udalosti v priestranstvách je na určitom druhu priestranstiev možné vyberať, aj keď komercializácia priestranstiev nie je preferovaným riešením. Udalosti, kde je nutný výber vstupného, ktorý je obvykle spojený s potrebou uzavretia priestranstva, nech je výber efektívny. Je vhodné prednostne organizovať v priestranstvách s režimom, teda takých, ktoré sú sami oplotené a prístupné len v konkrétny čas dňa za úplatu či zdarma. Príkladom môže byť Agrokomplex či areály stavieb občianskej vybavenosti.

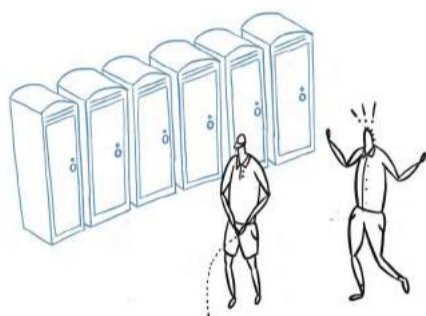
Minimalizuj zábor priestranstva vybavením udalosti!

Ilustrácia KU-O-3

Zábor priestranstva v dôsledku kultúrnej udalosti je vhodné minimalizovať. Záborom sa primárne rozumie plocha pre vybavenie, ktorá nie je prístupná návštevníkom a teda nie je v čase konania udalosti súčasťou priestranstva, napríklad slúžiaca pre pódium, zázemie udalosti, odstavenie vozidiel udalosti a podobne. Vhodné je voliť také riešenia, ktoré sú priestorovo úsporné. Doporučené percento na tieto zábery je maximálne 10% predpokladanej plochy udalosti.

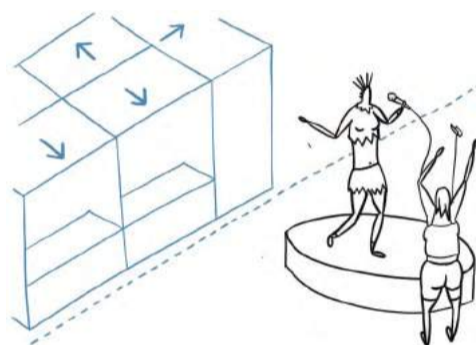
Umiestni dostatok hygienického zázemia!

Ilustrácia KU-O-4

Hygienické zázemie obsahujúce v minimálnom rozsahu toalety, vrátane bezbariérových toaliet, zdroj pitnej vody a prebaľovací pult musí byť súčasťou kultúrnej udalosti. Pre udalosti v priestranstvách, kde sú verejné toalety či je možné využiť zázemie vo verejnej budove, je vhodné namiesto mobilného riešenia využiť už vybudovanú infraštruktúru obvykle vyššej kvality. Hygienické zázemie je vhodné umiestniť mimo hlavného stretávacieho priestoru, no tak, aby bolo ľahko dostupné a zároveň bezpečné.

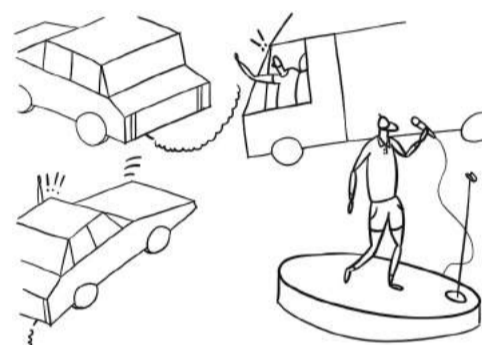
Nenechaj návštevníka udalosti na suchu!

Ilustrácia KU-O-5

Občerstvenie pre účastníkov kultúrnej udalosti je dobrým štandardom a zároveň spôsobom, ako ponúknuť ďalšiu vrstvu a priestorovom priemetu zónu v priestranstve, kde sa udalosť koná. Občerstvenie môže zaujať aj ľudí, ktorí o udalosť nemajú záujem. Pri výbere druhu prevádzok zabezpečujúcich občerstvenie je vhodné voliť taký druh, ktorý korešponduje s udalosťou a zároveň je schopný pokryť chuť čo najširšieho okruhu účastníkov. Občerstvovacie zariadenia je vhodné umiestniť na okraj predpokladaného priestoru udalosti. Môžu tvoriť priepustný lem vymedzujúci plochu udalosti. Občerstvovacie zariadenia sa riadia pravidlami pre trhy. Pitná voda by mala byť k dispozícii zdarma a komukoľvek.

Dopravu vyrieš systematicky a vopred!

Ilustrácia KU-O-6

Kapacita parkovania by mala odpovedať veľkosti udalosti, predpokladanému počtu návštevníkov a pôvodu návštevníkov. Je vhodné rozlišovať, či sa jedná o lokálnu udalosť, kde prídu prevažne miestny, ktorí prakticky nepotrebujú parkovacie kapacity, alebo sa jedná o udalosť presahujúcu mesto, kde je nutné veľmi dbať na dostatok parkovania a prípadne aj zriadiť záchytné parkoviská či verejnú dopravu, pretože sa bude očakávať veľký počet cezpoľných návštevníkov. Platí, že návštevníci by nemali blokovať parkovacie kapacity obyvateľov okolia, kde sa udalosť koná. Vozidlá návštevníkov by nemali blokovať prevádzku na pozemných komunikáciách.

Špecifická udalosť je jedinečnou vo všednosti priestranstiev, nezvyčajným spôsobom trávenia voľného času a v neposlednom rade spôsobom poznávania hodnôt. Vzruch špecifickej udalosti sa stáva neopakovateľným zážitkom, ktorý sa dokáže hlboko zapísať do pamäte zúčastnených obyvateľov jedinečnosťou náplne alebo ovplyvnenia priestranstiev.

ŠPECIFICKÉ UDALOSTI

sú udalosti v priestranstvách s nádychom jedinečnosti a neopakovateľnosti. Pojem špecifickej udalosti je nesmierny široký. Niekedy je ťažšie presne rozlíšiť medzi kultúrnou a špecifickou udalosťou, no v zásade to ani nie je nutné, vzhľadom na to, že oba termíny majú pozitívny nádych. Špecifickú udalosť je vo všeobecnosti možné považovať za udalosť, ktorá neobvyklým spôsobom využíva obvyklé miesto či dáva miestu neobvyklý význam, kombináciu neobvyklého využitia neobvyklého miesta alebo udalosť s neobvyklou dramaturgiou. Napríklad si je pod tým možné predstaviť historické slávnosti v priestranstvách, kde je nezvyčajnosťou posunutie roviny času a doby, ďalej využitie jazera v parku na plávanie, tvorbu land artu v prostredí (ne) kultúrnej krajiny či vcelku konvenčnú púť a ďalšie udalosti využívajúce priestranstvá špecificky, prípadne využívajú dramaturgiu priamo či nepriamo nadväzujúcich priestranstiev.

Špecifické udalosti sú pre svoju ťažšie ukotvitelnú formu otvoreným žánrom, ktorý vyžaduje otvoreného adresáta a otvorenosť mesta, ktoré je schopné pochopiť význam udalosti. Z dôvodu voľnosti žánru sa ťažšie

definujú presné mantinely, pretože presná definícia môže znamenať vylúčenie niektorých zatiaľ neznámych foriem udalosti.

Za špecifickú udalosť sú považované aj športové udalosti bez rozlíšenia. Podpora aktívneho životného štýlu a športu v priestranstvách je žiadaná. Šport je dynamickým spôsobom využitia priestranstiev, skrz ktorý je možné vnímať priestranstvá v odlišných súvislostiach než pri bežnom pobývaní. Šport je dôležitý podporovať aj s ohľadom na podporu zdravia populácie mesta. Športovanie by malo byť umožnené vo všetkých priestranstvách. Predstava hrania futbalu v parku či na plošne rozsiahlom námestí nie je vôbec v rozpore s priestranstvom, práve naopak, jedná sa o toľko žiadaný krátkodobý vzruch typický pre špecifické udalosti. Samozrejme, športovanie by nemalo znamenať zníženie bežnej obytnosti a využiteľnosti priestranstva.

Žiadaná je aj podpora športu v priestranstvách na organizovanej báze, napríklad bežeckých podujatí, cyklistických podujatí, ale aj podujatí využívajúcich rieku Nitru. Organizovaný šport vie do priestranstiev prilákať širší okruh účastníkov, ktorým je možné skrz podujatie prezentovať

Nitru. Lineárne športové podujatie je špecifickým zážitkom skrz vnímanie mesta dynamicky, ako sledu obrazov priestranstiev.

Nitra je považovaná za kolísku kresťanskej tradície Slovenska skrz odkaz Svätých Cyrila a Metoda. V živote mesta je cítiť odkaz tejto tradície aj v podobe špecifických udalostí s charakterom púte. Známe sú napríklad Mariánska púť na Kalváriu či Cyrilometodská púť. Púť ako lineárna špecifická udalosť je špecifickým zdrojom obrazov mesta v kombinácii s duchovným obohatením. Púte, ako tradícia majú mať svoje miesto v priestranstvách mesta. Mnoho návštevníkov mesta meria cestu do Nitry práve kvôli púti.

Predstavené pravidlá nadväzujú a rozvíjajú niektoré myšlienky prezentované v širších kultúrnych strategických dokumentoch mesta, ktoré sú významným impulzom pre rozvoj kultúry. Cieľom je posunúť časť aktivít do okrajovo vnímaných častí Nitry, na sídliska či dať význam vprázdnenej krajine rovnako ako v pozadí stojacej rieke Nitre. Zo zmysluplných programových vízií tak môže mať prospech celá Nitra.

VYTVOR SPOMIENKU!

Zážitok je jedným z cieľom nielen kultúrnej udalosti ale zvlášť špecifickej udalosti, ktorá by mala ponúknuť niečo navyiac.

Zážitok môže mať rôzne podoby od výrazného vizuálneho vnemu, kontinuity vnímania naprieč rôznymi miestami s výsledkom v podobe vytvorenia filmového záberu až po hlboký vnútorný prežitok jednotlivca.

Cesta k zážitku vedie skrz umožnenie vzniku niečoho neobvyklého, či vnímania obvyklého z neobvyklého uhlu pohľadu. Zdrojom zážitku môže byť aj všedné prostredie priestranstiev mesta, ktoré je uchopené špecifickým spôsobom a tým vzniká nová kvalita.

Špecifická udalosť môže vzniknúť kdekoľvek. Je žiadané byť pripravený, že sa môže v priestranstve objaviť špecifická udalosť obvykle menších rozmerov aj bez ohlásenia či vedomia vlastníka priestranstva, samovoľne, vzniknutá zdola. Tento jav nie je nutné považovať za negatívny. Príkladom môže byť pouličná hudobná produkcia, športové udalosti v parkoch či tematické prehliadky pamiatok mesta.

Špecifickou rovinou zážitku je prežitie transcendentna, ktoré je možné pri pútiach a dramaturgicky komponovaných líniových udalostiach s presahom do duchovna.

UVÁŽ ENERGIU DAVU!

Zhromaždenie je vykonávaním práva zhromažďovať sa. Právne náležitosti povoľovania a usporiadania zhromaždení upravuje Zákon o zhromažďovanom práve.

Mestá obvykle mávajú svoje typické miesta na zhromažďovanie, kde sa prakticky odohrávajú dejiny občianskej spoločnosti. V Nitre je typickým miestom pešia zóna a Svätoplukovo námestie. Toto miesto, ako obvyklé miesto protestov a zhromaždení je žiadané používať k týmto účelom primárne, zvlášť pri zhromaždeniach, ktoré nie sú špecificky adresné voči miestu či subjektu nachádzajúcim sa mimo centrum mesta.

Prednostné užívanie typického priestranstva pre zhromažďovanie je výhodné z priestorových aj bezpečnostných dôvodov. Svätoplukovo námestie a pešia zóna je dostatočne dimenzovaná na vysokú účasť zhromaždených, je izolovaná od hlavných dopravných ťahov, takže nehrozia dodatočné komplikácie a zároveň sa jedná o prehľadné priestranstvo, kde sa dobre kontroluje dodržiavanie pravidiel.

Zhromažďovať sa je právom, no nutné je dodržať aj ďalšie povinnosti, aby všetko prebehlo bez následkov a o to viac vynikol étos zhromaždenia.

PREVEĎ MESTOM!

Toky špecifických udalostí sú vyjadrením žiadanej dynamiky pohybu mestom. Líniové špecifické udalosti predstaviteľné ako športové udalosti typu beh či cyklistika, využitie rieky ale aj púte sú cestou ako vnímať mesto v odlišných súvislostiach a prezentovať ho v duchu dramaturgie udalosti.

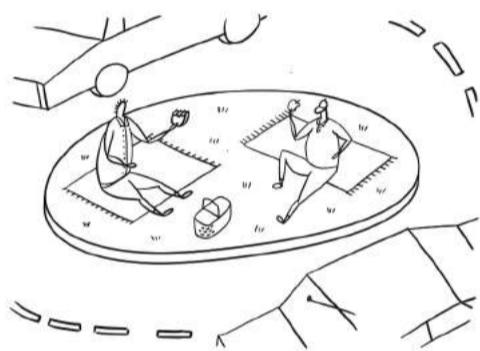
U líniových udalostí funguje fenomén Tour de France, kedy je možné propagovať mesto a priláhať krajinu skrz dramaturgiu športového podujatia väčšieho významu, ktoré je prenášané v médiách a zároveň dokáže prilákať väčšie množstvo fyzicky prítomných divákov. Pod tento fenomén spadajú aj významné púte. Vo všeobecnosti je žiadané podporovať tento typ prezentácie mesta.

Líniové udalosti sú atraktívnym druhom zažívania mesta aj na menej propagovanej úrovni. Lokálne preteky či len prosté behy nadšencov mestom sú silným zážitkom. Podpora športu a zároveň podpora trávenia času v priestranstvách je navzájom kombinovateľná a premenená do atraktívnej podoby, ktorá vie pritiahnúť široký okruh účastníkov.

Líniové zažívanie mesta a aktívne trávenie voľného času obyvateľov investíciou do zdravého a vzdelaného mesta.

VYTVOR SPOMIENKU!

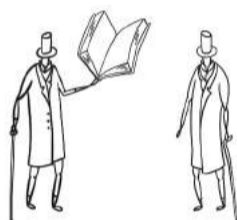
Neboj sa využiť pre udalosť neobvyklé miesta!

Ilustrácia
ŠU-Zá-1

Všade je možné usporiadať viac či menej špecifickú udalosť. Je žiadané nemať strach z využitia zdanlivo nezmyselných miest vo všetkých rovinách významu - pre udalosť sa nezmyselným miestom môže javiť aj bežné miesto ako priestor medzi panelákmi. Špecifická udalosť vie dodať nový význam aj miestam, ktoré svoj význam strácajú či už stratili a tým poukázať na potrebu zmeny stavu. Špecifická udalosť môže mať aj aktivistický náboj v rovine poukazovania na miesta, ktoré sú problematické.

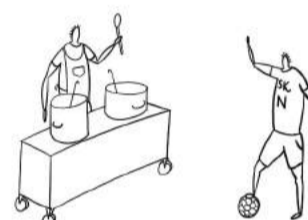
Rozšír svoje obzory interpretáciou vrstiev mesta!

Ilustrácia
ŠU-Zá-2

Učebnicou histórie, architektúry a urbanizmu, prírodovedy ale aj nekonečnou studnicou obyčajných príbehov obyčajných obyvateľov je prostredie mesta a jeho priestranstiev. Špecifickými udalosťami je možné oživiť históriu a atraktívnym spôsobom, ako napríklad rekonštrukcie historických udalostí či pripomienkové udalosti so súdobým obsahom pripomenúť históriu mesta.

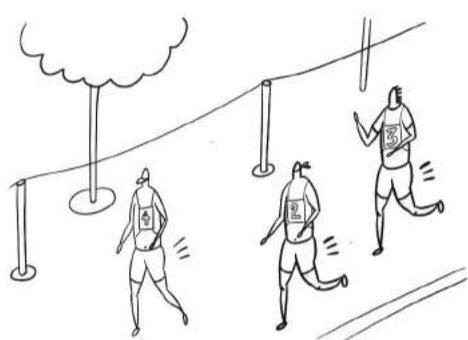
Spájaj nespojiteľných ľudí špecifickou udalosťou!

Ilustrácia ŠU-Zá-3

Pospolitosť medzi odlišnými a zdanlivo nespojiteľnými skupinami ľudí je možné posilniť špecifickou udalosťou na špecifickom mieste. Atypická situácia, v ktorej sa ocitnú môže pomôcť prelomiť ľady. Napríklad je možné špecifickou udalosťou vo verejných priestranstvách pomôcť dialógu a budovaniu vzťahov medzi starousadlíkmi z dedín pripojených k mestu a novými prisťahovanými žijúcimi v suburbánnej zástavbe nadväzujúcej na starú dedinu.

Športuj vo všetkých priestranstvách!

Ilustrácia
ŠU-Zá-4

Šport patrí do priestranstiev mesta vo všetkých svojich podobách od organizovaných udalostí po individuálne výkony. Zdravé mesto má aktívnych obyvateľov. Žiadané je podporovať športové aktivity v meste od najnižších úrovní v podobe umožnenia a propagácie menších športových výkonov v priestranstvách, ako sú cvičenia jógy v parku či behy mestom až po podporu veľkých športových udalostí s minimálne celoslovenskou sledovanosťou, ako napríklad bežecké či cyklistické závody, ktoré mimo športového výkonu budú prezentovať aj priestranstvá mesta, v ktorých sa odohrávajú.

UVÁŽ ENERGIU DAVU!

Zhromažďuj sa vo väčších než menších priestranstvách!

Ilustrácia
ŠU-Zh-1

Veľkosť protestu a obdobného zhromaždenia neradno podceňiť. S ohľadom na predpokladanú účasť je žiadané voliť dostatočne veľké priestranstvá. Praktickou radou môže byť pravidlo dvojnásobku, kedy je vždy lepšie počítať, že môže prísť dva krát viac ľudí než je odhad a tomu nastaviť veľkosť priestranstva. Väčšie priestranstvo je vždy s ohľadom na charakter zhromaždenia, kde sa kumuluje väčšie množstvo ľudí, ktorí tvoria dav a správajú sa ako dav, lepšie než priestranstvo menšie.

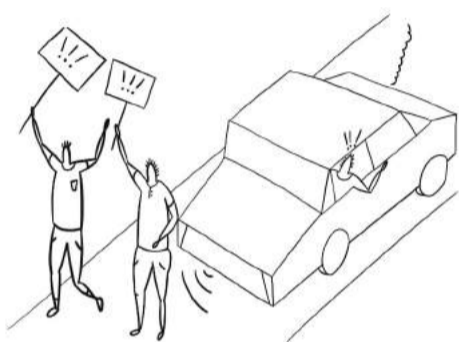
Mysli na potenciálne problémy!

Ilustrácia
ŠU-Zh-2

Slušná podoba je ideálny scenár, ako by mali zhromaždenia prebehnúť a ako k nim pri povoľovaní a organizácii pristupovať. Pre prípad, že by tomu tak malo nebyť a protest sa zvrtol v niečo iné než je slušné a zákonom povolené, je vhodné zhromaždenia organizovať v otvorených a dobre kontrolovateľných priestranstvách, ktoré nepredstavujú komplikáciu pre bezpečnostné zložky. Protest, ktorý sa zvrtné zásahom bezpečnostných zložiek by nemal predstavovať riziko pre užívateľov priestranstva.

Zhromažďuj sa tak, aby si neobťažoval okolie!

Ilustrácia
ŠU-Zh-3

Nenútenosť je dôležitým kvalitatívnym atribútom zhromaždení, hoc je v miernom rozpore s poslaním, teda komunikáciou myšlienky. Zhromaždenia by nemali zasahovať do práv nezúčastňujúcich sa zhromaždenia. Napríklad, nie je žiadané, aby si zhromaždenia vyžiadali ohrozenie bezpečia, neplánované dopravné komplikácie či nepoužiteľnosť priestranstiev pre ostatných ľudí. Nenútenosť je tiež atribútom slušného správania.

Kapacitne umožni zhromaždiť sa návštevníkom športovísk!

Ilustrácia ŠU-Zh-4

Fanúšikovia zhromažďujúci sa pred či po väčšej športovej udalosti sú tiež zhromaždením, v kontexte ostatných možných zhromaždení často tým najväčším, zvlášť u športových udalostí kolektívnych športov. Žiadané je dostatočne dimenzovať zhromažďovanie a rozptyľové plochy pri športoviskách a taktiež parkovacie kapacity. Zhromažďovacie plochy by mali byť oddelené od bežných priestranstiev, aby nedochádzalo k prevádzkovým konfliktom medzi fanúšikmi a ostatnými užívateľmi priestranstiev.

PREVEĎ MESTOM!

Nekomplikuj život obyvateľom mesta!

Ilustrácia
ŠU-L-1

Obchádzka pri líniových udalostiach vo verejných priestranstvách vyžadujúcich ich uzatvorenie určitému okruhu užívateľov by mala byť vždy zabezpečená. Líniová udalosť, seba viac významná nemá znamenať nepoužiteľnosť priestranstiev a komplikáciu života obyvateľom. Ak nie je možné realizovať primeranú obchádzku, je namieste sa zamyslieť nad úpravou trasy tak, aby to bolo možné

Líniovú udalosť vyskladaj z obrazov mesta!

Ilustrácia ŠU-L-2

Priblíženie podoby priestranstiev v meste v určitom časovom slede a dramaturgii účastníkom aj divákovi, či už v mieste sledujúcim, alebo pri obrazovkách vzdialene, je žiadanou vlastnosťou líniových udalostí. Líniová udalosť je schopná svojim miestom konania postihnúť širší okruh priestranstiev v rámci mesta. Vhodné je organizovať udalosť tak, aby sled obrazov udalosti postihol zaujímavé miesta v meste a mal svoju dramaturgiu.

Obnov spojitosť mesta s riekou špecifickou udalosťou!

Ilustrácia ŠU-L-3

Rieka Nitra je doposiaľ prehliadaným priestranstvom mesta. Rieka svojou linearitou vhodne zapadá do dramaturgie lineárnych udalostí. Jednou z ciest, ako dostať rieku do svetla reflektorov je využiť ju k lineárnym udalostiam, či už športovým, ako napríklad závody dračích lodí alebo viac spoločenským v napríklad podobe rôznych scén predstavení na vode. Mnoho miest so statickou zregulovanou riekou má silnú tradíciu využitia rieky k udalostiam. Aj Nitra by sa mala chopiť nevyužitého potenciálu rieky a života pri nej.

Odštartuj zo zaujímavých priestranstiev!

Ilustrácia ŠU-L-4

Štart a cieľ sú anomáliou v linearite lineárnych udalostí, pretože sa správajú ako body. Každá lineárna udalosť ich však musí mať a pre dramaturgiu sú nesmierne dôležité. Žiadané je umiestňovať tieto body do priestranstiev, ktoré kapacitou odpovedajú charakteru udalosti, napríklad štart/cieľ bežeckého závodu je vhodné umiestniť do väčšieho priestranstva, pretože obvykle býva súčasťou týchto bodov mimo veľkého počtu účastníkov i zázemie a parkovacie kapacity. Ďalšou rovinou je rovina významu, kedy určité priestranstvá odpovedajú danému významu udalosti, čo platí napríklad pri cirkevných púťach.

Trhová udalosť znamená jedinečný ruch pulzujúcej masy nakupujúcich, prechádzajúcich či len kochajúcich sa sortimentom. Trh je najbežnejšou udalosťou v priestranstvách, ktoré môže zažiť široká škála užívateľov. Trhy sú podporou miestnych producentov, ekonomiky a koreňom priestranstiev. Ich aktivity i otvorenosť môžu meniť priestranstvá i do budúcnosti.

TRHOVÉ UDALOSTI

sú udalosti v priestranstvách, ktoré slúžia predovšetkým k predaju produktov či služieb, najoptimálnejšie od lokálnych ľudí lokálnym ľuďom. Trhová udalosť prepája rovinu ekonomickú a spoločenskú. Ekonomickú v zmysle predaja či zmeny, spoločenskú v rovine medziľudskej interakcie, stretávania sa a pobývania v priestranstvách. Trh v dnešnom význame slova je miesto pre kumuláciu individuálnej maloobchodnej činnosti.

Trh je jedným z prapôvodných významov vzniku mesta. Na trhu nastávala zmena. Mierili tam ľudia zo širokého okolia. Trh bol právom. Tradičné priestranstvá v meste majú svoj pôvod v trhu, ktorému museli dobre slúžiť. Boli teda dimenzované na trh.

Z dlhej tradície plynie vhodnosť kontinuity i do budúcnosti. Trhové udalosti v priestranstvách sú žiadané. Trh ako prostriedok k zmene je aktuálnym pojmom aj v globalizovanej trhovej ekonomike. Potreba zmeny na lokálnej úrovni je nástrojom znižovania uhlíkovej stopy nášho prostredia. Z opačnej strany trhovca je trh cestou, ako sa uživiť aj s menšou produkciou, ktorá nie je predateľná do väčších reťazcov. V poslednom

rade je trh aj nástrojom budovania vzťahov medzi zákazníkom a výrobcom, kedy zvyčajne umožňuje priamu interakciu.

Vo všeobecnosti, trh by mal byť možnou náplňou každého priestranstva za predpokladu primeranej podoby trhu priestranstvu.

Trhové udalosti vo všeobecnosti je možné rozdeliť na bežné trhové udalosti so sortimentom každodennej spotreby, obvykle usporadúvané v pravidelných intervaloch pokrývajúce tak potreby každodennej spotreby a sviatočné trhové udalosti ponúkajúce špecifický sortiment v rámci špecifického obdobia či jedinečnej udalosti, ako sú napríklad vianočné trhy, tematicky zamerané trhy ale aj gastronomické podujatia pod šírím nebom.

V rámci priestranstiev je žiadané nastaviť hierarchiu trhových udalostí s ohľadom na vyššiu úspešnosť jednotlivých udalostí. Hierarchia znamená to, že v jeden čas sa vedľa seba nekonajú dva trhy podobného zamerania a zároveň sú definované jasné miesta, kde sa konajú bežné trhové udalosti s ohľadom na ich dostupnosť. Jasné miesto a pravidelnosť bežných trhov má vplyv na návštevnosť. Žiadané je naučiť ľudí chodiť na ich bežný trh, teda taký, ktorý majú

v svojej blízkosti.

Témou, ktorá sa môže stať v budúcnosti s rozvojom mesta a možným zvyšovaním popularity trhov aktuálnou je špecializácia bežných trhov v rámci mesta. Je žiadané podporovať vznik špecializovaných trhov typu rybí trh, mäsový trh či trh s mliečnymi výrobkami aj s ohľadom na špecifické potreby rôznych druhov trhov.

Špecifickým miestom konania trhových udalostí je tržnica a výstavisko. Tržnica v zmysle budovy určenej pre konanie trhov je v meste len jedna, v bývalých kasárňach na Štefánikovej triede. Je tak vhodné podporovať vznik nových. Tržniciam je vhodné venovať systematickú pozornosť a nastoliť procesy smerujúce k adaptácii pre potreby moderného trhového predaja v rovine nastolenia estetických štandardov a zároveň vhodnej skladby predajcov s dôrazom na podporu miestnej ekonomiky. V rámci výstaviska je vhodné brať jeho priestranstvá ako možnú súčasť celého systému pričom je vhodné myslieť aj na sociálnu aj kultúrnu rovinu. Žiadané sú také prieniky funkcií, ktoré budú znamenať to, že výstavisko bude po celý rok živým miestom.

CTI PRIESTRANSTVO!

Pozícia trhu znamená hľadanie vhodného priestranstva pre trh v rámci mesta. Vo všeobecnosti je možné považovať za miesto trhu každé priestranstvo, primárne spevnené, v prípade neprítomnosti adekvátneho spevneného aj nespevnené priestranstvo.

Je prirodzené, že trhy prednostne obsadzujú priestranstvá v centre mesta zvyšujúc tak svoju základnú potenciálnych zákazníkov, ktorí môžu mať o trh záujem a teda aj úspešnosť trhu. Pre inkluzívne a obytné mesto je však žiadané, aby aktivity boli rovnomerne distribuované v rámci územia mesta. Trhy, za ktorými je nutné nepatrične dlho dochádzať do centra mesta sa stávajú pre obyvateľov okrajových častí mesta nedostupný. V medziach možností trhového hospodárstva je žiadané podporovať distribúciu aktivít naprieč mestom.

Za predpokladu, že budú trhy, zvlášť s bežným sortimentom potravín, dostupné aj v okrajových častiach mesta, je možné hovoriť o udržateľnosť modelu pokrytia dopytu po potravinách. Trhy obvykle ponúkajú miestnu produkciu, ktorá v kombinácii s minimalizáciou dochádzky na nákup znamená možnosť environmentálne priateľského nákupu, ktorá je hodná podpory.

DIMENZUJ DOSTATOČNE!

Rozmiestnenie trhu znamená spôsob vnútorného usporiadania a organizácie trhu. Rozmiestnenie sa môže mierne odlišovať v závislosti od typu trhu, no vo všeobecnosti sa dá tvrdiť, že kľúčom k vhodnému rozmiestneniu je správny pomer plochy využitej stánkami a zásobovaciami plochami ku ploche priestranstva prístupného návštevníkom trhu. Optimálny pomer sa pohybuje na hodnote 1:3 až 1:4 v prospech priestranstva. Nejedná sa však o presne danú hodnotu. Pravidlám v manuálu predstaveným vyhovujúce trhy môžu mať aj iné pomery vzhľadom na odlišnosti jednotlivých priestranstiev kde sa trhy konajú.

Pre trhy so špecifickou náplňou, ako sú napríklad vianočné trhy či jarmoky je vo všeobecnosti lepšie navrhovať priestranstvá väčšie než pre bežné potravinové trhy, pretože tieto trhy sa svojim charakterom viac blížia kultúrnej udalosti než nákupu a teda je predpoklad, že na nich ľudia budú tráviť viac času, čiže pre rovnaký počet návštevníkov za jednotku času je potreba väčšia plocha.

V súčasnosti je rozmiestnenie dané mierou požadovaného komfortu návštevníkov aj predávajúcich. Vždy by však mala existovať nepodkročiteľná miera a parametre.

UVAŽUJ PRE TRH!

Vybavenie trhu je možné si predstaviť ako fyzickú podstatu trhu, teda to, čo trhovci naplňajú svojimi produktami a činnosťou a to, čo návštevníci počas trhu užívajú. Zjednodušene sa jedná o stánky a mobiliár pre návštevníkov.

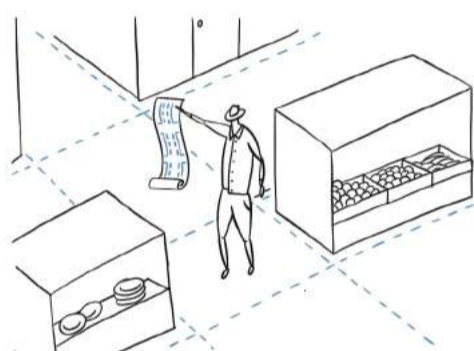
Trhy by primárne mali byť o ponúkanom produkte či službe. Podobu trhu určuje produkt. Produkt, by mal byť prezentovaný tak, aby vybavenie neznižovalo hodnotu produktu. Najlepšou cestou je potlačiť a unifikovať design vybavenia, kde je produkt vystavovaný, aby mohol vyniknúť. Jednoduchosť vie byť prospešná aj pre návštevníkov, ktorý sa ľahšie zorientujú v ponuke.

Podoba vybavenia môže variovať podľa druhu trhu od utilitárneho pre jednoduchšie trhy s potravinami až po reprezentatívne u slávnostných trhov na pomedzí kultúrnej udalosti. Vhodné je podobu vybavenia prispôbiť aj charakteru priestranstva. Trhy v modernistickom meste môžu vyzerať odlišne od trhov na vidieku.

Formou podpory trhov v miestach, kde sa komerčne zamerané trhy vplyvom trhových mechanizmov neoplatia môže byť aj ponuka zapožičania mestského vybavenia pre tieto trhy či iná materiálna výpomoc.

CTI PRIESTRANSTVO!

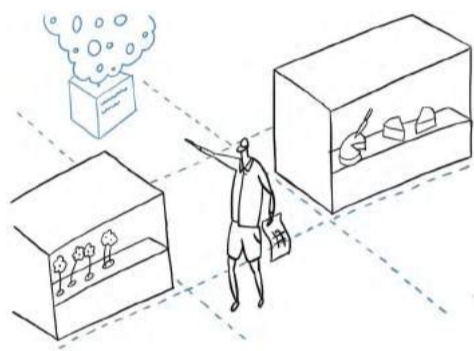
Trh komponuj s ohľadom na kompozíciu priestranstva!

Ilustrácia TU-P-1

Kompozícia trhu ctí kompozíciu priestranstva. Rešpektované sú hlavné priestory pre pohyb, ktorý musí byť umožnený aj v dobe konania trhu, časti výsadiieb priestranstva a samotné vybavenie. Veľkosť trhu by mala odpovedá veľkosti priestranstva. Každé priestranstvo by malo zvládnuť hostiť primerane veľký trh. Mesto má určitú ponuku rôznych veľkostných radov priestranstiev, ku ktorým náležia veľkosti trhov. Vždy platí, že menší trh je možné usporiadať na väčšom priestranstve, no nie obrátene.

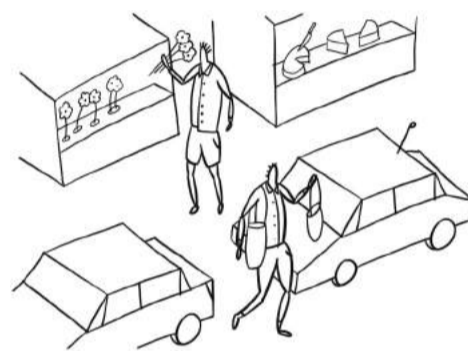
Trhom nepopri charakteristické pohľady v priestranstve!

Ilustrácia TU-P-2

Orientácia trhu samotného a aj vnútorných priestranstiev trhu rešpektuje orientáciu priestranstva voči dominantám. Žiadané je ctiť orientáciu smerom na významné stavby či umelecké diela v priestranstve. Zachované sú diaľkové priehľady na vzdialenejšie pohľadové dominanty. Pri trhu, ktorý má dominantnú pozíciu v priestranstve, zaberá väčšiu plochu, je žiadané, aby prevzal zachoval organizačnú logiku priestranstva.

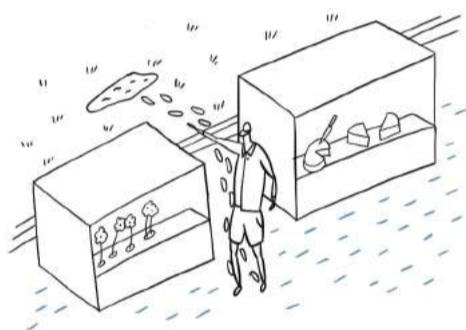
Pamätaj na dopravnú záťaž spôsobenú trhom!

Ilustrácia TU-P-3

Doprava na trh v rovine návštevníkov aj predajcov je dôležitý neopomenuteľný aspekt organizácie trhu. Kapacity parkovania pre rezidentov v mieste konania a komunikácii by nemali byť neprimerane zaťažené návštevníkmi a účastníkmi trhu. Vhodné je uvažovať, podľa veľkosti trhu, či okolie priestranstva a priestranstvo samotné, kde sa má konať trh vie uspokojiť tieto potreby a ak tomu tak nie je, upraviť veľkosť trhu či zvoliť iné priestranstvo, ktoré vyhoví. Žiadané je umiestňovať trhy v priestranstvách obslužených verejnou dopravou, aby časť účastníkov nemusela merať cestu automobilom.

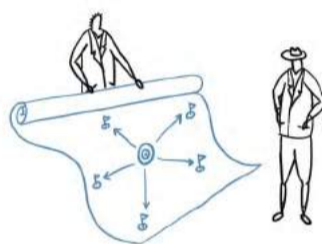
Na trhy v centre využi spevnené priestranstvá!

Ilustrácia TU-P-4

V centre mesta je žiadané organizovať trhy na spevnených priestranstvách, ktorých je k tomuto účelu dostatok. Spevnené plochy by mali byť miestom, kde prednostne usporiadať trh, pretože sú k tomuto účelu vhodnejšie než nespevnené plochy. Spevnené plochy poskytujú užívateľský komfort - nehrozí degradácia povrchu záťažou a z toho dôvodu je možné na nich opakovať trh v kratších intervaloch než u nespevnených plôch. Zároveň sú tieto plochy komfortnejšie pre užívateľov so zníženou schopnosťou pohybu.

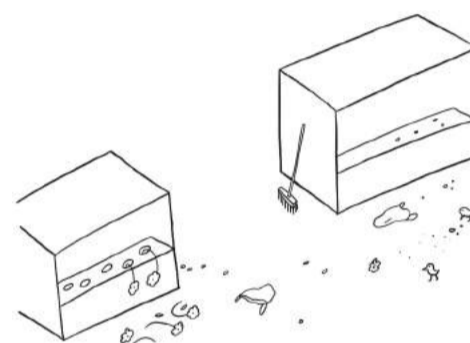
Podporuj konanie trhov mimo centra mesta!

Ilustrácia TU-P-5

Mimo centra je tiež žiadané mať trhy. Trhy nie sú len miestom k vybaveniu nákupu, ale aj spoločenskou udalosťou, kde je možná pestrá spoločenská interakcia. Aj z dôvodu podpory spoločenského života na okraji mesta je vhodné hľadať cestu, ako organizovať trhy v týchto končinách. Podpora je rôzna, od bezplatného záboru až po zjemnenie požiadaviek na podobu trhu. Trh je možné usporiadať hoc aj na trávinatej ploche futbalového ihriska.

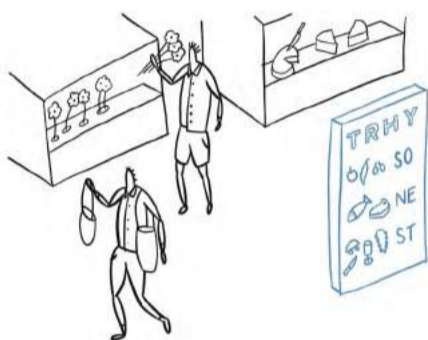
Mysli na podobu trhového priestranstva po trhu!

Ilustrácia TU-P-6

Po trhu by malo byť priestranstvo schopné plniť ostatné funkcie priestranstva a nebyť len skladiskom stánkov. Táto požiadavka sa týka hlavne priestranstiev určených k pravidelným trhom, ktoré môžu byť vybavené špecifickým trhovým mobiliárom. Priestorovo náročné vybavenie by malo byť schopné integrácie do priestranstva a plniť ďalšie funkcie, napríklad funkciu sedacích prvkov, herných prvkov ale aj športového vybavenia. Možnosti využitia sú široké. Dôležité je, aby nevzniklo priestranstvo, ktoré je živé len na krátky čas dňa cez trh.

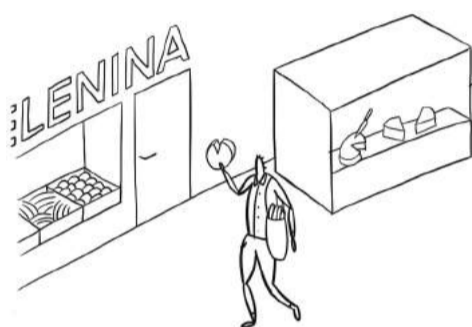
Podporuj pravidelné konanie trhov!

Ilustrácia TU-P-7

Pravidelnosť u trhových akcií je dôležitým aspektom v procese premeny trhu z udalosti na súčasť priestranstva. Trhy so sortimentom bežnej spotreby je vhodné organizovať pravidelne na rovnakom mieste. Pravidelnosť zakoreňuje trh do priestranstva aj pamäti ľudí. Vedomie, že trh má svoj čas, miesto a sortiment posúva trh z roviny doplnku obvyklej spotreby do roviny miesta bežných nákupov, čo je priaznivým impulzom pre miestnu ekonomiku - lokálnych predajcov na trhu.

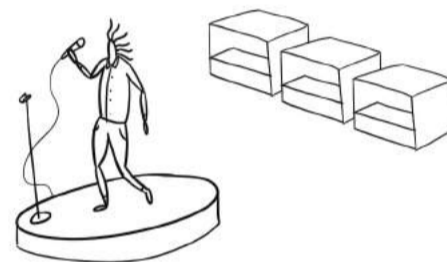
Zvýš šancu na úspech trhu vhodným umiestnením!

Ilustrácia TU-P-8

Výhody z pozície trhu sú generované pri vhodnom umiestňovaní trhov vo väzbe na územie s kumuláciou ľudí či funkcií v konkrétnom čase. Trh umiestnený v priestranstve s väčším pohybom ľudí vie pritiahnúť mnoho záujemcov, ktorí na trh primárne nejdú, ale len prechádzajú okolo. V centre mesta sú takými miestami pešia zóna a jej okolie, na sídliskách centrá občianskej vybavenosti a vo vidieckom okraji mesta to vie byť miesto pri kostole.

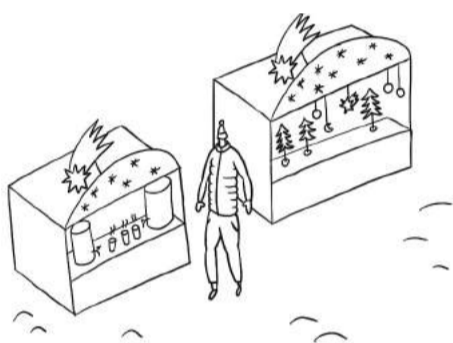
Spestri trhom kultúrnu či špecifickú udalosť!

Ilustrácia TU-P-9

Spojenie trhovej udalosti a kultúrnej udalosti vie byť výhodným spojením. Nielenže sa jedná o programové spetrenie, kedy trh, nehľadiac na náplň vie byť silným bodom programu, no zo spojenia ťažia aj trhovci, ktorým vie návštevnosť kultúrnej akcie zaistiť dobrú tržbu. Spojenie platí aj obrátene, keď je trh, obvykle sviatočnejšieho charakteru či konaný mimo pracovný týždeň doplnený o kultúrnu produkciu, ktorá tvorí špecifickú atmosféru trhu.

Podpor pestrú ponuku trhov naprieč mestom!

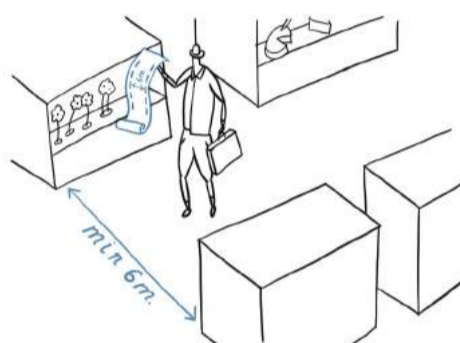

Ilustrácia TU-P-10

Špecializácia trhov v rámci mesta je pre mesto veľkosti Nitra žiadaná. Mimo základné trhy s ovocím a zeleninou, ktoré by mali byť štandardnou ponukou prítomnou na rôznych miestach mesta je namieste uvažovať o začatí tradícií špecializovaných trhov lokalizovaných na konkrétnych stálych miestach. Môže sa jednať o trhy so živočíšnymi produktami, trhy s vybavením domácnosti či blišie trhy. Typom špecializovaných trhov sú aj vianočné trhy.

DIMENZUJ DOSTATOČNE!

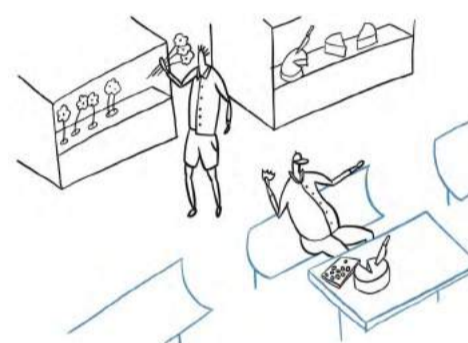
Zabezpeč dostatočný priechod medzi stánkami!

Ilustrácia TU-R-1

Priechodnosť a využiteľnosť priestranstva nie je znížená záborom v dôsledku trhu. Medzi dvojicou k sebe orientovaných stánkov by mal byť zabezpečený priechod ponechaním voľného pruhu šírky aspoň 6 m. Stánky nebránia užívaniu stavieb vo väzbe na priestranstvo ani vybavenia priestranstva, ako napríklad mobiliár. Nie je žiadané umiestňovať stánky priamo k budovám tvoriacim uličnú frontu, pretože môžu byť v konflikte s využívaním parteru stavieb.

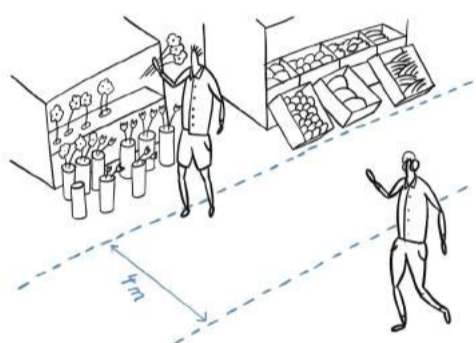
Predstav si trh ako zmenšenu mesta!

Ilustrácia TU-R-2

Centrálny priestor je jadrom trhu, rovnako ako námestie jadrom mesta. Pri predstave trhu ako malého mesta kde stánky sú domy, ulička medzi nimi je lineárnym priestranstvom je logicky nutné mať aj centrálny priestor, nech sa majú ľudia kde zhromaždiť a rozptýliť na väčšej ploche. Priestor by mal mať proporcie odpovedajúce veľkosti trhu. Pre veľký trh môže byť týmto priestorom plocha veľkosti menšieho námestia, pre malý trh postačí rozšírenie pri prvkoch vegetácie či zdroji vody. Centrálny priestor trhu je žiadané vymedziť aj s ohľadom na možnosť odpočinku návštevníkov alebo umiestnenie pódia. Trhy orientované do priestranstva s výhodou môžu využiť primerane veľkú časť priestranstva na tento účel.

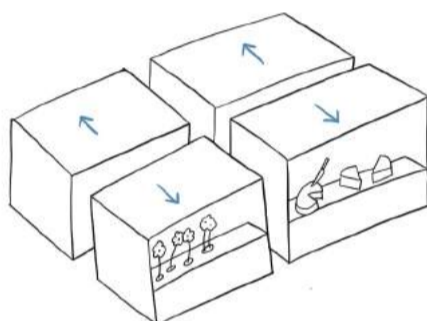
Vytvor dostatočný priestor k pomalému pohybu trhom!

Ilustrácia TU-R-3

Predpolie predajného stánku je možné si predstaviť ako plochu pred čelom stánku, ktorá zasahuje do priechodného profilu medzi stánkami a slúži k umiestneniu tovaru, napríklad bedničiek so zeleninou u zeleninovo ovocného trhu so samoobsluhou, ďalej k rozptylu ľudí čakajúcich na obsluhu u stánku a v neposlednom rade k prehliadaniu ponúkaného tovaru. Účelom predpolia je oddeliť priechodný koridor na pohyb ľudí od priestoru s pomalším tempom ľudí skúmajúcich ponuku. Predpolie by malo byť široké tak, aby ostal zachovaný priechodný pruh šírky minimálne 4 m.

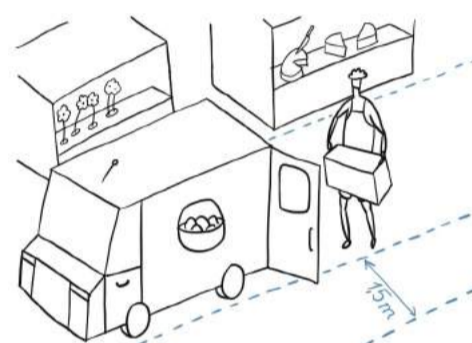
Minimalizuj rubovú orientáciu stánku do priestranstva!

Ilustrácia TU-R-4

Rub stánku by mal byť orientovaný do priestranstva len v nevyhnutne nutných prípadoch. Žiadané je, aby čelá stánkov, z ktorých prebieha predaj tvorili frontu priestranstva, zvlášť v miestach so zvýšeným pohybom ľudí. Stánok je teda orientovaný do priestranstva, alebo smerom k protihľadnému stánku. Aj z hľadiska využiteľnosti stánku nie je rubová orientácia žiadaná, pretože nie je moc praktické aby trhovcovi za chrbtom, kde má zásoby, chodili ľudia.

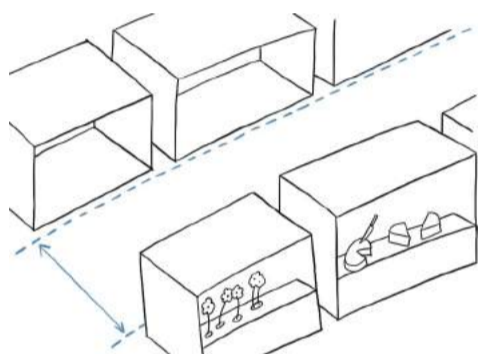
Počítaj s možnosťou prejazdu vozidla zásobovania!

Ilustrácia TU-R-5

Zásobovanie trhovej udalosti je neopomenuteľným aspektom, na ktorý je nutné myslieť. Primárne by sa malo odohrávať pred otvorením trhu. Zásobovanie stánkov môže nastať aj počas konania trhu, keď je nutné doplniť vypredaný tovar. Z toho dôvodu je nutné počítať s možnosťou prejazdu zásobovacieho vozidla skrz priestranstvá trhu, ktoré by pri dodržaní základných tu uvedených pravidiel mali byť schopné nekolízneho prejazdu vozidla.

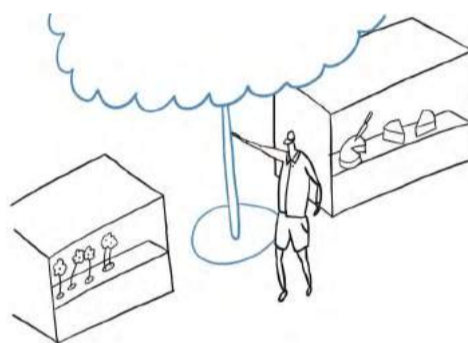
Pokús sa prevádzkové komunikácie umiestniť za stánky!

Ilustrácia TU-R-6

Zadný trakt trhu je možné si predstaviť ako priestor medzi dvojicou rubov stánkov. Podľa priestorových možností tento priestor môže nadobúdať rôzne podoby od pomerne úzkej uličky slúžiacej k pešiemu pohybu trhovcov a prípadne aj uskladneniu zásob až po širší priestor, kde je možný prejazd zásobovacieho vozidla či jeho odstavenie u tých najširších polôh prvku.

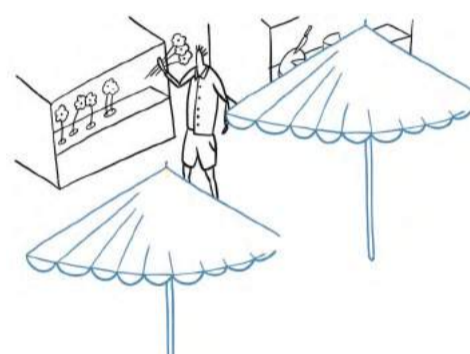
Vytvor príjemné prostredie využitím vegetácie!

Ilustrácia TU-R-7

Vegetáciu prítomnú na priestranstve, kde je konaný trh je vhodné zapojiť kompozície trhu v rôznych podobách. U líniových výsadiieb je s veľkou výhodou možné umiestniť stánky medzi stromy a docieľiť tienenie stánkov a ich okolia a zároveň u užších priestranstiev efektívne zorganizovať priestor tak, že stromy nezužujú priestor k pohybu návštevníkov trhu. Ďalšou možnosťou je využitie vegetácie ako miesta k odpočinku návštevníkov.

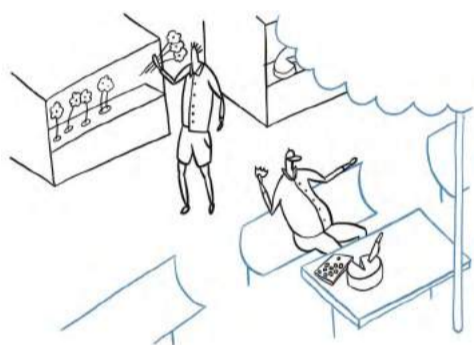
Použi dodatočné tienenie, ak nemáš strom v priestranstve!

Ilustrácia TU-R-8

Tieň, zvlášť v letných mesiacoch, je dôležitou kvalitou spolutvoriacou pobytovú kvalitu trhu rovnako aj primeraný komfort práce pre trhovcov. V prípade, že v priestranstve, kde sa koná trh nie sú stromy či iné tieniace prvky, je vhodné doplniť priestranstva trhu o vlastné zdroje tieňa, napríklad slnečníky či plachty natiiahnuté medzi stánkami. Čiastočné tienenie je možné docieľiť aj vhodnou polohou trhu, kedy je možné využiť tieň fronty domov v určitý čas dňa.

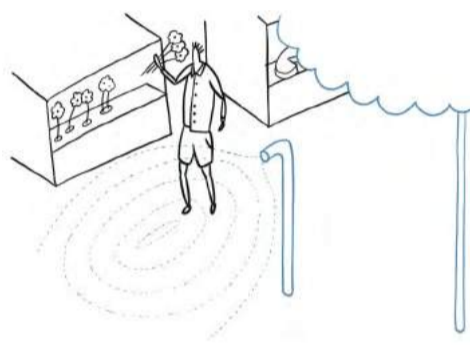
*Nechaj návštevníkov
v klude obývať trh!*

Ilustrácia TU-R-9

Odpočínanie návštevníkov je možné uskutočniť na miestach priestranstva, kde sa koná trh, ktoré sú vybavené mobiliárom a priaznivými pobytovými kvalitami. Ďalej je vhodné zvlášť u väčších trhov zriadiť odpočinkové zóny, kde je možné zastaviť sa či konzumovať produkty z trhu. Jednoduchým spôsobom, ako zvýšiť ponuku miest k odpočinku je použitie mobilných setov stolov a stoličiek či lehátok umiestnených bokom od hlavného toku ľudí.

*Zvýš šancu na úspech trhu
vhodným umiestnením!*

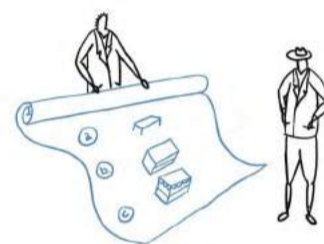

Ilustrácia TU-R-10

Osvieženie návštevníkov sa stáva nevyhnutnou nutnosťou. Úpravu mikroklimy trhu dobre zvládnu vodné prvky ideálne v kombinácii s tienením vegetáciou. Jednoduchou cestou, ako dostať vodný prvok na ľubovoľné priestranstvo je mlhovač. Vhodné je umiestňovať tento prvok v blízkosti zdroja pitnej vody. Umiestnenie mlhovača by nemalo narúšať pohyb ľudí, teda mali by byť skôr bokom, aby mlženie bolo dobrovoľné. Vhodné je myslieť aj na osvieženie domácich živočíchov prítomných na trhu

UVAŽUJ PRE TRH!

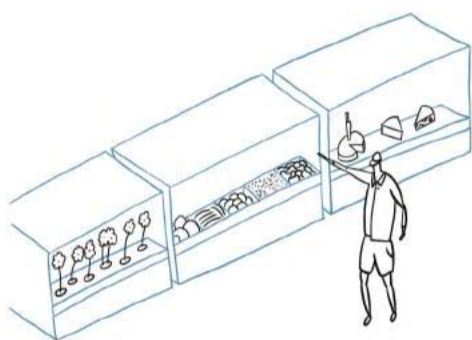
*Vo vzhlade stánku zohľadni
charakter trhu a jeho
miesto!*

Ilustrácia TU-V-1

Podoba predajného miesta by mala odpovedať celkovému zameraniu trhu a pozícii v rámci mesta. Podoba môže variovať od jednoduchých predajných stolov bez striešky po stánky, ktoré sú stavby. Vyššie estetické nároky sú kladené na stánky trhov v centre mesta. Rovnako to platí aj pre trvalé predajné miesta na trhovách priestranstvách. U tých je nárok na prevedenie najvyšší pretože sa jedná o trvalé riešenie. Naopak trhy organizované komunitou, napríklad blší trh môže mať vybavenie svojpomocne vyskladané z toho, čo je k dispozícii.

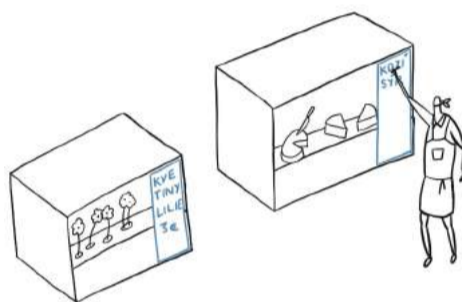
*Podpor pestrosť tovaru po-
tlačením pestrosti stánkov!*

Ilustrácia TU-V-2

Podobnosť stánkov v rámci trhu je vhodné dodržiavať. Trh vďaka tomu pôsobí ako jeden trh, nie ako náhodné zoskupenie predajcov zhodou okolností predávajúcich na rovnakom mieste. Trh by mal mať určitú kultúru predaja. Produktom, ktorý trh predáva nie je stánek, ale to, čo je vyložené na pulte. Vizualný zážitok z trhu by mal byť tvorený hlavne produktom.

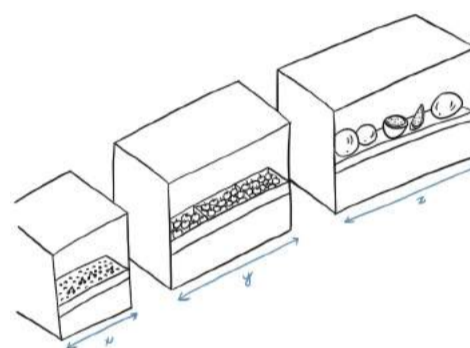
*Dodrž pravidlá platné pre
reklamný systém!*

Ilustrácia
TU-V-3

Informácie o predávanom sortimente prednostne umiestňuj na to určené tabule, napríklad v podobe čiernych dosiek určených k popisu kriedou. Pri návrhu jednotných stánkov je vhodné vyhradiť priamo plochy, ktoré je možné popísať ponúkaným sortimentom. V kontexte celku trhu je vhodné pri vstupe na trh umiestniť prehľad predajcov a sortimentu, aby sa návštevník vedel lepšie zorientovať.

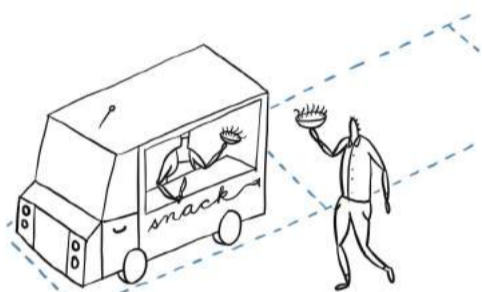
*Umožni účasť rôznych pre-
dajcov na trhu!*

Ilustrácia TU-V-4

Flexibilita stánku či predajného miesta je dôležitá pre pokrytie potrieb rôznych predajcov. Na trhu s pestrým sortimentom môže jeden predajca potrebovať inú predajnú plochu než predajca druhý. Na druhú stranu, prílišná pestrosť veľkostí triešti jednotu trhu. U trhov s jednotným vybavením je vhodné nastaviť 2 až 4 veľkostné rady, ktoré vedia pokryť rôzne potreby predajcov a zároveň stále byť jednotné.

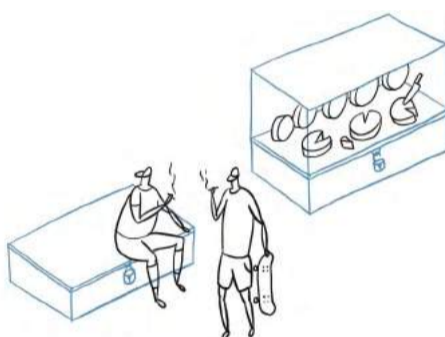
*Vyhrad' miesto pre
pojzdne predajne
a foodtrucky!*

Ilustrácia TU-V-5

Vozidlo, ktoré je stánkom, (napríklad chladiarenský voz mäsiara) alebo prevádzkou občerstvenia tiež môže byť súčasťou trhu. Týmto vozidlám by mal byť vyhradený priestor v rámci trhu, ktorý je pre vozidlá vhodný - mal by byť v blízkosti príjazdovej komunikácie, mal by byť schopný bez poškodenia povrchu uniesť hmotnosť vozidla a v jeho blízkosti by mala byť elektrická prípojka, nech nie je nutné vyrábať energiu motorom vozidla.

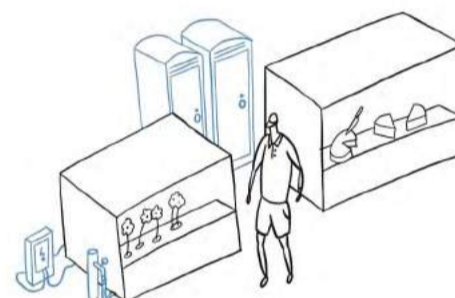
Vytvor na mieru šité vybavenie pre trhoviská!

Ilustrácia TU-V-6

Trhovisko či priestranstvo pre pravidelné trhy by malo mať vlastné jednotné vybavenie navrhnuté na špecifické potreby daného miesta. Je nutné myslieť na to, čo sa bude diať so stánkami po skončení trhu. Stánky trvalých trhov v dobe nekonania trhu môžu slúžiť ako mobiliár priestranstva. Trvalé vybavenie trhov by malo byť súčasťou návrhu priestranstva.

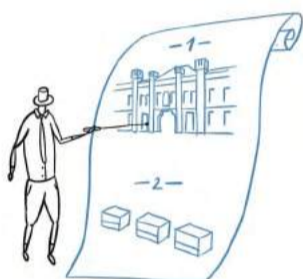
*Zabezpeč základné zdroje
energii a hygienu trhu!*

Ilustrácia TU-V-7

Zdroje energii v podobe prípojky elektrickej energie a vodovodnej prípojky na pitnú vodu by mali byť zabezpečené na trhoch, obzvlášť na takých, kde sa predávajú potraviny. Zabezpečené by malo byť aj sociálne zariadenie pre návštevníkov a trhovcov. Ideálne je využiť blízkosť verejných toaliet či toaliet v obecnych stavbách, v ostatnom prípade je nutné zabezpečiť mobilné vybavenie.

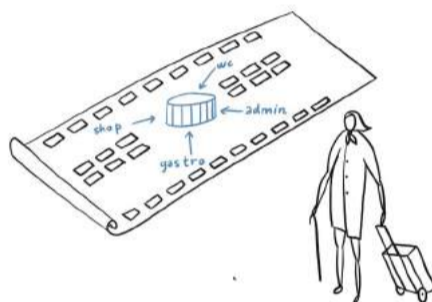
Vnímaj tržnicu ako perlu mesta hodnú pozornosti!

Ilustrácia TU-V-8

Tržnica v budove bývalých kasární má v hierarchii trhov špecifické postavenie, či už z dôvodu, že sa jedná o jedinú tržnicu, alebo z dôvodu pozície v centre mesta. Tržnica má šancu reprezentovať mesto. Je veľmi dôležité venovať tržnici náležitú pozornosť a spraviť z nej výkladnú skriňu mesta.

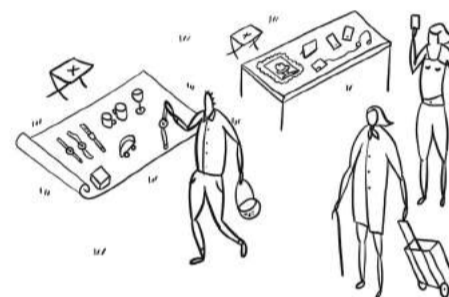
Zázemie trhoviska môžeš riešiť stavbou!

Ilustrácia TU-V-9

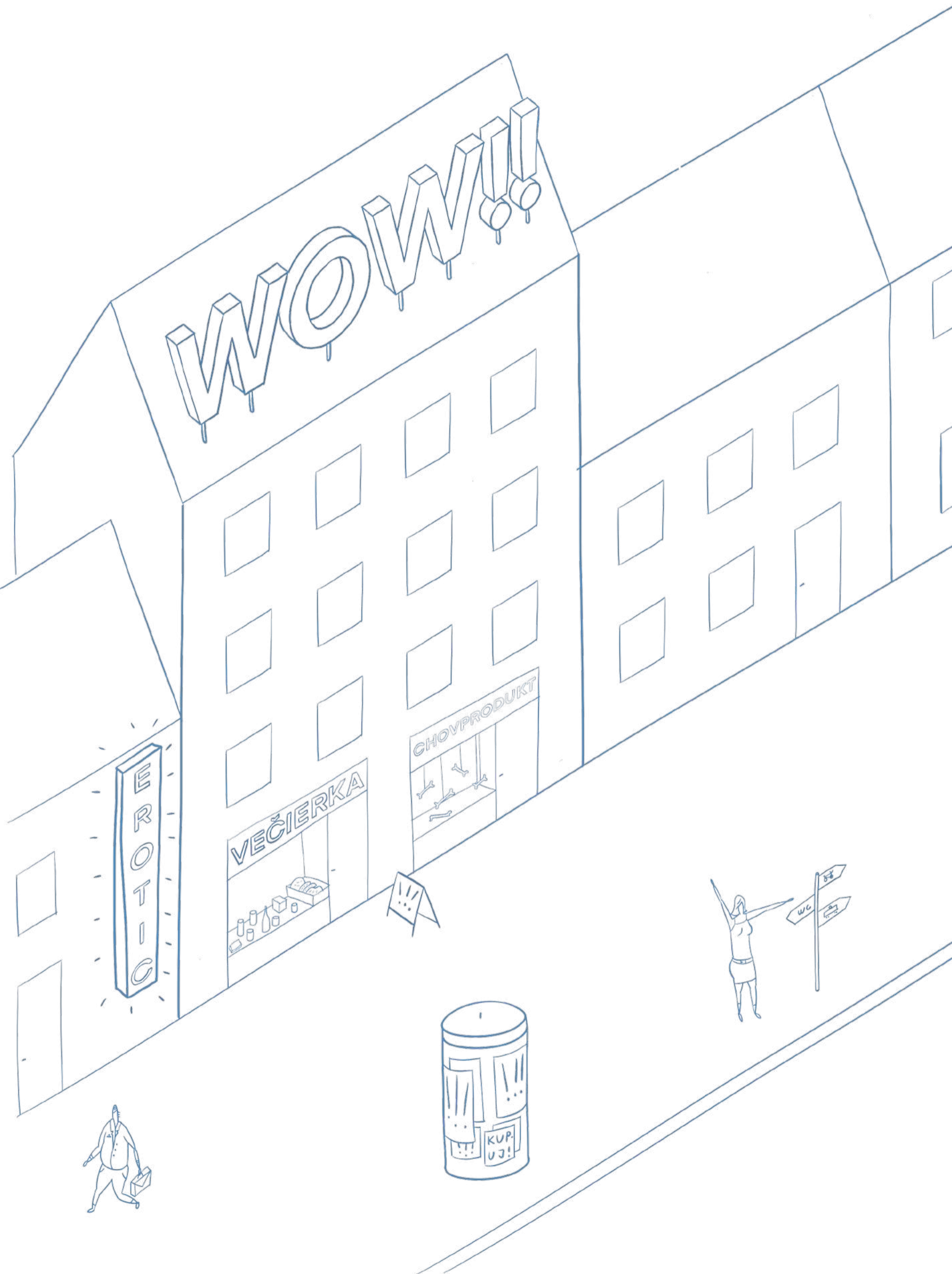
Stavby v rámci priestranstva, kde sa konajú trhy sú možné, za predpokladu že sú súčasťou koncepčného riešenia priestranstva a je preukázaná ich potrebnosť. Trh môže mať vlastné zázemie v podobe stavby, kde je možné umiestniť toalety, administratívne zázemie, gastroprevádzku či časť predajných plôch, ktoré môžu byť k dispozícii nad rámec bežnej doby konania trhu. Konkrétna podoba a dispozičné riešenie stavby je predmetom architektonického riešenia priestranstva.

Neboj sa organizovať komunitný trh!

Ilustrácia TU-V-10

Svojpomocou komunitou organizované trhové udalosti, napríklad susedské blišie trhy, výmeny nepotrebných vecí ale aj charitatívne trhy môžu byť usporiadané vo voľnejšom formáte bez nutnosti prísneho dodržania pravidiel z titulu druhu akcie, ktorá nemá predpoklad materiálneho zabezpečenia pre jej nekomerčnosť. Podobné akcie s pridanou hodnotou je vhodné podporovať aj zo strany mesta napríklad voľnejšími podmienkami organizácie, materiálnou pomocou či možnosťou inzercie akcie na komunikačných kanáloch mesta.

WOW!!!

EROTIC

VEČIERKA

CHOVPRODUKT

WC
KUP. UJ!

KUP. UJ!

PROPAGÁCIA je prenosom informácie od pôvodcu k adresátovi. V kontexte priestranstiev je nutné rozlišovať užitočné informácie, ktoré vedia pomôcť užívateľovi, od tých zbytočných, ktoré zhoršujú čitateľnosť prostredia priestranstiev a pre užívateľa sú zbytočnými či mätúcimi. Nech sa jedná o informačný, turistický alebo reklamný systém je nutné dbať na ich vyznenie v priestranstvách. Pravidlá pre propagáciu sú hľadáním minima nutného a nastavením kvality podoby týchto informácií.

Propagácia je rovinou využitia služby k šíreniu informácií o miestach, cieľoch a službách. Nositeľom informácie sú tri druhy systémov - informačný, turistický a reklamný. Tieto systémy majú svoj fyzický prepis do priestranstiev, ktorým sa zaoberá časť manuálu Propagácia. Z obráteného uhlu pohľadu hľadá cestu, ako tvoriť vizuálne kultivované priestranstvá, bez dnes všadeprítomného a obťažujúceho vizuálneho smogu.

Slovo propagácia je v kontexte priestranstiev nutné vnímať vo význame podpory a šíreniu informácií, vzhľadom na pozitívne atribúty významu slova podpora. Informáciou sa rozumie vizuálne či hapticky zobraziteľný údaj o stave a dejoch v priestranstvách.

Propagácia je podporou pohybu po meste pre ľudí, ktorý sa nevyznajú dobre či sa vyznať z rôznych dôvodov nemôžu. Propagácia je aj podporou širšieho povedomia o prírodných, historických a kultúrnych hodnotách mesta. V prostredí priestranstiev krehkou podobou propagácie hraničiacej s komercializáciou priestranstiev je podpora povedomia o ponúkaných službách a produktoch skrz reklamu. Propagácia v prostredí priestranstiev by mala nadobúdať pozitívne atribúty

a významy, mala by slúžiť užívateľom priestranstiev. Tomuto druhu pozitívne vnímanej propagácie je venovaná táto časť manuálu. Propagácia, ktorá neslúži užívateľom priestranstiev je prostou snahou o obohatenie sa na úkor kvality celku prostredia, ktorú je žiadané v priestranstvách minimalizovať.

Nad rámec významu slova propagácia, avšak v blízkej významovej súvislosti sa touto kapitolou prezentuje aj potreba eliminovania vizuálneho smogu, ktorého zdrojom nie je reklama, ale samotné stavby či vybavenie priestranstiev, ktoré nadobúda neprimeranú expresívnu podobu, ktorá devaluje kvalitu priestranstva. Vizuálny smog nepriaznivo vplýva na všetky tri kapitoly Propagácie.

Časť manuálu Propagácia pozostáva z troch kapitol - *Informačný systém*, *Turistický systém* a *Reklamný systém*. Jednotlivé kapitoly sú delené na tri základné skupiny pravidiel so záberom od celku k detailu venujúc sa pozícii prvku v priestranstve a väzbou na širší kontext, usporiadaním prvkov a vzájomnými väzbami medzi nimi a na najnižšej úrovni detailu prvku. Spolu je predstavených 60 rád, odporúčaní a pravidiel venujúcich sa téme propagácie. Tie sú obecnými návodmi pre

niektoré bežné situácie vznikajúce vo vzťahu k priestranstvám.

18 rád sa venuje *Informačnému systému*, u ktorého definuje princípy ako byť nápomocný užívateľovi priestranstva vhodnou informáciou, ktorú nájde vždy tam, kde ju potrebuje a vtedy keď ju potrebuje.

12 rád sa zaoberá *Turistickým systémom* a spôsobom, ako atraktívnou formou prezentovať mesto a zaujať potenciálnych návštevníkov ale aj aspektom prezentácie vo virtuálnom priestore.

Najväčší objem - 30 rád je venovaný *Reklamnému systému*, zaoberajúc sa cestou, ako riešiť prvky reklamného systému v prostredí priestranstiev kultivovanou formou tak, aby nebola vizuálnym smogom. Zároveň je priestor venovaný radám cielených na pôvodcov reklamy, ako môcť zvýšiť úspešnosť svojho podnikania vo vzťahu k priestranstvám.

Cieľom časti manuálu je stav, kedy v priestranstvách bude primerané množstvo informácií, ktoré budú užitočné pre čo najširší okruh adresátov a zároveň podiel vizuálneho smogu bude minimalizovaný.

Nitra živúca je kultivovaným miestom k pobývaniu aj po vizuálnej stránke.

500

2000

- hodnotná príroda v zastav. území
- cyklotrasy bez rozlíšenia
- hodnotné súbory stavieb
- turistické trasy bez rozlíšenia
- možn. okruhov za kult. pamiatkami
- možnosti krajinných okruhov

- hodnotné priemyselné stavby
- okruhy archeologických lokalít
- priestranstvá s reguláciou reklamy
- trasa po priemyselnom dedičstve
- vhodné miesta k regulácii reklamy
- regulácia reklamy v CMZ

- vhodné turistické trasy v rámci Nitra a Svätajakubská cesta
- hlavné vhodné turistické smery a Ponitrianska magistrála
- hodnotná stavby nad rámec pamiatkovej starostlivosti
- regulácia kumulácie veľkoplošnej reklamy vo vzťahu k zástavbe
- možnosti okruhov po stavebnom a urbanistickom dedičstve 20. storočia
- miesta s dôležitosťou prítomnosti informačného systému

Informačný systém je vodiacom líniou priestranstvami a prostredím pre tých, ktorí nevedia, nemôžu vedieť alebo chcú vedieť viac. Zrozumiteľná informácia slúži ako nástroj potláčania bariér, fyzických aj mentálnych. Význam v zmysle znižovania neurčitosti, teda i neistoty a pocitu nebezpečia či pomoci k orientácii a smerovaniu je kľúčovým pre inkluzívne priestranstvá.

INFORMAČNÝ SYSTÉM

v kontexte priestranstiev je predstaviteľný ako súbor informácií o meste a priestranstvách, o vzájomných vzťahoch. Informačný systém poskytuje základné informácie o priestranstvách, dynamických vzťahoch medzi priestranstvami a inštitúciami v meste.

Fyzickým prejavom vyššie menovaného sú smerovníky, označenie ulíc, úradné tabule, informačné vitríny inštitúcií, špecificky interiérová navigácia vo verejných budovách a označenie vstupov Nitry.

Informáciou v kontexte priestranstiev sa rozumie deskriptívna informácia o priestranstve, informácia o vzťahoch medzi priestranstvami a informácie o programe a fungovaní inštitúcií. Informáciami nad rámec kapitoly sú tlačoviny a webová komunikácia mesta a inštitúcií.

Tvorcom a správcom, teda garantom materiálnej funkčnosti a pravdivosti informácií informačného systému je mesto. Nie je žiadané, aby ďalšie subjekty tvorili vlastné paralelné informačné systémy, zvlášť ak by mali byť zameniteľné za mestský informačný systém, čo by mohlo viesť k zmäteniu adresátov. Takýto informačný systém je nutné považovať za reklamu a pristupovať k nemu

podľa pravidiel pre reklamu.

V prostredí priestranstiev je žiadané mať len potrebné informácie. Nepotrebné informácie sa dajú označiť za vizuálny smog. Kľúčom k rozlíšeniu potrebnosti či nepotrebnosti sú dve otázky. Prvou otázkou, ktorej sa nedá oponovať je, či je nutné zo zákonných dôvodov informáciu v priestranstve umiestniť. Samospráva má povinnosť primeraným spôsobom zverejňovať informácie o svojej činnosti. Informačným kanálom, ktorý sprístupňuje informáciu širokému spektru adresátov je webová stránka obce a fyzická úradná tabuľa. Druhou otázkou je položená v rovine užitočnosti informácie, či pomôže informácia užívateľovi priestranstiev? Ak je odpoveď kladná, má informácia za splnenia neskôr predstavených rád a pravidiel zmysel.

Množstvo informácií v čase nie je konštantné. Niektoré informácie v čase strácajú svoj význam, naopak, nové informácie sa v čase objavujú či menia. Informačný systém je dynamickým systémom, ktorý by vo všeobecnej rovine mal byť schopný zvládať zmeny. To platí prevažne pre informačné systémy s ustálenou podobou, ako je značenie ulíc či smerovníky. Z toho dôvodu je vhodné

dlhodobo udržiavať ustálený spôsob zobrazovania informácií, ktorý sa v čase nebude meniť. Špecifikom sú podoby informačného systému spojeného so zobrazovaním dynamických zmien (čas, teplota a ďalšie).

Vrstvou, ktorá sa vymyká vyššie popísanej logike sú informačné systémy, ktoré sú súčasťou architektúry. Predstaviť si to možno ako autorské riešenie informačného systému. Tieto prvky sú často viac umeleckým dielom či architektúrou než informačným systémom a tak je k nim žiadané pristupovať, v prípade, že sa jedná o kvalitné riešenie.

Pravidlá pre informačný systém sú spresnením a rozvinutím dokumentov mesta zameraných na vizuálnu a informačnú komunikáciu. U kontinuity jej celistvej vizuálnej identity je vhodné pokračovať a rozširovať ju na rozoznateľný a použiteľný informačný systém v rámci priestranstiev. Prípadne ich rozšírenej aplikácii i v rámci ostatných materiálov, označeniu iných systémov (napríklad doprava) napomáhať.

NASMERUJ TÁPAJÚCICH!

Vzťah informačného systému k priestranstvám sa dá vyjadriť ako potreba hľadania užitočnej symbiózy. Informačný systém je zložkou priestranstiev, ktorá má schopnosť dopovedať menej zrejmé vzťahy.

Vzťah je možné vyjadriť aj ako roviny hierarchie, kedy informačný systém je vždy nadradený reklamnému systému na jednej strane a nezameniteľný s dopravným značením na druhej strane. Dôležitým kvalitatívnym parametrom informačného systému je nemennosť, nezameniteľnosť a pravdivosť informácii. Ten, kto hľadá informáciu, mal by mať istotu, že ju ľahko nájde na základe vedomosti obcej podoby, ktorú má hľadať a že informácia, ktorú dostane, bude relevantná a nepovedie k zmeteniu.

Navzdory vysokej miere digitalizácie informácii i v mestskom prostredí, napríklad skrz rozšírené možnosti zisku informácii o meste pomocou mapových aplikácií, je analógový informačný systém dôležitý, pretože má nevýlučný charakter a teda je prístupný a zrozumiteľný každému. V meste sú veľmi užitočné informácie o miestopise, pozícii významných stavieb ale aj všeobecné informácie o aktuálnom čase či teplote.

PÝTAJ SA PO VÝZNAME!

Informácia by mala znižovať mieru neurčitosti. Paradoxom je, že premiéra informácie neurčitost' zvyšuje, pretože obsah prestáva byť zrozumiteľným. Parametrom definujúcim primeranú mieru je relevantnosť informácie a obsiahlosť informácie. V prostredí mesta je nutné si vystačiť s čo najmenším množstvom jednoznačných informácií, ktoré však poskytujú komplexný obraz.

Informácie v priestranstvách sa dajú rozlíšiť na nevyhnutne nutné, ktoré nie je možné komunikovať inými kanálmi, ako napríklad názvy ulíc či smerovníky alebo sú v danom mieste nevyhnutne nutné aj keď sú komunikované aj iným kanálom, ako napríklad cestovné poriadky na zastávkach hromadnej dopravy a na žiadané, ktoré nie sú nevyhnutne nutné pre užívanie priestranstiev, ako napríklad tabule s informáciami inštitúcii, ktoré sú obvykle komunikované hlavne v prostredí webu, ale je vhodné ich mať aj vo fyzickej podobe.

Formou žiadanej informácie je aj informácia o aktuálnom čase. S ohľadom na charakter priestranstva je vhodné minimálne významné priestranstvá doplniť o zdroj tejto informácie. Mnoho miest má hodiny v priestranstvách ako typický znak.

POSTAV SA ČELOM!

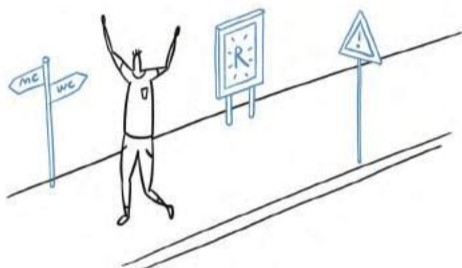
Orientácia v priestranstvách je druhom tvorby obrazu štruktúry. Proces je to nikdy nekončiaci. Preto rôzne skupiny užívateľov priestranstiev majú rôznu podrobnosť vytvoreného obrazu. Niektorí užívatelia informačného systému pre ich vysokú znalosť vôbec nepotrebujú. Iní sú naň naopak odkázaní.

Informačný systém je žiadanou kompenzačnou pomôckou pre znevýhodnené skupiny. Znevýhodnenie môže mať rôzny pôvod, či už sa jedná o telesný hendikep, technologické znevýhodnenie či prostú neznalosť miesta. Kompenzácia jednotlivých znevýhodnení má rôzne fyzické pre-pisy v priestranstvách.

Neznalosť miesta a technologický hendikep, kedy nie všetci ľudia majú inteligentný telefón s internetovým pripojením, ktorý vie uľahčiť orientáciu, je pomerne ľahké kompenzovať prostou viditeľnou prítomnosťou informácie v priestranstve. Kompenzácia telesného hendikepu sa líši pôvodom od pôvodu. Pre zrakovo postihnutých je žiadaným riešením poskytovať informácie v Braillovom písme a formou akustických hlásičov, pre imobilných vedľa byť nápomocné značenia bezbariérových trás.

NASMERUJ TÁPAJÚCICH!

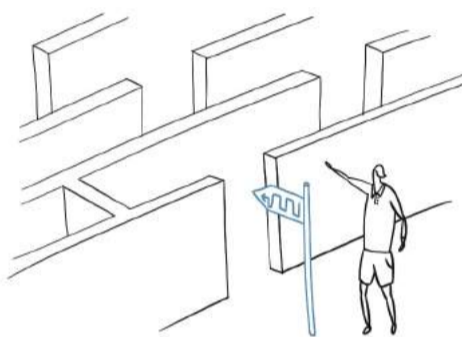
Výrazne odliš informáciu od reklamy!

Ilustrácia IS-V-1

Nadradenosť informačného systému nad reklamným systémom musí byť dodržaná. Nemala by nastať možnosť zámery prvkov v rovine vizuálnej ani obsahovej. Zároveň platí, že informačný systém môže nadobúdať odlišné pozície v meste než reklama. Tam, kde je to nutné, môže byť v ploche priestranstva. Naopak, informačný systém je hierarchicky nižšie než dopravné značenie, s ktorým by nemal byť zameniteľný.

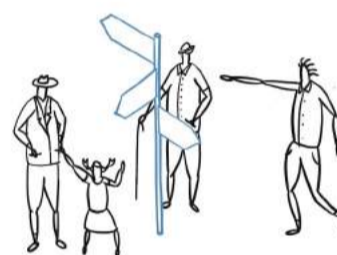
Ukáž cestu v zložitých situáciách informáciou!

Ilustrácia IS-V-2

Dovysvetlenie nejednoznačných situácií a vzťahov v priestranstvách je možné pomocou informačného systému, ktorý vie pomôcť s orientáciou. Samozrejme, mesto by takéto situácie nemalo obsahovať, no realita býva odlišná, obzvlášť pri dočasných zmenách v území. Vhodné je využiť informačný systém napríklad pri zmenách spôsobených výstavbou ako sú obchádzky, presuny zastávok VHD či zmeny vstupov do verejných budov.

Informačný systém umiestni na rušné miesta!

Ilustrácia IS-V-3

Potenciál k umiestneniu informačného systému majú mimo miest s nejednoznačnou situáciou, kde hrozí blúdenie, miesta s kumuláciou a zvýšeným pohybom osôb. V týchto miestach je predpokladom, že informačný systém vie byť nápomocný väčšiemu okruhu možných adresátov, ktorý potrebujú poradiť. Zároveň by prvky informačného systému mali byť umiestnené pred väčšinou verejných budov.

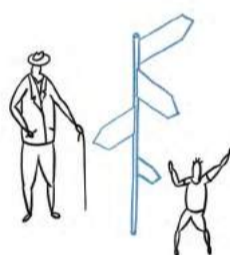
Informáciou nevytvor zmätenie adresáta!

Ilustrácia IS-I-4

Jednoznačnosťou informácii prezentovaných informačným systémom nie je adresát uvedený v omyl. Ak má byť informačný systém dôveryhodným zdrojom, nesmie ani v náznakoch u adresáta vyvolať pocit neistoty. Informácie nie sú duplicitné, neodporujú si, neumožňujú svojou jazykovou konštrukciou viacero rôznych výkladov a v neposlednom rade odkazujú na reálne javy, ktoré existujú.

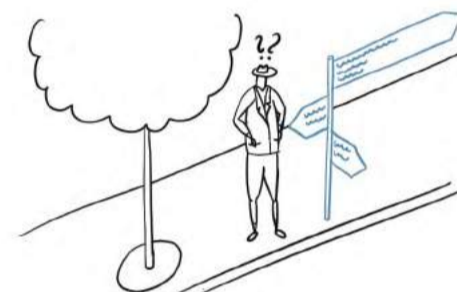
Informáciu podaj tak, aby ju pochopil každý!

Ilustrácia IS-I-5

Zrozumiteľnosť prezentovanej informácie by mala byť zabezpečená čo najširšiemu okruhu adresátov naprieč vekovou štruktúrou, pôvodom, možným hendikepom či vzdelaním. Je jasné, že nie všetky informácie musia byť zrozumiteľné všetkým, malé dieťa nemusí rozumieť úradnej tabuli a cudzinec nemusí pochopiť anotáciu predstavenia v programe divadla. Základné informácie napríklad o orientácii v meste a názvoch ulíc by mali byť zrozumiteľné všetkým. Pre lepšiu zrozumiteľnosť je dobré doplniť základné informácie piktogramami a značením v Braillovom písme.

Informácia nie je román, buď stručný!

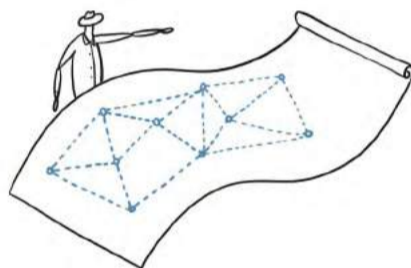

Ilustrácia IS-I-6

Stručnosť je dôležitou podmienkou zrozumiteľnosti prezentovanej informácie. Aj v prípade informácii prezentovaných informačným systémom platí pravidlo troch sekúnd, kedy adresát vníma hlavnú informáciu infosystému. Základné informácie o orientácii by mali mať formu jasných hesiel. Zložitejšie informácie napríklad na úradnej tabuli je vhodné štruktúrovať podľa obsahu a významu.

PÝTAJ SA PO VÝZNAME!

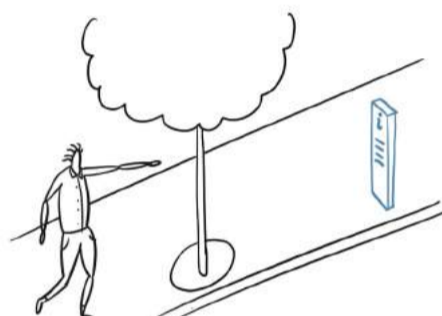
Pokry základnou sieťou informácii celé mesto!

Ilustrácia IS-I-1

Rozprestrenosť prvkov informačného systému naprieč mestom je žiadaným stavom. Prvky informačného systému vytvárajú spojitú sieť pokrývajúcu územie celého mesta. Záchytné body orientácie v meste sú jasne rozpoznateľné, sú istotou a tým uľahčujú pohyb po meste. Informácie zobrazené na prvkoch na seba nadväzujú a neodporujú si.

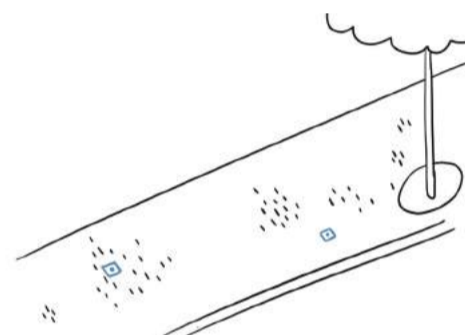
Dôležité informácie orientuj smerom k adresátovi!

Ilustrácia IS-I-2

Zvislá orientácia prvkov informačného systému by mala byť primárnym spôsobom orientácie pre všetky podstatné informácie ako sú názvy ulíc, smerovníky k uliciam a pamiatkam, úradné tabule či programové informácie kultúrnych inštitúcií. Zvislé prvky sú dobre čitateľné, ľahko dohľadateľné a identifikovateľné v rámci mesta. Nie je ich nutné hľadať, obvykle sami padnú do oka.

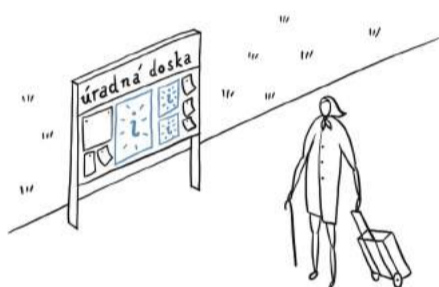
Daj akcent priestranstvu vodorovným infosystémom!

Ilustrácia IS-I-3

Vodorovný informačný systém je možným dizajnovým akcentom verejných priestranstiev. Informácie, obvykle nie nevyhnutne nutného charakteru, ako napríklad úradná doska, je možné umiestniť do dlažby verejného priestranstva a tým rozšíriť významy priestranstva o rovinu prezentácie histórie, menej jasných vzťahov v mieste či určitú formu hry formou objavovania. Všímavý si vodorovný prvok všimne, môže ho potešiť, no keď informácia ostane bez povšimnutia, nič sa vlastne nestane.

*Vytvor si vlastný rukopis,
ktorý budeš dodržiavať!*

Ilustrácia IS-I-4

Podoba informácii z jednotlivých zdrojov by mala byť podobná, s obdobne riešenou štruktúrou. Na základe podobnosti je možné jednoznačne priradiť informáciu k danej inštitúcii či druhu informácie, Základná podoba, ktorá je pre daný typ informácie charakteristická môže slúžiť ako prvotný filter pre adresáta, ktorý môže už zbežným pozretím usúdiť, či sa ho informácia týka.

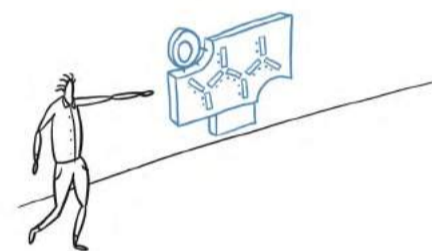
*Privítaj návštevníka pekným
vstupom do mesta!*

Ilustrácia IS-I-5

Vstupy do mesta, ich označenie oznamujúce, že ste v Nitre či opúšťate Nitru pri hlavných komunikáciách sú tiež informačným systémom. Týmto označeniam je nutné venovať zvláštnu pozornosť, pretože tvoria prvý dojem z mesta u mnohých návštevníkov. Vrelé privítanie, dôstojná podoba vysokej umeleckej hodnoty a čistota okolia vedú navodiť dobrý prvý dojem.

*Zachovaj hodnotné staršie
informačné systémy!*

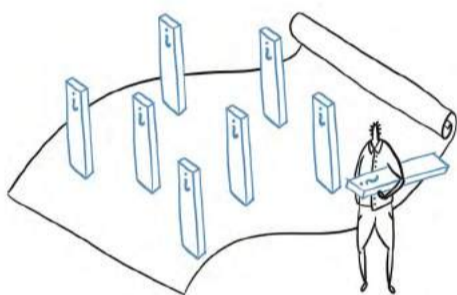

Ilustrácia IS-I-6

Hodnotné prvky starších informačných systémov, prítomné prevažne v modernistických štruktúrach a verejných stavbách, ktoré obvykle boli súčasťou komplexného riešenia zadania a sú integrálnou vrstvou celku je vhodné chrániť pre ich umeleckú aj historickú hodnotu. V prípade neaktuálnosti či nekompletnosti je vhodné ich doplniť o požadované aktuálne informácie, tak aby nebola znížená ich hodnota. Rovnaké pravidlo platí aj pre nálezy staršieho uličného značenia maľovaného na fasádu domov, ktoré je možné prezentovať na fasáde ako historický fragment.

POSTAV SA ČELOM!

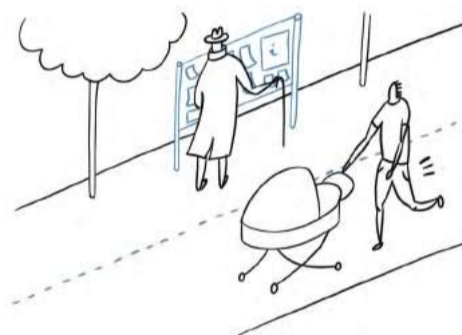
Maj základné prvky systému rovnaké naprieč mestom!

Ilustrácia IS-O-1

Typizácia základných prvkov informačného systému naprieč mestom je žiadaná. Je nutné, aby základná kostra smerovníkov vyzerala rovnako všade v meste. Vďaka tomu nemôže dôjsť k zámene s iným prvkom priestranstiev. Jasná podoba prvku pomáha orientácii. Vhodné je riešiť rovnakým spôsobom aj podobu informácií na úradných doskách, zvlášť čo sa týka štruktúry a zjednodušiť tým orientáciu v nezriedka obsiahlom obsahu.

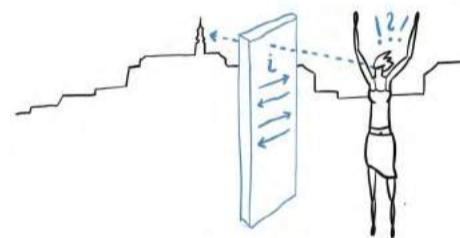
Ponechaj voľný priestor k štúdiu informácií!

Ilustrácia IS-O-2

Priestor, ku konzumácii informácií by mal byť ponechaný v dostatočnom rozsahu u zdrojov, kde sa kumuluje väčšie množstvo obsahu, ako je napríklad úradná tabuľa, programy kultúrnych inštitúcií či mapy. U týchto zdrojov je predpoklad, že sa ľudia chvíľu zdržia, preto je žiadané im vytvoriť bezpečné prostredie a zároveň z druhého uhla pohľadu posunúť informácie študujúcich ľudí mimo hlavné prúdy pohybu v priestranstvách.

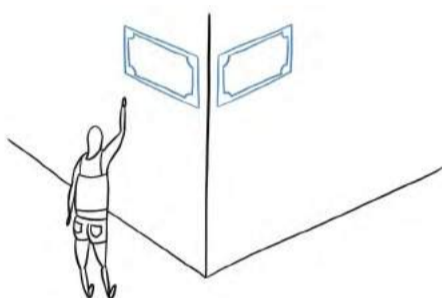
Informačným systémom nezniž hodnotu okolia!

Ilustrácia IS-O-3

Okolie prvkov informačného systému nesmie jeho prítomnosťou utrpieť po stránke úžitkovej ani estetickej. Prvky informačného systému sú umiestnené a orientované tak, aby neprekážali pohybu a zároveň netvorili vizuálnu bariéru v pohľadoch na významné stavby či priehľady do krajiny. Dôležitosť zachovania estetických a prevádzkových kvalít je povýšená nad potrebu umiestňovať prvky informačného systému na tie najvhodnejšie miesta z hľadiska orientácie.

Oti jednotnosť značenia ulíc v meste!

Ilustrácia IS-O-4

Názvy priestranstiev v rámci mesta sú značené jednotne. Označenie má podobu tabule s bielym podkladom, na ktorom je modrým písmom napísaný názov priestranstva. V mierom odsadení od okraja tabule je prevedený červený lem. V historickom jadre a príhlých starších štruktúrach je vhodné zachovať staršie a doplniť nové smaltované tabule s plastickým efektom, ktoré sa do tohto prostredia hodia viac než nové ploché tabule.

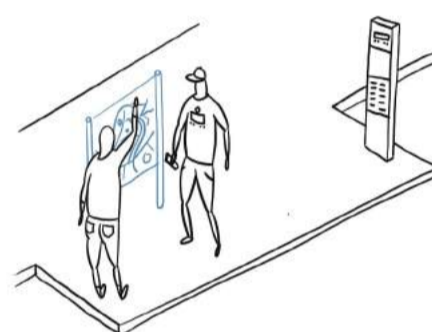
Znižuj bariéry pre znevýhodnené skupiny ľudí!

Ilustrácia IS-O-5

Kompenzácia hendikepov osôb v informačnom systéme by mala byť štandardným riešením v inkluzívnom meste. Žiadané je zamerať sa na riešenia zvyšujúce kvalitu života týmto skupinám ľudí nad rámec bežných opatrení umožňujúcich bezpečný pohyb po meste, ktoré je nutné považovať za štandard. Možný nadštandard je možné si predstaviť ako značenie ulíc a čísel domov v Braillovom písme, úradné tabule so zvukovými zariadeniami či značenie väzieb v meste, ktoré sú plne bezbariérové

Na frekventované miesta umiestni mapu!

Ilustrácia IS-O-6

Mapa je prvkom informačného systému, ktorý je vhodné umiestňovať na frekventované miesta, vrátane frekventovaných zastávok hromadnej dopravy. Síce mapa nie je tým prvkom, ktorý je zrozumiteľný na prvú dobrú, no vie byť užitočná pri hľadaní špecifických cieľov či plánovaní ďalšej cesty.

*Turistický systém znamená
možnosť objaviť zaujímavé
miesta Nitry a dozvedieť sa viac
než to, čo prezradí letmý pohľad.
Cieľom je ukázať zaujímavé, v
pestrých tematických okruhoch,
ktoré zaujmú široké spektrum
užívateľov a zároveň ukázať
niektoré miesta bežného života
oprotene od turizmu v novom
svetle, ktoré vie priniesť pestrosť
samo o sebe.*

TURISTICKÝ SYSTÉM

je predstavitelný ako súbor informácií užitočných pre turistov tráviacich čas fyzicky v Nitre, ale aj pre ľudí z a mimo Nitry skúmajúcich mesto virtuálne, prípadne z nového pohľadu. Turistický systém slúži k prezentácii cieľov v meste aj mesta samotného. Informácie môžu mať podobu prostého označenia zaujímavého, zhrnutia podstatného z histórie, ale aj komplexnej informácie spájajúcej súvislosti a vedúcej záujemcu po dramatickej dejovej línii.

Mesto doposiaľ netrpí problémami spôsobenými nadmernou turistickou záťažou ako je naplnenosť priestranstiev návštevníkmi, strata obytnosti centra mesta či nadmerným využívaním bytov na ubytovacie služby a krátkodobé prenájmy. Na druhú stranu to znamená, že turistov je nutné o potrebe trávenia ich času v meste presvedčiť vhodnou prezentáciou.

Žiadané je podporovať inteligentný turizmus, ktorý návštevníkom prezentuje hodnoty mesta a život v ňom takým kultivovaným spôsobom, že nie je neprimeranou záťažou pre mesto ani pre jeho obyvateľov a nespôsobuje im zníženie obytnosti mesta.

Nitra vie byť atraktívnou destináciou pre návštevníkov, ktorí radi kombinujú poznávanie histórie a prírody v rámci jedného pomerne kompaktného územia, bez nutnosti dlhého cestovania za jednotlivými cieľmi. Zároveň vie byť atraktívna pre návštevníkov vyhľadávajúcich menej rušné mestá nedotknuté masovým turizmom s možnosťou zažiť autentický život v meste v rôznych významoch slova od trávenia času v mestskom interiéri, využívaní služieb až po užívanie si silnej zložky miestnej kultúry.

Tradičnými návštevníkmi mesta sú záujemcovia o program výstaviska Agrokomplex a návštevníci cirkevných púti. Týchto návštevníkov, ktorí majú obvykle jasný cieľ programu je žiadané presvedčiť, aby v meste navštívili aj ďalšie ciele a pobudli dlhšie.

Špecifickým návštevníkom je turista putujúci či bicyklujúci po diaľkových trasách vedúcich mestom, ako napríklad Svätajakubská cesta či Ponitrianska cyklomagistrála. Tento návštevník obvykle nepožaduje vo svojej skromnosti viac než dôstojné miesto k pobývaniu a odpočinku, nie je typickým návštevníkom, no aj na týchto ľudí je nutné myslieť.

Turistický systém

v priestranstvách by mal atraktívnym spôsobom prezentovať zaujímavé a viesť kroky turistu, prípadne zvedavého domáceho, po miestach, ktoré ho môžu zaujímať. Turistické ciele je dôležité systematizovať a hierarchizovať do tematických celkov tak, aby vedeli nadchnúť čo najširší okruh návštevníkov.

Nitra so svojou hodnotnou vrstvou vývoja zástavby 20. storočia je atraktívnym miestom pre nadšencov urbanizmu, architektúry a umenia. Tí obvykle tušia, čo a kde v meste nájdú, no pre menej zapálených návštevníkov ostáva táto vrstva skrytá, hoci ju nezriedka považujú za zaujímavú. Z toho plynie dôležitá úloha pre mesto - začať aktívne prezentovať svoju nedávnu minulosť ako možnú hodnotu, ktorá je v rámci Slovenska jedinečnou. Reálne je si predstaviť, že záujemca o nedávnu minulosť vie v Nitre bez problémov stráviť viac než predĺžený víkend.

Pravidlá pre turistický systém rešpektujú nadradené dokumenty mesta pre tento druh systému, ktorý sa venuje spôsobu označovania turistických cieľov v meste aj v krajine. Vhodné je do budúcnosti myslieť na možnosť užitia rozšírenej reality v rámci prvkov systému.

POCHVÁĽ SA!

Prezentácia mesta v pozitívnom svetle je dôležitým aspektom turistického systému. Prezentácia je spôsobom komunikácie pozitívneho obrazu mesta smerom k návštevníkom, ale aj obyvateľom.

Mesto samo o sebe je aj súborom pozitívnych obrazov. Obrazy, predstaviteľné ako možné atraktory pre turistov, nie sú v prezentácii až tak dôležité, tie sú skôr predmetom, danosťou. Kľúčovým aspektom je komunikácia, úvaha o tom, čo a akým spôsobom smerom k turistovi komunikovať. Zjednodušene povedané, atraktívne môže byť všetko, komunikovať sa môže všetko, len treba mať adresáta, ktorého to zaujme.

Všeobecný adresát neexistuje. Žiadané je mať viacero potenciálnych skupín adresátov, ktorým sú prezentované informácie. To vyžaduje hierarchizovanie ponúkaných zážitkov a obrazov do tematických okruhov. Niektorí môžu mať záujem o nitriansku prírodu, niektorí zas o paneláky.

Prezentácia by mala byť čestná a lákať na realitu, ktorá existuje. Tá je vo výsledku zaujímavejšia než turistické ciele, ktoré sú len turistickými cieľmi. Realita všedného môže byť pre turistu nemusiaceho žiť v meste všedný život vo výsledku nevšedným zážitkom.

TECHNOLOGICKY POKROČ!

Pokrok v oblasti digitálnych technológií ovplyvňuje a bude ovplyvňovať podobu turizmu. S užitím virtuálnych technológií v turistickom systéme prakticky nie je možné neúspeš. Punc nového a moderného priťahuje.

Vďaka technológiám je možné v extrémnom prípade turizmus realizovať bez nutnosti návštevy destinácie z pohodlia domova. Tento fakt nemusí byť považovaný za negatívny. Aj záujem o mesto bez fyzickej návštevy je záujmom o mesto, dokladom úspešnej propagácie, hoci bez priamej pridanej hodnoty zisku pre mesto v podobe výdajov návštevníka v meste. Na druhú stranu, časť virtuálnych turistov mesto môže na základe virtuálnej prehliadky mesto navštíviť pre potrebu zážitia života, nielen sledovania obrazu mesta.

Virtuálnej prezentácii mesta je nutné venovať náležitú pozornosť už len z toho dôvodu, že návštevník obvykle čo to o meste pred svojou cestou o meste hľadá na internete. Dobrá prezentácia ho môže utvrdiť v správnosti zámeru.

Na záver zostáva otázkou, či ako opodstatnenú alternatívu trávenia času s technológiami, nezačať ponúkať mesto, kde sa dá plnohodnotne tráviť čas dovolenky bez technológií. Pre mnohých to vie byť na nezaplatenie.

ROZHLIADNI SA PO NITRE!

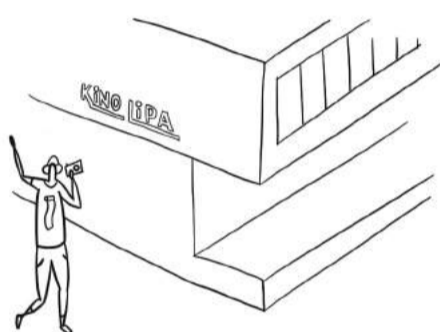
Turistika sa obvykle asocjuje s aktívnym trávením voľného času v hodnotnom a estetickom prírodnom prostredí. V Nitre je atraktívne prírodné prostredie reprezentované Zoborom k týmto účelom využívané. V tom je žiadané pokračovať aj naďalej v miere, ktorá neznamena deštrukciu prírodného prostredia.

Oblasťou, ktorá má veľký potenciál rozvoja je v Nitre turistika nad rámec turistických trás a štandardného vnímania turistiky ako pohybu z bodu A do bodu B cez zaujímavé prírodné prostredie. Žiadané je rozšíriť oblasť prírodného prostredia o mesto a medzi body A a B vložiť ďalšie zaujímavé body, ktoré tvoria dramaturgicky ucelenú trasu vnímateľnú rôznymi druhmi pohybu.

Potenciál turistiky je skrytý v na prvý pohľad skrytých prírodných prostrediach nachádzajúcich sa v širšom centre mesta a v rozsiahlych kvalitne upravovaných plochách krajiny sídlisk. Tieto miesta sú zatiaľ neobjavenými, nielen pre turistov, ale aj pre Nitranov, ktorí ich nemusia vnímať ako zaujímavé. Zároveň je turistika v zastavanom území cestou, ako nepreťažovať prírodu Zobora a poskytnúť alternatívu pre menej mobilných turistov, pre ktorých Zobor môže byť náročný.

POCHVÁĽ SA!

Neboj sa vziať návštevníkov na málo známe miesta!

Ilustrácia TS-Pr-1

Všetko môže byť turistickým cieľom v meste s tak bohatou históriou a kvalitným prírodným zázemím ako je Nitra. Atraktívnymi môžu byť aj z pohľadu miestnych zdanlivo neatraktívne alebo neznáme miesta a stavby, ako sú sídliská či historické jadrá bývalých dedín, ktoré sú dnes súčasťou Nitry. Dôležité je hľadať hierarchiu cieľov, štruktúrovať ich do tematických celkov a jednotlivé témy úspešne predať vhodným cieľovým skupinám.

Pri značení cieľov sa pridrž Dizajnmanuálu!

Ilustrácia TS-Pr-2

Systém pre fyzické označovanie turistických cieľov a zaujímavých bodov má mesto už vymyslený. Používaj dobre spracovaný. Dizajnmanuál pre turistické aplikácie. Jednotná podoba označovania cieľov je dobrou vizitkou mesta. Nezameniteľné a v rámci mesta rovnaké označenie je pre návštevníka prívetivým riešením, v ktorom a s ktorým sa nestratí.

Zaved' návštevníkov do kultúrnych inštitúcií!

Ilustrácia TS-Pr-3

Podpora kultúrnych inštitúcií v meste môže mať aj podobu odporúčania pre návštevníkov, aby do inštitúcie išli. Turistický informačný systém by mal viesť návštevníkov mesta nielen po pamiatkach, ale aj po významných inštitúciách. Priamou propagáciou kultúry napr. formou reklamy, odporúčania v turistickom informačnom centre, tvorby špeciálnych trás po kultúre či prostým uvedením inštitúcií ako cieľov na informačnom systéme je možné zvýšiť návštevnosť týmto inštitúciám.

Ukáž návštevníkom aj každodennú Nitru!

Ilustrácia TS-Pr-4

Každodenné mesto v svojej obyčajnosti je pre mnohých návštevníkov najatraktívnejší cieľ, ktorý láka viac než pamiatky. Žiadané je zobrať návštevníkov na tržnicu, do miestnej štvrtej cenovej, k rieke a do Hideparku či pozrieť ranný nástup na šichtu do Jaguaru. Do toho, čím sa má mesto chváliť je žiadané zapojiť aj obyvateľov a na základe ich podnetov je možné rozšíriť ponuku o miesta a trasy, ktoré majú miestny radi, iniciané zdola, ponúknuť bežné mesto od bežných ľudí s možnosťou spravidania bežnými ľuďmi.

TECHNOLOGICKY POKROČ!

Rozšír fyzicky prezentované informácie o virtuálne!

Ilustrácia TS-Po-1

QR kód je vhodným doplnkom informácii fyzicky prezentovaných na turistickom informačnom systéme. Informácia zobrazená na obrazovke inteligentného telefónu po nasnímaní QR kódu môže dopovedať príbeh, zasadiť bod do kontextu či odkázať na ďalšie zaujímavé body. Navyše sú QR kódy priestorovo úsporné, teda pri použití len QR kódu, prípadne QR kódu a stručnej informácie, nie je nutná rozmerná tabuľa s informáciami. To môže byť výhodné pre úsporu nákladov na tabuľky. Potom je možné označiť viac bodov záujmu malými tabuľkami. Zároveň malá ceduľka na pamiatke nepôsobí rušivo.

Prekroč hranice reality pri prezentácii mesta!

Ilustrácia TS-Po-2

Realita? Otázku, čo je realita a ako ju posunúť na inú úroveň je vhodné si klásť pri hľadaní atypických riešení prezentácie mesta. Priestranstvá a stavby mesta je možné dostať do neočakávaných významových rovín pri využití rozšírenej reality. Napríklad, priestranstvo sa môže stať dejiskom hry zasadenej do historického kontextu, kde kulisy tvoria reálne historické budovy a prvky priestranstva. Hravým spôsobom je možné zvýšiť okruh užívateľov mesta, ktorý o niektoré aspekty či vzdelávanie a poznávanie ako také vôbec nejavia záujem.

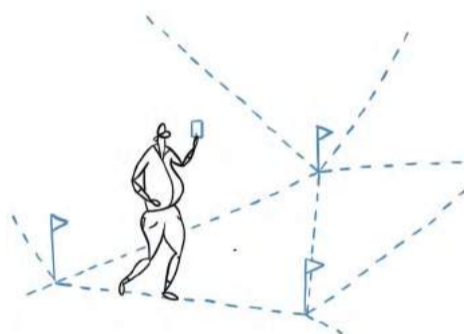
Prezentuj mesto vo virtuálnom priestore!

Ilustrácia TS-Po-3

Virtuálna prezentácia je vhodným spôsobom, ako ísť návštevníkovi naproti a dostať mesto do povedomia širšieho okruhu ľudí, ktorí o Nitre nevedeli, vedeli a váhajú, či ju navštíviť alebo ju fyzicky nemôžu navštíviť. Vhodné je doplniť možnosť fyzického zažitia mesta aj o virtuálne spôsoby. Napríklad sa dajú na webe prezentovať tematicky zamerané informácie o meste formou interaktívnych máp či katalógov, ktoré sú využiteľné aj pri fyzickej prechádzke mestom, či už priamo na inteligentnom telefóne, alebo formou tlačенých katalógov dostupných v turistickom informačnom centre.

Vyviň jednotnú aplikáciu pre turistov!

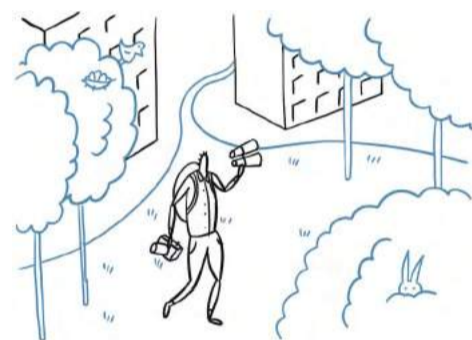

Ilustrácia TS-Po-4

Aplikácia pre inteligentné telefóny je vhodnou platformou, ako praktickým spôsobom združiť informácie o meste na jedno miesto. Návštevník už viac nebude musieť hľadať rôzne druhy informácií na rôznych stránkach či mať stiahnutých viacero aplikácií. Všetky bude mať vždy po ruke na jednom mieste.

ROZHLIADNI SA PO NITRE!

Zober turistov do prírody v meste!

Ilustrácia TS-T-1

Mestská príroda je zatiaľ málo objaveným fenoménom. Pojem by sa dal definovať, ako viac či menej prírode blízke časti mesta, ktorých podoba nie je plne v réžii človeka. Žiadané je napríklad rozšíriť turistické trasy Klubu slovenských turistov mimo územia Zobora, zahrnúť širšie centrum, ktoré ponúka zaujímavú prírodu ako napríklad Dolomitový lom, Kalvária, či Šibeničný vrch. Komplementom k mestskej prírode je mestská krajina, teda príroda formovaná a udržiavaná človekom, ako napríklad parky, cintoríny, či priestranstvá sídlisk, ktoré tiež nezriedka stoja za návštevou.

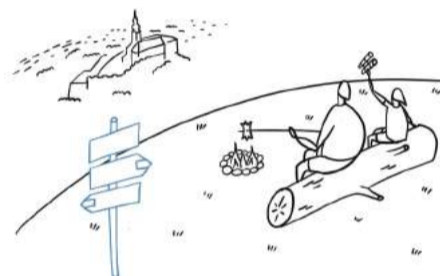
Využi značenie KST v svoj prospech, doplň ho po svojom!

Ilustrácia TS-T-2

KST plus je doplnením turistických trás Klubu slovenských turistov, ich jednotného značenia, ktoré je správne ctiť o ďalšie informácie o zaujímavých bodoch na týchto trasách. Označením nových bodov na inak utilitárnej turistickej trase vznikne nová rovina informácií, ktorá vie spestriť putovanie krajinou.

Vytvor bezpečné zázemie pre turistov!

Ilustrácia TS-T-3

Zázemie pre turistov by malo byť súčasťou značených trás i miest mimo tento systém. Vhodné je na území mesta, prevažne v krajinných priestranstvách vytvárať miesta, kde je možné si odpočinúť, prípadne prepať s možnosťou rozloženia ohňa bezpečne a bez obáv z postihu. Tam, kde existuje adekvátny zdroj vody, je vhodné kultivovať okolie studničiek a pravidelne robiť rozborý vody z nich. V rámci mesta je vhodné podporovať fungovanie kempu.

Vytvor tematické trasy po zaujímavostiach mesta!

Ilustrácia TS-T-4

Náučné trasy sú vhodným spôsobom spestrenia ponuky možnosti putovania mestom. Možné je vyznačiť náučné trasy rôzneho obsahového zamerania, od trás v rámci jednotlivých zaujímavých prírod až po tematické trasy po nitrianskej architektúre. Rozšírením roviny náučných trás o zážitok v podobe odborného výkladu je organizovanie tematicky zameraných vychádzok.

Reklamný systém, bez negatívnych významových spojitostí, je súčasťou priestranstiev. Cieľom je nastaviť podobu reklamy tak, aby svojim detailom vysokých estetických kvalít podtrhovala charakter priestranstva a stavieb k nemu príslušných. Reklama by nemala byť vnímaná ako vada na kráse priestranstiev, kvôli ktorej sa cítime dezorientovane a zahltené.

REKLAMNÝ SYSTÉM

v kontexte priestranstiev je predstaviteľný ako fyzické prejavy propagácie priamo umiestnené v priestranstvách, prípadne na objekty alebo nosiče tvoriacich hranu priestranstva. Pojem reklama sám o sebe nemá negatívny význam, hoc je mnohými ľuďmi takto vnímaný. Reklamu je nutné chápať ako prirodzenú zložku priestranstiev, ktorá by mala nadobúdať pozitívne kvalitatívne parametre s ohľadom na snahu o čo najlepšiu podobu priestranstiev.

Naopak, vizuálny smog má priamo negatívne významové spojitosti. Pod pojmom si je možné predstaviť rušivé vizuálne podnety, obvykle narúšajúce vnímanie podoby priestranstiev, ktoré je nie je možné prehliadnuť, teda sú adresátovi vnútené. Vizuálny smog sa nedá vypnúť. Zdrojom vizuálneho smogu nie je len reklama, navzdory tomu, že sa dá označiť za hlavný zdroj. Možným príkladom je kumulácia dopravného značenia či do priestranstva nevhodné farebnosti stavieb.

Vizuálny smog v meste je žiadané aktívne potláčať skrz reguláciu, osvetu a pozitívne príklady. Vizuálny smog na fasádach objektov môže mať samoregulačné tendencie skrz

cestu pozitívneho príkladu, kedy vie dobrý príklad reklamy, ktorý nie je smogom, ideálne v kombinácii s osvetou naštartovať pozitívnu zmenu. Naopak, neadresný vizuálny smog v podobe billboardov a citylightov nemá samoregulačný charakter, pretože pozitívny príklad tejto kategórie neexistuje. Tu platí len tvrdá ruka v podobe záväzných regulatívov.

Druhom vizuálneho smogu je aj nelegálna reklama vo všetkých svojich podobách. Nelegálnou reklamou sa rozumie reklama umiestnená bez patričných povolení či svojimi parametrami neodpovedá pravidlám pre reklamný systém. Boj proti nelegálnej reklame nadobúda podobu od systematickej redukcie nepotrebných reklam, napríklad formou nepredloženia možnosti umiestnenia zariadenia až po rýchle akcie s cieľom odstraňovania poväčšinou drobnej nelegálnej reklamy (plagáty, plachty, nelegálne áčka) obdobne ako je tomu u graffiti, kedy účinnou metódou boja je rýchla reakcia na vzniknutú situáciu.

Vizuálny smog tvorí komplexný reťazec negatívnych dopadov. Nejedná sa len o zníženie estetických kvalít priestranstiev. Vizuálna zahltenosť má bezprostredný dopad

na obytnosť, teda zníženie miery ochoty tráviť čas v priestranstvách v dôsledku zníženia ich bezpečnosti kvôli neprehľadnosti pre zahltenosť reklamy. Tu sa kruh uzatvorí, v menej obytných priestranstvách je menej potenciálnych adresátov reklamy.

Pravidlá reklamného systému rozvíjajú platné dokumenty venujúce sa regulácií reklamy na území mesta Nitra. Kapitola *Reklamný systém* popisuje základné pravidlá správania sa pre pôvodcov reklamy, vlastníkov nehnuteľností a priestranstiev a pre samosprávu. Kapitola predkladá pravidlá pre všeobecnú etiku správania sa v priestranstvách, konkrétne pravidlá a doporučená pre podobu reklamných zariadení a na záver rady pre pôvodcov reklamy, ako účinne a zároveň nekonfliktne komunikovať s adresátom reklamy. Charakterom sa jedná o súbor doporučení a vhodnej praxe, ktorý je žiadané dodržiavať už len preto, aby reklama plnila svoj účel.

Cieľom opatrení je prispieť ku kultivovanej podobe priestranstiev aj pomocou kultivovanej podoby reklamy, ktorá je súčasťou priestranstiev.

KONAJ FÉROVO!

Etika tvorby a umiestňovania reklamy spočíva predovšetkým v uvedení si, že reklama nie je primárnou náplňou h priestransťiev, ale len jednou zo zložiek, ktorá ich spolutvorí. Z toho by mala vyplývať vysoká miera ohľaduplnosti k okoliu, kde sa reklama nachádza.

Právo na reklamu neexistuje, rovnako ako neexistuje právo absolútne zakázať reklamu. Kľúčové je hľadať primeranú medzipoložu dvoch extrémov, kedy na jednej strane je záujem pôvodcu reklamy o bytie viditeľným a oslovenie adresáta a na druhej strane je záujem mesta a jeho obyvateľov, aby žili v prostredí bez reklamy.

Žiadaný stav je taký, keď mesto nie je poznačené vizuálnym smogom, no reklama stále existuje v primeranej polohe. Reklama nemusí znamenať vizuálny smog, ak sa drží základných pravidiel etiky. Voči primeranej miere reklamy vo výsledku obyvatelia moc čo nemajú namietajú, pretože s určitou sferou nesmeruje proti ich záujmom a v určitom ohľade je aj užitočná, pomáhajúca s orientáciou v meste.

Správať sa eticky znamená kritickým uvažovaním rozlíšiť, či zámer s reklamou neprimerane nepoškodujú práva iných.

PREDVÍDAJ KLIENTA!

Adresát reklamného zdelenia je osoba či skupina, na ktorú reklamné zdelenie cieľi. Potenciálnym adresátom v priestranstvách je každá osoba. Každého môže zaujať, ale aj odradiť reklama. Zaujať čo najširší okruh adresátov a odradiť čo najmenší je cieľom reklamného zdelenia.

Reklama v priestranstvách je konzumovaná predovšetkým skrz zrak. V menšej miere, zvlášť u pohostinských služieb či potravinárskych prevádzok je zdrojom vnemu aj čuch. Zvuk ako forma reklamy do mestského prostredia nepatrí z dôvodu eliminácie potenciálnej kumulácie ruchov. Mesto je samo o sebe hlučným.

Vzhľadom na spôsob konzumácie reklamy zrakom je neprekvapivou snahou, ako zaujať adresáta, použitie výrazného vzhľadu zdelenia. To naráža na etické mantinely a nie je žiadaný. Dôležité je vnímať fyzickú reklamu v priestranstvách ako jednu z viacerých zložiek prezentácie, ktorá vo výsledku cieľi len na menšiu skupinu adresátov, ktorým je zdelená informácia úplne novou. Trendom je posunúť komunikáciu zdelenia do virtuálneho priestoru v kombinácii s poctivou prácou a prezentáciou skrz odporúčania. Následne podoba reklamného zdelenia bude už len šperkom.

DÍVAJ SA OKOLO SEBA!

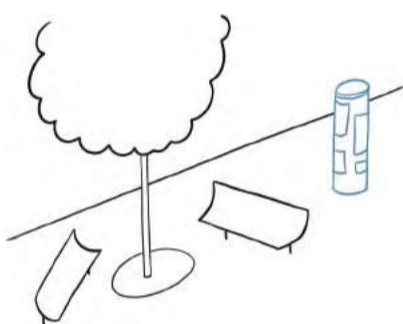
Vzhľad reklamných plôch by vo všeobecnosti mal vychádzať z princípov etiky. Základným mäkkým pravidlom je dívať sa okolo seba, na stavby, priestranstvá a reklamu susedov. Následne by mala nasledovať kritická úvaha o tom, či sa navrhovaná reklama do daného miesta hodí, či je v súlade s tým, čo sa v okolí nachádza, ak sa jedná o pozitívne hodnoty.

Vzhľad je vo všeobecnosti naviazaný na fyzickú podobu reklamy. Jedná sa hlavne o adresné reklamné zdelenia na stavbách, obvykle informujúce o prevádzkach v parteri a neadresné typy reklamy reprezentované hlavne citylightami, billboardami a plagátovacími skružami. Ambíciou pravidiel je nastavovanie primeraných mantinelov v medziach etiky myslieť na čo najširší okruh dotknutých subjektov. Žiadaným stavom je, aby Nitra mala svoju podobu reklamy odpovedajúcu špecifikám mesta daným historickým vývojom, zvlášť pri vnímaní mesta ako súboru hodnotných súborov.

Do budúcnosti, u nových stavieb a súborov by sa dobrou praxou a pozitívnym príkladom pre ďalších malo stať riešenie reklamy už v koncepcionálnych fázach zámerov.

KONAJ FÉROVO!

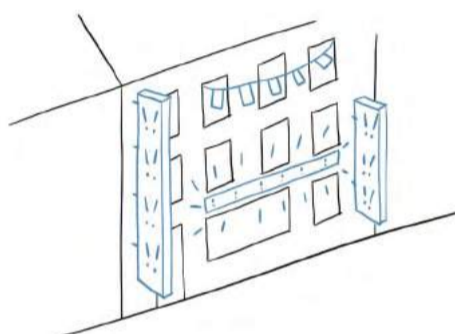
Priestranstvo nepatrí len tvojej reklame, myšli na iných!

Ilustrácia RS-E-1

Tolerancia a úcta k ostatným užívateľom priestranstiev je nutné východisko pre tvorbu a umiestňovanie reklamy do verejných priestranstiev. Reklama je len jedným zo skladobných prvkov verejných priestranstiev, navyše vôbec nie nijak významným z hľadiska potrieb priestranstiev a jeho užívateľov. Neobťažuj premiou reklamy svoje okolie. Väčšinu ľudí tvoja reklama nezaujíma. K reklame pristupuj pokorne s vedomým, že tvoríš len malý kúsok skladačky priestranstva.

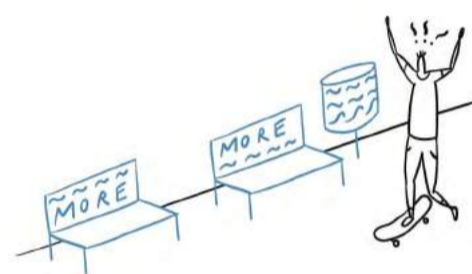
Nesnaž sa získať výhodu množstvom reklamy!

Ilustrácia RS-E-2

Rovnosť príležitosti tvorí spravodlivé mesto. Rovnosť by mala platiť aj pri umiestňovaní reklamných zariadení. Nie je správne snažiť sa pretlačiť konkurenciu väčším množstvom reklamy. To vedie len k záplave priestranstiev ďalším vizuálnym znečistením. K umiestňovaniu neadresnej reklamy preferuj plagátovacie skruže a plochy, ktoré sú určené ku kumulácii reklamy. Tieto plochy sú rovnou a spravodlivou platformou k prezentácii, ktorá je šetrná k okoliu.

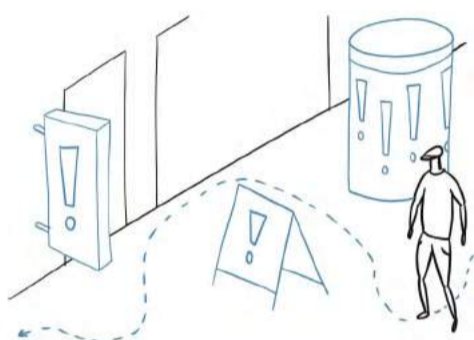
Nevyužívaj mobiliár k umiestňovaniu reklamy!

Ilustrácia RS-E-3

Mobiliár nech je mobiliárom, nie reklamnou plochou. Reklama degraduje kvalitu a užitosť mobiliáru. Mobiliár oblepený reklamou je ľahko znečistiteľný a stáva sa pre užívateľa nepríjemným. Reklama je v rámci mobiliáru prípustná ako súčasť plných plôch zastávok MHD. Reklamné lavičky a obdobné zariadenia tváriace sa ako mobiliár, ktorú sú v skutočnosti reklamnou plochou sú neprípustné.

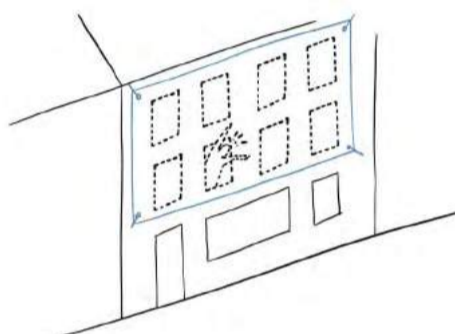
Reklamou umiestni tak, aby nezavadzala!

Ilustrácia RS-E-4

Bariérou pohybu v priestranstvách sú samostatne stojace reklamné zariadenia, medzi ktoré sa radia aj reklamné áčka. Reklamné zariadenia tvoria aj vizuálnu bariéru. Reklamné zariadenia je nutné umiestňovať tak, aby neboli prekážkou pohybu a zároveň netvorili vizuálnu bariéru znižujúcu priehľadnosť priestranstva alebo zacláňajúce významné kompozičné prvky priestranstva či jeho vizuálne vnímateľného okolia.

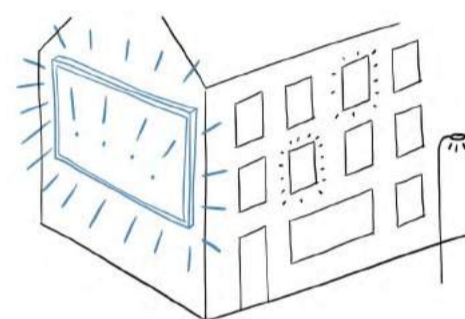
Nechaj fasádu domu nezakrytú reklamou!

Ilustrácia RS-E-5

Fasáda domu nie je reklamným nosičom. Plošné reklamy na fasádach domov sú neprípustné, nehľadiac na ich podobu, či sa jedná o plachty, polepy, výmalbu či obrazovky. Reklamu je možné umiestňovať len v úrovni parteru. Vo všeobecnosti je nutné rešpektovať architektúru stavby, nehľadiac na to, či je stavba pamiatkou alebo nie, obyvateľov domu, ktorý chce bývať v peknom dome a mať výhľad z okien, nie na zadnú stranu plachty i užívateľov priestranstva, ktorým stavba vizuálne patrí v pohľadoch.

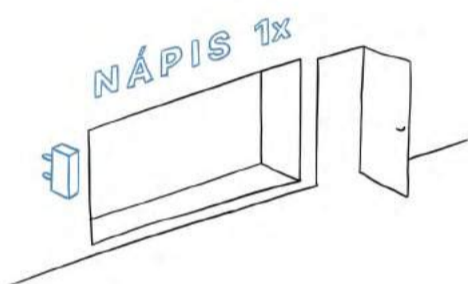
Nepoužívaj plošne svetelnú reklamu!

Ilustrácia RS-E-6

Prevahu v priestranstve má reklama, ktorá sa svojim charakterom a materialitou odlišuje od prostredia v ktorom sa nachádza. To väčšinou platí pre plošne svietiace reklamné zariadenia, napríklad LED obrazovky. Vysoká svietivosť a striedanie obrazu týchto obrazov agresívnym spôsobom vstupuje do priestranstva, v ktorom nesvetelné prvky sú zákonite slabšími. Svetelná reklama je zdrojom svetelného smogu a v nočných hodinách nezriedka obťažuje obyvateľov okolitých domov. Zakázané je preto používať plošne svietiace reklamné zariadenia. Rovnako sú zakázané blikajúce zariadenia.

Povedz svoje zdelenie len raz!

Ilustrácia RS-E-7

Duplicita a často multiplicita reklamných zdelení je problematická. Viac reklamy potrebuje viac plochy, čo znamená väčšie pokrytie plôch priestranstva reklamou. Menší počet neopakujúcich sa zdelení je prospešný aj z opačnej strany, z pohľadu zdroja reklamy. Jednotlivé prvky reklamy majú okolo seba viac miesta a sú preto čitateľnejšími. Žiadané je, aby sa zvlášť u adresnej reklamy zdelenia neopakovali.

Cti architektúru stavby na ktorú umiestňuješ reklamu!

Ilustrácia RS-E-8

Architektúra stavby je hodnotu väčšou než hodnota reklamy. Je žiadané ctiť hodnoty stavby, na ktorú je obvykle v úrovni parteru možné umiestňovať adresnú reklamu. Jednotlivé stavby sú medzi sebou odlišné, no vo všeobecnosti by malo platiť ctenie tektoniky stavby napríklad ríms, bosáží či šambrán, rešpekt k otvorom v stavbe, ktoré by mali zostať otvorené a slúžiť tomuto účelu a v neposlednom rade rešpekt k farebnosti stavby. Dobrá reklama sa podriadi domu.

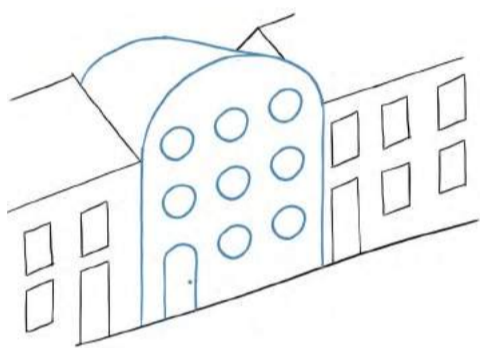
Daj priestor k prezentácii nekomerčným inštitúciám!

Ilustrácia RS-E-9

Inštitúcie s kultúrnym či sociálnym zameraním, vo všeobecnosti nekomerčné inštitúcie je žiadané podporovať v prezentácii ich aktivít, aby boli v známosti čo najširšieho spektra možných záujemcov o ich program. Je žiadané zvoľniť z nastavených pravidiel u nekomerčnej reklamy. Kultúrna inštitúcia môže napríklad na určitú dobu inzerovať svoj aktuálny program na fasáde objektu. Reklamou inštitúcie môže byť aj krátkodobý zábor priestranstva pred jej sídlom za účelom prezentácie aktivít. V neposlednom rade je úlohou inštitúcie komunikácia a dialóg aktuálnych tém pre ktoré môže byť nosičom reklama.

Zohľadni, čo sa v tvojom okolí nachádza!

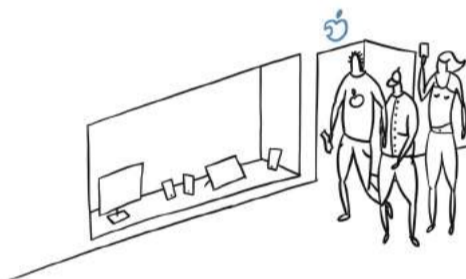

Ilustrácia
RS-E-10

Vydelenie z prostredia mesta v meste nie je možné. Vždy existujú väzby na minimálne najbližšie okolie. Vizualný smog je tvorený aj nevhodne zvolenou farebnosťou fasády či typom oplotenia. Používaj jemné zemité farebnosti, nehýr farbami a nezabudni sa pozrieť do okolia, fialový dom je čiernou ovcou, buď fér k susedstvu. Ak sa však v susedstve nachádza viac zlých príkladov než dobrých, dá sa ísť cestou pozitívneho príkladu, kde jeden dobrý príklad môže naštartovať pozitívnu zmenu.

PREDVÍDAJ KLIENTA!

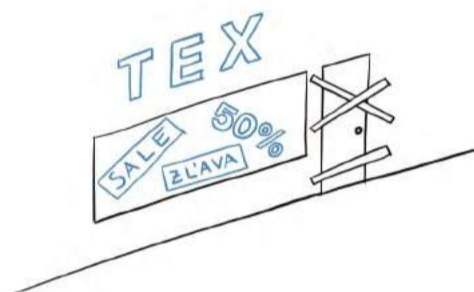
Pracuj tak, aby si nepotreboval fyzickú reklamu!

Ilustrácia
RS-A-1

Práca je najlepšou reklamou. Poctivosťou, vysokou úrovňou služieb a prístupu k zákazníkovi či jedinečným konceptom sa dá prezentovať ďaleko lepšie než množstvom reklamy na fasáde prevádzky. Z dlhodobého hľadiska je výhodnejšie budovať pozitívny obraz spoločnosti prácou než reklamou. Prípadné reklamné zariadenie sú potom už len čerešničkou na torte, ktoré podtrhnú dobrý obraz spoločnosti.

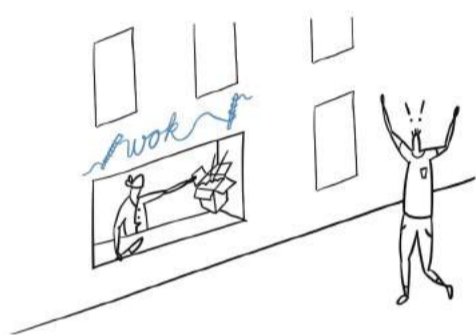
Ešte viac reklamy tvoj biznis nespasí!

Ilustrácia
RS-A-2

Úpadok podnikania viac reklamy nezachráni. Premiera reklamy na prevádzke či agresívny vizuálny jazyk je znakom buďto nevkusy, alebo snahy zviditeľniť sa za každú cenu a tromfnúť suseda väčším množstvom reklamy. Pochybný podnik je však pochybným predovšetkým kvôli zlej povesti vzniknutej kumuláciou nespokojnosti zákazníkov. Takýto podnik reklama nezachráni. Kľúčom je zmena prístupu, na ktorý nech nadväzuje zmena komunikačnej stratégie.

Oslov možného klienta jasným a úderným zdelením!

Ilustrácia RS-A-3

Raz dva tri, viac času nemáš. Obsah reklamy, zdelenie, by malo byť jasné, stručné a schopné zaujať. Reklama musí zaujať za krátky okamih okoloidúceho človeka, ktorý nemá čas a ani záujem študovať veľký objem informácií. Práve tri sekundy sú obvyklý čas po ktorý náhodný okoloidúci - potenciálny zákazník vníma vašu reklamu. Dôležité je nezahliť fasádu a výklad prevádzky premierou zdelení, ktoré sú za tri sekundy nevstrebateľné. Jedno úderné zdelenie funguje lepšie. Viacnásobné opakovanie toho istého zdelenia funguje kontraproduktívne.

Nechaj nahliadnúť zákazníka pod pokrievku hrnca!

Ilustrácia RS-A-4

Transparentnosť výloh a transparentnosť podnikania sú spojené nádoby. Kto sa nehanbí za to, čo robí, nemá problém ukázať prevádzku za oknom možnému zákazníkovi. Transparentné výlohy s možnosťou pričuchnutia k náplni predajne môžu pomôcť budovať dôveru voči predajni u klienta, ktorý vie, do čoho vstupuje. Možnosť nahliadnúť do prevádzky je lepšou reklamou než nepriehľadná výloha plná informácií o tom, aké je to vo vnútri skvelé.

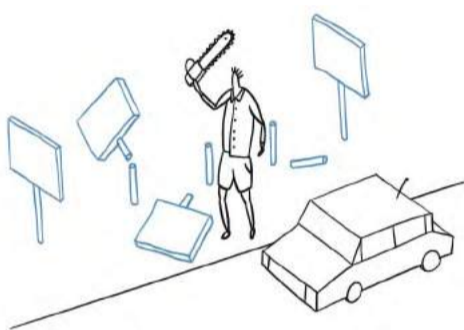
Reklamou nevstupuj do priestoru priestranstva!

Ilustrácia RS-A-5

Rovnoběžnosť reklamných prvkov v priestranstvách či na objektoch s orientáciou priestranstva by mala byť zachovaná. Reklama by mala byť umiestnená tak, aby nebola priamo v zornom poli osôb pohybujúcich sa priestranstvom. Reklama kolmo na orientáciu priestranstva tvorí fyzickú aj vizuálnu bariéru a deformuje vnímanie priestranstva, ktoré sa stáva nespojitým. Kolmo k priestranstvu je možné umiestňovať len vývesné štíty, ktorých maximálny rozmer nahráva stručnosti bez kumulácie obsahu, ktorá je k zaujatiu možného zákazníka za tri sekundy ideálna.

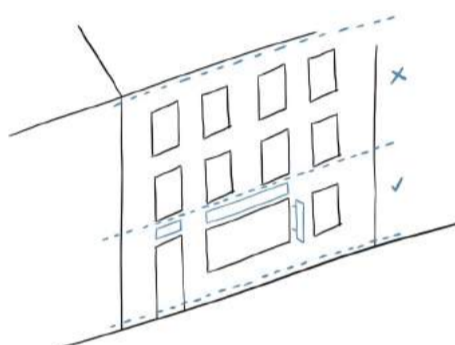
Nerozptyľuj viac uŹ tak dosť rozptýleného vodiča!

Ilustrácia
RS-A-6

Bezpečnosť prevádzky na pozemných komunikáciách významným spôsobom ovplyvňujú reklamné nosiče umiestnené v ich blízkosti. Vodič skúmajúci billboard venuje tri sekundy billboardu a nie riadeniu vozidla. Za tri sekundy prejde v meste auto 40 m s vodičom, ktorý nevníma okolie, nevriavac o ďalších rozptýleniach, ktorým je vodič vystavený. Žiadané je redukovať neadresné reklamné nosiče pri komunikáciách na minimum. Vznik nových nosičov nie je žiadaný. Nelegálne nosiče by mesto v spolupráci so správcami komunikácie malo aktívne odstraňovať. S ohľadom na vnímanie okolia komunikácie pri jazde je žiadané dodržiavať vzdialenosť 200 m medzi dvoma veľkoplošnými nosičmi.

Reklamu umiestni do úrovne parteru!

Ilustrácia RS-A-7

Parter, úroveň medzi podlahou priestranstva a výškovou úrovňou stropu nad prvým nadzemným podlažím je miestom, kde je prípustné umiestňovať reklamu. Adresát vníma reklamu z pozície svojej mierky. Je zbytočné umiestňovať reklamu vyššie, pretože je aj tak ťažko postrehnuteľnou pri pohybe priestranstvami. Reklama v úrovni parteru priamo súvisí s náplňou parteru. Odporúčenie pre výškové zastropenie možnej pozície reklamy sa vzťahuje na reklamu na fasáde aj na reklamu v priestranstve.

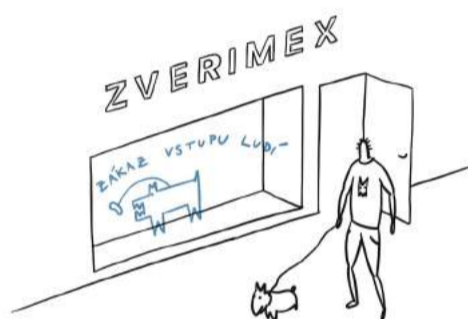
Nešetři na prvom dojme!

Ilustrácia RS-A-8

Hodnota grafického spracovania a fyzického prevedenia reklamy tvorí významnú informáciu o prevádzke. Postojom k reklame, či bude pôsobiť odfláknuto, alebo naopak hodnotne prevádzka komunikuje svoje postoje. Prvý dojem pred vstupom do prevádzky je len jeden. Kvalitná a nadčasová reklama buduje dojem solídnej spoločnosti s hodnotným produktom. Navyše, odfláknutá reklama rýchlo zastará a vo výsledku sa náklady na drahší návrh vrátia v cykle obmeny, ktorý je dlhší.

Komunikuj s klientom slušne a úctivo!

Ilustrácia RS-A-9

Slušnosť vo vizuálnej komunikácii je základom dobrého vzťahu medzi zákazníkom a predajcom. Slušné a priateľské pôsobenie vizuálnej komunikácie buduje u adresáta pocit, že je v prevádzke vítaný. Agresívne poňatie komunikácie, zákazové prvky, príliš veľa pravidiel v ktorých sa ťažko orientuje či prezentácia sortimentu, ktorý vôbec nevediete môže možného zákazníka odradiť. Vhodné je nepoužívať červené zákazové prvky, zdržať sa svojpomocne zhotovených oznamov prilepených na vstup či inzerovať neaktuálnu ponuku.

Maj adresáta pre svoje reklamné zdedenie!

Ilustrácia RS-A-10

Neadresná reklama, reklama, ktorá necieli v danom mieste na konkrétneho adresáta a neodkazuje ku konkrétnemu bodu v danom území by mala byť v priestranstvách minimalizovaná. Bez tohto typu reklamy sa mesto zaobíde. Reklama slúžiaca čisto k inzercii pre miesto nešpecifického produktu neprináša priestranstvu žiadnu hodnotu. Vo všeobecnosti je žiadané mať v meste čo najmenej billboardov, city lightov či polepov na vozidlách hromadnej dopravy. Výnimkou z neadresnej reklamy je reklama na kultúrne inštitúcie a udalosti či služby mesta, ktorá sa dá považovať za servis pre občanov a neslúži k zisku.

DÍVAJ SA OKOLO SEBA!

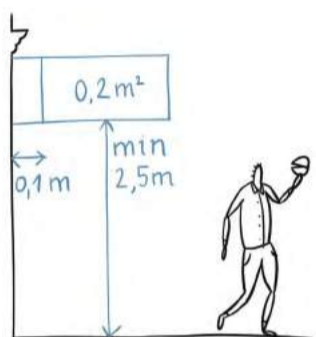
Nápisy na fasáde zlož z samostatných písmen!

Ilustrácia RS-V-1

Hmota reklamného nosiču umiestneného v rovine fasády objektu priamo na fasáde by mala byť delená na jednotlivé prvky. Preferované je použitie jednotlivých priestorových prvkov, predsadených písmen, aplikácia nápisu priamo na fasádu v podobe písmomalebneho diela či štukatérskoho riešenia zakomponovaného do výzdoby objektu. Jednotlivé prvky s dostatkom voľného priestoru okolo seba vyniknú viac než spojitý plošný reklamný nosič, ktorý deformuje svojou veľkosťou proporčné vyznenie fasády objektu.

Priechodný profil ulice nezmenšuj o veľký štít!

Ilustrácia RS-V-2

Vývesný štít umiestnený kolmo na rovinu fasády by mal byť umiestnený spodnou hranou vo výške aspoň 2,5 m tak, aby nezasahoval do priechodného profilu ulice. Plocha vývesného štítu je obmedzená na 0,2 m² pri dodržaní pomeru strán plochy maximálne 1:3. Výška štítu je z hornej hrany limitovaná pozíciou prvej kordónovej rímsy, ktorú by nemal presiahnuť. V rámci jedného objektu, nehľadiac na počet prevádzok je žiadané umiestňovať štíty do jednej výšky. Optimálne je, mali spoločnú koncepciu dizajnu. Kotvenie vývesného štítu by nemalo nenávratne poškodiť fasádu objektu. Vhodná hodnota odsadenia štítu od fasády je 5 až 10 cm. Rovnaké rozmery sú doporučené aj pre hrúbku vývesného štítu.

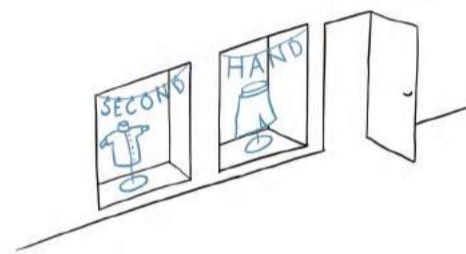
Osvetľuj reklamu, nie ulicu a okná susedov!

Ilustrácia RS-V-3

Osvetlenie a jeho intenzita je vhodné redukovať na minimum. Žiadané je decentné riešenie, ktoré podtrhne design nosiča navrhovaný primárne pre denné podmienky viditeľnosti. Vhodným spôsobom, ako osvetliť nosič je podsvietenie jednotlivých písmen a prvkov nosiča, prípadne ich presvietenie tlmeným svetlom. Tradičným riešením, ktoré má svoje miesto zvlášť u stavieb 2. a 3. štvrtiny 20. storočia je použitie nápisov z tvarovaných neónových trubiek (alternatívne LED pásikov). Nevhodným druhom osvetlenia sú bodové zdroje. Osvetlenie by nemalo blikať ani meniť farbu, z toho dôvodu sú nevhodné LED panely či obrazovky.

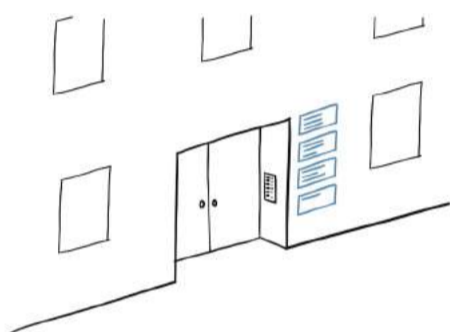
Vo výlohe ukáž svoj produkt aj kus prevádzky!

Ilustrácia RS-V-4

Výlohu je nutné považovať za súčasť architektonického výrazu stavby, pretože určuje podobu parteru. Výloha slúži k prezentácii produktov či priamo prevádzky za výlohou skrz priehľadné výplne. Výloha by mala byť preto priehľadná. K umiestňovaniu reklamy je vhodné primárne využiť na to určené prvky výlohy, ak sú navrhnuté. Obvykle sa jedná o nepriehľadný horný pás výlohy. Priehľadné sklenené výplne výlohy môžu byť zakryté reklamou najviac z 1/4 plochy. Vhodné je nevytvárať plošné polepy, ale radšej vyskladať heslo z jednotlivých písmen či zvoliť osadenie nápisu z vnútornej strany prevádzky.

Cedulky sídel firiem rieš rovnako a na jednom mieste!

Ilustrácia RS-V-5

Označenie sídel spoločností sídlia-cích v objekte mimo parter je vhodné riešiť jednotne v na tento účel navrhnutom priestore, napríklad stene pri vstupe do objektu. Vhodné je riešiť označenie sídel v rámci riešenia označenia adresy objektu, či reklamy na objekt samotný. Systém označení sídel by mal rovno pristupovať ku každej spoločnosti. Každý nech má rovnako miesta k prezentácii. Zároveň je žiadané, aby bolo možné pridávanie či odoberanie označení jednotlivých spoločností v obdobnom duchu bez narušenia koncepcie.

Použi tabuľu s ponukou, ak meníš denne sortiment!

Ilustrácia RS-V-6

Ponuková tabuľa je vhodným spôsobom komunikácie sortimentu u prevádzok ktoré sú založené na dennej obmene ponuky, napríklad reštaurácie či predajne potravín. Ponukovú tabuľu je možné riešiť dvoma spôsobmi a to vitrínou do ktorej sa umiestňuje ponuka a popisovanou tabuľou. Popisovaná tabuľa je ľahko predstaviteľná ako čierna tabuľa, na ktorú sa píše (ideálne bielou) kriedou alebo bielu tabuľu, na ktorú sa píše (ideálne čiernym) fixom. Ponukovú tabuľu je vhodné umiestniť pri vstupe do prevádzky. Plocha tabule by nemala prekročiť 0,5 m². Unifikované tabule (napr. od výrobcu piva) nie sú žiadaným riešením.

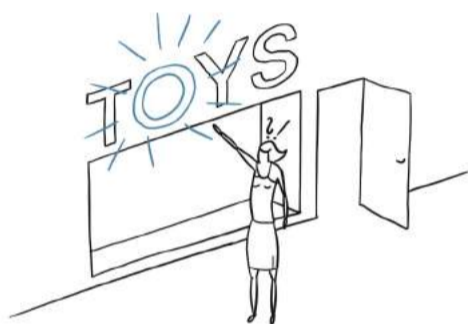
Prezentuj prevádzku aj mimo otváracích hodín!

Ilustrácia RS-V-7

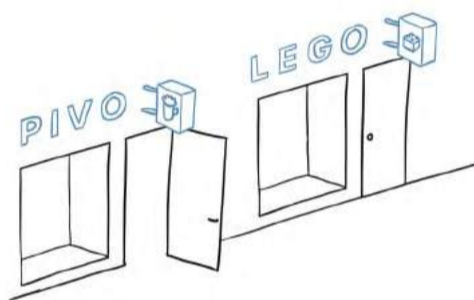
Rolety zakrývajúce výlohu po uzatvorení prevádzky, alternatívne oknice či iný spôsob zabezpečenia, tiež môžu plniť funkciu reklamného nosiča. Reklama na rolete by sa mala držať dizajnu ostatných reklamných prvkov prevádzky. Zároveň sa tieto prvky stávajú častým terčom vandálov. Posprejovaná roleta nie je najlepšou reklamou. Ako ochranu proti sprejerom je možné nechať umelecky pojednať plochu rolety. Roletu je možné si predstaviť ako plátno. Špecificky pojednané rolety dotvárajú kolorit nočného mesta a zároveň sú dobrou reklamou prevádzky.

Buď v kontraste k farebnosti fasády a nehýr farbami!

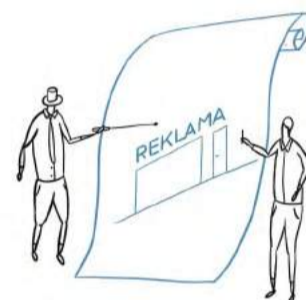
Ilustrácia RS-V-8

Vytvor pre budovu jednotný systém reklamy!

Ilustrácia RS-V-9

Nechaj spracovať reklamu toho, kto sa vyzná!

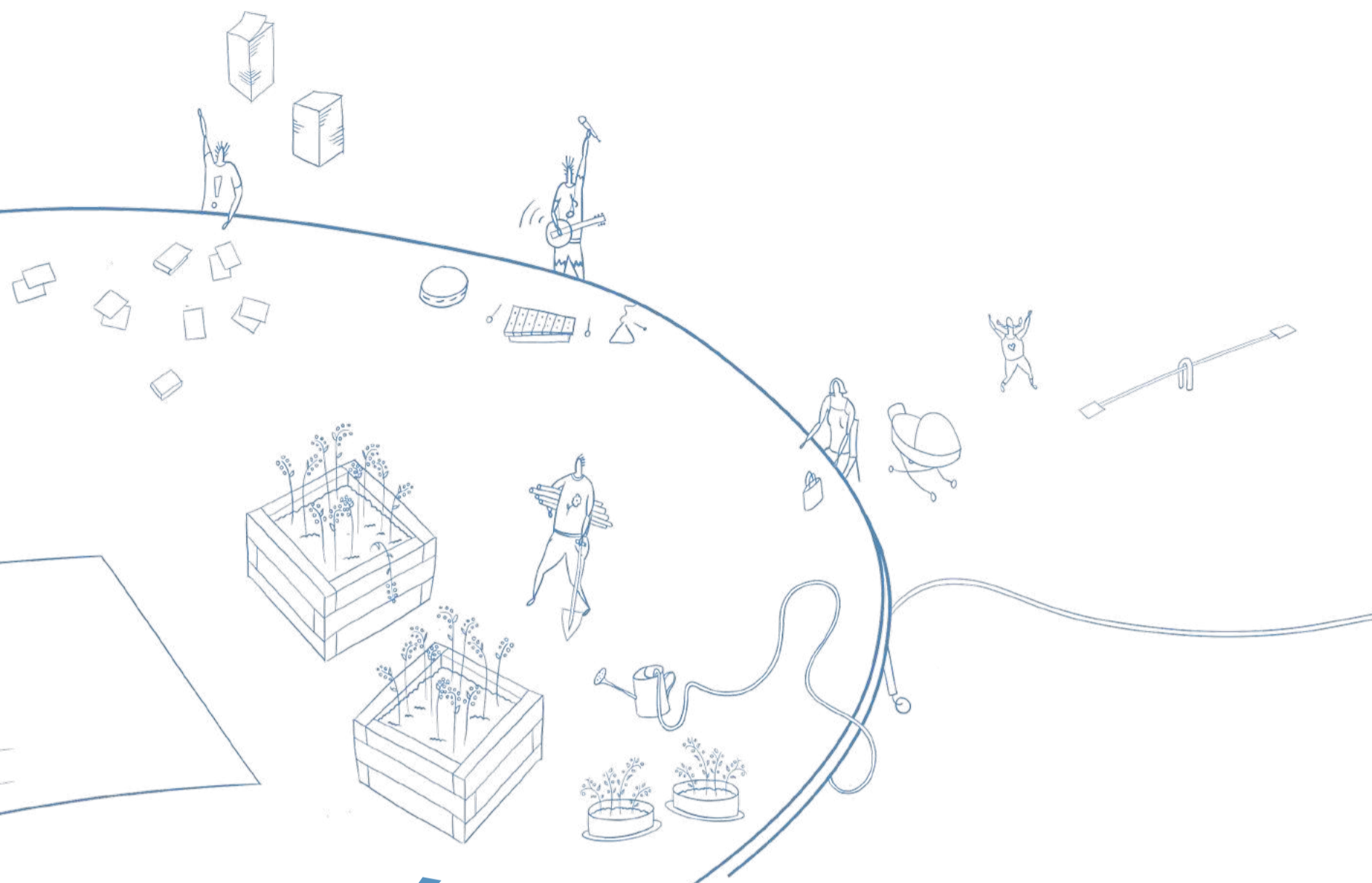

Ilustrácia RS-V-10

Farby reklamného prvku spolu s jeho tvarom a rozmermi hrá kľúčovú úlohu vyznenia reklamy a zároveň pôsobenia v meste. Pre dobrú čitateľnosť zdelenia je vhodná k podkladu kontrastná farebnosť. Vhodné je používať základnú čiernu a bielu, odtiene šedej a tlmené odtiene ostatných farieb. Možnou cestou je použitie hodnotných materiálov v ich prirodzenej farebnosti. Je žiadané vyhnúť sa použitiu sýtych odtieňov farieb na plošné reklamné prvky. Použitie reflexných farieb je neprípustné nehľadiac na typ prvku. Intenzívne farby v ulici pôsobia dominantne a potlačujú architektonické vyznenie priestranstva.

Koncepcia reklamy pre objekt ako celok by mala byť dobrou praxou. Je žiadané vnímať architektúru stavby a zásahy vyvolané požiadavkami na reklamu ako jeden celok a nastaviť pravidlá pre reklamu konzistentne pre celý objekt tak, aby reklama pôsobila koncepcne a neznižovala estetické hodnoty objektu. Koncepcia môže nadobúdať podobu v intervale od stanovenia minima nutného, ktoré je relatívne voľne naplniteľné jednotlivými užívateľmi až po prísnu reguláciu na úrovni jednoznačne definovanej farebnosti, rozmerov či fontu. U novostavieb je nutné myslieť na spolupôsobenie stavby a reklamy už vo fáze štúdie.

Dizajn reklamy je vhodné nechať spracovať či aspoň konzultovať s kvalifikovanou osobou, napríklad grafikom či architektom. Kompetentná osoba by mala byť skôr schopná postihnúť rôzne aspekty návrhu, ako je vzťah reklamy k stavbe, historické súvislosti daného domu či pozícia stavby na ulici a potenciálny tok ľudí. V neposlednom rade by mala byť kvalifikovaná osoba schopná zhmotniť víziu klienta tak, aby vzniklo hodnotné a funkčné riešenie. Nie je hanbou si nechať poradiť.

POBÝVANIE

je kvalitou všedného života, ktorá by mala byť štandardom platným naprieč priestranstvami nášho prostredia. Pobývanie je prejavom rešpektu a dôvery k rôznym skupinám užívateľov priestranstiev a k ich komunitám. Nech sa jedná o príjemnosť, inkluzívnosť alebo dočasnosť pobývania všetky reflektujú ťažko merateľné hodnoty spoločnej súnáležitosti. Meradlom kvality pobývania je miera vyspelosti občianskej spoločnosti a komunitného života so svojim prejavom v prostredí živúcej Nitry.

Pobývanie so svojou kvalitou a rôznorodosťou je kľúčovým parametrom kvalitných priestranstiev a pestrého užívania. Všetky priestranstvá musia byť prispôsobené pobývaniu. Pobývanie v sebe zahŕňa aj význam dynamického pobývania, teda pohybu a možnosti pohybu priestranstvami.

Dôležitou kvalitou je príjemnosť, ktorá predstavuje mieru stotožnenia podoby priestranstva s predstavami a požiadavkami užívateľov. Ďalej inkluzivita, ktorej pravidlá sú garanciou, že priestranstvo môže byť užívané širokou škálou užívateľov. Naproti tomu dočasnosť definuje scenáre, ako je možné sa odchýliť od pôvodnej podoby priestranstva a týmto odchýlením byť vo výsledku prospešný priestranstvu aj jeho užívateľom.

Situácie období špecifických udalostí pandémie či ďalej častejších prírodných katastrof v dôsledku klimatickej zmeny stavajú spoločnosť pred situáciu, kedy je možné, že sa budú podobné situácie opakovať čoraz častejšie a je vhodné s tým počítať. Hoc priestranstvá sú dimenzované na pozitívne roviny pobývania, je nutné mať na pamäti aj špecifické scenáre, kedy časť ľudí môže mať v dôsledku krízovej situácie sťažený

život. Priestranstvá, v takýchto situáciách majú mať aj tú schopnosť, aby na určitú dobu kompenzovali určitý deficit. Príjemné priestranstvo v kombinácii s odpovedajúcim materiálnym vybavením môže v čase krízy byť zázemím či domovom, pre tých, ktorí nemali šťastie, ale aj pre záchranné opatrenia.

Časť manuálu *Pobývanie* pozostáva z troch kapitol - *Príjemné pobývanie*, *Inkluzívne pobývanie* a *Dočasné pobývanie*. Jednotlivé kapitoly sú delené na tri základné skupiny pravidiel so záberom od celku k detailu venujúc sa pozícii prvku v priestranstve a väzbou na širší kontext, usporiadaním prvkov a vzájomnými väzbami medzi nimi a na najnižšej úrovni detailu prvku. Spolu je predstavených 60 rád, odporúčaní a pravidiel venujúcich sa téme pobývania. Tie sú obecnými návodmi pre niektoré bežné situácie vznikajúce vo vzťahu k priestranstvám.

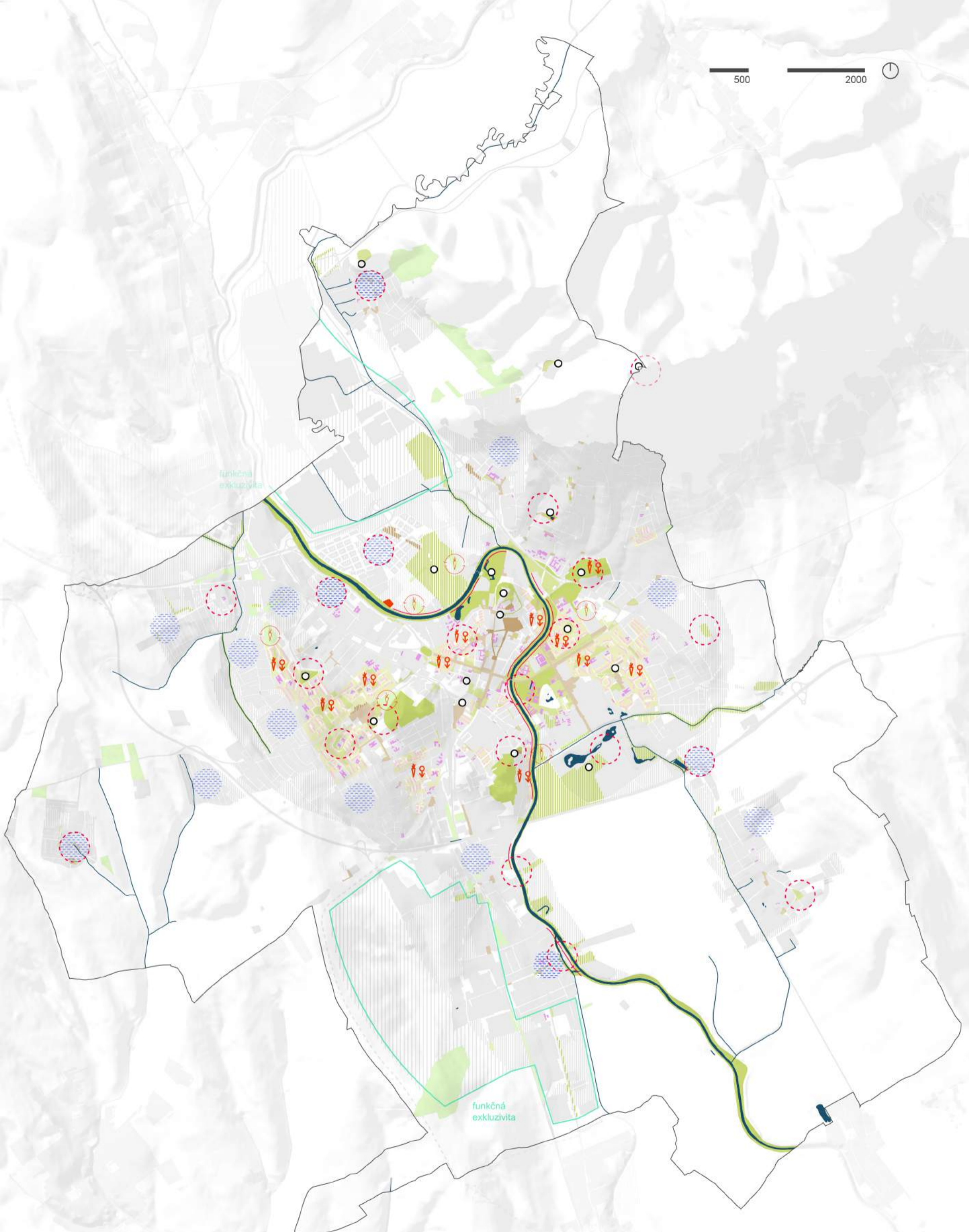
18 rád sa zaoberá *Príjemným pobývaním* - aspektami, ktoré je nutné mať na pamäti pri realizácii priestranstiev, atmosférou a faktormi, ktoré ju ovplyvňujú a na záver parametrami vplývajúcimi na pocit bezpečnosti užívateľov priestranstiev.

12 rád je na tému *Inkluzívneho*

pobývania, ktorej sa dotýka problematika vymedzenia samotného pojmu, čo je inkluzivita priestranstiev, aký je jej prepis do priestranstiev a samotného procesu navrhovania na záver je obsahom rád problematika vylúčenia určitých skupín užívateľov z prostredia a užívania priestranstiev. Najväčší objem - 30 rád je venovaný *Dočasnému pobývaniu*, zaoberajúc sa možnosťami ako vytvoriť dočasné pobývanie, ako si prisvojiť kúsok priestranstva k vlastnými aktivitám a ako sa pri tom správať. Definované je, čo sa považuje za dočasné a na záver sú prezentované rady upravujúce podobu prejavov dočasného pobývania.

Cieľom časti manuálu je stav, kedy prostredie a jeho priestranstvá bude môcť bez obáv užívať čo najširšia skupina užívateľov. Stav, kedy nebudú pretrvávajúť stereotypy a v neposlednom rade je stavom prostredie so silnou zložkou aktívnych komunít.

Nitra živúca je miestom, ktoré nevydeľuje, ale naopak spája. Nitra živúca poskytuje každému dostatočný priestor k osobnému rozvoju a možnosti podieľať sa na chode spoločnosti.

- spevnené priestranstvá vhodné k dočasnému pobývaniu kultúrneho charakteru
- školské, sociálne a komunitné stavby - spolupôsobenie inkluzívneho pobývania
- záhradkárске kolónie
- komunitné záhrady
- miesta k podpore doč. pobývania
- vhodné miesta pre verejné toalety i ako súčasť iných verejných stavieb

- priestranstvá zastavaného územia vhodné k dočasnému pobývaniu prírod. charakteru
- zástavba v parkových priestranstvách - kompatibilita s doč. pob. v podobe záhrad
- záhradkárске kolónie k transformácii na iné formy kolektívneho záhradníčenia
- miesta k podpore dočas. pobývania prírodného char. a funkcie komunitných záhrad
- miesta potreby zvýšenej podpory aktivít a kvality priestranstiev
- miesta k podp. dočasného a príjemného pobývania pri rieke

Príjemné pobývanie je stavom, v ktorom sa ľudia v priestranstvách cítia bezpečne, užívajú si ich vhodnú atmosféru, čas zdieľania s ostatnými ľuďmi, ale i samotu a do priestranstiev sa s radosťou vracajú. Príjemné pobývanie je nutné považovať za nutnosť, východisko, ktoré by malo platiť pre každé priestranstvo.

PRÍJEMNÉ POBÝVANIE

je nutnosťou, ktorú musí umožniť každé priestranstvo. Príjemné priestranstvo je nutný štandard, nie voliteľná možnosť. Nepríjemné priestranstvo väčšina ľudí dobrovoľne užívať nebude.

Príjemnosť sa vo všeobecnosti ťažšie definuje, pretože sa jedná o individuálne vnímanú vlastnosť. Príjemnosť je možné chápať ako vnem vyvolávajúci pozitívny zážitok. Príjemnosť je daná pociťovaná zmyslovým vnímaním. Za príjemné je naprieč širšou skupinou možné považovať esteticky hodnotné vnemy, pocit radosti či zdieľanie.

Nepríjemnosť je ako negatívna vlastnosť definovateľná jednoduchošie, pretože nemá rôzne medzi stupne podľa miery naplnenia. Trochu nepríjemné priestranstvo je stále nepríjemným a nie je miestom, kde by ľudia chceli tráviť čas. Nepríjemné je všetko, čo evokuje negatívny zážitok. Obvykle je možné si ako zdroj negatívneho zážitku možno predstaviť pocit nebezpečia a ohrozenia, rušnosť a nečistota, vrátane vizuálneho smogu, nepriaznivé atmosférické podmienky, pocit vylúčenia z užívania či nedostatok osobného priestoru vyvolávajúca pocit stiesnenosti a stavu úzkosti.

Pri tvorbe priestranstiev, i v zmysle údržby, je žiadané eliminovať možné zdroje nepríjemných emócií, ktoré bránia užívateľom v plnohodnotnom užívaní priestranstva.

Základné aspekty príjemnosti alebo obrátene, javy vedúce k nepríjemnosti sú v čase pomerne nemenné. Priestranstvo, ktoré bol aj v dávnejšej minulosti navrhnuté ako príjemné vie aj dnes za predpokladu správnej údržby pôsobiť príjemne. Dokladom tomu budíš Park na Sihoti. Nečasovosť aspektov príjemnosti a nepríjemnosti poskytuje do budúcnosti pocit istoty, že pri správnom postupe a dodržaní základných princípov môže návrh v priestranstva obstáť v čase a že dané priestranstvo nebude nutné čo dekádu v koncepcnej rovine meniť za predpokladu, že sa nezmení účel priestranstva.

Procesom, ktorým je možné nasmerovať návrh priestranstva do roviny, ktorá vyhovuje čo najširšiemu okruhu možných užívateľov je participácia. Počas participácie sú dotknuté subjekty dotazované a vyjadrujú ich predstavu príjemnosti. V procese participácie je možné postrehnúť pre projektanta neznáme aspekty miesta, ktoré bez dôkladnej znalosti miestnych pomerov nemôže mať.

Priestranstvo vzniknuté z diskusie bude ľahšie dlhodobu slúžiť širšiemu okruhu užívateľov, pretože pozitívny vzťah k priestranstvu môže začať vznikáť už v procese príprav zámeru.

Podobnú úlohu v procese plánovania príjemného pobývania môžu zaujať aj záujmové združenia a spolky, ktoré sa k zámeru môžu vyjadriť z ich pohľadu optikou, ktorú projektant nemá, pretože k danej skupine nepatrí. Typickými reprezentantami môžu byť upozadené skupiny užívateľov, nevidiacich a slabozrakých ale aj priateľov umenia v priestranstvách.

Procesy dotazovania potenciálne dotknutých skupín by mali byť započaté súbežne alebo pred počiatkami úvahami o potrebe zmien v priestranstve, prípadne na základe priamych podnetov od dotknutých skupín. Participovať v čase, kedy je už spracovaná dokumentácia, je neskoro, pretože výstupy z participácie sa môžu premietnuť do návrhu len kozmeticky.

Vo výsledku je príjemnosť pobývania vektorom príjemných pocitov ľudí, ktoré zažívajú v priestranstvách. Priestranstvo, či návrh priestranstva by vznik príjemných pocitov mal v celej šírke pojmov umožniť.

HĽADAJ SPOLOČNÉ!

Zreteľom ako aspektom príjemného pobývania sa rozumie snaha o proces založený na dohode a zdieľaní názorov a potrieb. Aby príjemné pobývanie mohlo byť naozaj príjemným, je žiadané brať zreteľ na slabších užívateľov priestranstva.

Príjemné pobývanie je naviazané na zmyslové vnímanie prostredia a teda aj priestranstiev a mechanizmy spracovania vnemov z priestranstiev. Pozitívnymi atribútmi, ktoré evokujú príjemnosť je radosť, zdieľanie, spolupatričnosť a pocit zadosťučinenia. Jedná sa o mäkké atribúty, ktoré sa ťažšie definujú, no väčšinou vedia byť dobre stotožniteľné skrz priamu konfrontáciu skupín potenciálnych užívateľov priestranstva v procese navrhovania. Z toho vyplýva potreba hojného diskutovania témy, nie dogmatické predkladanie riešenia z pozície autority.

Zreteľ na slabších je žiadané brať aj v otázkach pohybu ako dynamického spôsobu pobývania. Dynamické pobývanie je možno častejším druhom pobývania než statické, vzhľadom na nutnosť pohybu obyvateľov priestranstvami počas dňa všedného i sviatočného z rôznych dôvodov. Príjemné pobývanie nie je možné bez príjemného pohybu.

VOĽ MÄKKÉ OPATRENIA!

Bezpečnosť priestranstiev je pocit, ktorý je možné zažívať. Pociť, kedy sa užívateľ v priestranstve cíti dobre, sebaisto a vie, že mu nehrozí nebezpečenstvo, pretože priestranstvo je navrhnuté bezpečne.

Bezpečnosť priestranstiev nemožno stotožňovať so zabezpečením. Práve naopak, prítomnosť silových zložiek, ktoré dohliadajú na bezpečnosť priestranstva bezpečným nerobí. Silové zložky vzbudzujú u ľudí pocit nedôvery, strachu a prílišnej kontroly stotožniteľnej s nedôverou voči užívateľovi priestranstva, ktorý je automaticky považovaný za potenciálneho kriminálnika. Za normálnych okolností silové zložky v priestranstvách byť nemusia.

Pocit bezpečnosti je komplexný pojem. Elementami, ktoré k nemu prispievajú je čistota a udržiavanie priestranstva, bezpečnosť vybavenia a výsadiieb, vhodné svetelné podmienky zvlášť za zníženej viditeľnosti, prehľadné usporiadanie priestranstva a vedomie, že nehrozí ohrozenie silnejším účastníkom prevádzky.

Časť pocitu bezpečnosti je tvorená jednoduchými pravidlami, ktoré sú ľahko realizovateľné aj v jestvujúcom stave priestranstiev bez nutnosti vynaložiť veľké náklady.

BUĎ PRÍJEMNÝ!

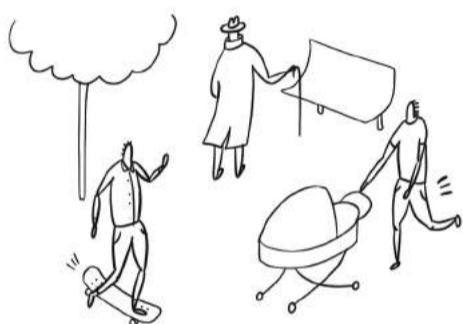
Atmosféra priestranstva je priamym prepisom súčtu kvalít priestranstva, ako je bezpečnosť, vybavenie, ponuka služieb, akustická pohoda, mikroklima či možnosť medzilidskej interakcie. Príjemná atmosféra je obvykle súčtom pozitívnych hodnôt parametrov.

Priestranstvá majú rôzne atmosféry. Je správne, aby tomu tak bolo. Sieť priestranstiev by mala poskytovať možnosť zažiť rôzne pozitívne atmosféry naprieč mestom, kde v každom bode bude skladba parametrov tvoriacich atmosféru mierne odlišná vzhľadom na rôznosť miestnych podmienok.

V kontraste k potrebe jedinečných atmosfér stojí pragmatickejšie orientovaná potreba jednoty a unifikácie bežných priestranstiev s ohľadom na úspory z rozsahu či možnosť jednoduchého zadávania riešení úprav. Unifikáciu riešenia nie je žiadané vnímať ako unifikáciu atmosfér. Prakticky dve rovnaké ulice v meste nemôžu existovať aj keď budú rovnako zhotovené. Variabilnou stále ostáva mäkká zložka atmosféry, ktorá je tvorená ľuďmi. Pri vytvorení príjemných podmienok pre ľudí môže byť aj unifikované riešenie priestranstva jedinečným.

HĽADAJ SPOLOČNÉ!

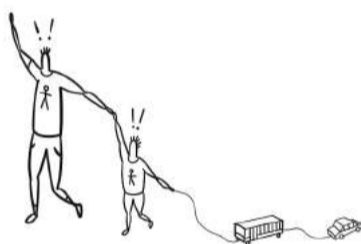
Umožni neočakávané stretnutia užívateľov!

Ilustrácia PP-Z-1

Zdieľanie myšlienok, činností či potrieb je základom príjemných priestranstiev. Priestranstvá by mali byť schopné obsiahnuť zdieľané užívanie, vďaka čomu sa nestanú monofunkčným alebo nefunkčnými. Zdieľanie netvorí bariéry a nehľadá rozdiely. Zdieľanie znamená aj toleranciu, ktorá vedie k pochopeniu a rešpektu medzi jednotlivými skupinami užívateľov. Jednoduchou predstavou môže byť ihrisko pre rôzne generácie, ktoré nerozdeľuje rôznych užívateľov, ale spája a vedie k ich dialógu.

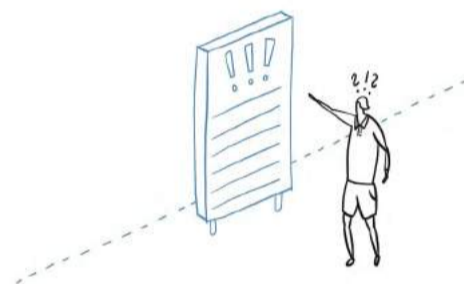
Uvažuj priestranstvá z pozície chodca!

Ilustrácia PP-Z-2

Pohyb po meste by mal byť prednostne peší. Z dimenzie chodca a jeho potrieb sa odvíja dimenzovanie priestranstiev. Základným modulom je jeden chodec so šírkou 75 cm. Minimálna šírka priestoru pre chodcov v je 2 moduly. Priestranstvá by mali vyhovovať prednostne chodcom, následne cyklistom, verejnej doprave a až potom individuálnej motorovej doprave.

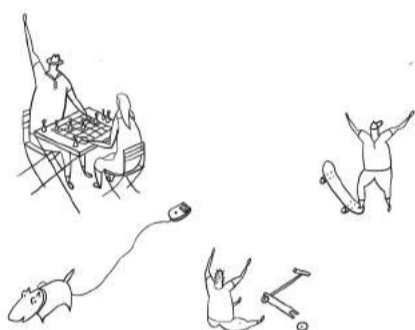
Navrhuj priestranstvá bez potreby návodu!

Ilustrácia PP-Z-3

Intuícia a nič viac musí stačiť k pochopeniu priestranstva. Návody aj tak nikto nečíta. Priestranstvo by malo byť použiteľné na prvú dobrú pre čo najširšiu skupinu užívateľov, prípadne bezpečne umožniť skúsenie nesprávneho použitia, ktoré neznamená ujmu na zdraví ani na vzťahu k priestranstvu. Rovnako by priestranstvo užívateľom malo čo najmenej prikazovať a zakazovať. Aj tieto informácie sú druhom návodu.

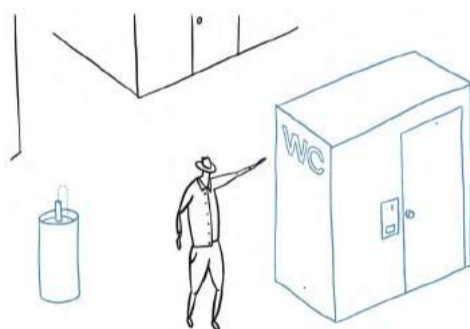
Umožni vznik širokého spektra aktivít v priestranstve!

Ilustrácia
PP-Z-4

Rôznorodosť aktivít v priestranstvách tvorí príjemné pobývanie. Príjemné priestranstvo je flexibilné a umožňuje, aby sa v jeden okamih odohralo široké spektrum aktivít, no aj stav, kedy sa neodohrá žiadna a priestranstvo nestratí nič zo svojej príjemnosti. Podoba priestranstva, základný program a rámec pre aktivity by mal vzniknúť dohodou medzi investorom a zainteresovanými subjektami majúci záujem podieľať sa na priestranstve.

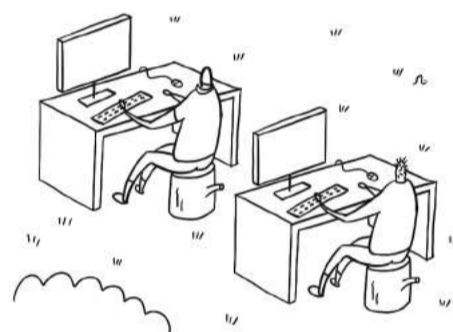
Daj k dispozícii užívateľom komfort toaliet a pitnej vody!

Ilustrácia
PP-Z-5

Potreby užívateľov by priestranstvá mali byť schopné naplniť. Žiadané je myslieť aj na naplnenie fyziologických potrieb. V rámci mesta je vhodné aktívne tvoriť sieť verejných toaliet pokrývajúca významné priestranstva. Vedomie blízkosti toalety vie priaznivo ovplyvniť čas strávený v priestranstve. Rovnako je vhodné budovať sieť verejných zdrojov pitnej vody v priestranstvách, ktoré sa už dnes stávajú nutnosťou.

Predvídaj budúce trendy vo využití priestranstiev!

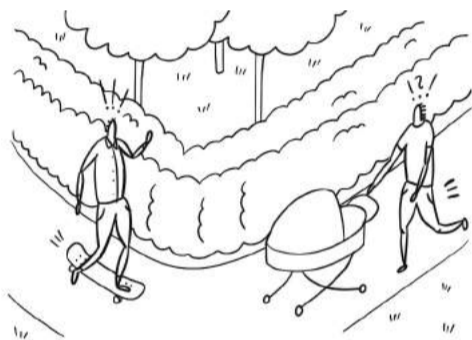

Ilustrácia
PP-Z-6

Práca v priestranstvách bude v budúcnosti s trendom presunu ľudí z fyzických pracovísk do virtuálnych naberať na význame. Mesto a jeho priestranstvá by mali byť schopné reagovať na zmeny v spôsobe práce jeho obyvateľov. Park môže poslúžiť ako príjemná kancelária v zdravom prostredí. Prítom k tomu netreba veľa. Stačí stôl, lavica a vonkajšia blízka elektrická prípojka.

VOĽ MÄKKÉ OPATRENIA!

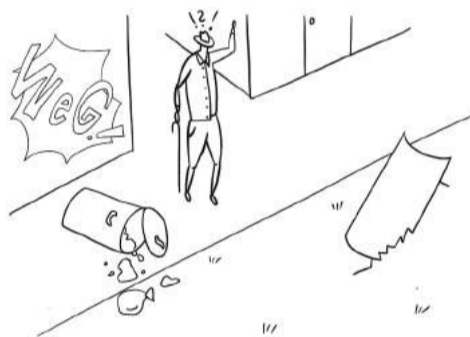
V priestranstvách nevytváraj neprehľadné situácie!

Ilustrácia
PP-B-1

Prehľadnosť priestranstva má priamy vplyv na pocit bezpečnosti u jeho užívateľov. Človek sa cíti bezpečne v priestranstvách, kde má prehľad o dianí, krytý chrbát bez nutnosti obzerania sa za seba či pocit, že ho v priestranstve neohrozí silnejší užívateľ, teda nemusí byť neustále pozore. Je žiadané nevytvárať neprehľadné miesta či zoskupenia zelene, ktoré môžu predstavovať potenciálne nebezpečie. Rovnako je žiadané nevytvárať hlučné zákutia pocitovo segregované z priestranstva.

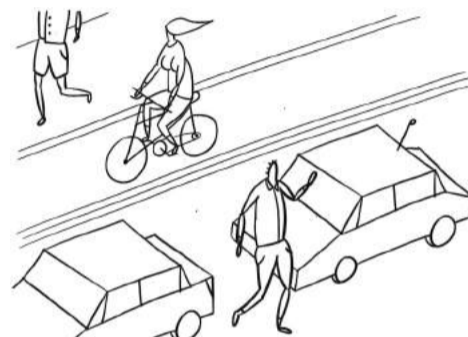
Udržuj priestranstvá upratované a čisté!

Ilustrácia PP-B-2

Čistota priestranstva je kľúčové mäkké opatrenie pre bezpečné priestranstva. Čistotu je nutné udržiavať na rôznych úrovniach od prevencie vzniku neporiadku, jeho odstraňovania až po vizuálnu čistotu v zmysle odstraňovania graffiti a nelegálnej reklamy. Čisté priestranstvo pôsobí bezpečnejšie, pretože vzbudzuje dojem, že sa oň niekto stará. Aj vybavením staré priestranstvo, ktoré je čisté, s udržiavaným mobiliárom bez zjavných väd, s adekvátne udržiavanou zeleňou a funkčným verejným osvetlením môže pôsobiť príjemným a bezpečným dojmom.

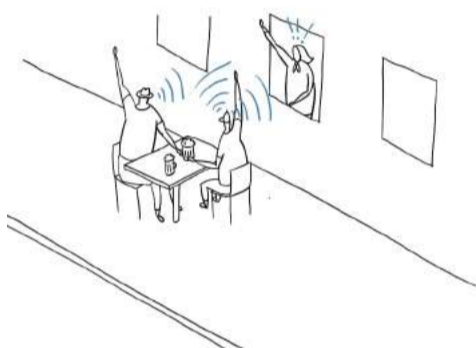
Daj prednosť slabšiemu užívateľovi priestranstva!

Ilustrácia PP-B-3

Prednosť má vždy slabší užívateľ priestranstva. Chodec má prednosť pred cyklistom, cyklista pred autom, menej mobilný človek pred tým mobilnejším. Slabší užívateľ by sa nemal cítiť ohrozený. Bezpečné priestranstvo buď segreguje pohyb jednotlivých skupín užívateľov do oddelených priestorov, alebo má tak prísne nastavené podmienky spoločného pohybu v jednom priestore, že sa najslabší účastník cíti bezpečne.

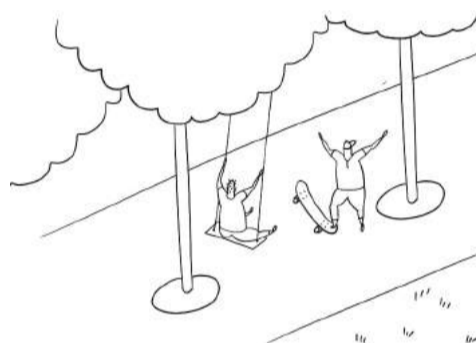
Podporuj vznik živých okrajov priestranstiev!

Ilustrácia PP-B-4

Sociálna kontrola priestranstiev je zabezpečovaná samotnými obyvateľmi, ktorí v blízkosti priestranstva žijú, majú okná svojich bytov orientované do priestranstva či priestranstvo aktívne užívajú. Sociálnej kontrole pomáha aj aktívny parter budov a vstupy do objektov. Sociálna kontrola je jednoduchým spôsobom, ako priestranstva udržiavať bezpečné a čisté, stačí mať dostatok všímvavých ľudí v okolí priestranstva.

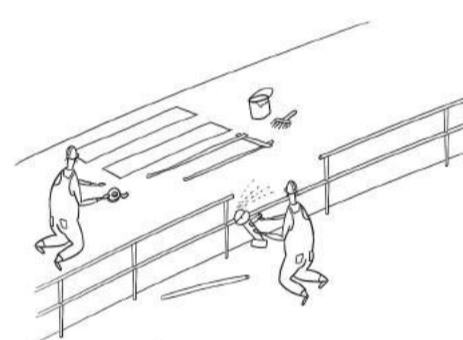
Umožni bezpečne vypustiť deti do priestranstiev!

Ilustrácia PP-B-5

Deti sú indikátorom bezpečného mesta. Tam, kde sa rodičia neboja voľne vypustiť deti do priestranstva bez ich dozoru v podobe ich fyzickej prítomnosti, tam je bezpečné priestranstvo. Žiadané je mať spojitú bezpečnú priestranstva, aby sa nielen deti bez obáv mohli pohybovať mestom. Voľný pohyb detí mestom bez obáv rodičov je žiadaným stavom.

Aktívne odstraňuj bariéry v priestranstvách!

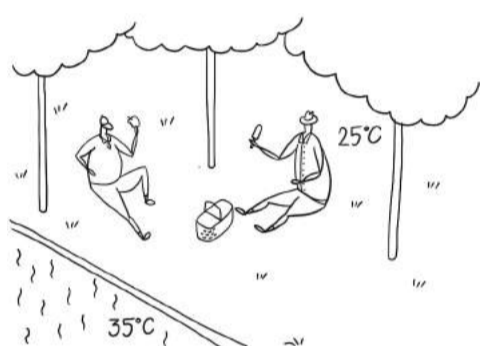

Ilustrácia PP-B-6

Bariéry, ktoré sú pre určité skupiny ľudí diskriminačnými, nepatria do inkluzívneho mesta. Žiadané je nenavrhnúť nové bariéry a minimalizovať tie existujúce. Typickým príkladom bariér môžu byť mimoúrovňové kríženia, schodiská bez možnosti ich obísť bezbariérovou či nedostatok možností prechodu cez komunikáciu. Druhou bariérou, ktorá má na prvý pohľad význam z hľadiska bezpečnosti sú zábradlia pri komunikáciách. Vo výsledku sú však nebezpečnejšie, než keby neexistovali, pretože vždy sa nájde skupina ľudí, ktorým je ďaleko prechádzať cestu cez prechod a radšej lezú cez zábradlie, čo spôsobuje nebezpečné situácie.

BUĎ PRÍJEMNÝ!

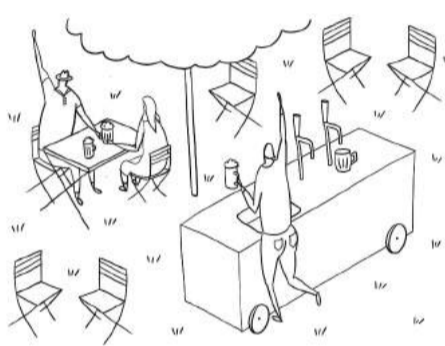
Aktívne tvor príjemnú mikroklimu priestranstiev!

Ilustrácia
PP-A-1

Mikroklima priestranstva výrazne vplýva na užívateľov a spolutvorí pocit príjemného pobývania. V kontexte klimatickej zmeny je nutné venovať pozornosť prvkom pozitívnym spôsobom ovplyvňujúcim mikroklimu prostredia, či už sa jedná o dostatok zelene, ktorá ochladzuje priestranstvo a poskytuje tieň, nespevnených plôch, ktoré sú schopné vsakovania a výparu vody a neprehrievajú sa alebo vodné prvky umelým spôsobom suplujúce časť funkciu zelene. Vplyv na mikroklimu má aj vystavané prostredie priestranstva. Stavby sa dajú považovať za zdroj tieňa v určitú časť dňa.

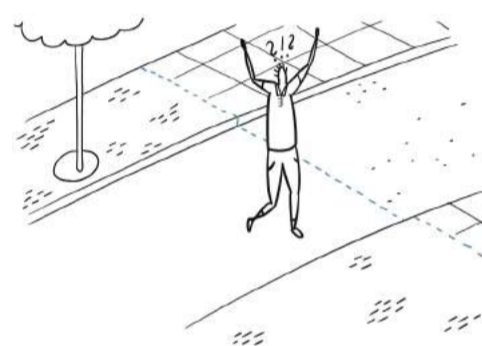
Podpor vybavenosť priestranstva službami!

Ilustrácia
PP-A-2

Služby v blízkosti priestranstva či priamo na ňom spolutvorí jeho atmosféru. Napríklad, aj malá kaviareň na rohu bloku orientovaná do priestranstva je silným zdrojom interakcie a lákadlom pre užívateľov priestranstva. Rovnaké platí aj pre okrajové časti mesta, kde potraviny sú často jediným spoločenským centrom. Je žiadané cielene podporovať vznik vybavenosti tam, kde, môžu byť prospechom pre najbližšie okolie aj priestranstvo. V rámci priestranstiev, zvlášť nespevnených je možné umiestniť vybavenosť priamo do priestranstva.

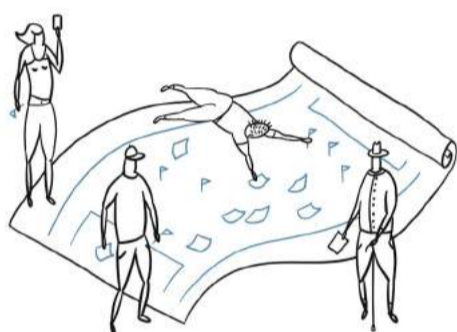
Neboj sa riešiť bežné priestranstvá podobne!

Ilustrácia PP-A-3

Uniformita riešenia je žiadanou vlastnosťou u bežných, obvykle lineárnych priestranstiev v rámci lokality. Uniformita nie je na závadu. Každé priestranstvo nemôže byť jedinečné. Spôsobilo by to akurát zmätok v orientácii a značné náklady na výstavbu a údržbu. Identifikácia obyvateľov s priestranstvami prebieha hlavne na základe charakteristických vlastností uniformných priestranstiev odlišných pre jednotlivé lokality a špecifických znakov v úrovni detailu, ktoré môžu uniformitu jemne narušiť.

Významné priestranstvá rieš individuálne a na mieru!

Ilustrácia PP-A-4

Diverzita riešenia je žiadanou vlastnosťou u významnejších, obvykle plošných priestranstiev. U týchto priestranstiev je žiadané, aby mali individualizovanú podobu aj náplň, ktorá podlieha vyšším nárokom na kvalitu a odpovedá významu priestranstva a požiadavkám definovaným komunitou. Vznik individuálnej podoby je zložitejším procesom, ktorý sa rôzni priestranstvo od priestranstva pre pestrosť vstupov ovplyvňujúcich výsledok. Identifikácia obyvateľov s priestranstvom prebieha v rovine stotožnenia sa so špecifickou podobou a programom, ktorá je často výsledkom aj ich vstupov.

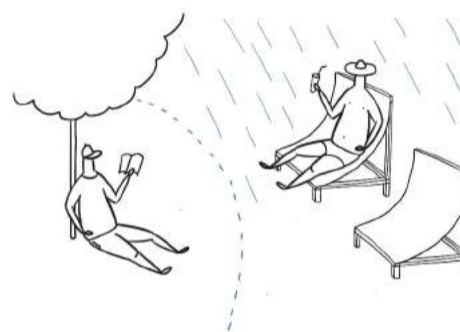
Rešpektuj špecifický reliéf priestranstva!

Ilustrácia PP-A-5

Reliéf je jedinečnou vlastnosťou každého priestranstva, ktorá vo väčšej či menšej miere odlišuje aj priestranstva s uniformným riešením. Vhodné je s reliéfom nebojovať, nepotláčať ho a využiť ho v návrhu v svoj prospech a tým vytvoriť naozaj na mieru šité riešenie priestranstva. Vo všeobecnosti sú zemné práce tou drahšou položkou realizácie priestranstva, preto je vhodné s úpravami terénu pracovať obozretne.

Poskytni svetlo aj tieň v priestranstve!

Ilustrácia PP-A-6

Svetlo tvorí atmosféru priestranstva. Netienené priestranstvo počas leta je neobývatelným, no v zime je radostou sa slniť. Žiadané je pracovať koncepčne s prirodzeným svetlom a tieňom a tým pokryť čo najviac situácii počas roka aj dňa tak, aby boli príjemné pre rôzne skupiny užívateľov. Atmosféru priestranstva po zotmení spoluplytvára umelé osvetlenie z pouličného osvetlenia. Umelé osvetlenie by malo navodzovať pocit bezpečia u užívateľov. Väčšina hlavných peších väzieb by mala byť dobre osvetlená, no zároveň by osvetlenie nemalo byť prílišným zdrojom svetelného smogu či svietiť obyvateľom okolitých domov do okien.

Inkluzívne pobývanie je spôsobom, ako otvoriť priestranstvá mesta naozaj všetkým bez rozdielu. Ľudia, užívatelia priestranstiev, sa musia cítiť slobodne a mať možnosť byť tými ľuďmi ktorými sú a nie len tými, ktorými im priestranstvo umožňuje byť. Inkluzívne pobývanie je cestou hľadania porozumenia a dialógu.

INKLUZÍVNE POBÝVANIE

je cestou k budovaniu spoločnosti, ktorá netvorí bariéry, či už fyzické alebo mentálne a nepodporuje pretrvávanie hlboko zakorenených stereotypov. Inkluzívne pobývanie je umožnenie bytia samým sebou aj v prostredí priestranstiev.

Inkluzivita je cesta, ako poskytovať rovný prístup k príležitostiam a zdrojom pre ľudí, ktorí by inak mohli byť potenciálne vylúčení či marginalizovaní. Možné vylúčenie sa vôbec netýka len zažitej predstavy menšín, ale aj skupín ľudí, ktorá nemusí byť menšinou ako sú napríklad ženy, ktoré nezriedka majú strach z užívania priestranstiev kvôli ich nevhodnému dizajnu.

Inkluzívnym navrhovaním nielen priestranstiev, ale aj celého mesta v zmysle inkluzívneho plánovania je nutné sa zaoberať práve z dôvodu potreby tvorby mesta pre všetkých, nie len pre privilegované vrstvy v zmysle možnosti pobývania ale aj samotnej možnosti žiť v meste. Inkluzívne prostredie spravodlivo rozdeľuje zdroje bohatstva a príležitosti naprieč priestranstvami a naprieč rôznymi skupinami ľudí.

Vplyv genderových stereotypov na podobu priestranstiev mesta je

vysoký. Je žiadané plánovať prostredie nepodporujúce tieto prežité konštrukty. Zažité stereotypy sú pre časť užívateľov diskvalifikačné, pretože ich tlačia do pozície, v ktorej sa necítia komfortne či sú jednoznačne vylúčené z užívania priestranstiev.

Priestranstvá sú prevažne navrhované z tradičnej perspektívy v duchu spoločnosti konštruovanej na patriarchálnych základoch. Patriarchálna perspektíva sa prejavuje v genderovo podmienených prekážkach užívania priestranstiev, napríklad v nepríjemnosti užívania priestranstiev v určitý čas dňa, obtiažnosti pohybu prostredím nemotorovou dopravou či nedostupnosťou verejných toaliet. Vhodné je dať do stredobodu pohľadu na mesto všeobecného človeka tak zraniteľného ako v skutočnosti je s jeho prostým životom. Optika nazerania na mesto nezaťažená ľubovoľným pohľadom je spásnou pre všetkých ostatných užívateľov priestranstiev, ktorí tento pohľad nezdieľajú. Odstránenie vzorcov chovaní neznamená prostredie, ktoré by malo diskriminovať stávajúci trend, len prostredie, ktoré nediskriminuje tých, čo ho nezdieľajú.

Oborom, ktorý vie byť nápomocný v transformácii zažitých pohľadov na plánovanie nášho prostredia a jeho

dizajnu je gendrovo vyvážený urbanizmus. Otázkou takto rozšíreného pohľadu urbanizmu je, čo znamená byť užívateľom s inými potrebami, ako pôsobí prostredie a aké nástrahy pri užívaní musí prekonávať. Kľúčové je pýtať sa na rôznosť pocitov z prostredia a zároveň zapájať viac rôznorodé skupiny do tvorby prostredia na všetkých úrovniach od zloženia autorského kolektívu tvoriaceho priestranstvá cez zastúpenie v organizačných štruktúrach mesta až po dôslednú participáciu. Dostať gendrovo rôznorodú perspektívu do podoby mesta je minimum nutného.

Trendom na ktorý bude nutné reagovať v prostredí mesta je prehĺbovanie sociálnych rozdielov a z toho plynúca potreba spravodlivej distribúcie zdrojov a príležitosti, ktorou je možné minimalizovať riziko vzniku sociálneho vylúčenia určitých skupín obyvateľov a aj vylúčených lokalít.

Na záver, odhliadnuc od trendov v plánovaní prostredia a priestranstiev, inkluzívnosť je možné budovať vystačiac si s jednoduchým všeobecným princípom, myslieť na čo najširší okruh užívateľov priestranstiev, možné interakcie medzi nimi a umožniť užívanie priestranstiev každému bez rozdielu.

BÚRAJ STEREOTYPY!

Integrácia všetkých skupín do procesu užívania ale aj plánovania a tvorby priestranstiev je pre inkluzívne mesto nutnosťou. Priestranstvá, z podstaty ich významu, by mali byť otvorené čo najširšiemu okruhu skupín užívateľov.

Rôzne skupiny užívateľov majú odlišnú optiku vnímania príjemnosti a bezpečnosti priestranstiev. To, že sa v priestranstve cíti príjemne majorita obyvateľov neznamená že budú príjemné aj pre menšiny bez rozlíšenia. Pri plánovaní priestranstiev si je nutné uvedomiť, aké rôzne skupiny obyvateľov v meste žijú.

Príjemné a inkluzívne mesto nie je založené na stereotypoch, ktoré deformujú vnímanie priestranstiev aj skupín užívateľov navzájom. Prepisovanie stereotypov do priestranstiev vedie k fixácii neaktuálneho stavu vnímania, vďaka čomu priestranstvá reálne nemôžu plnohodnotne slúžiť čo najširšej skupine užívateľov.

Otázkou zostáva, či je reálne možné vyhovieť často protichodným záujmom rôznych skupín požadujúcich prepis ich svetonázoru do podoby priestranstiev. Pri opodstatnenosti protichodných vplyvov je vhodné uprednostniť záujmy potenciálne slabších užívateľov.

NESTAVAJ BARIÉRY!

Bariéry ako prostriedok vydelenia určitej skupiny obyvateľov od inej skupiny do prostredia inkluzívneho mesta nepatria. Múr v tejto rovine znamená prostriedok oddelenia jedného priestranstva od druhého za účelom znemožnenia spojeného užívania. Nejedná sa o bežné oplotenie stavieb či múry postavené za účelom možnosti režimového užívania priestranstiev.

Múr v prostredí mesta je prejavom nepochopenia významu priestranstiev, teda spájať nediskriminačným spôsobom rôzne skupiny ľudí a skrz to budovať spoločnosť mesta. Vydelením sa ochudobňujem o možnosť interakcie s druhou stranou múra a dávam najavo, že mi na druhej strane múru nezáleží a nechcem ju vidieť.

Múry sa obvykle asociujú s vylúčenými lokalitami v zmysle miest s kumuláciou patologických sociálnych javov a chudoby nezaintegrovaných do mesta. Vo vnímaní inkluzívneho mesta je vylúčenou lokalitou aj miesto, ktoré tieto javy neobsahuje, len je skrz múr či polohu vylúčené zo spojitosti mesta. Vylúčeným lokalitami sú v extrémnom prípade aj lokality suburbánnej zástavby bez väzby na mesto a bez vlastnej vybavenosti, ktoré sú so zvyškom siete priestranstiev spojené len individuálnou obvykle automobilovou dopravou.

NAVRHUJ INKLUZÍVNE!

Prepis inkluzívneho prístupu k mestskému dizajnu do podoby prvkov priestranstva je zhmotnením teoretických konštruktov. Inkluzívny dizajn sa musí prepísať do jednotlivých skladobných prvkov tvoriacich priestranstvo. Bez konkrétneho prepisu pojem inkluzivita ostane len neurčitým pojmom.

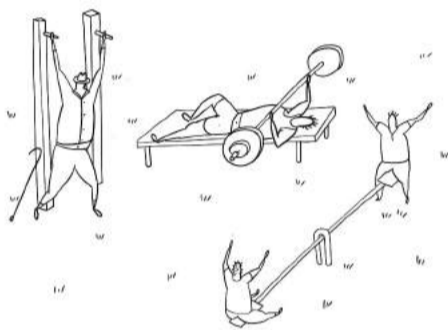
Základným predpokladom inkluzívneho navrhovania je znalosť potenciálnych užívateľov priestranstva. Priestranstvo štandardne môžu užívať dospelý aj deti, starý aj mladý dospelý, mladšie aj staršie deti, ľudia s rôznym sociálnym pozadím, ľudia s rôznym pohlavím a sexuálnou orientáciou, zdraví aj hendikepovaní a v neposlednom rade priestranstvá užívajú nielen ľudia.

Prvok priestranstva by mal umožniť užívanie rôznymi skupinami v jeden čas. Napríklad, detské ihrisko vôbec nemusí byť len detským, ku hre ho môžu využiť aj staršie deti, dospelí či seniori. V jeden čas sa umožní kontakt a interakcia medzi rôznymi skupinami ľudí.

Prvok by nemal vylučovať z užívania niektorú skupinu pre svoj dizajn. Teda prvok je navrhnutý tak, že jeho podoba neodradí či neznemožní užívanie určitému okruhu užívateľov.

BÚRAJ STEREOTYPY!

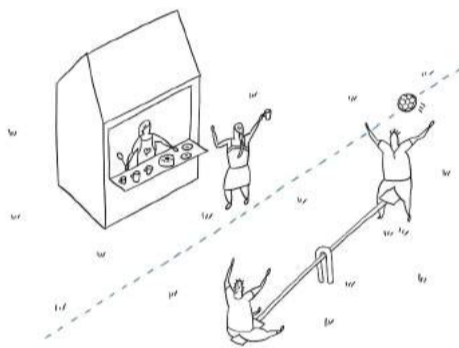
Prepájaj rôzne vekové skupiny v priestranstvách!

Ilustrácia IP-I-1

Vek je len číslo, to by malo nadnesene platiť u priestranstiev. Priestranstvá nediskriminujú užívateľov na základe veku, práve naopak, priestranstvá umožňujú zdieľanie a spoluprácu medzi rôznymi vekovými skupinami. Aktivity v priestranstvách by mali byť navrhované pre široké vekové spektrum užívateľov, ktorý ich môžu užívať v jeden čas. Zdieľanie priestranstva rôznymi vekovými skupinami vedie k vzájomnej úcte a porozumeniu.

Neudržuj v priestranstvách genderové stereotypy!

Ilustrácia IP-I-2

Gender a s ním spojené dlhodobé pretrvávajúce stereotypy, ktoré môžu tvoriť mentálne bariéry v užívaní priestranstiev je žiadané nepriživovať návrhom priestranstiev. Žiadané je navrhovať prvky, zvlášť tie pre najmenších užívateľov, ktorí nemajú stereotypmi pokrivené vnímanie tak, aby nepripisovali stereotypné atribúty jednotlivým pohlaviam. Napríklad, detské ihriská je vhodné navrhovať aj pre dievčatá aj pre chlapcov, bez genderového delenia daného spoločenskými stereotypmi.

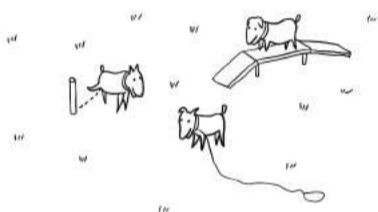
Daj prednosť slabšiemu užívateľovi priestranstva!

Ilustrácia IP-I-3

Sociálny status nemôže byť dôvodom pre vydelenie z užívania priestranstva. Verejné v pomenovaní priestranstiev by malo značiť, že sú verejné pre čo najširšiu skupinu užívateľov a je jedno, či je niekto bohatý či chudobný alebo z mesta či z dediny. Pestrosťou pôvodu užívateľov vzniká pestrosť dejov v priestranstvách. Práve v priestranstvách by mala byť možná konfrontácia jednotlivých sociálnych bublín, ktoré sa obvykle nemajú možnosť stretnúť.

Nezabudni na využiteľnosť priestranstiev zvieratami!

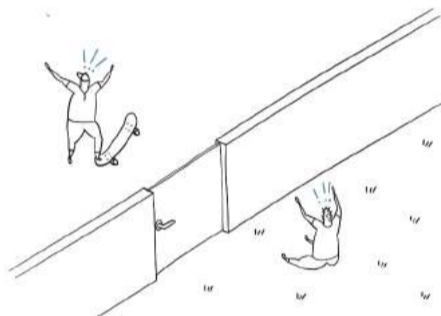

Ilustrácia IP-I-4

Zvieratá sú tiež užívateľmi priestranstiev a je na nich v návrhu priestranstiev či zmien nutné myslieť. Potreby zvierat sú s istou dávkou nadhľadu veľmi podobné ľudským, len sa odohrávajú v inej mierkovej úrovni. Žiadané je v priestranstvách umožniť využitie zdroja vody k osvieženiu zvierat, definovať priestor k bezpečnej interakcii medzi zvieratami a človekom a aj zvieratami navzájom, napríklad priestor pre voľné pobehanie psov. Vhodné je myslieť aj na vtáčstvo v meste a po porade s ornitológmi do mestskej zelene umiestňovať búdky pre vtáky. Naopak, určité aktivity zvierat je vhodné oddeliť od ľudských vo vymedzenom priestore, ako je psia lúka, u ktorej sa počíta, že nie je najhygienickejšou časťou priestranstva.

NESTAVAJ BARIÉRY!

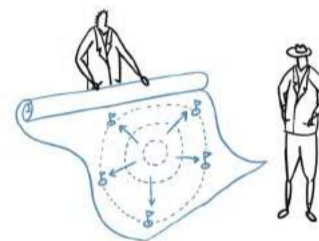
Nerozdeľuj ľudí a priestranstvá oplotením len tak!

Ilustrácia IP-M-1

Steny do verejných priestranstiev nepatria. Nie je žiadané vytvárať fyzické oddelenia priestranstiev, napr. v podobe plotov a brán, ktoré nie sú založené na časovom či inom režime vstupu, ktorý je nediskriminačný. Ulica oddelená bránou od zvyšnej uličnej siete neznamená vyššiu bezpečnosť pre ľudí za bránou, ale ich segregáciu od okolitého sveta. Gheta v meste majú rôznu podobu, či už bohatú alebo chudobnú, no podstata ich existencie je daná fyzickým vydelením z mesta.

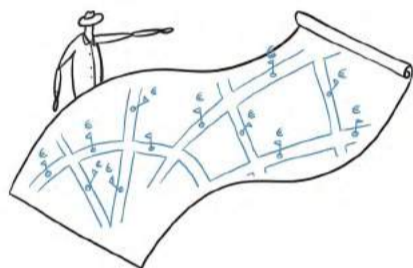
Nediskriminuj ľudí, ktorí nemajú auto!

Ilustrácia IP-M-2

Pohybové vydelenie je vydelenie užívateľov z plnohodnotného užívania mesta na základe nespravodlivej distribúcie pohybu a nedostupnosti niektorých častí mesta iným spôsobom než vlastným automobilom. Napríklad, okrajové časti mesta sú prístupné len motoristovi, teda človeku, ktorý auto má a na auto má. Žiadané je podporovať obslužnosť územia nemotorovou dopravou a verejnou hromadnou dopravou, ktoré sú dostupné širokému spektru užívateľov, napríklad formou rozvoja siete hromadnej či budovaním cyklochodníkov.

Investuj spravodlivo naprieč mestom!

Ilustrácia
IP-M-3

Mentálne oplotenie je tiež spôsobom segregácie ľudí. Vydelenie zo spoločnosti sa môže odohrávať v rovine znižovania kvality života v podobe neúdržby a podfinancovania priestranstiev určitej skupiny obyvateľov. Tým, že sa o časť mesta mesto nestará primerane, dáva najavo, že na niektorých ľuďoch im nezáleží a zámerne ich posúva na okraj. Je žiadané investovať spravodlivo, nech nedochádza k tomuto typu segregácie. Naopak, krátkodobé zvýšenie investícií do podfinancovaných lokalít môže byť dobrým signálom, že mesto lokalitu nepovažuje za hodnú vylúčenia.

Vylúčeným lokalitám sa venuj skôr než vzniknú!

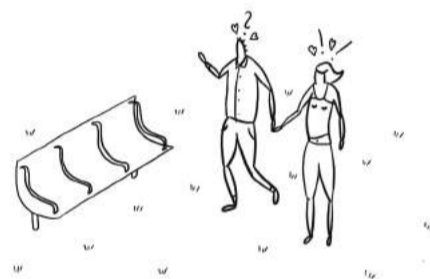

Ilustrácia IP-M-4

Prevencia, je najlepšou cestou, ako sa vyhnúť vylúčeným lokalitám. Dôležité je pozorne sledovať dianie v meste aj v spolupráci s organizáciami venujúcimi sa danej problematike. Identifikačnými znakmi môže byť odsťahovanie sa starousedlíkov, prisťahovanie sa väčšieho množstva sociálne slabších, nárast počtu vybývaných domov či zvýšenie miery kriminality. U existujúcich lokalít je žiadané podporovať kroky vedúce k integrácii. Aj drobné kroky, ako základná údržba priestranstiev v týchto lokalitách môžu byť signálom, že je vôľa k riešeniu.

NAVRHUJ INKLUZÍVNE!

Umožni ľahnúť si na lavičku!

Ilustrácia
IP-P-1

Statické pobytové prvky, ako napríklad lavičky, sú navrhované ako lavičky, bez rôznych zlovôl, ktoré majú za cieľ zamedziť iným aktivitám než vzpriamenému sedeniu. Nielenže tým je jasne dávané najavo, že určitú skupinu ľudí v meste nechceme, no zvolené riešenie diskriminuje aj ďalších užívateľov, ktorí by si chceli odpočinúť po ležiačky, ale aj páry, ktoré si k sebe nemôžu sadnúť. Skutočnosť by mala byť presne obrátená, mobiliár by mal umožniť pestrú škálu činností pestrej škály ľudí. Lavičky, kde sa nedá ľahnúť nie sú riešením problému bezdomovectva.

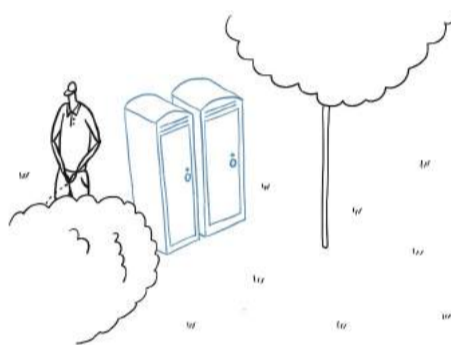
Investuj do príjemných zastávok hromadnej dopravy!

Ilustrácia
IP-P-2

Statické pohybové prvky, ako napríklad zastávky verejnej hromadnej dopravy, kde sa ľudia čakajúci na spoj musia zdržať, je vhodné navrhovať ako čo najviac priehľadné konštrukcie, z ktorých je dobrý rozhľad do okolia. Je vhodné, aby čakajúci cestujúci mal krytý chrbát, ideálne presklenou stenou. Lavička na zastávke je nutnosťou. Nevhodné je k zastávkam sadiť stredne vysokú zeleň, napr. kríky, ktorá vytvára neprehľadné prostredie s rizikom hromadenia odpadu. Dôležité je dostatočné osvetlenie priestoru zastávky aj cestovných poriadkov a ďalších informácií.

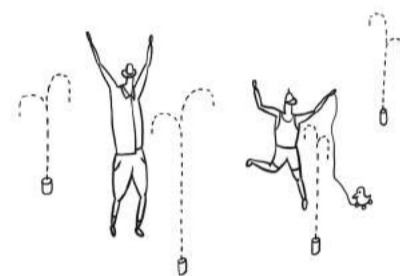
Podobe a umiestneniu toaliet venuj patričnú pozornosť!

Ilustrácia IP-P-3

Toalety vo verejných priestranstvách by mali byť navrhované s ohľadom na inkluzivitu použitia. Dôležité je toalety neumiestňovať do neprehľadných miest, miest s vysokým podielom kríkov či slabým osvetlením. Ak už je rozhodnuté o stavbe verejných toaliet vo verejných priestranstvách, malo by sa jednať o stavbu s estetickou a užívateľskou hodnotou. Nedoporučuje sa používať mobilné toalety, ktoré nespĺňajú z dlhodobého hľadiska ani estetické ani hygienické štandardy. Vhodné je toalety integrovať s inou funkciou potrebnou v priestranstve, napríklad s kaviarňou či novinovým stánkom.

Vodné prvky navrhuj ako multifunkčné!

Ilustrácia IP-P-4

Prvky osvieženia, ako napríklad fontány, by mali byť schopné nebyť len statickým doplnkom priestranstva. Príjemným momentom v letných mesiacoch je možnosť zmočiť si nohy vo fontáne či možnosť samotného vstupu do nej, zvlášť pre deti. V prípade, že vstup do vodnej hladiny nie je možný, je žiadané prvok doplniť napríklad o mliečnik či pítka. Dôležité je dbať na využiteľnosť pítka hendikepovanými osobami. Pítka by malo pôsobiť hygienickým dojmom a umožniť bezkontaktné napitie sa a nabitie vody do fľaše.

*Dočasné pobývanie znamená
možnosť využiť časť
priestranstva inak, dočasne.
Skrz možnosť dočasného
pobývania je možné podporovať
aktivity komunit či rozšíriť
priestranstvá o ďalšie služby a
aktivity. Dočasným pobývaním,
delegáciou správy na komunity,
je vytváraná súnáležitosť
užívateľov a obyvateľov s
miestom, kde žijú.*

DOČASNÉ POBÝVANIE

je spôsob pobývania, ktorý má časovo ohraničené trvanie, nie je trvalé. Dočasné pobývanie je využitie priestranstva či jeho časti v časovo ohraničenom úseku na iný účel či inými užívateľmi, než na aký bolo navrhnuté. Zmeny vyvolané dočasným pobývaním sú vratného charakteru, teda po uplynutí vymedzeného času je priestranstvo vrátené do pôvodného stavu či pripravené ku komplexnejšej zmene.

Vo vzťahu k priestranstvám by sa za dočasnú dala označiť aj samotná podoba priestranstiev, ktorá sa v určitých časových intervaloch mení. Pre účely kapitoly sa však toto časovo obmedzené trvanie nepovažuje za dočasnosť.

Dočasné pobývanie môže nadobúdať aj polohu využitia priestranstva či nevyužitého pozemku, ako rozšírenia systému kontinuity priestranstiev, počas procesu príprav budúcich úprav či zámeru. Časovým ohraničením tu je začiatok realizácie stavby. Využitie dočasne nevyužitých a nevyužiteľných plôch na účely dočasného pobývania je žiadané. Dočasné pobývanie obvykle prináša väčšiu kvalitu než je nevyužitie priestranstva či voľná plocha brownfieldu

a zároveň je spôsobom sprístupnenia týchto plôch.

Existujú dva druhy dočasného pobývania prihliadnúc k ekonomike prevádzky. Komerčné a nekomerčné.

Komerčné dočasné pobývanie obvykle nadobúda podobu predzahrádky reštauračného zariadenia. Predzahrádky reštauračných zariadení sú v meste, zvlášť v letných mesiacoch žiadaným spestrením ponuky spôsobov pobývania v priestranstvách kombinujúc tak pobyt v priestranstve s konzumáciou a medziľudským kontaktom.

Nekomerčné dočasné pobývanie je obsiahlejšou množinou pobývania nadobúdajúc pestrú škálu podôb. Vo všeobecnosti je možné ho definovať ako delegáciu správy priestranstva priamo na obyvateľov, komunity alebo občianske združenia za účelom realizácie tvorivej činnosti zvyčajne majúcej podobu záhradníčenia a na ňu naviazaného zhodnocovania a tvorby medziľudských vzťahov, komunitnej činnosti či aktivizmu.

Motiváciou k zvereniu priestranstva do nekomerčného dočasného užívania môže byť ekonomická úspora. Mestský rozpočet disponuje danou sumou vyhradenou na údržbu zelene, ktorá musí vystačiť na všetky

plochy mestskej zelene za dodržania primeranej kvality údržby. Zverením určitého množstva plôch do správy obyvateľov pri zachovaní funkcií priestranstva nastane pre mesto úspora prostriedkov na údržbu, ktoré môže alokovať napríklad na zabezpečenie vyššej kvality údržby významnejších priestranstiev. Navyše je nutné dodať, že údržba v podaní obyvateľov má aj pre emočnú rovinu vzťahu k svojmu, hoc do správy zverenému kúsku priestranstva vyššiu kvalitu, než údržba zo strany mesta, zvlášť u bežných priestranstiev. Dobrým demonštrovaním tohto javu sú predzahrádky pri vstupoch do panelových domov, ktoré si obyvatelia hýčkajú.

Ďalšími pozitívnymi efektami nekomerčného dočasného pobývania sú posilnenie medziľudských vzťahov, posilnenie občianskej spoločnosti, ktorá sa aktívne zaujíma a tvorí prostredie, v ktorom žije a z toho vyplývajúce budovanie súnáležitosti s miestom, čiastočné zabezpečenie potravinovej samostatnosti skrz vlastné výpestky, zvýšenie biodiverzity a v neposlednom rade zdravie obyvateľov takto tráviacich voľný čas.

Prínosov je veľké množstvo. Z toho dôvodu je žiadané umožniť dočasné pobývanie každému, kto má záujem.

VOĽ ZMIERLIVÉ RIEŠENIA!

Slušnosť dočasného pobývania je možné si predstaviť, ako hranicu, kedy sa dočasné pobývanie vzhľadom na jeho negatívne javy stáva nežiadúcim. Možné je to demonštrovať na príklade predzahrádky pohostinského zariadenia, ktoré je vo všeobecnosti žiadaným spestrením priestranstiev. No ak má rušivým javmi vzniknutými jeho prevádzkou neprimerane rušiť okolie, stáva sa nežiadúcim a buď musí nastať zmena v režime prevádzky, alebo je nutné sa zamyslieť nad celkovou potrebou tohto dočasného pobývania.

Dočasné pobývanie s ohľadom na jeho slušnosť nie je možné stotožniť s privatizáciou priestranstiev. Privatizácia priestranstiev znamená obvykle nevratný zásah do štruktúry mesta, ale dočasné pobývanie je navrátiliteľné do pôvodného stavu.

Témou dotýkajúcou sa témy slušnosti je hľadanie hranice medzi legalitou a legitimitou. Dočasné pobývanie môže nadobúdať aj nelegálne podoby v zmysle rozporu s majetkovými právami no môže byť prínosné. Napríklad sa môže jedna o obsadenie plôch zelene za účelom ich zvelebenia a následného užívania k zmysluplnému účelu. Cieľom je nájsť legálnu cestu ako potvrdiť tento typ dočasného pobývania.

UMOŽNI ŠKÁLU ZMIEN!

Dočasnosť je časovo špecifikovaný úsek trvania. Dočasné trvanie nie je trvalé, hoc môže byť dlhodobé. Dočasné trvanie je časovo obmedzené.

Prepisom dočasnosti do priestranstiev sú zmeny v priestranstvách, ktoré sú vratného charakteru. Vo všeobecnosti je možné rozlíšiť dva druhy dočasnosti, komerčnú a nekomerčnú, ktoré majú odlišný prepis do priestranstiev. Žiadané sú oba druhy.

Efekt rohového obchodu je javom, kedy sa v suburbannej lokalite stane centrom lokality ľubovoľná, často jediná občianska vybavenosť v lokalite, obvykle obchod či pohostinstvo. Vo väzbe na túto službu vzniká aktívnejšie využívané priestranstvo, pretože ľudia sú radi aj za to málo čo tam je. Podpora dočasného pobývania vie byť aj podporou služieb a celkovo spoločenského života v okrajových častiach mesta.

Dočasnosť má aj svoj koniec, inak by nešlo o dočasnosť. Pred povolením dočasnosti je žiadané jasne definovať pravidla, akým spôsobom a kedy bude dočasné pobývanie ukončené, prípadne definovať podmienky možného predčasného ukončenia či predĺženia na základe presne daných parametrov opodstatnenosti dočasnosti.

OBJAV NEVYMYSLENÉ!

Podoba dočasného pobývania je fyzickým prepisom aktivít a prvkov do priestranstva. Podoba sa líši podľa typu dočasného pobývania.

Komerčné dočasné pobývanie stotožniteľné s predzahrádkou pohostinského zariadenia má pomerne jasne definovanú podobu na základe ďalej uvedených pravidiel a pravidiel pre reklamný systém.

Nekomerčné dočasné pobývanie je čo do podôb variabilné a pestré. Preto je nutné k nemu pristupovať individuálne s vedomým toho, že výsledok môže byť rôzny, čo nie je na škodu veci.

Zvláštnou podobou dočasného pobývania sú dočasné krajiny. Dočasné krajiny vznikajú spontánnym spôsobom na miestach s nedostatkom údržby, obvykle na ploche brownfieldov čakajúcich na ďalšie využitie. Aj preto, že sa u nich obvykle počíta s ďalším využitím hovoríme o dočasných krajinách. Tieto krajiny často predstavujú ostrov prírody v mestskom prostredí v pravom zmysle slova, teda prostredia netvoreného človekom. Dočasné krajiny sú vhodným adeptom k hybridnému využitiu aj skrz dočasné pobývanie pomocou jemných intervencií nepopierajúcich ich podstatu no dodávajúcich nové významové roviny.

VOĽ ZMIERLIVÉ RIEŠENIA!

Umožni dočasné užitie čo najširšej skupine ľudí!

Ilustrácia
DP-S-1

Rovnosť potenciálnych záujemcov o dočasné užívanie, osvojenie si časti priestranstva by mala byť zaručená všetkým záujemcom za predpokladu, že je priestranstvo vhodné k danému účelu a že zámer bude vytvárať pridanú hodnotu pre priestranstvá. Rozličné budú len podmienky pre komerčné a nekomerčné dočasné užitie.

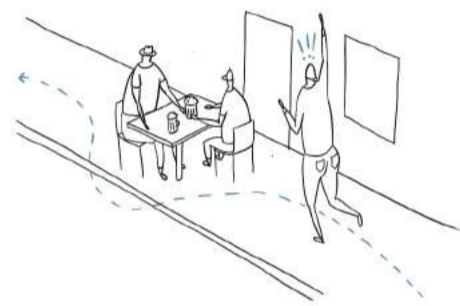
Požaduj prospešnosť dočasného užitia!

Ilustrácia
DP-S-2

Prospechom z dočasného užitia sa rozumie pridaná hodnota, ktorú získa priestranstvo takýmito aktivitami. Prospech je možné si predstaviť ako zvýšenú atraktivitu miesta v dôsledku pestrejšej ponuky aktivít v priestranstve, kvalitnejšej údržby, pozitívnych dopadov na komunitu či zvýšenia biodiverzity. Dočasné užitie je prospešné vtedy, keď je prospech väčší než nevýhody.

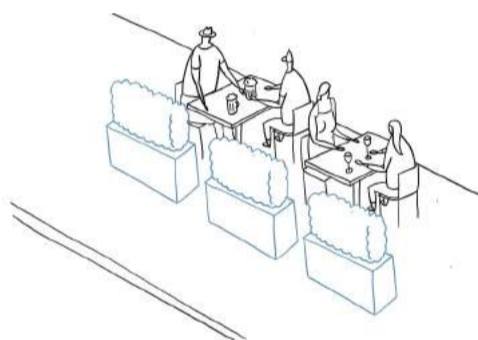
Dočasným pobývaním nezníž trvalú hodnotu!

Ilustrácia
DP-S-3

Nekonfliktnosť dočasného pobývania a primárnych účelov priestranstva by mala byť zabezpečená. Ak to nejde, je na mieste zvážiť nutnosť dočasného užitia. Dočasné pobývanie neznižuje využiteľnosť priestranstva v celej šírke pojmu, nezasahuje do priechodného a prejazdného profilu, neblokuje vstupy do objektov, neznižuje podiel zelene či počet parkovacích miest rezidentov.

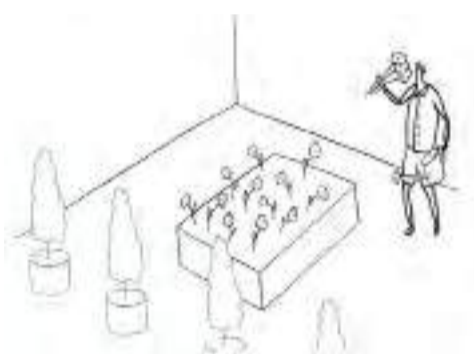
*Dočasné pobývanie
koncipuj ako súčasť
priestranstva!*

Ilustrácia
DP-S-4

Bariéry nepatria k dočasnému pobývaniu vo väčšine jeho podôb, predovšetkým však pre komerčnú formu v podobe napríklad záhradiek pohostinských zariadení. Dočasné pobývanie sa nevydeľuje z priestranstva fyzickými bariérami, ako je oplotenie všetkých druhov, výškové rozdiely voči pôvodnému terénu či odlišné materiálové riešenie podlahy. Pokiaľ má byť dočasné pobývanie povolené, musí byť súčasťou priestranstva.

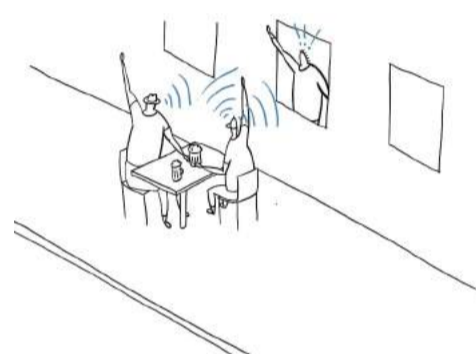
*Záhrady zahradzuj prírodnými
prvkami!*

Ilustrácia DP-S-5

Záhrady a ďalšie druhy dočasného pobývania majúce charakter správy a rozvoja zelene v réžii obyvateľov, u ktorých môže vyvstať potreba oddelenia aktivity od priestranstva napríklad pre ochranu plodín pred škodcami je vhodné umiestňovať na priestranstvá, ktoré sú zo svojej podstaty uzavreté, ako napríklad vnútrobloky, areály školských stavieb či záhradkárске osady. Tam, kde je nutné oddeliť priestor záhrady od plochy priestranstva je vhodné voliť na oplotenie prírodné prvky v podobe výsadiel alebo mobilných výsadiel.

*Neobťažuj dočasným pobývaním
okolie!*

Ilustrácia
DP-S-6

Ohľaduplnosť dočasného pobývania k okoliu, do ktorého vstupuje je základom udržateľného fungovania takýchto aktivít. Byť neohľaduplný je najlepšou cestou, ako o dočasné pobývanie prísť bez náhrady. Dočasné pobývanie neobťažuje svoje okolie nadmerným hlukom, zápachom či svetelným smogom. Aktérov dočasného pobývania by mal zaujímať názor okolia na ich aktivity.

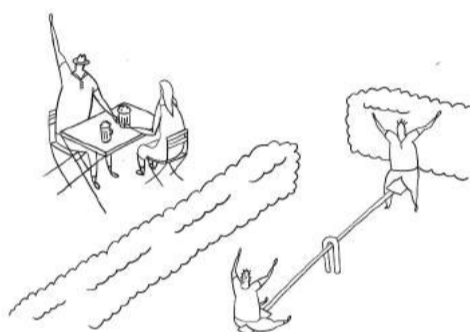
Daj možnosť zapojiť sa tomu, kto prejaví záujem!

Ilustrácia DP-S-7

Prístupnosť rôznych foriem dočasného pobývania pre čo najširší okruh užívateľov je žiadaná. Inkluzívne formy majú vysokú pridanú hodnotu pre mesto aj pre komunity. Vhodné je, aby sa do aktivít zvlášť komunitného charakteru mohlo zapojiť čo najviac ľudí prevažne z okolia miesta, kde dočasné pobývanie vzniká, ak o to prejavia záujem. Zapojením širokého spektra účastníkov sa posiluje komunita aj význam samotnej dočasnej aktivity.

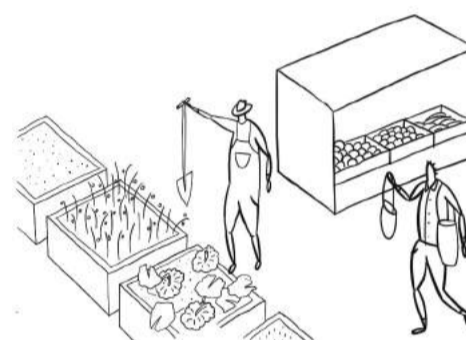
Kombinuj dočasné a trvalé aktivity v priestranstvách!

Ilustrácia DP-S-8

Aktivity dočasného pobývania a priestranstiev, do ktorých vstupujú je vhodné medzi sebou kombinovať pre docielenie väčšieho prínosu. Napríklad súčasťou mestského záhradníčenia, komunitnej záhrady môže byť kompost pre celý bytový dom, z ktorého majú prospech aj ľudia ktorých záhrada nezaujíma alebo altán s grilom, ktorý môže slúžiť k spoločenským aktivitám širšieho okruhu užívateľov priestranstva. Naopak dobrým príkladom opačnej synergie je blízkosť detského ihriska v blízkosti reštauračného zariadenia.

Vytvor podmienky pre spoluprácu komunit!

Ilustrácia DP-S-9

Podhubie pre spoluprácu komunit či občianskych iniciatív je možné rozvíjať u dočasného pobývania, ktoré je obhospodarované viacerými aktérmi, respektíve pri umiestnení viacerých dočasných pobývaní v tesnej blízkosti. Charakteristickým rysom je v tomto prípade zdieľanie, či už materiálne, alebo myšlienkové. Takéto podhubie vie byť pozitívnym hýbateľom života v meste a nositeľom rozvoja občianskej spoločnosti, ktorá sa aktívne zaujíma a stará o mesto.

Pýtaj sa na názor dotknutého okolia!

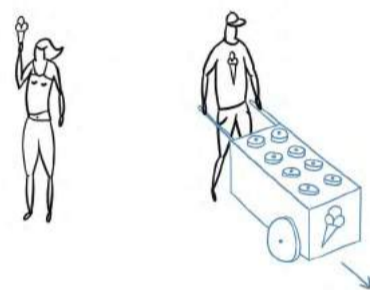

Ilustrácia DP-S-10

Spätná väzba obyvateľov pri tvorbe úprav priestranstiev je dôležitou súčasťou procesu plánovania. Dočasné pobývanie za účelom získania názoru či overenia riešenia pred samotnou realizáciou môže mať podobu fyzickú, kedy sa zhotoví model alebo charakteristické prvky priamo, prípadne na mieste či budú v menej nákladnej podobe zrealizované navrhnuté úpravy, alebo menej hmotnú, kedy o návrhu diskutuje na mieste formou rozpravy nad dokumentáciou. Participácia zámerov je dôležitým krokom zapojenia verejnosti do procesu tvorby mesta.

UMOŽNI ŠKÁLU ZMIEN!

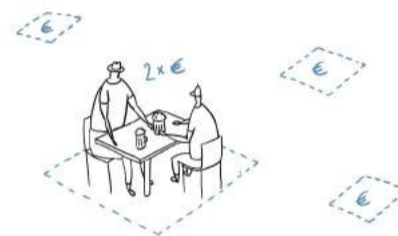
Umožni návrat priestranstva do pôvodného stavu!

Ilustrácia DP-D-1

Návratnosť zmien v priestranstve vyvolaných dočasným pobývaním musí byť zabezpečená. Dočasné pobývanie by nemalo spôsobiť nevratné škody na priestranstve. Samozrejme je možné situáciu vzniknutú dočasným pobývaním v priestranstve ponechať, ak je to pre priestranstvo výhodné aj po jeho ukončení, prípadne nápady a skúsenosti z dočasných prvkov v priestranstve aplikovať do koncepčných zmien priestranstva

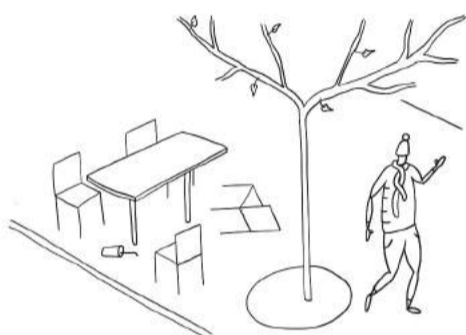
Ak máš zisk z dočasného pobývania, zaplať za zábor!

Ilustrácia DP-D-2

Komerčné dočasné pobývanie, teda také, ktoré pôvodcovi slúži k zisku, je prípustné predovšetkým u reštauračných a pohostinských zariadení, ktoré môžu časť svojej kapacity umiestniť do plochy priestranstva. Tento typ je realizovaný za úplatu za zábor priestranstva. V miestach, kde obdobné služby chýbajú, obvykle v okrajových častiach mesta je vhodné podporiť vznik takýchto služieb znížením či odpustením platby za zábor priestranstva.

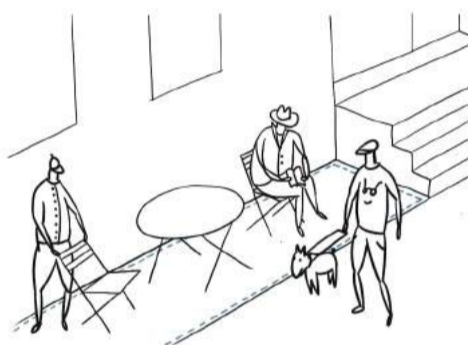
Ponechaj dočasné pobývanie, pokiaľ trvá jeho zdroj!

Ilustrácia DP-D-3

Trvanie dočasného pobývania je žiadané po dobu, po ktorú trvá funkcia, ktorá je jeho zdrojom. Predstaviť si to je možné na príklade reštaurácie s predzahrádkou. Pokiaľ reštaurácia funguje, predzahrádka má v letných mesiacoch zmysel. No pokiaľ reštaurácia skončí činnosť úplne, alebo je zima, kedy predzahrádka nemá zmysel, dočasné pobývanie v tom čase nemusí zaberáť priestranstvo. Po skončení trvania funkcie je na mieste položiť si otázku, či vybavenie dočasného pobývania odstrániť, ponechať na mieste pri zmene účelu alebo nápad integrovať do budúcich zmien priestranstva na trvalo.

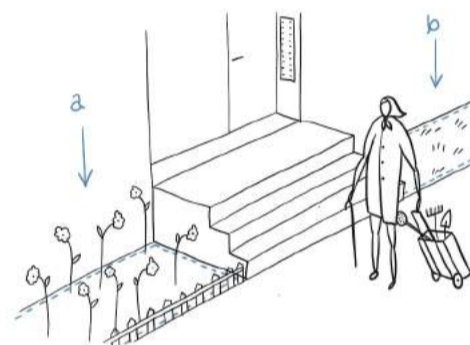
Umožni bezúplatný zábor pre komunitu!

Ilustrácia DP-D-4

Nekomerčné dočasné pobývanie, teda také, ktoré negeneruje zisk jeho pôvodcovi, napríklad prisvojenie si priestranstva či časti priestranstva za účelom individuálneho záhradníčenia, skupinového záhradníčenia či komunitnej činnosti by malo byť dovolené bez úplatne. Bezplatnosť môže ľudí motivovať k záujmu o starostlivosť o ich okolie v rovine fyzickej starostlivosti i starostlivosti o komunitu a ľudí, z čoho vo výsledku plynú pre mesto zisky.

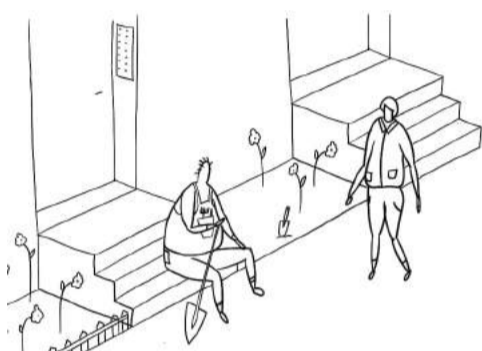
Ušetri mestské financie dočasným pobývaním!

Ilustrácia DP-D-5

Úsporou vie byť pre mesto dočasné pobývanie napríklad na údržbe zelene, nákladoch na odpadové hospodárstvo ale v nepriamych súvislostiach aj v oblasti sociálnych služieb a kultúry. Zverením časti priestranstva do starostlivosti obyvateľom je vo výsledku možné zabezpečiť kvalitnejšiu starostlivosť o miesto, než keby sa o priestranstvo staralo mesto, ktoré má obmedzené finančné možnosti. Ušporené zdroje je možné využiť na iné účely.

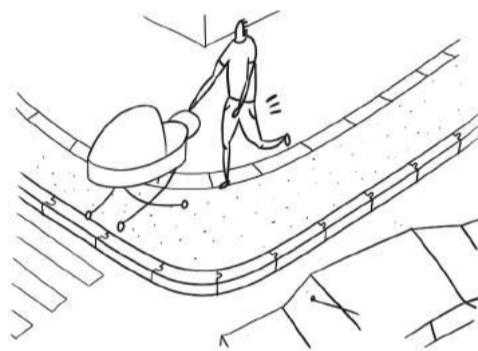
Buduj dobré vzťahy pomocou dočasného pobývania!

Ilustrácia DP-D-6

Vzťah obyvateľov k ich najbližšiemu okoliu a aj k ostatným obyvateľom v okolí vie byť posilňovaný skrz dočasné pobývanie. Obyvatelia, ktorí sa starajú o priestranstvo majú pochopiteľne k miestu väčší vzťah, pretože jeho podoba je výsledkom ich práce. Práca na spoločnom diele bytí stmelovačom komunity domu či bloku. Formou spoločných brigád, ktoré nie sú len o práci, ale aj medziľudskom kontakte a spoznávaní susedov je budovaná aktívna komunita.

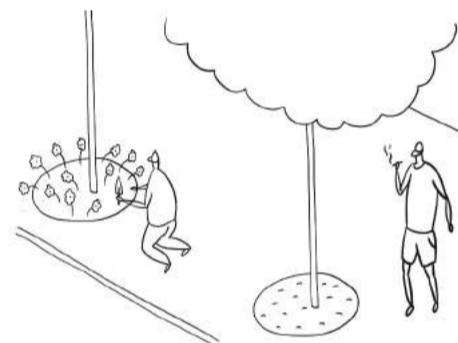
Over správnosť zámeru skúšobným riešením!

Ilustrácia DP-D-7

Skúška budúcich riešení v priestranstve je špecifickou fyzickou formou dočasného pobývania. Možné je si to predstaviť, ako skúšobnú prevádzku, napríklad pri úpravách parametrov križovatiek v prospech nemotorovej dopravy zmenšovaním oblúkov. Dočasné pobývanie overí funkčnosť riešenia, ktoré v prípade pozitívneho výsledku môže ostať na mieste až do zahájenia trvalých úprav daného priestranstva.

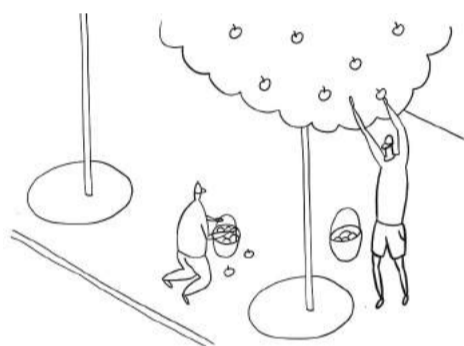
Vnímaj možnosti pobývania na hrane zákona!

Ilustrácia DP-D-8

Querilla gardening, či partizánske záhradníčenie, je druh právne nelegálne záboru nevyužívanej pôdy za účelom kultivácie priestranstva, zabezpečenia väčšej potravinovej samostatnosti či vyjadrenia nesúhlasného názoru zo stavom priestranstva. Na túto činnosť je nutné nazeráť voľnejšou optikou individuálnou prípad od prípadu, pretože výsledok nezriedka môže byť pozitívny, či už fyzickým výsledkom, alebo upozornením na problém, o ktorom mesto nevie. V prípade, že sa jedná o pozitívnu činnosť, je namieste snažiť sa o dohodu a legalizáciu činnosti prevedením do legálneho dočasného pobývania.

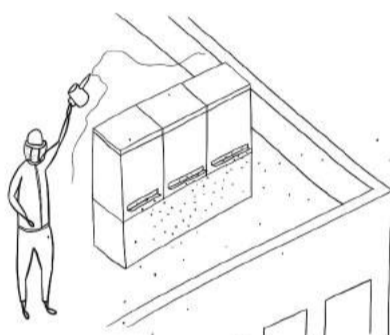
Nechaj plody stromov k širokému úžitku verejnosti!

Ilustrácia DP-D-9

Ovocie z mestských stromov je zatiaľ nie moc objavenou výhodou dostupnou pre všetkých. Dočasným využitím bez priestorového premetu z pohľadu vybavenia je zber, spracovanie a konzumácia plodov z ovocných stromov vo verejných priestranstvách. Tento druh užívania posiluje vzťah k miestu a dodáva význam ovocným stromom, ktorých plody by inak vyšli na vnivoč, ostali by popadané a zhnité na zemi. Navyiac sú ovocné stromy dobrým spôsobom posilňovania potravinovej samostatnosti mesta.

Podpor pestrosť mestskej prírody dočasným pobývaním!

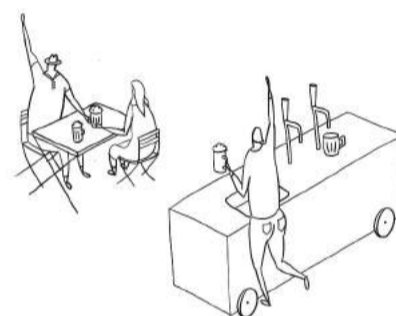

Ilustrácia DP-D-10

Diverzita mestskej prírody sa dá zvyšovať skrz dočasné pobývanie. Prakticky všetky aktivity záhradníckeho charakteru sú pozitívnym prínosom. Biodiverzitu je možné zvyšovať aj v úrovni živočíchov, napríklad mestským včelárstvom. Pre včely je v meste vhodné prostredie, pretože mestská príroda je paradoxne pestrejšia než priemyselná poľnohospodárska krajina okolo mesta. Úle je možné umiestňovať do priestranstiev, hlavne nespevnených, tak, aby boli bokom hlavných užití a nevznikli konfliktné situácie medzi včelou a človekom. Ďalšou možnosťou je umiestniť úle na ploché strechy budov.

OBJAV NEVYMYSLENÉ!

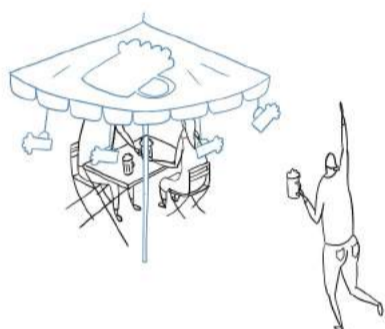
Polož dočasné pobývanie priamo na priestranstvo!

Ilustrácia DP-P-1

Podlaha priestranstva, jeho povrch, by mala byť aj podlahou dočasného pobývania, za predpokladu, že sa nejedná o prípady, kedy je nutné upraviť výškovú úroveň terénu napríklad pri svažitom priestranstve alebo pri zariadeniach v ploche vozovky, ktoré je vhodné kvôli bezpečnosti od nej oddeliť. Predzahrádky umiestnené priamo na ploche priestranstva netvorí bariéru, nevydeľujú sa z priestranstva a sú dočasné aj v rámci rôznych úsekov dňa, kedy v priestranstve v určitý čas vôbec nemusia byť.

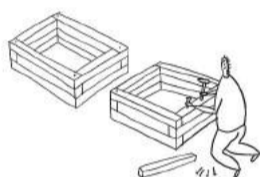
Dodrž pravidlá platné pre reklamný systém!

Ilustrácia DP-P-2

Reklama umiestňovaná predovšetkým na komerčných podobách dočasného pobývania v podobe predzahrádok pohostinských zariadení rešpektuje pravidlá pre reklamu. Jedná sa hlavne o prvky vybavenia záhradky, ako sú slnečníky a markízy, vývesné tabule s ponukou prevádzky či mobiliár. Vo všeobecnosti platí, že je vhodné používať prvky bez loga dodávateľa obvykle nápojov a prezentovať len označenie prevádzky. Ak už je nutné použiť prvky s logom dodávateľa, logo by nemalo mať plošný charakter.

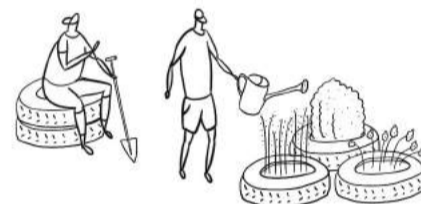
Použi prírodné materiály z obnoviteľných zdrojov!

Ilustrácia DP-P-3

Materiál, z ktorého budú zhotovené prvky dočasného pobývania by mal byť z titulu dočasnosti, teda stavu, kedy vec netrvá navždy či dlhú dobu, ale len chvíľu prírodný a ľahko znovuvyužiteľný. Vhodným materiálom, zvlášť pre aktivity záhradníckeho charakteru je drevo, ktoré sa svojím charakterom hodí tomuto účelu. U vybavenia predzahrádok pohostinských zariadení je vhodné používať tiež drevo, či v kombinácii s kovem. Umelé hmoty s ohľadom na ich pôsobenie v priestranstve nie sú vhodné.

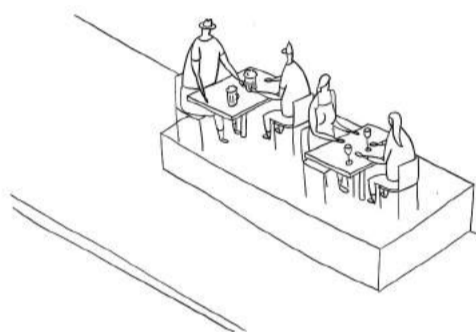
Neboj sa znovu použiť už použité!

Ilustrácia DP-P-4

Cirkularita, zdrojov je typickým rysom dočasného pobývania. Dočasné pobývanie, ktoré nemusí mať dokonalú podobu, môže byť bez problémov z materiálnej stránky zabezpečené vecami z druhej ruky či vyrobenými z použitých materiálov. Možnosťou použiť už raz použité vzniká pre pôvodcu dočasného pobývania finančná úspora a vďaka použitiu špecifických prvkov aj charakteristický vzhľad a atmosféra miesta. Miesta dočasného využitia môžu nadobúdať pozíciu osvetového miesta v otázke cirkularity pre širokú verejnosť.

Hmotné prvky neumiestňuj do exponovaných miest!

5

Hmotné prvky dočasného pobývania nie je vhodné umiestňovať do spevnených verejných priestranstiev či pohľadovo exponovaných častí nespevnených priestranstiev. Hmota tvorená napríklad predzahrádkou na platforme s uzavretými stenami a strechou majúca prakticky podobu stavby tvorí bariéru v priestranstve. Konštrukcie napríklad altánov, zázemia, tribún či terás môžu byť umiestnené do komornejších uzavretých priestranstiev ako napríklad vnútrobloky, kde tvoria pestrosť vnútorného prostredia.

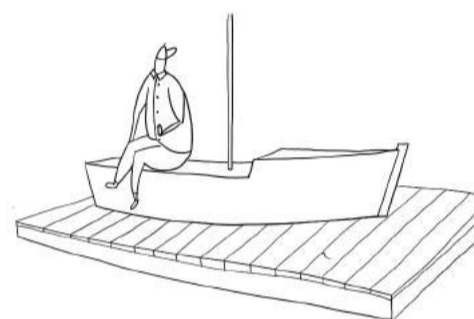
Zaparkuj dočasné pobývanie po meste!

Ilustrácia DP-P-6

Parklet je využitie parkovacieho miesta na iný účel než parkovanie, napríklad na menšiu odpočinkovú zónu so zeleňou alebo predzahrádku pohostinského zariadenia. Parklet je rozšírením plochy chodníka. Žiadané je vyvýšiť plochu parkletu na úroveň chodníka, napríklad pomocou konštrukcie drevenej paluby a oddeliť vozovky bariérou v podobe zábradlia či kvetináčov so zeleňou. Parklet je modulárnym prvkom so základným modulom 1 parkovacie miesto, ktorý je možné spájať do väčších celkov podľa potreby a potenciálne zrušiteľných kapacít parkovacích státí.

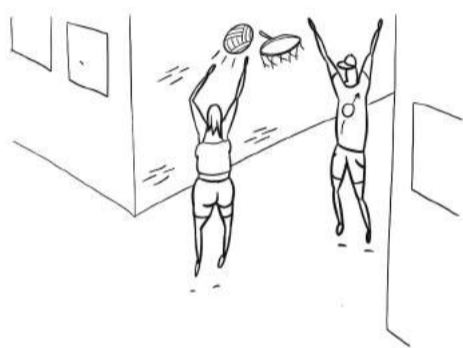
Zlepši neatraktívne priestranstvo ostrovom paluby!

Ilustrácia DP-P-7

Mestské paluby sú hybridom medzi parkletom, komunitným miestom a záhradkou pohostinského zariadenia s charakterom ostrova v priestranstve, ktoré ešte len čaká na svoju úpravu. Mestské paluby môžu hostiť širokú škálu aktivít ako napríklad kultúrne akcie, pohostinstvo, drobné športové aktivity či komunitné aktivity. V neposlednom rade však vedú byť obľúbeným miestom stretávania v priestranstvách, ktoré sú inak nie moc atraktívne práve preto, že sú bezpečným ostrovom.

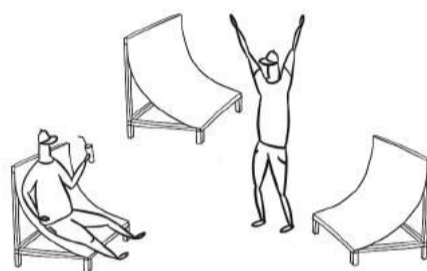
Využi prieluky na dočasné pobývanie!

Ilustrácia DP-P-8

Prieluky medzi domami v meste, ktoré čakajú na využitie stavbou sú vhodným miestom pre umiestnenie dočasného pobývania. Priestor môže nadobudnúť podobu od komunitnej záhrady či kultúrneho zariadenia cez reštauráciu až po športovisko. Každé takéto využitie je pre mesto prospešné, pretože namiesto oplotenia pozemku vzniká aktívna hrana, ktorá interaguje s priestranstvom na úrovni stavby s parterom a viac.

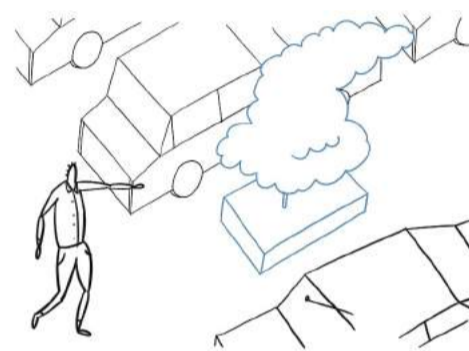
Zvýš sezónnu ponuku mobiliáru v priestranstvách!

Ilustrácia DP-P-9

Mobiliár určený ku krátkodobému umiestneniu vo verejných priestranstvách je vhodnou cestou, ako pokryť sezónne výkyvy, obvykle letné, potreby zvýšenej kapacity pobývania vo verejných priestranstvách. Typickým príkladom môžu byť sety stolov a stoličiek, lehátka či pítka a zdroje hmly. Dočasný mobiliár je vhodnou cestou, ako zvýšiť atraktivitu a použiteľnosť priestranstiev.

Daj priestor dočasnému umeniu v priestranstvách!

Ilustrácia DP-P-10

Umenie má mať svoje miesto v priestranstvách. Jednoduchou cestou, ako krátkodobo oživiť priestranstvá je použitie umeleckých diel dočasne umiestnených v priestranstvách. Možná je spolupráca s kultúrnymi inštitúciami a využitie predpriestoru ich sídel či organizácia krátkodobých výstav a sympózií pred ich sídlami. Dočasné umiestnenie umeleckých diel má pomerne voľné pravidlá, pretože nie je nutný stavebný zásah do priestranstva. Druhom dočasného umenia je aj streetart a legálne podoby grafitti. Žiadané je podporovať možnosti legálnej tvorby vo verejných priestranstvách. Streetart vie byť hodnotným prvkom niektorých zvlášť menej formálnych priestranstiev.

